

Praxeos medicinae infallibilis, pars altera chirurgica, consiliis et observationibus, medico-chirurgicorum, nostro seculo felicissimorum Brunneri, Muralti, Muysii, Rauii, Ruischii ... ac responsis facultatum medicarum illustrata. Cum Nosocomii Academici continuatione, appendice de suturis et fasciis, ac myrotheca castrensi / [Michael Bernhard Valentini].

Contributors

Valentini, Michael Bernhard, 1657-1729.

Brunneri.

Muralt, Johannes von, 1645-1733.

Muys, Jan, 1654-

Rauii.

Ruysch, Frederik, 1638-1731.

Publication/Creation

Francofurti ad Moenum : Apud Dominicum à Sande, 1715.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ehgpmdrs>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

H. vi. Val.

27106.

17/10/11

54033/6

VALENTINI
CHIRURGIA
MEDICA.

VALENTINI
CHIRURGIA
MEDICA

A collection of various surgical instruments including a scalpel, a curved blade, a probe, a pair of forceps, a saw, and a needle, arranged in a grid-like fashion.

27106
MICHAELIS BERNHARDI VALENTINI,
Archiatři & Prof. P. Gießeni,

PRAXEOS

MEDICINÆ

INFALLIBILIS

PARS ALTERA

CHIRURGICA,

Confiliis & Observationibus, Medico - Chirurgorum, nostro Seculo
Felicissimorum,

BRUNNERI, MURALTİ, MUYSII, RAUİ, RUISCHII,
VERDUC AC RESPONSIS FACULT. MED. ILLUSTRATA.

CUM

NOSOCOMII ACADEMICI CONTINUATIONE,

Appendice de Suturis & Fasciis, ac Myrotheca Castrensi.

FRANCOFURTI AD MOENUM,
Apud DOMINICUM à SANDE. M DCC XV.

MICHAELIS BERNHARDI VALENTINI

PRAXIS

MEDICINAE

CHIRURGICAE

CHIRURGICAE

BRUNNENI, MURALT, MURALT, MURALT

BRUNNENI, MURALT, MURALT, MURALT

NOSSOGOMI ACADEMICI

TITULI EXPLANATIO SCULPTI.

Quo Medicos vexat MOLIERIUS histrio Gallos
 Opprobrium (*) Titulus totus & omnis habet.
Chirurgus venam pertundit sanguine plenam,
Fons ruber in patinam, quam tenet ipse, ruit.
A tergo Archiater Gallus sua pharmaca miscens
Spectat & expectat, quo ferat illa modo
Virgo vel mulier, vel quo sit nomine digna,
Si que Gynecæum dixeris, omnis erit.
Quid verò Siphon sibi vult quem tertius adfert?
Hoc scopis sacrum tendit adire scopum.
Scilicet hoc sclopo mox Pharmacopæus in hostem
Irruit, explodens clysmatis arma sui.
O TAUBMANNE Vates, posthac non carmina fundes,
 Si Myropola Tibi parcat & Orbilius.

Sed

(*) Alluditur hic ad scopitum MOLIERII diæterium : *Purgare, seignare & puis clysterium don-*
nare ; quo methodum medendi Contrariis suis familiarem explodit.

Sed nova nunc urget Doctorem quæstio Juris :

An Chirurgus eô jure fruatur ? ais ?

Per nego : Distinguo : Concedo conciliando

Unguina Tonfiori, jus Myropola Tibi.

Lucrinamque bonum res quævis spargit odorem,
Auri sacra fames quælibet apta facit.

Utraq; Pars partem hanc sibi vindicat inspiciendam,
Ut scriptis alibi (**) disqueputando dedi.

Artis principiis hæc stat sententia Doctis,
Appellas ? ab eas ! cætera textus habet.

(**) Scil. in *Novellis Medico-legalibus* pag. 741.

PRÆFATIO

*P*amiliarissimum & Agyrtis in more positum stratagema est, ut antequam crepundias suas & quisquilias venum exponant, enchiresin aliquam Chirurgicam difficiliorem, cataractæ sc. depositionem, Lithotomiam, aut herniotomiam, publice, in forô aut compitis viarum, convocataque hominum frequentia prius exerceant, quo credulam vulgi turbam in applausum rapere & inerudita plebecula eò promptius medicamentis internis imponere valeant. Norunt enim ex omnibus Me-

*

dicina

*dicina partibus solam & unicam fere Chirurgiam esse, cuius effectus in ipsos oculos incurrat, cum in reliquis Medicina partibus dubium sit, an sanitas ope remediorum, an ab ipsâ Naturâ (quæ morborum medicatrix audit) producta fuerit. Hinc & Exteris Doctoribus Medicis in usu est, ut Artem Chirurgicam Medicina iungant, prout Fabricii ab Aquapendente, Marchetti, Severini Italarum, Paræi, Verneji, Verducci Gallorum, Solingii, Bidlovii, Cypriani, Ruyschii, Rauii Belgarum ipso opere testantur. Quid quod antiquissimi Medicina Parentes Hippocrates & Celsus Artis hujus fuerint gnarissimi, cum prior Chirurgiam optimum dicendi magistrum vocet, uterque autem plurima scripta ad Chirurgiam pertinentia reliquerit; quapropter & Celebris Lipsiensium Machaon D. Bohnius in exasciato de lethalitate vulnerum tractatu Com nostrum Summum Chirurgorum Magistrum appellare non dubitat. Ad oculum id ostendimus in Chirurgiâ Hippocraticâ, quam *Medicinæ Nov-Antiquæ*, nuperrimè recusa, è scriptis Hippocraticis anneximus, utpote quâ tantum*

non

non omnes Artis hujus enchirifes & operationes, etiam
 nouissima putata, continentur. Unde primus
 Chirurgia restaurator Guido de Cauliaco in cata-
 logo Chirurgorum antiquissimorum primum Co-
 locum tribuit. Iuvabit propria ejus verba allegasse,
 quæ licet pro more seculi sint barbara, rem ipsam
 tamen & historiam Chirurgia antiquiorem quam-
 maximè dilucidare poterunt: Primus omnium „
 fuit Hippocrates, qui, ut legitur in Introductorio „
 Medicina, superavit omnes & primò duxit ad „
 lucem perfectam apud Graecos Medicinam. 1. „
 ipsa enim (ut dicit Macrobius & Isidorus 4. Ety- „
 mologiarum, quod & recitatur in Prologo totius „
 continentis) ante Hippocratem siluerat per quin- „
 gentos annos à tempore Apollinis & Asclepii, qui „
 fuerunt primi ejus inventores. Ipse enim vixit 95. „
 annis & scripsit multos libros Chirurgia. Sed cre- „
 do, quod propter bonam ordinationem librorum „
 Galeni libri Hippocratis & aliorum multorum „
 fuerunt omisi. Galenus secutus est eum, & quæ „
 Hippocrates seminavit, tanquam bonus Agrico- „
 la excoluit & augmentavit, unde multos libros „
 scripsit, in quibus multa de Chirurgia miscuit, & „
 * 2 „ specialiter „

„ specialiter librum de tumoribus præter naturam
 „ assummavit. Post Galenum invenimus Paulum,
 „ qui, ut testatur Rases in toto continente, multa in
 „ Chirurgiâ fecit. Librorum tantum sex Chirur-
 „ gia sua inveni. Subsequenter invenitur Rases,
 „ Albucas & Azaram, qui sive fuerit idem vel
 „ diversi, optime se habuerunt. Hali abbas ma-
 „ gnus fuit Magister & præter seminationem in li-
 „ bris dispositionis regalis novam partem secundi ser-
 „ monis de Chirurgiâ ordinavit. Avicenna, Illu-
 „ stris Princeps, secutus est eum & valde ordinate, ut
 „ de aliis in 4. lib. de Chirurgiâ tractavit & us-
 „ que ad eum omnes inveniuntur fuisse Physici &
 „ Chirurgici. Sed post, vel propter lasciviam, vel
 „ occupationem curarum nimiam, separata fuit Chi-
 „ rurgia & dimissa in manibus Mechanicorum:
 „ quorum primus fuit Rogerius Rotlandus atque
 „ 4. Magistri, qui libros speciales in Chirurgia edide-
 „ runt & multa empirica in eis miscuerunt. De-
 „ inde invenitur Jamerius, qui quandam Chirur-
 „ giam brutalem edidit, in qua multa fatua nomi-
 „ navit, in multis tamen Rogerium secutus est. Sub-
 „ sequenter

sequenter autem invenitur Brunus, qui satis di-
 sceret doctrinam Galeni, Avicenna & operatio-
 num Albucasis assummavit, translationem ta-
 men librorum Galeni totam non habuit & anato-
 miam penitus dimisit. Post ipsum immediate ve-
 nit Theodoricus, qui rapiendo omnia quæ dixit
 Brunus, cum quibusdam fabulis Hugonis de Luca,
 Magistri sui, librum edidit. Guilielmus de Sa-
 liceto valens homo fuit, & in Physica & Chirur-
 gia duas summas composuit. Lanfrancus etiam
 librum scripsit, in quo non multa posuit, nisi quæ
 à Guilielmo recepit. In hoc tempore Arnoldus
 de Villa nova in utraque facultate floruit & mul-
 ta pulchra opera fecit. Henricus de Hermonda-
 nila Parisius tractatum per notabilia incepit, in quo
 nitebatur de Theodorico & Lanfranco facere ma-
 trimonium. In hoc tempore in Calabria Magi-
 ster Nicolaus de Regio in Lingua Græca & La-
 tina perfectissimos libros translatavit. Ul-
 timo insurrexit una fatua Rosa Anglicana,
 quæ mihi mandata fuit & visa. Credidi in
 ea invenire odorem suavitatum, & inveni
 fabulas Hispani Gilberti & Theodorici.

„ *Tempore autem meo fuerunt Chirurgici Operato-*
 „ *res Tholose Magister Nicolaus Cathalanus: in*
 „ *Montepessulano Bovetus, filius Laufranci: Bono-*
 „ *nia Magister peregrinus atque Mercadantus: Pa-*
 „ *risiis Magister Petrus de Argenteria: In Lugdu-*
 „ *no (ubi practicaui longo tempore) Petrus de Bo-*
 „ *nanto: In Avenione Magister Petrus de Arelate*
 „ *et socius meus Mag. Joannes de Paxina et Ego*
 „ *Guido de Caulico, Chirurgicus Magister in Me-*
 „ *dicina de confinibus Dioec. Munacensis, Medi-*
 „ *cus et Commensalis Domini nostri Papa; haftenus*
 „ *Guido Cauliacensis, de Scriptoribus Chirurgicis an-*
 „ *tiquissimis, quorum Commentarii magnam ad par-*
 „ *tem adjuncti sunt Thesauro Aromatariorum Vene-*
 „ *tiis A. 1513. impresso. Quibus jungi poterunt ii, qui*
 „ *saeculo IV. et V. floruerunt et à Conrado Gesnero*
 „ *A. 1555. Tiguri simul editi sunt. Qui vero eosdem*
 „ *sequebantur, ut Ioh. de Vigo ejusdemque Interpres*
 „ *Tagaultius, Placentinus, Gordinus et qui saeculo*
 „ *VI. et VII. inclaruere: Guilielmus, Fallopius, Pa-*
 „ *ræus, Hildanus, Fabritius, Jessenius à Jessen, Gour-*
 „ *melinus, Vidus Vidius, Severinus, Guillemæus,*
 „ *Barbette, Scultetus, eorumque scripta non sine iudicio*
 „ *recen-*

recensentur ab Hornio in fine Microtechnæ, quam tyronibus Medicorum impensè commendat Schelhammerus in *Via Regia ad artem* p. 123. Recentissimus nostri sæculi Chirurgos addidit D. Goelicke in *eleganti Scriptorum Chirurgicorum Historiâ*, anno superiori in salivam publicam emissa. Quanti verò in Germaniâ à Magnatibus aestimentur illi Medici, qui in Casibus Chirurgicis difficilioribus ipsi manum operi admoveere solent, superiori sæculo testabatur Inclytus Wepterus, nostris vero annis generosus ejus Gener D. Brunnerus, qui calamo aque ac ferro igneque Morbonæ obviam eundo non tantum summum nominis celebritatem, sed & insignem opum affluentiam titulo modoque acquirendi honestissimo Sibi compararunt. Optandum ergo esset, ut & alii Artis Medicae alumni illorum vestigia premendo enchirases Chirurgiæ difficiliores, Operatoribus, quos vocant, hactenus relictas addiscerent: quod si non propriis, Magnatum tamen & Dominorum Territorialium impensis & subsidiis, ad itinera versus Exteros suscipienda requisitis, fieri posset, ut haud ita pridem Facultas Medica Gisslena in medium consuluit, quando jussu Serenissimi Hassorum Landgravi gratiosissimo

simo seq. Responsum ad Serenitatem suam exaravit:

Serenissime Princeps ac Domine,

Princeps ac Nutritie Clementissime !

Postquam Serenissima Vestra Cel-

situdo Rescripto gratiosissimo, die 30. Decemb.

A. 1713. Darmstadiò ad Facultatem Medicam huius Academia expedito, clementissimè Nobis in mandatis dedit, ut, cum diversa Præfectura Principatus Hassiæ Superioris aut nullis omnino, aut ad minimum non solenniter examinatis Medicis & Chirurgis sint instructi, in medium consuleretur, quæ ratione defectus ille resarciri possit? hinc subjectissimâ cum devotione humillime referimus, quod his in locis Chirurgorum quidem examinerum copia adhuc detur, qui alibi forte stipendia mererentur, cum in civitate hæc Gissenâ non omnes & singuli familiam suam alere & honeste, ut decet, sustinere valeant, adeò quidem, ut intra decursum unius anni duo ex illis, Benderus sc. & Gutveinius, locum hunc prorsus deseruerint & familias suas in oppida vicina transtulerint: Medicorum vero examinerum, cum primis inquilinorum & in Hassiâ natorum, tanta sit annona,

nona, ut praeter subjecta illa, qua nuper admodum ad Medicorum Pestilentialium officium humilime commendavimus vix de unico nobis constet. Ratio forte est, quod studium Medicum sumptuosum sit, multaue subsidia requirat, Incolis autem & Civibus Patriae, imo & ipsis Medicis, ob summos artis abusus, indies rerum gerendarum nervus exarescat, ut verendum sit, ne propediem experiamur veritatem distichi, ab Argentinensium Professore Medico, D. Sebizio, quondam Studiosorum albis inserti:

Ære carent Medici, Medicis mox æra carebunt,

Nausea supplicium, sentiet illa malum.

Malo autem huic ut tempestivè obviameatur, de nostro quidem humilimo neminique prejudicaturò consilio, è re totius territorii Principalis Patriæque dulcissima aquè ac Academia Giessena esset, si Serenissima Vestra Celsitudo gratiosissima jubere acquiesceret, ut selecta quadam ingenia stipendiis sufficientibus (ad quorum collectionem forte adhuc fundus, nec Camera reddituum Principali, nec fisco Academico gravis, suppeteret) instruerentur & donarentur, quibus Studium Medico-Chirurgicum

cum penes nos aque ac externos majori cum soliditate
prosequi possent, sicque obligati essent, ut *Serenissi-*
me V. Celsitudini, Patria & Academia of-
ficia sua fidiſſima humilime commodare bonumque
publicum legitimè & feliciter promovere teneren-
tur. Quod institutum *Sereniss. Vestræ*
Celsitudinis Gratia & Dispositioni Principali
relinquentes aeternum perseveramus

Serenissimæ Vestræ Celsitudinis

Servi humilimi

Decanus, Senior & Prof. Fac. Med. Giff.

Quum vero hæc in votis adhuc & desideratis sint
omnibusque Corinthum adire non liceat; hinc muti-
tantisper Doctores & Magistri, scripta sc. Me-
dicorum & Chirurgorum, in arte præstantiorum &
versatiorum evolventa eorumque consilia, cura &
enchireses eruenda & in Praxi repetenda sunt; quo
labore ut quadantenus subleventur Philatri, haud
ingratum aut inutile fore duxi, si non tantum è Scri-
ptorum Chirurgicorum, cum primis autem Moderno-
rum, commentariis Morborum Externorum cura-
tionem legitimam colligerem, sed & omnia Consiliis

Medico

Medico-Chirurgorum felicissimorum, Observationibus in Diariis Eruditorum, cumprimis autem Misc. S. R. I. Acad. Nat. Cur. occurrentibus, Responsis Facultatum Medicarum propriaque experientia illustrarem, sicque alteram Praxeos Medicinæ infallibilis partem, CHIRURGIAM MEDICAM continentem, priori adderem & scriptis Medicis colophonem tandem felicissime imponerem. Hæc enim ratione non tantum ea, quæ Dolæus olim in Encyclopædiâ Chirurgica, & Verduccius nuper admodum in Pathologiâ Chirurgica fusius tractarunt, selectu quodam habito, brevius expediri, sed & promissis de
Authenticis Medico - Legalibus,
hic intermixtis, satisfieri posse cogitabam, ne

- - - - - magno Promissor hiatu

Lectoribus in Novellarum Medico-Legalium Proœmio verba dedidisse videar, quod à Genio meo quam alienum esse plurimis, nî vehementer fallor, documentis publicis comprobatum dedi. Plura stipulari non licet, quum ob ætatem ingravescentem de ultima rerum lineâ cogitandum sit, sine quâ ut nulla dies meditando abeat, omnibus ex animo voveo! Dab. è Museo, die 12. August. A. MDCCXIV.

SERIES SECTIONVM & CAPITVM

SECTIO I.

DE

AFFECTIBVS CAPITIS.

CAP.

- I. *De affectibus capitis universi.*
- II. *De affectibus capitis particularibus, in pilis occurrentibus.*
- III. *De affectibus faciei.*
- IV. *De affectibus oculorum.*
- V. *De affectibus aurium.*
- VI. *De affectibus narium.*
- VII. *De affectibus oris.*
- VIII. *De affectibus pericranii.*
- IX. *De affectibus cranii.*
- X. *De affectibus meningum, cerebri & cerebelli.*

SECT.

❧ (○) ❧
SECTIO II.
DE

AFFECTIBVS COLLI
& THORACIS.

CAP.

I. *De affectibus faucium & gut-
turis.*

II. *De affectibus sterni & mucro-
natæ cartilaginis.*

III. *De affectibus costarum.*

IV. *De affectibus mammarum.*

V. *De affectibus pulmonum cor-
dis & diaphragmatis.*

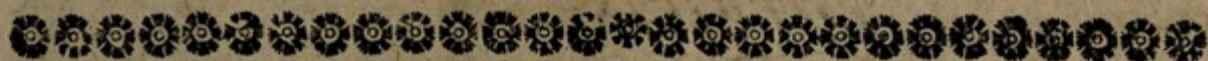
VI. *De affectibus posticæ colli &
thoracis partis.*

(○)
SECTIO III.
DE

AFFECTIBVS ABDOMINIS.
CAP.

- I. *De affectibus partium exteriorum in abdomine. 240.*
- II. *De affectibus viscerum digestionis primæ inservientium. 256.*
- III. *De affectibus omenti, pancrea- & mesenterii.*
- IV. *De affectibus hepatis & vesiculæ biliaræ.*
- V. *De affectibus lienis.*
- VI. *De affectibus renum & ureterum.*
- VII. *De affectibus vesicæ urinariæ*
- VIII. *De affectibus partium genitalium virilium.*
- IX.

IX. *De affectibus partium genitalium muliebrum.* 390.

SECTIO VI.

DE

AFFECTIBVS ARTUUM.

CAP.

I. *De Aridura, seu atrophia particulari.*

II. *De tumoribus artuum.*

III. *De ulceribus artuum.*

IV. *De ambustionibus.*

V. *De vulneribus artuum.*

VI. *De luxationibus & fracturis artuum.*

VII. *De affectibus ligamentorum & tendinum.*

VIII.

CAP.

VIII. De affectibus nervorum Chirurgicis.

IX. De læsionibus vasorum lymphaticorum.

X. De affectibus venarum & arteriarum.

XI. De affectibus brachii.

XII. De affectibus manus, digitorum & unguium.

XIII. De affectibus femoris, tibiæ & fibulæ.

XIV. De affectibus pedis ejusque partium.

CHIRUR.

CHIRURGIÆ MEDICÆ

SECTIONIS I.

DE

AFFECTIBUS CAPITIS

CAPUT I.

DE

AFFECTIBUS CAPITIS UNIVERSI.

§. I.

Chirurgicos & magis externos corporis humani affectus descripturus à capite statim exordior, utpote quod injuriis externis (ceu lapis offensionis) præ aliis magis obnoxium est, sive jam integra totaque sphaera, sive variae ejusdem partes, tam externae, quam internae considerentur. Totius intuitu vel omnino deficit, vel excedit, tam quoad numerum, quam magnitudinem, vel & situs ejus depravatur. Deficit autem in

ACEPHALIS,

qui vel in uterò maternò, sub prima foetus formatione, vel externâ quadam violentiâ capitis jacturam ferunt. De prioribus

A

elegantes

elegantes historias in lucem edidit D. *Marcus Mappus*, Professor quondam & Archiater Argentinensis, è quibus Fig. 1. TAB. XV. mutuò desumpsimus.

Posteriores aut ab hostibus in bello, aut ad mortem condemnati à Carnificis manu capite plectuntur.

Quemadmodum autem in prioribus curandis vel ipsi Curatorum Chirurgiæ nimis curta est supellex, ita de posterioribus in integrum restituendis spes omnino decollat. Interim nequicquam intentatum reliquit hominum audacia, quæ eò quondam processit, ut per sententiam Judicis decollato hic suppetias ferre ausi sint, quod ex ore *Marci Marci* (Philosophi & Medici celeberrimi) refert *Bohislaus Balbinus*, Soc. Jesu, in *Miscellaneous Historicis Regni Bohemiæ Lib. 3. cap. 18. §. 4. pag. 215.* Huic enim optimus Senex enarravit, quod sub initio seculi præcedentis ipse adhuc adolescens interfuerit justificationi cujusdam, qui in Hradezan in Arcis Regiæ conspectu capite minueretur reus a Carnifice. Vidisse se ibi turmam Medicorum atque Chirurgorum (quibus nominatim *Schatto*, Regni Bohemiæ Physicus, à *Sennerto* in Phil. laudatus, interfuerit) instrumentis, emplastris atque tæniis armatam : qui, cum id à Cæsare, Rege & Ordinibus impetrarint, experiri voluere, utrum reo vita aliquo tempore sustentari posset ; ubi igitur caput demessum, alii Chirurgorum truncum elevârunt, alii emplastris venas muniêrunt, alii caput imposuerunt, Medici analeptica infuderunt, ut reverâ recreari visus atque etiam nictare, cum totius populi vociferatione & applausu, inciperet. Elevatus deinde lentissimè tractus magis quam ductus in vicinam domum, postquam non parva vitæ indicia dedisset, tandem tamen inter manus Medicorum & Chirurgorum expiravit, sicque Carnificis enchiresis magis infallibilis, quàm Chirurgorum, observata fuit.

§. 2.

Vix majorem sanationis spem concipere poterimus, si caput quantitate discretâ excefferit in

BICIPITIBUS,

sub historiis monstrorum saepe occurrentibus, ubi è pluribus unicum tantummodò in Fig. 2. TAB. I. ob oculos ponimus, quod *Diarium Medicum Gallorum*, (vulgò *Journal de Medecine*) A. 86. Mens. Majo. Artic. IV. descripsit. Quis enim absque lethali hæmorrhagiâ alterius capitis resectionem auderet?

Aliter autem res sese habet sub quantitate continuâ peccante, in

HYDROCEPHALIS,

quorum utut in *Parte I. Praxeos hujus* jamdum paucis meminerimus, eorum tamen hîc quoque (ne manca videatur distributio) ratio erat habenda. Oritur autem hic affectus ut plurimum à vasis lymphaticis sive obstructis, sive disruptis, unde lymphæ extravasatæ collectiones fiunt, aut externè inter cutem & cranium, aut internè inter cranium & τὸ ἐγκέφαλον, imo & inter meninges & cerebrum. Utrobique non potest non inde tumor ille capitis oriri, quem hoc in casu non tam enchiresi Chirurgicâ (sub qua tantum non omnes expirant) quàm medicamentis discutientibus tractare decet, è quibus seq. cataplasma à Practico quodam singulari cum successu adhibitum legitur apud *Nuckium in Experimentis Chirurg. pag. 59.*

℞. Pulv. Rad. cucum. asinini, Irid. aa. ʒss.

Sem. cumin. ʒi.

Farin. Fabarum

Flor. meliss.

anthos ana q. v.

cùm s. q. vini F. cataplasma, saepius calide applicandum.

In casu obstructionis sudorifera interna è ☉ vol. decoct. lignorum & similibus conveniunt.

Quodsi lymphæ nimis acris fuerit, præter interna quoque vesicatoria, setaceum & fonticuli laudantur.

Suturis à se invicem discedentibus, imposito emplastro de cumino, applicetur fascia capitalis, quam Galli la capelline vocare solent.

§. 3.

Situs tandem capitis erectus depravatur in

CAPITE OBSTIPO,

aliàs & COLLUM INCURVATUM, vulgò der *Krumm Hals* dicto, quod malum sæpiissime oritur à musculo mastoideo alterius lateris, sive convulso, sive paralyti affecto, aut & indurato. Musculo enim mastoideo, caput moventi & vertenti, fimbriam quandam tenuem & latam adhærere notat *Bartholinus in Anatom. lib. 4. cap. V.* Hæc non rarò adeò indurata, exsiccata & corrugataprehenditur, ut tendini arefacto similis videatur: unde fieri non potest, quin ad principium suum retractus musculus caput versus humerum illius lateris inclinet, ut in *Fig. 1. Tab. I.* videre licet.

Nisi ergò talis incurvatio colli homini sit connata (in cujus sanatione spes in angusto est locata) opera navanda est, ut tendines & musculi illi aut emolliantur & confortentur, aut manu Chirurgica prorsus abscindantur.

Medicamenta hic convenientia sunt emollientia, oleosa & mucilaginosæ: Axungia humana & vulpina, ☉. lilior. lumbricorum terrestrium & similia, v. g.

Rec. Unguent. dialth. ℥ii.

Axung. human. ℥iii.

☉. lumbr. terr. ℥ii.

M. F. Linimentum

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Rec. ℞. Lil. Alb.
 Nardin.
 Anethi aa. ʒʒ.
 Camphor. gr. x.
 ʒʒ.

Vel

M. pro inunctione, sub cuius usu *Nuckius* supra laudatus suadet, ut æger singulis diebus ter vel quater per horæ quadrantis spatium ex instrumento in *Fig. 5. Tab. III.* depicto & torqui haud absimili suspendatur, idque tamdiu, donec caput pristino statui restitutum sit.

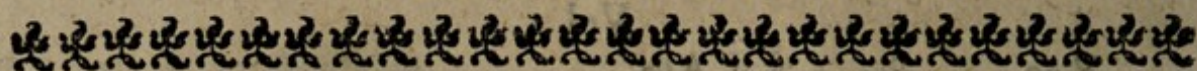
Hiscæ verò nihil proficientibus sectionem suadet *Tulpius in Observ. p. 371.* quam *Jobus van Meckeren in Observat. Medico-Chirurgicis p. 157.* cum aliis ita instituit: Detectis per dissectionem cutis musculis colli tendinosa musculus mastoidei pars, claviculæ adhærens, arripiatur & si fieri potest, unicâ incisione forfice acutiore aut cultello falcato præsciindatur, cavendo arterias, ut omnia in *Fig. 2. Tab. I.* ob oculos ponuntur, ubi

Lit. A. est musculus mastoideus.

B. Arteria fugienda.

C. Clavicula, cui tendo musculi adhæret.

Quodsi hæmorrhagia insignis superveniat, liquore stiptico aut aliis in vulgus notis sistatur, vulnus ampliatur, ejusque labia plumaceolis balsamo de copaiva imprægnatis foveantur, donec omnibus ad sanationem deductis cicatrix generetur. Hæc operatio, quàm crudelis etiam videatur, præstat cauterio potenti, ab aliis laudato.

CAPUT II.

DE

AFFECTIBUS CAPITIS PARTICULARI-
BUS, in PILIS cumprimis & CUTE observandis.

§. 1.

QUùm Sacra Scriptura teste absque providentiâ divinâ ne u-
nicus quidem pilus de capite nostro defluat ipsique capilli
etiam suum inter partes corporis humani locum habeant : hinc
illorum pariter affectus sunt considerandi, inter quos

PILORUM DEFECTUS

sexui virili est exosus, eaque de causa variis nominibus appel-
lari solet, ita ut in juvenibus & à morbis exortus

CAPILLORUM DEFLUVIUM,

in Senibus

CALVITIES

dicatur. Quòd si autem in syncipite tantùm excidant,

AREA,

(quam ob vulpis, cujus proprium est, imitationem ALOPE-
CIAM quoque vocant) ab occipite verò duorum digitorum
latitudinem non excedens & ad aures duobus capitibus, quæ ser-
pens viperasque flexu tortuoso referunt, constans

OPHIASIS

nominatur, prout affectus hosce inter se cognatos egregiè di-
stinguit *Hafenrefferus, in Nosodochio cutis lib. 1. cap. 9. p. 67.*

§. 2.

§. 2.

Quemadmodum verò præsentēs affectus aut ab alimenti defectu in senescentibus, hæcticis & phthificis, aut ab humorum circulantium acrimoniâ, radices pilorum erodente, in morbis, venenis & lue Venerea, aut a pororum dilatatione & causis aliis oriuntur: ita illorum intuitu aut curationem admittunt, aut recusant, hæcque varia remedia requirit. Recusant autem, si à senio naturaliter, aut à phthisi & hæctica præternaturaliter oriuntur. Reliquis in casibus, imperatâ priùs diætâ laudabili & balsamica, humores p. n. purgantibus & diaphoreticis convenientibus educantur & externis acriusculis, humores nutritios ad cutim allicientibus, pilorum generatio procuretur. Illic

Rec. Extract. Helleb. nigri ℥i.

capill. ♀. ℥ss.

Scammon. ♂rati gr. vi.

℥. s. q. syrup. de beton. F. Pil. pondere gr. i. consperg. pulv. lycopod. D. pro dosi in adultis.

Vel & Infusio fiat ex herbis capillaribus cum fol. Sennæ, Rhabarb. Agarico & similibus.

Quibus præmissis externè, præter frictiones matutinas à D. Joh. Mich. laudatas, linimenta & unguenta ex simplicibus acriusculis adhibeantur, è quibus hic axungia serpentis & anguillæ, radices asari c. lapatho, cum primis autem pulvis lacertarum viridium specificè laudantur, quem ita parare solent:

Rec. Lacertarum virid. truncatis capitibus N. iii.

Apum M. i.

Ollæ non vitreatæ, & benè lutatæ inserta & furno figulino commissa calcinentur in pulverem, qui c. ʒ. ovorum locis depilis inungatur.

In defluvio capillorum à sola cutis relaxatione & pororum dilatatione post ægri tudines conveniunt lixivium è cineribus sarmentorum vitis, aut herbarum capillarium, vel & decoctum inde para-

rum

tum & externè adhibitum, cui folia myrti & ros. rubr. addi possunt.

IN ALOPECIA LEPROSA

secretum est unguentum auratum, quod extat inter medicamenta singularia *D. Andreæ Cnöffelii*, quæ in *Append. Miscellan. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. I. A. VI. & VII.* enumerantur. Paratur ita:

Rec. Bals. ♀. Terebinthin. ℥i℥.
 o. ♀. foetid. rectific. cum cin. ℥℥.
 Flor. ♀. ℥ii.
 ♀. aurati è scor. Reg. 8. ℥i. Di.
 8. dulc. gr. xx. M.
 F. Linimentum.

℥. 3.

Contrarium his & sexui sequiori quammaximè exosum & adversum est vitium

INCONCINNA PILORUM EXCRESCENTIA,

cum primis in sincipite atque fronte, quum pro magno decoris & formositatis argumento in puellis habeatur frons altum petens & exurgens, wann sie eine hohe Stirn haben. Hinc videas, quæ omnes suas facultates impenderent, si ejus compotes fieri possent. At plerumque hic spes corvos deludit hiantes. Psilothra enim ex auripigmento parari solita & infida & periculosa sunt. Lac esulæ similiter est corrosivum, quod eundem fere, quem aqua fortis in ancilla quadam Gießensi olim relinquebat, effectum inferre potest. Huic enim, nescio an jocò, an seriò, suaserat amasius, ut pilis in fronte aquam stygiam illineret, quo factum, ut ab hujus corrosivitate non tantum eschara & scabies horrenda in fronte excitaretur, sed & capilli rubigineo & colore croceo, non sine insigni dedecore tingerentur. An
 Turca-

Turcarum RUSMA meliorem & certiore præstet usum, in tantâ ejus annonâ determinare non ausim, conf. *Musei Museorum Tom. I. p. 38.* Optimum & præsentaneum remedium est evulsio per Volsellam, quâ supercilia aliâs ponere & componere solent. Hæc si non placuerit, ad novacularum usum confugas, oportet, quâ nec viros, in seculo, quod vivimus, effœminato, frontem sibi excelsum efficere pudet, ut capillitia, bubones auritos referentia, eò decentius discrimen ob oculos ponant.

§. 3.

An & PLICA POLONICA sive in capite, sive in pudendis & barbâ impune eradicari & abscindi possit? adhuc sub iudice lis est: id quod facilius decidi poterit, si primum de quæstione illa præliminari, an plica pro morbo haberi debeat? nonnulla præmiserimus. Notum est magnam olim hac de re controversiam obortam fuisse inter *Wilhelmum Davisonium*. Nob. Scotum & *Vopiscum Fortunatum Plempium* Prof. Lovaniensium, quorum prior *Comment. in Ideam Medicinæ Philosophicæ Severini* negabat plicam esse morbum ejusque non aliam dicebat causam, quam peccandi capillos negligentiam: Posterior autem eandem morbis asserabat, nixus testimoniis Polonorum, cum primis *Theodori Skuminovii*, Episcopi Gratianopolitani, qui peculiari Epistola ad Plempium exarata confirmabat Polonos etiam munditiei quammaxime studentes, morbo huic esse subjectos, adeò quidem ut teste *D. Wincklero* in *Disp. de plica Heidelbergæ 1682.* habitâ, nonnullæ familiæ in Poloniâ se non legitime natas putent, si tales plicas non habeant; & quamvis personatus quidam *Theophrastus Veridicus* Scotus, allegatæ modò Epistolæ scriptum satis acerbum & injuriosum, cui *Plicomastix* nomen est, opposuerit, eò ipso tamen plicam è numero morborum, ut rubrica ejus stipulabatur, ejicere non valuit, adeò quidem, ut Poloni, in specie autem *D. Laurentius Starnigelius*,

Academiæ Zamoscensis Rector & Eloquentiæ Professor ab Academiæ Patavinæ Professoribus consilium & auxilium contra illam petierint, ut ex Epistolâ ultimo die Oct. A. 1599. ad illos data & in *Praxi Sennerti Lib. V. Part. 3. Cap. 8.* legenda videre licet, in quâ tum origo (ad annum Christi 1287. fere incidens) tum & symptomata conjuncta fuse explicantur.

Quamcunque jam sententiam amplectamur, nequicquam tamen obstabit plicam Polonicam salvâ remanente vitâ quandoque abscindi posse, quicquid etiam *Sebizius Diff. de Divin. in morb. thes.* 127. in contrarium objiciat. Sive enim à plectendi negligentia sive ab humoribus criticè eò depositis oriatur, utrobique separatio & resectio ejus adhibitis cautelis institui potest, quum *Simon Schulzius in Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. I. A. VI. & VII.* testetur plicas quandoque sponte sua decidere & experientiâ constet plicas collisione lapidum acutorum sine damno demessas fuisse.

Interim præstat in cachecticis & cumprimis in conjuncta sæpe lue Venereâ præmisisse & alia, à *Martin. Bernh. à Berniz*, Medico Polono, summoperè laudata, quando in *Miscel. modò laudatis Dec. I. A. 2. Obs. VII.* hoc scio pro certo, dicit, & sapissimè probavi, quod Mercurius, qui aliàs morbum Gallicum curare solet & in plica certissimum sit remedium & qui illam infallibiliter per salivationem expellere solet.

Alias verò morbus hic curam methodicam fere respuit, ita ut nec V. S. nec purgantia quid efficiant. V. S. certè plus obfuisse quam contulisse exemplo Matronæ Polonæ testatur *Hercules Saxon. Med. Pract. lib. 10. de plica cap. 7.* Purgantia alios cacos alios claudos reddidisse refert *Schulzius l. c.* qui tandem nonnisi Empirica in Polonia observata laudat verbis ibi: Curationem plicæ perfectam nemo sibi polliceatur, nisi loci ejus, ubi morbus hic endemius est, genium & incolas ceteraque ad hoc pertinentia cognoverit &c.

Inter

Inter ea autem, quæ Polonis hæcenus probata sunt, præter diaphoretica interna, materiam peccantem à centro ad circumferentia & ipsos pilos expellentia, sunt specifica, è quibus duo ferè eminent, branca sc. ursina & muscus clavellatus, plicaria herba illis dictus. E priori decoctum paratur in Silesia nomine *Bartsch* quoque satis famosum, quod tamen in plica externè magis, quam internè confert. Musco autem terrestri nihil frequentius contra hunc adfectum adhibetur in Polonia, scribitque supra laudatus *Bernhardus à Berniz* Leopoli Presbyterum quendam Græcum ipsi affirmasse quasi juramento, se mediante decocto ex musco terrestri plusquam centum personas utriusque sexûs dicto modo curasse: narravisse etiam omnes plantas scandentes instar convulvi & signaturam capillorum habentes, ut hederam, bryoniam, sarsaparillam &c. huic morbo laborantibus prodesse. Sunt qui ante lotionem pulverem quendam odoriferum cephalicum pilis, ut materia viscida illis adhærens quodammodo exsicceetur, inspergunt, lixivio abhinc abluendum v. g.

Rec. Musc. quercin. lib.ß.

Calaminth. mont.

Mari veri aa. ʒiß.

Sem. lycopod. ʒß.

Rad. Ir. Flor. ʒiii.

Ambr. gryf.

Moschi ana ʒi.

o ligni Rhod. ʒß.

M.

F. Pulv.

ʒ. 4.

Reliqua pilorum vitia, **PORRIGO** sc. **FISSURA & SCISSURA**, eorumque cura vel lippis & Tonforibus haud incognita Medicoque ferè indigna sunt.

ʒ. 5.

Majoris verò ponderis & momenti sunt substratæ Cutis in

capite pathemata, ubi præter achores, tineam & favum, in priori jamdum parte expedita, **CONTUSIO** potissimum & **SIRIASIS** aliquam adhuc considerationem merentur, è quibus illa à variis violentiis externis, lapsibus ab alto, plagis & ictibus, hæc verò à causis quammaximè internis oriri solent.

CONTUSIO

quidem, nî sanguis ob fibras distortas in cute stagnans, aut ob illas disruptas extravasatus & sub cute hærens internè per diaphoretica & sanguinem coagulatum resolventia, ut \S diaph. ocul. 69. Mumiam, Grapp & similia discutiatur & externè per decoctum sigill. Salom. Rad. Irid. bryon c. Herb. beton &c. dissipetur, acorem corrosivum contrahendo facile cariem in cranio causari valet, cujus exemplum luculentum vid. *infra in Cap. VIII.*

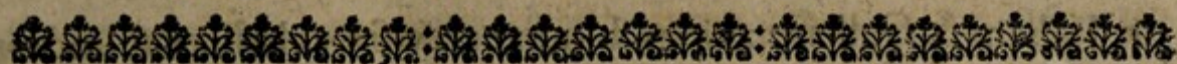
\S . 6.

SIRIASIS

Infantibus familiare malum est, in quo membranacea illa portio in summitate capitis, quam vulgo fonticulum, Germani autem das Blatt vocant, subsidet & foveam quandam relinquit: unde plebeji affectum hunc das Blattfallen oder Blattschiesßen vocare solent.

Oritur autem à cerèbri & vicinarum partium inflammatione, eaque de causa ut aliæ inflammationes est curanda. *Sennertus* & ex eò *Primerosius Lib. de Morb. Puerorum* præter clysteres laudant emulsiões refrigerantes, externè verò ∇ & unguentum rosaceum, quibus B. *Sebastianus Schefferus*, Practicus quondam *Francofurtensium* Felicissimus, succum raparum c. but. rec. substituit, referente *Kisselio in Disp. grad. de Siriasi Heidelbergæ olim habitâ.*

CAP.

CAP. III.

DE

AFFECTIBUS FACIEI.

§. I.

SI quicquam est, quod faciem insigniter deturpat, est sanè rubedo illa præternaturalis, quam

GUTTAM ROSACEAM

vulgò appellant, ex eo, quod guttis q̄. roseis conspersa esset. Germani nostri eandem vocant den Rupffer & Handel / ob similitudinem coloris, quem cum ære Cyprio polito aut cupro communem habet.

Species, vel si mavis, gradus ejus diversi sunt, ita, ut vel sola adsit rubedo, vel simul exigua tubercula, vel & tumores majores sint conjuncti, naribus cum primis & labiis infensi. Quandoque enim Nasus in tantum augetur, ut & ciborum assumptioni, aut lectioni & loquelæ incommodet, adeò, ut plures sæpe portiones de naso abscindendæ sint, cujus rei exemplum habet *Sennertus* in *Praxi Lib. V. Part. I. Cap. XXXI*, simileque in *Crurnario Giffenô* olim vidimus. Conf. *Timæus à Gùldenkle* p. 282.

Originem ab hepate nimis calido vulgò trahere dicitur, sed ex falsa hypothese de sanguificatione, hepatis olim adscripta. Rectius M.S. nimis fervidæ & plus minus acri tribuitur eaque de causa potatoribus & ebrionibus familiare malum est, maxime vinum & V. in nimia copia ingurgitantibus, non tamen exclusa cerevisia. *Sennertus* enim c. l. Studiosum novit faciem ex hoc malo foedissimam, ob nimium cerevisiæ abusum, præ se ferentem, qui

in Italiam & Galliam abiens ibique cerevisiæ valedicens, inde in patriam reversus se melius habuit. Similiter *Drelincurtius* in *Colleg. Pract. Msc.* testatur se ejusmodi ruborem in Pictore Leydenſe abſtemio vidisse.

Quamvis autem malum hoc sit satis contumax, cumprimis, si pustulæ adsint crebriores, attamen nihil intentatum relinquendum.

Præmissis ergo universalibus internè dentur ea, quæ sanguinis excandescentiam imminuunt, ejusdemq; acrimoniam muriaticam tollunt, qualia sunt succi herbarum acidi, granatorum sc. ribium, berb. acetosæ, cremor & cryſt. ☐ & exinde constans hepaticum rubrum, acidulæ. It. Terreæ & absorbentia corallina & caucrina, Martialia, ☉ rata.

In adhibitione Externorum valdè operosum hic se exhibet *Mayerne*, Practicus Anglicus, qui *Tr. II. Cap. XIII. Praxeos* suæ 1. laudat Unguentum ad lumbos ex lithargyrio cum ☿. o. ros. & camphora. Vel

Rec. o. omphacin. ℥ii.
crem. lact. rec. ℥iv.
ovor. N. iv. M. &

diu agitatis adde sacch. ʒ. ℥β.

camph. ʒβ. F. Unguent.

2. Plantis pedum circa vesperam applicat caules virides tritos cum sapone nigro & ☉.

Vel

Rec. Limac. cum test. ʒβ.

☉. ℥iv.

Sapon. nigri ℥ii. M. F.

Cataplasma, plantis pedum admovendum. 3. Collo applicat torquem ex refriger. cum pulv. bufonum, ranarum virid. & sacch. ʒ. cum tragac. in globulos redactis. 4. Topica demulcentia & discutientia, borracem, camphoram, lac Virginum &c.

Commune

Commune experimentum est V. cui fraga & camphora sunt infusa.

Vel

Rec. Decoct. Sigill. Salom. lib. i.

☐. albi ℥iii.

camphoræ V. sol. ℥i. M.

It.

Rec. o. ☐ p. d. ℥i.

△ viv. pulveris. ℥ii.

Ceruss. ℥ss.

▽ ros. q. l.

ſtent in vitro clauſo ad Solem & abhinc applicentur.

Guttæ roſaceæ affines quodammodo ſunt puſtulæ illæ, quæ poſt variolas ſæpe mandibulas occupant in infantibus, de quibus in *Miſcellan. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Decur. I. Anno IV. & V. Obſ. LX. pag. 47. ſeqq.* habet *D. Andreas Cnöffelius*, Practicus quondam celeberrimus: Sapiffime, inquit, evenire ſolet, ut infantes laborantes ex variolis, cum primis ſi facies copioſe ab iis inficiatur, in ore & quidem circa finem mandibularum puſtulas quasdam contrahant, quæ deinde, ſi earum ratio non habetur, ulcus corroſivum faciunt & genam perforant. Hoc ulcus ſi non ſtatim ab initio medicamentis gangrænæ medentibus præſervetur, tandem totam genam uſque ad radicem naſi inferiorem abſumit, comitante lenta, ſed certiffimè, morte pediffequa. Multa huius caſus poſſem adferre exempla, ſed nolo eſſe prolixus, quoniam non caſum, ſed curam proponere conſtitui. Itaque multis vel à Chirurgis, vel etiam aliis Practicis applicatis, quæ alias non infimam merentur laudem, remediis, cum alii ſaccharum h vino incoctum ſine fructu loco applicant affecto, alii, balsamis lenientibus & unguentis ſtypticis adhibitis incaſſum & fruſtra laborarint, cum ſucceſſu & fructu ~ ☐. vel ☐. melle roſaceo ad ſufficientem aciditatem permiſtus, loco ulceroso illi-

tus

tus semper respondit voto medentis, etsi dimidiam genam ulcus assumpserit. Haftenus *Cnöffelius*.

Porro huc referri etiam meretur

TUMOR MALÆ

contumacissimus, *Miscellan.* supra laudatorum *Dec. II. Anno V. Obs. LXXX.* à me olim insertus, qui verbis *Gothofredi Hennike*, Archiatri tunc Erpacensis, nunc Hoënlocensis, ita describebatur: Vix duæ elapsæ sunt septimanæ, ex quo Virgo XX. circiter annorum curæ meæ est concessa, quæ menses antehac parcos experta, nunc per aliquot septimanas cum odontalgia est conflictata; illa verò cessante in tumorem insignem elevabatur mala sinistra eumque durum admodum & cum doloribus capitis intensissimis conjunctum. In usum vocata erant, ut fit, domestica varia, cataplasmata & alia sed sine fructu. Appetitus interea emoriebatur, vires vacillabant, lipothymia satis graves & vigiliæ urgebant. Adveniens ego jubeo fieri ex melle, croco, vitello ovi & farina secalina cataplasma, inuncta prius mala cum axungia leporina (nam tumor jam durarat tres hebdomadas): Intus propino pulverem absorbentem traumaticum & roborantem potiunculam, quibus Deo fortunante optatum effectum edentibus, demum post discessum meum & diebus, ni fallor, octo elapsis rumpitur tumor: Inde verò imponitur emplastrum satis bonum & non ita diu post ossiculum quoque secedit porosum. Interim circumferentia tumoris dura permanet. Nuper ad Nos huc perlata Virgini mea ulterius manu applico quædam balsamica & jubeo os eluere vino calido, cui myrrha incocta, ad foetorem oris corrigendum & alium quoque scopum obtinendum. Timebam namque maxillæ cariem: Turundas verò detestor, utut profundè lateat pus, nec exstillet, nisi in os truso digito. Priore remissit tumoris durities, sanies prodit bona, vires constant; benè ingerit, digerit & egerit patiens, nullum symptomata adest, quod

quod mereretur attentionem vel tantillam. Quæritur jam, an secedere queat particula maxillæ, cui tamen caries non adsit vel in toto vel in parte? an sanatio, cui nunc omnia se aptant, genuina sit futura? &c.

Reliqua Faciei pathemata, variæ sc. maculæ, inflammatio, vari & similia iisdem vel similibus remediis curantur, ut frustraneum esse ducam crambembis coctam hîc apponere, eoque magis, quod in Prima Parte Sectione I. Cap. VIII. de iis quoque actum sit. Unicam saltem

OBSERVATIONEM

adjungere hic liceat, quæ in Studioso quodam Medicinæ olim se traxit. Laborabat is VARIS copiosis & efflorescentiis in facie. Suadebam illi ☉ ☿ per deliq. usum, c. ▽ temperando quamvis ejus applicationem. Ille solum, idque crebrius, adhibendo liquorem acriusculum in inflammationem faciei incurrebat, quam cum unguento albo camphorato & cerussâ sedasset, cuticula squamatim decidebat & postquam nova illuc generata esset, tam eleganti atque glabra postmodum facie superbiebat, ut puellæ Francofurtenses in nuptiis, quas simul celebrabat, Fratris flagranti ejus amore caperentur.

Idem sæpe accidit post ▽. Cosmetica præialis usum, de qua vid. Willis. Part. 2. pharm. rat. sect. 3. cap. 5. Paratur ita:

Rec. ☿. Sublim. ʒ.

▽. Fontanæ, lib. iij M.

Dig. agitetur & filtrecur. vid. loc. cit.

C

CAP. IV.

CAP. IV.

DE

AFFECTIBUS OCULORUM

§. I.

OCulorum morbi aut integrum oculi bulbum affligunt, aut aliquam ejus partem. Inter priores eminet

ATROPHIA OCULORUM,

profundum & imminutum oculum efficiens, quæ vel ex nimia spirituum jactura aut humectatione debita intermissa, vel ob nimium calorem, vel ineptam palpebrarum sectionem & punctorum lachrymalium consolidationem oritur. Singulare hîc remedium invenit & commendat *D. Joachimus Georgius Elsnerus*, quod in *Miscellan. Acad. Germ. Cur. Dec. I. A. 1. Obs. XII. p. 23.* „seqq. verbis describit: Affectus hic quidem rarus curatuque difficilissimus est, cui etiam vix medicamenta ore assumpta solum resistere possunt: at enim restituendus medicamento plane specifico humectante foras oculis instillato; id quod docuit juvenis atrophia incipiente correptus, qui naturâ aliàs siccus & a nimia & calidisque, ad Venerem confortandam, assumptis malum sibi asciverat, ut oculi periodus imminui videretur, siccitas adesset & cum dolore levis ardor. Qui cum consilium ex me peteret, opportunè se menti insinuat confortativum humectans singulare in affectibus oculorum, quod mihi forte fortuna ante aliquot septimanas culter *Anatomicus* detexerat, cum occupatus fuero in anatomia oculi urogalli, quem cum

nimium

nimum pressissem, incisione profunda effeceram, ut humor aqueus casu oculo insiliret, illumque madefaceret, ex quo aciei visus consultum iri percepi & lenitivum dolori & siccitati, quibus tum temporis oculus mihi ex nimia lucubratione vexabatur, sponte offerri sensi. Consulenti igitur Autor fui, ut, ex erutis mactato urogallo cæteroque gallinaceo generi oculis, (in copiâ quippe tum in Italia habeamus) sibi instillaret hunc liquorem, pro diætâ vero sibi eligeret gallinas coctas cum endivia: de cætero continentia eo anniteretur, ut abstineret, nimia Venere & usu medicamentorum nutrimentorumque, quæ gradum calidi debitum excedunt: hisque effeci, ut paucis ecclipsata illius lumina illustrarentur & globus oculorum ad pristinam rediret figuram. Idem efficere valet liquor ex vesiculis ulmi, à *Burrhò* ad restitutionem humoris aquei post vulnus elapsi pro secreto habitus; in defectu autem illorum lotiones capitis, & collyria ex humectantibus laudantur, quorum formulas habet *Bartischius* im *Augen-Dienst part. 3. cap. XVI. p. 214.*

Quod si affectus hic solam pupillam concernat, RYSSOSIS, RYTIDOSIS &

PUPILLÆ PHTHISIS

dicitur iisdemque remediis curatur.

§. 2.

Contrarium huic vitium est

OCULI PROCIDENTIA

Græcis *μυθρίασις & πλατικόγία*, Germ. die grosse herausstößende de Blos & Augen dicta, quæ juxta *Joel* in Praxi aut paralyti nervorum, aut membranarum ruptionem post crapulam, vomitum, tussim nimiam, ineptum cataractæ depositionem & partum oritur difficilem. Duo insignia hujus exempla recenset Illustris *Schroeckius*, in *Schol. ad Obs. CXXVI. Misc. S. R. 1. Acad. Nat.*

C 2

Cur.

Cur. Dec. 2. A. 3. p. 261. unum ex *Petri Pavvii observationibus*, quæ *cent. 4. Histor. Anat. Bartholin.* accesserunt, num. 23. desumptum, in puerulo, qui aliquot mensibus tumore oculi sinistri tanto laboraverat, ut integer bulbus ocularis cum musculis foras protuberaret, in tantamque excreverit molem, ut duos pugnos æquaret: in quo post mortem dissecto substantia cerebro plane similis, permixto sanguine concreto, reperta fuerat: alterum verò ex *Fel. Plateri lib. 3. Obs. Med.* idem in infante, cui oculus hortendo aspectu propendebat & veluti extra orbitam penitus exsertus adparebat, ovi gallinæ majoris magnitudine, quem tamen unicum cataplasma, per mensem usurpatum, sine ulla visûs noxa, feliciter curaverat. Cataplasma tale vel Saccus sic parari poterit:

Rec. Fol. Cupressi ℥i.
 Flor. Chamom.
 Rad. ir. Flor. aa ℥ss.
 Succin. alb.
 Mastich. aa ℥ii.

Contus. grosso modo immitte sacco lin. interpassato, coq. in ∇ vel Decoct. rad. althææ & tepida applica oculo. Vel

Rec. Schoenanth.
 Plantagin.
 Sed. maj.
 Fol. balauft. aa ℥i ss

Ollæ rec. inserta coq. in ∇ pro fotu.

His nihil juvantibus oculus aut inciditur, aut omnino extirpatur. Prioris exemplum proponit *D. Joh. de Muralto* in *Ephem. Germ. Cur.* loco modo cit. verbis ibi: *Filia Moldensis* per quadriennium procidentia oculi dextri monstrôsâ laborabat: nam oculus extra orbitam protuberabat magnitudine ovi, excre-
 „scencia carnosâ propemodum & stipatus durus; palpebra inferior
 „inversa erat, cum ineffabili dolore, ob extensionem muscu-
 lorum

lorum & nervi optici. Causa hujus procidentiae catarrhus erat, insensibiliter musculos oculi relaxans, quippe ægra sub initio mali sensum depressionis oculi percepit sensimque visum amisit, inflammatio magna cum extremis doloribus supervenit, ut Chirurgos adire cogeretur. Vena ægræ secta collyriaque oculo applicata, purgata, tumefactus oculus cultello pertusus, sed nulli humores evacuati sunt, dolores remanserunt, tumorque neutiquam diminutus est. Hinc mox suppurativa, mox cathartica, mox anodyna, mox detergentia medicamenta, ut & ea, quæ carnes abundantes consumunt, applicata sunt, at in vanum omnia. Ad corrosiva tandem deventum est, sed rivuli lachrymarum vim horum infregerunt, majorem humiditatem à capite ad glandulam lachrymalem adduxerunt, periculumque ob viciniam cerebri non leve prædixerunt.

Post plures concelebratas V. S. hirudinum, cucurbitularum, causticorumque applicationes, derivata fluxione oculus maximam partem consumtus fuit & caro excrescens sub palpebrâ superiore cum inferiore inversa coaluit, massaque carnea, dura, sani ad instar oculi, remansit, dolor cessavit, tandemque convaluit.

Evulsio oculi qua ratione instituenda sit, eleganter ostendit *Bartischius Part. XI. Cap. XI. p. 303. lib. cit.* ubi tum ipsum affectum, tum & instrumenta ad hanc enchiresin necessaria in figuris depingit, è quibus omnia exactius videri, quàm meris verbis describi possunt.

§. 3.

Porrò totum etiam bulbum afficit & detorquet

STRABISMUS.

malum si non valetudini, faciei tamen elegantiae atque formæ adversum, adeo, ut joco magis, quàm seriò, das Liebäugeln vocetur.

C ;

Ortum

Ortum suum habet vel in utero materno, five jure hæreditariò, cum lusciluscus, strabones strabones generent, aut si prægnantes fulgurationes, tormentorum explosiones, radios solares, arma denudata, aut oculos brutorum mactatorum vel epilepticorum aspiciunt: vel & post natiuitatem in recens natis (huic morbo ob teneritatem musculorū magis obnoxiiis) à pertinnaci Solis lucis & aspectione, cum primis obliquā versus candelam ardentem aut fenestras, terrore item & convulsionibus epilepticis, cujus rei exemplum legitur in *Miscellan. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. I. A. 3. Obs. CLXII. 252.* ubi strabismus ex epilepsia, sub eruptione variolarum accidente, refertur. Idem à paralyti contingere potest. Nam Musculorum uno hac ipsa vel convulsione laxatō aut à mala consuetudine detorto, ejus antagonista nimium contrahitur, aut extenditur & sic oculus ad hoc vel illud latus detorquetur. Dum igitur musculus oculum adducens afficitur, nasum aut canthum majorem: sin abducens, canthum minorem respicit.

In ipsa curatione (quæ in puerulis & infantibus, non verò adultis, partibus minus flexibilibus gaudentibus, locum habet) è re erit cunas ita locare, ut infantes candelas aut lucem obliquè aspicere non valeant. Sin verò oculus jam quodammodò distortus fuerit, priori situi contrariam dispositionem eligere debemus, ut oculus distortus motui naturali sensim iterum assuescat.

Sunt, qui in distorsione versus nares floccos panni rubri angulo oculi externo apponunt, ut hos continuò respicientes oculi in integrum restituantur.

Quod si humores acres musculum hunc vel illum in oculo vellicent & ad spasmodicam contractionem irritent, præter laxantia & vesicas in nucha excitatas, juvat cataplasma demulcens ex lacte recente cum pane triticeo bis cocto, & tantillo croci oculo calidè applicandum.

In constitutione verò paralyticâ fœtus ex nervinis, fol. beton. salviæ, rorism. sem. anethi & similibus magnæ sunt effi-
caciæ.

Omnibus autem his nihil conferentibus unicum refugium ad larvas duobus foraminibus, oculorum regioni oppositis gau-
dentes est sumendum, quarum figuras & præparaciones om-
nium optime ob oculos ponit sæpius laudatus *Bartischius lib. cit. part. 2. cap. 2. p. 25. & seqq.* Conf. & *Scultet. in Append. Ar-
mam. Chirurg. Tab. 2. fig. 6.*

§. 4.

CANCER OCULORUM

vix nisi per oculi extirpationem radicitus curari valet, quam
D. Wesemius (Practicus quondam Francofurtensis & in oculo-
rum affectibus curandis adeò famosus, ut κατ'ἔξοχην der Augen-
Doctor audierit) juxta methodum *Hildani* feliciter instituit,
quam delineatam vide in Ejusdem *Observat. Chir. Cent. 1. pag. 9.*
Oculus extirpatus autem per oculum artificialem palliativè
restitui poterit, de quo eleganter *Nuckius in Experim. Chir.*
pag. 38.

Curiosum est, quod de oculo Virginis ejusdam cancro-
so extra orbitam, ob nimiam inflammationem, acto mihi retu-
lit supra laudatus *Wesemius*, quòd, cùm punctum quasi igneum
in illo observavit & ex Virgine quæsierit, annon & noctu quo-
que videret objecta oculis obversantia, illa affirmaverit, adeò
quidem, ut per fenestrarum occlusionem obscuratâ camerâ o-
mnia in tenebricosis etiam angulis reposita curatissimè discernere
potuerit; id quod effecit, ut Mater puellæ veneficii crimen im-
putasset, nisi ob nimiam partis inflammationem hoc sæpe eveni-
re adstruxisset ipse Medicus, vid. *Ephem. Germ. Cur. Dec. 2. A. VI.*
p. 160.

§. 5. FL

§. 5.

FICUS OCULORUM
CANCROSOS

similiter extirpando curat *Hildanus*, statim in principio suarum
Observ. Cent. 1. pag. 1. 2. 3. 4.

§. 6.

OCULI PERFORATIONEM

idem *pag. 21. c. l.* aliquoties curavit, oculo vulnerato statim impo-
nendo albumen ovi cum aqua rosarum & nonnihil croci: Fronti
defensivum ex bolo Armen. terra sigillat. cum \oslash ros. paucaque
cera & \times in formam unguenti redactum, injecto statim enema-
te: seq. die purgando & anodynis ad 7. usque diem vulnus tra-
ctando, quod tandem ex ∇ euphrasie cum saccharo & tutia ad
cicatricem deducendo feliciter curavit. *Franciscus Josephus*
Burrhus ad restituendum humorem aqueum (qui hic semper
effluit) secretum suum, scilicet liquorem ex vesiculis ulmi,
commendat, de quo jam supra quædam dicta sunt.

§. 7.

Quemadmodum verò uno absurdorum positò haud difficulter
sequuntur plura, ita sæpe accidit, ut post hæc oculorum vulne-
ra negligentius observata palpebræ aut cum bulbo oculi, aut
secum invicem concrecant & coalescant, adeò, ut amplius di-
duci nequeant. Prius vitium vocatur

ANCYLOSIS.

Posterius

ANCYLOBLEPHARUM.

Utrumque generali COALITUS nomine venire solet
& rarò vel nunquam absque sectione tollitur.

Prioris

Prioris curam elegantissimam proponit, ut ipsemet exercuit, *Guil. Fabricius Hildanus Cent. VI. Observat. VII. pagin. 503.* Præscriptâ sc. optimâ victus ratione, præmissisque purgat. & V. S. stylum exploratorium incurvatum versus canthum majorem, subter palpebram blandè immisit, donec saltem apex styli ex cantho minori promineret. Abhinc stylo exploratoriô filum sericeum tenuissimum annexit, mox stylum eâdem viâ, quâ ipsum immiserat, sc. per canthum majorem extraxit & extremitates fili sub oculo conjunxit, eique frustum plumbi ʒi. circiter ponderis annexit. Plumbum hocce penfile interdiu liberum erat, & hinc atque illinc, prout æger caput in unam vel in alteram partem inclinabat, movebatur. Noctu verò, ne forsan incommodum aliquod aut dolorem excitaret, plumbum illud seposuit, oculumque fascia leviter obtexit. Oculo frequenter collyrium sequens penicillo, ex pennis gallinæ factò, per angulum majorem ter quaterve in die per ministros imponere jussit:

Rec. ▽. rosarum.

plantag.

euphras. aa ʒss.

Tut. præparatæ

Cerussæ lotæ

Corn. cervi usti & præp. aa. ʒi ss.

M. in mortario, addendo mucilag. sem. cydon. q. s. ad formam linimenti. Ita beneficio prædicti fili & plumbi, quicquid sub palpebra oculo annexum erat, intra octiduum abscissum fuit.

Posterioris cura citius absolvitur scalpello obtuso ad ductum *Hieron. Fabricii ab Aquapendente Tr. de Operat. Chirurg. p. 208.* loco cujus *Nuckius in Experim. Chirurg. VIII. p. 35.* utitur lanceola, qua portionem palpebrarum separat reliquumque forfice (cujus altera extremitas cuspide obtusâ aut quodammodo rotundâ prædita est) incidit: abhinc collyrium ex cicatrificantibus & leniter adstringentibus adhibendo. Externè igitur imponit misturam ex album ovi. ☉. & ▽ ros. intra palpebras autem

D

col-

collyrium ex ∇ plantag. cum Tut. præp. Interferendo laminam ex pergamena cum \mathcal{R} . astring. aut Vino Tinto, ne novus sequatur coalitus.

§. 8.

Quodsi verò oculus non totus, sed ex parte saltem obtegatur, illud vel à palpebræ tumore œdematoso, aut ejusdem pro-cidentia oritur, quorum prius EMPHYSEMA, posterius autem PHALANGOSIN constituit.

EMPHYSEMA

quidem tantum non semper à sero lymphatico, plus minus pituitoso, inter membranas palpebrarum, harumque musculos stagnante oritur, cui violentiæ externæ, ictus v. g. vesparum apumque occasionem subministrant.

Curatur præmissò purgante & vesicatoriò epithematibus & aliis topicis discutientibus, v. g.

Rec. ∇ . rol.

endiv.

portul. aa \mathfrak{z} i.

Camphor. in ∇ rect. sol. \mathfrak{z} i.

M. & linteis quadruplicatis sæpe applica.

His nisi cedat malum, sed augmentum capit,

PHALANGOSIS,

quâ palpebra omnino decidit (unde & $\pi\alpha\upsilon\sigma\iota\varsigma$, $\chi\acute{\alpha}\lambda\alpha\sigma\iota\varsigma$ seu casus palpebræ vocatur) facile oriri potest, quæ rarissimè purgantibus & topicis antedictis cedit, sed enchiresi Chirurgicâ sæpius opus habet, ad quam peculiare instrumentum excogitavit *Bartischius*, quod depingit in *Mugendienst part. 9. cap. 14. p. 300.* Instrumentum scil. est compressorium, cochlea, qua indices arctius constringi potest, instructum, quo palpebræ delapsæ portio ita constringitur, ut intercepta nutrimento via pars ejus extima emoriatur & decidat: quod cum paucis immutatis in usum quoque adhibuisset *Ruysschius Amstelodamensis*, hocque ipsi

ipsi exprobraretur à D. Joh. Rauio, Operatore olim Amstelodamensi, nunc Professore Lugdunensi in Bataviâ, dissidium illud inter utrumque ortum est, quod legitur in *Epistolis Museo Anatomico Ruyschii* subjunctis.

§ 9.

Contraria hisce mala sunt, quando palpebræ se invicem nec attingere, neque oculum omninò obtegere possunt, unde ECTROPIUM & LAGOPHTHALMIA oriuntur, quorum hæc superiori, illud verò inferiori palpebræ tribuitur.

ECTROPIUM

scilicet oritur, quando palpebra inferior extravertitur, ita ut pars interna cum insigni deformitate instar carnis crudæ inversa observetur. Vulgus die *Plarr* & *Augen* vocat & plerumque ob relaxationem musculi clausoris paralyticam, aut carnis luxuriantis excrecentiam, aut carunculæ lachrymalis protuberantiam oritur, sive jam hæc talia à causa interna, feri sc. abundantia, aut à violentia externa scaturiant.

Præmissis universalibus curatur adstringentibus, v. g.

Rec. Acetum vini rubri ʒiʒ.

Succi acaciæ

O. ana ʒi.

ebulliant & sæpe palpebram eò fove.

In malo contumaciori carnis exsuperantis resectio requiritur, quæ operatio Chirurgum expertum requirit. Operationem in figura ligno incisam & simul descriptam vid. in *Bartischio l.c. p. 303. & seqq.*

LAGOPHTHALMIA

seu palpebræ leporinæ similem palpebræ superioris conniventiam designat, tempore somni notabilem, idque propter musculi elevatoris palpebræ strictionem spasmodicam, aut ob pravam infantum consuetudinem, superiora versus elevationem perpetuam, aut & ineptam vulneris aut ulceris prægressi curationem.

Plempius Corybantiasmum Antiquorum ejus speciem esse dicit in *Ophthalmograph. Lib. V. C. 1.*

Curatur emollientibus & demulcentibus v. g.

Rec. Rad. alth.

Sem. fœnugr.

Fl. cham. aa ʒii.

croci ʒi.

Grosso modò incis. & contus. in sue sacco interpassando, macera in lacte vel ʒ. ebul. coq. leniter & applica freq. oculo

Rarissima ejus species est

COLOBOMA,

Celsa curtum dictum, quando sc. vel ex matris imaginatione, vel nutrimenti defectu, vel viol. externa portio extrema in palpebris desideratur, ita ut semper hiet, ut labium in labio leporino. Malum ferè incurabile est, nisi pondere palpebræ appenso elongari possit.

§. 10.

Omibus hisce tandem etiam ansam dare potest

TRACHOMA

seu Palpebrarum asperitas, cum rubedine & pruritu, cujus V. ferè species constituit *Aëtius Tetrab. 2. Serm. 3. c. 43.* ad quas nonnulli CALLUM, SCABIEM illarum & PSOROPHTHALMIAM referunt; quæ omnia ut à catarrhis falsis & lachrymis acrioribus proveniunt, ita præmissis evacuantibus internis per demulcentia & mucilaginosâ, abstinendo à corrosivis mineralibus, curanda sunt. In Muliere quadam Giffena olim unguento de cerussa, cum paucis, malum hoc curavi: loco cujus

Rec.

Rec. ▽. fœniculi
 flor. fab. aa ꝑiii.
 Ocul. 69. præp.
 Tut. præp. aa ꝑß.
 Camphor.
 Mastich.
 Succin. præp. aa ꝑii.
 Croci ꝑß. M. F. Collyr.

quò abluantur sapius palpebræ.

§. II.

Euntes ad marginem palpebrarum offendimus morbos
 ciliorum, quos inter

TRICHIASIS,

quâ pili introrsum flexi tunicam annatam continuo vellicant, omnium molestissima est. Oritur autem post vulnera & ulcera oculorum male curata, aut & duplici vel triplici serie pilorum p. n. generatorum, quod ultimum plures etiam PHALANGOSIN vocant.

Curatur triplici ratione. 1. Medicamentis 2. Causticis & erodentibus. 3. Sectione, aut evulsione. Priora, sc. medicamenta, purgantia, vesicatoria & emollientia parum vel nihil efficiunt. Corrosiva 2. ipso sæpe morbo sunt molestiora. Sectio 3. crudelis, adeoque evulsio cum vossella est tutissima, qua peracta adstringentia & novum pilorum proventum impredientia commendantur, qualia sunt aluminosa, Glata &c.

Rec. Flores pyri exsicc.

Camphor.

Q.

ana, calcin. ad albed.

pulverisata spatula, poris pilorum evulsoꝝ immitte, compresso per semihorulam oculo: quo plures se sanasse testatur *Bartischius* p. 327. ubi & enchiresis sectionis occurrit l. c.

§. 12.

§. 12.

Contrarium huic malum est

MADAROSIS

μείλφωσις & πτίλωσις seu

GLABRITIES PALPEBRARUM

ab acrimoniâ serosa, aut constitutione variolarum purulenta, aut & virulenta in lue Venerea & lepra, radices pilorum absumente, producta: quæ cum iisdem, quæis Alopecia curatur, remediis tractanda sit, hinc prolixitate omni hic supersedere poterimus. Unicum saltem addemus topicum, quod instar omnium:

Rec. Plumbi usti ℥β.

nucl. dactyli calcinat. ℥iib.

Spicanardi Ind. ℥iβ.

℥ calcin.

pip. nigri aa ℥i.

axung. ursin. q. s. ad

consist. linim. quod ciliis frequenter illinendum.

§. 13.

Aliàs in confiniis ciliorum sæpissime generatur tuberculum, humorem continens albumini ovi, aut vitro fuso, aut grandini similem, unde &

GRANDO,

Græcis autem, χάλαζα vocatur: à quo nonnisi figurâ & immobilitate differt aliud in limbo ciliorum quandoque obvium & à figurâ, quam cum hordei granis communem habet,

HORDEOLUM,

Græcis verò κριθὴ nominatum, in tenui folliculo chylosi quid, non facile suppurabile, comprehendens.

Utrumque sæpe in abscessum degenerat sicque sponte sua rumpitur. Quodsi non fiat, acu capitulum albicans aperiendum, materia intus contenta exprimenda & abhinc emplastrum aliquod

Saturninum

SECTIO I. DE AFFECTIBUS CAPITIS.

35

Saturninum imponendum est. Quandoque, si pedunculo tereti & angusto insistit, instar verrucæ ligari & separari potest.

Quando verò nimis durum est, cataplasmate quodam ad maturitatem deducatur, v. g.

Rec. Medull. pan. tritic. ℥l.

Croci ʒß.

Vitell. ovi N. i.

c. s. q. Lact. caprilli F. Catapl. applic. inter duo lintea.

Alii empl. de ammoniaco adhibent. Quibus si tuberculum suppuretur, facile dehinc aperiri poterit.

§. 14.

Quodsi tandem sub conversatione cum hominibus impuris aut sordidis morpionum (quibus & suum esse Regulum alibi docuimus) semina seu ovula ciliis se miscuerint inibique exclusa fuerint, pediculatio seu

PTHIRIASIS CILIORUM

oritur, quæ semine Nicot. staphysagriæ, ♀ & cumprimis Mercurialibus, omnibus insectis inimicis, tollitur; eaque de causa lacinia aurifabrorum, quibus vasa auro obducta detergent, tanquam medicamentum infallibile laudantur.

§. 15.

Ad oculorum angulos & inibi contentas glandulas lachrymales procedentibus offerunt se duo affectus cognati

ANCHILOPS & ÆGILOPS,

quorum prior tumor est glandulæ lachrymalis, posterior autem Fistula, faniem & pus compressa refundens

Uterque à sanguinis & feri acrioris extraversione & collectione, variolis aut aliis lationibus oriri solet.

In curatione præmissis evacuantibus tam internis, quam externis, purgantibus, sudorif. vesicat. Topica oculis dicata applicentur, qualia sunt Sief album c. vel sine on, albumen ovi cum ʒ.

ros.

ros. concussum, ut & lac muliebre, quod non secus ac pomum in lacte coctum dolorem egregie minuit. Conveniunt præterea mucilagines sem. fœnugræci, psyllii cum ∇ . ros. vel violarum appositæ. Non minus balsamica, myrrhata, succinata, per syringas in fistulam immissa, in quibus essentia myrrhæ, elixir. propriet. & similia egregie sese gerunt.

Quodsi his non cedat malum & metuendum sit, ne FISTULA ossi substrato cariem inducat, ad cauteria, tam actualia, quam potentialia deveniendum, quorum figuram, applicationem & tractionem vid. apud sapius laudatum *Bartischium lib. cit. p. 285.*

In memoriam hîc incidit

CASUS

in Matronâ magnæ profapiæ olim hîc observatus, quæ ex acidulis Sualbacensibus rediens meoque consilio utens fistulam ejusmodi in dextro oculorum cantho ostendebat, quæ tantos cuniculos egerat, ut humores purulentos per dentes & gingivas in os deduceret, non sine maximâ & prorsus incurabili molestia Matronæ cæterum formosissimæ. Neque enim dentis extractio, in fistulæ genæ ad dentem cariosum terminata aliâs laudatissima, hîc quicquam conferre poterat, eoque minus, quod effluxu per os impedito humores alibi per oculos emanarent.

§. 16.

In tunica oculorum annata, præter inflammationem & ophthalmiam, in Prima Parte expeditam, offert se

VARICULA,

in qua venularum illîc discurrentium inæqualis & nodosa protuberantia, citra inflammationem, à sanguine acido-viscoso & tartareo in circulatione sua intercepto, valvulasque venularum distendente oritur. Cum verò pejora inde mala pertimescenda sint, hinc ni sanguis interceptus per collyria discutientia & cum primis camphorata & crocata dissolvi possit, venulam unam, quæ magis turget, secare sicque morbum hunc curare docet *Marcus Aureli-*

#s Severinus Tr. de recondita abcessuum natura pag. 184.

§. 17.

Annatæ cum tunicâ cornea communis & paucis forte cognitus est affectus *hiatus* seu

ECCHYMOSIS,

sejunctiva scilicet expansio tunicæ annatæ supra corneam, à divulsione fibrillarum illas connectentium, orta ab humoribus interfluis,

Ab illa facile oritur

HYDROPTHALMIA,

ad quam funditus curandam eradicationem jam suaserat D. *Wesemius*, Medicus Ocularis Francofurtensis: Tentata tamen prius oculi pertusione, adhibitis simul externis & imperata legitima diætâ, humores felicissime educti fuere, ut ex eius relatione in *Miscellaneis S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. A. VI. Obs. 71. p. 160.* olim inserui.

Eadem quoque ratione

HYPOPIUM

Seu

OCULUM PURULENTUM

feliciter curabat, in quo loco aquæ pus inter corneæ lamellas, vel inter corneam & uveam, vel inter hanc & humores subditos colliguntur, vid. *cit. loc. & Joh. van Meckeren Obs. Chir. cap. 9. ut & Nuck. in Exper. Chir. p. 46.*

De aliis Corneæ affectibus, PTERYGIO, NEBULA &c. pleni sunt Chirurgorum libri, Conf. *Tom. 1. Prax. Infall. cap. penult.*

§. 17.

An SUFFUSIO & CATARACTA in humore aqueo, juxta Antiquos, an vero in crystallino, juxta Recentissimos Autores sit quærenda, adhuc sub judice lis est, de qua eleganter agt,

E

D. Lau-

D. Laurentius Heisterus P. P. *Altorfinus*, in *Tr. de Cataracta, Glaucomate & Amaurosi*: ubi posterior sententia plurimis rationibus & experimentis stabilitur. Quicquid sit, sufficit, quod in Cura utraque pars conveniat, quæ aliter in incipiente, aliter in confirmatâ instituitur. Prior immatura, Germ. *der Wasserstern* dicta, medicamentis: Posterior per depositionem acu factam tollenda est. Medicamenta sunt tum evacuantia appropriatis mixta, tum discutientia, nervina, ut è cura *Mindereri* in Principe quodam instituta videtur, qua 2000. Imperiales lucrabatur, teste *Grembs. in Arb. hom. ruinos. & integr. Conf. & Pars Prima.*

Depositionis Enchiresin ostendimus in *Medicina Nov. Antiq. Parte ultima*, quam in figura ænea ob oculos ponit laudatus modo *Heisterus*. Maximum hîc momentum situm est in acu conveniente, quam non tam ex argento, cum *Bartischio*, sed chalybe optimo conficiendam existimo. Sunt qui talem adhibent acum, quæ in oculo dividitur, ita ut tunicam cataractam efformantem comprehendere & extrahere valeant. Interim simul antea laudati *Nuckii* apparatus est laudandus, qui primò acum obtusam & instar itinerarii sulcatam adhibet, cui ad dimidiam partem extractæ aliam obtusam inserit, ne reliquæ partes oculi lædantur. vid. *Fig. 4. TAB. V.*

§. 17.

In GUTTA SERENA (quam à vesica nervum opticum comprimente ortam observavit *Petrus Pavv obs. 2.*) ab omnibus pro incurabili habita notabilis est curatio, quam in figura ænea proponit *Frid. Decker. 2. in Exercit. Pract. p. 140.*, qua Virgo Cæca fonticulo in capite per cauterium inusto curata & quoties vulnus curatum recidivam passa est. Amaurosin autem salivatione curatam refert *Heisterus cit. lib.* Curiosus est sequens

CA-

CASUS OPTICO-MEDICUS.

Virgo nobilissima, septendecim annorum, regulis diætetici-
 minus adstricta, vitæ sedentariæ dedita & ad cibos pra-
 væ coctionis proclivis, ante annum & semis variis af-
 fectibus afflictabatur, e. gr. vertigine dolore capitis asth-
 mate præcordiali, stupore quandoque brachii & pedis in latere dex-
 tro aphoniâ &c. Hæc symptomata, alternatim invadentia nihilo-
 minus largam purgationem menstruam instante luna inhibuerunt,
 Circa nativitatem Christi 1708. ægra sentiebat quotidie matutino
 tempore vomitum sapore subacido - austerum, & quod per vom-
 itum eructabatur erat materia viscida & mucosa interdum verò bi-
 lis æruginosa. Cum varia verò exhiberentur medicamenta acidum
 in vertentia, oïlia, stomachum roborantia &c. ab unica dosi *Fr. Eme-*
tici levamen per quatuordecim dies sentiebat redeunte tunc vomitu.
 Die 14. Julii 1719. incidit in arthritidem vagam scorbuticam valde
 dolorosam (cessante tunc omni vomitu) & quidem adeo ut die
 noctuque dolores lancinantes ei somnum capere non permitterent,
 unde vires ita prostratæ fuerunt, ut de loco in locum se movere ne-
 sciret: post exhibitionem vero medicamentorū, tam interiorū quam
 exteriorum malum mitigatum videbatur; incipiebat tunc ægra
 de caligine oculorum conqueri, ut objecta ei quævis in duplo vide-
 rentur, & cum, non animadvertentibus adstantibus vires assurgen-
 di intenderet dejectæ verò id recusarent, summa cum vehementia
 cum animi deliquio in terram ruit; altero die non obstante lapsu &
 caligine oculorum, ægra ad laxandum paulisper animum chartis
 lusoriis utebatur: sequenti verò die vix adstantes cognoscere potuit:
 sequentibus diebus tota privatio visus subsecuta fuit. Instituta o-
 culorum inspectione observatum fuit iridem aliàs colore cœruleo
 præ-

præditam unâ cum pupilla, colore subfusco & obscuro conspicuam esse, qui color subinde subfuscus & obscurus subsequenter diebus iterum disparuit & iris æquali dimensione iterum in conspectum se dedit, ut schema sub Lit. A. demonstrat: ex quo patet affectum hunc nihil aliud esse, quam dilatationem nimiam præternaturalem pupillæ, quæ dilatatio radios lucis sine dubio in majori copia, quàm par erat per humorem crystallinum usque ad tunicam retinam transmittibat, concentrationem verò radiorum haud permittens, undè necessario privatio lucis subsequuta fuit. Cum verò ab exhibitis medicamentis sensim sensimque pupilla decresceret & tamen minus quàm antea spatium occuparet, ut schema sub Lit. B. ostendit; hinc conqueri incipiebat ægra de perenni oculorum dolore circa pupillam, & splendorem ante oculos ejus esse instar Solis referebat. In hoc symptomate non intermissa fuere medicamenta. Externa fuerunt facculi ex herbis cephalicis & ophthalmicis parati & in vino cocti, collyria leni adstringendi virtute prædita & visum roborandi, vesicatoria & fonticulus in nucha applicatus. Interna sanguinem mundificantia, decoctum lignorum cum radicibus, antiscorbutica aperientia volatilia, absorbentia, tam liquida, quam solida forma, quæ in tantum operationem suam præstiterunt, ut objecta ante visum oblata ei apparerent quasi per linteum nigrum (*durch einen schwarzen Flor*) trajecta: colores quoque exaltatos discernere, objecta vero extus allata de hac vel illa forma dijudicare nequit. Ægra nostra nunc in pristinam sanitatem restituta & vegeta incolumis est, præter morbum jam recensitum ocularem.

Quia igitur casus iste merito inter rariores collocari debet, necesse est hunc inclytæ Facultati Medicæ communicare, ut, quid de eo sentiant, me certiores reddant: ad quem finem sequentes quæstiones circa hunc morbum ventilandæ sunt:

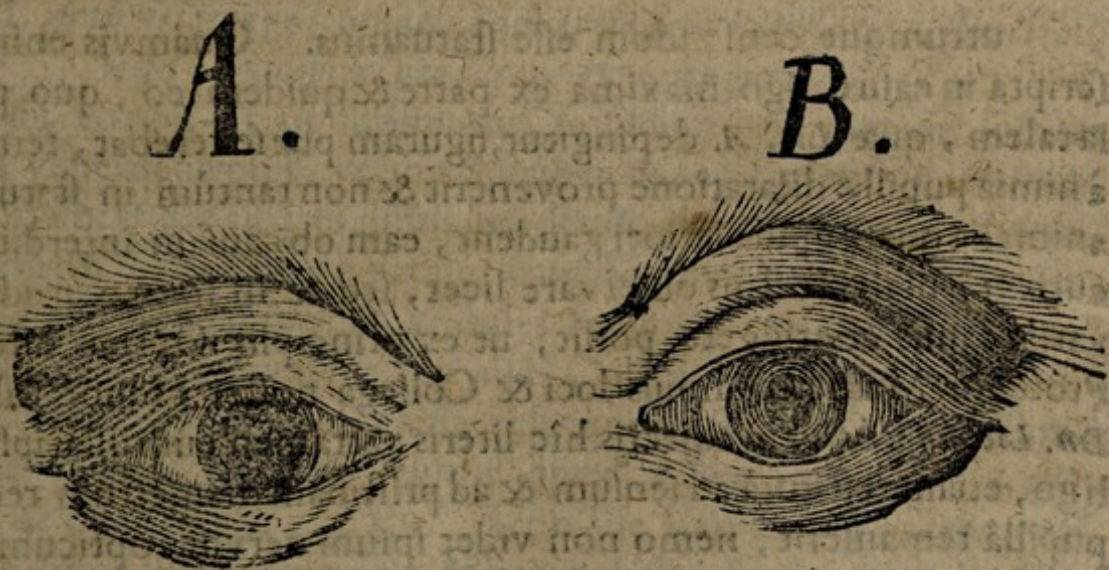
- I. *An talis caligo oculorum solummodo dependeat à nimia dilatatione pupillæ, an verò ad obstructionem nervi optici etiam referenda sit?*
- II. *An arthritidis vaga scorbutica dilatationem pupillæ & obstructionem nervi optici producere & relinquere possit?*

III. *An*

III. *An vis dilatandi & constringendi ejusdem conditionis sit in pupilla ac in ceteris partibus musculosis, ut in paralyti videre est: uno laxato enim, musculus alter ex opposita parte stringitur, & hoc pacto privativè fieret dilatatio pupillæ præternaturalis; Vel positivè potius à particulis rigidis & hispidis interstitia fibrillarum iridem constituentium occupantibus, ut necessario dilatationem istam pupilla excitatam fuisse constet?*

IV. *An spes ad recuperationem visus jamjam agra affulgere possit?*
Hoc est quod obnixè rogat

Georgius Theodosius Zinck,
Med. Lic.

E 3

RE

RESPONSUM FACULTATIS MEDICÆ GISSENÆ

PRævia requisitione Nos Decanus, Doctores & Professores Facultatis Medicæ h. l. transmissum nobis casum læsionem visûs in Virgine desponsata concernentem quoad omnes illic obvias circumstantias, Collegialiter & sollicitè ponderavimus, & ad quæstiones inibi inde Nobis propositas ita respondendum esse duximus, ut

Ad I.

An descripta caligo oculorum solummodò à nimia dilatatione, pupillæ dependeat? an verò ad obstructionem nervi optici, etiam referenda sit?

utrumque censendum esse statuamus. Quamvis enim descripta in casu caligo maxima ex parte & quidem eo, quo pupilla talem, quæ *Lit. A.* depingitur, figuram præ se ferebat, tempore à nimia pupillæ dilatatione provenerit & non tantum in statu s. n. animalia quæ pupilla latiori gaudent, eam ob causam interdum cæcutiant, ut in Noctuis observare licet, sed & in statu p. n. idem à variis causis contingere possit, ut ex principiis Opticis ostendit Professor Matheseos hujus loci & Collega noster Honoratissimus *Dn. Liebknechtius* in adjectis hîc literis: attamen cum illa ipsa caligo, etiam restitutâ ad sensum & ad pristinam diametrum redacta pupillâ remanserit, nemo non videt ipsum nervum opticum, vel quod credibile magis est, expansionem ejus, quam tunicam retinam vocamus, suos quoque Manes pati. Equidem cum ægra, juxta tenorem Relationis, objecta externa oculo admota velut per sindonem nigram videre & colores exaltatos quodammodò discernere valeat, nervum opticum prorsus obstructum dicere non possu-

possumus, cum & pupillæ dilatatio & constrictio hæcenus observata fuerit, quod non tam nervi optici, quam retinæ tunicæ læsionem arguit,

Vid. *Ettmullerus in Praxi, ubi de gutta serena.*

Cum autem in retinâ objecta visibilia tanquam in Camerâ quadam obscurâ depingantur, ut non tantum *P. Zahnus* oculo suô artificiali, sed & Moderni Philosophi Experimentales in oculo vitulino, animali recentissimè mactato eruto & tum a tegumentis externis, tum musculis ad tunicam retinam usque separatis, per candelam pupillæ obversam ad oculum demonstrant,

Conf. Sturmus in Colleg. Curioso Tent. II. pag. 9.

Schmidtus in Theatr. Nat. & Artis Fig. 136. 137. Adeoque tunica hæc non sine causa pro immediatô visus organo habeatur, hinc si vel p. n. convellatur, aut paralyticè quasi resolvatur, non potest non visus læsio, obscuratio, aut plenaria deperditio inde oboriri

An verò

II. *Arthritis vaga scorbutica dilatationem pupillæ & obstructionem nervi optici producere & relinquere possit?*

de eo non est ut dubitemus, siquidem non tantum dolores capitis vehementiores, verum & arthritis vaga intensior tunicam retinam fibrasque ciliares nimis tendendo & extendendo ad resolutionem & flacciditatem paralyticam disponere & ita à tono suo (qui ad recipiendas species visibiles summoperè necessarius erat) haud aliter deicere valent, ac aliàs Colica vehementior Paresin post colicam eadem de causa relinquere solet, quam simili ratione cæcitas insecuta legitur apud *Schenckium Obs. Medic. Lib. I. de cæcitat. obs. I. p. 159.* Ut nil de humoribus excrementitiis in morbis illis peccantibus & partes hæc pariter inundantibus addamus. Quibus omnibus tandem & lapsum in terram symbolum suum addidisse tristis eventus docuit, quod die immediate sequenti adstantes vix agnoscere potuerit: quod dubio procul à summa & violenta capitis concussione, partes visui dicatas & jamdum debilitatas magis corrumpente, ortum fuit, cum ex solo lapsu in
sinciput

incipit, aut oculi percussione, imo & fortissimè sternutatione tunicam retinam in tono suo læsam aut penitus laceratam, sicque cæcitatem oboriri doceat *Ettmullerus in prax. l. c.*

III. QUÆSTIO.

„An vis dilatandi & constringendi ejusdem conditionis sit in pupilla ac cæteris partibus musculosis, ita ut sicut in paralyti videre est, uno laxato alter musculus ex opposita parte stringatur & hoc pacto privativè potius fieret dilatatio pupillæ p. n. ? Vel an positivè potius à particulis rigidis & hispidis interstitia fibrillarum iridem constituentium occupantibus, ut necessario dilatationem istam pupillæ excitatam fuisse constet.

Trimembris est, dum 1. quæritur, an vis dilatandi in pupilla ejusdem conditionis sit cum partibus musculosis. 2. An dilatatio privativè? an vero 3. positivè à partic. rigidis contingat?

Ad 1. Respondemus dilatationem pupillæ aliquam quidem similitudinem habere cum motu partium musculosarum, insignem tamen in eo differentiam intercedere, quod fibrillæ in iride similes antagonistas non habeant ut muscoli, quorum uno laxato alter fortius stringitur & VV. Fibrillæ enim iridem constituentes partim circulares sunt, partim rectilineæ, vel quodammodo perpendiculares versus retinam progrediuntur. Unde licet 2. dilatationem illam ob insignem fibrillarum relaxationem quadantenus privationem dicere possimus, eadem tamen ut in musculorum paralyti, ratione modoque non contingit, alias necessario lusciositas quædam conjuncta esset. Interim 3. quoque aliquid positivi humorumque p. n. colluviem adesse ex supra adducta ætiologia facile patescit, quam hic pariter repetimus.

Quod tandem ultimam & palmariam qu. attinet:

An

„sc. IV. spes aliqua ad recuperationem visus jamjam agra affulgere possit?

Diffiteri non possumus, quod, cum ex relatione morbi appareat colorẽ illum subfuscum & obscurum post medicamentorũ usũ dispa-

disparuisse, pupillam antea dilatatam pristinum spatium occupasse solitamque diametrum recuperasse, sicque nullo fere amplius in ipso oculo vitio externo comparente, visum tamen maxima ex parte deperditum esse, affectum hunc satis quidem arduum & contumacem esse, adeo quidem, ut non obstante fulgore & coruscatione, quam adhuc percipiunt, ægros ejusmodi ad patientiam Christianam & solatium divinum remittat & absque ulteriori remediorum periclitatione prognostico relinquat Operator in aff. oculorum peritissimus.

Bartischius Part. VI. des Augen-Diensts pag. 141.

Attamen & quoniam affectus hic maxima ex parte à vitiosa Dieta subortus fuit, virgo adhuc in ætate florida constituta, ipsaque experientia testatur similes visus læsiones, in sexu cum primis sequiori (cui tempore graviditatis cæcitas ejusmodi der Frauen-Staar dictus, haud insolita est) tempore puerperii evanuisse aut medic. adhibitus cessisse.

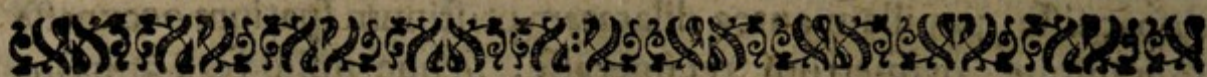
vid. Hildanus Centur. V. Obs. XX. pag. 400. Sennertus Prax.

Lib. I. Part. 3. sect. 2. C. 37. p. 851. & 852.

hinc Virgini huic omnem prorsus reconvalescentiæ spem adimere non possumus, dummodo præscriptas sine dubio convenientes dietæ regulas stricte observaverit debitaque artis adminicula porro admittere non recusaverit: quod subscriptione nostra & impresso Sigillo Facultatis ordinario attestari volumus. Sign. Gissæ Hassorum, die Febr. A. MDCCXI.

(L. S.)

Decanus, Doctores & Professores
Facult. Med. Ordinarii
ibidem.

JUDICIUM

Binorum DNN. Archiattrorum Onolsbacensium,
Dn. D.D. Hoffmanni, Prof. Altorfini
 & *D. Crameri*,

DE

RESPONSO GIESSENSIUM,
 extractum è literis Anonymi ad Dn.
 Requirentem.

P. P.

Non possum ergò non ad desiderium Dominat. tuæ referre, quænam *Dn. D. Hoffmannus*, & *Dn. D. Cramerus* hæc de re sentiant? Videtur sc. illis Dn. Giesseus sententiam minus firmo stare talo, dum mox pro causâ pupillam à morbo dilatatam, ubi juxta illorum hypothesein tonus fibrarum ciliarium sic latis destructus hæcque ad flacciditatem paralyticam deductæ sunt: mox verò alio in locò obstructionem nervi optici cum tunicâ retinâ accersivit, suspicando insimul binas hæc partes ex pupillæ dilatatione & constrictione damnum quoddam perpeßas esse: unde e binis causis jacturam visionis deducunt: cujus rei certitudo non omninò sibi constet, quoniam partes hæc exteriores in multis per vulnera aut alia accidentia in situ suò & figurâ sæpius insigniter læduntur, salvo adhuc manente visu: in fine tandem culpam erroribus diarræ adscribi.

Quemadmodum verò Dnn. nostrorum Archiattrorum judicio prima causa eapropter locum habere non potest, quod non obstante pupillâ ad pristinam figuram redactâ obscuratio visûs tamen

non

non cesset, quæ si a causa illa penderet, impossibiliter perdurare posset, juxta illud: sublata causa tollitur effectus; ita videre non licet, quare hîc errores in dicta tantoperè inculpandi sint, quorum excessus neque in hâc, neque aliis virginibus tantopere præsumi possunt, & vel a 1000. subjectis virilibus perpetrantur, quorum tamen paucissimi, vel omnino nulli, visione privantur, licet ratione dispositionis in quamplurimis eandem naturam habeant. Econtra nulli dubitant malum hoc unicè ab obstructo nervo optico & tonô fibrarum tunicæ retinæ maximè debilitato dependere, cujus causæ antecedentes, quacumque etiam diligentia adhibitâ, forte difficulter satis erui possent; & licet sub præsentē caligine quis putare posset, eam ob causam partes oculorum externas magis quam immediatum visûs organon læsas esse, quod aliqualis adhuc splendor observetur, qui si hoc pro subjecto mali haberi debeat, vix ac ne vix quidem sentiri posset: facilius tamen credi posse, aliquos adhuc meatus & porulos apertos esse, per quos influxus spirituum animalium adhuc fieri, neque tantum impediri possit, quò minus adhuc objecta quædam visibilia, cum primis intenso splendidoque colore prædita oculumque magis ferentia, veluti per nebulam & minori adhuc obscuritate distinguere possint. Quapropter se non facile adduci patiuntur, ut credant aliquam adhuc ad recuperandum visum spem superesse eòque minus, quod morbus jamdum pro inveterato & hâc de causa de sententiâ plurimorum Medicorum pro incurabili sit censendus, prout in ejus rei testimonium *Bartichius* etiam in responso allegatus fuit. Adhuc de subsequendo effectu frustraneam tot medicamentorum adhibitionem testari &c. &c. Sign. *Onolsbaci d. 28. Martii. 1711.*

RESPONSIO APOLOGETICA

Dn. Georgii Theodosii Zinckii, Lic. Medici

Aulici, Provincialis & Urbici Meiningensis.

Litteras tuas die 28. Martii exaratas 5. Aprilis optimè obtinui, indeque iudicium à Dnn. Archiatis Onolsbacensibus de Responso Giessensium formatum sufficienter hausi; ad hæc autem repono allegatas in Responso citato rationes mihi quidem tam crudè rejiciendas non videri, utut ad quæsitæ mea non ubivis categoricè responderint. Cum enim unius rei plures causæ esse possint, hinc allegatæ ætiologiæ hujus caliginis utique suo adhuc talo videntur stare, quum fundamentis Medicis omnino consentaneæ sint.

Quod enim Dnn. Archiatri allegarunt, ablata causa tolli effectum, hoc Facultas Medica Gissensis in responso suo ad primam quæstionem ambabus largitur manibus, dum expressè docet, quod, cum dilatatio pupillæ ad pristinam diametrum sit redacta (licet nondum ad justam perfectionem) & nihilominus obscuratio permanserit, hæc partim ab obstructione nervi optici, partim a læsione tunicæ retinæ profluat. Unde sequitur primariam morbi causam esse obstructionem quandam nervi optici & læsionem tunicæ retinæ: quæ duæ rationes indicant influxum spirituum animalium denegatum & propterea abolitionem visûs subsequutam esse.

Quod è regimine diætæ, (quæ sex causas non naturales sub se complectitur, unde & sanitas & morbi profluunt) minus observato arthritidis vaga scorbutica & ex hac postmodum obscuratio visûs oriri possit, nemo forte inficias ire poterit; & licet nulla in scholis Medicis observatio reperiretur ex arthritide vaga scorbuticâ visum aliquando deperditum fuisse, attramen quotidiana testatur experientia quamplurimos, si non omnes arthri-

arthritide vagâ detentos de visûs hebetudine conqueri. Quòd autem ægra nostra hoc experta sit, loco observationis & exempli erit, possibile utique esse hoc ex morbo idem evenire posse. Neque enim ex omnibus consignatis observationibus argumentari licet eadem semper ab omnibus ægris symptomata observari: Observationes enim nihil probant, sed tantum illustrant rem.

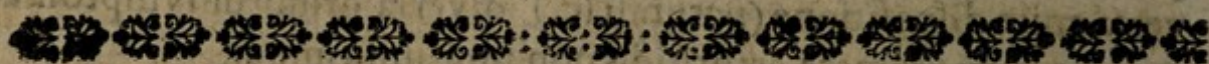
Quod porrò objicitur, symptomata similia in iis non oriri, qui tamen ratione dispositionis & in quamplurimis eandem naturam habere videntur, eò forte abit, in unò eodemque affectu semper eadem symptomata observari, quod apertè falsum est. Ex diversa enim dispositione (naturalis sc.) diversa oriuntur symptomata, e.g. symptomata arthritidis non sunt uniusmodi.

Porrò DNN. Archiatri existimant malum hoc unicè ab obstructo nervò optico & tono fibrarum tunicæ retinæ maximè debilitato oriri & quoniam hac ratione immediatum visûs organum læsum, ipseque affectus, juxta plurimorum Medicorum sententiam, inveteratus sit, malum hoc pro incurabili habendum esse.

Hoc ipsum quod concernit, negari quidem non potest, pupillâ minori redditâ necessariò visum (si hæc unica & genuina causa fuisset) auctiorem evadere debuisse: quoniam verò hoc insectum non est, hinc utique nulla alia causa, quam nervi optici obstructio & toni fibrarum in tunicâ retinâ debilitatio, hic dari poterit, ita ut meò quidem iudicio malum hoc depravata visionis nihil aliud, quam transpositio humorum, ex arthritide vagâ scorbutica exorta, fuerit, quæ ansam ad obstruendum nervum opticum & ad debilitandum tonum fibrarum tunicæ retinæ dedit. Quod autem malum hoc inveteratum & omnino incurabile sit, nemo adhuc certò determinare poterit. Quoniam enim quidam nervi optici tubuli adhuc patent, tonus fibrarum tunicæ retinæ quidem maximè debilitatus, non verò in totum destructus est, ægra quoque indies adhuc dolores & tensiones in oculis sentire valet; adhuc dilatatio & contractio pupillæ in integrum & pristinum statum nondum restituta est, hinc exinde sequitur morbum hunc

neutiquam pro gutta serenâ confirmatâ & consequenter etiam non pro inveterato, multo minus simpliciter & absolutè incurabili, habendum esse.

Hoc quidem de nihilo non est, quod sit affectus contumax & arduus curandi, qui non semper est in potestate Medici; quoniam verò Deus, ceu summus & optimus Archiater, nostrò quoque tempore sæpe miracula in Arte nostra facit, hinc eundem devotis & ardentibus precibus rogamus, ut medicamentis benedicere & ut in salutem ægræ nostræ vergant, clementissime largiri velit. Vale!
D. Meiningæ, die 12. Aprilis, 1711.

JUDICIUM

DN. PROF. LIEBKNECHTII

AD

D. MICH. BERNHARDUM VALENTINI.

MAGNIFICE

*VIR Amplissime, Experientissime, Excellentissime,
Incluta Facultatis Medicæ Domine Decane Spectatissime,
Patrone atque Collega honoratissime.*

UT jussu tuo meam de transmissio casu Optico-Medico sententiam feram, talis quidem est, qui inter singulares atque rariores locum agnoscere potest; quare optandum licet, ut reliquæ circumstantiæ, præter istas à Domino Referente Medico eleganter adnotatas, ulterius adnotarentur & nobiscum communicarentur. In præsentitamen ut ad quæstionem à SPECTABILITATE TVA mihi propositam, ex regulis Opticis, respondeam: *An sc. nimia pupillæ dilatatio in casu præsentis descripta symptomata adferre queat nec ne?* Liceat mihi antequam ad ipsam respon-

responsionem veniam melioris ordinis causa duas istas formare quæstiones:

1. *An in genere dilatatio pupillæ per setalis visum impedire, vel, quod magis est, ejus totam privationem, (verba hæc sunt Domini Referentis) causari queat?*
2. *An in speciali hoc casu nimia, imo præternaturalis, dilatatio pupillæ indicata symptomata effecerit?*

Quod prioris quæstionis resolutionem attinet, notum est ex Mathematicorum observationibus Cameram obscuram nudi foraminis, id quod pupillæ loco est, ita esse comparatam, ut, si foramen ipsum paulo amplius est, objecta confundat anteposita plus tamen minusve certis in casibus, prout illa lucida sunt vel minus talia: quod si tamen foramini adplicatur vitrum seu lens convexa, tunc objecta, quo magis sunt lucida, eo etiam majorem foraminis contractionem requirunt, ubi & quodocunque illorum adcuratio in pariete dealbato desideratur pictura. Dico adcuratio; dantur enim casus e.gr: si quando lentes bene elaboratæ sunt, aut tota machina artificiosiori manu parata, qualem in Collegio meo curioso Auditoribus meis commonstrare ac parare soleo & omni tempore SPECTABILITATI TUÆ exhibendam promitto, ubi imagines objectorum sat ac sufficienter adcuratæ sine confusione pinguntur, quantumvis justo amplior sit & maneat lentis apertura. Et id quidem in armatis Cameris feliciter expectatur quam quidem nudis seu simplicibus, in quibus ampliationis & obtectionis foraminis semper habenda est ratio. Neque id mirum est; lens enim, vi demonstrationum, totam rei imaginem sistit, licet circa marginem colores exhibeat, qui picturas modo plus modo minus turbant; imo lens est, (non foramen) quæ recipit radios ab objecto venientes, in ordinem redigit, &, quod probe notandum, istos axi paralleliter illapsos (debet autem vitrum sphericè convexum intelligi) sub angulo 10. graduum minori in distantia fere semidiametri unit,

Conf. Keplerus in dioptr. t. 1. pr. 3. it. Cartes, in dioptr. cap. 2.

Molin. Dioptricks part. 1.

Dico

Dico fere : Nam id ipsum quando radii non in uno lentium ununtur puncto s. foco, colores efficit. Quid si vero lentes dentur, quarum superficies proportionatam magis haberent compositionem? Quid si ex una parte lentis Sphæricam, ex altera superficie Parabolicam, Hyperbolicam, Ecclipticam admitteremus formam? imo ex superficie utraque ex earum numero unam? nonne istarum lentium, licet ampliorum, radii magis conjungerentur, quam lentium Sphæricarum, quas tamen vulgo Cameris obscuris nostris adplicamus, & his dein mediantibus de oculis iudicium, sed quale, eventus nonnunquam docet, ferimus? Nonne recensitarum lentium radios in uno puncto convenire omnium Catoptricorum Scriptorum consensus est, testante *Casp. Schetto*?

in Magiæ Nat. part. 1. l. 7. p. m. 384. Conf. Sturmii Matth. Enucl. l. 2. Renatum Sclusium in Mesolabio, Gerard. Kinckhuysen in Algebra ofte Stel Konst & alios, qui de figurarum istarum proprietatibus scripserunt.

Et quanquam istæ figuræ lentium atque Cameræ obscuræ, tanquam oculi artificiales, paratu difficiliore sint, patet tamen ex adductis, ad objectorum se ingerendorum rationem proprie, certis in casibus, etiam ad curationem, non requiri lentis aliqualem objectionem, ut ita loquar, vel ampliationem; & ad qualemcunque objectorum perceptionem, est satis dignoscibilem, non æque ullam lentis, concessis tamen iis quæ hætenus sunt adducta, mutationem.

Utut vero ex artis rigore hæc talia adducta sunt, & vel ideo adduci debebant, quia oculus perfectissima & Artis & Naturæ Camera obscura est, in qua saltim discamus Deum arte nostra, quam interdum summam putamus, ludere, nobisque propriam sententiam affectantibus probe illudere.

Utut etiam nemini hodie contranitante certum est visionem eo, quo in Camera obs. fieri modo: nihilo secius oculi quoad omnes partes, i. e. tunicas, humores, musculos, præferendi sunt omni arti, præsertim in eo, quod, quo sunt ejus partes interiores, eo & sensibiliorem imo sensibilissimam, ut ita loquar, habeant rationem.

Ex

Ex hac etiam est ut nobis insciis sese moveant, removeant partes omnes. Dein humor crystallinus in superficie postica, farentibus omnibus fere Opticis & Anatomicis, habet unam ex superius recensitis figuram, vix arte imitabilem.

Quare certissimum est picturam objectorum, salvis tamen reliquis oculi partibus longe perfectiorem quaque esse, quam illorum in Camera obscura, vel ita, ut oculus, cæteris paribus, nullo tegmine opus habeat, quo humor crystallinus magis tegatur in videndis lucidis, quemadmodum id in supra recensito oculo artificiali & in oculo demortuo videre est; id quod saltim ideò dictum velim, quod concentratio radiorum non veniat à pupilla oculi, ut Dominus Referens putat, sed ab humore crystall. ipso. Quamdiu enim iste salvus, i. e. purus & quietus, cum reliquis humoribus est; quamdiu etiam cornea pellucida satis præsertim vero retina cum suis fibrillis illæsa, & nullis particulis heterogeneis adimpleta, tamdiu visio se ritè habeat necesse est. Quia vero recensitæ partes subtiles admodum sunt, interiores vero subtilissimæ, ideo natura & externis dedit tegmen, nempe palpebras ciliaque, & internis, maxime humori crystallino, & dein retinæ, nimirum processus ciliares, humorem illum ambientes, retrahentes, complanantes cum *uveæ* foramen aliquod admittentes quod pupillam vocant, quæ se contrahit in objectis lucidis, ampliat in obscuris, ficque superfluos & facile nocentes lucis radios removens, ne retina corrumpatur, vel titilletur, aut pungatur. *An igitur à nimia dilatatione pupillæ tota visus privatio dependeat, est quod nego?*

An vero nimia dilatatio pupillæ partibus visoriis vel quia facile lædi & corrumpi possunt, vel quia corruptæ adhuc sensibiliores redduntur ac si essent sanæ, facillime impedimento sit, est quod concedo: Et id quidem libentius, quo certius est, pupillam esse oculi quasi fenestram, concedente Zahnio, rerum Opticarum indagatore indefesso

in *Telescopio* p. m. 56. Conf. *Sturmii Jun. Math. tom. II.*

p. m. 20. seqq.

Quemadmodum nunc antea dicta ad visionem faciunt & pupillæ ampliatio vel ejus contractio ad visionem commodam, imo commodissimam: ita facilius quoque ad quæstionem 2. erit Responsio:

An in præsentī casu recensita Symptomata à nimia dilatatione pupillæ, hæc vel etiam præternaturaliter magna venerint?

Ubi necessario quivis concedet præternaturale idem esse ac id quod à statu naturali & ordinario recedit, id quod quatuor modis fit, conf. *Zabnius l.c.* & *Cel. Hambergerus in Diss. de Opticis ocul. vitis*, & fieri debet:

Si 1.) justo plus dilatetur pupilla. 2.) Si magis constringatur & pene claudatur. 3.) Si in aliam partem dislocetur. & 4.) rum-patur penitus.

Posteriora præternaturalia momenta in præsentī casu locum non habent, neque habere possunt, ergo prius. Sed undenam præternaturalis dilatatio est?

Respondet laudatus *Zabnius* ab uveæ tensione, quæ vel ob intemperiem nimium siccam, ut aliqui volunt, vel ob inclusum flatum, spiritum, aut qualemcumque heterogeneous humorem, qui per vitam sedentariam, ceu in ægra, & arthritidem scorbuticam antecessam facile contrahitur: de quibus omnibus ulterius TUÆ SPECTABILITATIS valebit Judicium. Interim ego à recensitis symptomatibus præternaturalem, si modo adfuit, dilatationem pupillæ mallem derivare, quam ab hac quidem illa Symptomata; & hæc est altera ad alteram quæstionem mea Responsio.

Restat ut ad Symptomata ipsa respondeam, sed brevissime ad ea tantum, quæ Opticas observationes & regulas admittunt, & quidem

1.) *Ægra de caligine oculorum conqueri cæpit*: Resp. Ob peccantes humores, uti totum corpus, ita & oculorum subtiles partes facile occupantes, præsertim vero processus ciliares tangentes, qui dein humorem crystallinum justo plus retinæ admovent; vel

SECTIO 1. DE AFFECTIBUS CAPITIS.

51

vel ob tumorem ab ea removerunt per quæstionem 1. & hinc est caligo objectorum.

2.) *Ægra objecta in duplo vidit.* Resp. Ob antea dictum tumorem unus oculorum præ dolore ab axi visorio detorqueri facile potuit, sicuti in majoribus animi affectibus, it. humoribus caput occupantibus accidere solet, it. si quis vertigine agitur, ebrius aut iracundus est, aut si carnifex caput decollare debet.

3.) *Cum animi deliquio in terram ruit.* R. Ob nimiam radiorum retinam titillantium adurentium, copiam &c.

4.) *Ægra mox chartis Tusoribus uti potuit.* R. Ob tumoris remissionem. Melius autem fuisset, si ægra in Cameram obscuratam, viridibus umbraculis obductam delata, aut perspicillis viridibus instructa fuisset: sic forsan istam remissionem non excepisset gravius symptoma, nempe

5.) *Color subfuscus & obscurus in & circa pupillam.* Resp. Potest hic color esse ab intempestivo oculorum usu, vel & humor aqueus, pupillam alias transiens, mox ejusmodi coloribus adimpletus est, qui etiam post adhibita medicamenta recessit, sicque Iridi

6.) *Pristinum colorem ex parte dedit,* ob eandem rationem.

7.) *Splendor potest esse à radiis uveam lãsosque processus ciliares tangentibus.* Quando autem

8.) *Ægra hodiernum,* cui DEUS gratiam suam concedat! quasi *per linteum nigrum videt &c.* ex nostris adductis facile responderi potest, quod nempe vel humor crystallinus nondum veram à retina distantiam occupaverit, vel quod radii retinam ipsam sauciaverint. Interim dispiciendum est, ut ægra intra parietes obscuriores retineatur, atque ejus oculi perspicillis viridibus muniantur, alias enim Symptomata ista praternaturalia in Naturalia abirent, imo ipsam cæcitatem; ubi præsertim *Nervum O-*

pticum adgredientur; id quod tamen ex haftenus dictis non putarem, neque sperarem. Quod reliquum est, **TE VIR EXCELLENTISSIME DEO** commendo meque **TUO** ulteriori favori, qui sum

N. T.

Scripti raptiff. **GIESSAE**

d. 19. *Februarii*

CIO 10 CCXI.

Observ.

(L. S.)

Jo. Georg. Liebknecht,

Mathem. Prof. Publ. Ordinarius.

P. S.

Posset Dominus Medicus agra
varias adplicare lentes, varia convexi-
tatis, quibus mediantibus saltim hu-
moris crySTALLINI situm examinabit faci-
lius atque corriget,

Vale faveque.

J. 18.

Dum in his exarandis occupatus sum, CASUS haud ab-
similis de Sutore Grunbergenfi, qui ob visûs imbecillitatem privi-
legium de pluribus servis alendis, Tribu tamen Sutorum contra-
dicente, obtinuerat, se trudit, cujus occasione sequens

MANDATUM PRINCIPALE

haud ita pridem advolabat:

ERN. LUDOVICUS, Dei gratiâ,

Landgravius Hassiæ, Princeps Hersfeldiæ, &c. &c.
Eruditissimi, Dilecti Fidique! Tribus Sutorum Grunbergenfium a-
liquoties conquesta est, quod bina ejus membra, Reinhardus Schal-
lius & Johann Petrus Fesserus dispensatione clementissima, quam
de binis servis alendis obtinuerunt, eam ob causam indigna sint,
quod morbi ab illis prætenfi simulati potius quam veri sint, &
consequenter sufficientibus adhuc ad labores consuetos viribus
gaudeant; & quamvis Physicus Ord. Grunbergenfis, *Lic. Schmid-
tius*, hâc de re consultus illis bina, his inclusa, attestata dederit, in
his acquiescere tamen recusat, sed ad vestrum judicium provoca-
vit. Nostrum ergo mandatum gratiosissimum eò vergit, ut ante
nominatos Schallium & Fesserum in præsentia Tribus Sutoriæ pro-
be & sollicitè inspiciatis, oculorum & corporis constitutionem in
illis probè exploretis & qua ratione omnia inveneritis, Nobis
cum remissione inclusorum subjectissimè referatis. Ita fore con-
fidimus Vobisque gratiosè favemus. Darmstâd. die 21. Nov. 1713.

Ex speciali Commessione Serenissimi Præses, Cancellari-
us & Consiliarii Intimi Principales Hassiaci.

J. V. Schroedern.

RELATIO MEDICA,

Quandoquidem à Johanne Petro Fessero, Cive & Sutore Grun-
bergenfi, requisitus sim, ut testimonium infucatum de corporis sui
statu ipsi impertirem; hinc vi officii refero, quod Fessius hic per-

sona sit valetudinaria à Parentibus Phthificis nata , cum non tantum Pater ejus aliquot ante annos inde obierit, sed & nuper admodum Mater ejus eò quoque malo correpta sit; & quamvis ab asthmate, quò cum rejectione plurimæ s. h. pituitæ & materiæ purulentæ binos ante annos per aliquot septimanas laboravit, reconvaluerit attamen ab eo tempore continuo medicamentis uti debuit, remanentibus circa mediam noctem sudoribus debilitantibus, tussi manutina, cum rejectione materiæ purulentæ & sæpiusculè sanguine permixtæ, horripilatione & calore, virium prostratione, dolore præcordiorum & puncturis; ut adeoque ob ulcus, quò laborat pulmonum, inhabilis sit ad artem suam & labores duiores exercendos, imposterum semper debilior futurus: id quod in subsidium veritatis attestor

Henricus Schmidt,

Med. Lic. & Phys. Ord. Grunb.

ALIA RELATIO,

Serenissime Princeps, Domine Clementissime!

E binis libellis supplicibus huc remissis humilimà cum veneratione perspexi, quâ ratione Tribus Sutorum contra attestata Medica, binis ejusdem Sociis, Reinhardo Schallio & Joh. Petro Fessio, data excipiat, quod veritati minus consentanea sint, cum Schallius modò dictus nullo oculorum vitio laboret, sed tantum otii ergò gratiam Principalem & privilegium de duobus servis alendis venetur & similiter Phthisis à Joh. Petro Fessio prætenfa simulata magis quam vera sit.

Quandoquidem verò, *Princeps ac Domine Clementissime*, plurimis è Tribu Sutorum, utut diffiteantur, constet, ipsa etiam inspectio ocularis satis doceat Reinhardum Schallium magnam oculorum obfuscationem & obnubilationem experiri, idque semper aliquot post prandium horis: reliquo verò tempore pomeridiano continua qf. nebula oculos ejus obducatur, ut in suendis calceis pergere

gere nequeat: Similiter in Johanne Petro Fessio, parvæ staturæ & debilis constitutionis, Viro, omnia illa occurrant, quorum in relatione mea antea memini; hinc denuo, ceu XXXVII. annorum Physicus, idem attestor, facileque (si necessitas efflagitaret) biæ illæ personæ Darmstadium evocari sicque relationum mearum Medicarum veritas confirmari posset.

Sereniss. V. Celsitudinis

Servus humillimus

Henricus Schmidt,

Med. Lic. & Phys. Ord.

LIBELLUS SUPPLEX

Tribus Sutoriæ.

Serenissime Princeps, Domine

Clementissime

Nos universi Sutores Grunbergenses die 24. Febr. A. 1713. humilimum memoriale obtulimus, Fessum & Consortem ejus concernens, utpote qui sub vario invaletudinis prætextu contra jura & consuetudinem duos servos sutorios alunt.

Quoniam verò nullam usquedum resolutionem obtinuimus; hinc Serenissimam V. Celsitudinem humilime rogamus, velit gratiosissime acquiescere & jubere, ut res hæc decidatur & intuitu vani illius & nullius prætextus clementissimè manderetur, ut mori hæcenus recepto morem gerant. Ita fore subjectissimè confidit

Sereniss. Vestræ Celsitudini

humilima

Tribus Sutorum

Grunbergensis.

Daniel

Daniel Kreuder, Tribunus.

Johannes Bach.

Andreas Wolff.

Henrich Bach.

Paul Franz.

Joh. Pet. Franz.

Joh. Conrad Ritter.

Andreas Christ.

Joh. Martin Ritter.

Justus Kreuder.

Jacob Franck.

Valentin Baus.

Johannes Hess.

Ludovicus Bausch.

Johannes Ritter.

Joh. Henrich Ritter.

Joh. Henrich Volthat.

Joh. Conrad Wolff.

Johannes Volthat.

Conrad Kesner.

Nicolaus Ritter.

Caspar Ritter.

Joh. Jost. Lincker.

Johannes Flick.

Andreas Kreuder.

Georg. Gris.

Joh. Justus Theis.

Joh. Kimmel, jun.

Tobias Franck.

Henrich Ritter.

Joh. Kreuder.

Caspar Franz.

Elias Bach.

Peter Franck.

Joh. Henrich. Wolff.

Christoph. Kreuder.

Christoph. Kimmel.

Johann Michael Gal.

Conrad Christ.

Henrich Kreuder.

Johannes Wolff.

Otto Franck.

Henrich Scultheis.

Joh. Adam Daubert.

Emerich Franck.

Jon. Kimmel Sen.

Elias Volthat.

Johann. Christ. Sen.

Joh. Christ. jun.

Joh. Kreuder.

Joh. Volthat.

Wilhelm Decline.

Joh. Adam Bingemantel.

Nicol. Bausel.

Joh. Erling.

Henrich Herz.

Joh. Adam Mütter.

RESPONSUM FACULTATIS MEDICÆ GISSENÆ.

Serenissime Princeps !

Princeps ac Domine Clementissime.

Jussu Sereniss. V. Celsitudinis Gratiōssimo binos Sutores Grun-
bergenses, Reinhardum Schallium & Johannem Petrum Fesse-
nium, una cum Tribu Sutorum, ad diem 29. Jan. huc citavimus, in-
spektioni oculari subjecimus & in statum corporis & oculorum il-
lorum debita cum sedulitate inquisivimus: ubi observavimus, prio-
rem, Reinhardum sc. Schallium, juxta externum intuitum claris
adhuc & intemeratis, utut quodammodò rubicundis, gaudere ocu-
lis; cum verò ex eò quæreretur, an continuò debilitato atque ob-
nubilato visu laboret? asseverabat se quidem tempore matutinò
servis suis corium profecando nullum incommodum sentire: quam-
primum verò à meridie incalescat, visum ita deperdere, ut ab o-
mni labore abstinere cogeretur, idque magis prono, quam erecto
corpore. Ostendebatur illi moneta quædam, quam bene adhuc
agnoscere & distinguere valebat; ut adeoque non tam ex inspe-
ctione oculari, quam relatione ejus concludi possit eundem dispo-
sitionem aliquam ad ἀμαλυσιν fovere, cum Argentorati & alibi
plurimorum Medicorum & Operatorum consilio, sed absque
ullo emolumento & effectu usus fuerit, ut sanctè testabatur & ju-
ramento corporali, si desideretur, confirmaturus erat.

Alterum Joh. Petrum Fessenium quod attinet, facie adhuc
satis plenâ instructus erat, montesque in volis manuum (qui in
Phthificis aliàs collabascunt & pereunt) elevatos habebat, refe-

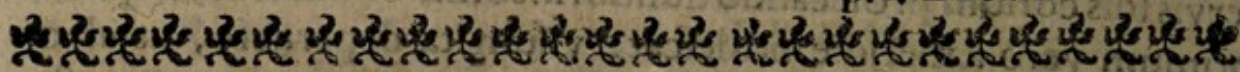
rens se bino ante annos affectu asthmatico, cum doloribus pectoris & calore p. n. correptum plurimum sputi p. n. eiecisse: & cum interrogaremus, an igitur usquedum adhuc sputum ejusmodi excerneret? id affirmabat seque nunquam non pituitam striis sanguineis permixtam ejicere adstruebat. Percontando ulterius, an aliquot post pastum horis calore p. n. perfunderetur? aiebat se elapsa post cibum assumptum semihorula sudore perfundi, ut circa mediam noctem quoque contingeret; id quod ego D. Dillenius, cum statim à prandio ad me rediret, cum pulsu celeri ac ferè febrili caloreque p. n. (quod haud minimum phthileos incipientis indicium est) in eò quoque observavi. Quæsitus an respiratione difficili urgeretur, Resp. interdum aere minus serenò nuboquo existente, vel sub motu corporis intensiori.

E quibus omnibus concludebatur virum hunc non tam phthisi perfectâ, quam dispositione ad eandem laborare: quod S. V. Celsit. humilimè referre debuimus &c. &c. Sign. Gissæ d. 5. Jan. A. 1714.

Justus Fridericus Dillenius D.

D. Mich. Bernhard Valentini,

p. t. Decan.

CAPUT V.

DE

AFFECTIBUS AURIUM

CHIRURGICIS.

§. I.

PRÆter morbos aurium in *Tomo Primò h. l. cap. ultimo* expeditos occurrunt adhuc alii manu Chirurgicâ magis percurandi, è quibus agmen ducit

AURIS

AURIS EXTERNÆ
DEFECTUS,

qui vel ab ipsa nativitate oritur, quale exemplum habet *Schenckius Obs. Med. Lib. 1. Obs. 331.* vel à violentia externâ & frigoris inclementia proficiscitur, vid. *Veslingius Syntagm. Anat. Cap. 16.* Utrobique auditus insigniter impeditur. Licet enim taliter mutilati audiant loquentium voces, attamen cum raucò quodam murmure, instar fluentis aquæ aut cicadæ, strepitum simul percipiunt, teste *Hieron. Fabric. ab Aquapendente Oper. Part. 3. p. 258.*

Restitutio & curatio illi tantum est possibilis, qui aurem homini implantavit & solus est infallibilis. Quemadmodum enim surdos & mutos ab ortu vel unico verbò curasse legitur in sacris, ita solo quoque attactu Malcho auriculam restituit. Chirurgia e contra *Curtorum Taliacotii* nimis curta videtur, adeoque cura palliativa per aurem artificialem è charta, carneo colore depicta, illi substituenda, de quibus vid. *Medicina Nov - Antiqua cap. ultimo.* De cornu verò acustico & conchis, auribus ad auditum acendum alligandis, vid. *Armamentum Naturæ Tit. de Auditu & Schottus in Mag. Nat. Lib. 2. Artic. 2. Synt. 4. dogm. 1.*

§. 2.

Pertinet huc intempestiva dicam an vesana

AURIUM OBLIGATIO & COMPRESSIO,

qua puellæ sæpe aures externas per lacinias, filis ferreis cinctas, capiti complanare student, aures erectas & à capite remotas pro dedecore habentes, Pamphilum è contra aures arrigentem in deliciis habentes. Prudentiores hac in parte sunt Hispani, qui peculiari instrumento, Sarbatana dicto, limbum aurium exstantiorem reddunt. Quantum enim momentum ad auditum accuratiorem adferat aurium magnitudo & eminentia, è principiis Mathematicis ostendit *Hermannus Boerhave, Instit. Med. n. 383.* Unde Nob. *Pechlini Tr. de habitu & colore Æthiopum cap. 2.* summopere detestatur imaginariæ magis quam genuinæ pulchritudinis studium, quâ

Virgines Germanæ olim Naturam, auditui hac aurium texturâ propicientem, turpiter emendare conabantur.

Quodsi jam compressio talis acciderit & auditus inde læsus in integrum restituendus sit, pulvillis capiti & auribus interpositis, aut conchis acusticis succurrendum, quarum utilitas vel exinde colligi potest, quod Hadrianus, Consul Romanus, auribus hoc in casu cavo manuum appposito sibi consulisse feratur, ut ex *Galeno* retulit *Exc. Joh. Mauricius Hoffmannus in Diss. Anatomico-Physiol. ad Hornii Microcosmum p. 227.*

§. 3.

VULNERA & ULCERA aurium EXTERNA adeò periculosa non sunt, cum toto die lobi auricularum, five pro suspendendis ellobiis, five sero derivando, datâ opera perfodiantur; quem in finem, ne lobi dilacerentur, forcipem cannulatam excogitavit & descripsit *Dn. van Solingen, in Chirurg. Part. I. cap. L. & Tab. IV. Fig. 3.* INTERNA verò negligenda non sunt, cum non tantum tympanum, sed & ossa corrodere, aut in fistulas contumaces abire, vel & fungum scirrhum post se relinquere valeant, in quo extrahendo, & extirpando plurimum olim laboris & diligentiae impendit *Guilielmus Fabricius Hildanus Cent. III. Obs. I. p. 183. & seqq.* ubi & ipse fungus & instrumenta pro illo extirpando, cum medicamentis purgantibus & topicis, depinguntur & describuntur. *Conf. & Nuckius in Exper. Chir. XV. p. 53.*

§. 4.

FLUXUS AURIUM purulenti, cruenti, albicantes, flavescents, aut viridescents, cum vel sine foetore, tum ulcera antedicta, tum nimiam glandularum laxitatem, ut & cerebri & cerebelli mollitiem p. n. aut abscessum sæpe insequuntur, quem postremum nonnulli Chirurgorum haud inepti catarrhum ac apostema cerebri (einen Hirnfluß) cephalæas diuturnas, aut alias cerebri & capitis contusiones insequentem, vocant. Per quas vias autem ex capite in aures deducantur humores, adeo planum non est.

est. Ex tympani cavo eosdem per hiatum Rivianum (de quo *Munnicks Tr. de re Anat. num. 62. & Antonius Valsalva Tr. de aure hum. cap. 2. §. 2.*) ad meatum acusticum deferri certum est: sicuti per eundem hiatum non tantum spiritus retentus & flatus cum sibilo emissus legitur apud *Hildan. l. c. Obs. 3.* sed & tabaci fumus plenis buccis collectus toto die à fumifugis exploditur.

Quandoque fluxus modò dicti periodicè contingunt, observante *Joelè in Praxi.*

Curantur, præmissis universalibus purgantibus & sudoriferis ex Decoct. lign. exsiccantibus, adstringentibus, balsamicis, cumprimis ∇ . & melle ros. rad. ireos, myrrha, croco, O. v. g.

Rec. Mellis Virgin. $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$.

Vini rubri $\mathfrak{z}\mathfrak{ii}$.

O.

Croci

\mathfrak{Q} . aa. $\mathfrak{z}\mathfrak{i}$.

M. super igne & lana excepta auribus indantur, suasore *Sennerto Prax. Med. Part. 2. Cap. 12.*

In malo inveterato, catarrhis & Senibus fonticulos in brachio ejusdem lateris salutare observavit *Ettmüllerus in Colleg. Pract.*

§. 5.

Ad interiora aurium penetralia respiciendo hæc ipsa sæpe à cerumine, sive ab illapsis solent obstrui, unde Surditas temporaria sæpe oritur. Utriusque exemplum olim dedimus in *Miscellan. German. Curiosis Dec. 2. Ann. 2. Obs. 164. pag. 374. in seqq.*

CASIBUS:

Circumforaneus, insignis alias Herniosorum castrator, ætate præterlapsâ huc appellens splendidoque suo vestitu atque comitatu credulitati plebejorum fucum faciens, tantam sibi auctoritatem conciliabat, ut & furdi & cæci & claudi & quicquid miseriarum

amplius Mundus alit, facto quasi agmine advolarent: sed successu prorsus mirabili; neque enim surdi audiebant, neque cæci videbant, neque claudi ambulabant, neque tandem pauperes aliud inde sperare poterant, quàm sesquipedalia verba. Nihilo tamen minus, ut audaces fortuna subinde juvat & in tanto hominum confluxu quandoque occasionem trudere solet, quâ certum aliàs ignominiz periculum subterfugere possint, ita & huic Stentori accidit, cui inter alios Sutor quidam & Civis Gissensis, nomine *Steckenrad*, filiolum suum obtulit, qui jam ab aliquot mensibus sine manifesta causa auditum amiserat, cætera sanus. Medicafter ille immisso auriscalpio pisum educit, nescio quo casu auribus illapsum: quo facto auditus subito rediit & ita præter sistrum non contemnendum speciosam insuper bullam tulit, in perpetuum miraculi hujus testimonium: cui forte plus admirationis conciliare potuisset, si acutam illam decipiendi artem a Chirurgo quodam Giessemi didicisset, qui cum pariter rusticus de insigni auditus gravitate conquestus esset, accuratius paulò inspectam auris cavitatem copiosissimo cerumine obstipatam cernit. Factâ ergo curationis spe subsequente mane rusticum suum redire jubet & eductis prius sordibus sub pretiosissimi arcani prætextu auribus instillat spiritum vini & ita *surdum* illum *sordidum* pristinz sanitati restituit, qui 8. Imperialium sistro mulctatus gravem rusticitatis suæ pœnam luit.

De aliis illapsis & aures irrepentibus insectis v. g. nucleis cerarum, lapillis, araneis, formicis, hirudinibus &c. plures observationes ex aliis collectas allegavit Dn. *Joh. Mauritius Hoffmannus in Disquis. Corp. Hum. Anatomico-Pathologicis Specim.* 19. §. 30.

Quod si in Cura accidat, ut ceruminis portio tunicis aurium tenaciter adhæreat, seq. emolliri debet:

Rec. Hydromel. calid. q. v. infund. ope siphonis
in aurem.

ipsi

ipsi verò auriscalpio lintheum carptum affigatur, cui facile adhæret.

Si pisa auriscalpio prehendi nequeant, *Solingius* utitur speculo auris, quod depingit *Tab. III. Fig. 7.* Tentari in simul potest, an sternutatorio possit excuti.

Simili modo globuli lignei & plumbei debent extrahi, cum terebellum, ab aliis commendatum, membranas substratas facile lædat.

Turunda altius immissa instrumento cylindro acutiori donato extrahitur, si vossellâ communi arripi nequeat.

Insecta Terebinthinâ imbutæ spongiæ facile adhærent, quæ cum stylo ferreo immissâ facile extrahuntur. Sin minus, succi amari, absinthii, cent. min. card. ben. ʒ. tanac. amygd. amar. & similia infundi debent, ut enecentur & abhinc extrahantur.

Quandoque meatus auditorius membrana (cui materiam quandam caseiformem adhæsisse testatur *Josephus du Verney Tr. de Aud. Org. Part. II.*) ceu velo expanso clauditur, quæ pertundi debet & abhinc more solito vulnerariis & balsamicis tractari, modo interstitium aliquod inter hanc & tympanum intercedat. Sin verò membrana hæc prope tympanum conspiciatur hocque tegat, operationem hanc dissuadet *Nuckius in Experim. Chirurg. XV. p. 54.* Multo minus tympanum plus minus coriaceum, à *Drelincurtio* in Colleg. Pract. Miss. allegatum, violandum, ne remedium ipso morbo periculosis adhibeatur.

§. 6.

In confiniis aurium sæpissime tumores quidam observantur, quos inter eminent

PAROTIDES,

seu tumores glandularum retro aures, hoc nomine quoque venientium, sive cum, sive absque febre affligentes. Priores aut criticè, aut symptomaticè in lue Venerea, Peste aliisque morbis erumpere solent.

Quòd

Quod enim bubones sub alis & inguinibus, hoc parotides in glandulis retro aures sitis; quod haud minimum ad instituendam *Prognosis* argumentum est.

In *Cura* fugienda repellentia antiquis recepta, sive jam critica sive symptomaticè generentur. Rectius in principio discutientia, hisque nihil proficientibus abhinc maturantia (præmissis, si indicentur lenitivis, V.S. & similibus) materiam intus stagnantem ad suppurationem deducuntia. Hunc in finem tumori imponatur lana succida, ☉ chamom. lilior. alb. irinō, anethi ebria. Cataplasmata item ex emollientibus parata v. g.

Rec. Rad. lil. alb. ℥ss.

Farin. Fœnugræci ℥i.

Furfurum p. ii.

Bulliant in hydræleo ad justam consistentiam, addendo in fine

Pingued. porcine ℥i.

☉ Chamom.

irinī aa. ℥iii.

M. F. Cataplasma.

Generato pure aut fermento acri, aut unguento basiliconis, apertio tentanda. Si cutis sit satis tenuis solo felle porcino rumpitur abscessus. Sin minus, ferro incisura fiat in parte decliviore & abhinc mundificantia & consolidantia applicentur, qualia sunt empr. de minio, sticticum Crollii, aut Norimbergensium, quod ex minio & ☉ rosarum, addito in fine camphora, paratur & coquitur.

§. 7.

Quandoque tumor omnem fere circumferentiam aurium externè occupat, cujus rei

CASUM

notabilem refert *Dn. Johannes Muysius*, Arnhemii olim mihi familiaris, in *Praxi Chirurgica Rationali Decad. III. & IV. Obs. VIII. p. 29.* quem cum superiori A. 1712. anno illi prorsus similem in Sutore Hochio, Giffæ satis cognito, observarim, integrum hîc subnectere placuit:

Vir

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Vir circa trigessimum sextum ætatis annum, tempore brumali æ aere ventis haud parum agitato, iter faciens brevî post sentiebat auris dextræ dolorem, ex qua deinde quotidie prodibat nonnihil puris, tuncque aderat doloris illius non mediocri levamen; postea pure non amplius promanante æger de summo iterum conque- rebatur cruciatu, qui noctu non rarò delirium producens jam per aliquot menses duraverat, nec ullis externis internisve remediis obsecundabat; advocatus post autem reperi tumorem longe late- que extensum, in quò pus contineri, firmissimè mihi persuasi, licet ob profunditatem loci, in quò pus delitescibat, palpando nulla ani- madverti posset undulatio. Imposui igitur corrosivum, cujus escharâ valde crassa separata incredibilis puris copia profluxit. Hoc autem pus jaeuerat super osse petroso, quod totû nudum existebat, sicut id specillo observare facile potui: interim tamen absque ulla fragmen- torum ossorum separatione patiens intra sex septimanas prorsus sanatus est, ac sanus postea permansit, non adhibitis aliis medica- mentis, quàm injectione idonea, bono digestivo, ac tandem osse iterum contecto, tinctura mea ꝑ, quàm externè multis in casibus mirum in modum profuisse comperi.

§. 3.

Tandem &

TUMORES CYSTICI RETRO ET CIR- CA AURES

oriuntur, quemadmodum notabile hujus rei exemplum à *D. Joh. Mauritio Hoffmanno*, Prof. Altorphino Celeberrimo, *Miscella- neis S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. A. 5. Obs. CCX. p. 433.* insertum legitur, quod in TAB. II. Fig. I. ob oculos posuimus, e qua & ipsa curatio, in *Medicina nostra Nov-antiqua* olim tradita, ad ocu- lum elucescit. Scilicet

- a. a. a. a. Integumenta externa cruciatim dissecta notat.
- b. meliceridis materiam.
- c. Fasciculum pilorum intus contentum,

I

quem

quem non tam incantationi, d. proventui naturali adscribit Autor modo laudatus, cum e cute radices quædam eò detortæ fuerint.

CAP. VI.

D E

MORBIS NASI CHIRURGICIS.

§. I.

DUm ad statûs narium. p. n. considerationem jam transcendimus, variasque earum deturpationes, **DEPRESSIONES**, **INCURVATIONES** aliasque **FIGURAS** inconcinneas consideramus, memoriam hîc subeunt rhythmi ignominiosi, quos aurigæ in Belgium tendentes & oppidum *Nuys*, in tractu Colonienfi, transeuntes quondam canere solebant:

Noes, noes, noes, noes,
groote, bryte, dicke noesen,
schmale, klyne, krumme noesen,
Jans noesen, ollerhand noesen,
noes, noes, noes, noes.

quas omnes nasorum p. n. differentias Belgæ in *Ephemeridibus Amstelodamensibus* minoribus figuris ridiculis, æri vel ligno incis, ob oculos sæpe ponunt, sicque & **NASONES** & **NASUTULI** suos inveniunt irrifores, juxta proverbium: Wer den Schaden hat, darf vor den Spott nicht sorgen. Luculentum hujus exemplum olim se trusit in aula magni Principis, in quâ Minister quidam commorabatur naso plurimis tumoribus obfesso præditus. Cum ergò aliquando tabulæ Principali accumberet, Morio a tergo stans & cum exclamatione nasi magnitudinem admitans, vah quantus nasus! inquit, (Germ. o wie eine Naase)! increpatus ea propter & excessum emendaturus interposito quodam intervallo ageminabat: vah quàm elegans nasulus! (o wie ein Näsgen) Post-

Postquam verò jussu Principis eadem de causa verberibus exceptus esset, tandem indignabundus Ministrum accedendo nescio quid obscuri in nares ejus devovebat, solutis in cachinnos aulicis & famulis circumstantibus.

Nos de cura magis solliciti existimamus iis, qui similes ignominias perferre nolunt, aut nequeunt, per Artem Chirurgicam adhuc succurri posse, cum primis si deformitas non tam a primo ortu, quam à gutta rosacea, aut aliis tuberculis oborta fuerit, sive jam medicamentis, sive sectionibus illud fiat; quemadmodum in Cap. III. id jamdum ab oculis posuimus. Egregia hic exempla refert *Guilielmus Fabricius Hildanus, Cent. VI. Observ. Chirurg. LXXI.* qui tuberculum ad instar cereæ rubri (in utero materno contractum) e medio nasi excidit, licet & ductum è vena frontis recta ad nasum descendentem, non sine maxima hæmorrhagia, simul abscindere coactus fuerit. Aliud huic, non multum ab simile

TUBERCULUM

in NASO

idem Coloniz in trimulo è medio nasi per erodentia absumpsit. Interim circumspicte & prudenter hic procedendum, ne novacula vel erodentia cartilagineas attingant, *vid. c. 1.*

TUBERCULUM NASI EXTREMI

interdum molle & rubellum: interdum autem durum & lapidescens fuscoque colore, ladeoque ipso intuitu malignum, observatur. Hoc posterius nonnisi igne, prius verò sectione quoque tolli posse *Sevrinus* autor est in *Chirurg. efficac. Part. 2. Cap. LXXII. p. 115.* Post sectionem autem non tam repellentia, quam exsiccantia adhibenda sunt. In CANCRUM si abeat, curationem vix admittit; unde Antiquis NOLI ME TANGERE dicitur. *Vid. Hasenreffer. in Nosocom. cutis p. 224.*

§. 2.

Ad similes Nasi deformationes, cum primis DEPRES-

I 2

SIO.

SIONEM & SUBSIDENTIAM multum etiam contri-
buit

FRACTURA NASI,

sive cum, sive absque vulnere contigerit, de ejus differentiis
atque cura prolixè agit *Sennertus Prax. Med. Lib. V. Part.*
V. Cap. XII. brevibus autem, sed sufficientibus expedit *Pareus Tr.*
de recentibus & cruentis singularum partium vulneribus Lib. IX.
Cap. XXVI. dum multis modis, inquit, nasus continui solutio-
nem patitur, nempe vulnere, fractura & contusione: ac parte
quidem supernâ colliditur & frangitur; quod cum contigerit,
immissa in nares spatulæ cauda, vel bacillo idoneo, stuppis, bomba-
ce, vel linteo involuto depressa ossa sedi nativæ & figuræ sunt re-
stituenda. Hinc diplomatis, restringente medicamento, ex

Thuris

Mastich.

Boli Armen. aa. ʒʒ.

Alum. roch.

Resin. pin. aa. ʒii.

cum ovo albumine exceptis, mbutis & ad nasi latera apposis, re-
stitutis ossibus stabilitatem parare oportet. Quæ omnia conveni-
enti mox ligaturâ constringi debent, quæ non nimium premat, ne
resimæ reddantur nares, ut multis contigit per Chirurgorum im-
peritiam. Tandem tubuli in nares immittendi, non quidem exactè
rotundi, sed quadantenus lati & depressi, filo utrinque ex pileo-
lo nocturno, ne excidant, revincti, quorum delineationem & fi-
guram *vid. cit. loco.*

§. 3.

Violentiæ ejusmodi externæ sæpissimè ansam suppeditant ge-
nerationi corporum p. n. nares obstruentium, quæ è fibris quibus-
dam disruptis & nutrimento proprio illarum elapso facile concre-
sunt &, si ex unica & continua massa constant,

SAR.

SARCOMATA :

sin verò plurimas appendices & fibras, tanquam totidem pede, des se spargant

POLYPI NARIUM

vocantur, idque ob similitudinem, quam cum polypo marino habent, cujus figuram & anatomen propediem in *Amphitheatro Anatomico* cui⁹ Ob⁹ ob oculos ponemus.

Plerumque ossis ethmoidei cartilagineis ac tubulatis eminentiis adherent & multis in locis narium tunice internæ fibris suis annectuntur. Quandoque in tantam molem succrescunt, ut extra nares protuberando faciei confinia occupent, quam non sine horrendâ deformitate à polypo narium omninò obtectam exhibet Fig. 2. TAB. II. de quo vid. *Job à Meckeren, Observat. Medico Chirurg. cap. XI.* Aliàs verò non tantum respiracioni & loquelæ insigniter incommodant, sed & deglutitionem sæpius præpediunt, qualem polypum olim in nosocomio Lugduni Batavorum videre licuit, in quo alterutræ insimul malæ tumor exulcerata aderat, tamque altas radices in confiniis palatî egerat, ut ægrum prognostico potius relinquere, quàm immedicabili malo manum adhibendo oleum & operam perdere maluerit *Dn. D. Schachtius*, Profess. Med. Præct. dictique Nosocomii Inspector, prout in *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. V. Obs. LXXXII. p. 187.* olim retuli, ubi in scholio quoque *Drelincurtii* sententia de Polypo narium occurrit, quæ eundem pro excrescentia duræ matris habet; quod tamen perpetuum non esse extractio & cura illius (quæ non adeò impossibilis est) testatur.

Quodsi enim molliusculi & albicantes sint polypi & pedunculo graciliori gaudeant, haud ita difficulter extrahuntur. Plus laboris habent ramosi & duriores. Difficilime autem curari possunt, si colore livido, plumbeo & q. l. cancrofa facie præditi sint.

Curatio aut medicamentis, aut filo, aut ferro & igne perficitur. Inter medicamenta quidam succum nasturtii, quidam pulverem, heliotropii, corticum granatorum & sabinæ laudant. Majoris vero efficaciz sunt Glacea & Onofa. \odot alb. pulverisatum, cap. mort. \odot cum ∇ plantag. ∇ c. ∇ ros. vel solan. \odot ustum, Unguent. Ægyptiacum, Vel

Rec.

Ærug.

Alum. usti.

\odot . ana q. v.

c. s. q. mellis & \dagger . F. Unguent. quod linteis carptis (sicut fluida magis penicillo) applicari debent.

Omibus his irritis & \pm , arcanum corall. aut butyrum g. (ab *Henr. Heerio* in *Obs. oppido raris* commendatum) in subsidium vocanda sunt: sub quorum usu interior tunica nasi adhuc illibata defensivis, v. g. unguento camphorato albo, popul. & similibus maniat, ne ab acribus illis arrodatur.

His si morbus non cedat, ad filum & ferrum deveniendum, illic eodem modo procedendo, uti *Hildanus Obs. 1. Cent. 3.* scirrhum in aure eradicavit, de quô supra Cap. V. jamdum egimus. Quidam ex Chirurgis, *D. Antonio Nuckio* familiaribus, eodem instrumento, sed in minori forma, utitur, quo uvulam abscindere docet *Sculptetus Arman. Chirurg. Tab. IX. Fig. VII.* Videantur *Exper. Chirurgica Nuckiana p. 41.*

Quum verò fili usus sit frustraneus, si polypus in profundo lateat ipsique ligatura satis altè injici non possit; hinc tandem ad forficem cannulatam, quâ polypus auferendus, deveniendum est, cujus inventionem magno verborum apparatu sibi vindicat *Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, Tr. de Operationibus Chirurgicis pag. 359. & seqq. edit. Patavinae*, sed contradicente *Marco Aurelio Severino, Chirurgiæ efficacis Part. II. enarratoria cap. 74. pag. 116.* qui *Nicolinum Florent.* genuinum ejus autorem esse testatur, cum typus instrumenti *Nicolini* nullus alius sit, quam quem in opere suô depingit *Fabricius*: ita ut certò sibi persuadeat ab ipso

Nicolino

Nicolino hunc ipsum, ut plurima alia, mutuatum esse *Fabricium*. Quicquid verò sit de Inventore, sufficiat nobis instrumentum hoc esse probatissimum, quò se in feminâ quadam Palatinatûs Neoburgici felicissimè usum esse testatur *Bruno* in *Colleg. Pract. Msc.* Præstantius tamen illud foret, si in parte concavâ superiore duobus aut tribus dentibus quadratis & acutis esset præditum, qui firmius dictum tumorem apprehendere possent, iudice supra laudato *Nuckio l. c.*

Extracto per instrumentum hocce polypo reliquæ ejus cauterio, per cannulam naribus immisso, extirpandæ sunt, cujus rei modum & enchiresin ob oculos ponit *Sculdetus* in *Armamentario Chirurgico Tab. xxxvii. Fig. 1. pag. 146.* Nisi enim hoc fiat, malum facile recrudescet. Interim sunt, qui loco cauterii, extracto jam polypo, naribus immittunt V melli rosaceo remixtum, aut tincturam cinnamomi c. melle. Alii & extractionem minus necessariam esse censent, cum V. calcis vivæ sæpius attractus polypus exarescere dicatur. Exemplum habet *Nuckius l. c. p. 44.*

§. 4.

Eadem ratione quoque tractanda sunt ULCERA NARUM CACOETHEA, quæ dictas modo excrecentias & antecedere & insequi possunt. Inter illa autem eminet

OZÆNA,

quam vivis coloribus depingit *Celeb. Hoffmannus*, Antecessor in Acad. Altorphina, quando in *Disp. Corporis humani anatomico-pathologicis Specim. XI. §. 43.* eandem dicit ulcus narium internum & putridum, cum insigni foetore & crustarum separatione, vel saniei virulentæ profluvio conjunctum, ad exteriorem etiam nasi ambitum sese exporrigens, imò haud rarò ossa turbinata, lamellas & cartilagineas depascens: ab ichore acri, acido, corrosivo, putrilaginoso, scorbutico aut Venereo, ex sanguine, impulso, glandulosa & carnosa earum substantia secreto, progenitum *Conf. Miscell. Nat. Cur. Dec. 3. Ann. IV. Obs. 1.*

Curatur

Curatur vel medicamentis, vel instrumentis. Illic *Hildanus* in *Cent. Epistol. num. XCIV.* linimentum, in hujusmodi affectibus ipsi pretiosissimum dictum, conficit hac ratione:

Rec. ℥ss. rosae. ℥ii.
 Lithargyrii aurei,
 Cornu cervi usti. pp.
 Tutiae præp.
 Plumbi usti aa ℥ii.

Injice in mortarium plumbeum & cum pistillo plumbeo tantum diu in mortario agitentur, donec formam linimenti acquirant. Posterit & parum succi geranii admisceri, quod præmissis præmittendis applicetur.

Quodsi verò malum altius in naribus radicetur, ut unguentum hoc illud attingere nequeat, præmissis purgantibus, diæta lignorum &c. ad Chirurgiam deveniendum, quam duplicem ex aliorum mente proponit *Celsus lib. 6. cap. 8.* sc. cauterisationem & sectionem.

In priori cauterium immittunt per cannulam in §. præcedenti descriptam, quæ in eo latere, ubi malum hæret, foramine gaudere debet, utè Fig. IV. Tab. IX. *Arment. Chirurg. Sculteti* observare licet.

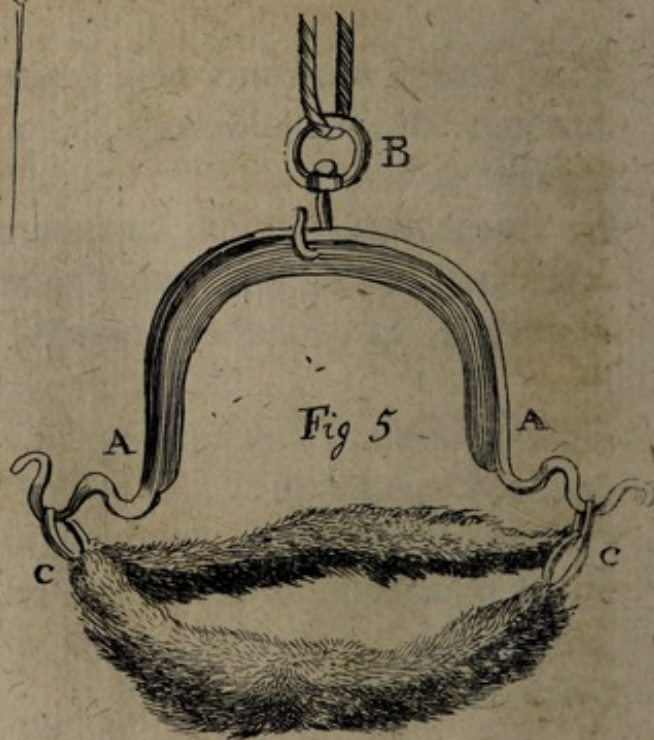
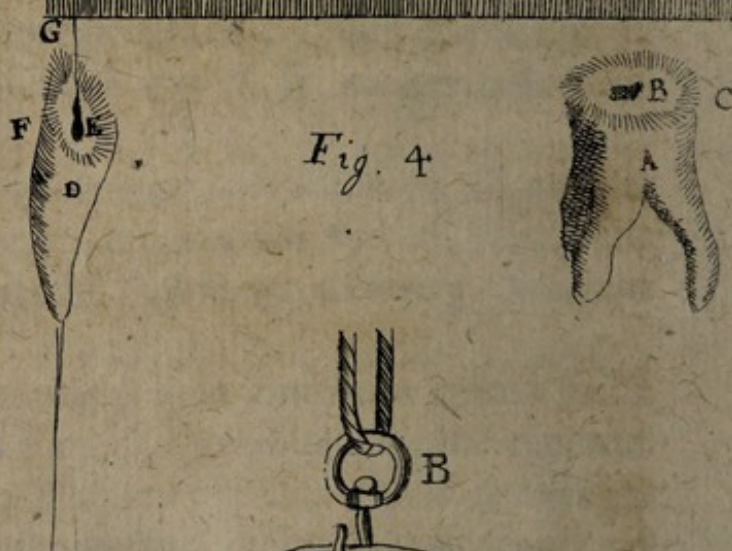
Enchireses totius operationis (quæ omnium prima fuit à laudato modo *Sculteto* ad jussu ductumque *Spigeli* exercita & postmodum in plurimis ægris feliciter repetita) *ibidem* egregie describuntur. Antiqui hoc instrumento destituti cauterium vel per fistulam fictilem, vel fistulam ex arundine (qualem per calamus scriptorium à *Celso* intelligi *Hieron. Fabricius ab Aquapendente* in *Oper. Chir. p. 363.* existimat) immittebant.

Alteram, quam *Celsus* simul allegat, operationem Chirurgicam, quâ nasum ab imâ parte ad ipsum os, ut locus affectus conspicui & legitime curari possit, secare jubent, tanquam crudelem & in parte sensu acutissimo prædita ferè intolerabilem, haud facile admittent Ægri; unde tertiam ferè addit laudatus modo *Hieron.*

Fabricius

Fig. 3.

SECTIO I. DE AFFECTIONIB. CAPITIS.

73

Fabricius l. c. quâ ferramento candente per cannulam sæpiissime immisso, sed statim retracto, partem affectam sola calefactione & exsiccatione curare sustinet.

Quodsi post tales operationes, etiam à primo ortu, foramina narium connascentur, lancetta incidenda & turunda plumbeâ perforata, donec incisio sanata sit: ut sub directione *D. Ruppîi* immittenda *Physici Gisseni*, hoc ipso 1714. anno in infante id tentavit & feliciter peregit *Chirurgus Gissensis Hoeferus*.

§. 1.

Tandem & DEFECTUS ac

MUTILATIO NARIVM

quoque considerata se offert, qua sive delinquentibus, sive innocentibus, in honesto aut fortuito VULNERE, vel apex vel, integer nasus abscinditur. Tristissimum & miserandum hujus rei spectaculum olim Lutetiæ Parisiorum videre licuit; ubi illis, qui ad triremes damnabantur, plerumque nasi portio prius abscindebatur sicque mutilati & catenis devincti per compita viarum ducebantur. Ne igitur & hi naso suspendantur ad unco, hinc novus illis nasus est formandus, non quidem cereus, quo leges ab hominibus sancitæ (cum primis in Germaniâ, ubi lites sunt æternæ) gaudere dicuntur, sed aut vivus & genuinus, aut palliativus.

Priorem novâ sua *Curtorum Chirurgia* per traducem & in-
sitionem cutis ex humero resarcire docet *Gaspar Taliacotius* Italus, cujus enchireses hic in TAB. III. è scriptis ejus mutuo sumptæ ob oculos ponuntur. In Fig. I. scilicet subjectum virile naso orbatum sistitur, cum ipso traduce è brachio desumendo, ubi

G. D. H. est cutis propago educta.

H. Propaginis apex, naso prius scarificato applicandus.

C. Radix ejusdem.

D. Propaginis corpus.

A. B. F. E. Area cutis, unde tradux seu propago desumitur.

K

A. B. Ter.

A. B. Terminus areæ superior.

F. Terminus inferior areæ.

E. Corpus areæ.

Fig. 2. exhibet applicationem traducis ad nasum detruncatum, cum deligatione :

D. est tradux cutaneus.

C. Cutanei traducis radix.

G. Areæ vulnus, medicamentis obductum & obligatum.

a. e. a. Fascia regia.

E. Fascia brachialis.

A. A. Fascia cubitalis.

F. Cucullus.

a. a. Foramen cuculli ad aures.

H. H. Thoracis sive diploidis pars postica.

G. Principium fasciæ axillaris.

Q. Subligaria.

Novi equidem quamplures artis hujus possibilitatem in dubium vocare & pro nuda speculatione habere, quum ingeniosus ille nasorum faber nullas observationes & historias artis à se inventæ & exercitiæ libro suo inferuerit. Postquam verò *Guilielmus Fabricius Hildanus*, Autor fide dignissimas, *Cent. 3. Obs. xxxi.* notabile hujus rei exemplum annotavit, non est, ut amplius de veritate ejus dubitemus.

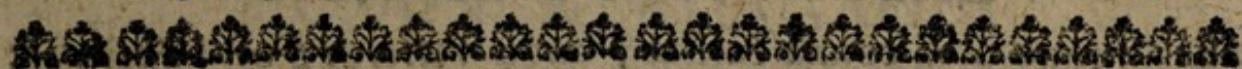
CASVS

ab illo relatus hic est: Anno 1590, cum Dux Sabaudia Genevensibus bellum indiceret, incidit in manus militum puella quædam casta, Susanna N. nomine, quam cum stuprare frustra tentassent, atque hac de re maximâ irâ perciti essent, nasum ipsi absciderunt. Post annos duos venit Laufannam, ubi tunc degebat Dn. *Johannes Griffonius*, Chirurgus ingeniosissimus, qui cum ipsam curandam & nasum restituendum suscepisset, ita satisfecit promissis &

nasum

nasum restituit, ut maximâ cum admiratione omnium ipsum artificialem & factitium esse vix appareret. Primordi hujus artis *Griffonius* modò laudatus habuit ex cujusdam Itali, *Lausannam* transeuntis & à *Taliacotio* curati, relatione, reliqua industriâ suâ perfecit. Hujus ergo famâ excitatus *Hildanus*, post visam à se puellam, movebatur, ut epistolam peculiarem ad *Griffonium*, Medico-Chirurgum *Bruxellensem*, exararet & tum instrumentorum tum enchirescos descriptionem expeteret, quæ in *Centuria Epistol.* ordine *LXIV.* est. Conf. & *Borellus Histor. & Observ. Cent. 1. Obs. X.* & *Nicol. du Blegny Obs. Chirurg. ad annum 80. pag. 121.* De Monumento autem *Taliacotio* Bononiæ in Auditor. Medicorum ob artem hanc erecto vid. *Abrah. Saur, in Topograph. pag. 160.*

Quum verò non omnibus hic *Corinthum* adire liceat rarique sint artis hujus gnari, hinc in defectu illorum cura palliativa, in *Medicina Nov. Antiquâ Part. ult. Cap. penultimo* à me laudata, substituenda & nasus factitius è lamina ferrea vel argentea applicandus, cujus effigiem & parandi modum annotavit *Pareus Tr. de iis, quæ desunt, reparandis.*

CAPUT VII.

DE

AFFECTIBUS ORIS

CHIRVrgIAM POSTVLANTIBVS.

§. 1.

NAsus pronam ad os ostendit viam, cujus marginem decorat barba, de cujus affectibus non multum erimus solliciti, quum nostro seculo, quo non tam barba quam Barbara facit virum,

K 2

DE.

CHIRURGIAE MEDICAE DEFECTVS BARBAE

adeò non turpis sit & ignominiosus, ut potius pro rusticitate, si non vefania, reputetur barbam alere aut ponere: sicque verissimum est quod *Æmilius Probus* in *Præfat. de Vit. Excell. Viror.* habet: non eadem omnibus honesta atque turpia esse, sed omnia Majorum institutis judicari.

Quod si tamen quispiam ad legitimandam virilitatem barbam affectet, iis uti poterit, quibus Alopecia curatur, acriusculis sc. proventum ejus peremptoriè citantibus. Ex consilio *Scioppii in Msc. V.* teneant in ore, dein spatium inter nasum & labio 80 ℥ . inungant, efflando halitum V . ex ore, vid. *Sachsus in Ampelograph. p. 643.*

§. 2.

Ad Labiorum vero labes dum delabimur, plus negotii & laboris, quam aliquis crederet, se offert, siue jam nimis curta, siue p. n. inversa, siue rhagadibus & nodis, tam benignis, quam malignis & cancris deturpata sint.

LABIA NIMIS CVRTA

aut à primo ortu connascuntur, aut à vulnere ori inflicto oriuntur. Utrobique se minus contingere, sicque nec dentes, nec gingivas penitus obtegere possunt.

In Curatione materia, qua complentur & resarciuntur, vel aliunde, vel ex ipsis labiis petitur: quorum prius fit in Chirurgiâ Curatorum, eo modo, quo nasum deperditum restitui posse vidimus, de quo vid. *Taliacotius lib. de Chir. Curt. lib. 2. cap. 19.* Posterioris verò enchireses tradit *Hieron. Fabricius ab Aquapendente, Tr. de Operationibus Chirurgicis pag. 219. edit. Patavina.* Similes autem, si non eadem, sunt cum iis, quibus

LABIVM LEPORINVM

curatur, quas exhibuimus in *Medicinae Nov. Antiq. Parte Chirurg. cap. penult. §. 4. pag. 368.* Conferantur interea Operationes
Chirurgicae

Chirurgicæ Roonhusii, Lib. 13. P. 2. Obs. 4. 5. & seqq. quibus hoc in affectu curiosus Lector, iudice *Nuckio*, carere vix potest.

§. 3.

LABIA EVERSA & PERVERSA,

quando in labio cum primis superiore, laxa quædam caruncula, aut alia carnulenta transversim dependent; quod vitium, licet promptæ loquelæ admodum incommode, apud Veteres rarò vel nunquam expeditum legitur, teste *Severino* in *Pyrotechnia Chirurg. lib. 2. Part. 1. C. 51.* Curatur eadem ratione, qua excrescentiæ palpebræ internæ medemur: vel crebris incisuris, transversim in parte interiore à laudato modo *Severino* adhibitis, addendo postmodum cauteria convenientia.

Antequam verò ad crudelem hanc operationem perveniamus, tentandum prius esset, annon malum hoc per fortiores ligaturam cum setis equinis, ad imitationem *D. Danielis Winckleri* in *Miscellan. S. R. I. Acad. Natur. Curios. Dec. 1. Ann. VI. & VII. Obs. 37. p. 69.* tolli possit,

§. 4.

FISSURÆ & RHAGADES

labiorum oriuntur aut à calore nimio, aut frigore inclementiore, aut humoribus acrioribus & acidis, fibrillas erodentibus & lacerantibus, quam ultimam causam ad oculum confirmat labii ulcus, acidum & corrosivum liquorem plorans, in *Miscell. Acad. Germ. Cur. Dec. 3. Anno V. & VI. Obs. 68.* In Cura præter interna, purgantia, sudorif. absorbentia &c. extus conveniunt demulcentia & balsamica, ꝑ. sapon. ꝑ. ceræ, balsam. ♀. Peruvian. & similia.

§. 5.

Inter tumores labiorum præter INFLAMMATIONEM ex ictu vesparum, apum, aut aliorum insectorum, INFLATIONEM OEDEMATOSAM à sero p. n. STEATOMATA & VERRUCAS, ex propriis fontibus curanda, notam merentur

K 3

NODI

NODI LABIORVM,

tam benigni,quàm maligni,quorum binos, sed elegantes CASUS habet *Job. Muysius in Prax. Chirurg. Rationali.* alterum *Dec. 2. Obs. 9.* alterum *Dec. 2. Obs. 10.* Prior ita se habet:

Juvenis viginti tres annos habens ostendebat in labio inferiori tumorem rotundum, mobilem, parum dolentem, sed interea satis molestum mole sua, quæ æqualis erat globulis illis, quos pueruli in lufibus suis adhibere solent. Color à reliquo labio non differebat. Patiens ante trimestre spatium labium inferius dentibus morderat, ab illo tempore animadvertit hunc tumorem. Jam nemo est, qui nesciat, quàm multæ exiguæ glandulæ non tantum per reliquas oris pattes, sed etiam per labium inferius disseminentur, quarum à una morfu læsa fuit ita, ut humores ex arteriola egressi in glandula, occluso exitu, substiterint & sic glandula hæc parva in tantum tumorem excrevit, quam *Jobus van Meeckeren* Chirurgus Amstelodamensis (qui solus ferè ejus in *Observ. Medico Chirurg. Cap. 13.* mentionem ferit) *een Steen-Knop* vocavit. Quandoquidem verò medicamenta hic locorum commodè applicari vel retineri non possint, ideo sectione scalpelli simul & semel totum tumorem sustulit vulnusque relictum solo melle rosaceo sanavit.

§. 6.

Inter tumores nodosque malignos.

LABROSULCIVM seu CHEILOCACÆ

(Belgis *the Water Kancker*) se offert, quem affectum *Arnoldus Bootius in Obs. de affectibus omissis cap. X.* primum ex condito descripsit. Tumor sc. est durus & nonnihil rubicundus labii ut plurimum superioris, rarò inferioris, foveolas binas in utroque labio producens, ab humoribus acido-viscidis & plus minus corrosivis ortus. Sæpius autem exulceratur tumor hic, ut ex altero supra allegato *Muysii* Casu elucescit, qui ita se habet: Puerulum biennem, qui jam per tres integros menses quartanâ laboraverat,

non

non ita pridem invisi, ac inter ejusdem labium superius & gingivam inveni ulcus, quod ante quatrimum initium suum ceperat, fatis altè sursum vergens, cavum, durum, dolens, nigricans & graveolens. Jam perinde mihi erit, an cum *Hildano* gangræna, cum *Carolo Batto* cancer, an verò cum *Cornelio van der Voorden* noma vocetur, quandoquidem meras illas quæstiones de nomine parùm admodum moror, qui nihil capto nisi res. Interim malum est celerrimè proserpens, quod brevi ægrum jugulare potest, sicut ante 2. menses expertus sum in puella quatuor annorum, quæ quinto post morbi invasionem die ad me deportata fuit, adeò deformis, ut homini vix similis videretur; dimidia nasi & quarta linguæ pars jam absumpta, erat, ac mala sinistra lapidis instar dura magnoque foramine perforata, unde intra quatrimum juxta prognosin meam obiit. Priorem autem puerulum ita curravi:

Rec. Theriac. ℥iiss
Ungent. Ægypt. ℥iiss
Gumm. lacc.
~ Θ℥. ana ℥iij.
cochl. ℥iij.

M. F. Unguent.

quo cum pauculo ~ vin. mixto calidè quotidie lavabatur sexies pars affecta eique imponebantur lintea carpta eodem medicamento imbuta; atque solo hoc remedio non tantum hunc puerulum, sed etiam plures alios feliciter & intra breve tempus se sanasse attestatur Autor modò laudatus. Reliqua hoc in affectu adhuc in Praxi observanda fuisse & erudite expedivit *D. Carolus Rayger* Jun. Med. Posoniensis in *Disp. inaug.* de hoc affectu, quam vid. in *Nosoc. Acad. Contin. Num. 3.*

§. 7.

Quòd si vel ex his, vel aliis causis

CAN-

CANCER LABIORUM

genuinus oriatur, tentandum primò est, an medicamentis cedat malum. Præscripta E. convenienti & balsamica victus ratione internè præscribantur purgantia, cum primis melanagoga Antiquis nominata, v. g.

Rec. Extr. Helleb. nigr.

Panchymag. aa. 3ß.

Scamm. Δ . gr. iv.

F. Pilul. pro i. dosi.

loco quorum & inf. Sennæ, Decoct. sarsapar. recent. & similia conveniant.

Externè præter V. S. Fonticulos & seq. *Vigierii* laudat *Craanius* in *Praxi Ref. cap. 122. p. 484.*

Rec. Succ. Solani

o. Rosar. aa. 3iv.

Pulv. ran. ust.

Testar. \odot . aa. 3iii

Plumbiusti & lot.

Tut. ana. 3ß.

agitentur in mortatio plumbeo & eò labia inungantur.

Idem probatissimum invenit Unguentum de ranis viridibus, ab *Aquapendente* laudatum?

Quodsi ab his cancer non sanetur, sed excresecat & impensis excruciet, ad amputationem ejus deveniendum, ad quam nonnulli ferramenta candefacta adhibent, ut simul incidant & urant. Ast *Fabricius Aquapendens* instrumentum secans ex moneta argentea, cornu attenuato, aut ligno acuto parat, aqua forti madefacit & illo labra \odot incidit, imponendo abhinc totum ovum, abjectis corticibus, (quod & dolorem lenit & inflammationem arceat) subactum cum stuppa: reliquum digerentibus, mundantibus, carnem & cicatricem generantibus absolvendo, vid. ejus *Operat. Chir. p. 220.*

§. 8

SPASMUS CYNICUS ET RISVS SARDONIVS,

an ad morbos labiorum (in quibus magis observantur) an verò ad partium vicinarum, genarum & maxillarum affectus referendi sint? in controversiam hic non veniet. Sufficiat in spasmocynico os ad alterutrum tantum, in risu Sardonio verò ad utrumque latus trahi & torqueri.

SPASMUS CYNICUS sc. est convulsio musculi lati, *πλάτυσμα μυνώδες* dicti, ut & musculi labium deprimentis seu deorsum abducentis: quæ aliquando cum oris, labiorum ac faciei, versus superiora, obliquâ & rigida detorsione, oppositâ faciei parte relaxatâ flaccidâ oculique immobilitate præsentē, ob musculos in altero latere paralyti affectos & eapropter oppositos, labium attolentes & sursum abducentes, sese spasmodicè constringentes, cujus exemplum in Persona quadam Illustri (quam Thermis Carolinis curavit) *D. Joh. Mauritius Hoffmannus* olim vidit & in *Disq. C. H. Anatomico-Patholog.* p. 348. recensuit, nosque hic Gissæ in Serario quodam vidimus. In Cura, præter universalia & anti-convulsiva, epileptica interna, extus conveniunt nervina, quæ tamen occipitio potius, quàm maxillis adhibenda esse *Sanctorius in methodo vitandorum errorum lib. 2. cap. 14.* cavet: nisi fortè à catarrhis maxillas obidentibus oriatur, ubi cataplasmata ipsis maxillis adhibita contulisse leguntur in *Miscellan. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. 3. Obs. 49. in Schol. p. 138.* Solum 80 Tereb. ὕ dilutum intus & extus sufficere *Dolæus Encyclop. Med. Lib. 1. c. 12. p. 195.* affirmat; sin verò à luxatione mandibulæ oriatur, alapam inflictam hanc restituere in *Medicin. Nov-Antiqua Part. VIII. c. 4. §. p. 315.* ostendimus.

RISUM SARDONIUM à convulsione musculi quadrati aliorumque cum primo labia moventium (quò & diaphragma spectat) ortum, & irritationi, spasmodicæ fibrarum à V. & VII.

L

ner.

nervorum pari Willifiano exortarum adscribendum, antispasmodicis, antihypochondriacis & uterimis vulgaribus, acidum itidem infrigentibus spirituumque nimium & effrenem motum cohibentibus se feliciter curasse *Petrus Rommelius in Miscell. S.R.I. Acad. N. C. Dec. 2. An. VIII. Obs. 177. p. 450. refert.*

§. 9.

Antequam hinc abeamus, paucis adhuc VULNERA & ULCERA GENARUM & MAXILLARUM consideremus, oportet, quorum priora, sc.

VULNERA GENARVM,

præ aliis musculosis partibus inflatis vulneribus nihil peculiare habent, dummodò in curatione illorum omnis eò opera locetur, ne facies cicatrice deformetur; eumque in finem in adducendis labiis vulnerum hic non tam sutura vera, quàm sicca adhibeatur, ut in Fig. 4. TAB. X. ob oculos posuimus, idque è *Parei Tr. de recent. & cruentis singularum partium vulneribus Cap. XXV.* Hunc in finem telæ mediocris crassitie seqq. empl. illinatur:

Rec. Pulv. Mastich.

Sang. Dracon.

Thuris.

Farinæ volar.

Tragacanthi cont. is.

Gypsi

Picis

Sarcocoll. aa. ʒii.

Pic. nigr. ʒiʒ.

eum s. q. alb. ovor. F. empl.

Inter ULCERA GENARUM frequentissimè occurrit

FISTVLA in MALIS,

quæ nî justo profundiores cuniculos agat, injectionibus ex Elix. propriet. & Essentiâ myrrhæ facilè curatur. Quòd si verò ad dentem cariosum terminetur, nulla aliâ ratione, quàm per dentis extirpatione-

pationem curatur, ut ex professo hoc in *Disp. sua Graduali de Fistula genæ ad dentem cariosum terminata* quondam ostendit *D. Wizelius Junior*: quod cum sæpiissime hætenus feliciter mihi successisse viderim, hinc scriptum hoc dignum existimavi, quod *Nosocomii nostri continuationi Num. 4.* inseratur. Notatu dignum est, fistulas tales durante sævissimo & prorsus insolito frigore hyemali anni 1709. frequentissimas hic Gissæ & vicinis locis occurrisse, prout idem in *Miscellaneis Berolinensibus* jamdum monui.

Sed quid si *caries* jamdum *maxillas* simul occupaverit? Equidem os maxillæ tenuissima lamina obducitur & de cætero foraminulentum est, ita ut facilimè inficiatur, cum primis ex violentia, post dentes erutos, observante *Hier. Fabr. ab Aquapendente, Operat. Chirurg. p. 227. Tit. de menti Chirurgia.* Hoc ergò si fiat, tentandum primo, an medicamentis mitioribus, qualia sunt Pulv. rad. ireos, aristol. peucedani, alöes &c. caries possit tolli. Sin minus fortiora, $\text{℞. } \text{℥.} \text{ss. } \text{℥.}$ & tandem ipsa cauteria adhibenda. Quin si maxilla tota fere sit erosa, fragmenta corrupta vossella extrahenda, applicatis abhinc sarcoticis siccioribus. Elegantem hujus rei

CASVM ET HISTORIAM

habet *D. Johannes Muysius*, Medicus Arnhemienfis, in *Dec. III. Prax. Chirurg. Rat. Obs. 2. pap. 5.* quæ ita se habet: Matriona 28. annorum laborabat ulcere maxillæ inferioris exiguo, profundo, dolorifico, ex quo magna puris copia quotidie profluebat, ac caro semper spongiosa in ulcere luxuriabat dentemque ulceri vicinum caries excavaverat, & præterea in partibus ulceri conterminis durities non exigua digito palpanti se offerebat. Accersitus ad omnes circumstantias attendens certissimè mihi persuasi os maxillæ inferioris cariosum existere, illudque præcipuè mihi liquebat ex carne semper luxuriante, ac majori puris copia, quàm ulceris angustia requirebat, si non fuisset os carie infectum. Quid igitur hic agendum? sc. acidum corrosivum temperari fragmentorumque cariosorum separatio promoveri debebat, ac durities in ulceris viciniâ

emoliri. Ante omnia autem dentem cariosum extrahi jussi, metuens nimirum, ne ille maxillam adhuc magis inficeret; verum dentis evulsi radix apparebat incorrupta.

Tunc ulceri imposui turundam seq. unguento oblitam:

Rec. Tereb. ℥ii.

Vit. ovi N. i.

Aloes

Myrrhæ aa. ℥i. M.

Interdum etiam, ad ulcus magis patulum reddendum, turundæ adspersi pulverem croci metallorum, qui carnem luxuriantem tollebat. Vel imponebam turundam ex radice gentianæ paratam. Turundæ summitati autem plerumque imposui pulverem euphorbii, ut illud copioso suo sale volatili acidum corrosivum temperaret & cariei separationem promoveret. Carni luxurianti & extra ulcus protuberanti, sæpius imponebam O. uſtum. Ad duritiem in ulceris viciniâ sitam tollendam applicabam empl. stypticum Paracelsi: durities hoc pacto sublata & postquam per trimeſtre spatium hujus ulceris medellæ industriè incubuiſſem, tria fragmenta albicantia prodierunt: quo tempore & pus magis sanguinolentum apparebat. Postquam autem ultimum fragmentorum ex ulcere prodierat, puris copia minuebatur, ac caro fungosa O. uſto sublata non reſcēbatur amplius, ſed ulcus intra quatrīdium evanuit. Haſtenus *Myſius*.

§. 10.

Deductis & diductis jam labiis & maxillis, in edentulis primo omnium ſe offerunt Gingivæ, in quibus præter tumores illic observandos quam maxime duo illa Methodicorum principia, laxus ſc. & ſtriſtus peccare ſolent: hic ſc. in nimia illarum denſitate: ille in nimia mollitie & flacciditate.

Inter tumores autem gingivarum

EPULIS ET PARULIS

eminent, e quibus hæc, ſc. Parulis, eſt tumor inflammatorius circa dentium

dentium radices, à sanguine plus minus acri & scorbutico proveniens, unde sæpius in cancerum degenerat, teste *Hildano Cent. 3. Obs. 30.* Illa, sc. Epulis, est tuberculum gingivarum, præcipuè juxta molares dentes, juncta sæpius cum febre, ab humoribus circulantibus, aut sero nutritivo illic interceptis notus. In Cura hoc peculiare habent, quod non expectatâ prius suppuratione (ut in aliis tumoribus fieri solet) statim lanceola aut aliò instrumento aperi-ri possint ac debeant: sic enim humore acri & corrosivo effluente subito sanantur, nec in fistulam genarum abeunt, docente *D. Franco à Franckenau Jun. in Disp. inaug. de epulide*, quæ vid. in *Contin. Nosoc. Acad. Num. 5.*

§. II.

A nimia Gingivarum laxitate, mollitie & flacciditate potissimum profuit

CRVENTATIO GINGIVARUM,

Tinctura Lascæ Myns. c. Tinct. ligni sancti, aut elect. vel linimen-
to è nuce moschata, alumine & melle, gingivis applicandis, facile
sopienda. Quòd si verò scorbuti species, quæ

STOMACACE

dicitur, juncta sit & gingiva simul exedatur ac consumatur, præter
evacuantia è magnesia alba, fol. sennæ, flor. acac. & similibus, conve-
niunt appropriata antiscorbutica, tam interna, quàm externa. Illis
in simili casu *Dn. Myssius Dec. 2. Obs. 10. Prax. Chir. Rat.* dedit:

Rec. ~ Cochlear. ʒß.

Θ * . cum Θ destill. ʒii.
o. o. per del.

Tinct. verm. Majal. aa. ʒi. M.

de quo ter quotidie gutt. 16. ex Decocto summit. abietis suman-
tur.

Externè autem seq. cum euphoriâ applicavit:

L 3

Rec.

Rec. Tinct. gummi Laccæ ʒi.

Spir. cochl. ʒiii.

℞. ʒ. per deliq. gutt. 13. M.

quò indies quater tangatur & lavetur gingiva. Notam meretur Stomacace à vacca, simili malo correptâ, per contagium hausta, cuius meminêre *Miscellanea Acad. Germanorum curiosa Dec. 2. Anno VII. Obs. 193. p. 364.* Morbum hunc *D. Jacobus Wolffius* Decocto quodam curaverat, quòd tamen ibidem non communicavit. Quapropter ejus loco aut decocto lignorum, aut & decocto allii, thuris & cædæ, cum succis herbarum antiscorbuticarum, cum primis sedi minoris & spiritu cochleariæ à *Drabizio Tr. vom schmerzmachenden Scharbock Tit. VI. pag. 227.* commendato uti poterimus,

Interim in remediis hisce adhibendis non cunctandum, ne malum eundo serpens totum palatum occupet, cuius triste aliquot ante annos exemplum hic vidimus in Studioſo quodam Theologiæ & Philos. Magistro, è Ducatu Württembergicò huc studiorum ergò misſo, qui nescio an propriâ, an aliorum culpâ, malum hocce parvipendens, securitatem illam morte tandem luere cogebatur, serò nimis in consilium advocato Celeberrimò *D. N. Rosino Lentilio*. Archiatro Württembergico, qui datâ ad *Dn. D. Verdriesium* Epistolâ seqq. commendabat:

D. ROSINII LENTILII CONSILIUM contra SCORBUTUM

AD
D. S. M. V.

JAm tibi devinctus eram, ob varia à Filio meo laudata benevolentia, ipsi à te exhibitæ, luculenta signa, nunc longè devinctior ob
littera-

litterarium, quo me dignaris, commercium, ob amicitiam, quam sine dubio Viri me longè Celebriores omni solitudine sibi met expetendam consuerunt, mihi tale nil merito sponte oblatam, devinctissimus. Amicum certe Tibi sincerum petis, modò videris ne amicitia tua indignum!

Miscellanea mea, levidense opus, mihi Fautorem non unum pepererunt, Viros nempe, qui ex favoris quodam pleonasmose plus ibi vidisse & reperisse putant, quam ipsemet Auctor in illis invenire valeo, sive, quod parum sim oculatus, sive quod illis revera momentosi parum insit. Quod si Eteodromum, ad finem properantem, idem fatum expectabit, ego meæque proles litterariæ, fortunam nanciscimur magis quam meremur. Quicquid sit, gratiam Tibi, Vir celeberrime, pro tanta animi in me propensione habeo, minimum eò laboraturus, ut eam licet in non dignum, tamen non in planè indignum collocasse videaris. Nunc ad affectum *Dn. M. Mülleri*.

Actor hujus tragediæ non alius videtur quàm scorbutus, qui scenam suam nusquam manifestius ludere solet, quam in glandulis buccarum & maxillarum salivalibus, & in gingivis. Sensus ille doloris est omninò spasmodicus, & licet dens extractus non fuit cariosus, attamen parulis aliquando præsens cariei maxillæ suspicionem facit eò majorem, quod medicamenta hæcenus usurpata parum juvaminis attulerunt. Fortasse *Dn. Æger* jam antea pluries laboravit odontalgia, jam habuit gingivas sanguinolentas, cum primis panem masticans, jam halitum foetentem, stomacho cæcæ testem vel comitem. Evelluntur nonnunquam dentium innocentissimi, vicinis aliis tamen cariosis. Maxillæ carie licet nondum præsentē, quod tamen suspicor, cura nihilominus ad hæmorrhagiam porrò, me iudice, dirigenda, nec de convalescentia statim, desperandum, quum hi affectus sint chronici. Spasmodum enim, qui hic primario respiciunt, symptoma, non morbum, reipsa curant. Acrimonia *M. S.* tollenda, quæ non tam esse videtur acida quam,

quam falsa muriatica. Præmissis, nisi hoc admodum nuper factum,
universalibus, exhiberem manè & pomeridie ℥viii. Decocti:

Rec. Raf. ebor. ℥i.

Rad. Chin. ponderos. ℥ß.

liquir,

Santal. citrin. aa. ℥iii.

Sem. anisi stellati

concis. & cont. coq. in decoct. hordei insulsi ℥84. i.e. Mens.
iß. Würtemb.

ad reman. Mens. j. Col. D. Horâ 10. antemerid.

& noctu ante somnum darem ℥ii. Pulv. c. potu ordin.

Rec. Magnes. alb. ℥ß. (quâ potentius alcali nondum
vidi.)

Diaphoret. gal.

℥al.

Raf. ebor. subtiliss. pulveris.

Lign. sassafr. aa. ℥ii.

Balsamosacch. Peruv. ℥i. M.

Potus ordinarius talis sit:

Rec. Rad. Chin. optim. concis. ℥iß.

Sem. anisi

CC. usti aa. ℥ß.

coq. in Mens. iiß Würtemb. ∇. font. ad consumt.

Mens. ß.

Sub finem addendo : Cinamom. contract. ℥ß.

passular. min. ℥ii.

cortic. citri rec. extim. d. pom. j.

Col. D.

Quoad Externa, pars affecta ter in die oblinatur Tinctura ex o-
pio, asa foetid. & castor. cum ∇. facta, imposito postea cataplas-
mate calidissimo, fascia commodè efficta omnia firmando.

Rec.

Rec. Rad. imperat.
alth.
Bacc. lauri
junip. aa. ℥vi
Herb. scord.
trifol. fibr.
Flor. chamon.
verbasc.
famb. aa. M. ii.

Concis. & contus. coq. in s. q. ∇. font. ad lib. V. Colat. fortiter expressa detur. Retineat semper cataplasma per bihorium, & si possibile, simul decumbat, ut cō diutius calor servetur. Cataplasmate remoto tamen facies non relinquatur nuda, sed munia- tur locus affectus, v. g. empl. reg. *Burrhi*. In genere enim fri- gus externum angue pejus fugiatur. Collutio oris calida fre- quenter fiat:

Rec. Fol. malv.
plantag.
nasturt. aa. Mi.
Caric. pingu. Mij.
Coq. in s. q. Decoct. hord. ad lib. i℔.
Colat. dissolv. Mell. rosac.
V. rectif. aa. ℥ii. M.

Post quamlibet collutionem gingiva oblinatur R gumm. lacc. m. descript. in *Miscellan. meor. Part. III.* tincturâ myrrhæ acu- ata. Si maxillæ caries adest, quod penè firmiter credo, curæ lo- cus non est, nisi osse denudato partes cariosæ removeantur. Certe enim epulis illa, prægressa cum primis parulide, quid mon- stri alit. Si vel tantillum adhuc puris exprimi potest, & anhelit- us simul fœtet, de carie dubium superest nullum. Interim non a- limenta tantum, verum & medicamenta tantillum acoris in se- continentia, cautè arceantur. Cibi parcissimè saliantur. Vinum non bibatur. Fonticulus brachio lateris affecti mature inuratur.

Tantum pro temporis penuria, qua semper laboro. Notuas me Athenas portare scio, nec tamen vestro desiderio deesse volui. Det Deus, ut vel hoc, vel alia magis congrua consilia, in Dn. Patientis commodum, faustissimis beentur effectibus. Me filiumque meum exoptato favori Tuo quam commendatissimos esse velim. Sic vale, in decus & ornamentum Reip. Medicæ, quam optimè ac constantissimè remque tuam ex sententia gere. Scribo *Stuttgartiæ* in musco, die 6. Martii 1711.

Nobiliss. T. Exc.

Cultor Sincerus

Rosinus Lentilius, mpp.

§. 12.

A stricture, densitate, aut

CALLOSITATE GINGIVARVM,

tam in pueris, quam adultis sæpe oritur dentitio difficilis & ex hac convulsiones. Quod si igitur emollientia consuetam nihil conferant, ad sectionem deveniendum, quam primum ad eruptionem ultimorum dentium molarium, tam genuinorum, quam dentium sapientiae, tanquam præsentaneum remedium, adhibuit *Andreas Vesalius Lib. 1. de humani corp. fabrica cap. 11.* ad infantes verò postmodum extendit *Paræus Lib. 6. cap. 27.* qui filios suos hæc methodo ab extremis periculis liberavit, teste *Marco Aurelio Severini, Chirurgiæ efficacis Part. 11. enarrat. de sect. cap. 1. p. 84.*

§. 13.

Ipsos jam Dentes quod concernit, eorum primum

ASPERITAS & NIGREDO,

à tartaro adhærente nata, removenda erit, ad quod Circumforanei & rerum Physico-Medicarum ignari communiter ☉ & ☿ adhibent, quod summopere taxandum, quum frigus & acidum sit dentibus inimicum: quod præter *Hippocratum* ipsa Scriptura

S. te-

S. testatur, dum *Proverb. cap. 10. §. 26.* quod acetum dentibus, ait, quod fumus oculis, hoc piger est iis, qui eundem emittunt. Quamvis ergo ☉. chartæ masticatæ (ut communiter solent) permixtum dentium nigredinem statim & è vestigio tollat, attamen eosdem simul ad cariem & putredinem disponit, ita ut plures viderim, qui ea de causâ ante senium edentuli fuerunt redditi. Rationem dat *Muysius l. c. Dec. 4. Obs. 1.* quod acida ejusmodi corrosiva sal volatile, magna copia naturaliter in dentibus contentum, invertant & corrumpant; unde iis, qui dentium nitore delectantur, suadet, ut semper post pastum os suum aqua pura eluant semelque in septimanâ dentes pulvere terræ porcellanæ (cujus loco & alii pulveres dentifricii, c. vel sine moscho, in plerisque officinis prostantes, vel & soli Tabaci cineres, crusta panis combusta, corallia rub. pulverisata, pumex candef. & sæpius extinctus & c. sumi possunt) fricentur. Ubi rursus duo monenda existimo, 1. ne aqua nimis frigida sumatur, quæ odontalgiam infert. 2. ne pulveres illi dentifricii justo sæpius adhibiti extimam dentium lamellam absumant, sicque hi rursus ad cariem & corruptionem disponantur. Hinc Rustici, nullam fere dentium curam habentes, non tam cito fiunt edentuli; è contra qui in iis poliendis nimis curiosi sunt justoque plura artificia adhibent (die zu sehr daran künstlen) vix ætatem consistentem attingentes illorum jacturam ferunt.

§. 14.

Quodsi verò ex abusu acidorum, Catarrhis, aut aliis causis dentium dolor, quem nonnulli

ODONTAGRAM

imò Podagram dentium, alii rectius ODONTALGIAM vocant, successerit, præter interna novum quoddam cauterii genus, quò antitragum in aure leniter tangit & cutim, una cum subjacentibus nervulis, à secundo pari vertebrali oriundis, adurit, D. *Nuckius in Experim. Chirurg. xviii. p. 60.* summopere commendat, quam operationem, nescio quâ de causa, pro ridicula & inutili habet *Muy-*

fius Prax. Chir. Rat. Dec. 4. Obs. 9. pag. 30. Instrumentum illud (quod è Belgio meum tuli) depingitur in Fig. 4. TAB. V. ubi

- A. Vagina est è cupro vel orichalco facta, quæ impedimento est, ne latera auris viciniora laedantur
- B. est ansa ejus
- C. Cauterii manubrium
- D. Cauterii extremitas ad lineæ dimidiæ Mathematicæ latitudinem caput exserens, ne intimius, quàm decet, cauterium penetret.

Antequam verò ad hanc operationem perveniamus, tentandum prius, an dolor balsamicis & anodynis leniri & sopiri valeat: ubi seq. feliciter sæpius adhibui:

Rec. Extract. ligni sancti
opii aa g. i.

c. s. q. Tinct. opii F. pil. ii.

Inserantur denti cavo

Rec. Tinct. ligni sancti ʒii.
Essent. opii c. ʒ. ʒiβ. M.

calefact. in cochl. argent. appl. dentibus.

Vulgus emplastra ex masticho aut Tacamahaca temporibus adhibet, quæ non tam catarrhos (ut loquuntur) suspendunt & detinent, quam nervos & demulcent.

Si certi simus DENTEM CARIOSUM esse, evulsio ejus & extractio suaderenda, quam eleganter, pro more suo, expedivit sæpius hætenus laudatus *Nuckius Exp. Chir. xix. p. 61.* Ut ergo feliciter succedat hæc operatio, Chirurgus exactam eorum & alveolorum cognitionem habere debet, cum magna utrobique differentia observetur. Dentium enim minimi, incisores dicti, unicâ tantum radice gaudent: longissimi, oculares sc. canini & crassissimi molares duas, tres vel quatuor radices totidemque alveolos

veolos possident, ut in Fig. 4. TAB. III. videre licet. Gaudent quoque dentes vasis, sanguineis æque ac nerveis, in cavitates G. & B. Fig. 4. TAB. III. se insinuantibus: Sanguinea quidem arteriosa à carotide: Venosa à jugulari: Nervosa à nervis oculorum motatoriis & gustatoriis accipiunt, quorum intuitu sensu tam exacto donantur. Minora tamen vascula incisioribus (unde hi non tam facile hæmodiâ laborant) numerosiora majoribus (in quibus unaquavis radix ramum suum accipit) majora caninis, maxima tandem ocularibus destinantur.

Facile hinc judicare licet, cur quidam dentes facilius, quidam verò difficilius & majori cum periculo extrahantur?

Quin & instrumenta horum intuitu varianda sunt, quæ ferè seqq. sunt:

1. Pes caprinus.
2. Rostrum corvinum
3. Forcipes dentariæ variæ.
4. Pelicanus vulg. & curvus.
5. Dentiscalpia
6. Trulla.

quorum delineationem vide, sis, apud *Paræum Lib. xvi. cap. xxvii. pag. n. 360. Scultet. in Arm. Chir. Tab. x. & Solingium Tab. III. Fig. 2.*

Ut itaque extractio feliciter succedat, gingiva ab ipso dente per instrumentum separatorium removeatur, ne laceretur. Abhinc pede caprino dens (si incisiorius fuerit) ex alveolo evellatur. Ad ocularem forceps dentaria, aut pelicanus requiritur. Dentes molares anteriores pelicano cum brachiis rectis, posteriores verò pelicano cum brachiis curvis felicius evelluntur. Tandem ad frustra & radices remanentes extrahenda rostrum corvinum magis aptum est. Cave autem ne operationem hanc in Gravidis sine summa necessitate adhibeas, cum primis in dentibus ocularibus, quum fœtus inde jacturam aut vitium oculorum capere possit. 2. quoque cave, ne, si dentes cum maxillâ concreti sint, violentiam nimiam ad-

hibendo maxillæ frustum simul auferas, quod in Principe Juventuris Oettingensi aliquando factum novi, conf. *Misc. Germ. Curios.* Dec. III. A. 6. & 7. Obs. 270. Post operationem ad compescendam hæmorrhagiam styptica alveolo immittantur, v. g. linteum carptum vel solum, vel succo citri imbutum, bovistæ aut linteicom-busti tantillum, vel & terra ☉. dulc. His si non sistatur, cauterium adhibendum.

§. 15.

Interim non tam facile aut sine necessitate ad evulsionem dentium, cum primis in Magnatibus & Matronis delicatioribus, deveniendum, sed in

MOBILITATE DENTIUM

gingivæ laxiores blandioribus adstringentibus & antiscorbuticis roborandæ, sicque dentes firmandi & in sua sede conservandi sunt: id quod ordinariè post absolutam salivationem per R. Laccæ Myns. & aluminosa fieri solet. *Ettmüllerus* simile remedium habet & ex cō *Nuckius* c. l. quod

Rec, Rad. bistort. ℥ss.

Flor. balauftior.

ros. rubr. aa. ℥ii.

O. usti ℥iiss. M.

& extr. cum Spir. cochl.

Vel

Rec, Herb. Salv. exsic.

Scordii sic. aa. p. j.

Myrrh. rubr. ℥i.

O. usti gr. vi.

Coq. leniter in vino rubr. ℥iii.

Col.

Rec. ℥ii. add. mell. ros. ℥iii.

℥. camph. ℥iiss.

cochlear. ℥i. M. F. Collus.

Vel

Vel
 Rec. Eol. rorismarin.
 salu. ana p. ii.
 Flor. ros. rubr. p. i.
 Myrrh. ʒi.
 N. M. ʒʒ.
 Caryoph. ʒi.
 Coq. in vin. & aq. chal. aa. ʒiij.
 Col. Rec. ʒiv. add.
 Mellis anthos. ʒʒ. M.

Vel
 Rec. Nuc. mosch. N. i.
 pulv. adde O. usti ʒi.
 c. s. q. mell. ros. aut commun.
 F. Linim.
 gingivis affricandum.

Quod si his non obstantibus elapsus aut

CASUS DENTIUM

superveniat, in eorum locum, non secus ac post evulsionem, ad evitandam deformitatem & loquelæ adjutorium DENTES ARTIFICIALES ex ebore, vel rectius, e dentibus Hippopotami parati, fanis & integris filis aureis, argenteis, aut & sericeis alligandi substitui possunt, quorum effigiem habet *Paræus lib. de supplemento deficientium, cap. 3.*

§. 16.

Tandem & SITUS DENTIUM VITIOSUS, quo extra seriem suam prominentes oblique versus interiora, aut versus exteriora, ad instar dentium aprorum (à quibus & aprini, vulgò die Watz Zähne) dicuntur, declinant & nascuntur. Quemadmodum a. in priori casu palatum & linguam lædunt, ita in posteriori insignem deformitatem (non sine labiorum offensione aut protrusione) adferunt. Hæc incommoda ut evitentur, in prominentia
 minori

minori lima est adhibenda, non tamen eo usque continuanda, donec ad dentis cavitatem pertingat, siquidem odontalgia sic immmanis sequeretur. In prominentia majori forceps incisoria requiritur, cujus applicationem è *Scalteto* vid. in *Tab. III. Fig. 3.*

§. 17.

Inter varios LINGUÆ AFFECTUS, qui aut Balbos, aut Blæfos, aut *μωγιλᾶτες*, aut plane aphonos & mutos reddunt homines, agmen ducit

LINGUA JUSTO MAJOR,

cujus exemplum refertur in *Miscell. Acad. Germ. Dec. 2. A. 2. Obs. 51. p. 84.* de infante A. 1682. Holmiæ in Suecia, cui lingua ex ore instar canis venatici propendebat. Pariter Leidæ puella quædam linguam manus magnitudine amplam grossamque habuit, ut vix ore contineretur, ut ex *Walæi* relatione *Thom. Bartholinus Cent. 2. hist. 22.* habet. Utrobique portiones superfluas abscindendo linguam legitimè formarunt & feliciter curarunt Medici & Chirurghi. Interim hæc operatio tunc saltem instituatur, quando malum est connatum & aliter curari nequit. Quando verò ab inflammatione, ptyalismo, ictibus vesparum, apum & similibus oritur, medicamentis potius & cumprimis gargarismis ex decoct. vel infus. florum malvæ arboresc. fol. salv. &c. cura est instituenda; & cum alia topica ob perpetuam linguæ humiditatem facile diffuant, hinc suffimigiis per speciale vaporarium, à se inventum, ori immittendis hic utitur *Severinus lib. de Pyrotechn. Chirurg. Cap. 33.*

Post abscissionem vulnus, ut alia

LINGUÆ VULNERA,

est curandum, quorum legitimam tractationem docet modò laudatus Autor *lib. de Efficaci Medicina* quando *Cap. cxxv.* de futura hic adhibenda sic loquitur: Lingua diffissa in longum aut latum facile futura restituitur, modò fissa pars suo corpori adhuc viventi hæreat. Ergò corpus linguæ linteo molli & mundo, ne lubricitate

bricitate suâ elabatur, Minister sedulus arcè tenebit : Interim Chirurgus infernè superneque adactis acubus consuet. Ubi quantum satis est fuisse visum fuerit, filum proximè nodum exsecabit, ne si longius sit, in dentium interstitiis sub masticatione implicetur, conf. *Paræus lib. 9. cap. 27.* qui Chirurgiam hanc ipsemet exercuit, post operationem ægrum hordeatis, amygdalatus ovorumque vitellis nutrit, in ore verò saccharum rosarum & syrupum cydon. versari iussit.

§. 18.

An verò LINGUA penitus ABSCISSA renasci possit? haud in vanum quæritur. Affirmat & singulari exemplo, à se ipso viso confirmat *Greg. Horstius lib. 3. Conf. & Epist. Sect. 1.* Negat econtra & nullo modo linguam regenerari posse contendit *Jacob Rolandus de Bellebad*, Chirurgus Salmuriensis, in *Aglossostomachia*, adeoque *B. Horstium* hanc ob causam acriter perstrinxit : quem ipsum tamen macule defendit *D. Carolus Raygerus*, Medicus Posonienfis, qui dictum modò tractatum Rolandi è Gallica in Latinam transtulit & additis annotationibus *Appendici Miscell. Acad. Leopold. Dec. I. Ann. III.* inseruit. Cui illustris *Dn. Lucas Schroeckius in Schol. Obs. Li. Dec. 2. A. 2.* calculum eò facilius addebat, quod *Thiermairius in Consil. Med. Lib. 2. cap. 13.* similiter linguam, innocenti abscissam, renatam memoret.

Aliàs instrumentum curiosum, quo illi, qui ob amputatam insignem portionem fari nequeunt, ad verba articulate proferenda uti possunt, in fig. ligno incisa oculis subjicit *Paræus lib. de deficientium supplemento cap. V.* Casus huic, ut multis aliis, locum in arte & auctoritatem dedit. Postquam enim alicui in castris insignis linguæ portio resecta fuerat, ex quo per totum triennium infans remanserat: contigit aliquando, ut, dum in agris cum falcariis ex scutella ligneâ biberet & ab aliquo titillaretur, hoc minus ferens subito in voces articulas erumpere. Id miratus ipse eandem scutellam, eodem, quo ante sita modò, in os indidit, planeque &

tum articulatè loquebatur, ut ab omnibus intelligi potuerit. Itaque diu postea in sinu semper habuit scutellam ad animi sensa commediante proferenda: ad cuius imitationem simili in eodem casu usus est *Paræus l. c.*

Abſque lingua quosdam locutos eſſe rarum & portento ſimile eſt, vid. *Miſcell. Cur. Dec. I. Anno 1. p. 119. 103. & Ann. III. pag. 562. ſeqq.*

§. 19.

Cæterum & tumoribus variis hoc viſcuſ eſt ſubjectum, quos inter **BATRACHIUM**, ſeu

RANULA SUB LINGUA

præ aliis eminet, ita dicta, vel quod posteriora ranarum quodammodò referat, vel quod ægri quandoque nonniſi coaxando loqui poſſint. Sub abſceſſum genere ponit *Celſus lib. 7.* Oritur à chyli lymphæque portionibus fixioribus ibi interceptis, quas in Curatione, præmiſſis univerſalibus, primum diſcutientibus & apophlegmatifantibus, ſub forma decoct. & gargarism. in ore & ſub forma cataplaſm. ſub mento adhibendis, curare ſuſtinet *Vigierius, in Tr. de tumoribus l. 1. cap. 9.* Quodſi his non cedant, per decoct. ex ficibus, paſſulis, fol. malv. &c. ſuppurationem promoveret & poſt apertionem melle roſato cætera abſolvit. Sæpe tamen irrita ſunt hæc omnia, cum primis ſi folliculo proprio contineatur, inſtar Meliceridis; unde ſtatim ad ſectionem deveniendum, quam *Celſus l. c.* vel una vice l. pluribus inſtituit & folliculum abhinc extrahere jubet. Quùm verò locus ſub lingua ad extrahendum ſit incommodus, hinc *Hier. Fabr. ab Aquapendente p. 224. Oper. Chir.* dimiſſo folliculo unam tantùm ſectionem inſtituit per ſummum tumorem eamque longiſſimam, per quam effluente materia & ipſe folliculus tandem putrefactus exivit: quo facto reliquam curam detergentibus, vino ſc. alb. cum melle roſacco, aut diamoro abſolvit. Si denique cancroſus tumor adſit, remedia convenientia vid. in *Hildano Obſ. Chir. 84. pag. 263.*

De frænuli sub linguâ nimis protensâ, in ANCHYLOSI, egimus in Prima Praxeos nostræ Parte, statim in principio.

Quâ ratione vero SORDES & NIGRITIES e lingua sit abstergenda, vel lippis & tonsoribus haud ignotum est.

§. 20.

In cavitatem oris profundius inspicientibus uvula se offert, in quâ præter varios tumores cumprimis

UVULÆ DESCENSUS ET PROLAPSUS,
ab humore crasso & pituitoso in ejus tubulis stagnante, quò fieri solet, ut epiglottidem titillando non solum tussim moveat, sed & hanc nimis deprimendo suffocationis periculum minitetur.

Curatur incidentibus, viscidum attenuantibus & resolventibus, interdum & adstringentibus ac obstructions referantibus, qualia sunt aromatica. Osa & Θna, cochleari manubrio fistuloso & exiguo folli donato eidem aspergenda, cujus delineationem vide apud *Hildan. Cent. 2. Obs. XX.*

Nuckius in Exper. Chir. 21. laudat ~ vini gargarisando adhibendum, vel & ~ Θsal. ammon. linteis carptis admotum, tanquam præsentaneum remedium.

Alii capillorum verticalium retractionem suadent, quatenus sub hoc motu major spirituum copia uvulam irradians obstructions ejus tollit, ad quod & ovum ad duritiem coctum & dissectum vertici calidè applicatum conferre dicitur. Singulare vero & prorsus admirandum est remedii genus, cujus *D. Stephanus Blancardus in Collectaneis Physico-Medicis* mentionem facit, quo vir quidam uvulam relaxatam ita restituit, ut arreptis duobus digitis prioribus manus dextræ & alterâ manu, quinque digitos supra pollicem, brachium fricet, donec uvula in situm suum retrahatur: quod idem *D. Hannemannus*, Prof. Chiloniensis, de Coniuge suâ asserit, quæ toties, quoties vel ipse, vel domestici procidentia uvula laborant, una manu ægri manum apprehendit, alterâ fricat brachium, duos digitos supra pollices: ubi tempore procidentia exiguos no-

dulos sub cute percipi & tangi afferit, quos depictos vide in Fig. 2. TAB. IV. In eo autem curatio hæc differt à priori, quod illic unum saltem brachium, hîc utrumque fricetur: qua methodo plures ab hoc vitio liberati dicuntur in *Miscellan. Acad. Cur. Dec. 2. Anno 2. Obs. LVI. p. 93.*

Quòd si verò dictis remediis non obtemperet, sed relaxata manens loquelæ & deglutationi incommodet, vel & ulcere & reo aut gangræna correpta sit, uvula prorsus extirpanda est, idque vel ope volsellæ & forficis, juxta enchirésin *H. F. ab Aquapendente Tr. de op. Chir. p. 225.* vel, si æger ob subsequam hæmorrhagiam hanc operationem recuset, per instrumentum annulare *Hildani Obs. 46. a Sculteto* similiter in *Armament. Tab. VIII. Fig. 7.* ob oculos positum: vel & minori apparatu, per instrumentum pro uvula abscindenda à Rustico quodam Norvvego inventum & à *Thoma Bartholino Cent. 2. Observ. Anat. Hist. 88.* delineatum.

Resectâ autem uvula ☉ Cyprio, aut cauterio actuali hæmorrhagia sistenda & tandem gargarismis convenientibus, vel melle rosaceo curatio absolvenda erit. Vid. *Nuckius c. l.*

Eadem ratione CARNEAM EXCRESCENTIAM prope UVULAM exsectam esse restantur *Misc. Germ. Cur. Dec. 2. Ann. 1. Obs. XV. p. 35.*

§. 21.

In confiniis uvulæ sitæ sunt Tonsillæ, quarum statum naturalem æquè ac præternaturalem aliquot abhinc annis eleganter descripsit *D. Joh. Guilielmus Widmannus, in Disp. inaug. de Tonsillis Altdorffi habita.* In posteriori statu frequentissime in Praxi se trudit

TONSILLARUM INFLAMMATIO,

wann die Mandeln (ut loquuntur) geschwollen sind, quem affectum aliquando sic increfcere dicit *Paræus lib. 7. Op. c. 6.* ut via respirationi præclusa stranguletur æger; quamvis ipse dubitet an solæ tunc tonsillæ, an verò & vicinæ partes sint inflammatae: quò casu

Fig. 1.

Fig. 2.

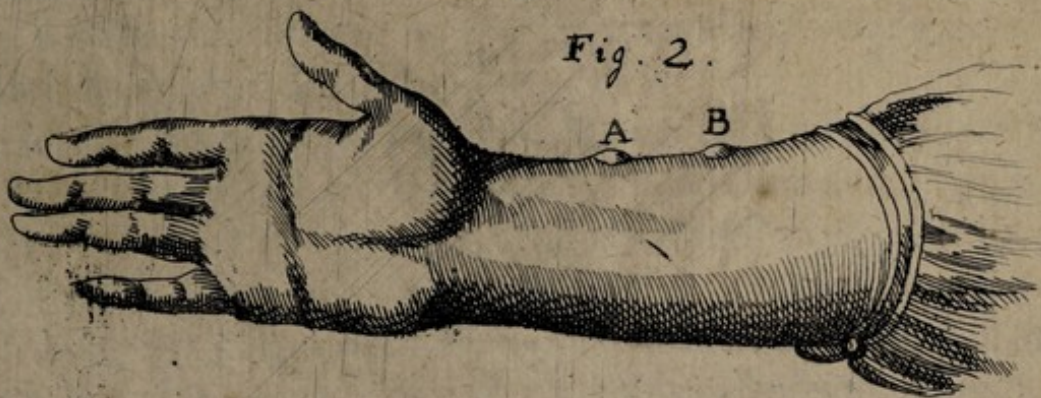
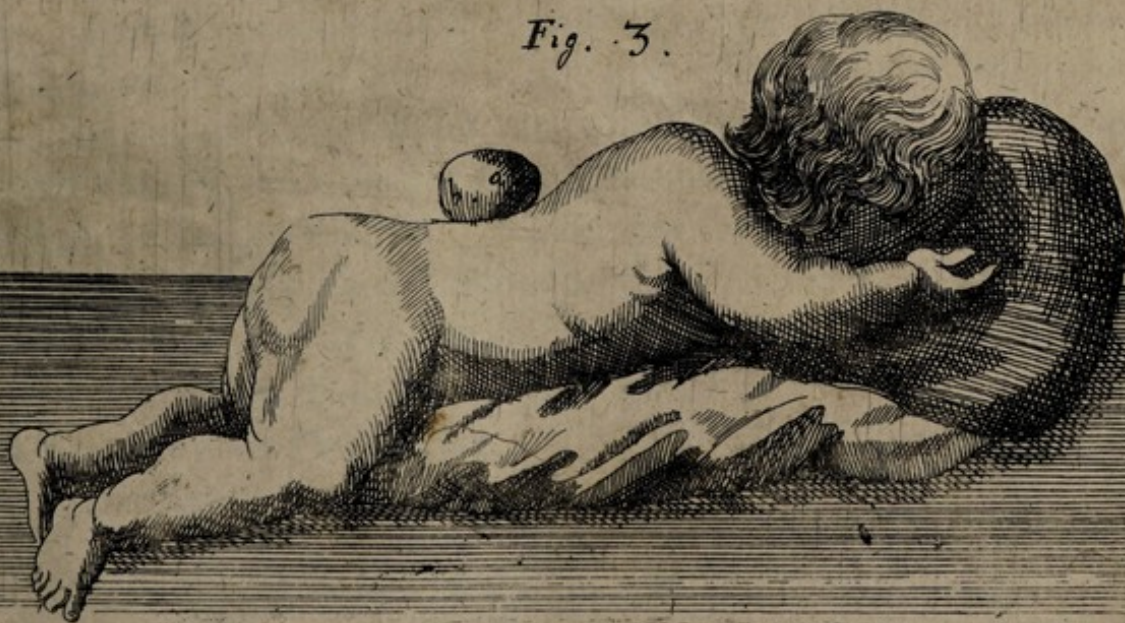

Fig. 3.

casu angina potius quàm tonsillarum inflammatio adesset, cum à potiori denominatio sit sumenda.

Oritur inflammatio hæc vel ab illapsis externis, vel à frigore, abusu frigoralium, lue & nereâ, suppressio ne mensium, rheumatismo, peste &c. pro quarum causarum diversitate ipsa quoque prognosis & cura varianda est.

Quodsi igitur ab illapsis, aut intrusis, spinis v.g. & nucleis in tonsillis hærentibus oriatur, hæc statim sunt extrahenda, per volsellam Græcis ἀκανθὰ βολον dictam, cujus iconem vid. apud *Sculptum TAB. IV. Fig. 1.*

Sin ab obstructione mensium & plethora, V. S. & scarificatio erit sacra anchora, vid. *Severin. Chir. Effic. Part. 2. Cap. 7.*

Sin à rheumatismo & morbis acutis malignis, bezoardicis & diaphoreticis opus habemus.

Externè *Camerarius Cent. XIV. Memorabil. Obs. 51. p. 1169. ex Rondeletio* laudat frictionem in carpo, illi ferè similem, quàm in præcedentibus in uvulæ prolongatione descripsimus. Nostri, inquit, Rustici tonsillarum inflammationes furculæ vocant easque curant frictione in carpo, existimantes tumores quosdam factos & apertos frictione illa dura in carpo prædictum affectum tollere: id quod per diversionem, D. Hannemannus autem per nescio quam sympathiam & consensum tonsillarum cum carpo explicat, *Miscell. S. R. 1. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. X. Obs. 127. p. 256.*

Certiora sunt topica, ipsi parti affectæ applicanda, cum primis gargarismata, in principio leviter adstringentia & demulcentia, in progressu verò discutientia. Leviolem facere & sine febre invadentem inflammationem harum partium vel unico gargarismo subadstringente & mucilaginoso curatam testatur *Forestus Lib. XV. Obs. 7. & Martinus Rulandus Curat. Empir. Lib. 1. p. 89.* Sic laudatus sæpe *Muyssus Prax. Chir. rar. Dec. V. Obs. 9.* Juvenem refert per gargarisma ex

∇. Flor. Sambuc.
Spir. Vini

Salis ammonia c. Sale Tart. compositum, brevî sanatum. Tentari etiam poterit, an ad *Rulandi* imitationem fumo succini, per infundibulum aut instrumentum in præcedentibus descriptum ori immisso, malum cedat.

His non sufficientibus in malo graviore ad discutientia & solventia, quibus ad tonum partium affectarum roborandum subadstringentia & nervina sunt addenda, pergendû. Talia sunt: Rad. tormentill. bistortæ. Herb. plantag. salv. veronic. Flor. malv. arbor. samb. ros. rub. balaustr. Nuc. cupress. Sem. anis. fœnic. ex quibus in ∇. decoct. & cum rob. diamoron, aut melle ros. edulcor. F. Gargarismata. Remanentia collo sub formâ cataplasmatidis circumvolvi poterit, cujus loco tamen alii emplastr. diaph. Myns. de melilot. & similia substituunt.

Si neque his cedat tumor, sed ad suppurationem vergat, ad emollientia & maturantia procedendum erit, qualia sunt Rad. lil. alb. irid. Herb. emoll. Flor. malv. arb. cham. caricæ, pasfulæ &c. è quibus in lacte decoctis F. gargarisma aut inject. addendo crocum, saccharum, aut mel, sive simplex, sive rosaceum.

Facto jam abscessu, rumpatur, oportet, nî sponte sua aperiat. Rumpitur autem vel aliis gargarismatibus, ex herbis aromaticis in mulla decoctis, cum succo allii & cep. vel duriusculis tangendo & allidendo ad locum affectum: vel irritis his omnibus lanceola, cujus pars posterior linteo involvitur & nudus saltem apex in abscessum intruditur. Cùm verò plures à ferro abhorreant, hinc nostris temporibus, fallendo piè & officiosè ægros, Lancetta occultata est inventa, quàm ex communicatione *Dn. D. Heisteri*, Prof. Anat. Altorphini, descripsit & in figuris æneis ob oculos posuit supra laudatus *Widmannus*, vid. TAB. V. ubi *Fig. 1.* exprimit integram machinulam, forma spathulæ (cujus officio etiam defungi potest in linguæ depressione) intra cujus cavitatem recondita est lanceola, quàm exertam, quousque licet & par est, conspiciere licet

Lit.

Fig. 4.

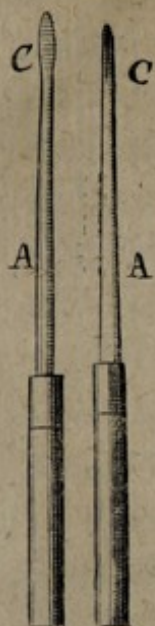

Fig. 3.

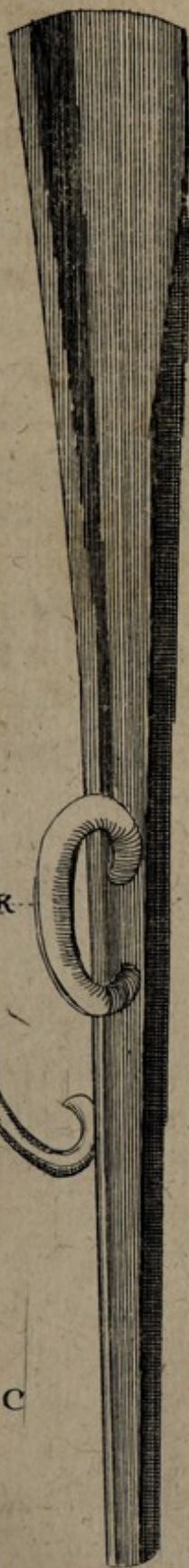

Fig. 5.

Fig. 2.

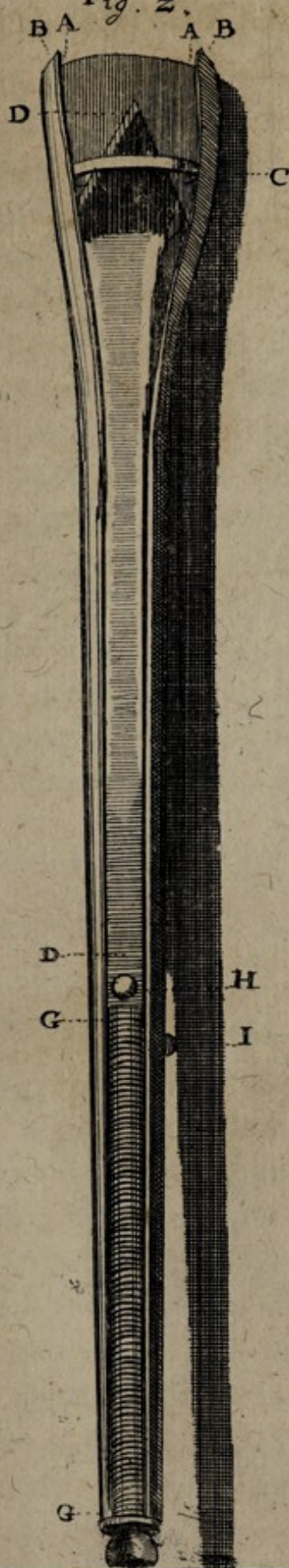
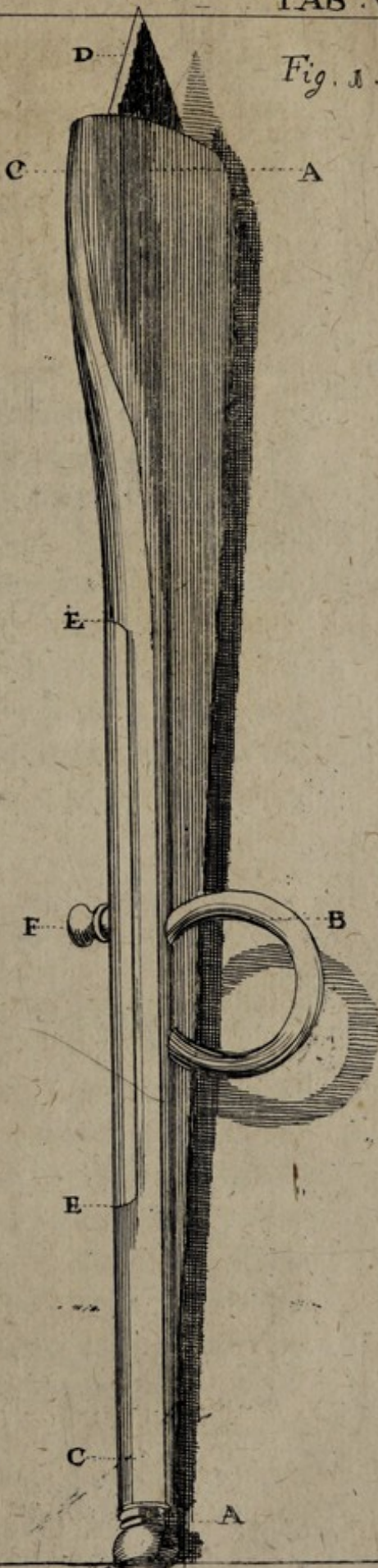

Fig. 1.

Lit. D. cū de cætero ipsius sibi relicta apex nihil emineat, nisi admoto fibulæ F. digito extendatur, qui cum Lanceola inferius est connexus elater & sic protrudatur ipsa, mox tamen remoto digito in thecam suam spontè se recipiens. *Fig. II.* sistit thecam apertam, ut lanceolæ DD. situs & cum elatere fili ferrei GG. nexus mediante clav. H. i. factus, ad oculum pateat. *Figura III.* est lamina alteram thecæ partem constituens, cum appposito annulo K. vicem manubrii gerente. Reliqua ex ipsa applicatione instrumenti elucescunt, quæ ita fieri debet, ut medio digito incurvato in annulum B. *Fig. I.* misso, superius vero pollice & indice ad fibulam F. cum minori lamella EE. mobilem, admotis teneatur & sub specie alicujus spatulæ per os ad fauces ita dirigatur, quo mediante pollice extrusæ lancettæ cuspis abscessum tonsillæ congruo in loco pertundere queat. Hoc postquam dicto citius peractum est, statim retrahitur ex ore instrumentum & patiens jubetur, ut caput mox versus anteriora inclinet & erumpentem materiam prono capite exspuat, ne pus in arteriam asperam illabatur: ulcus abhinc more solito tractando.

§. 22.

Sin præter omnem expectationem tumor neque resolvi, neque suppurari possit, sed in

SCIRRHUM TONSILLARUM

abeat, medicamentis irritis Autores Antiquissimi, *Hippocrates, Haly Abbas, Albucasis Paulus Aegineta, Celsus* & alii ejusdem exstirpationem suadent, sive mediante digito, sive mediante sectione fiat. Ast merito hanc Chirurgiam minus tutam esse judicat *Hæron. Fabricius ab Aquapendente Tr. de Operat. Chirurg. p. m. 226.* Quapropter *Marcus Aurelius Severinus in Chirurg. effic. Part. II. enarr. de sect. c. 77.* non totam tonsillam, sed eam tantum partem resecari vult, quæ p. n. intumuit. Verum & hoc partim ob angustias loci difficile, partim ob hæmorrhagiam metuendam periculosum esse censent alii. Unde tonsillas induratas per cathartica &

& escharotica: ~ ⊕. ∇. c. √ viv. ∇ calc. viv. & similia regioni affectæ penicillo mediante applicare & absumere malunt. Verum & hæc medendi methodus non omninò tuta & infallibilis videtur, cum partes vicinæ facilè lædi, ipse verò scirrhusradicatus exstirpari nequeat. Quapropter *Dn. Zuvingerus in Theatro Medico Pract.* solam salivationem m̃x̃ialem suadet, qua morbum ferè insanabilem unice tolli posse judicat.

§. 23.

Restant jam

ULCERA TONSILLARUM,

in quorum exploratione cautelam adhibere decet, ne foramina & rimas in tonsillis naturaliter obvias & in tumefactis magis dehiscen-tes, cum rudioribus & rerum Anatomicarum ignaris, pro ulceribus habeamus, vid. *Whartonus in Adenographia c. 22. & Schenckius Observ. Lib. II. Obs. I. de Tons. aff. &c.* Curantur purgantibus, tam internis, quàm externis, & abhinc consolidantibus. Lui q̃ a tem (ut frequentissime fieri solet) juncta vix ulla, nisi salivatoriâ, curantur methodo. Nisi enim hæc administretur, non tantum vicinæ partes insimul afficiuntur, sed & integrum

PALATUM EXESUM

redditur, adeò, ut non amplius clarè & distinctè, sed raucò admodum & obscuro murmure (wie der Dieb im Pferd stall) loquantur; quod idem fieri solet, si globis missilibus bombardarum sive integrum, sive dimidium palatum effringatur. Hoc si contingat, vix ulla, quam palliativa, per laminas argenteas aut aureas, lacunæ inferendas, curatio locum habet, quarum structuram & figuram habet *Paræus, lib. de Deficientium supplemento cap. 4. & Hildanus Observat. Chirurg. Cent. 2. Obs. 22. pag. miki 100.*

CAP.

CAP. VIII.

DE

PERICRANII AFFECTIBUS.

Vilis & perperis iis, quæ in superficie capitis occurrunt, morbis jam ad interiora eundem, ubi remotis integumentis externis statim PERICRANIUM se offert, quod si non expansio est meningum, ut nonnulli statuunt, propter continuitatem tamen insignem cum dura matre, quam vocant, consensum alit & per hanc ipsi cerebro etiam molestias haud contemnendas inferre valet. Cum primis autem ob texturam nerveo-tendinosam, meningi duræ conterminam, exquisitissimo sensu gaudet, adeoque variis DOLO-
RIBUS, à variis causis, tam internis, quàm externis excitatis, subja-
cet; & quia simul plura vascula sanguifera, utut subtilia valde, per
ejus expansionem disseminantur, hinc sanguine illis intercepto &
stagnante INFLAMMATIONES ERYSIPELATODES hic
sæpissime contingunt, quæ si minus recte tractentur, non secus ac
VULNERA & ULCERA ejus, cuniculos q̄s. agere & substratum
cranium cariosum reddere valent, prout exemplum notabile in
sua *pro loco Disputatione De CARIE CRANII* Ienæ A. 1695. ha-
bitâ ostendit celeb. *D. Joh. Hadrianus Slevogt*, quæ cum instar
omnium esse possit, pace DN. Autoris exterorum gratiâ heic in-
serere liceat.

HISTORIA.

Puer octo annorum, temperamenti laudabilis, & floridi corporis
habitus, die 15. Sept. anni 1689. in vicina urbe maxe scholam
petens, ab immaturo pyro, ex alto in dextrum synciput projecto,
caligine oculorum & vertigine correptus concidebat, & ap̄onus

O

do.

domum deportabatur; ubi sine sensu, usque ad meridiem, jacens, post repetitam evomitionem jentaculi & multae bilis, vocalis iterum redditus, manu locum laesum monstrabat, & de insigni dolore capitis conquereretur: cumque dextrum synciput & vertex admodum intumescerent, nec vinum calidum, cum butyro & duplicato linteo adhibitum, sufficere videretur, Chirurgus cura aegroti demandabatur. Hic, quod cutem integram cerneret, superimposito emplastro, plagam nullius momenti esse pronuntiabat, nec dietae curiosus, de aeris aut victus decente usurpatione quicquam praecipiebat. Imo cum, mense dimidio elapso, per lanceolam puri, sub cute latenti, exitum pararet, istudque satis coctum efflueret, praesentibus signis laesi cranii, dolore continuo pulsante, stupore, masticandi difficultate, appetitu debili, somno turbulento, spem tamen Parentibus facere audebat, intra octiduum curationi finem impositum iri; sed irritum successu: quippe, utut quotidie tam per modo memoratum, arte factum, vulnus, quam per aliud novum, non longe ab isto, sponte natum foramen, haud parum crudili liquaminis excerneretur, non tamen tumor inde subsidebat, sed ultra principium quinti mensis perdurabat, & tandem ne levissimum contactum quidem, sine magno dolore, admittebat. Cujus morae Parentes & agnati impatientes, postquam reliquorum Chirurgorum istius loci, perversa curationis tristem exitum subolentium, majoremque existimationis suae, quam caritatis erga proximum, rationem habentium, fores frustra pulsassent, die 21. Januarii, anni 90. puerum huc ad avunculum suum, Daniele Mannum, optima nota Chirurgum, deducebant, a quo ego in consilium accitus, in dextro syncipite, juxta suturam sagittalem, duo ulcuscula lentiformia, & dimidium pollicem a se invicem distantia deprehendebam. Haec ichore plena erant, quem ad singulos cordis pulsus modice subsultantem cernebam; cumque totus ambitus ultra suturam coronalem, atque $\lambda\alpha\mu\beta\delta\omega\epsilon\delta\eta\nu$, elatior esset, & tangenti fungosus intusque cavus videretur, ac insuper leniter pressus, cum ejulatu agri, praedictum ichorem ex ambobus ostiis emitteret; non sine ratione cranium subtus corruptum esse, & sine

mora detegendum statuebam. Premisso igitur leni evacuante, d. 23. explorata per specillum ulceris profunditate, & demtis forfice capillis, per decussatim factam sectionem ex cute copiosus sanguis niger propullulabat. Vulnere lege artis deligato, & quæ circa diatam, inter-
naque remedia necessaria videbantur, rite dispositis, statim sequente die illud labia, multo quam antea graciliora habebat; cumque tertium religaretur, portionem tabulae cranii superioris, a reliquo osse solutæ, in fundo gerebat, & crassitie papyrum, foraminibus cribrum, ambitu-
que schema I. exhibebat. Hac sublata, medullofa calvaria substantia nuda, vitrea vero tabula exiguo foramine pertusa apparebat, ex quo tenuis flavescens liquor, juxta rhythmum vasorum duræ matris pul-
santium, expellebatur: manifesto indicio, intra cranium rem minime salvam esse, & hoc liquamen, quod maxima sui parte nutrimentum calvaria fuerat, ex erosis tubulis stillando, a vicinis humoribus cor-
ruptis characterem vitiosum contraxisse. Cum itaque curationem so-
lertem, atque industriam operam deponci palam fieret, haud contem-
nenda simul prosperi successus fiducia nascebatur, quod nec ulceris conditio adeo mali moris, nec caries ossis insuperabilis videretur, nec circa principes functiones aliquid magna formidine dignum extaret: sensim redeuntibus quiete, comedendi desiderio, masticatione expedi-
tore, animique alacritate: unica tussi excepta, qua cum insigni vio-
lencia & molestissimo capitis dolore, tribus abhinc hebdomadis, tenel-
lum corpus concusserat.

Verum obstabat inemendabilis agri, ex puerili ætate tunc diabolice
fluens morositas; dum dolorum in prima sectione perpefforum memor,
neque blanditiis, neque minis permoveri poterat, ut a clamore &
corporis jactatione, qua Chirurgi operationes turbabat, & vix ac ne
vix quidem ulceris deterfionem concedebat, desisteret. Accedebat
inepta agnatorum misericordia, qui fletu pueri commoti, jam omnem
ferri usum detestabantur, nec misellum ulteriori cruciatui, ita vole-
bant, mori satius esse reputantes, quam tot ferramentorum crudeli-
tatem in vivo corpore experiri.

Quibus rebus fiebat, ut post imprudentem cunctationem tan-

dem, penitus absumta magna cranii parte, medio Februarii dura mater per foramina A & B, in secunda & tertia figura notata, nuda in conspectum veniret, & curioso spectaculo tres distinctos motus, cordis pulsui, respirationi & tussi respondentes exhiberet. Cum autem interim novus tumor in occipite suboriretur, & ad educendam putrilaginem ferro uti prohibitum esset, d. 16. per potentiale cauterium eum aperire reliquum erat. D. 29. Puer solito somnolentior fiebat, & sensim p. n. calere incipiebat, cessabat appetitus, viresque imminuebantur sensibilibus, donec d. 25. 26, 27. & 28. aucta dormiendi libidine, quam crebri pavores comitabantur, febriliter caleret, & aut plane non, aut incongrue ad quæ sita responderet, dieque 1. Martii fati cederet.

Cranium resectum quatuor in locis perforatum viscebatur, & in concava sui parte, ubi late serpens caries magnam interioris lamina partem absumserat, mucore albo & in aquali superficie prædito, oblitum erat; quo cum etiam dura mater, quousque ab arroso osse adhuc tecta erat, ad straminis crassitiem obducta esset, primo intuitu pene eam hoc loco exulceratam dixissemus: sed accuratiori examine adhibito adhuc integra, omnisque læsionis experta, inveniebatur. Magma autem huic & cranio, unde deciderat adhærens, armato oculo innumerorum vermiculorum, leni humori implicatorum, congeries apparebat, quorum multi, aquæ tepida injecti, motitatione sua vitalitatis indicia edebant. Vasa meningis ad rupturam atro sanguine turgabant, & candicans alias cerebri substantia rosæ fere & spississimis punctis rubris conferta videbatur. Ventriculi sero distenti erant, quod, quamprimum illi cultri apice vulnerabantur, cum impetu profusiliebat.

Εξήντος.

§. I.

TAlis fuit lamentabilis vitæ terminus pueri optimi, cui longioris vitæ usuram ars promittebat, si & in tempore convenientia remedia adhibita fuissent, & cum eadem postmodum adhiberentur,

rentur, æger non minus quam adstantes, ad monitum Hippocratis
 ἐκὺτ' ἐπαρῆσαν τὰ δέοντα ποιεῖντες decrevisse.

§. II. Cum vero, ut vulgata fert sententia, *dimidium curationis cognitio morbi absolvat*, & statim in principio, quæ a divino Senæ, ejusque sectatore Celso, ad diagnosin rite formandam præcipiuntur, obiter habitæ fuerint, mirum non est, hinc infidam prognosin, erroneamque curationem originem traxisse.

§. III. Ut igitur, quam promptum fuerit hunc lapsum evitare, ostendamus, ea quæ Artis Parens, in aureo de *capitis vulneribus* libello, Celsusque passim præstantissima proponunt monita, ita præsentī circumstantiarum seriei applicabimus, ut primo omnium *ad subjectum*, deinde *ad locum affectum*, postmodum *ad instrumentum*, ceu causam, *modumque lædendi*, & denique ad παρακολυθησίας, in ægro emergentes, animum adhibeamus; quibus ultimo prognoseos ergo, *tempus anni* quoque subjungemus.

§. IV. Subjecto merito hic primas deferimus, quia ejus cognitio adeo necessaria est, ut nisi de eo constet, indagatio *indicatio- num* frustanea, *indicantium* dignotio impossibilis, *indicatorum* applicatio autem inepta ac prorsus cæca existere soleat.

§. V. Quod nostrum attinet, ne ex ætate puerili & laudata corporis *εὐεξία* prior Chirurgus oleitantiæ suæ excusationem petat, quasi vero, cum Celsus puerorum & adolescentium vulnera citius sanari statuatur, præsentē insuper in nostro humorum *εὐκρατία*, a *mediocri* ejusmodi *lesione*, per *pyrum*, & *sine sanguine* facta, non adeo facilis pravorum symptomatum *ἐπιγίνεσις* metuenda fuerit: sciendum est, Celsum *lib. 5. c. 26. p. 302.* catenus tantum recentiori florentique ætati promptiorem reconvalescentiam spondere, quatenus illa senio, humorum balsamica dulcedine & γλυχρότητι, calidique nativi vigore destituito opponitur. Deinde neminem latere putamus quam proum in febres ac putredines sanguineum temperamentum existat & quam exquisito tenera puerilium nervorum compages, ad leves vellicationes, sensu polleat, dolorumque impatientissima sit. Ut taceam effato *magni Æsculapii* Lycei
 O 3
 hujus,

hujus, ut Imperatori & Medico, ita & Chirurgo turpe esse, dicere: *non putaram.*

§. VI. Secunda consideratio locum affectum concernit, caput scilicet, regionem corporis nobilissimam; & sicut nec minimas hujus læsiones contemni debere, unanimis peritorum vox est; ita quæ ossi syncipitis atque suturis accidunt, periculosissimas esse, post Hippocratem receptissima in scholis medentium opinio fuit.

§. VII. Os vero aut fissum aut fractum fuisse, ipsamque suturam labem accepisse, tria potissimum argumenta probabile reddunt. Horum primum partium harum constitutio suppeditat: *Universi enim, inquit Hipp. l. c. text. 3. capitis os tenuissimum ac debilissimum est, quod circa synciput, & carnem paucissimam ac tenuissimam hac parte os super seipso habet. & text. 15. Proclive est os circa suturam rumpi ac dissolvi, propter ossis hac parte debilitatem & raritatem, & propterea, quod parata sit sutura, ut rumpatur ac dissolvatur; nam reliqua ossa, suturam ambientia, ruptionis expertia manere possunt, eo quod robustiora sunt, quam sutura.*

§. VIII. Nec obstat, aut effugiendi ansam imperito homini & excusationem parit, quod juniorum crania, præ adultis, singulari privilegio gaudeant, ut cum mollitie simul tenacia existant, & duriori corpori allisa cedant, *ῥαῦρον* potius, quam fissuram aut fracturam patientia, a qua etiam ut restituantur, non æque cutis dissectione & vectibus, aut operosis elevatoriis monopodibus, bipodibus tripodibusque opus habeant; sed vel per suetum, ad modum antiquatæ scarificationis, vel per cucurbitam cum multa flamma, aut enchiresin Hildanianam, emplastrum scil. firmiter affixum, subitoque iterum, beneficio funiculi, abstractum, ad naturalem statum reducantur: imo quod sponte, & sine artis ope, nonnunquam eleventur. Cujus phænomeni exemplum ante aliquot annos heic loci me vidisse memini. Cum enim puer quinquennis ex fenestra in aquæductus marginem præcipitatus, insignem foveam in sinistro syncipite reportaret, & *αὐτοῦ θῆτες*, morientique

tique similis, ῥογχαζων jaceret, locus depressus autem cum sacculis cephalicis & vino calido foveretur, paulo post, me atque Chirurgus praesente, vi excitatae sternutationis, sensim resurgente cranio, vocem & sensum recuperabat.

§. IX. Verum sicut haec omnia verissima sunt, ita nihilominus juniorum calvarias etiam frangi posse, certissimum est; quin & hoc insuper vitii habent, ut non solum, ceu reliqua ossa fracta, nisi succursum est, verbis Celsi, lib. 8. c. 4. *gravibus inflammationibus afficiantur, difficiliusque postmodum tractentur*: sed etiam non fracta, dum secundum text. 25. l. c. Hipp. τῶν παιδίων τὰ ὅσθα ἐμαίμωτερόν ἐστι, *puerorum ossa magis sanguinolenta sunt*, ut ex nostri, post mortem & aliquot annorum decursum, adhuc rubella calvaria cognoscere datur, ideo καὶ μᾶλλον καὶ θάσσον ὑποπύσκειται, *magis ac citius suppurantur*. Sicubi scilicet, contra apertam Hippocratis doctrinam, text. 22. *ulcus carnis ambientis non statim repurgatum, & ad siccitatis statum reductum fuerit; sed diu* (hoc loco ultra quadrimestre)) *humidum & putrescens relictum manserit*.

§. X. Alterum cranii læsionem suspicandi argumentum instrumentum lædens offert, de quo Hippocrates text. 14. *profecto ex telis maxime os rumpunt & manifestis & obscuris fissuris & introcedere faciunt, quæ sunt rotunda, orbicularia & obtusa & gravia & dura*. Tale autem pyrum immaturum fuisse, vero simillimum est, in primis cum lædendi modus accesserit singularis; per hunc enim, quod ἀπὸ ὑψιλοτάτης, *ex altissimo descendit, & ἐξ ἰδου ἐδιδότο caput petiit*, vi textus 13. *μάλιστα γὰρ ταχὺ πᾶσαι τὸ ὅσθον κινδυνὸς ἐστὶ, maxime sane, ut hoc os patiatur periculum est*.

§. XI. Restat tertium argumentum, ex iis, quæ ictum secuta sunt, symptomatis depromendum. De his post Hipp. Celsus lib. 8. c. 4. p. 545, ita loquitur: *Vbi calvaria percussa, protinus requirendum est, num bilem is homo vomuerit, num oculi ejus obcæcati sint, num obmutuerit, num per nares auresve sanguis ei effluerit; num ceciderit, num sine sensu, quasi dormiens jacuerit? Hac enim non nisi osse fracto eveniunt*.

§. XII.

§. XII. Licet autem assertio hæc, de eo tantum, quod
 ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον fieri solet, accipi debeat; quatenus læsioni cranii
 ordinariæ quidem hæc & similia phænomena, dolor v.g. mastica-
 tio impedita &c. superveniunt; nec viceversa tamen ex præsen-
 tia eorum omnium indubitanter de rupto osse pronunciare licet:
 in nostro certe ipse effectus, enormis ista caries, synciput ab initio
 statim, una cum sutura, fissum fuisse, testari potest. Inde enim
 evenit, ut portio, quæ d. 24. Januarii de superiori tabula recessit,
 mox in primo ictu, per conquassationem ad insequentem separa-
 tionem disposita, intus verò integra pene sutura successivæ con-
 sumptioni subjecta fuerit, quia in hac, ceu magis succulenta, prima
 sanguinis stagnatio atque corruptio sedem habuit.

§. XIII. Hæc de diagnosi: quæ cum fundamento carue-
 rit, necessario infidam prognosin post se trahere debuit; cum ta-
 men eam rationi & affectui conformem reddere facile fuisset, mo-
 do, quæ Hipp. clarissimis verbis de tenera & putredini obnoxia tex-
 tura craniorum puerilium docet, Chirurgus cum læsionis organo,
 & inde ortis incommodis comparasset; sique porro ex text. 3. l. c.
Contusiones & ruptiones syncipitis, ob cerebrum plurimum ibi
subsistens, lethaliore, ac ad curandum & effugiendam mortem
difficiliores existere didicisset: si præter hæc ad tempus autumna-
le ac hybernale respexisset, quod capitibus læsis Celsus l. 5. c. 26.
aliique veterum perniciosissimum judicarunt; si acerbissimis, ve-
reque ulcerosis miselli doloribus indoluisset: si denique ad ea, quæ
oculis cernere, manibusque palpare poterat, animum advertis-
set: tunc ex stabili loci affecti tumore, continuum affluxum &
σύνειν p. n. sanguinis, ex nova, eaque spontanea cutis perforatio-
ne, magnam humorum acrimoniam ex putredine conceptam;
ex vulneris tamdiu frustra tentata consolidatione, & crudi liqua-
minis excretionem, ossis corruptionem, semper & usque ad ulceris sa-
nationem impredientem; ex motu denique ichoris, pulsui arteria-
rum concordante, cranii profundissimam læsionem conclusisset;
 nec proinde restitutionem ægri, ut in principio garriverat, octo die-

SECTIO I. DE AFFECTIBUS CAPITIS.

131

rum opus statuisset ; sed potius cum Celso, l. 3. c. 4. p. 549. hæc non nisi osse fracto evenire, & ubi inciderant, necessariam quidem, sed difficilem esse curationem pronuntiasset.

§. XIV. Tantum etiam de prognosi : cui jam curationem quoque apponere par esset, si, præter emplastri atque lanceolæ nomen, quicquam de ea nobis innotuisset. Ut tamen, ubi istam ratio defecerit, pateat, breviter, qua methodo à nobis ulcus tractatum sit, exponere, ordineque, non quidem ἐπισημονικῶς, sed tumultuario, prout scilicet historiæ decursus sese obtulit, recensere animus est.

§. XV. Antequam aliquid tentaretur, opportunum videbatur, leni laxante primas vias expurgare. Quod etsi *Overkampio* aliisque neotericis superfluum videatur, sua tamen utilitate non caret. Deinde cum capillorum remotio tam ad dignotionem loci affecti accuratiorem, quam ad aptiorem remediorum applicationem, perquam necessaria esset, nec tamen acerbissimus dolor in rubella & ab expansione fibrarum fungosa reddita cute, novaculæ rasuram admitteret, forfice eos Chirurgus refecare cogebatur.

§. XVI. Circa explorationem profunditatis dubium nascebatur ; cum enim styli beneficio, quousque cultri acies adigenda esset, metiremur, & ille in duro corpore subsisteret, nec statim ad duram matrem descenderet, cranium integrum, nec, uti ex adeo manifesto ichoris subsultu conjiciebamus, perforatum esse mirabamur. Cumque sequente die, post exemptam portionem tabulæ superioris, passim foraminulis scatentem, quæ stylum heri exceperat, conjecturam nostram omnino fundamentum habuisse cerne-remus, experientia convicti, specillum non omnis erroris expers esse concludebamus ; quamvis *Hippocrates* atque *Celsus* hoc, ceu fide dignum testem laudent, qui an vulnus aut caries in osse adhuc sedem habeat, an vero istud penetrarit, perspicue doceat.

§. XVII. Detecta itaque plagæ altitudine, restabat, ut cutis ad cranium usque, & quidem decussatim dissecaretur ; cum & ulceris cavitas latensque caries sectionem indicarent, locusque affe-

Etus eam permetteret, & Hippocrates Celsusque postulerent. Sectionem indicari patebat ex textu 18. l. c. *Ulceræ, quæ non habent sufficientem magnitudinem longitudinis ac latitudinis, ad ossis inspectionem, an quid mali passum sit à telo, & quale id passum sit, & quantum caro contusa est, & quantum os læsionem habet: & rursus, an illæsum sit os à telo, & nihil mali passum sit: & ad curationem, quali nam opus habeat ulcus, & caro, & ossis affectio*, τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ἐλκῶν τομῇ δέεται, talia sane ulcera sectione opus habent. Permitti autem sectionem ex text. 19. disciebamus, quia omnes partes eam sustinent, præter tempora & venam, quæ super tempora fertur, nec, Celso teste, magno negotio cutis sanescit, etiamsi frustra secetur. In specie verò à Celso lectio, quæ ex duabus transversis lineis literæ X figuram accipit, commendabatur, ut deinde à singulis præcedentibus angulis cutis subsecetur.

§. XVIII. Cutis aperta uncialis crassitudinis deprehendebatur, & faciem uteri dissecti, cum ultimis mensibus instar spongiæ sanguine turgere solet, representabat. Sanguinem per moram inspissatum & hinc nigriorem apparentem, utut affatim efflueret, reprimere inconsultum ducentes, nec monitum Celsi, qui p. 548. sanguinem, inter secandum effluentem, spongia, subinde in aceto (huic regioni minus conveniente) tincta, cohibendum objectisque linamentis occupandum esse scribit, observare; nec reliqua ἐναίμα καὶ στυπτικὰ remedia in usum vocare poteramus. Cum enim partem sectam, alias minus succulentam esse, & per se non admodum sanguine abundare, sed per frequentem vociferationem sursum protrusum, nunc p. n. tam copiosum possidere crederemus: ideo leniter labia vulneris demulcendo; exitum ejus promovendum potius, quam retardandum, putabamus.

§. XIX. Vulneri balsamum Chirurgi ex myrrha, mumia, aloë, sangu. draconis, mastiche, sarcocolla, melle rosaceo atque rutaceo concinnatum, carptoque linteo exceptum imponebatur, cum labia prius o. chamom. rosac. mastichin. anethin. quibus modicum

dicum ꝑ Philosophor. & ceræ rectif. admixtum erat, unctæ essent; mox emplastrum sticticum Croll. & de betonica applicabatur, quod aliud latius, defensivum dictum, tegebat; tandem sacculus latus, fol. beton. rut. scord. rosmar. saly. veron. organ. flor. rosar. melilot. stœchad. arab. & baccis lauri, gr. m. concis. & contus. impletus, vinoque ad tolerantiam ægri calido, madens, reliqua omnia amplectebatur, quem fascia per multiplicem circumductionem in sede sua confirmabat.

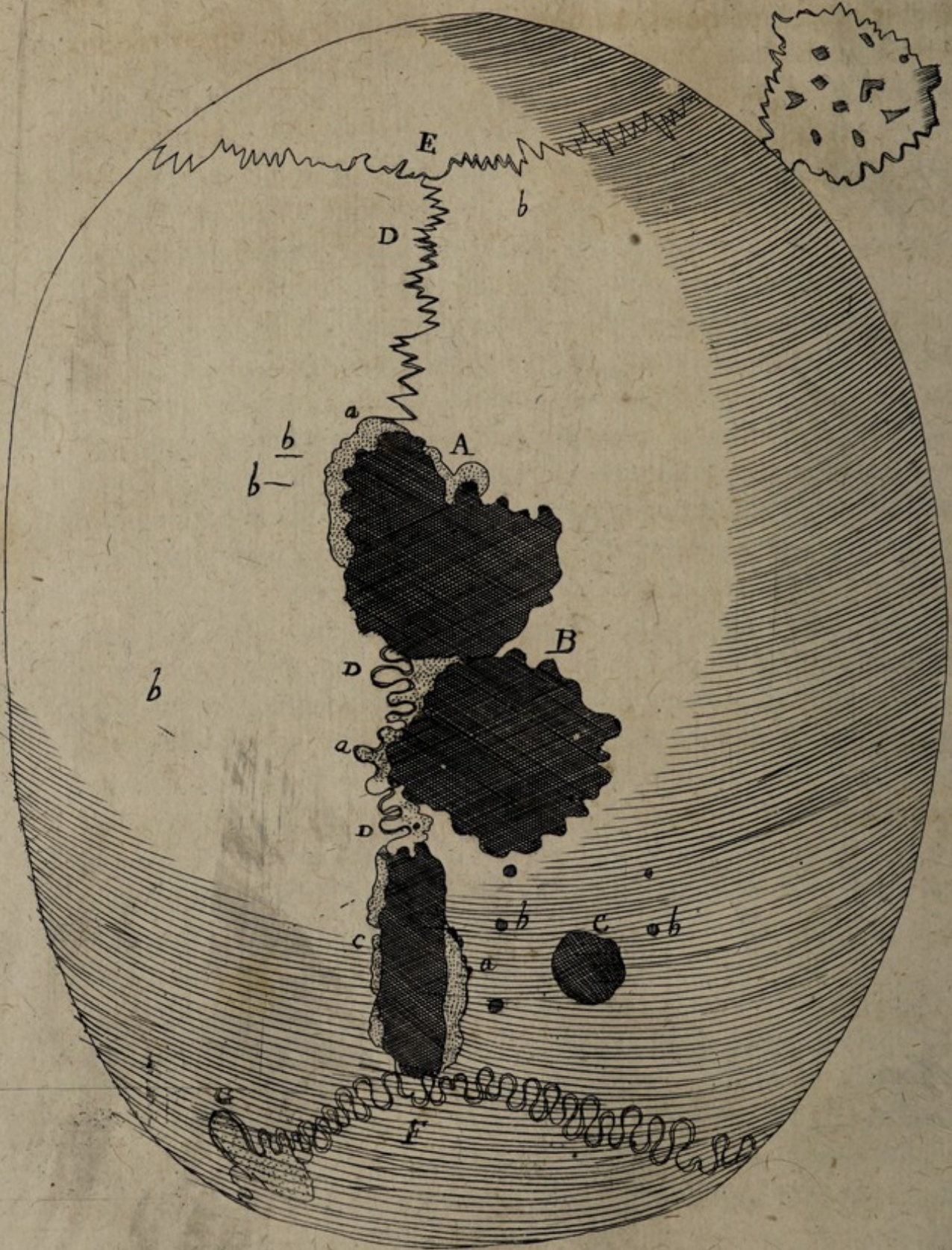
§. XX. Studio integrum apparatus recensere volui, ut pateat, solum emplastrum, cujuscunque bonitatis etiam illud primi Chirurgi fuerit, minime sufficiens fuisse. Accuratus enim caput custodiendum est, talibusque munimentis utendum, quæ non aëris accessum solum arcant, sed virtute insuper sua nervina resolvente, & balsamica roborant, *σαλιν* humorum præcavent ac tollunt, corruptionique resistunt. Hujusindolis sunt dicta remedia, inter quæ sacculus non infimum locum meretur: talibusque hodie à nostris Chirurgis indies gravissimæ capitis læsiones corriguntur, quæ olim sectionibus, ustionibus, scalpturis, terebrationibus, aliisque horribilibus operationibus opus habebant.

§. XXI. Pro interno usu Ess. travmat. ill. Wed.c. Ess. lign. aloes, anod. El. propr. f. acido mixta, pulvis item oc. *ε*. cinnab. Hung. corall. medull. saxor. *δ* d. rad. pæon. sperm. cet. offerebantur, & de liquido non minus, quam sicco medicamento bis quotidie guttæ 15. scrupulusque dimidius, vel grana 12. porrigebantur. Ne vero uniformia medicamenta fastidium parerent, modo pulveres cum aquis destillatis extractis atque syrupis appropriatis in potiunculæ, usus tempore concutiendas, mutabantur; modo decocta rad. rubiæ, chinæ, liquirit. symphyt. herb. scab. millefol. agrimon. plantag. parabantur. Omnia eo fine, ut si sanguini aliquid peregrini inesset, istud emendaretur, tussique, ab irritatione duræ matris magis, quam pectoris vitio ortæ, *παράγυος* prospiceretur.

§. XXII. Et quia, maximo errore, diætæ moderamen in principio plane neglectum erat, in cibo & potu acida, falsa, acria, spirituosâ, vetabantur, ne scilicet vitium, chylo impressum, in sanguinem redundans, ulceris gravitatem exasperaret. In primis autem aër tepidus ac quies commendabantur, ne scil. à frigore *σάος*, ab æstu fornacis vero nimio fusio humoribus induceretur, nec etiam à motu corporis, risu, sermone claro, æger tussim & capitis concussionem dolentissimam pati cogeretur.

§. XXIII. Quæ si cuncta rite observata fuissent, nec ægro sæpissime, brumali tempore, per plateam ambulare & cibis insuper omnis generis uti, vinumque sorbillare, blanda agnatorum indulgentia permisisset; sed contra ea hi ipsi, sub deligatione ulceris flente puero, non tam collacrymassent, quam fortiter potius prehensio refractarii capite, operanti Chirurgo adstitissent; tunc non solum, cum lamella cribriformis separetur, ampliato magis ulcere, cariosa cranii regio scalp pro ad sani ossis apparitionem excindi, complanari, & hoc modo ad suscipiendam novam carnem aptari, ulcusque feliciter atque perfecte percurari potuisset: sed postmodum etiam, cum jam per protractum reluctandi *ναξοῦ* ingens intra cranium exesum porta pateret, haud omnino nulla ægrum conservandi spes affulgebat; quia & signa quædam, inter salutaria à Celso relata, *meningis* scil. *bonus color*, *hujusque & cervicis ac maxillæ liber motus*, *febris quoque absentia & mentis integritas* supererant, & nunc *μενιγγοφύλακα* commodè immittere ac sectione omne cariosum ad sani ossis margines auferre licebat,

§. XXIV. Quæ omnia eo felicius in nostro processissent, quo meliori corporis temperamento cæteroquinis pollebat. Hujus enim ope fiebat, ut simul ac die 23. per sectionem cutis à superficialibus humoribus liberaretur, ulcusque dilataretur, & duræ matri ab imminente ichore per vitreæ tabulæ foramen sese purgandi commodior via concederetur, statim dolor remitteret, & à
doloris

doloris cessatione quies, à quiete autem ventriculo vigor redderetur.

§. XXV. Verum enim vero cum nec sanioribus consiliis aures adstantium paterent, nec à tristi prognostico eorum animi terrerentur, aucta tandem in cerebro mole sanguinis ac feri, quam nec vesicatoria extrahere, nec alia interna externaque remedia resolvere, atque divertere poterant, lethalis torpor spiritibus imprimebatur; donec per lethargicum soporem miser somni fratri traderetur, ubi

*Ipsi, cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetuo una dormienda.*

§. XXVI. Commoda hic de causis lethargi & cur æger non motibus convulsivis potius, ut alii similiter affecti solent, perierit? cur item terminum vitæ, ab Hippocrate hoc modo vulneratis definitum, longe superarit? differendi occasio esset: cui etiam æthiologia cariei verminosæ pluraque alia addi possent: sed quia ista persequi, præsens instituti, merum historię examen concernentis, negotiorumque ratio prohibet, reliqua alio tempore exponenda silentio præterire placet.

EXPLICATIO TAB. VI. & VII.

Fig. 1. est lamina ossea tenuis & perforata, portio scil. tabulæ exterioris cranii, à reliquo osse per cariam separata.

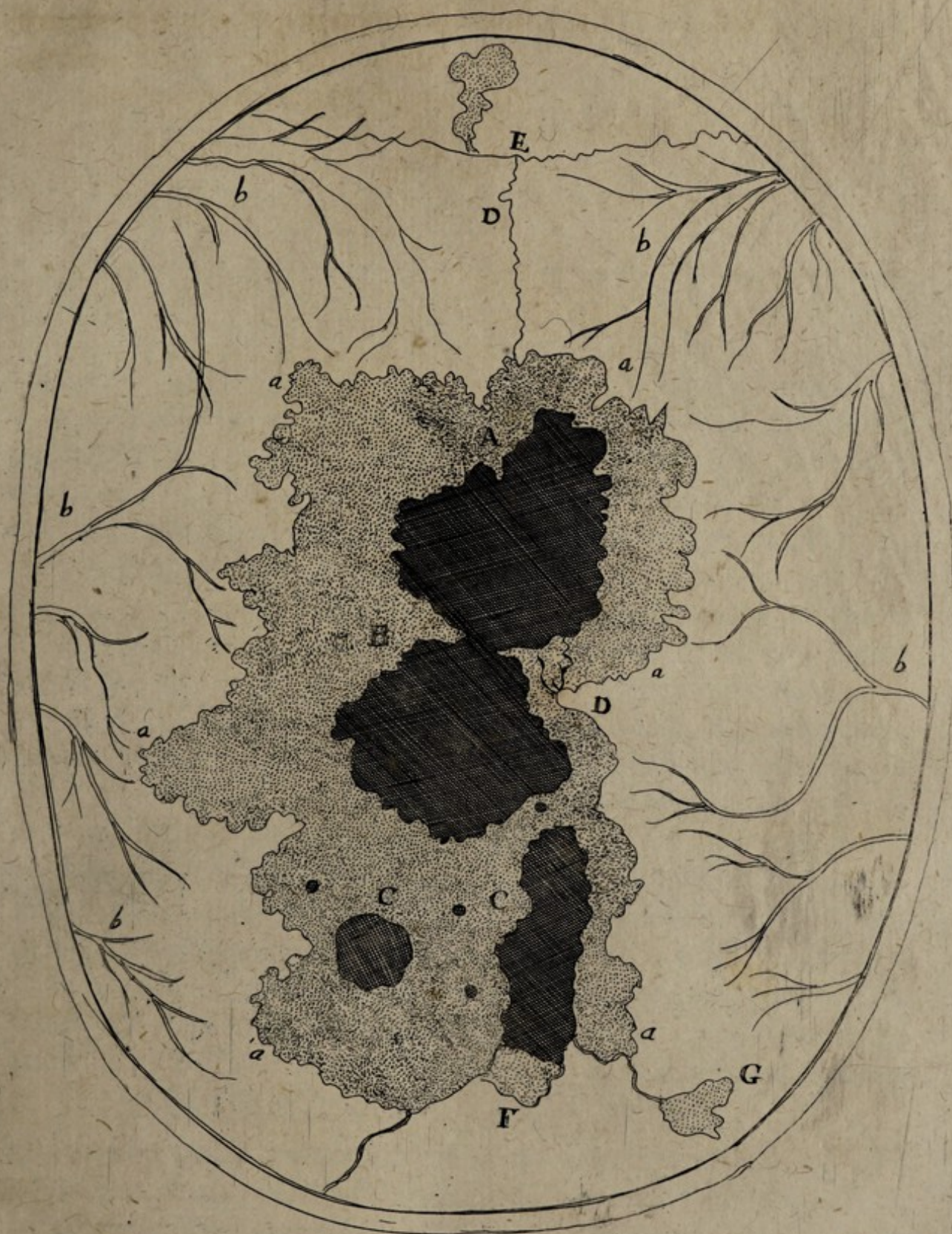
Fig. 2. exhibet exteriorem faciem cranii.

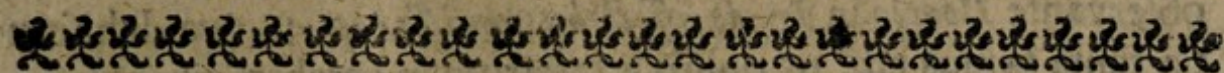
- A, est primum foramen majus, à quo præcedens lamina ablata fuit, quod cum B postmodum in unum foramen coalescebat.
- B, alterum foramen majus.
- C C, duo alia foramina minora.
- D D D, futura sagittalis prorsus corrupta.
- E, futura coronalis,
- F, futura lambdoides,
- G, ossiculum Wormianum,
- a a a, loca cariosa in extima superficie,
- b b b b b, ostiola vasorum sanguiferorum, calvariam penetrantium,

Fig. 3, repræsentat cranii faciem internam,
 A, B, C C, sunt quatuor foramina,
 D D, E, F, futura sagittalis, coronalis & lambdoides,
 G, ossiculi Wormiani facies interior,
 a a a a a, peripheria cariei, quæ os partim penitus consumserat, partim admodum asperum & tenue reddiderat,
 b b b b b vestigia ramificationum vasorum duræ matris, ossi impressa,

CAP.

CAPUT IX.

DE

AFFECTIBUS CRANII.

§. I.

Abraso jam pericranio in conspectum venit convexa cranii superficies & in hac SUTURÆ CRANII, quarum non ubique eadem est facies. Quandoque enim prorsus deficiunt, ut *Pechlinus* in *Æthiopis* anatome observavit *lib. 2. Obs. 34.* quod tamen in tota *Ægyptiorum* natione neutiquam perpetuum (ut quidam existimant) & solenne esse *Riolanus Euchirid. Anat. lib. VI. c. VI. p. 441.* scribit. Quandoque in ætate juvenili antea præsentēs in senili oblitterantur, quod in locis æstuosis facilius contingere *Celsus lib. 8. de re Medica p. 619.* adstruit. Quandoque futura coronalis & lambdoidea, os triquetrum, *Paracelsi* antepilepticum, interceptum exhibent, quod in Anatome parricidæ summè epileptici olim hîc *Gießæ* observavimus: an verò idem in omnibus & solis epilepticis (ut idem *Paracelsus* asserit) inveniatur, ulteriori confirmatione & inquisitione indiget. Quandoque futura sagittalis in adultis, non secus ac in recens natis, ad radicem nasi protenditur, prout simile cranium (cum prioribus) in ossuario Cœnobii Limburgensis, Ord. Cisterc. in Comitatu Leiningensi, prope Harteburgum olim inveni & adhucdum inter rariora mea Anatomica conservo. In statu vero præternaturali & morbofo quandoque

SUTURARUM DISCESSIO,

quâ tum coronalis, idque frequentius, tum sagittalis futura notabili intercapedine dehiscunt, non tantum in tenerioris texture hominibus, sed & in agrestibus, injuriis externis & laboribus asuetis, obser-

observante *Bootio* in *Tr. de affectibus omissis* cap. 4. quæ dehiscen-
tia tanta sæpius est, ut pulsus arteriarum in cerebro visu observa-
ri & erumpentes extra cranium meninges speciem farciminis ex-
hibuerint, attestantibus *Miscellan. Acad. Germ. Cur. Dec. 1. An-
no ix. & x. Obs. 189. Conf. Dec. 9. Obs. 227, 230.* sub discessu frago-
rem (Krachen) *Obs. eadem Dec. 2. A. 4. Obs. 142.* Sanguinem verò
inde erupisse *Hildan. Cent. 1. Obs. 1.* viderint.

Inter causas, præter violentias externas, idem à nimia vini in-
gurgitatione observarunt *Miscell. N. C. Dec. 1. A. 4. Obs. 33.* à ce-
phalalgia *Misc. N. C. Dec. 2. A. 4. Obs. 42.* à partu difficili *ibid. Obs.
43.* à suppressione mensium *D. Maur. Hoffmannus*, teste *Dn.
Filio Joh. Maurit. Hoffm. Anatom. Patholog. p. 230.* à febre ar-
dente *G. F. Hildanus Cent. 1. Obs. 1.* à peste *Sennertus lib. 1. Prax.
Part. 1. c. 25.*

In Curatione, si coronalis sutura dehiscit, caput à fronte &
summo occipitio manibus utrinque prehensum sensim ac blandi-
us primo adduci, abhinc autem validius stringi debet, donec ossa
conjungantur. Sin verò discesserit sagittalis, caput à lateribus
comprimatur.

Talem pressionem unicum in Hibernia subsidium esse *Boo-
tius c. 1.* asserit, quam & *Pechlinus Observat. Physico-Med. lib.
2. Obs. 39.* in vetula Hamburgensi adeò felicem expertus est, ut do-
lor & pulsus arteriarum circa suturam coronalem notabiles velut
incantamento quodam evanuerint, Ob eandem causam ligatu-
ras capiti arctius circumductas, ad vasorum nonnunquam nimis ar-
ctè distentorum coarctationem, laudat *D. Joh. Maurit. Hoffman-
nus l. c.*

§. 2.

DEPRESSIO CRANII absque fractura
in pueris (ubi omnia adhuc mollia sunt) tantum evenit, quam,
si nulla prava symptomata sequantur, insuper ferè habet *Felix
Würzius*, cum elevatoria citius os frangant, quam retrahant, u-
Part

Part. 2. Chir. cap. 7. p. 108. vers. Gallicæ legitur; quem licet hac in parte taxet *Hildanus Cent. 2. Obs. 3.* (qui cum *Paræo* cucurbitam siccam, aut corniculum suctorium, vel emplastrum attractorium suadet) sequi tamen mavult *Scultetus Declar. Tab. 32. p. 117.* & è recentioribus *Nuckius Experim. Chirurg. V. pag. 24.* adeoque nullo symptomate notabili urgente capilli tantum circa locum depressum sunt abradendi & pars affecta fomentis cephalicis, v.g. pelle agni calida cum fascia canero dicta calidè fovenda est. Cranium enim depressum licet manens, rarò patienti periculum adfert, cum & per cucurbitulas non tam cranium, quam cutis elevetur & à subjecto osse separetur. Quodsi verò in adultis elevatoriis uti velimus, non tam vècte triploide, aut aliis a *Paræo lib. 9. cap. 5. pag. 202.* & *Sculteto Tab. 3. Fig. 3.* depictis, quam potius instrumento ab *Hildano Cent. 2. Obs. 4. pag. mihi 80.* depicto, ob plures rationes illic allegatas, uti poterimus. Interim & hoc insufficiens est, si lamina interna deprimatur, externâ integra manente, cujus exemplum vid. in *Misc. N. C. Dec. 2. A. 2. Obs. 1. & Scult. in Ar- mam. Part. 2. Obs. 14.*

§. 3.

IN PUNCTURA CRANII, seu vulnere superiori tabulæ punctim inflicto, trepano exfoliativo seu desquamatoriò os eousque abradere jubet *Nuckius l. c.*, donec punctura dispareat ejusque vestigium non amplius conspiciatur; quod idem quoque locum habet, si contusio quævis in secunda laminâ subsistat, ac ne ad ipsam quidem pervenit, suadente *Paræo Lib. 9. cap. V. pag. 203.* ubi & figura trepani exfoliatorii sistitur, quam elegantiorẽ reddidit *Solingenius Tab. xi. Fig. 1. & 3.* Facilius autem hoc accedit in osse frontis, notabiles cavitates inter utramque cranii laminam habente, quod fracturam passum multis, cerebrum graviter vulneratum credentibus, imposuit, quum nonnisi superior ejus tabula, longè satis ab inferiori remota, læsa fuerit, observante *Nuckio l. c. p. 23.* Luculentum hujus rei exemplum præbet

CASUS

ab *Antonio de Heide Observ. Med. Chir. xviii.* descriptus & in *Fig. 3. TAB. 1.* ob oculos positus, qui ita se habet: Virgo 20. annorum candelabri aenei gravis lamella vulneratur ad frontis latus sinistrum. Vulnus latitudine æquabat digitum transversum, longitudine lineam A. B. Symptomata erant sequentia: Vertigo levis & convulsionis species in colli affecto latere, nec non dolor acutus & pulsans ad vulneris fundum, qui exacerbabatur, ubi specillo exploraremus vulnus, aut æger cibum manducare vellet. Os nudum & depressum apparebat. Chirurgis cum Medico sollicitis de evasato sub cranio sanguine decernitur, ut cutis & cranium denudetur; quod 4. die vulnerationis hâc ratione effectum est: Nempe vulnus utrinque incidendo prolongatur & à frontis parte superiore incisio vulneri perpendicularis ducitur, adeò ut vulnus adauctum repræsenteret literam tau inversam. Nam A. B. est longitudo vulneris protracti (quod initio non majus fuerat quam D. E.) Incisio vulneri primò perpendicularis habet longitudinem C. M. labia vulneris adaucti à cranio separata & erecta, ut cranium nudum conspici possit, designantur A. C. N. & B. C. O. Hæmorrhagia inter incidendum erat copiosa, sistebatur tamen facile ☉ ☐ & linteo carpto. Sequenti die vulnus absque notabili sanguinis profusione detegitur: quò peracto duo ossis fragmenta tectia & minuta facile eximuntur. Sed medio in vulnere sese prodit fragmentum D. E. æquè extensum ac prius vulnus. Hujus fragmenti margo inferior oculum versus erat depressus ad profunditatem quartæ partis digiti transversi: superior verò margo verticem versus erat ferè ejusdem altitudinis cum reliquâ cranii superficie, cui tamen non erat continuus, sed fracturâ ab eâ separatus. Suspicientes duram matrem à fragmento premi, nec non sanguine evasato tectam esse, decernimus trepano cranium perforare, idque tam prope fragmentum, ut crena superiori fragmenti margini

gini esset continua: quod tamen secus evenit; nam extracto ossiculo, trepani dentibus deciso, foramen I. inter & fragmentum. D. E. isthmus G. H. superstes mansit, impedimento ne fragmentum elevari posset. Patuit tamen, elevationem fragmenti non esse necessariam: exterior enim cranii tabula tantum depressa videbatur in cavitatem ossis frontis supercilio subjectam, interiori illaesa. Elapsô die uno vel alterô nova caro è duræ meningis superficie pullulare cœpit, quæ indies adeò accrevit, ut brevî foramen eâ infartum esset. Aegrâ interim tam bene valere cœpit, ut febre immunis brevî sese aëri libero exponeret, vulnere consolidato. Cum tamen quodam die nubilo & frigido caput denudaret, & capillos concinnaret, corripitur febre continuâ, quâ intra 14. dies confecta est.

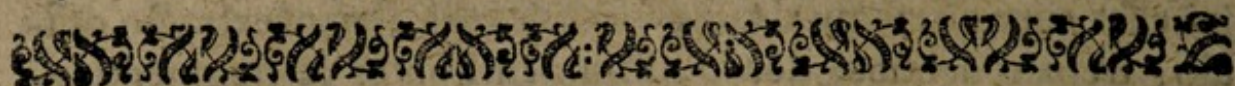
Ante vulneris consolidationem extracta est ossæ lamella magna F. L. S.

§. 4.

Genuinæ autem

CRANII FRACTURÆ

varias admittunt differentias, quas cum in *Medicina Nov. Antiqua Part. VIII. Chirurg. cap. IV. §. 2.* jamdum expediverim earumque curationem *Sculptetus in Armament. Chirurg. in declar. Tab. 28.* sufficienter tradiderit, hinc superfluum foret, si actum hic agere & cramben bis coctam apponere vellem. Quod si tamen quis ulteriorem hac in parte informationem & manuductionem desideret, *Disputationem inauguralem de Fractura Cranii à Thoma Staffard, Chirurgo Leydensi, Lugduni Batavorum A. 1676. habitam & Nosocomii nostri Academic. Continuationi N. I. insertam* consulere poterit, ubi tum enchireses, tum medicamenta adhibenda satis eruditè pertractantur: quemadmodum de periculosissima illarum specie, sc. CONTRAFISSURA, præter *D. Ammanni Tr. de Resonitu, Dn. D. Wagneri, Prof. Helmstädiensis Disp. inaugural. ibid. Num. 2.* commendamus.

CAPUT X.

DE

MENINGUM, CEREBRI ET CEREBELLI AFFECTIBUS CHIRURGICIS

§. 1.

Dilfracto putamine ad nucleum, sc. ad τὸ ἐγκέφαλον seu cerebrum devenimus, quod ut duplici membranæ atque tunicæ, quam meningem vocant, duræ sc. & tenui, involutum est, ita primum quaeritur, an si pus, aut sanguis extravasatus sub dura matre latitet, hæc tutò & impunè secari possit? id quod in casu necessitatis (ubi Medicus & Chirurgus suæ quoque famæ consulere & factò prius prognosticò operari debent) affirmat *Nuckius Experim. Chirurg. V. p. 24.*

§. 2.

Ipsa cerebri & cerebelli VULNERA quod attinet, plura tum de curatione, tum de lethaliitate vel illethaliitate illorum judicia & responsa dedimus in *Pandectis & Novellis* nostris *Medico Legalibus*, adeò, ut hac vice prolixiore illorum recensione facile supersedere possimus.

Ne verò fungum pro cerebro & peponem pro corde habere videamur, pauca hæc de

FUNGIS CEREBRI,

sub ejusdem aut meningum læsione comparentibus, dicenda erant, quos aut neglectos, aut male curatos mortem intulisse *Hildanus Cent. 1. Obs. 14.* propria experientia compertum habet. Oriuntur autem à portionibus feri nutritivi ex membranis cerebri
atque

Fig. 5

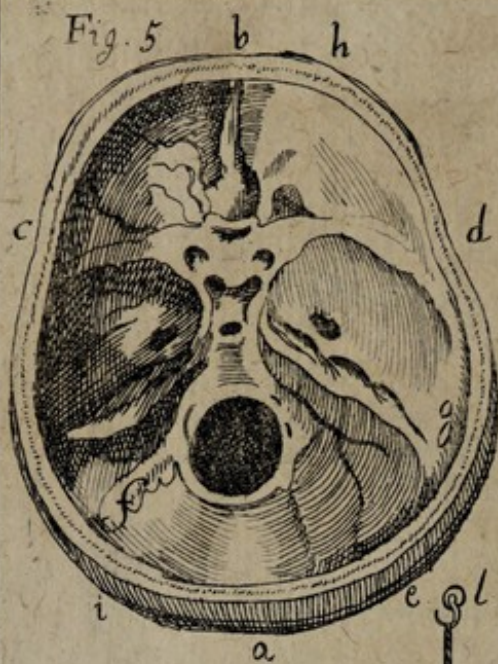

Fig. i.

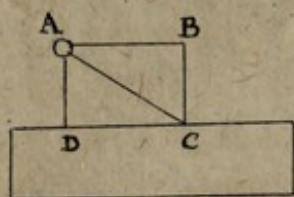

Fig. 6

Fig. 4.

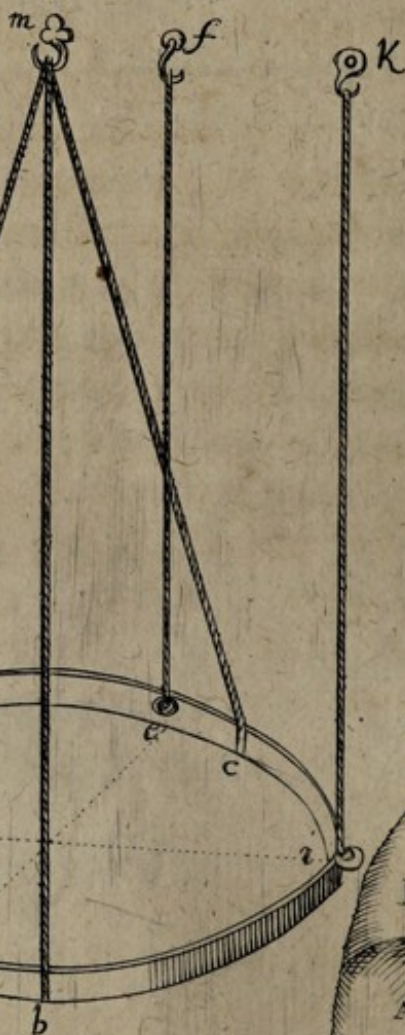

Fig. 3

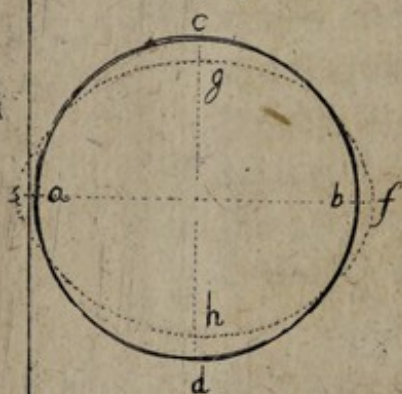

Fig. 2.

Fig. 8.

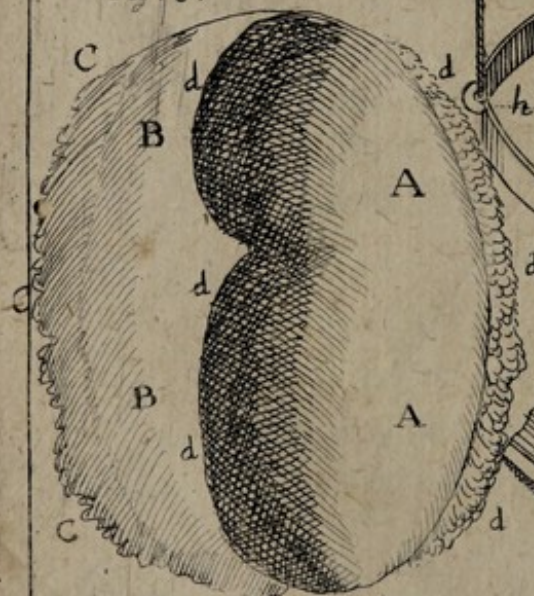

Fig. 7.

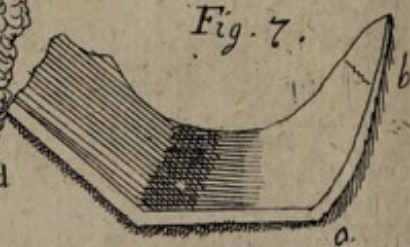
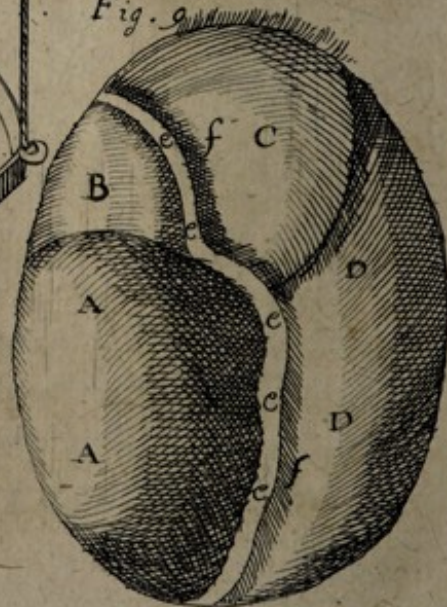

Fig. 9

atque medullæ cranii carunculis, solutionem continui perpeffis, profufis, & in carnosam luxuriantem substantiam concreffcentibus, teste cel. *Joh. Mauritio Hoffmanno*, Archiatro & Seniore Altorphinô, *Anat. Pathologic. p. 232.* Curationem follicitè admodum fuſèque proponit *Hildanus Cent. 1. Obſ. Chirurgic. XV.* breviter autem expedit accuratiſſimus *Nuckius Experiment. Chirurg. V. pag. 22.* dum illos quantocyus auferendos & abſumendos eſſe conſulit, non quidem corroſivis medicamentis, ſed exſiccantibus (ut vocant), aſperſione videlicet pulveris ſabinæ, vel pulv. Marchetti, quem in *Obſ. Chirurg. VIII.* laudat. v. gr.

Rec. Schænanthi

Spicæ nardi ana. q. ſ.

Nonnunquam verò fungus iſte tantum ſumit incrementum, ut neceſſe habeamus filo ſericeo eundem arctius circa radicem ramdii ligare, donec ſucco nutritio deſtitutus emarceſcat, tandemque decidat. Ne verò generetur, in principio operculum ex lamina aurea vel argentea ita apponitur duræ matri, ut carnis fungosæ proventus compreſſione iſta impediatur.

Totum hoc negotium ob oculos ponitur in *Fig. 8. & 9. TAB. VIII.* ubi in *Fig. 9.* Lit. e.e.e.e.e. designatur fiſſura cranii & hiatus notabilis, ex qua corpus fungoſum prodiit. f.f.f. fungos è fiſſura prodeuntes denotat. Reliqua fragmenta & alia, infra notanda, designant. Cum enim

CASUS

hic tum à *D. Anhornio*, Medico Sangalleniſi, tum ab illuſtri *Dn. D. Joh. Courado Brunnero*, Medico-Chirurgo noſtri ſeculi Famigeratiſſimô obſervatus & tractatus, ea, quæ in antecedentibus de cranii depreſſione & fracturis, ut & fungis cerebri diximus, maxime illuſtrent, hinc eundem iisdem quibus in *Miſcellan. S.R.I. Acad. Naturæ Curioſorum Dec. 2. Ann. IX. Obſ. 174. p. 321.* recenſetur, verbis hinc inferere volui, qui ita ſe habet:

Nobiliffimi Domini Michaelis Rietmanni, Mercatoris fami-

geratissimi Filius, die 18. Februarii 1683. in hanc lucem editus, animi & corporis supra ætatem vegetioris, ingenii felicitis, habitus teneri & gracilis, in sudores ievi ex motu diu noctuque exsolubilis, die 31. Julii 1690. circa quintam vespertinam de equo, ad velociorem cursum incitato, in terram decidit, caput vel lapidi allisit, vel, uti prius existimatum fuit, ab equi solea calcatus, vulnus prægrande in capitis dextro bregmate versus futuram sagittalem accepit. Puer, utpote natura alacrior, sponte in pedes sese erexit: cum verò copiosum sanguinis profluvium animadverteret, animo penè derelictus, & ab accurrente plebe ad Chirurgum peritissimum Dn. Sebastianum Müllerum deductus, mox animum recollegit, & vel explorationem, vel deligationem vulneris non nisi durioribus verbis tandem exceptus; concedere voluit. Capillis derasis, sanguinis fluxu coercito & vulnere debite deligato propinabatur à Chirurgo potiuncula contra casum, ex decoctione specierum traumaticarum parata, quam patiens vomitu mox reddidit. Circa octavam ego vocatus, puerum a vomitu continuo delassatum & omnibus viribus fractum, qui levem corporis commotionem, vel verbi prolationem iterato vomitu luebat, cum pulsu debili offendi: quietem summam imperavi & mixturam cochleatim exhibendam præscripsi, ex stomachicis & archæi ferociam compescentibus, Aqu. sc. Menth. Flor. Aurant. Confect. de Hyacinth. Theriac. celest. & Syrup. anodyno. Tota nocte singula assumpta revomit, mane stomacho applicatum Emplastrum diachalcit. cum Theriaca, oleo N. M. & balsamo de Peru. De mixtura stomachica non nisi tertia pars cochlearis, & tantum quoque de iusculis vino acidulatis, subinde exhibitum, cum præsentis levamine. Secundo die vulnus deligatum non fuit, novæ ob metum hæmorrhagiæ. Stomachus sub vesperam omnia minori dosi ingesta toleravit. Patiens non nisi de frontis intenso dolore & scotomiâ post quamvis capitis commotionem conquestus est. Tertio die remotis applicatis, vulnus figura sua ovali longitudinem sesqui uncix, unius latitudinem uncix habuit, & cranium medium pollicem depresso

sum apparuit. Dolor in fronte, medio inter utramque oculi orbitam loco, vehemens adfuit, vires deficiebant, somnus fuit inquietus & brevissimus, vomitus quandoque rediit. Cuti cum subjacente panniculo carnosio ex contusione sphacelatis, suppuratione digestivis promota ablatis, cranium nudum visui se obtulit, hiant per ejus medium oblongâ & stylo exacte perceptibili rimâ seu fissurâ conspicuum. Quinto die ex pertuso cranio fungus pullulavit digitum crassus, pollicem longus, pede graciliore suffultus, è medio vulneris prominens, ad latera facile mobilis, à cujus utraque parte ossibus cranii denudatis cum filamentis carptis pulveres ad ossa specifici, fungo vero unguentum suppurativum, reliqua vulneris cavitas impleta filamentis siccis, obtecta singula emplastro de betonica, cum stictico commixto, & caput cum vertice inunctum ol. è floribus cyani & lumbri-
corum, fronti quin etiam anodyna varia applicata fuerunt. Interea patiens, plus nimium sensibilis, neutiquam necessariam vulneris explorationem tulit. Parentibus proposita fuit indaginis accuratioris & forsan cranii depressi elevationis necessitas, ad id nonnunquam in privatis discursibus ab Excell. Archiatro nostro *Dno. Doct. Baumgartnero* impulsu: sollicitatum sæpius fuit, ut & ipse Chirurgicarum *ἐγχειρημάτων* peritissimus vocaretur, horruit vero & contremuit patiens, si vel fortuita ejus mentio incidere. Parentes, Filii tenerrimo amore dignissimi, malis profundius affecti, violenta quævis seponere & mitissimam, quæ quidem inveniri possit, viam procedere jusserunt, id constanter inculcantes Filii vires acriori medendi generi sufferendo impares esse, & vel solo ex metu convulsionibus ac discrimine vitæ expositum iri; malle proin eum ab usu remediorum mitiorum succubuisse, quam tantis tædiis, tantisque inferendis doloribus eventui anticipari exposuisse. Itaque cum nulla symptomatum deteriorum præsentia, omnem de schediis & inæqualitate irritativa interioris cranii partis suspicionem excuteret, seposita ejusmodi elevatione qua coeptum via perrectum ad trigesimum usque diem. Interea

rem-

temporis, cum ossa nigredine inficerentur & dolor in fronte ac à parte vulneris postica ad usque auris basin intenderetur, fungus ne minimum decresceret, quin potius omnes vulneris oras exple-
ret, solis exsiccantibus hunc tractare constituimus, ac proin-
pulverem *Paræi* ex partibus duabus sabinæ & una ochræ confe-
ctum, mane & vesperi imposuimus: alteri ad ossa destinato eu-
phorbium addidimus. Ossiculum, quod exterius cranii tabula-
tum credidimus, magis magisque è profundo in dies elevatum
tandem 13. septemb. & 45to vulneris die à fungo, ex ossiculi loco
natali succrescente, omniaque ejusdem vestigia obturante non
sine dolore (frontis præcipuè) extrusum fuit. Pulvis *Paræi* ad fi-
nem usque mensis septembris, quatuordecim scilicet diebus, usur-
patus nihil effecit: acuatius proin alumine usto, notabilem quan-
tatem absumsit, instar pellis quotidie separabilem. Symptomata
dolorifica cum exinde increverent, vomitus omnium assumpto-
rum rediret, & æger ex defectu appetitûs & somnolenta febre
extabesceret, acriora omnia, utpote communi Chirurgorum pe-
ritissimorum suffragio damnata, & infelicis hujusmodi sobolis ge-
nuina genitrix nuncupata, exulare jussi: compertissimum quam-
vis habuerimus ossiculum A, quod interea abscedebat, labia
vulneris mordicando atque fricando, dolores egregiè adauxisse.
Jam verò vestigiis insistere *Fabritii Hildani* conclusum, qui ge-
nuinam fungorum curandi methodum *Centur. 1. Observat 15.* pro-
lixius tradit, effectui datum non sine successu: dolor scilicet ca-
pitis ab eò tempore (præsertim postquam subsequente septimanâ,
d. 6. octobris aliud adhuc ossiculum, priori multò minus, sine no-
tabili alteratione prodiiisset) cum omnibus symptomatibus mi-
tescebat, & propemodum sublatus fuit: appetiit, comedit, som-
num habuit, actiones omnes animales vitales & naturales ritè
obiit, corpore insigniter adauctus, ex testimoniò Parentum totâ
suâ vita habitior non fuit, vestibus ordinariis indutus hinc inde
obambulavit, cecinit, saliit, & pro more lætissimus ludis pue-
silibus tempus fallebat: mansit ita ad usque duodecimam septi-
manam,

manam finem incirca octobris, quo temporis spatio fungus faciem minimè mutavit. Sub 4ti verò mensis initium, cum puer tempestate pluviosa licentiosius de fenestrâ prospexisset & horrore subitaneo, cum subsequenter ardoribus & dolore frontis, correptus esset, fungusque manifestè increvisset, me inscio pulvis euphorbii cum alumine usto inspersus & paucos intra dies penitus absumptus fuit. Ast verò alius intra 24. horas, ovi gallinaei magnitudine extra vulnus prominens suecrevit: symptomata pristina invaluerunt: insuper accesserunt dolor in vertice exquisitus, anorexia, sudores, sitis, terrores, agrypnia. Superficie fungi absummentibus detracta, pulsatio ingens arteriarum in eò conspiciebatur, paulò durius instrumentis ferreis tractatus sanguinem copiosissime fudit. Retulit aliquando Chirurgus, stylum per medium fungi ad insignem longitudinem versus latus lævum intrudi posse, alium meatum recta deorsum versus substantiam cerebri stylo patere; unde qui rarius tum temporis ægrum visitavi αὐτόπτης esse, & studiosius inquirere volebam, num intra vel extra cranii parietes sinus hic lateat? instituta exploratione tam profundè penetrabat stylus, sine ullâ quidem resistantiâ & ullo patientis dolore, ut ipsissima cerebri substantia perforata mihi videretur; idcirco omnem in posterum explorationem, uti temerariam, ita in affectibus capitis periculi plenissimam seriò prohibui. Pus album & penè probè coctum nonnunquam ex sinu dicto profluxit, aliquando verò, quod post principium novembris contigit, aliquot diebus penitus obstructus, nil præter tenue serum emisit; dolor exinde capitis & verticis immaniter increverunt, vomitus & cetera symptomata augebantur; quæ sitis idcirco meatus, cujus ab aliquo tempore vestigia relinquimus, denuo fuit, inventus etiam & puri copiosissimo exitus paratus, ex quo in instanti, incantamenti adinstar, symptomata dicta evanuerunt. Tentata rursus à Chirurgo fungi per absummentia exstirpatio, quâ impetrata, compressione præpedire novam propullulationem animus fuit; at symptomatum indies incrementium vehementia, & æger magis magisque corpore viribus-

que deficiens, omnem optati successûs spem præcisura videbatur. Decimo novembris die, cum hætenus omnis industriæ fructus perditus & Penelopes tela toties retexta fuerit, corpori fungoso filum sericeum duplicatum, arctius quotidie constringendum, injicere statutum, quod peractum tantò facilius visum, nobisque majores addidit stimulos, quò basis reliqua corporis mole gracilior fuerat; at pulsatio arteriarum enormis concitata, qua integer fungus commoveri ac subsultare videbatur: perfectum nihilominus, quo cœptum pede erat, donec cum maximo & intolerabili foetore maxima ejus pars putredine consumpta una cum filo excidisset. Vulnus ichorem serosum copiosissimè fudit, quo linteamina quævis capiti imposita velut aquæ intincta madebant; dolor frontis & occipitis permanebat: convulsionum indicia apparebant: sudores colliquativi augebantur, & habitus corporis reliquus lenta continua febre sensim conficiebatur. Die 17. dicti mensis, cum Celeberrimi & Excellentissimi *Domini Doctoris Brunneri*, Fautoris mei colendissimi, in patrias oras reditus, (pristinæ sanitati felicissimè restituto Serenissimo Principe Hassio-Cassellano) ex propriis, quibus me altero post sui adventum die dignatus est, literis innotuerit, non defui, quin statim assensu à Parentibus de Filii calamitate mœstissimis impetrato, in responsoriis exposito obiter ægri statu rogarem, ut quantocytus liceret, Sangallum se conferre, prudenti consilio suam nobis navare operam & auxilio succurrere laboranti haud respueret. Interea fungus gangræna corruptus nigricans, sordidissimus & velut à canibus dilaniatus, horrendus aspectui obveniens, spiritu vini theriacali myrrhato lavatus, unguento digestivo putredinem arcente munitus, & emplastro consueto coopertus fuit. Febris lenta, quæ hætenus æqualis diu noctuque aderat, nunc sub vesperam suas exacerbationes pati videbatur, ex pulsu fortiore, capitis dolore adaucto, inquietudine &c. Symptomata autem cum fuerit ex capitis vulnere, à miasmate quodam purulentò, massam humorosam & spiritus inquinante, motumque sanguinis fermentati-

tativum ac varias, ferociori ejusdem in partes impulsu, membrarum irrationes producente profecta; juxta sedulam externorum mundificantium & partis corruptelam removementum applicationem, absorbentia & alkali divitia febrifuga ex ocul. cancr. pulv. conchar. diaph. jovial. quantum ab ægro etiam gratiora removemento impetrare licuit, exhibuimus. Die 18. cum patiens totam diem satis commodè tereret, circa vesperam in extremis perfrigit, soliti dolores redierunt, & tandem convulsiones lateris dextri, singulos artus, cum capitis motu tremulo per integræ spatium horæ, integris sensibus concutientes successerunt; addita proin cæteris medicaminibus antispasmodica cinnabarina: nucha & spina dorsi inuncta fuerunt ol. è floribus Slotan. lumbricor. & Castorei. Die 21. eâ quâ nudius tertius horâ convulsiones superius recensitis symptomatibus stipati redierunt; concussio violentius latere per mediam horæ, hemiplegiæ illud resolutum, & non tam ἀναισθητόν quam ἀκίνητον factum, tandem frictionibus & lotionibus cum spirituosis restitutum fuit, sola debilitate & virium impotentiâ remanente. Febris abhinc typum quotidianæ continuæ exactè observabat. Patiens totam diem benè transegit, moderatè comedit, non sitiit, nec doluit ex capite, non vomuit, multò minus deliravit aut convulsus fuit. Vesperi autem circa nonam perfrigit nasus, inde dolor capitis initium sumsit, & sensim usque ad duodecimam crevit; hinc caluit & sitiit æger, deliravit & subinde convulsus fuit, postea successivè remisit, & manè mitiora omnia fuerunt. Uti verò internus ægri status deteriora quævis minitatus, ita externus lætiora omnia & felicia promisit. Corruptæ fungi partes sensim decedebant, & hujus loco caro quidem alia fungosa, at coloris instar substantiæ cerebri cineritii, emergebat; certò nobis indicio, gangrænam profundius non serpsisse, nec meningis vel cerebrum ipsum corrupisse. Die 25. Novembris celeberrimus & Excell. Dominus *Doctor Brunnerus* exoptatissimo suo adventu, utinam mensem maturiori! nos beavit, atque præsentia per triduum exhilaravit, quæ deinceps acciderunt patienti,

continuò præsens, sedulò observavit, singula exactè consignavit, & remedia, quantum tulit ægri deplorata conditio, amicè nobiscum communicato consilio, applicuit, cujus proin ipsissima verba apponam: Circa sextam vespertinam vulnus deligatum fuit: est in osse bregmatis dextri, supra commissuram cum osse parietali, versus futuram sagittalem tendens, 3iβ. longum 3i. latum; versus os parietale caro firma est, versus partem superiorem oræ vulneris carne luxuriante tument, ex medio vulnere fungus propullulat nucis juglandis crassitie, multiplex instar cristæ galli, totum opplet vulnus, indolens est, pulsatione arteriarum commovetur, interdum mitius, interdum impensius, facilè cruentatur: per medium fungum meatus ducit ad profundum cerebri, quod vix explorare ausus fui, dum Chirurgus perhibuit nuper ad digiti longitudinem stylum sub cranio versus partem lævam capitis admisisse, cum tamen sinus longitudinalis arctissime cranio cohærens, & corpus falciforme sub dura matre stylum impedire debuisset: sero scatuit potius quàm pure & illud nuper ex profundo pulsu arteriarum saliisse copiose ajunt. Die 26. noctem habuit inquietam, doluit ex capite, fronte & occipite: impensè vomuit abhinc cum insigni conatu & deliravit. Circa quintam matutinam melius habuit & obdormivit. Fungus manet idem: oras vulneris obtegit Chirurgus filamentis siccis: fungo ob purulentiam imponit theriac. cum camphor. spirit. vini, aqu. lactucæ & solani, laudat effectum hujus. Imposui stomacho cataplasma ex micâ panis, fermento, pulvere menth. juniperi, nuc. moschat. & mastiche, cum aceto cocta; toto die bellè sese habuit: comedit in prandio jusculum & de pullo pauca, quod diu non contigit: loco cœnæ, hordeati cochlearia tria & pomi cocti nonnihil: itidem benè habuit, dormivit subinde, nullum dolorem capitis sensit: circa nonam nasus perfrigit, postea dolor capitis sensim incepit & crevit: bibit decoctum C.C. pulsus circa decimam intensior fuit, non tamen caluit nisi naturaliter: circa duodecimam sæviit dolor in fronte & occipite; caluit & sitiit; desæviit circa tertiam & obdormivit; postea

postea ter vomuit: nunquam deliravit uti præcedentibus noctibus, nec vomitus tam vehemens fuit, nec dolor tam diuturnus. Die 27. manè querulus fuit, doluit parum ex capite in fronte: pulsus excitatior adhuc: urina crassa & tineta cum sedimento farinaceo: vulnus multum seri limpidi fudit: fungus non crescit, potius decrescit, & pulsatio lenior: imposuit Chirurgus linteamina sicca oris, & fungo mixturam ex camphorâ & theriacâ; obtexit emplastro angustiori diapalmæ, abhinc emplastro alio de betonica, imposuit splenia calida, & obligavit fasciis congrue. Post deligationem tussivit & vomuit mucosa, spumea: debilis abhinc & capite tremulo, nec erecto esse potuit corpore, dedimus pulverem: Rec. C.C. phil. præparat. antimonii diaph. aa. gr. v. lapid. bezoart. or. gr. iii. cinnabar. antimonii rectificat. gr. ii. M. doluit ex capite: ex vulnere multum seri effluxit: loco prandii sumfit bina cochlearia juris conquestus: est de dolore capitis in fronte & oecipite, caluit & sitiit. Serum copiose fluxit ex vulnere & linteamina permaduerunt inde ac fœtuerunt. Vespero vulnus deligatum fuit, mirum visu! subsidit vulnus & fungus: per ingens chasma cerebri substantia profundius visa fuit: serum turbidum regurgitavit ex profundo cerebri inter tussendum. Vulnus sicce deligavimus & emplastro obteximus: debilis fuit, caput tremulum: constabat tamen mente & integris fuit sensibus, etsi cerebrum magnam partem defuerit. Die 28. usque ad medium noctis inquietus fuit, sitiit, bibit decoctum C.C. cum ocul. cancror. vomituriit: oculorum bulbi movebantur epilepticè: conquestus est de pede sinistro: dolor capitis non intentus fuit. Die 29. vir Excellentissimus, à negotiorum practitorum cumulo advocatus, moras rupit & discessum à nobis paravit, absentiam verò tantotulimus ægrius, quo propius vitæ finem instare ex subsecutorum symptomatum pessimorum catervâ subodorari facilimè licuit: primæ ejusdem diei deligationi adhuc interfuit. Vulnus quod hesternâ vespere monstruoso ac portentoso chasmate paruit, hodiè vel sui vestigia non habuit, utpote germine novo fungoso unius noctis

penè oblitteratum. Quadrihorio post celeberrimi Domini Doctoris *Brunneri* discessum misellus sextâ vespertina tetano correptus omnia membra æqualiter extendebat. Successit opistotonos, quò caput versus dorsum reclinatum, pedes autem versus nates retracti, ad usque sequentis 30. nov. diei vesperam, nullam sitûs mutationem admiserunt; leviter enim vel his vel aliis corporis partibus commotis, aut extensione tentatis, tota *crisis* horrendis motibus convulsivis concutiebatur, ita etiam ut ori ingesta, spasma fibris gulæ pertinacius constrictis, per œsophagum neutiquam descenderunt, quin potius ad caput laryngis delitescencia irritationem, tussim, vomendi conatum, tandemque convulsiones universales excitarint. Sensus, mens & loquela ad usque vitæ finem perstiterunt. D. 31. vulnus ob debilitatem Ægri ac tanta commotionem corporis exipientia incommoda, deligatum non fuit, sub vesperam hordeati cochlearia tria belle deglutiit: caput totâ die quasi dorso retroligatum gestavit. Circa sextam perfrigerunt extrema, dolores consueti redierunt, frons diu noctuque in matris manu teneri ac foveri debuit, à quò sibi quid levaminis accedere putavit: mox convulsionibus singula membra tremuerunt, mox tetano extensa riguerunt; tandem cum stertore & sonitu inter respirandum ingente, inter pias adstantium preces & fletus amaros, ex luctuosa hac miseriarum valle ereptus, fato concessit. Celeberrimus Dominus *Doct. Brunnerus* egregium usum, qui ex anatome cadaveris & indagine loci affecti accuratiore in rem publicam medicam redundare posset, ante discessum seriò inculcans, calcar addidit hoc gratiæ & licentiæ à Parentibus (alioquin ad hujusmodi exercitia satis difficilibus) expetendi. Non fuit qui majore & autoritatis & persuasionis vi hanc apud familiam polleret, aut qui nostras partes prudentius aut feliciter ageret, vel hoc officii æquiore animo præstaret, ac frater genuinus, Excell. & Consultiss. Dominus *Christoph. Hochbreutenerus*, U. J. D. & Reipublicæ nostræ Secretarius, nec spem fefellit eventus; desiderio satisfecit, assensum obtinuit & anatomes

mes spectatorem testemque se præbere dignatus est. Mille votis expetita fuit peritissima ac dexterrima secandi manus Excellentiss. nostri *Domini Doct. Brunneri*, ac quod hac vice impetratu non erat, nos pro viribus suscipere ac exequi conati sumus. Vulnus externâ facie, deleto fungosi germinis pridie subnati obturamento, in foveam ingentem collapsum, ex quâ substantia cerebri, sordido scatens ex flavo viridescente pure conspicienda, apparuit: characteres tamen & stigmata fungi non penitus extincta, sed circa cranii pertusi locum, ubi ossicula duo abscesserant, circulum formarunt, superius pennæ anserinæ, inferius digiti minoris crassitie, quo cranii diffracti extremitates velut annulo & munimine, circumcincta fuerunt. Cutis decussatim dissecta & separata, à parte vulneris posticâ ad usque auris basin (quo loco ab initio adfectus vehemens dolor sentiebatur) duorum digitorum latitudine cum pericranio flavebat, cætera verò per totum calvariæ ambitum naturalis coloris conspiciebatur: integra omnia (excepto loco affecto) nullibi contusa, fracta vel fissa fuerunt. Cranium per orbem placido serræ ductu apertum, forti nexu cum meninge ubique co hæsit, & spatulis validis resolvi atque attolli debuit; nullibi autem validius concrevit quam circum circa locum affectum, ubi meningis cum cranii diffracti orbe coalitus, nulla vi avellendus, cultro adscindi debuit; hoc insuper notatu dignissimum erat, fungosam extremitatibus cranii diffractis obductam substantiam corpus singulare non constituisse, sed ipsissimæ meningis continuationem & valorem ejusdem prolongationem fuisse: ex quo luce clarius patet, stylum, sæpius vulnere sub calvariâ intrusum, intra meningis ambitum ipsam cerebri substantiam perreptasse & proin tales explorationes periculo non vacasse. Abscissa à cranii pertusi extremitatibus coalescentia meningis subtumidâ, dura mater, à parte sui inferiore, ad usque cerebri basin sphacelata, ad latus verò antèrius & superiore sui parte, quâ *Εγκέφαλος* investitur, nulla labe infecta comparuit. Cranii olla detecta & examini subiecta, cœu fissuræ aut contra fissuræ notas, de quibus nonnulli per morbi decursum

sum somniarunt, non habuit: in loco autem affecto egregiè conspicuam introcessionem, in orbem sublongatum efformatam, nobis exhibuit; hacque omnem de calcatione absequi soleâ factam suspicionem delevit, quin imò lapidi acuminato allisum fuisse figura de-
pressionis ovalis clarissimè ostendit. Cranii lamina, tenuis admodum & circa locum affectum ossiculis extrusis crassior vix fuit. Ex parte vulneris superiore, quæ carne luxuriante tumuit, & semper aliquid puris eructavit, ossiculum nigricans, à cranio penitus separatum & extrusioni proximum, intra triduum abscessisset. Os laterale, quod novâ iterum & firma carne obduci videbatur, unciâ longum, semiunciâ latum, profundè depressum, denticulata sui circumferentia fracturam evidenter demonstrante, tam fortiter cranio rursus accretum & connexum inhærebat, ut elevari digitis non sine vi potuerit. Ossiculi A. interna superficies asperior fuit, à puris acrimonia ita corrosa. Schedia in vulneris gremio nulla sedulò explorantibus obvenerunt, licet major & amplior obtusionis aut pertusionis cavitas apparuerit, quam quæ ossiculis extrusis obtegi potuisset. In vulneris pervestigatione omnium Lena malorum statim se prodidit, dum pars meningis, cum insigni de cerebri substantia quantitate, absumpta cerneretur, & meatus prægrandis, tres digitos admittens, ab inferna vulneris parte paulo supra basin cerebri incipiens, & pure scatens copioso, per ejus hemisphærium ad usque inferiora pateret, ventriculi cum omnibus encephali internis meatibus pure flavente & insigniter foetente inundati, pro capitis situ mutato, pus fluctuans hinc inde, modo in dextros, modo in sinistros cerebri sinus effusum admitterent: quod ipsum conjecturæ nostræ indubiam fidem fecit, cur scilatus oppositum convulsionibus agitato & resolutum fuerit? quandoquidem patiens, continuo in latere sano decubitu, puris in eadem cerebri parte confluxum, partium extensionem atque irritationem majorem causatus, necessario pejora ex vulneris opposito latere symptomata expertus est. Protuberantiæ omnes internæ saniei mediis in undis fluctuabant. Plexus chorioidæ binæ

ala super medullæ oblongatæ crura seu ventriculos exporrectæ, subputridæ, nigricantes, & corruptæ fuerunt. Superior & corticalis cerebri substantia cum suis anfractibus & corpore calloso omni labe carebat. Anteriore cerebri limbo elevato, & versus posteriora reclinato, juxta nervorum opticorum crura pus copiosum prorupit; ex quo manifestissime doloris, à principio affectus ad ultimum usque vitæ halitum perpeffi, causa patebat. Basis anterioris cerebri partis, una cum binis membranis, nihil corrupti monstravit: posterius autem meninges subputridas & lividas habuit. In vulneris loco, ubi cerebri cortex ad usque basin absumpta fuit, & in penetralia cerebri sanies perrupit, nobilissimum hoc viscus puri copioso innatabat, & partium inferius (instituta methodo Varoliana anatome) observandarum, glandulæ scilicet pituitariæ, vasorum ex carotidibus &c. utpote pure exesarum, vix vestigia habuit. Cerebelli superficies optimæ notæ, fundamentum verò, dextri præsertim hemisphærii, magnam partem & multo profundius sinistro purulentum ac sanie foetida consumpta videbantur. Specus ossea, seu cavitas vertebrarum, pedullam spinalem excipiens, purè copiosissimo exundabat. Hæc sunt quæ positi à parentibus exigui temporis cancelli lustrare permiserunt, à cæterarum pectoris & abdominis partium perlustratione non tam tempore quam serio Parentum interdicto exclusis.

CHIRURGIÆ MEDICÆ

SECTIONIS II.

DE

AFFECTIBUS COLLI ET
THORACIS

CAPUT I.

DE

MORBIS FAUCIUM &
GUTTURIS.

§. I.

Ad medium ventrem huicque annexum collum jam delati primo omnium inflammatio musculorum colli, scil. **ANGINA** se offert, de qua cum in Prima libri hujus Parte, in doctrina de inflammationibus, actum fuerit, hoc in locō saltem operationem Chirurgicam, in summo ejus gradu necessariam,

BRONCHOTOMIAM

sc. (quam alii minus rectè **LARYNGOTOMIAM**, *Ficinus* autem concinnè admodum **TRACHEOTOMIAM** vocat) tradituri sumus.

In quibusdam enim subiectis Angina laborantibus, non obstantibus

stantibus remediis tum internis, tum externis, arteria aspera ita angustatur, ut præsentaneum suffocationis periculum imminet. Præstat igitur anceps, quam omnino nullum hic remedium adhibere, sc. Bronchotomiam, qua prudenter & cautè instituta nonnullos servatos fuisse experientia testatur, qua econtra omiſſâ ægris certò pereundum eſſet; & quamvis *Aretæus* olim hanc operationem impugnaverit, nihilominus rationibus & argumentis ejus *Hieron. Fabric. ab Aquapendente Tr. de Chirurg. Oper. pag. 234. Edit. Patav.* ita satisfecit, ut absque ullo piaculo eandem, tempore necessitatis, in usum vocare liceat.

Modum eleganter describit *Nuckius* in *Experiment. Chirurg. xxv.* verb. ibi: Servus à tergo patientis in sedili collocati caput, scapulam versus reflexum, immobile teneat, cutimque atramento prius notatam sinistra Chirurgus, & dextra famulorum alter elevet, elevatamque incidat. Facta incisione separatisque tantillum musculis sternohyoidæis diductisque digitorum ope integumentis, intratertiam & quartam, vel quartam & quintam cartilaginem, vulnus infligat, quo inflictò aër statim impetuosè exit, patiensque levamen aliquod percipit; mox tubulum aureum, aut argenteum, vel plumbeum, lævem & in extremitate rotundum leviterque incurvum, variis foraminibus perforatum & alatum, foramini factò immittat immiſſus emplastro glutinatorio & perforato affigatur, ibidemque tamdiu maneat, donec patiens via ordinaria spiritum rursus ducere possit. Postmodum ad partis læsæ consolidationem perveniendum, vulnusque asperæ arteriæ, si multum hiet, futurâ quadam adducendum, caputque magis pronum gestandum, quò cartilagineum latera eò propius ad se invicem accedant.

Cavendum interim, ne humida aut oleosa vulnus intercartilagineum subintrent, quia facile nova inde oriri possent symptomata; medicamentum denique parti cartilagineæ applicandum ex Balf. copayv. hypericon. & o. terebinthinae componatur vulnerisque

reliquum ordinariis consolidantibus, vel seqq. unguento ad cicatricem perducatur:

Rec. Terebinthin. lot. ʒ.
 Pulv. mastich. ʒi.
 Alb. ovi vitell. permixt.
 q. s. F. Ungt.
 §. 2.

Hac operatione non obstante reliqua tracheæ VULNERA, sub clavicularis & in thorace recondita inflicta ab accuratissimo *D. Bohrio Examin. Vulnerum lethaliū p. 279.* pro simpliciter lethalibus habentur. Cum enim nulla medicamenta hic applicari, nec alia ratione iis succurri possit, necessario suffocantur ægri, dum ob aeris irrumpentis admissum elaterium vesiculari pulmonum substantiâ compressa respirationis negotium cessare so-
 leat, conf. *Joh. Mauriti. Hoffmannus, Anat. Patholog. p. 200.*

Idem de Larynge penitus excissa statuendum, cujus triste aliquot ante avis exemplum vidimus in *Alouxeige*, quod *Disp.* quadam *Inaugurali* hic ventilatum fuit.

CASUS

sequens erat: Claustarius quidam, quinquaginta sex annorum, temperamentum cholericum - melancholicum, habitus corporis strictioris & macilenti, ante aliquot annos maniam (occasione filii natu majoris peregre domum revertentis & ex contentione cum Patre habitu furore maniaco ex improvviso correpti) passus fuit, postea vero restitutus afficitur adhuc melancholicorum more angustia præcordiali atque constrictione circa costas nothas, intercurrentibus inconditis cogitationibus ac speculationibus. Ante mensem & quod excurrit alternis fixisque speculationibus in tantum obruitur, ut sui officii negotiis sese subtraheret ac consortium hominum (præsertim cum ei de Melancholico aspectum hominum timente & de altero qui ex melancholia se interfecerat, narratum fuisset) fugeret.

Die

Die decimo Januarii, anni currentis, horâ octavâ matutinâ in hypocaustum superius solus se confert januamque sera claudit; uxor ejus atque liberi, cum malum per paroxysmos eum affligere scirent, exacerbationis diem adesse putantes, nihil insoliti metuunt, sed ægrum more consueto solitudinem quærere sibi persuadent; ast cum circa undecimam illum ad prandium vocare vellent & januam clausam invenirent nec vocitantes claustrarium respondentem audirent, per fissuram januæ introspiciunt eumque humi jacentem & sanguine conspurcatum observant: proin maximo terrore perculsi advocant vicinos, qui fores vi aperientes, depositas pone januam alvinas fæces, virum vero in proprio cruore quasi mactatum inveniunt, qui quantum ex inspectione apparebat cultro adjacente pergrave vulnus duorum digitorum transversorum latitudine, pone aurem dextram incipiens & sub mento ad aurem sinistram se extendens, collo infixerat proprio; quo ipso larynx in totum cum epiglottide fuerat exscissa, œsophagus usque ad posticam partem, ubi suis musculis processibus osium cranii annectitur, discissus, venaque jugulares externæ, una cum ramulis quibusdam lateralibus utriusque carotidis, partibus colli inservientibus nec non carotide externa lateris dextri abscissæ, cum enormi sanguinis profluvio, ita ut æger pene exsanguis mortique proximus, humi prostratus, solo stertore vitam indicare conspiceretur; attamen præterlapsis aliquot horis, recollectis viribus, mentis fiebat compos, & respiratione liberrima, ad quævis prolata, fractâ quidem & minus articulata aliquo modo tamen intelligibili, voce respondebat, quapropter Magistratus & Medici præsentis jussu, Chirurgus vulneri Emplastrum oxycroceum ac fots discutientes applicabat. Altero vero & sequentibus diebus cum à præsentibus & aliunde vocato Medico ac Chirurgo nullus œsophagum partesque interiores abscissas connectendi modus inveniri posset, digestivo & priori emplastro, singulis diebus aliquoties vulnus deligatum, ac totidem vicibus an per siphonem aliquid alimenti vel liquoris confortantis injici ventriculo possit, tentatum fuit; sed partim

œsophagi collapsio & versus ventriculum retractio, partim vomendi conatus ac lymphæ viscida epiglottidem obsidens, & commotiones ac scretum excitans, impedimento erant, ita ut vix unum vel alterum cochleare injicere valeremus; nihilominus, licet fame & siti adeo affligeretur, ut sæpe partes oris refrigerandi & humectandi causa aliquot vitra majora aqua simplici plenasumeret & per vulneris aperturam in suppositam patinam emitteret, sanæ mentis erat, ut & causam impulsivam læsionis, scilicet mentis turbationem, Germanicè: *Es sene ihm so wunderbarlich im Kopff gewesen/ daß er sich nicht gewußt zu helfen/* minus articulatis tamen verbis indicaret; miserimam ita vitam in undecimum diem trahens (summè debilis ac viribus destitutus) cum occasione pomi manducati, partes vulneratæ pressæ ac commotæ aliquam sanguinis restitantis partem (ex læsâ sine dubio arteriâ carotide externâ) profunderent, solito inquietior fiebat & respiratione difficiliore redita paulo post vivorum numero eripiebatur.

Sectione cadaveris altero die instituta, pars ossis bicornis cum larynge excissa, reliquæ vero colli partes modo jam recensito vulneratæ & œsophagus (qui ad duorum digitorum transversorum latitudinem versus inferiora se retraxerat) ita discissus, ut tertia saltem latitudinis parte adhuc cohæreret, inveniebantur. In pectore, remoto sternone, pulmones punctulis nigricantibus maculati, cor optime constitutum vasque annexa sanguine penè destituta in conspectum veniebant. Apertò abdomine viscera ejus singula ut & lien naturaliter erant constituta: Ventriculus valde constrictus ac intestino tenui prope similis, in cavitate sua parum liquoris salivæ similis continens, visui se offerebat.

De reliquorum vulnerum in confiniis asperæ arteriæ atque bronchi, sive vasorum sanguiferorum ramis majoribus, sive aliis partibus inflictorum renunciationibus vid. *Pandectæ & Novellæ Medico-Legales*. Curam leviorum docet *F. Würtzius P. 2. Cap. ix. & x.*

§. 3.

In confiniis bronchi non rarò

STRUMÆ & SCROPHULÆ

occurrunt, quæ vulgò pro uno eodemque morbo à Lexicographis Medicis, *Brunone, Blanckardo* & aliis habentur. Ast rectius à *Warthono in Adenographia* c. 40. distinguuntur in eo, quod Scrophulæ molliores & ut plurimum minus profundæ, Struma verò immobilior & profundior existant: priores tumore elevationi, posterior autem depressiori gaudeant, ita quidem ut in Struma unicus, in Scrophulis verò plures sibi cohærentes observentur.

Utrobique autem oriuntur, quando glandulæ colli, jugulares occipitales, à *Nuckio* sic dictæ, à nutrimento proprio, aut lymphæ crassiori, chylo crudiori, aut aliis particulis salino terreis, inter fibrillas illarum interceptis, occupantur, vid. *Joh. Maur. Hofmann. Disp. Anatomico-Patholog.* p. 212. ubi ex *Sylvii, Boneti* aliorumque observatione demonstratur solas glandulas conglobatas, non verò conglomeratas (quales salivales sunt) Strumis & Scrophulis obnoxias esse, simulque pro singulari nota additur in his, qui scrophulis in collo laborant, viscera interna, cum primis mesenterium & in eo pancreas *Asellii*, Scrophulis quoque laborare, ut præter *Riolanum Anthropograph.* lib. 2. Cap. V. *Roonhusius Observ. Chirurg.* p. 2. & *Miscellan. S. R. I. Acad. Nat. Cur.* Dec. 1. Anno 1. Obs. 87. observarunt; id quod in Curatione illarum, præter externa, etiam internorum, purgantium, absorbentium & incidentium l. discutientium usum indicat. E purgantibus summo-perè hic laudatur turpethum, quod *Scultetus in Observ.* xxxi. *Ann. Chirurg. annexis* ita præscripsit:

Rec. Pulv. turpeth. ðiv.
c. brod. Zingib. in Ind. cond.
q. s. F. Elect.

Hoc

Hoc internè & o lacertarum externè adhibito mulierem à scrophulis totum collum occupantibus intra mensem liberavit. Alibi unguentum *Fabritii ab Aquapendente lib. 1. pentateuch. c. 21.* summe proficuum expertus fuit. Alias internè spongiarum etiam combustas, pellic. inter. stomachi gallinae c. rad. scrophul. laudare solent, de quibus vid. *Sennert. Med. Pract. lib. 2. Part. 1. c. 25. D. Ledelius in Miscell. Nat. Cur. D. 2. A. 2. obs. 141. seq. pulv. laudat;*

Rec, Cin. spong. mar. cysteolith. aa ʒii.
 Zingib.
 Pip. long.
 Θ. gem.
 Cinam. opt.
 Scrophul. maj.
 Off. sep.
 Pyrethr. aa. ʒß.

M. F. Pulv. S. Kropff - Pulver D. à plenilunio ad novilun. singulis diebus.

Heic Osteocollam, in Hassia, circa Darmstadium, Friedbergam & Butisbacum copiose è terrâ scaturientem, Scrophulas curasse observatum fuit.

Quid verò si medicamentis, ut sæpissimè fieri solet, tubercula hæc non cedant?

Equidem aut causticis, aut sectione tunc easdem tollere jubet *Sennertus l. c.* At cum plerumque vasa sanguifera majora in confiniis illarum lateant, hinc ob metum hæmorrhagiæ *Hieronymus Fabricius ab Aquapendente Lib. de Operat. Chirurg. p. 230.* consulit, ut à strumis & glandulis in collo exitis pandis abstinemus, nisi quando ita putridæ evaserint, ut sponte sua à subjectis partibus liberentur, deterritus exemplo *Albucasis*, qui scrophulosum sub ipsa sectione, ob nimiam sanguinis profusionem, exspirare vidit. Idem in strumosa puella observavit *Hildanus Obs. XXXV. pag. mihi 216.* Cum enim Genevæ ad puellam unicam struma arteriæ asperæ & nervo recurrenti adhærente laborantem vocaretur,

can-

eandem prognostico relinquimus, quam præsentaneo periculo exponere maluit. Temerarius verò Operator superveniens sectionem illam audacter satis aggrediens vix adhibuerat novaculam & ipsa puella sub operationis actu spiritum Deo reddidit, Empirico mox in vincula conjecto. Idem facillè accidere potuisset Operatori Heidelbergensi, cujus mentionem faciunt *Miscellan. Germ. Cur. Dec. 2. Ann. V. Obs. 226. p. 453.* nisi sub prudenti & experta Machaonis nostri seculi famigeratissimi, *D. Joh. Conradi Brunneri & D. Georgii Franckii* (ὁὐν ἐν αἰγίοις) sectionem suscepisset.

CASUS

hic erat: Fœmina ex Helvetia, plus quam LX. annos nata, ab octo annis ad dextrum colli latus, sub mento sensit tumorem instar avelanæ, qui indies indiesque grandior evasit, donec tandem ad tumorem instar cucurbitulæ mediocris perveniret, qui sub cute poterat ferè quaquaversum propelli & quotidie major evadebat. Non rubebat, non dolebat, si vel durius etiam comprimeres, sola mole molestus erat petebatque illam auferri. Convenerunt Excell. *Dn. D. Brunnerus & D. Francus* cum aliis Medicinæ mancipatis, Chirurgis & Pastoribus, explorarunt tumoris statum, vetula erat cordatissima. Tentavit præmissis precibus & votis sectionem *Joh. Simon Eichenberg*, Operator Chirurgicus, in cacumine tumoris, per medium ab anteriore parte cervicem versus cutim dividens; effluxit non adeò multum sanguinis, dein quaquaversum cute à contento tumore separatâ, sine notabili ægræ dolore, quæ sine ulla lipothymiâ, sine ullis lachrymis ad finem usque sectionem sustinuit. Tandem vena jugularis fermè lædebatur, qua ligata & remotâ parum, feliciter tota moles resecabatur, quæ ad lib. ii. facillè pependit, absque notabili hamorrhagiâ, utur post excoriationem tumoris ac resecta cute, propter extensionem, superfluâ, conspici poterat larynx cum asperâ arteria. Absterfo cruore, affuso liquore styptico & insperso pulvere sanguinem

guinem sistente, vulnus obligabatur debite, ægraque intra 3. septimanas convaluit.

Curiosum est manum demortuam strumas curare posse, cuius *D. Joh. Beule* experimentum fecisse, unde homo curandus qsi. frigidum rivulum in cor devolutum senserit, ut ferè animi deliquium passus fuerit, testantur *Miscell. S.R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. A. 2. Obs. 141.*

Gratior verò & acceptior est tactus strumatosorum Regis Gallia, Angliæ, Hispaniæ & Comitum de Habsburg: cuius luculentissima testis esse poterit *Domina Cleveland*, Pharmacopœi Parisiensis filia. Hæc Caroli II. tempore Parisiis Londinum veniebat, ut Regis manu a scrophulari malo (from the Kingsivil) quo laborabat tunc, liberaretur. Hujus pulchritudo inter tangendum adeò Regem fascinabat, ut ipsam postea Ducis prærogativa & titulo prætereaque centum librarum redditu menstruo donaret, referente *Anonymo C. H. E. D. Relat. de itinere suo Anglicano & Batavo p. 49.* & quum omnes ægri, egeni ut plurimum, à malo hoc per tactum Regis curati, subsidio quodam gratiali donentur, hinc suspicari licet haud paucos ejus intuitu morbum simulare, curamque hanc putatitiam magis & palliativam, quam infallibilem esse.

§. 3.

Cæterum sunt, qui

BRONCHOCELEN

cum struma confundunt, cum toto tamen cœlo, quod ajunt, differant, quoniam hic glandulæ in collo salvæ & incolumes esse possunt. Bronchocele enim propriè est species quædam herniæ, inter asperam arteriam & cutim oborta, quam ut plurimum à nimia membranarum, ibidem expansarum, dilatatione & ruptura, sive per violentam spiritûs retentionem, sive per ponderis gravioris gestationem aut elevationem sive per partum difficilem deducit *Dn. Job. Mauritius Hoffmannus lib. cit. p. 218.* & quoniam è fibrillis & tubulis simul divulsis serum nutritivum extravasatur ibique stagnando

do corrumpitur, mirum non est sæpius quandoque materiam sevo, melli aut pulti similem, ut in aliis tumoribus cysticis, observari. Bufonem verò vivum à *D. Sorbait* olim in Bronchocele visum & *M.N.C. Dec. 1. Ann. III. Obs. 103.* insertum, e seminio, cum aquæ frigidæ & cœnoso potu assumpto, illic exclusum fuisse, modernorum experimentis de generatione insectorum prorsus consentaneum est.

Curacionem hîc duplicem habet *Celsus*, unam per medicamenta caustica, alteram per sectionem instituendam. In priori folliculus intus relinquitur: qui cum multum temporis exposcat, donec putrescat & ejiciatur, hinc alteram præferendam statuit, quæ ab illo sic instituitur: Facta sectione ad tunicam folliculus à reliquis partibus sanis digito est separandus & eximendus: locus affectus ✕ cum \ominus vel \odot . cluitur, vel, si folliculus eximi non possit, adurentibus prius absumitur & tandem labia vulneri futura mediante conjunguntur; in quibus *Hieron. Fabrit. ab Aquapendente in Operat. Chirurg. p. 231.* suturam si excipias, assentientem habet. Hic enim experientia ductus, post abscessuum ejusmodi extractionem nunquam futura usus, sed glutine potius, cum futura, quæ cum dolore sit, inflammationem excitet, sicque curacionem moretur.

§. 4.

Reliqua, Broncho æquè ac Gutturi incommodantia, sunt

ILLAPSA P. N.

aut suffocationem minitantiâ, aut deglutitionem impediencia. Illic fabam funesto cum eventu in bronchum & bronchia illapsam refert *Muyfius Observ. Chirurg. Dec. VII. Obs. IX.* lemen phaseoli minoris, similiter lethali cum eventu incuneatum, *Miscell. N. C. Dec. 3. Ann. V. & VI. Observ. 223.* habent. Tacco nucleum avellanæ apud *Thom. Barthol. Hist. Anat. Cent. IV. Obs. XXVII.* & nucis moschatæ particulam in *Borelli Obs. & Histor. Cent. 4. Obs. 63.* in fauces illapsa. Ecquid autem frequentius est osficulis aut spi-

nis piscium in gutture hærentibus, quæ omnia instrumento à *Gualtero Ryffio*, Medico-Chirurgo quondam Argentorati celebri, invento extrahere docet *Hildanus Cent. 1. Obs. XXXVI.* post extractionem guttur sæpe abluendo decocto hordei, aut ∇ . plantaginis cum melle rosaceo & urgente dolore seq. electuarius præscribendo:

Rec. Specierum diatragæ. frigid.

diaireos aa. \mathfrak{z} ii.

Summit. beton. &

Herb. veron. subtiliss. pulver. ana \mathfrak{z} i.

o. amygd. dulc. \mathfrak{z} ß.

Syr. violar. q. s.

M. F. Elect. mediocris consist. Figuram instrumenti, spongia in apice gaudentis, vid. cit. loc. & in *Armam. Chirurg. Sculteti Tab. X. Fig. 2.* \mathfrak{f} . \mathfrak{f} .

Antequam hinc abeamus, pauca insimul de GLOTTIDE & EPIGLOTTIDE p. n. se habentibus addenda erant, quarum hæc quandoque ita induratur, ut non solum loquelæ abolitionem causetur, sed & efficiat, ut nonnisi frustra majora æger deglutire possit & omnia liquida in tracheam illabantur. Cum autem talis

GLOTTIDIS INDURATIO

pro incurabili habeatur à *Barbette in Oper. Chirurgico-Anatomicis Part. 3. cap. 4.* hinc

GLOTTIDIS CONSTRICTIO,

quâ rima laryngis potulentis aut alimentis adeò arcte sæpe clauditur, ut ne sonum quidem edere possit æger, curæ nobis cordique erit. Ad hujus ergo curationem laudatus modo Autor præmissa, si opus est, V.S. aut purgatione sequentia commendat admodum:

Rec. Lact. vaccin. \mathfrak{z} vi.

Vitell. ovi N. i.

Sacch. alb. \mathfrak{z} iii. M.

Sumat sæpius

eochl. i. aut ii

Vel

Vel

Rec. Thuris
Myrrh. aa. ℥i.
Croci Orient. ℥ss.
Succ. liquirit. ʒi℥.
Gummi Tragac. ʒii.
Sacch. alb. q. s.

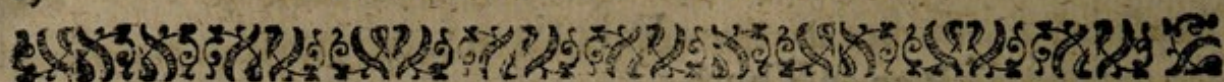
M. F. Rotulæ, continuò in ore detinendæ, masti-
candæ & deglutiendæ.

§. 6.

Contrarium hisce malum est

LUXATIO ET MOBILITAS CARTILAGI- NIS SCUTIFORMIS,

cujus meminit *D. Georgius Segerus in Misc. Acad. Germ. Cur. Dec. I. Anno VIII. Obs. 34. p. 64.* his verbis : Retulit mihi *Henricus Schmied*, Physicus tum temporis *Luneburgensis*, se aliquando vocatum fuisse ad nobilem quandam puellam, quæ primò tussi ferinâ laboraverat, unde dum tussiendo caput nimium movit antrorsum, recedente postea tussi in alium, non tamen adeò molestum incidit affectum. Movebatur sc. ei semper, & quidem absque omni molestiâ, sursum & deorsum, cartilago thyroides seu scutiformis, pomum Adami vulgò dicta. Et hic quidem motus nullo modo impediēbat, quò minus egregiè aut loqueretur, aut caneret: tum enim non adeò frequens longioresque trahebat moras. Quia tamen aliquam deformitatem videbatur imprimere nitidiori collo, jussit Vir experientissimus plumbeam conficere laminam, eamque ita applicavit cartilagini luxatæ, ut ea a situ suo naturali dinoveri non potuerit; atque sic succedente tempore debitum suum locum amplius non deseruit cartilago illa. Aliàs de Laryngis prolapsu, vid. *Celeb. Thomas Bartholin. Hist. Anacom. rar. sent. 5, hist. 29.*

CAPUT X.

DE

AFFECTIBUS STERNI ET MU-
CRONATÆ CARTILAGINIS.

§. I.

Ad ipsam Pectoris cavitatem pronam nobis viam aperit & sternit
STERNUM

scuti instar cordi & pulmonibus præfixum, quod cum porosum admodum & cavernosum sit, adeoque sanguinem extravasatum aliosque humores acres faciliè admittat, præter dolorem, quem cum pleura ferè participat;

ABSCESSIBUS ET CARIEI

sit obnoxium. Sic enim Mercator quidam Norimbergensis, tempore juventutis lapsum ad sternum perpeffus, in ætate demum virili immensis pectoris doloribus afflictus, post mortem sternum purulentâ carie deperditum exhibuit, referente *D. Job. Maurio Hoffmanno, in Disquis. C. H. Anatomico-Patholog. p. 146.*

Quam difficulter autem curentur, ex alia observatione. *D. Job. de Muralto*, quam *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Curios. Dec. 2. A. 3. Obs. 140. p. 281.* inseruit, elucescere poterit, unde & remedia & enchireses hic abhibendas haurire licet. Scil. Dominus Macquelin, Regens à Revey, derepente maximum costarum dolorem perpeffus est ad musculum pectoralem, brachia & scapulas usque extensum, ut tredecim diebus continuis perpetuis clamoribus eundem delinire voluerit, irritis medicamentis cunctis, imò & V.S. sacculis & cataplasmatibus anodynis, clysteribus item atque sopori-

soporiferis. Tumor postea animadvertēbatur in parte superiore sterni erysipelatodes, durior, cui applicatum empl. diachylon cum gummis, ut materia subtus contenta emolliretur & suppuraretur. Biduo post apertus fuit abscessus, effluxit pus laudabile, & dolores evanuerunt omniaque in melius abire visa sunt; at materia singularis deligationibus aucta fuit tumoresque hinc inde in sterno proruperunt alii. Majus ergo vulnus tumori inflictum stylo sternum perforatum esse materiamque intus copiosissimam detineri commonstravit & plures sinus detexit; adhibitum fuit digestivum ē myrrha, aristolochia & ꝑ cum melle paratum, pulveres exsicantes sterno carioso impositi, potiones vulnerariæ haustæ & omnia ad sanitatem vergere credita. Pauco post tempore copiosum pus ore rejecit denuoque febricitare cœpit. Observatum tunc pus sub dextra papilla versus sinistram per aliquos cuniculos meare. Incisione facta, in latere dextro æquē ac sinistro costæ omnes cariosæ in conspectum venerunt, pure copioso obsessæ, quibus malis absinthio, Ægyptiaco, myrrhâ & aloe obviam itum est: semper novi tumores oborti, pus sputo rejectum, tussis continua, macies extrema & tandem mors. Cadavere dissecto sternum penitus cariosum repertum sub musculo triangulari, intus æquē ac sub pectore foris. Triangularis autem musculus in locis exesus proximo pulmonis lobo adhæsit, in ipso lobo ulcus latitavit palmam latum &c.

Sæpissimæ vero in Fistulis thoracis caries & ossis sterni corruptio conjungitur, quarum curationem tradit *Petrus Marchettis, Observ. Chirurg. 39.*

§. 3.ⁱ

Pertinet huic

FRACTURA ET DEPRESSIO STERNI,

tam connata, quàm adventitia. Priorem, sc. Sterni cum costis ad interna reflexionem nativam, causam asthmatis olim existisse ex *Baughini* Praxi observavit *Schenkius Tit. de ossibus lib. 2. quod*
& in

& in adventitia locum habet. Fracturam autem adesse arguit inæqualitas tactui occurrens, os digito cedens, crepitum & strepitum simul excitans. Depressio è manifesta in parte cavitate, tussi, sputo sanguinis & dyspnoea innotescit.

Curationem utriusque mali docet *Paræus Lib. XIV. de Fracturis cap. 10.* verbis seqq. id os, seu fractum, seu depressum fuerit, ut pristino restituatur statui, substrato vertebrae dorsi pulvinari, tomento, aut fœc. ô infarcto, æger est resupinandus, ut in juguli fractura. Tum Minister ambabus manibus, in ejus humeros q. l. depressurus, magnâ vi innitetur: dum interim Artifex costas utrinque comprimens manu temperabit molieturque restitutionem: Inde prohibendæ inflammationi & sedando dolori ante descripta remedia apponentur, plagula aptabuntur & decussatim super humeros deligatio fasciis instituetur, haud illa quidem arctior, ne spirandi libertatem ægro adimat. Sic depressionem sterni globo tormentario illatam feliciter in integrum se restituisse testatur laudatus *Autor. l. c.*

§. 3.

Frequentior adhuc est DEPRESSIO & INCURVATIO CARTILAGINIS ENSI- FORMIS

in sterno, Italis l'anima caduta, Germanis autem, nescio quo jure, das Nabel-Brechen oder Verrucken dicta, quæ sive à violentiis externis, (quod facilius & crebrius accidit) sive ab humoribus ferosis illam obruentibus & nimis emollientibus (quod rarius) contingat, ventriculum premendo utrobique pessima symptomata, sc. anorexiam, vomitum p. n. cardialgiam, icterum & atrophiam inferre solet.

Curatur applicando cuti, cartilagini mucronatæ incumbenti, ventosam seu cucurbitulam amplo ore præditam, quæ illic affixa maneat, donec inspiratio impediatur, tunc subito removeatur, sicque cartilago dicta sæpe primâ vice locum naturalem iterum occupabit.

pabit. Sin minus, una l. altera vice repetendum id erit. Abhinc, præmissa illitione \mathfrak{o} . ros. & myrtillorum, ad dies aliquot seq. emplastrum loco affecto imponit *Paulus Barbette in Oper. Chirurg. p. 261.*

Rec. Rad. bistort.
Nuc. cupressi ana. \mathfrak{z} i.
Mastich.
Thuris ana. \mathfrak{z} ss.
 \mathfrak{o} . nucist. express. \mathfrak{z} iss.
Pic. naval. & Tereb. \mathfrak{q} . s.
M. F. Emplastrum.

§. 4.

Aliud est vitium

PROLAPSUS CARTILAGINIS ENSIFORMIS,

ejus notabile & à paucissimis observatum exemplum refert *D. Georgius Segerus in Miscellan. Acad. Germ. Cur. Dec. I. Ann. VIII. Obs. 33. p. 63.* verbis ibi: Spectabilis I. G. Scabini Thorunensis novopopidani uxor prægnans, dum anno 1671. die 31. decembr in pagum se confert, præcipitatur ab improvido aurigâ in terram profundiore scapulamque luxat dextram. Hæc q. præter luxatam scapulam, quàm uxor Carnificis vocata mox restituerat, nullum sensit incommodum. Unde adveniente partûs tempore, die nimirum 30. April. anni 1672. filiolum sanum ac vegetum feliciter est enixa. Hunc autem cum aliquantò post accuratius contemplaretur, offendit in cartilagine ensiformi motum aliquem insolitum, imprimis cum singultiret infans, quod symptoma ei quam maxime erat familiare. Quocircà cum motus ille perseveraret, mater sollicita me die 23. Maji vocavit, infantemque contemplandum obtulit. Deprehendi eandem cartilaginem ad latitudinem minimi digiti a sternô remotam, quæ pressa nullum infanti excitavit dolorem; & quia tunc quoque singultiebat

bat infans (quod ei communiter repleto ventriculo contingere solebat) cartilago quoque illa ad motum ventriculi movebatur. Suasi tum impositionem adstringentium. Mater verò, ut ob teneriorem infantis constitutionem in aliud tempus curâ differatur, obnixè petiit. Sed ecce intra anni spatium cartilago illa, sensim sensimque versus sternum retracta, ita cum isto coaluit, ut jam nullum supersit laxationis vestigium.

De INDURATIONE & OSSESCENTIA hujus cartilaginis incurabili vid. *Petrus Pavv l. de Offibus Part. 3. cap. 3.*

CAP. III.

DE

AFFECTIBUS COSTARUM ET MUSCULORUM INTERCOSTALIIUM

§. I.

QUos in præcedenti capite expedivimus affectus cum sterno communes habent Costæ illi connexæ, siquidem præter

LUXATIONES COSTARUM

in Medicina Nov. Antiqua Part. ult. Chirurg. cap. 4. jamdum pertractat s & Hippocratis ductu curatas, pariter

FRACTURIS

sunt obnoxix, cum primis veræ, sive jam penitus frangantur, sive tantum assulatim scindantur. Causæ illarum ut plurimum sunt violentiæ externæ, casus, ictus. Quod enim costæ aliquando à palpitatione cordis diffractæ sint, illud *Fernelio* non credebar *Drelincurtius in Colleg. Practico Msc.* nisi forte costæ carie fuerint

fuerint exesæ, vel cadaver aliquod violenter in mensam fuerit dejectum, & quamvis *Angelinus Victorius Consult. Med.* 97. similiter costarum fracturam à palpitatione cordis, quam Philippus Nerius, Florentinus per 50. annos sustinuerat, recenseat, eandem tamen supra naturæ ordinem fuisse ipsemet demonstrare conatur. Interim costas extrorsum depulsas & à situ suo naturali à morbo hoc detrusas fuisse, ex relatione *Sylvii D. Joh. Petrus Albrecht in Miscellan. Acad. Germ. Cur. Dec. 2. A. 6. Obs.* 17. p. 44. refert.

Curationem ab uxore sua, in costarum fractura à lapsu orta, felicissime absolutam *Hildanus Obs. Chirurg.* 85. *Cent. V.* describit seqq. Præparatis omnibus, quæ ad operationem necessaria erant, confracta ossa feliciter in situm naturalem deposuit. Totum latus o. rosaceo inunxit & cataplasma ex farina hordei, pulvere rosarum, balaustiorum nucum cupressi, gallarum & tormentillæ, cum posca & ovo integro confectum applicuit: ferulas quin etiam & pulvillos, prout ad ossa continenda necesse esse videbatur, apposuit, omniaque convenienti ligatura constrinxit, leviter tamen. Arcta enim ligatura quam sit periculosa in fracturis costarum, alias coram ex me intellexisti. Costis confractis sic repositis dolores reliquaque symptomata protinus ex parte remiserunt. Statim quoque post repositionem costarum confractarum haustum aquæ prunellæ & sionis partibus æqualibus commixtis exhibuit. Victum quin etiam tenuissimum præscripsit. Sequenti die venam secari iussit & de tertio in tertium diem fracturam deligavit & curavit. Interim bis in die haustum de prædictis aquis in octavum usque diem bibendum dedit. Post decimum, cum ego domum reversus fuisset, curationem prædictis remediis & emplastro ad fracturas ossium spatio quatuor hebdomadarum plenissime & feliciter absolvimus. Hactenus *Hildanus*.

§. 2.

Quemadmodum verò Costæ veræ fracturis, ita Costæ spurix (quæ non nisi ad spinam dorsi, ubi magis ossæ sunt, tantum frangi possunt)

CHIRURGIÆ MEDICÆ INCURVATIONI & PLICATIONI

magis obnoxia sunt, quæ pariter à causis externis ut plurimum dependet, ut *Forestus Observat. Chirurg. lib. 8. Obs. 6.* docet.

Curatur eadem ratione, uti depressio sterni, costaque restitutâ conjuncta dispnoea statim evanescit, observante *Boneto in Sepulchreto, seu Anatomia Practica Lib. II. Sect. I. in Schol. ad Observ. cxvi.*

§. 3.

Non minus

COSTÆ CARIOSÆ

in Praxi sunt frequentes, quas vel abscessus partium vicinarum, vel & lapsus, aut ictus gravior insuper habitus generare solet, ut in Illustri quodam Supremo Locumtenente Capitaneo observavit *D. Joh. Mauritius Hoffmannus in Disq. C. H. Anatomico-Patholog. pag. 150.*

Tollitur autem caries aut medicamentis exsiccantibus & catharteticis, aut manu Chirurgica per scalpella, instrum. rasoria trepanum exfoliatorium, cauteria &c.

Illic

Rec. Euphorb. ʒi
Mumiæ
Sarcocoll. aa. ʒß. M.

è quo cum melle quoque linim. fieri poterit ad imitationem *Barbette in Chir. p. 219.*

Vel

Rec. Effent. myrrh.
Elix. propriet. aa. ʒii.
℞. alb. in succ. chelid. maj. sol. ʒi.
℥. ʒi.
M. pro injectione.

§. 4.

§. 4.

Cariei antedictæ non rarò

FISTULA THORACIS

in musculis pectoralibus & intercostalibus radicata, jungitur, quæ si in musculis subsistat, sive per infusiones & alia medicamenta (quæ tamen obliquæ difficulter admittunt) sive per sectionem cum syringotomo, ut aliæ fistulæ, eò, quem *Sculdetus in Fig. IV. TAB. xxxix.* proponit, modo curantur. Quod si autem Fistulæ in thoracis cavitatem penetrent, si non incurabiles cum Paræo dicere velis, summe tamen difficiles curatu sunt, tum quod *Celsus lib. 5. cap. 28.* omnes fistulas, quæ ad inania, guttur sc. stomachum &c. penetrant minus expeditam vel difficilem admittere curam perhibeat, tum quod perpetuus thoracis motus & partes membranæ subjæctæ consolidationem impediant. Unde *Franc. Peccetius lib. 3. Chirurg. cap. 23.* in penetrantibus his

THORACIS ULCERIBUS

quæ in fistulas degenerarunt, fucata potius, quam verà curatione uti nos debere credidit.

His tamen non obstantibus similem Fistulam in Thoracem penetrantem ita se in Rustico curasse refert *D. Job. de Muralto Miscellan. S. R. I. Acad. Dec. II. Ann. 3. Obs. 145. p. 288.* Orificium ulceris secundum longitudinem adaperitum fuit, ut saniei egrediendæ via commodior fieret, imposita dein cannula argentea, ne occluderetur. Decoctum hordei cum melle rosato & vini tantillo thoraci injectum spirituque cohibito rejectum fuit. Ita continuatum fuit per 14. hebdomadas, manè & serò: quo tempore restitutus fuit. Administravit foris ad cicatricem formandam, decoctum aluminis cum vino rubro, in plumaceolo applicitum, corpus etiam ab humore peccante evacuando.

His autem non juvantibus ad Chirurgicas operationes confugiendum, adeoque aut cauterio aureo, ad imitationem *Marci Aurelii Severini Pyrotechniæ Chirurg. Lib. 2. Part. I. cap. 87.*

ulcus percurandum, cavendo ne subjecta viscera vim ignis sentiant, aut instrumento ab *Hieronymo Fabricio ab Aquapendente* hunc in finem invento utendum, cujus enchireses in figura V. Tab. xxxviii. ob oculos ponit *Sculptetus in Armamentario Chirurgico* pag. 156. Conf. & *Barbette l. 1. p. 359.*

§. 5.

De

VULNERIBVS THORACIS

in cavitatem pectoris penetrantibus (reliquæ enim levioris sunt momenti) insignis olim controversia orta fuit inter Chirurgos, quam *Joh. de Vigo Tr. de Vulneribus thorac. cap. 10.* annotavit.

Quibusdam videbatur eiusmodi vulnera quamprimum esse claudenda & cicatrice, quam fieri poterit,ocyssimè obducenda, ne frigidus aer in cor lubeat & ~ vitales exilient aut dissipentur. Alii contra sentiebant & talia vulnera diutius aperta servanda esse sustinent, adeo quidem, ut, si per se non satis pateant, Chirurgia amplificanda sint, quo sanguini in thoracis spatium effuso exitus pateat, ne in cavitate ejus putredinem concipiendo febrim, fistulas & similia inducat.

Quam litem *Paræus lib. ix. de recentibus sing. partium vulneribus c. 31.* ita conciliat, ut priorem sententiam tum admittat, si nihil sanguinis in thoracem effusum sit: Posteriores vero locum habere dicat, si magna vis sanguinis in illam se effudit. Hac ratione vulnus pectori gladio acuto illatum *D. Daniel Wincklerus* in *Miscell. Nat. Cur. Dec. 1. Ann. 7. Obs. 41.* globo verò plumbeo sclopetario *D. Muraltus Dec. 2. Ann. 3. Obs. 118.* feliciter curarunt. Remedia & enchireses vid. infra de Vuln. Pulmon.

§. 6.

Circa RENUNCIATIONEM de LETHALITATE VULNERUM THORACIS Excell. *D. Bohnius in Examine vulnerum lethalium p. 288.* notat majora & justo latiora, à quibus motus thoracis & pulmonum insigniter læditur & causalitas suffo-

suffocatoria satis evidens oritur, lethalibus annumeranda esse, cum nullibi salutare illorum exemplum legerit. Minora autem & cum viscerum internorum violatione minus comitata vulnera adeo lethalia non sunt, ut toto die in

PACACENTESI THORACIS

aquæ & puris evacuandi gratia instituta, per artem infligantur. Quæ ratione autem hæc instituatur, fuscè in *Parte Chirurgicâ Med. Nov-antiq. cap. 5. §. 10.* ostensum fuit. Interim *Ruyfchium* scalpelli loco cauterium potentiale, è calce viva & Saponariorum lixivio, ad lapideam ferè consistentiam coctis, constante intra 4. & 3. costam veram, ab inferioribus numerandi principio facto, applicare *Anonymus C. H. E. D. in Relatione de Itin. suo Anglicano & Batavo p. 79.* annotavit.

Alii etiam cauterium actuale adhibent, teste *Nuckio Experim. Chir. 31. p. III.* Ubique factæ aperturæ cannula aut plumbea aut argentea immittitur, per quam indies ℥ii. iii. ad iv. extrahantur. Sæpe & stylus excavatus est immittendus, quo materiæ excretio promovetur. Delineationem ejus vid. ap. *Solingenium Tab. IV. Fig. 8.* Sin materia sit minus fluida, modò laudatus *Nuck.* immittebat infusum fol. theæ vel seqq.

Rec. Seri Lactis lib. i.
Mell. ros. ℥iii.
Succ. chelidon. ℥i. M.
F. Injectio.

Vel

Rec. Rad. Consolid. maj. ℥i.
Herb. absinth.
card. bened. aa. Mii.
Flor. ros. rubr. Mi.
Sem. sumach. ℥iii.

Coq. ex Vin. rubr. Gall. & Aq. com. ana q. s. Col. Rec. ℥xxx.

Add.

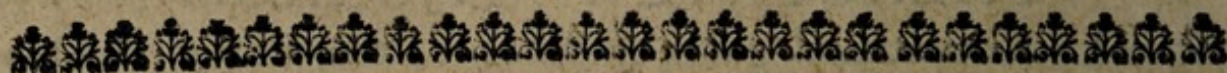
Add.

Mell. rosat. ℥iii.

Myrrh.

Aloes ana ℥i℥.

M. F. Injectio.

CAPUT IV.

DE

AFFECTIBUS MAMMARUM.

§. I.

IN exteriori pectoris superficie restant adhuc MAMMILLÆ, quæ ob substantiam, qua gaudent, glandulosam variis etiam affectibus obnoxie sunt. Non dicam jam de

NIMIA MAMMARVM EXCRESCENTIA
aut FLACCIDITATE,

in junioribus diæta tenui & subadstringentibus compescenda: aut
PARVITATE MAMMARUM

diæta laudabili, polytropha & frictionibus augenda: Cum hæc ad statum nat. potius, quam p. n. referenda sint. Ea saltem, quæ actiones lædunt hic spectabimus, inter quæ primo

INFLAMMATIO & ERYSIPELAS
MAMMARUM

occurrit, quæ in lactantibus facilimè ab ira, terrore, aut à frigore externò, læ ad stagnationem & acescentiam disponente, oritur, prout Matrona lactens apud *Muysium in Praxi Chirurg. Ration. Decad. 4. Obs. 5.* est experta, quæ nocte quadam nimio frigori mam-

millam

millam sinistram exponens in lecto postero die de tumore magno, duro & dolorifico ejusdem mammillæ, quam butyro insulso cum creta, acidum absorbente & sacco farina secalina pleno calidè superimposito curabat, infante suctione symbolum suum contribuente.

Quodsi vero tumor ejusmodi post ablactationem infantum oriatur, sæpissime emplastrum de spermate cet, Myns, cum o. scido malaxatum admodum proficuum expertus sum.

Sin verò tumores ejusmodi discuti non possint, sed ad supurationem vergant & sive sponte, sive manu Chirurgica aperi-
antur, supra laudatus *Myssus l. c. obs. 4.* interno ulceri immittit balsamum Arcæi, cujus hæc est descriptio :

Rec Axung. ovīs
Gummi elemi
Terebinth. Ven. aa ʒii
o. hyperici ʒiſs.
Ceræ ʒii.
Santali rubri ʒi

M. Liquefiant omnia, colentur ac F. Balsamum.
applicando desuper emplastrum stypticum Paracelsi ac superimponendo sacculum farina secalinā impletum, ut reliqua durities emolliatur.

Quodsi præter expectationem

FISTULA MAMMARUM

succedat, hæc more solito per injectiones balsamicas, sectionem & similia est tractanda, ad instar aliarum fistularum.

§. 2.

Sin vero tumores ejusmodi neque discuti neque suppurari possint, ut plurimum

SCIRRHUS MAMMARUM

oritur, qui est tumor p. n. durus, plus minus sensibilis, prout sc. vel recens aut nothus, vel confirmatus aut exquisitus fuerit, colore

X

inter

inter pallidum rubrum lividumque medio præditus, ponderosus, fixus, à particulis viscosis & Ono-tartareis, intra vasculosam & glandulosam mamillarum substantiam progenitis, describente D. Joh. Maur. Hoffmanno. *Disq. Anatom. Pathol.* p. 145. Aliquando mamma evadit dura instar saxi & sæpe ad molem lib. VI. aut VIII. excrefcit, teste Craan. *in Praxi Reform.* c. 127.

Curationem ejus in lactante feliciter peractam ob, oculos ponit Hildanus, *Cent. 2. Obs. 89.* qui internè laudat pulverem Passavanri, in quo fol. sennæ basin constituunt, quæ in cancro etiam summopere & q. in substantia laudant Operatores Chirurgici: quamvis in tenerioribus obstinatum sæpe diarrhoeam post se relinquat, ut aliquoties observavi. Descriptio ejus hæc est:

Rec. Fol. Senn. sin. stip. pulv. ℥iij
 Turb. gummosi ℥ii
 Rhab. electi ℥j
 Liquir.
 Sem. anisi
 fœnic. ana ℥iij
 Spic. jnd. gr. viii

M. F. Pulv. tenuissimus. Dos. â ℥ii. ad ℥i

Hoc præmisso mammas & vicinas partes o. ros. c. pauc. ✕ admixto per aliquot dies inunxit, ut uberiolem lactis proventum (post ablaetationem infantis hîc necessariam) impediret. Abhinc singulis diebus mammas seq. linimento inunxit:

Rec. Empl. de mucilagin. ℥ii.
 o. lil. alb.
 amygdal. dulc.
 pingued. gallin. ana ℥i.
 gummi ammon. in ✕. scyllit. fol. & col. ℥ss
 M. F. linimentum.

Bis etiam interdiu cataplasma emolliens, è fol. & rad. malv. c. a-xung. porci, gall. anat. &c. applicavit, sicque observata legitimâ diata tumor evanuit.

Celeb.

SECTIO II. DE AFFECTIB. THORACIS.

Celeb. *Waldschmidius* Arch. Hassiacus summopere hîc laudavit Emplastrum Cinnabarinum, ex cerâ, cinnabari & 80 lini paratum, quod ad lac absumentum & coagulatum dissolvendum vix par habere dicitur in *Miscellan. S. R. 1. Acad. Nat. Curios. Dec. 3. A. 6. Obs. 155. p. 317.*

In malo contumaciori, medicamentis non juvantibus, ad ferum & ignem devenitur, hîc cauterio ignito foramen in parte affecta efficiendo & ☿ granum inferendo, imponendo desuper aliquod digestivum, hinc Ægyptiacum aut pulv. Vigonis: illîc sectionem instituendo, ad quam tamen non facile deveniendum, nisi tumor in summitate mammillæ consistat, ut sine periculo eximi queat. In tumoribus minoribus & glandulis tumentibus, quas

SCROFULAS ET STRUMAS MAMMARUM

vocant, à sectione planè abstinere debemus, cum sine insigni incommodò plures sæpè annos durent; adeoque superioribus & similibus medicamentis tractari debent.

Sectionis modum, ubi necessaria videbitur, ex *Sennerti Praxi Lib. 4. Part. 3. sect. 1. cap. 5. pag. 453.* haurire licebit, qui eundem ita describit: Ægrâ rectè collocata tumor versus summa mammillæ sinistra Chirurgi manu detrudendus est: Dextrâ verò cutis novacula acutissima secundum longitudinem incidenda & caro ab utraque tumoris parte separanda. Postea tumor separatus à carne acufiloque transfigendus & à Ministro tenendus: ab ipso verò Chirurgo ad radicem penitus abscindendus, sanguis sistendus & postea vulnus debitò modò curandum.

§. 3.

Simili quoque ratione tractandus est

CANCER MAMMARUM,

Virginibus & Mulieribus, mammillas frivole denudatas frigori brumali exponentibus; aut nimis constringentibus admodum infensus: isque vel OCCULTUS unius aut alterius glandulæ tumor durus

& immobilis, primo vix ciceris magnitudinem habens, mox aurem latius se diffundens: vel MANIFESTUS & EXULCERATUS, qui tumor est lividus, colore cineritio vel plumbeo ad purpureum vergente præditus, venisque nigricantibus circumfusus, tanquam toridem pedibus conspicuus. Uterque ab acido quodam corrosivo, nutrimento proprio elapso semiscenti oritur, unde non tantum dolor ille punctorius & exutens, qui, ut eundem expriment, candelæ ardenti digito admoto (als vvan sie ein Licht brennete) similis est, sed & exulceratio illa, quâ tota mamillarum pulpa tandem computrescit, oboritur. Horrendum utriusque exemplum atque

CASUM

olim videre & tractare licuit, quem si hîc inseruero, Lectori benevolo forte non ingratum fuerit. Anno sc. 1699. Virgo *Nobilis à Ledrum*, Supremi Vigilum Magistri, *DN. à Boekel* ex Sorore nepos, cancro mammarum occulto laborans, dolorisque pertæsa Operatorem Chirurgicum, *Dn. Zachmannum* (qui in præsentia ejus aliquoties cancerum mammarum felicissimè secuerat) Durlaco evocari curabat, qui non tantum in mammiâ sinistra, hætenus affectâ, cancerum occultum reperit, sed & principium ejus in dextrâ offendeat, id quod male eundem habebat, cum hoc in casu resectionem mammiæ affectæ omnino frustra-neam esse, utraque autem mamilla sublata tandem ipsa præcordia cancerosa fieri, aliquoties expertus fuerat.

Hanc ob causam tuberculum in dextra mamilla prius removendum esse censens mihi negotium hoc commendabat, cum absque consensu gratiosissimo Sereniss. Ducis Badensis, cui à serviitiis cubicularibus erat, ipsi tam diu hîc commorari non liceret. Sua-debat autem præmissis præmittendis internè decoctum lignorum, cum $\sim \ominus \times$. quo ægros ejusmodi sæpe ultra xii. annos in vitâ superstites conservaverat. Externè emplastrum aliquod discutiens cum \times dulci, malaxatum $\circ\circ$. Philosophorum, imponebatur

tur. His aliquamdiu adhibitis tumores quidem nonnihil immi-
nuebanrur, sed dolores indicibiles, pungentes, morficantes, pul-
satorii, non mammas tantum, sed & pectus atque dorsum occu-
pantes sequebantur, interpositis sæpe rigore, calore, syncope &c.
Adhæc plurimum sanguinis ichorosi purisque per ulcera in capi-
te, retro aures, per vomitum, per sedes, per unguium intersti-
tia, tam in manibus, quam pedibus scaturiebat: quæ cum ex
suppuratione mammx (quæ insigniter concidebat) internâ
proficiscerentur, suasi loco emplastrorum & unguentorum spe-
cies siccas & balsamicas, cum panno crocato Myns. cum eupho-
ria. Interim redeunt sæpissimè dolores tandemque ulcere com-
parente in CANCRUM MANIFESTUM abibat. Continua-
ta diæta lignorum ulcus quidem externum ulterius non serpe-
bat, sed internè suppurabantur omnia. Commendabatur ab
adstantibus simul Chirurgus Butisbacensis, *Hoffmannus* nomine,
qui ægram cum prognostico, ceu mortuam, ut dicebat, in curam
suscepturus ligaturis & causticis rem expedire conabatur: sed ri-
sum potius quam applausum merebatur & gratiosè dimittebatur.
Malum enim latissimè pectori insistebat & in sterno etiam radices
egerat, adeò ut Archiater Principalis *D. Hertius* simul advocatus
ne sectionem quidem locum habere posse contenderet, maculis
hinc inde in corpore, & cum primis in capite, latioribus erum-
pentibus. Venerei quid latitare credens *Zachmannus* decoctum
Sarsaparigliæ recent. & select. (quò ea, quæ per salivationem
grialem tolli non potuerant, gummata, nodos &c. felicissime
sæpe securasse asseverabat) suadebat, sed ob immanes dolores vi-
riumque debilitatem usum ejus continuare non poteramus. Mam-
milla inferim sinistra suppuratione interna penitus consumpta
concidebat, circumcirca tantum scrophulis & strumis compa-
rentibus. Accedebant tensiones & convulsiones, primùm in ex-
timâ manu, mox in brachio, quæ abhioc caput & cum primis
oculum sinistrum violentissimè rotabant, universali tandem epi-
lepsiâ superveniente. Tensionibus illis paulò post iungebatur

Tumor brachii sinistri, a cubito ad digitos se extendens, nullis cataplasmatibus, emplastris aut pulveribus reprimendus: dubio procul, quod ob nervos denudatos & vellicatos partes se stringebant & circulationi humorum viam intercludebant: respiratione simul difficilima conjuncta. Hisce tandem succubuit & ob sphacelum sinistri brachii accedentem in eodem latere prorsus frigida die 10. Julii A. 1701, penitus expiravit.

Optimis specificis ex solano, ranis, succo ☿, plumbo & similibus evanidis, corrosivis etiam minus tutis existentibus, cæteris paribus ultimum in exstirpatione mammae est refugium, quæ operatio in Belgio adeo frequens est, ut *Joh. van Horne in Microtechnæ Sect. 6. §. 19.* non possit satis mirari *Hieronymum Fabritium ab Aquapendente*, virum illum doctissimum & in Praxi versatissimum semel tantum vidisse mammillam abscissam sanatam & quidem ab alio Chirurgo.

Nimium quoque meticulosum dicit eundem Autorem, quod velit primò dolorem auferre & sanguinis profusionem impedire, cum & dolor sit momentaneus & exiguae arteriolæ dissecantur.

Enchiresin idem *Hornius c. 1.* & *Nuckius in Experimentis Chirurgicis p. 194. seqq.* expediunt: Trajiciantur per mamillæ tumorem, crucis in modum, duæ acus, filis sive ligulis instructæ, eò, quem *Sculdetus in Armam. Chir. Fig. 1. 2. 3. 4. Tab. XXXVIII.* proponit, modo: Tum extremitates filorum conjunctæ extrahantur, ut mamma eò melius à pectorali musculo recedat. Mox alterâ manu cultro falcato cutis circumferentia ad mammae basin discindatur & è vicinis partibus separetur, quod ab exercitato Chirurgo unâ vel altera sectione absolvitur. Alii bidente majore utuntur, quem una cum cultro falcato vid. apud *Cornelium van Solingen, Tab. V. Fig. 7. 8.* Facta jam exstirpatione admovenda erunt medicamenta sanguinem sistentia, vel (uti quibusdam in more positum est) actuali cauterio vasa sanguinem fundentia leniter adurenda, parsque usta plumaceolis cum pulvere adstringente regenda, quibus emplastrum superimponendum & tandem com-

compressa una atque altera, cum fascia scapulari, agmen claudat.

Notetur autem inutilem & minus necessariam esse integram exstirpationem, si pars tantummodò mamillæ afficiatur. Sufficit enim si hæc tantum auferatur: quo facto medicamenta styptica admoveantur.

Cave etiam ne scirrhum pro cancro habeas & sine prægnante causa exstirpationem suadeas, ut *D. Bidlovio* olim accidisse refert *Anonymus C. H. E. D. in Relat. Itin. sui Anglo-Batavi p. 132.* Hic enim Lugduno Amsterodamum ad fœminam scirrhum mammarum dextræ laborantem vocatus, hunc pro cancro habebat, eundemque manu sua exscindere paratus erat. At *Dn. Ruysch.* simul in consilium ante operationem vocatus, statim cognoscebat non verum esse cancerum, sed scirrhum saltem. Applicato ergo emplastro de cumino intra quatuor dies tumorem dissipabat & feliciter curabat.

§. 4.

Eodem emplastro etiam reliqui Mammarum tumores, ab humoribus serosis intra glandulas mammarum interceptis & flatibus oriundi, refrænantur, quorum priores

OEDEMATATA,

posteriores vero EMPHYSEMATA &

ΕΜΠΝΕΥΜΑΤΟΣΕΣ MAMMARUM

audiunt. Priores Cachecticis familiares magis fixi sunt. Posteriores dolore vago, acuto mammarum, ut plurimum sinistræ, cum brachii totius lateris, costarum & scapularum cruciatu, tumore inconstante, mox evanescente, mox denuo assurgente, duritie tensiva aliisque flatulentia signis se produnt & utrobique internè, præmissis universalibus, per anticachectica, carminativa & discutientia, empl. de meliloto, de baccis lauri, diasulph. Rulandi: vel & sacculis ex flor. chamom. sem. cum Θ. tosto & similibus curantur.

§. 5.

Contrarium his tumoribus affectum, sed rarius observandum, habet *Riverius Cent. 4. Obs. LVII.* quem

FOVEAM MAMMARUM

vocat & in seq. casu ob oculos ponit: Nobilis, ait, Matrona, annum agens quinquagesimum, temperamenti biliosi & melancholici, ante decennium subito terrore correpta, ex repentina infantis, a Nutrice incauta interfecti, morte, mensium fluxum omnino suppressum experitur. Post duos annos exortus est in parte superiore mammæ sinistræ tumor subdurus & oblongus, digiti crassitiem æquans. Paulò post apparuit in parte inferiore ejusdem mammæ tumor alius exiguus & rotundus, qui intra paucos dies FOVEAM effecit in eadem parte exiguam & sine dolore, quæ sensim incrementum sumsit, ut inter biennium dimidiam fermè totius mammæ partem ad interiora retraxerit & in fundo illius cutis costis hæere videretur. Similem ferè casum recense *D. Job. Maur, Hoffmannus l. c. p. 157.* Vivit, inquit, in vicino Palatinatu Matrona sexagenariâ major, tertio nupta viro, sed nunquam mater facta, hypochondriaco scorbutica: sensit illa in sinistra mammâ tumores binos duros, magnitudine globuli lulsorii, cum dolore punctorio, interdiu leviori, noctu appropinquante graviori, cum aliqua rubedine, quos mox insecuta est papillæ introcessio & disparitio: elapsis verò aliquot mensibus tumefactæ & induratae glandulæ binæ pariter ita interiora versus retractæ, notabile fovearum vestigium reliquerunt, quam metamorphosin acrimoniæ sanguinis & lymphæ mammaria occultæ cancroræ, fibrillas vasculaque ad stricturam spasmodicam laceffenti, ut & glandularum nutrimento corrupto, ariditati & subsidentiæ tribuens, *Hippocratici præcepti in Sect. VI, Aph. xxxviii.* memor, absorbentibus, specificis internè & topico præiali externo ita refrænavi, ut ægra atiamnum vita adhuc integra fruatur.

§. 6.

§. 6.

Tandem & Papillæ mammarum ob teneram & pulposo-fibrosam substantiam & sensum acutissimum suos patiuntur Manes, cumprimis in

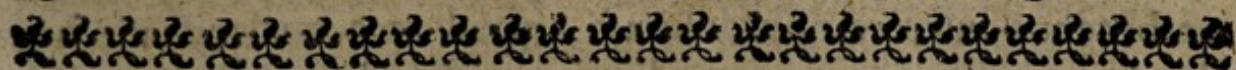
FISSURA PAPILLARUM,

à firmiore apprehensione & morfu pusionum lactentium orientes & ob feri acrioris affluxum latius se expandentes.

Curantur axungia canis & pileolo plumbeo in apice foraminibus compluribus pervio, cujus delineationem vid. in *Armam. Chirurg. Sculteti Tab. xiii. Fig. VIII.* in cujus defectu paretur cereus. Alias & o. hyperici, papilla prius saliva madefacta. it. o. ros. in quo rad. pimpinell. min. infusæ fuerunt: o. item ceræ, amygd. dulc. unguent. nutritum, diapompholygos, pomatum, saccharum aspersum & similia laudantur, vid. *Miscellan. Acad. Germ. Cur. Dec. 2. Ann. 1. Obs. 115. p. 292.*

PAPILLAS verò RETRACTAS

& intra mammillas se abscondentes vitro alembicoide, aut fistula tabaci quævis muliercula extrahere novit, vid. *Sturmius in Colleg. Curios. & Scult. Lib. xvi. Fig. V. & Tab. xxxvii. Fig. vi.*

CAPUT V.

DE

AFFECTIBUS VISCERUM IN THORACE CONTENTORVM.

Pertractatis jam externis præcordiorum læsionibus, ad viscera in pectore contenta devenimus, ubi binæ ad vitam summè necessariæ partes sunt considerandæ, sc. PULMONES & COR præcordio suo involutum. In prioribus præter ULCERA, VO-

Y

MICAM

MICAM & similia, in *Prima Praxeos Parte* jamdum expedita,
hic præcipue

VULNERA PULMONUM

sunt considerata, de quorum renunciatione in *Scriptis* nostris
Medico-Legalibus quoque actum fuit. Sufficiat hic notare vul-
nera Pulmonum graviora & profundiora, cum læsione ramorum
majorum, vel plurium venæ & arteriæ pneumonicæ, ob hæmor-
rhagiam incompescibilem esse simpliciter & per se lethalia. Su-
perficialia vero & leviora pro lethalibus haberi non possunt, cum
plura eorundem perfectissimè sanata fuisse per infinita Casuista-
rum exempla probari possit. Sic *D. Joh. Mauritius Hoffmannus*
in sæpius laudata *Disquisitione corp. hum. Anatomico-Patho-*
logica p. 189. testatur se in caupone pagi Oberferrieden, cui anno
supra millesimum sexcentesium nonagesimo secundo pulmonis
dextri lobus globulo sclopeti transfossus erat, divina gratia resti-
tuisse, vid. *Miscellan. Nature Curiosor. Dec. III. Ann. I. Obs. CXLI.*
aliud vero pugione illis inflictum vulnus felicissime olim curavit
D. Joh. Nicolaus Pechlinus, Archiat. Princ. Holf. & Prof. quondam
Chiloniensis, cujus *historiam* ut dignam judicavit, quam pecu-
liari *Commentario* illustraret publiceque ventilaret, ita omnia hic
verbotenus inserere non dubitavi, quod tota medendi metho-
dus hujus vulneris, cum medicamentis selectissimis indies adhi-
bitis, curatissime hic descripta sint

HISTORIA

ita se habet:

ARTIC. I.

JUvenis Studiosus boni habitus, An. MC. LXXIX. Tertio Nonæ-
rum Maji, ipsa die Dominica, ne religio obstitisse credatur, in-
ter quintam & sextam Thoracis costam, duorum pollicum trans-
versorum intervallo ab osse Sterni, vulnus accepit exile atque an-
gulosum.

COM.

COMMENTARIUS.

Circa vulnera, quæ pugnantes mutuo sibi inferunt, id quam maximè mihi visum est raram, ex tot tamq; infectis plagis plerasq; innoxias esse & minimè lethales, planè, quasi è machina adesset DEUS, aut ictuum moderator Genius, quo in grave quidem sed non protinus lethale vulnus nocendi transiret libido. Vidimus vulnera per medios ventres adacta, exeunte in aversam partem ferro, lethalia futura, si viscus attigissent, nunc tamen innoxia; alia etiam ad ipsam partem nobilem, mammillam sinistram, cordis dictum scrobiculum, inguina, collum, venarumque grandiores truncos directæ; quæ si paulo altius, & vel pilum latum penetrassent, mortifera fuissent; nunc verò majus quid est, in ipsam partem nobilem ferri immitti aciem, & vitam vel trahi aut servari, non sine miraculi suspitione. Fuerunt, quibus Cor vulneratum non nisi post aliquot dierum tædia mortem adtulit; alii etiam ex vulnere Pulmonum satis profundo, alii ex Cerebri, Ventriculi, Intestinorum Vesicæque vulnere convaluere, quasi majoribus illos, certè pœnitentiæ & agniti erroris gratiæ, reservasset DEUS O. M. plerunque tamen, pudet dicere, successu tam infido, ut illorum pauci, quos tantum non Orci faucibus divina manus eripuerat, ad bonam mentem, tot tamen ante ceremoniis religiosisque verbis adjuratam, redierint, alii etiam exemplis istis commoti mortis metum, quem in temerariis justum esse & Virum fortem decere ego quidem opinor, posuerint, sed dispari fato; namque & optimos sæpe haufit temeraria dextra, & male meritos ferrum vel non attingit, aut in vulnus conjicit, periculosum quidem, sed non lethale; ne quis putet omnibus eandem esse fortunam, & custodis Angeli felicitatem.

Notum est, plus inesse periculi plagis minoribus quam grandioribus, si in cavitatem exeant; alias enim, ut ipsa magnitudo molestiam auget sanationis, ita in plana superficie exile vulnus omnino tutius. In profundum euntis plagæ osculum, nisi ex debito

amplum sit & pateat, manus adhibenda & turundis inditis ora
distinendæ, quo latentis in fundo materiæ tutior sit eruptio,

ARTIC. II.

Percussus statim ab accepto vulnere palluit, & sex septem-
ve passibus promotis in occurrentium Chirurgorum, M. Valen-
tini Butzeri & M. Joachimi Köpke, qui propè habitabant & forte
fortunâ spectatum venerant, manus incidit, qui eum in ædes de-
latum suas grabato imposuere, vulneris conditionem exploraturi.
Dum interim ego quoque à sacris, quibus operabar, advocatus ad
jacentem deducor. Ibi quidem initio hominem satis miserum
& si quid vultui credendum, deploratum reperio, adeo universi
oris & genarum collapsus, inde & labrorum trepidantium livor
& oculorum obtutus & capitis frigidum sudantis & nimium an-
heli pectoris, nunc & lipothymix continuò subrepentis pericu-
lum, pulsu nunc etiam deficiente, & vulnere sicco, extrema quæ-
que adesse significare videbantur.

Quemadmodum ipsa in se vulnus periculosum est, ita
periculi magnitudinem minuere sæpe fortuna solet. Sit asperis
comitata symptomatis plaga, erit tamen, quod securiorem jubeat
esse, si protinus adsit, qui manum commodet & tristiora quæ-
que vel deliniat aut avertat. Plures haud dubiè vitam recepif-
sent, nisi defuissent, qui subito symptomati, tum maximè san-
guinis profusioni, peritam manum adferre potuissent. Pereun-
dum sanè illi fuerat in solitudine abscissis pudendis, vincente ma-
num hæmorrhagiâ, nisi è quercu, cui se moriturus applicave-
rat, velut DEO monstrante, muscus, ut est vitriolatæ adstri-
ctionis particeps, vulnere admotus sanguinem cohibuisset. Vidi,
cui utriusque cruris fractura καυληδὼς facta in medio itinere absen-
te Chirurgo lethalis fuit. Certè in externi habitus hæmorrha-
giâ, quid manus possit dexteritas, experti sunt commode suo plu-
rimi, laudatque ideo etiam velut optimum præsidium *Botallus*.
Principi equidem Auriaco, cum alia omnia frustra essent, una
Chirurgi manus saluti fuit. Spectatus mihi gladiator, cui jugu-
laris

laris externæ vulnus subito profluvio mortem minabatur, nisi Chirurgi fortè præsentis manus moram adtulisset, donec delinito sanguinis animique fervore linimentis emplastrisque rebelles aliàs vulnus tractari posset, lentè ad sanitatem perducto ægro. Puto autem Fortunæ beneficium fore non leve, si quis ut est vulneratus, protinus vel in *Boudeti* aquam Stypticam, aut *Cæcilii Folii* Cera-
tum, omnia ad invidiam usque laudata remedia, incideret, nempe, ubi vel sanguinis repressione aut glutinatione quàm subitâ est opus.

Notas hæc mortiferi vulneris plerique omnes agnoscunt & ipse Medicorum antesignanus *Celsus*; verum, cùm nihil sit tam triste adspectuque horridum, quod non aliquando ominantem fallat, in illa mentis humanæ caligine, secretoque DEI influxu, utique non statim censoriè decernendum; ubique tamen, si vulnus profundum & cavitate abditum, periculi quàm securitatis suspicio justior est. Fuerunt, ubi interituri videbantur vulnerati, adeo omnia periculosa plena alea, gravissimisque conjuncta symptomatis, quæ utrum effectu an specie talia essent, in illo laborantium tædio corporumque varietate vix *Oedipus* conjiceret. Illa virium conditio & sustentura doloribus patientia, illa Naturæ mirifica perque ignota euntia virtus, illa spirituum sanguinisque & solidorum tam accurata invicem proportio, vulnorumque in abdito latentium facies, cum non secundum omnes sui partes sint perspecta, conjectantem decipere faciliè possunt. Accedit, quod ægri sæpe doloribus & metu victi omnium symptomatum recensum instituere nequeant, & vel præsentium tædio aut futurorum imagine ita afficiantur, ut sibi erepti aut non omnia, aut alia, quàm oportet, enarrent. Illi verè etiam, qui ab ebrietate, fatali vulnorum matre, in periculum sunt coniecti, neque statim, ut acceptum est vulnus, nec paulo etiam post sensum sui aut vulneris habere solent, adeo veteranus quidam oboritur, qui utrùm à vino sit, an vulnere, haut faciliè discernas. Soporem inde calor sequitur, inundantibus sanguinem, spiritusque jam etiam mortis me-

tu opprobriique cogitatione ferociore, sulphureis vini particulis, quem si à vulnere esse jurares, oppido falleris; adeo in hisce quoque nihil initio absolutè determinandum, symptomatum variante concursu. Pulsus equidem defectus aut potius *diversitas* cordis vulnerati suspicionem excitabat; sed cum aliunde quoque tum maximè ex consternatione illa mutari tenor pulsus possit, neque illo indicio constare de eventu potuit.

ARTIC. III.

Ergo metuendam statim syncopen aqua antapoplectica exterius, interius sequente potiuncula avertere cogitabam: Recipe Aq. Cord. comp. Uncias IV. è Typhis C. Cervi Unc. j. Cinnamomi Diabor. Spir. lilior: Convall. Aa. Unc. Semis. Cerasor. nigr. drachmas ij. Diascord. comp. drachm. j. C. Cervi essentif. Scrupulum j. Ocul. Cancri ppt. Scrupul. ij. Elæosachari Citri drachm. i. ß. Misce, Hujus potiunculæ aliquot identidem hausit cochlearia. Vulneris explorationem mira corporis ad flexum fatiscentis imbecillitas prohibebat; adeo etiam, ut tentato semel aditu, specillique parte in oram vulneris adacta, nova rerum facies sese ostenderet, & frequentati vultus spasmus, dentiumque stridores propositum turbarent. Verum, ut ægrum nimis reclinatum reperio, quem situm ipse minis extorserat, jubeo corpus erigant concutiantque nonnihil, ut ne suspecta sanguinis moles pulmones corque ipsum opprimeret: sed extrema timentes Chirurgi molestiam inferre detestabant, donec post duas horas collectis viribus aliquid sibi animi esse testaretur æger, & in cætero corporis frigore excitator pulsus vitæ luculentioris præberet argumentum. Itaque cum nihil adhuc dum sanguinis vulnere efflueret, & qui in vestes transierat, vix esset agnoscendus, denuo in varias partes quassari corpus jussi, sed conatu perinde irritum, sive Pulmonum sese lobi vulnere obverterent, sive fibræ musculorum intercostalium suâ illâ conglobatione oras arctius cogerent. Rursus etiam post varios flexus aditus specillo tentatus & repertus, agro impensè dolente, & nisi externis resectus fuisset, deliquis proximo.

De Spasmodis, quamvis symptomate prodigioso & *Hippocrati* suspecto, æquè omnia incerta; quòd non protinus causa, à quâ pendeant, sensibus obvia sit, imo etiam fibrarum muscularium leviculæ palpitantes cum spasmò sæpe confundantur. Erant hic quoque, non spasmus, sed spasmodicæ contractiones invicem alternatæ, non tam à vulneris, quàm dolorum atrocitate, & mobili spirituum in illa animi perturbatione effervescentia, ut eventus docuit. Vidi nonnullos, quibus ad leves quoque causas musculi convellerentur, & ad tristitia sive animi seu corporis objecta, seu misturam copulæ elasticæ, unde contractæ, palpitarent, eventu non infelici. Certe à turgescencia sanguinis, vel copiosi, aut rarefactivis particulis imbuti, illæ in carpo palpitantes & tendinum lusus quotidiani sunt, &, si rectè attendis, sine periculo.

Exploratio potissima fere est ex signis, quæ vulnerum conditionem manifestant; verum utut mechanica sit & obvia sensibus actio, multis tamen & illa involvitur scrupulis. Primum enim ob eam causam difficile esse puto experimentum, quod situs, quem ægri initio habuerunt, dum vulnerarentur, plerumque mutetur, adeo ut sedes vulneris non ubique sibi respondeat; nam cum ob corporis figuram viscera modò hunc, modo illum situm æquirant, & vulnerum pleraque flexo aut in certum habitum figurato corpori inferantur; exploratio vero vel in jacentibus aut in angulum erectis contingat, necessum est superficiem viscerum vicinam mutare, & illam habitus cum viscere *ἐνδυοπλας* infringi. Deinde, ut quis situm illum vulnerati deprehendisse se credat, tamen cum infesti vulneris malignitas & animi dolentis mollities non quemvis promiscue flexum, tum minimè istum, admittat, non video, quemadmodum veram & adæquatam vulneris conditionem attingere specillum possit. Tertio & hoc aliquid est, quod quæ in cavitatem exeunt vulnera, à subjectis visceribus, sæpe & muscutorum tumore, occludantur, conantemque repellant. In Thoracis vulneribus frequentissimum est Pulmo-

nes specillo objici, ne ingredi cavitatem possit. Abdominis percussu explorationem modo omentum, nunc intestinum perturbat, imprimis si, dum vulnus infligeretur, tensa essent aut flaccida, ita enim parallelismum & sedem vulneris mutari, oramque & fundum distare necesse est, ut ne specillum rectè subire possit. Jam verò cum fundi vulneris conditio, figura & magnitudo, tum maximè ruptarum venarum vel copia aut quantitas, in quo tamen maximum est momentum, explorari specillo nequeant, utique patet, quàm eorum, quæ abdita sunt, incerta sit atque difficilis probatio; ut ne quis putet rem esse levem de vulneribus, ut ut manui specilloque obnoxiiis, judicio decernere. Est autem exploratio non solis Chirurgis committenda, sed & ipsi periculum facere debent: tum ne soli sapere videantur rerumque intelligentes, tum ne medentis prædictio alienâ fide nitatur. Observo autem hic nonnullas Chirurgorum artes, qui semper, etiam cum de ingenio vulneris satis constat, omnia in pejus vertunt, quo percurati vulneris major sit gloria, & unctior merces. Sed est meo judicio candidè agendum & seriò, & uti incerti vulneris conditio non temere elevanda, ita nec exaggeranda.

ARTIC. IV.

Sed cum post varios conatus nihil efflueret sanguinis, vulnusque deligationem exposceret, turunda à Chirurgis indita, quam ipsam digestivo, ut est illorum mos, ex Terebinthinâ coctâ Vitelloque ovi & Rosarum oleo illeverant, superaddito Emplastro Stictico Crollii. Transactæ ita inter tumultus doloresque quatuor horæ, cum jussu meo resectum vulnus tenuissimam undam evomeret sanguinis calidi & spumantis, nondum satis, ut videbatur, vulnere per turundam dilatato. Emissi sanguinis pondus ad libram erat Unciarum ferè duodecim, & quia calculo putare effluentis copiam animum induxeramus, vasculum in eam rem ahenum Unciarum quatuordecim capax adhibuimus.

Non debebat amplius ita relinqui æger, nisi intempestivo illo calore, quem dies adferebat, vulnere noxa crearetur; itaque post
tres

fres horas Chirurghi linimentis turundâque vulnus opplevēre: sed ne quid damni caperent orâ ex sanguine vel coagulato aut inflammato, digestivum fuit additum. Turunda quoque, ne intus abriperetur, alis instructa picatis; quod enim aliâs funiculis tentant, id eum in modum commodius & comtius fieri posse videtur. De digestivis id duntaxat notavi, ea, dum vulnus reddunt nitidius & a corruptione immune, consolidationem quoque & carnis procurare luxuriem, atque ita vulnus maturius sæpe coire, aut saltem coitum tentare, quàm necessitas postulat. Igitur meo consilio id minime agendum, dum cruda sunt omnia, dum sanguis nondum emanavit, dum fundus & si quæ sunt in angulis, non satis purgata: tuenda quidem interior vulneris superficies à corruptione, sed non nimium caro augenda, adeo non temere nec terbinthina cocta, nec unguentum fuscum Felicis Wurtzii, quo liberalius vulgo utuntur, adhibenda. Erupit tandem expectatò sanguis perniciem latibulo suo minans, sed rivo tam tenui, ut oras dilatare necesse fuerit. De isto autem sanguine meritò quis quærat, utrum jam ante in Thorace stagnaverit, an nunc demum irruperit. Stagnasse eum multis indiciis constat; quod autem non eruperit, id partim terrori, metui misto, qui vulneratum occupaverat, partim coalitis, ob contractionem musculorum intercostalium, fibris adscribendum fuit. Certè pulsus illa tenuitas argumento erat, motum sanguinis necdum satis integrum, adeo & lentam fuisse in extremis circulationem; quod ipsum & frigus externi habitus atque etiamnum durans vultûs squalor testabântur. Et ne quis putet sanguinem stagnantem & extra venarum sphaeram rejectum nullis amplius nec animi nec corporis passionibus obnoxium; etiam aquæ illæ abdominis & pus empyicorum, quamvis degener materia, & terrore & animi deliquiis quandoque sistuntur.

ARTIC. V.

Circa horam nonam vesperi redimus, ubi pulsus à nobis deprehensus imbecillis atque angustus, ægro tamen obinutilis sanguinis

guinis copiam nonnihil levato. De vulnere autem nihil adhuc dum certi, quod de Pulmonum læsione non constaret. Jam verò nobilis alicujus partis noxam symptomatum sæviorum congeries facile arguebat. Pulmones rursus respiratio sic satis idonea à culpâ vindicabat; erat quidem illa paulò concitatio & quasi abrupta, verum res mira! nec tussi, nec sanguine comitata. Sed ut omnis dubitandi materia amputaretur, adhibitus in testimonium cereus, vulgato experimento, sed & ipse luminis constantiâ ostendebat nihil aëris vulnere efflari, adeo & illæsam Pulmonum superficiem nihil misisse sanguinis, fallaci tamen, ut apparebit, eventu.

Ex hisce puto constare, quam *res solliciti plena timoris prædictio*, & quam una circumstantia, ut in aliis quoque accidit, variare negotium possit. Ponderanda sunt omnia, & ubi ponderaveris, non protinus fidendum indicio, quando in abdito lateant, quæ universam prognoseos materiam moderentur. Equidem, cum, morbi ingenium non in totum est perspectum, incerta est futurorum ratio. In hoc casu, cum nondum vera & adæquata vulneris causa attingi potuerit, utique nihil decernendum erat. Credibile vel grumum sanguinis, aut obversum Pulmonis lobum, quâ parte illæsus erat, aëri viam præclusisse.

ARTIC. VI.

Postridie ejus diei, quierat mensis quintus, accessi matutinus agri conditionem exploraturus. Ibitum vultus æquè ut antè rigidus labraque adhuc livida: Pulsus celerior & caloris augmento comitatus: Respiratio profunda magisque interrupta: intolerabiles circa cor angustiae dolorque supra modum atrox: Vulnus detectum, quamvis inclinato corpore, nihil reddidit sanguinis; & quia aërem matutinum admittere inconsultum erat, post aliquot quassationes turunda indita, vulnusque religatum. Intus autem analeptics vulnerariisque, & quæ grumum dissolverent, certatum. Exemplum mixturæ tale erat: Recipe Aq. Veronicæ, Scabiosæ, Pimpinellæ, Chærefolii, Scorzonæ comp. aa. Unciam

i. Cinnamomi, Diabor. Spir. Fragorum aa. Unc. Semiss. Diascord. comp. scrupul. IV. Aceti Vini stillat. Unc. Semiss. Ocul. Canceri ppt. Drachm. j. Spermat. Ceti grana XV. Sacchari rotul. perl. Q. S. ad gratiam. Misce, cochleatim usurpetur.

ARTIC. VII.

De Meridie horâ fere quartâ vix amplius dolorum patiens Chirurgus necessitatem imposuit vulnus resolvendi. At ille nihil audens sine consilio, præsentia mea omnia reservabat; itaque protinus adsum vulnerisque aperturam planè luadeo, quod sanguinis erupturientis molem jam tum animo præfagirem. Reperio autem ægrum viribus valde defectum & languentem, aucto nunc etiam caloris gradu pulsusque celeritate. Cor mirificè excruciabatur, ut quod non satis commodè in illâ sanguinis prementis copiâ volutari poterat. Respiratio concisa & profunda, Pulmonum illam expansionem abnuente cruore. Tussicula jam invaluerat, sed non magnopere molesta, & quâ, ut ipse dixit, jam ante morbum laboraverat; neque sicca illa, aut sanguinem, quæ nostra erat expectatio, sed crassam coctamque referens materiam. Unde ignarus quid conjicerem, statui occasionem Tussis operiri; nec mora, effertur tussi phlegma coctum nitidumque, sed unicâ striâ sanguinis distinctum; ex quo cum ego Hamoptoen jamjam affuturam crederem, alia omnia evenerunt; nam inde rursum materia alba & cocta, nullum toto morbi decursu nec ramentum, nec guttula sanguinis. Vulnus detectum, inflexo in angulum acutiorem corpore, ingens sanguinis profluvium dedit, etiam majus futurum, nisi plagam vineulis coercuissemus. Sed cum paulò post per turundam quoque & emplastrum promicaret, resecrato vulnere quatuor rursum Unciis excundi libertatem dedimus, ægro jam fatifcente & emissi sanguinis copiâ sedecim Uncias æquante. Itaque necessum erat momento fungi illius orbicularis, quem lupi crepitum nostri vocant, stricturnisque validis oras vulneris occupare. Interim æger medicamento priore reffectus & ponderis aliquod levamen sentiens, circa vesperam, horâ nonâ

reditum sollicitabat, quem & ipsi ultro condicebamus. Itaque novus eo tempore orgasmus & erupturientis sanguinis prurigo ægrum molestabat? & quod timeret cum tantâ sanguinis mole animæ quoque exitum, ægrè adduci potuit, ut vulnus recluderemus; verum intellecto periculo non recusavit Chirurgorum operam. Imò cum sibi adhuc constare videretur, inutili omnino & in isto loco noxio cruori claustra laxavimus: effunditur ergo non sine trepidatione adspectantium pleno flumine ferè ad Uncias XII. Ad hæc febris invalescens sudorque repente subortus frigidus finitri ominis suspicionem movebant: verum & illa tempestas non perpetua. Repetita prior potio, & quod sanguis nimium se profundere videretur, Pulverem commendavi adstringentem in iusculo vitulino partim sumendum: Recipe Pulv. Sanguinis Draconis gr. XXV. Corall. rubr. ppt. Scrup. j. Laudani opitati gr. j. Misce.

Nihil hic magis mirandum, quàm quod nihil sanguinis in tam metuendo Pulmonum vulnere ore tussi proruperit, quæ nota aliàs esse solet percussi visceris. *Ballonius* tamen, & ipse gravis Practicus, *Consil. lib. II. cons. XXII.* unum & alterum exemplum allegat, ubi nihil prodierit ore, Pulmonibus laxis, censetque ejus rei rationem esse valde perplexam. Ego autem, ut credam in leviculo vulnere & velut superficiali pulmonum strictione sine Hæmoptoe transigi morbum posse, ita hoc casu, ubi grandior vena atque etiam, ut postea apparebit, Pulmonum pars abrupta fuit, non satis capere possum, quem in modum laceratis vesiculis angularibus, in quas bronchiorum capillaria proxime se inferunt, una cum aëre non etiam sanguis aut quod ejus tenuius est abripiatur. Dicendum fortè est in illo Naturæ lusu grumulum aliquem sanguinis aut laceram Pulmonum membranam, velut valvulam, capillarum extremis obductam, aditum obstruxisse.

ARTIC. VIII.

Die sexto Maji eadem ferè symptomata quæ pridie, nisi quod moles iterum sanguinis eruptionem tentaret, circæque oras vul-
neri.

neris calore quodam effervesceret, indicante hoc ægro. Itaque manè emisimus sanguinis libram semissem, etiam de Meridie erumpente sub finem spumoso sanguine, qui se hactenus non prodiderat. Cereus in experimentum rursus adhibitus tandem quoque aërem vulnere efflari ostendit, ut jam de Pulmonum vitio dubitare amplius non liceret. Vesperi extractæ rursus quinque Unciæ, eratque fluor inæqualis & ad singulas inspirationes fortior atque spumosior; semper tamen ad sanguinis missionem levamen sentiente ægro. Mistura & Pulvis iterata.

Nunc tandem perrupisse molem sanguinis aër videtur, ut & in spumâ exiret & cereum diffaret, excusso nempe repagulo, quod hiatus infederat. Sed paradoxum est, non eadem quoque viâ, qua aër se proripuit, sanguinem rediisse, aut volatile serum, cum aliàs sæpe etiam sanies vesiculas transudet pulmonum, lobulisque bronchiorum excipiat. Diceret alius, si quid obstitit impedi- menti, adeo nec aër prorumpere debuit? at fuit fortè ea per ac- cidens obversæ membranæ figura, ut externa quæque arcere & aërem duntaxat desuper illapsum admittere potuerit. Forte etiam bronchiorum aliqui ramuli attriti & fluctuantes alter alteri viam incubitu obstruxere, solo aëre in inspiratione exitum sibi parante; neque enim, dum aër egreditur, Pulmonum capillaria ingredi sanguis potuit, dum verò & ipse viam emetitur, compressis sta- tim capillaribus aut obiectâ in illâ contractione valvula membra- nea, quæ vis omnis externa est, ab ingressu prohibitus & sanguis videtur. Credibile etiam est, si in summâ aut mediâ parte Pul- monum fuit plaga, haud ita facile assurgere sanguinem, ac si in infimis sit, nisi hiatus efficiat, ut qui è venis erumpit sanguis, mox in bronchia transeat.

ARTIC. IX.

Septimo Maji ægrum eodem ferè statu offendimus, nisi quòd febris, respiratio & tussicula aucta viderentur; quod ipsum in partem infortunii trahebam, cum in illa quassatione Thoracis nulla quies, nulla coeundi potestas ruptis venis concederetur,

quin potius ad tot irritamenta alius ex alio sanguis cavum inundaret. Apertum vulnus tredecim Uncias sanguinis spumosi & sibilantis refudit. Cum itaque hoc argumento, etsi cæterorum symptomatorum vehementia nonnihil remisisse videretur, omnia in ancipiti posita viderem, nec quidquam internis in tanta hæmorrhagia effici posse persuasus essem, consilium cepi infusionis, an fortè propius & melius Clyster ad venarum oras deferri sistereque impetum sanguinis posset. Cogitanti autem mihi incidit quidem de aqua styptica suspicio, sed vis illa adstringens vitriolata, qua sanguinem efficacius coagulat inque grumum cogit, dissuadere usum videbatur. Metuendum enim erat, ne sanguine quoque, qui Thoracis cavum inundabat, atque adeo Pulmonum cordisque motu suspenso vita periclitaretur. Chirurghi etiam, quibuscum communicabam hoc consilium, insuetam sibi medicinam aliquantum horrescebant. Sed cum monstrarem nihil in ea fore periculi, modò blandis molliculisque adstringentibus uteremur, consensere tandem & ipsi manifesto discrimine compulsi. De die interim medicamentis indulgit prioribus, ne vires nimium labescerent. Sub vesperam redii, sed laborantis conditio nihil melior; fortè quod resectum vulnus sanguinem non funderet, quem tamen adesse copiosum illa pectoris gravitas & alia symptomata facile significabant. Formulam hanc Clysteris Thoracici adstringentis in futurum præscripsimus: Recipe Prunorum sylv. Drachm. I. Fl. rosar. rubr. balaustior. aa. pug. j. Herb. Veronicæ Man. j. polygoni Man. Semiss. Radic. torment. Drachm. ij. Terræ sigillatæ Scrup. ij. Coque in f. q. aquæ hordei ad Uncias octo, colatura detur usui. Hora nona vespertina denuo ægrum visitavi, & cum omnia gravia viderentur, vulnus recludi jussi. Ibi tum statim novum profluvium & ad singulas expirationes auctius, excutiente sanguinem convexo diaphragmate. Unciæ erant octo. Sed quia verebar, ne sanguis ad postica & angulum deelivis diaphragmatis prolapsus mora stationem quæreret, jussi subjectis pulvinaribus corpus nimis resu-

resupinum erigerent, quò facilius deinde esset effluxus. Et quia Clyster adstringens jam erat paratus, infusionem primum trium cochlearium fieri mandavi. Æquo animo tulit eam patiens sensitque ad teporem Clysteris Thoracis cavum blanda velut sparsione irrigari. Relictus inibi Clyster ad diem alterum vulnusque obligatum; interea, cum febricula infestior esset, & saturata rubedo, Peripneumoniæ symptoma, genas occuparet, medicamentis utendum duxi sanguinis bullientis æstum stagnantisque coagulum impredientibus. Itaque hunc pulverem præscripsi. Recipe Antimonii Diaphoret. Ocul. Cancr. ppt. Fl. sulphuris rectif. aa. Scrup. Semiss. Spermat. Ceti, Mumia Alexandrinæ aa. gr. VI. Sacchari penidiati gr. XII. Misce F. Pulvis pro duabus dosibus.

In omni hæmorrhagiâ quies utilissimum remedium: notum enim est, quam musculorum quoque motus sanguinis promoveat fluorem. Quid ergo censendum de præcipuo illo post cor circulationis organo, Pulmone, qui sine ullâ intermissione systoles illas alternat, & haustum sanguinem in flatu continuo propellit. Utrum credibile est motu isto non interrupto aut sisti sanguinis imperum, aut coire vasa posse? videmus, quàm in musculosas partes adactum vulnus, si vena est percussa, omnem planè motum abnuat, & nisi quies imperetur eaque continua, haud facile coalescat: nunc in mobili isto perpetuò ferventisque à corde sanguinis pleno organo venæ coibunt? itaque ego non mirabar fluidi continuoque impulsu sanguinis pertinaciam; propius miraculo videbatur in illa partis volutatione desitutum aliquando, qui inceperat, fluxum. Aër ille, quo sine nec momentum vivere possumus, dum influit continuo, bronchiorumque & vesicularum replet utriculos, hoc ipso venarum, quæ toto viscere comites incedunt, membranisque vesicularibus intexuntur, spatia coarctat sanguinemque in truncum venæ Pulmonalis, inque auriculam Cordis sinistram mechanicè exprimit, ne quid facultatis vel expultricis aut attracticis subesse quis credat. Hac compressione,
ut

ut omnes promiscuè venas, ita has quoque angustari, sanguinemque continuò ejici necessum esset, nisi peculiari vi balsamica in tanto discrimine ipsa sibi sufficeret Natura, & ἀπαίδευτ' ἰσὶα periculo occurreret; Sed in hanc rem conjecturam suo loco reservamus.

Famosa est aqua styptica, Gallo auctore in nostrum quoque orbem sparsa, sed cujus efficaciam non æquè omnes salutarem aut certam experti sunt. Vis autem, quâ se commendat, in coagulatione sita est, quæ ut non ubique necessaria, alibi etiam damno-
sa, non mirum est eventum sæpè destitui, & nuper adeò laudatam medicinam in criminis suspensionem adduci. Interest plurimum scire, quam magnum sit vulnus, & qua parte, & quo modo illatum, rectum etiam an obliquum, secundum fibrarum seriem an contrà, perpendiculare, an horizontale? certè enim pro magnitudine & figura sanatio variat coagulumque sanguinis aut conducit aut nocet. Vidimus ipsi, viderunt etiam alii, ingressu vulneris per grumum obstructo, quod reliquum erat fluidi sanguinis, actis subtus cuniculis, passim per musculorum tendinumque fibras sese dividisse, & mutato mortis genere, non ex hæmorrhagiâ, quæ fortè aliis remediis sedari tutius potuerat, sed gangrænâ obiisse vulneratos. Testis quoque est ejus rei ὁ πολυμαθὴς αὐτ' Bartholinus, nuper nobis ereptus, in *Actorum Hafnien-
sium* volumine tertio. Quid quod toties etiam, quoties grumus vel ex improvviso aut cum fasciis excidit, excidit autem sæpè) Hæmorrhagia recrudescere, novamque curam, perinde ut priorem incertam, poscere visa est. Et ut laudanda sit aquæ illius virtus, nolim tamen alienis manibus præparetur, aut citius, quàm oportet, adhibeatur, non etiam temere cavo ventrium committatur, quare neque hoc casu periculum ejus facere sustinuimus. Visum est nonnullis absurdum una opera simul & crassum sanguinem fundere & tenuem condensare. Sed experientiam observanti apparet felix esse utriusque in speciem contrarii connubium. Tam est curiosa sui Natura, ut varii generis medicinas ipsa

ipsa pulchre disponat, & quatenus confusas suis tamen singulas objectis vitiisque accommodet. Quæ coagulant sanguinem particulæ, non ante se exserunt, quàm eò sunt delatæ, ubi illarum est usus; quæ attenuant, & ipsæ sibi contrarias respiciunt nec facile aliis efficaciam impendunt suam. Cujus rei rationem hanc esse puto, quod quæ attenuant, grumumque resolvunt sanguinis, fibrosis imprimis calcosisque ejus particulis & lymphæ tenuiori miscendæ specificè sint accommodata: quæ condensant, ea dividendo utriusque conjugio præcipitatione aliquâ aut adstrictione inserviant, dum feri poros excussis sanguinis fibrosioris particulis ipsa vel occupant aut una coarctant. Ut ne quis culpam famigeratissimo *Sylvio* intentet, qui ut alias sæpe, tum in hæmorrhagia semper, absorbentia, balsamica, & coagula resolventia invicem commiscuit magnoque nominis elogio usurpavit.

ARTIC. X.

Octavo die Maji, erat is à vulneratione quintus, febris remissior etiam post noctem mediocrem: tussicula autem paulò asperior; at sanguinis immunis, coctâ duntaxat prodeunte materiâ. De gravitate dolebat in dorso circa nothas, quâ diaphragma declinat, inde & spatio hypochondriorum anteriora versus, quod cum ego à consensu partium vicinarum esse conjicerem, potuit postea aliunde esse. Ad resolutionem vulneris præter omnem opinionem nihil erupit sanguinis, sive quod Pulmo interveniret, seu quod ad postica relapsus cruor haud facile se revocari pateretur. Conabatur quidem & juvabat sollicito flexu profluvium æger, sed frustra; itaque, ne aëris ingressus cavo noceret, religari vulnus jussimus, aliam profluvii oportunitatem expectantes. Cum ergo circa meridiem inquietior factus molem stagnantis sanguinis æger persentiret, ipse auctor & suasor extitit, ut vulnus resolveretur, non detrectantibus officium Chirurgis. Exivere Unciæ sanguinis octo, sub finem etiam complures bullæ spumantes. Ingravescente cum vespere febris, genisque efflores-

centibus, ante horam nonam vulnus recludi mandavi, sanguinem si quis esset, evocaturus; nec mora, quin magnum rursus profluvium, sed quod post sex Unciarum jacturam maturè cohibitum. Instillationem de die intermissam meo jussu repetivere Chirurgi.

ARTIC. XI.

Postridie matutinis horis melius se habebat, tantum de pondere & puncturis postica versus conquestus. Respiratio quidem difficilis, concisa & frequens, sed non ex æquo & vulneris ingenio. Sanguis post resolutionem undulatim profluxit tandemque in spumâ defecit. Unciæ erant quatuor. Igitur, quod coagulum, & jamjam ad futura putredo jure metuerentur, mutavi Clysteris genus, & decoctos in aqua hordei Centaurii flores melle rosato deliniri; Unciamque unam & semissem, hoc est, tria cochlearia instillari jussi. Pisana & vitulinis jusculis, quod solidiorum non esset capax ventriculus, satiare agrum oportuit; quamvis vix etiam hæcce ferendo esset. Vespero agrum rursus visitavimus, ubi præterquam quod febricula invaluerat, etiam dolores offendimus solito majores, maximè jam in hypochondrio sinistro; quod cum à loco affecto planè distaret, conjectavimus flatuum illam culpam esse, & sanè ita erat; evacuatâ enim alvo dolor remisit & ipse sibi æger visus alacrior. Interim remotis linamentis atque turundâ non protinus sanguis erupit, sed demum post varios conatus commodeque inflexum corpus. Ex illo autem certum oportuit servare situm, quo sanguis liberius profluere, nempe ferè illum, quem, dum vulneraretur, tenuerat. Copia emissi sanguinis, subtracta Clysteris quantitate, quod semper fecimus, Uncias æquabat XII. & quod ad priorem Clysterem quoque, id ad hunc maximè apparuit, medicatum prodidisse sanguinem Clysterisque odore perfusum.

Si rationem figuræ & nexûs diaphragmatis attendimus, utique non videtur res levis, omnia ita ex declivi angulo evocare, ut vel statim in anteriora incumbant, aut, quæ sunt omnia excutiantur

tur. Alligatur diaphragma Xyphoidi cartilagini, à quâ statim ad quartam, aut, si placet, alteram costarum notharum, inde ad ultimas, & duodecimam dorâ inde & aliquot lumborum vertebra obliquo ductu descendit, & apophysibus carneo tendinosus ad os usque sacrum demittitur. Atque hic si calculum iteramus intervalli, quod ab utroque circumferentiâ puncto relinquitur, apparebit obliquius esse in homine hoc organum, quàm animalium ullo; accedit, quod in expiratione plani non tam inclinati quàm convexi & in obtusum apicem surgentis centri figuram referat, adeo etiam curvilineâ superficie angulum relinquat decliviorē & recto longè minorem. Ut adeo, si quid isto loco expellendum est, inspiratione magis fieri debeat, quàm expiratione, nempe tum, quando musculus ille ex convexo tumore in planum subsidit minus inclinatum. At cum ex circumferentiâ natura non possit planum fieri horizontale, videtur corporis pro no inflexu defectus ille suppleri, id quod postridie, & aliis diebus ubi moram necebat sanguis, experimento dicimus. Multum autem juvandæ huic figuræ vulneris sedes conferre videtur; nam quod à circumferentiâ & quidem posticâ finibus propius abest, hoc facilius est profluvium, multò contrâ difficilius si ad anteriora incumbat, difficilimum autem ubi superioribus costis inflictum est; nam aliquid & hoc excretionis levat molestiam, si in anterioribus quidem, sed tamen humili loco, interque quintam & sextam aut sextam & septimam vulnus refedit; quorum istud nostræ quoque ægro non leve præstitit beneficium.

Nimirum, quod Hæmorrhagia nimia esset & corpus cum tempore nutrimento fraudaretur suo, consultum duxi jusculis naturæ nostræ affinibus & gelatinis jacturam succi nutritii reparare. In quorum commendationem hoc quoque accedebat, quod viscosis dulcibusque particulis sanguinis deliniant fervorem motumque impediunt, adeo & vasculorum coalitum blandè procurent. Medicatam magis Gelatinam censeo illam ex Cornu Cervi decoctam, quippe quæ sale etiam volatili fecunda fermento vu-

nerum noxio expugnando plurimum confert, quæ si specificis Syrupis aut acido Citri temperetur, etiam diversarum partium vulneribus & symptomatis accommodari potest.

Rarissimum est, ut non in doloribus istis, qui sunt à vulnere, hypochondria intumescant; & in illo spirituum humorumque orgasmo non etiam, qui in intestinum emittuntur humores, tum maxime bilis fluida & volatilis, effervescent, & cum ad alvum in illâ corporis quiete perducî nequeant, cumulatis flatibus ventri laterique officiant. Atque ideo in vulneribus quoque commendatissimi Clysteres & quæ primam purgant regionem laxativa. Nam si alibi, hic quoque videndum, ne quid ex ventre rapiant venæ, quod dulcedinem balsamicumque sanguinis saporem, quo maxime ad glutinanda vulnera est opus, corrumpat.

ARTIC. XII.

Decimo Maji, quod situs esset repertus, qui evacuando erat idoneus, flumen profiliebat cruoris, cujus ex nigredine & odore quasi pisculento, certè peregrino, jamjam adfuturam corruptionem augurabar. Emissi sanguinis copia uncias sex æquabat: jam verò quod pridie feceramus, liquoris negligere infusoriam piaculum videbatur; immissa ergo lento manuum tractu Clysteris cochlearia quatuor. Respiratio adhucdum difficilis; tussicula remissior & nihil non cocti prodiens. Medicamentis pulmoneis bechicisque ex aquo continuatum. Laudavimus imprimis conservam Rosar. Hisp. ut quæ demulceat non tantum sanguinem, sed & spiritus reficiat. Etiam ad calorem temperandum & particularum effervescentium acrimoniam obducendam sequente formulâ usi sumus: Recipe Hordei mundati & ad crepat. cocti Unc. Semiss. Amygd. dulc. mund. Drachm. j. Sem. Mel. non rancid. Aquilegiæ, Milii Solis aa. Scrup. ij. Aq. Fragariæ, Fl. Aca-ciæ aa. Unc. iij. Scabiosæ, Scorzonæræ, Veronicæ aa. Unc. ij. F. Emulsio S. A. Adde Aq. Cinnam. diabor. Unc. j. Syrup. Rosar. Rubi idæi aa. drachm. ij. Ocul. Cancti præp. Antimonii Diaphoretici

retici aa. Drachm. Semiss. Saccari rotulati perlati Q. S. ad gratiam. Misce.

Circa vesperam febris invaluerat & remotis plagis linamentisque novum sanguinis flumen matutino æquale apparebat, & cum vix suffecturum ægrum putabamus, tantum non post singulas corrupti sanguinis missiones animosior erat atque erectior. In cruore, etsi dies jam septimus verteretur, nulla adhuc dum puris lineamenta, nullæ fibræ; multò potius atra ubique & syrupi instar mucilaginosi crassa facies in refrigerato; quid quod fluentem adhuc & calidum sanguinis rivum odor comitabatur virosus, peregrinæ ejusdem mutationis index; itaque cura habita instillationis.

Puris plerumque generatio haud ita diu trahitur; sed tamen pro corporis sanguinisque natura ocysus aut segnius procedit. Si corpus frigidioris temperamenti aut texturæ densioris, tardius, si calidioris & rarioris, citius absolvitur. Ut plurimum tamen tertio, quinto aut summum septimo die vestigia puris in extravasato cruore elucescere solent. Quò magis mirum videatur, necdum ullas puris notas apparuisse. Existimo autem sanguinem, qui extra venarum sphaeram in cavitatem effusus est, cum à cæteri sanguinis consortio sit discretus, adeo nec calorem amplius, quem invicem sibi suffundere mobiles particulæ possunt, participet, tardius ad suppurationem disponi, quàm alium quemque. Accedit, quod qui in Thoracis cavo continetur sanguis, pulmonum & diaphragmatis appulsu à quiete, quam fermentalis putredo exposcit, prohibeatur.

ARTIC. XIII.

Undecimo Maji eadem fere phænomena, quæ ante; nam & ultra libram profluxerat putidi obseurique sanguinis, five quod Acaciæ succus ater, quem ob hæmorrhagiæ periculum in Clysterem addi jusseramus, seu quod putredo in moram versa nigrum contraxisset colorem.

ARTIC. XIV.

Duodecimo, id est, nono post acceptum vulnus, die, nox *δύσφορος* multaque cussi & concisa respiratione transacta: adeo majus malum suspicatus novo consilio animum firmabam. Equidem in tam necessaria animæ ultrò citroque euntis recipro- catione vix credibile erat, vulnus, si quod esset in Pulmonibus, ad sanitatem perducì posse, adeo nec hæmorrhagiæ modum fore. Præfagiebam itaque post symptomata ingentem sanguinis undam; nec fefellit opinio; pleno enim flumine erupit, non floridus amplius aut integer, sed squalore inquinatus: instillationes fre- quentatæ detrahebant quidem nonnihil isti contagio, sed vin- cere in totum non poterant; quo ne quis hodiernum aut pridia- num esse sanguinem existimaret, sed nuperum & jam inde à pri- mo vulnere superstitem. Tam diversa undique symptomatum facies aliud atque aliud suadere videbatur. Mane prodiit unda decem Unciarum, puris autem nihil quidquam. Sub vesperam Unciæ sex effluxere; febricula quoque intensior & *φλόγῳσις* ge- narum, si nunquam aliàs, nunc certè maxima, ut discrimen ali- quod Pulmonum esse appareret. Reseratum vulnus sanguinem reddidit spumofum foetentisque auræ plenum. Pulsus erat conci- tior, iniquies corporis summa, omnia in turbido; Instillatio- nes potionisque vulnerariæ studiosè imperatæ; imo, ne quid à vulgari methodo deficeremus, decoctum præscriptū ex Pyrolâ, Consolida majore & mediâ, Scorzonerâ, Scabiosa, Tussilagi- ne, Veronicâ, Liquiritiâ & Passulis, adjecto quoque ob suspe- ctam putredinem florum Centaurii pugillo uno & altero; nempe, quæ ejus erant naturæ, ut molli dulcique glutine vulneris conso- lidationem promoverent.

Prodigio proximum erat sanguinem effundi tam copiosum, & ut odor & crassitudo testabantur, inveteratum. Quis au- tem credat in tam angustis occupatisque spatiis hære illam san- guinis molem potuisse; si non hæsisse constat ex aliis signis, quidni novitatem ipsæ suam tenui roseoque effluvio testetur? an verò
sta-

stagnantis quoque contagium in vicinam massam transit humorum? Rem bene ponderanti videtur utique pars aliqua jam inde ab initio hæsisse, sed quæ continuò affluentem simili inficiat contagio, & specie sui obducat. Jam verò, si rupta usque patuit vena, quis tandem futurus erat excretioni modus in illa visceris concussionem? sed hic quoque nos data opera expediamus.

ARTIC. XV.

Tertio decimo die vix alia rerum species certante hinc Naturâ, hinc morbi asperitate; mane tamen, in universum pacatior quàm vespere; utrisque vicibus æqualis fere copia sanguinis Uncias pendebat quatuordecim, detracta, ut alias, Clysteris mensurâ. Dies erat à vulnere decimus, ubi necdum vel vestigium puris; itaque priorem cogitationem facile repudiasset, nisi nidor ille cruoris peregrinus in illâ crassitudine animum denuo confirmasset. Instillatio studiosè repetita.

ARTIC. XVI.

Quarto decimo die novum emicuit symptoma, namque vultus roseo & Laccæ Florentinæ æmulo colore perfusus Peripneumonix, inflammationisve pulmonæ suspicionem augebat, sed motus Thoracis non adeo inæqualis & remissa inspiratio diversum quid suadebant. Febricula etiam lenta corpus depascebatur, eratque amplius depastura, nisi tam profusa hæmorrhagia orgasmum infregisset. Ipso hoc dieeductæ fuere Unciæ sanguinis octodecim, sed vapidi & mucilaginosi, ut jam in propinquo esse corruptionem crederes. Plusculum succi Acaciæ in Clysterem addi & syphonem ad alias aliasque Thoracis partes converti jussi, sicubi fortè perruptis venulis adspergi liquor adstringens posset, Suasi etiam juseulis quàm maximè gelatinosis profluentis uccidamnum resarciret, quod nec abnuit in mediocri appetitu.

Certè, cum sanguis sit pabulum & ebullitioni febriculosæ subiectum, fieri nequit, ut non cum diminutione ejus magna quoque effervescentiæ pars tollatur. Atque ideo protinus ad inflammationem

inflammationis suspicionem compendiosè sanguis mittitur, imò etiam, ubi minus ille ex vulnere fluit, quàm oportet; atque ob eam quoque causam, quæ est Prudentiorum Medicorum animadversio, non statim, ubi vulneris est Hæmorrhagia, de sistenda ea cogitatur, sed relinquitur exeundi copia, donec viribus & depascenti eas febris inflammatoriæ satis sit prospectum. In vulneribus tantam sæpe erupturientis sanguinis ferociam deprehendimus, ut nisi emittatur, intus defæviat gravissimaque excitet symptomata; & oras vulneris importuno coagulo fætidaque putredine infestet. Hoc autem casu, ubi jam diu plus justò fluxerat fluxurusque amplius videbatur, quamvis febris leniret periculum, auxit tamen lipopsychiæ aut deliquii suspicionem. Atque ideo causæ erant justissimæ, ut quod in Thoracem exciderat, detraheremus omne, & quod venarum adhuc dum contineretur cancellis, quanta maxima opera custodiremus, quamvis irritò hætenus eventu, quod Natura ostenderet, suas in curandis morbis & abditis & desperatis partes sæpe esse potiores.

ARTIC. XVII.

Quinto decimo morbi die color manè pallidior, circa vespèram autem magis miniatus. Instillatio facta resupinato subtrahitis pulvinaribus corpore, an forte immissus liquor sic tandem melius vulneri appropinquaret, & aliquando Hæmorrhagia, si quæ esset, sisti posset. Calor etiam inclinante die invaluerat, quamvis non eum in modum, ut febrim aliquam argueret. Cruor effusus ad Uncias duodecim, etsi primùm serosus appareret atque fluidus, mox tamen contracta pellicula crassus evasit atque mucilaginosus, & qui medicatum Clysteris odorem fœtente aura facile superaret. Mel Rosatum cum pauxillo spiritus vini addi in Clysterem jussi, ut ne putredo, quæ jam jam pus minari videbatur, degeneraret, & sanguis stagnans ab Acaciæ succo plus æquo coagularetur. Intus quoque ad fluorem sanguinis compescendum hanc formulam adhibuimus. Rec. Cornu Cervi raspati Unc. iij. Passul. maj. mund. drachm. ij. Sem. Anisi Unc. Sem. Aq. Plan

Plantag. Tormentillæ, Scabiosæ ana. Q. S. Coque S. A. Colat. Unciis viij. adde Aquæ è Typhis C. Cervi. Scorzon. comp. Cinnamomi, diabor. ana Unc. Semiss. Syrupi jujubini drachm. vj. M. F. Gelatina vulneraria.

ARTIC. XVIII.

Die sexto decimo Febricula quidem non adeo intensa, sed tamen ingens virium deliquium, pulsusque ipse non quidem pro magnitudine morbi, sed comparatione cum antecedentibus institutâ exiguus. Pondus puncturæque lateris, ex quibus valde dolebat æger, molem & acrimoniam sanguinis tabescentis in illâ Pleuræ viciniâ satis indicabant, etsi nulla, mirabile! vel tussis aut alia vellicatio incommodaret. Detecto vulnere manè quidem Unciæ quatuordecim fœdi cruoris putidumque olentis, totidem etiam, quod vix credas, vesperi ultima minati videbantur; sed vultus constantia in tam copioso alibilis succi detrimento aliud promittebat; ad examen revocatus cruor crassior apparuit & variegati in fundo coloris, ita ut purpuram pallidiorem dilutionibus & carneis striis intermistam referret. In refrigerato grumuli fundo hærebant candidiores, sedimenti urinacei, ubi post morbos solvitur, æmuli: instillatio continuata & jam antea potio vulneraria.

ARTIC. XIX.

Die septimo decimo, qui vulneris erat quartus decimus, eadem adhuc symptomata viriumque majus discrimen, ægro jam quoque animum despondente, cum ad vulneris aperturam ingentem denuo profundi sanguinis ad Unc. XI. copiam videret.

Sanè nos quoque ad illam stagnantis fluidi quantitatem perculsi, quodvis experiundum duximus, & cum nihil vel probatissimis effectum esset, hæc fortè Naturâ abhorrente, ad liquorem faciliè stypticum pedem retulissemus, nisi illa sanguinis putidi crassi & jam purulenti copia diversum suasisset. Itaque receptam methodum ingressus Deo Naturæque negotium committere satius duxi, id tamen etiam conatus, ut tantillo spiritus vini in

Clysterem addito crassitudo imminueretur. Vespero reverso pulsus, virium functionumque omnium majus erat deliquium, quamvis non ex æquo morbi. Referata plaga Uncias reddidit duodecim. Æger exonerata putidi sanguinis mole non tantum sibi constabat, sed & parte aliquâ sensum doloris puncturasque jam aliquot diebus infestas levare fatebatur. Examinatus uterque in patinis cruor non tantum fœdè olebat evaporatis particulis medicamenti, verum etiam in fundo saniem ostendebat crassam mucilaginosam atque purulentam. Itaque isto indicio de pure quidem concepimus spem lætam, sed illa permisti sanguinis copia vires ægrè sustecturas arguebat, & deinde in tantâ sanescentis fluidi morâ solida jam corruptionem hausisse videbantur.

ARTIC. XX.

Octavo decimo die nihil ferè mutata conditio ægri, si quod somnus de nocte mediocris doloris sensum abstulisset. Resoluto vulnere effluxere iterum Unciæ sanguinis tredecim, intermistis fibris pallidioribus, quas in refrigerato apparuit esse puris jam maturati strias. Cruoris substantia multis jam partibus serosior, quàm pridem, quod nempe crassioribus caseosisque fibris fundo subsidentibus inque pus excoctis serum innataret. Circa vesperam pauxillum duntaxat prorupit sanguinis, morantibus fluorem tenacioris materiæ filamentis. Jussimus ad hæc Clysterem melle vinique spiritu, quem hætenus commodè toleraverat, perfundi, addita etiam ad arcendam putredinem Ballamicorum tinctura.

Quo magis elaborari pus cœpit, hōc sanguis fuit & tenuior & aquosior; ut hoc ipso constet, puris generationem ad crassas potissimum & filamentosas sanguinis particulas spectare, esseque velut sedimentum quoddam sanguinis fermentatione eamque sequente præcipitatione tinctura sua & viscositate orbatum. Familiare est inter Chemicorum experimenta Tincturas quàm saturatè rubras aciduli spiritus nidore in candidas verti, & cum huic quoque fermento inflammatoriæ mutationis causas imputent nostri,

ftri, facile etiam, quod inde reliquum est symptomatum, hinc deducas.

ARTIC. XXI.

Nono decimo die mediocriter se habuit æger, etsi febris non-nihil invaluerat, degenerante jam in Empyema sanguine. Respiratio aliquantò incommodior, unà & tussicula: nihil tamen peregrini in sputo. Id quoque dolebat, pondus in Thorace augeri, haud dubiè, quod crassiores particule quæ in pus quam maximè abeunt, à sero suo desertæ diaphragma magis premerent. Ad plagæ aperturam denuo Unciæ duodecim sanguinis effluebant, sed quibus accesserat triens olidi puris, ut de Empyemate jam planè constaret. Itaque cura omnis eo conversa, pugnatumque internis pariter atque externis.

ARTIC. XXII.

Vigesimo die utcunque melius se habere videbatur, prodieruntque ad resolutionem vulneris Unciæ octo puris saniosi & foetidi, admistis tribus Unciis ichoris. Quà de causa Clysteris formulam ita variare placuit: Recipe Fol. Scordii Man. j. Flor. Hyperici, Bellidis, Centaurii min. aa. pj. Myrrhæ rubræ Drachm. Semiss. Coque in S. Q. aquæ puræ; Colat. Unciis X. adde Mellis Rosati Unciam unam & Semiss. Vesperis, non computato Clystere, Unciæ quatuor puris prodire. Hactenus igitur Hæmorrhagiæ ancipitis periculum evasisse videbatur æger, sed nova à pure sollicitudo.

Hæmorrhagiam certè non memini aliam vidisse aut legisse majorem quàm hanc ipsam; quamvis autem per ordinem successionis cruor eruperit, multum tamen est, tot de die unciis, aliquando & libris, profusis vires non penitus intercuisse. Equidem, cum corpus nostrum, nisi calculus fallit, viginti duntaxat octo aut summum triginta sanguinis libris rigetur, necesse est vetere expulso novum successisse sanguinem, totum adeoque corporis habitum mutatum, non inficiente hoc pinguiore aliturâ, quam postea præter omnem opinionem recepit. Aliquid tamen est, non simul &

semel effusum fuisse, ut meritò suspicari possim, ex quotidiano victu, potu & cibo, quamvis hic longè esset tenuissimus, redundasse, quod detrimenta illa lentè repararet. Sane id unum serò dolui, non fuisse initas rationes quantitatis in victu, & nec Urinæ, nec excrementorum nec transpirationis, ita enim calculi subductio & mutua omnium, comparatio fuisset facilior. Illud autem haud fallaci conjectura assequi posse videor, excretorum sensilium quantitatem sensilium assumptorum quantitate longè semper fuisse majorem; nam si Urinæ, si sudorum, si excreti sanguinis exigam copiam, quod assumebatur sive liquidum seu solidum, primis saltem diebus ferè nihil erat, quod postea aliquid, & tamen excretorum respectu exile. Ut facilè induci me patiar, aliunde accessisse & vel ex aere, quod seris suppleret vicem, esse, adeoque in ipso, quod Cosmopolita ajebat, *occultum vitæ cibum*, esse nectar analepticum, esse spiritum salemque volatilem & vectricem omnium Lympham, fuisse tamen & ipsam beatam dotibus fermentisque instructam.

ARTIC. XXIII.

Die vigesimo primo symptomata in universum leniora, et si subinde per horas ingravescerent. Vulnus manè detectum Unci-
as refudit puris jam candidioris crassiorisque tres, unâ cum duobus ramentis corporis solidioris articuli digitalis magnitudine: hac ipsis oculis & microscopio explorata vesicularum Pulmonis substantiam ex parte putridam ostendebant: adeo ut nunc demum de vulnere conjectandi certior occasio esset. Instillationes continuatae.

Mirificum sanè est nunc tandem prodere se Pulmonis frustillum, ubi tamen initio nec curiosa exploratio quidquam profecerat: Jam ergo constare debebat vulnus fuisse Pulmonis, nec vulnus tantum, sed & partem lobuli decussam. De vasis autem lasi magnitudine et si valdè rixentur auctores, video ego etiam non ita magni vulnus periculosum esse, quando in tam continuâ visceris a spumoso sanguine ferventis quassatione, non facile coaliturum
videa-

videatur. Quemadmodum autem quâ iter est sanguineorum va-
forum, eò quoque pari necessitate contendunt aereæ viæ, tubuli
bronchiales, ita necessum eodem semper vulnere & aerem & san-
guinem efflari. Ut enim plagam concipias longè subtilissimam &
ad capillarem venulam directam, semper tamen & usque vesicu-
læ pulmonaris læsionem involvi opus est. Cum autem vesiculæ
istæ sint expansiones tubulorum bronchialium membranæ, in
quas velut in utriculos immissus aer se recipiat, utique ad minimam
statim superficiei pulmonaris, quippe quæ tota vesicularis est,
stricturam aerem nisi quid impediat, exire necesse est; ut pluri-
mum tamen etiam sanguinem, quia vesicularum singulis planis
reticulatim intextæ sunt venæ perque minima dispersæ. Hic au-
tem, cum pars decisa fuerit solidior in tanto tamque subito san-
guinis profluvio, tum venas aliquot capillares, tum unam paulò
majorem pertusam fuisse probabile est. De lobulis autem, an pro-
tinus ferro fuerint abraşi, an verò putredine secesserint, dubium
est: ego, partim ferro recisos, partim putredine solutos existi-
mem, non vanâ conjectura.

Sub vespere redeuntibus quatuor apparuere puris foetidi
Unciæ, una cum ramentis solidioribus, sed in speciem putrilaginis
corruptis. Intermissa jam instillatio experimenti causa.

ARTIC. XXIV.

Itaque postridie, dies erat secundus & vigesimus, vix ali-
quid puris extorquere vulnere potuimus, lentore moram imponen-
te: exile tamen ramentum ori vulneris se objecerat, quod, cum
forcipe dentato amoliremur, aliquantulum puris successit. Instilla-
tionem autem magno negotio repetivimus. Vesperi reversis ex-
hibuit sese pus ad uncias decem: sed non ante quàm æger in ven-
trem se abjecisset pronus. Fœtor autem intolerabilis medicatum
Clysteris odorem longe superabat: jamque ex adstantibus aliquis,
quem novitatis causâ adduxeram, & ipse Medicinæ Candidatus,
spectaculo rei, maximè etiam infesto nidore territus, in lipothy-
miam inciderat, balsamo bene olente, quo quisque se adversus

foetorem armaverat, agrè revocatus. Verùm quia pus justo crassius videbatur, spiritus Cornu Cervi tantillo in Clysterem addito fluorem reducere conabamur. At ne vulneris quoque angustia fluxum inhiberet, Turundam mutavimus, immisso ex radice Gentianæ cylindro.

Fœtor ille puris novam sollicitudinem de Hæmorrhagia securis creabat, namque manifestum putredinis periculum minari Pulmonibus & ipsi Pleuræ videbatur. Portento tamen simile, in illa foetidæ aëræ acrimonia, nunc Pleuram, nunc Diaphragma, nunc Pulmones afficiente, nullam unquam tussim secutam esse, nempe aliam, quam quæ causaria valetudo ante morbum excitaverat. Utrum Balsamicus Clysteris nidor vitiosum illud contagium ex parte correxerit, an membranæ fuerint *παχύδερμοι* atque sensus minus delicati, equidem haud faciliè dixerò. Scio alias ad inflammationes & puris generationem crescere membranarum texturam & quasi solidari. Interim, dum jam Pulmonis lobulos aliqua sui parte imminutos fuisse constat, notabile est in tanto hiatus pus, quod etiã vesicularum texturam ab aliquibus transudare creditur, non etiã ad fauces bronchiorumque truncos viam affectasse, seque in sputo aut scretu exseruisse. Sed opposuit se forte, quod in pure erat glutinosissimum, viamque valvulæ instar obstruxit; aut ipse in se collapsæ vesiculæ beneficio succi saniosi, ut alias sæpe & labra & digitos conglutinare invicem solet, coalescere; sive etiã ruptæ vasculorum Laciniæ præpostero flexu sibi incumbentes aliæ alias angustarunt, quemadmodum in exenteratis sæpe visceribus vidi nuda illa & fluitantia vascula, si in plano solido promiscuè agitantur, non penitus neque ad omnes partes aditum flatui dedisse. Neque enim in tam obscuro rerum positu evadendi melior spes est.

ARTIC. XXV.

Die tertio & vigesimo duæ Unciæ puris emanabant, sociantibus se iterum aliquot ramentis pulmoneis. Perniciosus adhuc fœtor instillationes poscebat. Vespero denuo sex Unciæ puris crassi

& supra quam credi potest, foetidi. Sanies erat bicolor, albis, cinericiis jam & viridioribus flocculis distincta, ut appareret ex illo genere puris esse, cujus ingenium damnare Medici solent. Aheneum vasculum, quo excipiebatur, atro purpureo colore signatum erat; quod cum ab acida puris aura proficisci crederem, erosionem primum pleurae, inde & pulmonum, tandem etiam costarum, veritus, Balsami aliquid sulfuris & quidem anisati in Clysterem addi curavi.

ARTIC. XXVI.

Die quarto & vigesimo manè rursum duae Unciae puris exivere, una cum majoribus ramentis, odore totum conclave infamante. Inquieta nox propter Turundam tumidiorem, derivatis in se humoribus; justo etenim plus vulnus dilataverat. Itaque ad veterem Turundam & illam ex lino rediimus. Vesperis examinata puris materia copiosa iterum frustula moleculasque solidiores ostendit. Resoluto vulnere duae Unciae puris paulo jam candidioris & aequalioris prodire. Tussis, quae jam inde ab aliquot diebus infestaverat, planè remisit. Instillatio ad quatuor cochlearia instituta.

ARTIC. XXVII.

Die quinto & vigesimo valetudo mediocris; ex vulnere autem quatuor Unciae puris candidioris, comitati lobulo Pulmonis. Necdum tamen in illo medii ventris putore ullum vel puris in sputo, aut olidae aerae in spiritu vestigium. Vesperis iterum Unciae quinque puris, multò quàm antè, foetidioris, quo ipso spes pridem concepta nonnihil laborare coepit. Ad purificandam superficiem tum Pulmonum tum costarum Mellis Rosati plusculum Clysteri adjici curavi, arcente etiam ulterius contagium amaritudine myrrhata.

ARTIC. XXVIII.

Die sexto & vigesimo Symptomatum quaedam malacia. Pus tamen etiamnum foetidum & ad quatuor Uncias profluens, Itaque Balsami sulfuris anisati guttas quindecim in Uncias octo Clysteris

steris addidimus, meliorem sic puris conditionem sperantes. Vesp̄i tres apparebant puris Unciæ, minus jam foetidi omnibusque numeris absolutioris; quin & pondere se levare æger dicebat; an quod pus jam maturius, hoc est, aere concepto levius magisque fermentatum esset, an quod pars aliqua ante decessisset?

Mirandum hoc quoque erat, ab olido illo puris contagio, iam inde ex aliquot diebus infesto, nihil quidquam damni vel in pulmones aut sanguinem redundasse. Tussis tamen nulla vel remissa eaque aliunde. Pulsus mediocris & parum à naturali distans. Anima adhuc dum pura nulloque squalore, quod equidem in illa Pulmonia internique Thoracis putredine eventurum videbatur, inquinata. Equidem credibile est, a viscerum membranæ superficie, ut potè arctius contexta, halituosam illam auram, modò ne sit nimis spiculata & acris, facile repelli suisque contineri carceribus.

ARTIC. XXIX.

Die septimo & vigesimo pus erat candidius, æquale & minus olidum; nova tamen symptomatum syndrome spem pridie conceptam perturbabat; namque in mira membrorum segnitie, sensuum torpore & somni graviter incumbentis necessitate æger dolebat. Tumor quoque pedis, illius ex directo vulneris, jam à tribus diebus gravis; quid quod & Pulsus mutatam rerum faciem significabat. Itaque, ut in talibus fieri solet, ὑπὸ τῆς πληγῆς vulnus suppositamque lateri doloroso saniem hariolatus spem ferè omnem abieceram. Verum Fortunæ lusus considerans manifesto ereptum periculo etiam majoribus eripi posse existimabam. Vesp̄i ejus diei Unciæ quatuor puris albi & bene cocti, nec ullo modo foetidi, effluxere. Sed tamen nescio quid febriculosi frigoris corpus infestabat, doloremque in Lumbis, maxime circa costarum posticarum spatium sentiebat summum, viribus nunc etiam magis, quam pridem, collapsis. Pulveres, mutatis paulum ingredientibus, repetiti & novis symptomatibus accommodati. Intus quoque Balsamo sulphuris anisato in decoctum addito usi simus, dum interim instillationum quoque habitatio.

Nunc

Nunc tandem auræ aliquid ulcerosæ perreptare massam sanguinis febriculamque accendere videbatur, neque enim aliunde facile novum illud symptoma deduxeris. Obstitit quidem usque, si ita placet, membranarum solidior textura, & tandem victa succumbere debuit sparso in sanguinem virulento puris nidore; qui cum aciditatem quandam participet, mirum non est leve primum coagulum, & mox dissipato eo calorem subortum esse justo majorem, ut in quem desinere Naturæ vindicta solet.

ARTIC. XXX.

Postridie tres Unciæ puris liquidi albi & nihil præter Balsamum Sulfuris Anisatum redolentes emanarunt; multâ tamen spumâ tum hanc tum hesternam missionem comitante; manifesto documento aëris aliquid pectoris receptum cavitate elidi; certè enim lenta puris eruptio majorem justò moram & aeris commercium vulnere indulgebat. Hesternum frigus duas horas corpus occupaverat, excipiente calore, qui in mediam usque noctem perdurabat. Musculorum vigor remissus & ossa veluti confracta ægro apparebant, novum haud dubiè contagium supeditante empyemate. Et quia morâ illa damnum accipere & Pulmones & Pleura videbantur, consultum fuit experiri, num se diureticis, quæ est nonnullorum persuasio, abduci materia pateretur. Præscripsi misturam ex Aquis Chærefolii, Petroselini Hyssopi, Spir. Fragariæ, Tartari & Oculis Cancris; verum in quibus nihil profectum est. Manè à Chirurgis intermissa erat infusio, atque ideo vesperi puris pauxillum idque crassum & vi extortum vulnere prorupit ad Unciam dimidiam. Quare denuo instillationem imperavi, non de nihilo omittendam.

ARTIC. XXXI.

Die nono & vigesimo rursus evacuatæ sunt quatuor Unciæ puris paulò crassioris. Cætera mediocriter se habebat æger risuque adventantem excipiebat. Respiratio modica; Tussis quoque remissa aut nulla; *ῥεφυαλλία* etiam unâ cum pedis illo tumore.

re fero vaporoso evanuerat. Medicamentis febrifugis & matu-
rantibus usque certatum.

ARTIC. XXXII.

Die sequente matutinis horis puris spumosi lentēque flu-
entis Unciæ duæ. Ingens hisce diebus & plus quam canicularis
calor aerem turbabat, adeo novum ægro metuendum erat peri-
culum: at, siue quod transpiratio aucta, seu quidquid erat me-
dicamentorum præcipitantium, contagiosam auram reprimeret,
melius se habere viriumque constantiam erecto situ fateri cœperat.
Sed neque hæc felicitas perpetua. Circa vesperam duæ iterum
Unciæ & Semiss. Hac vice consultò instillationem omisimus.

ARTIC. XXXIII.

Itaque postero die, qui erat primus & trigessimus, Uncia
tantum apparuit una puris lentē & ægrè protrusi: quare repetita
instillatio matutina plusculum circa vesperam reddidit puris & qui-
dem fluidioris. Drachmæ erant quasi decem. Dolor Hypo-
chondrii sinistri denuo invaserat. Igitur evocati Clystere flatus
quietem dedere.

Vulgarissimum est in illo vulneris dolore corporisque statim
quiete, dum fermentationes quoque lentē procedunt, flatus col-
ligi, alvumque constipari: ubi, cum acris impetuosisque me-
dicinis occurrere religio sit, non temere alio quam lenitivo aut
Clystere operam adhiberi velim. Adeo neque hic, quod antè
quoque factum memini, nec infusio Sennata, nec Syrupus laxa-
tivus, Caneri oculis & Aquâ Fl. Acasiæ dilutus, metuenda erant.
Utramque sine suspitione offensæ medearis, tuta est ab omni parte
Clysterum emollientium ratio; neque enim eos, quos Trochisco-
rum alhandal plurimis granis condiunt Chirurgi, facile admitten-
dos putem, quod ipsorum Purgantium, ubi id necessitas postu-
lat, longè potior & securior sit usus.

ARTIC. XXXIV.

Primo die Junii puris non spumosi Uncia dimidia; fortè quòd
ob celeritatem deligationis omissamque instillationem minus ir-
repleverat

repperat aëris. Sub vesperam ultra drachmas ij. vix quidquam prodiit, etsi in omnes partes verteretur corpus, obnitentibus, credo, Pulmonibus. Instillatio neglecta. Ergo postridie vix una puris drachma prodiit. Instillatio consultò adhibita ostendit sub vesperam puris crassioris Uncias ferè duas, liquato per moram pure. Jam verò præter omnem spem, adeo nihil constat, pulsus concitator dolorque in dorso dextro, quàm ad Lumbos vergit & costæ terminantur veræ, vehemens, sine dubio ob superstitem adhuc puris materiam. Efflorescentia utriusque genæ major, jam & respiratio correpta & appetitus dejectus monstrum alere videbantur. Instillatio nunc iterum omissa, non alio consilio, quàm ut fructum ejus manifestius deprehenderemus.

ARTIC. XXXV.

Tertio die drachmæ puris duæ tantum apparebant; ergo instillationem maturari jussi: inde etiam vesperi multiplicatæ drachmæ ad Uncias crevère duas. Pus erat fluidum quidem, sed minus æquale, lividum & retro odore. Quare spes & expeditæ curationis eventus animum rursus frustrari cœpit. Infusio commendata, etiam Pulverum & Electuarii, quod ex Conserv. Fl. Symphyti, Veronicæ, Rosar. Loch. de Pulmone vulpis, Oculis Cancris, Succino præparato & Syrupo Papav. Rhœad. constabat, nilius.

ARTIC. XXXVI.

Quarto die pauxillum puris albidis & foetentis, & quod Græci *ἰλκώδες* vocant. Nunc ergo specillo Thoracis cavitatem explorandam duxi, ut de mole ingenioque puris constaret. Itaque calefactum modicè ferrum lento tractu sub Pulmonibus ad latera costatum inflexit Chirurgus; cumque nihil adeo obfisteret, in adversum dorsi parietem ferrum impegit, jam etiam exterius sensum ejus animadvertente digito, ipso verò ægro, sive metu, quem animo præceperat, seu sensu asperiore magis percussio jamque Cardialgia proximo. Querela erat potissima de dolore dorsi cir-

ca costam octavam. Pulsus etiam celer & febriculofus, respiratio magis quàm antè impedita.

Periculum facere libuit, utrum longo specillo materia notari posset, quò copiae certior ratio haberetur. At si ve quod in declivem diaphragmatis angulum secessisset, seu aliud obstitaret, nullum quidem ejus rei signum capi potuit. Quod autem tam malè ab exploratione haberet jamque Cardialgiae proximus esset, vel à sensu Pleurae subtiliore, seu fortè inconsulto nervorum Cardiacorum compressu, in illà specilli agitatione, reperendum fuit. Namque inde vix horae requies, cum alio omnia statu deprehenderem.

Totum inde corpus convellebatur, febris, dolor, respiratio, omnia in deterius vergere videbantur & post Cardialgias vehementissimas vomitus invadere & dejectiones alvi, redundante statim, res mira! in universum corpus exanthemate coccineo eoque ad singulos vomitus invalescente. Materia vomitu rejecta aequabat libras tres eratque instar aquae purae nullaue adeo falsedine comitata. Potio analeptica, quam plerumque caetera medicamenta intercalabant, & ipsa rejecta. In hoc itaque ego certamine velut Crisi omnem eventus aleam positam existimavi.

Rarum profectò symptoma: & quod nescias unde deducas; nunc enim de spirituum, nunc humorum orgasmo incidit suspicio. Nervos quidem fibrasque primum illa exploratio vexasse videtur, paratà jam antè ad exitum seri fluidioris mole. Notabile tamen & hoc erat, in tam pertinaci corporis quassatione nec semilaceros Pulmones, nec alias partes injuriam passas, quò Naturae custodis prudentiam hic intelligas.

ARTIC. XXXVII.

Quartò die Junii matutinus aderam peregrini symptomatis conditionem sciscitaturus; sed nihil adhuc dum melius aeger habebat. Vulnus uno eoque ruberrimo colore perfusum; jurasses Cinnabarin esse Laccà temperatam. In caetero corpore maculas rubras albedo distinguebat, remittente nunc paroxysmo & exanthemate

thematē, quod uti universum vultum adhucdum, ita paulō ante totum corpus sine discrimine aut ullā candoris notā occupaverat. Manē ad levissimam corporis concussionem vomitus reeruduerat, exeuntibus rursū duabus feri limpidi libris. Pulsum reperi ego celerrimum, inæqualem & parvum, respirationem concisam & subitam, nunc etiam calorem toto corpore vehementiorem. Hac rerum facie perturbatus, disposito molliter corpore, pus, si quod esset, evocari iussi. Nec mora: prodire Unciæ septem & semissis puris æqualis & subalbidæ. Potuissēmus autē plus expectare, nisi lipothymia à tot doloribus superstes intervenisset. Infuso liquore guttulā unā atque alterā balsami sulphuris anisato vulnus obduximus, & quod omnia detrectaret ventriculus, quantumvis mollia, internorum usum tamdiū sufflaminavimus. Sub meridiem rediimus: ubi rubor ille in totum remisisse videbatur, succedente veteri candore: Stomachus etiam lentē assueverat Cardiacæ Portioni: Plagā resoluta expressimus duas Uncias puris striati & crassissimi. Vesperī rubor se intendērat priori affinis, sed unius horæ intervallo finiebatur, jamque, quod ante non licuerat, significabat miras se ad exanthema sensisse ventriculi tensiones & post æstuosas quasdam acresque ebullitiones videri statim aliquid in venas diffundi, inde trahente contagium volatili succo in cutem emanare carneum primum, inde auctis gradibus coccineum colorem, mox tamen iterum profligandum. Emissæ puris Unciæ duæ. Electuarium ad corroborandum ventriculum exhibitum tale erat: Accipe Conservæ menthæ, Rosar. vitriolatæ aa. Unc. Sem. Cond. Cort. Citri Drachm. ij. Dialcord. Frac. Scrup. ij. Mastich. el. Drachm. Semiss. Terræ sigillatæ, Japonicæ aa. Scrup. Sem. Syrupi Rubi idæi Q.S. Misce, fiat Electuarium. Bolum iussi subinde deglutiret, donec firmior esset Ventriculi tonus.

Equidem à feri biliosâ & volatili tincturâ faciliq̃ à cætera massa secessu ortum duxisse hoc phænomenon mea quidem est conjectura. Genus autem efflorescentiæ tam rarum mihi visum,

ut nec cum Guttâ Rosaceâ, neque cum Erysipelate comparari potuerit, & semel tantum in vultu ejusmodi subnatum colorem meminirim. Color autem erat non fœdus aut morbificus, sed pulcherrimus ejusque æmulus, quo pudoris notas in bene habito corpore exprimere & Natura & Pictoris penicillum solent.

ARTIC. XXXVIII.

Quinto die melior ægri conditio symptomataque in univ-
sum leviora. Pulsus moderatus, respiratio mollis, ipsius etiam
ruboris exilia supererant rudimenta. Unum duntaxat grave,
dolor & tensio sub Cordis dicto scrobiculo, ut appareret necdum
omnem Ventriculi effervescentiam remisisse. Continuata Cardiaca
& impositum ex oleis aromaticis linimentum. Proruperant puris
Unciæ duæ & Semiss.

Tolerabilis etiamnum ægri ratio, sed dura post vomitus al-
vus laxativo ex Syrupo Rosar. solutivo, mannâ & Rob Ribium
sollicitari debuit; bis inde dejecerat. Puris paucillum vulnere
exiverat. De meridie lecto se proripuit, periculum virium factu-
rus: & sanè sic satis bene novum hoc vitæ genus toleravit. Post
horas duas lecto se reddiderat: Vesperis Unciæ puris dimidia fuit
educta.

ARTIC. XXXIX.

Die sexto Jun. manè puris flatuosi & bullati Unciæ dimidia
exivit, idque *μετ' εὐφροίας*, nunc etiam Ventriculi dolor planè de-
sierat: imo & ciborum major quàm pridem, appetentia. Vef-
peri eadem ratio, tres Drachmæ puris eductæ, ipesque erat cum
tempore imminutum iri puris copiam, quando de dorsi dolore
nulla amplius querela.

ARTIC. XL.

Die septimo tamen nova catastrophe & præter opinionem
Unciæ ferè dimidia tum manè tum vesperi emissa: recruderat
etiam ille in postico dolor.

ARTIC. XLI.

Octavo symptomata rursus omnia remissiora, Tussis nulla,
Re-

SECTIO II. DE AFFECTIBUS THORACIS.

259

Respiratio etiam multis partibus melior & ferè naturalis. Mira autem ad somnum propensio, ne quid terriculamenti abesset. Evocatæ mane Unciæ puris duæ, vesperi Drachma una & Semissis.

ARTIC. XLII.

Nono Junii, qui erat à vulnere trigessimus septimus, nova emerfit calamitas; namque virium manifestum deliquium, vox exilis & rauca, pulsus quoque satis compressus. Equidem ad iteratam puris effervescentiam & nascentem inde sanguinis spirituumque intemperiem tot Paroxysmorum in se redeuntium errores referri posse videbantur. Drachmæ puris tres prodierant.

ARTIC. XLIII.

Decimo Junii Pus manè vespèrique ad Drachmas ij. emissum. Clyster injectus plurimum detraxit materiæ viscosæ, unde & animi passus est deliquium. Vires tamen paulò antè firmiores, quàm pridem: namque de die duas horas egerat ὀρθοσάδιος; Pulsus quoque erat compositus, at vespèri celerior cum nocte ingravescibat.

ARTIC. XLIV.

Sequente die eodem omnia statà: pus utrisque vicibus ad Unciam unam prodiit. Vacuo ventriculo medioeriter se habet, repleto eo, quamvis nec hoc multum sit, omnia deteriora & cum febriculosâ intemperie conjuncta, efflorescentibus quoque genis, ut solet hæcticis evenire. Facies ipsa sensim collabescens nihil adhucdum boni promittit.

ARTIC. XLV.

Undecimo Junii appetitus quidem medioeris, sed latera nondum satis firma corpus agrè sustinebant, vix enim è lecto properabat, quin statim eum repeteret; Puris effluxit Uncia, sed ut ab aliquot ante diebus, boni nitidique, quare etiam Clysteris genus mutare constitui, sola hordei aqua & melle rosato contentus.

AR-

ARTIC. XLVI.

Duodecimo die stillavit pus ad Drachmas decem. Nova genarum efflorescentia aliis aliisque symptomatis tum maximè respiratione incommodâ vultuque Hippocratico excepta. Verum animus ægri erectior ciborumque appetentia etiam, quæ ex prioribus nascebatur, suspensionem diluebant. Præscriptis formulis adhuc insistebamus, urgentes potissimum Balsami Sulfuris Anisati usum.

ARTIC. XLVII.

Tertio decimo die Unciæ puris duæ effluxere. Itaque quomelius subveniri Naturæ posset, præscripsi mundificativum pariter & maturans remedium, Pilulas nempe, ut quarum actio tardior est & ipsâ tarditate securior. Formula autem hæc erat: Rec. Terebinthinæ Venetæ in Aqua Petroselini coctæ drachm. j. Flor. Sulfuris drachm. sem. Balsami Peruviani Scrupul. j. Olei Anisi guttas vj. M. F. Pilulæ numero quadraginta, liquiritiæ pulvere conspergendæ; quarum quinque aut septem tum manè tum vespere cum Syrupio Violaceo deglutiendæ erant.

ARTIC. XLVIII.

Quarto decimo die dolores circa sedem vulneris exquisiti, sine dubio acrimonia oram membraneam vellicante: jam verò & genarum color roseus clandestinas sanguinis effervescentias prodebat. Pulsus & respiratio, utraque sub noctem concitiora, mane ad ingenium redibant. In illo tamen humorum orgasmo & appetentiæ & virium incrementum non contemnendum; & ut speciosis istis symptomatis fidendum minimè videretur, attamen ipse æger animum confirmabat. Exierat puris Uncia una & dimidia.

ARTIC. XLIX.

Postridie dolores vulneris per centrum musculi Pectoralis intendinam exire motuique brachii officere videbantur. Credibile motu intempestivo excitatam puris acrimoniam consensu quodam in vicinas partes delævisse. Puris apparebant Unciæ tres.

AR-

ARTIC. L.

Sexto decimo die non sine ostento rursus prodire Unciæ tres & dimidia, atque ita, quem tandem aliquando desitutum crededamus puris effluxum, novis actibus insurrexit, spemque simul omnem, modò collapsam nunc instauratam propemodum, evertit. Pus quia crassum & nonnihil olidum, veterem balsamicumque ex amaricantibus Clysterem reposcebat, quem ideoque præcepi ut adhiberent.

ARTIC. LI.

Septimo decimo die eadem fere quantitas, pridiano etiamnum durante dolore. Febricula sub vesperam semper infestior subinde & lipothymiis comitata.

ARTIC. LII.

Octavo decimo eadem symptomatum series dolorque vulneris modicus. Conquerebatur etiam de matutino frigore in meridiem usque producto, quod plerumque cibo sumto calor excipiat. Puris emissi Unciæ erant quatuor, paulatim crescente numero.

ARTIC. LIII.

Nono decimo die paulum sibi redditus æger videbatur, calorisque & frigoris vices non ita graves. Puris unciæ sex apparebant. Quare suasi ægro præscriptis medicamentis, quorum hæcenus fastidium diuturnitas pepererat, diligenter uteretur, ipsis cum primis Pilulis, habitâ etiam Clysterum ratione, tum qui Thoracem, tum qui alvum eluerent.

ARTIC. LIV.

Vigesimo die eadem symptomatum ratio usque ad Uncias tres emanavit. Cætera non malè se habebat. Ex illo tempore, quòd alia negotia obeunda essent, itineraque ægrorum causâ continuam visitationem abrumperent, præscripto vivendi ordine, vulnus Chirurgis commisi curandum, eâ tamen lege, ut si quid novi sanationem turbaret, in eo amoliendo meo maximè consilio & præsentia uterentur. Itaque necessitate flagitante etiam post illa sæpiusculè adfui ægro diversam ejus conditionem toties mutabilem

admiratus, quòd symptomatum quotidie alia atque alia facies esset, sanandi rationes mutationum ingenio accomodare necesse habui. Jam enim febriculæ, sed erraticæ, sed nocturnæ & frigore comitatæ, jam lipothymia, cum vultus pallore & labrorum lividitate, jam tussiculæ, obstinatæ quidem, sed vel siccæ aut cocto phlegmate comitatæ, jam diarrhœæ etiam copiosæ cum febriculâ, jam quies & sopor veterinosus, jam alia periculi suspicionem augebant impositam mutandi necessitatem. Et ut nihil certius videretur, quam Empyum cum esse & usque mansurum, attamen post variatæ dia consultationesque curiosas, juvante Deo O. M. eò res deducta est, ut pure penitus expurgato vulnus coalesceret ægerque cum tempore sanior evaderet quàm pridem. Ingraveſcebant quidem & minabantur periculum, etiam post vulneris coalitum, tusses, fallaces febriculæ, Hecticis non absimiles, cum squalore Autumnii conjunctæ, verum tamen tum diætæ, tum loci, cujus consuetudine gaudebat, ingenio, accedente etiam hyemis molliculæ beneficio, morbum feliciter superavit, unusque etiam ostendit Naturæ nihil esse difficile, & ubi à medicamentis tenuis spes est, à DEO plurimum expectandum boni. Sunt hæc monstra sanationum, quarum individualis & numerica ratio uni DEO perspecta est: & cum nos specie duntaxat & sensuum objectu omnia metiamur, indivisibilis autem illa Naturæ, seu Harmonicæ omnium unionis quantitas & proportio, Elaterisque efficacia, nullo admodum sensu cognoscantur, non mirum est Prognosticorum, quæ à nobis proficiſcuntur, fidem esse ambiguum. Ut adeo laudare habeam Medicorum prudentiam in rebus quoque dubiis cunctantium, in quam partem Prognosticum inclinent; nam si quid in talibus temere hariolanti respondet, non artis aut scientiæ, sed Fortunæ opus esse putandum. Quid enim ibi certi esse potest, ubi objecti natura eâ parte cognita non est, quâ maxime esse debebat. Temeritas illa est conjecturæ etiam non vanæ nutricula. Satiùs est & meo quidem judicio ad cõmmendationem nominis utilius, ostendere, quàm sæpe Natura, etiam in vulgò conclamatis, sit potens, quàm

contra

contrà in plurimis nec speciosis circumstantiis sit fidendum, &, ubi omnia tuta videntur, sæpiſſime eventus deſtituat. Quod ſanè multis vulnerum obſervationibus teſtari poſſem, niſi Hiſtoria ad finem ſpectaret.

Puris autem ratio, dum fluxit, (fluxit autem ad diem uſque ſeptimum & vigefimum Julii) hæc fuit, ut plerumque qualitate ſibi ſimile, copiâ diſſimile prodiret; aliquando enim in drachmas inque ſcrupulos deſuiſſe ejus effluxus, jamque nihil amplius exire videbatur; cum ecce ſubito iterum ad Uncias, ad dimidias libras, ſemel quoque ad integram & ultra efflueret. Igitur pro puris conditione Clyſteres Thoracicos mutavimus; & ubi deſinere fluxus ejus videbatur, ultimis diebus cannulam plumbeam, ſed alatham, vulnere immiſimus, ne puri, ſi quod reſtaret, aditus intempeſtivè obſtrueretur. Fluebat autem nonnihil melius ad corporis motus reſpirationeſque per cannulam in Emplaſtrum. Cum deſinere fluxus videbatur, cannulam extraximus & conſolidationem tentavimus; & tamen, quamdiu vulnus apertum erat, aliquid effluebat, cumque pure antea effluxerat materiæ limpidaſe ſeroſæ, primùm ad drachmam unam aut ſemiſſem unâ cum pure, inde exhauſto illo ſola ad drachmas ij. & diminutis gradibus ad ſcrupulum guttulasque. Materia illa in vaſculo relicta gelatinæ naturam inducibat, areſcebatque inſtar glutinis; quem cum humorem Naturæ proprium & illum membranas Pleuramque inungentem eſſe judicarem, ſuaſi conſolidationem vulnere non infelici eventu. Illud autem de vulnere teſtari poſſum, toto hoc curationis tempore valde ſe præſtitiffè obnoxium, nec ulla carnis alienæ luxuria, neque labiorum callo fiſtulæ naturam affectaſſe: quod cum aliàs timendum sæpe ſit & moneant Practici, in hoc tamen corpore id quoque vel in Naturæ benignioris laudem, aut Chirurgorum prudentiam accedere meritò debuit.

In univerſum autem reperio ex Ephemeridibus Chirurgorum, quibus abſente me per quatuor aut quinque ſeptimanas, etſi ſubinde per epiſtolas conſulerent, vulnere percurandi officium manda-

tum erat, effluxisse ex illo, quo ego numerare destiti centum & viginti octo Uncias, cum dimidia puris fluidi atque putris, quibus si numerum jungas priorem, excreſcet in viginti libras med. Unc. novem drachm. quinque puris, atque illis si accedat sanguinis profusi calculus, ecce simul ſumtæ materiæ quadraginta tres libras, quinque drachmas, non conſiderando, quod temere in lintea atque emplaſtra promanavit.

Notandum hic eſt, ſi gravitas Puris ad bilancem examinata fuiſſet, longè majorem futuram fuiſſe copiam. Dimenſi ſumus vaſculum, quo humores illi excipiebantur, exemplo cantharorum, quos aquis ſuis dimetiendis ſervant Pharmacopœi & Unciis diſtingvunt.

Quod autem de copia illa rem putas eſſe incredibilem, attendas velim non ſimul & ſemel ſed aliquot ſeptimanarum curſu prodiſſe, quidquid erat ſanguinis aut Puris. At verò ne unius hſtoriæ fide nitatur veritas, altera alteram corroboret. *Hildanus Centuria tertia obſerv. Chirurg. Obſerv. XXXVII.* Hſtoriam, ſi non ſimilem, certe prodigioſiorem, de Hæmorrhagia Umbilici enarravit, teſtatusque eſt intra undecim dies, quotidie bis, idque horis deſtinatis, manè intra ſeptimam & octavam, de meridie intra ſecundam & tertiam, certo Pharmacopœo Solodurenſi viginti ſeptem libras ſanguinis umbilico effluxiſſe, & tamen ægrum beneficio Naturæ ſanatum ad ſe rediſſe. Ubi niſi quotidiano victu damnum fluentis ſanguinis compenſatum ex parte fuit, ut compenſatum eſſe potu quidem, ego exiſtimo, neceſſe eſt ab aëre, ut antè indicavi, materia ſeri repetatur, aut, hoc quoque fallente, longè major ſanguinis copia venas perambulet, quàm vulgò noſtri credunt.

In noſtro verò caſu hoc quoque perplexum ſatis, ut tamdiu fluxerit ſanguis, nec tamen ſignum ejus in Pectore latentis ſatis manifeſtum fuerit. Si enim hæſit, utique in expiratione, ubi attollitur Diaphragma, incumbētis pondus moleſtare debuit; ſi in Pulmones ſe abdiderat ſive pur ſeu ſanguis ad occaſiones eruptura,

rum, haud facile quis modum latibuli expresserit, & sanè expansione suâ & ipsi dolorem adferre debuissent gravativum? Jam & hoc aliquid est, an omne simul ibi steterit; an verò partitis vicibus ut Pulmonibus exstillavit, ita etiam vulnere proruperit. Equidem fieri non potest, ut omnis tum sanguinis tum puris materia ab initio ibi hæserit, quod Thorax, vel si vacuus esset, tot capiendis libris non sufficeret. Puto igitur subinde molem aliquam sanguinis vulnere emanasse, & tandem quoque stagnantem in Lobulo aliquo sanguinem corruptionem subiisse, qui ipse etiam allabentem in singulas horas fermento sui infecerit & ad putredinem disposuerit; omnem adeoque sanguinem ibi in pus converti potuisse, donec emendatâ sanguinis partisque læsæ textura vulnus coalesceret. Planè uti in Fonticulis nonnunquam fieri videmus, quòd corpore fraudato pleraque in eos alitura abripiatur, manèque & vesperi succum secernant nutritii æmulum, sed in speciem puris corruptum; cujus tum demum deprehendere finem solemus, quando melior complexio Balsamicum & consolidativum succum subministraverit, sparso etiam in reliquum corpus hoc beneficio.

Quod tamen sæpiusculè Phthisin minaretur æger, erroribusque Paroxysmorum febrilium periculum tabificæ mortis indicaret, istis vulneribus proprium est, & ostento simile, post tot tædia intentatasque deteriorum vicissitudines, tandem tamen sine ullo recidivæ metu, at demum superato autumno asperiore, integrum atque sanum, etiam cum adiposo corporis incremento, evasisse. Nescio autem, an simile sit, quod *Gregorius Horstius Cent. iij. Observ. XXXVI.* ad *Hildanum* hisce verbis transcripsit: Exemplum, loquitur de vulnere Pulmonis, ante biennium hic in vicina habui in Nobili quodam Viro, lethaliter in Pectore vulnerato, cui diutissime decumbenti quotidie maxima saniei copia è vulnere, non raro quoque Pulmonum particulæ parvæ simul egrediebantur. Hic aliquandiu Phthisi corripiebatur, omnibus signis cum ea conveniente, quæ aliàs ab exulceratione Pulmonum fieri

solet, interdum propter malignitatem putrescentis Pulmonis, cum summa virium imbecillitate, febrilique calore, cutis exanthemata rubra, more illorum, quæ Petechialibus febribus propria sunt, erumpebant. Tandem tamen, cum diu satis apertum esset vulnus, ipsumque pectus atque Pulmones optimè expurgarentur, convalescere coepit æger, adhuc hodie perfectè restitutus vivens, quod Naturæ ipsius vegetæ & sanguinæ potius adscribendum esse puto.

Atque adeo ex tam infesto casu eumque comitantibus effectibus apparet Naturæ in omnibus incredibilem esse potentiam, & fingi nihil tam peregrinum posse, quod non aliquando ipsa procurante fuerit sanatum. Historia Marci Baxæ per medium oculum lancea caput transfixi *Ephemeridibus Germanorum* testantibus prodigiosa est. Vulnere quoque Cordis non protinus lethalia esse, sed aliquandiu trahi, ex plurimis aliorum scriptis in Anatomia Practica sub suo titulo *Theophilus Bonetus*, & suis ipsius observationibus *Guilhelmus Riva*, Chirurgus Romanus, demonstrarunt. Et certè, si Naturam Cordis ut est carneo musculosa, expendimus, nihil quidem facilius citiusque ad consolidationem pertendit, pertenderetque profecto semper, nisi alia accidentia, vulneris profunditas, illa in continua palpitatione à Parallelismo declinatio, systole diastoleque, sanabilis carnis dispositionem everterent. Equidem pulmonis parenchymatis, utpote membranci, natura longè est sanatu difficilior, & cum motus quoque ille accedat in copia fluidi spirituosus irrequietus, Naturæ beneficium sit oportet, si quid vulneris ad sanitatem perveniat; namque & hinc multa Medici dexteritatem & conatum eludunt. NATURÆ ergo, illi optimæ, maximæ, illi functionum & catenatæ corporis Harmoniæ Præsidi, illi anomalias divortiique, unde unde illati, conciliatrici, nostrique & rerum suarum custodi amicæ, Dei quidem ministræ, at morborum Dominæ, gratias agere, & æstimatæ vulgo Fortunæ benignitatem imputare unicè debemus, non nisi sollicitudinis curiosæque speculationis auxiliiue ferendi opportunitatem nobis vindicantes. Hactenus *Pechlinus*.

Cordis

§. 2.

Cordis verò læsiones adeò periculosæ sunt, ut &

VULNERA PERICARDII

à nonnullis pro simpliciter & absolute lethalibus habeantur, cujus rationem dat *Bidlovius* in *Colleg. Msc.* quod pericardium nihil aliud sit, quàm concursus tendinum musculorum cor formantium, sicque spasmioriantur incurabiles. *Dominicus* autem de *Marchettis* Anatomicus quondam & Chirurgus Patavinus Celeberrimus, in *Anat. suæ cap. X. p. 12.* vulnera pericardii lethalia pronunciat ex eò, quòd plures ex vulnerata solum capsulâ absque cordis læsione fato concessisse viderit. In contrarium hîc militat *Thomas Bartholinus*, qui in *Anatomia Reformatâ lib. 2. cap. V.* exemplum refert *Jobi Savioli* pugione in pericardio perfossi, cum aquâ singulis pulsibus è corde profiliente, quem tamen *Veslingius* feliciter curavit. Alia exempla prostant in *Schenckio*, *Observ. Medicin. Obs. 171. & 174.* Quapropter *Bohnius* in *Examine vuln. lethalium cap. 3. p. 309.* cum *Hieronymo Cardano* in *Comment. ad Hipp. aph. 18. sect. VI.* lethalitatem ex vulnere pericardii accidentem continuitati ejus cum corde & diaphragmatis parte tendinosa tribuit, sine quatum partium violatione aut inflammatione rarò vulnerari potest.

Curatio interne per Decocta vulneraria, externe verò per injectiones fieri debet, quorum formulas in casu præcedente vidimus.

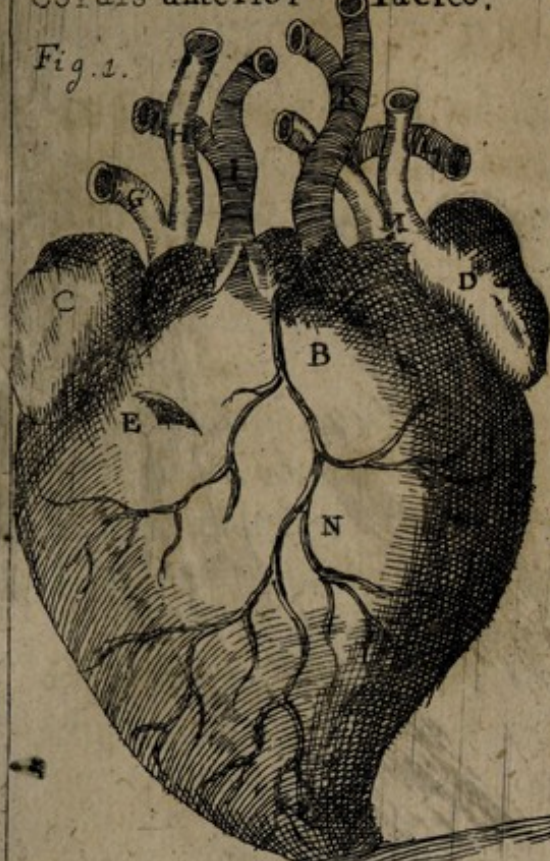
§. 3.

Ipsi CORDIS VULNERA inter maximè, h. e. absolute lethalia recenset *Hippocrates lib. 1. de morbis Ed. Foes. sect. 5.* quod apud omnes in confesso esse *Galenus* in *Commentario* habet. Exigua enim temporis differentia, quâ ea, quæ in ventriculos penetrant, subitò & intra paucas horas, superficialia autem post triduum aut quatrimum interficiunt, hîc neutiquam attendenda est, cum & casus dentur, in quibus aut ob vulneris tenuitatem

& angustiam, aut fortuitam ejus obstructionem à primo sanguinis, vel & aliis à *Bohno* in *Exam. vuln. lethal.* p. 297. & seqq. fuse recensitis causis etiam profundius & in ipsos cordis thalamos vulnerati adhuc per triduum & quod excurrit superstites manserunt. Elegantem hujus rei historiam in *Miscell. Nat. Curios.* Dec. 2. Ann. 3. Obs. 113. pag. 226. refert. D. *Zaccharias Fürstius*, Archiater quondam Elect. Trevirensis, verbis ibi: Ferali, sed innocenti à furentis vel insanientis militis, editiore in loco stantis oblongo gladio transfossus Supremi Vigiliarum Magistri servus, retrò suum, non minus periclitantem, Dominum face ardente notæ illuminans, ultimo prioris anni 84. decembre hîc Confluentiæ: commissus eadem statim nocte & Campi Chirurgorum & Judæi medicastrî curæ. At quarto post velitationem die ultimum obiit diem, sibi ramen semper sub curâ præsens, juscula etiam comedens, sine singulari hæmorrhagiâ, omnibus quoque Romano-Catholicò more Sacramentis ritè munitus. Concessa mihi ab Eminentissimo Clementissimoque Domino meo vulneris istius post mortem investigatio. Remoto itaque osse sterni cum costis appendicibus per medium sectis, totam statim concavitatem pectoris coagulato sanguine repletam vidimus, immixtâ tamen liquidiore sanguinis parte, sive sero, ut commodè spongiâ exsugipotuerit. Remotis sanguinis hisce obstaculis in venam illam vel arteriam, quæ læsæ, istiusmodi sanguinis copiam evomuisent, studio inquisivimus: at cum transfossam inveniremus pulmonem, ubi cordi superjaceret, curiosiores inde facti pulmones removimus & ubi ipsum pericardium transverberatum seposuissemus, ecce stupor! Cor ipsum, omnibus nunc suis integumentis denudatum, crudelissimi gladii ictum excepisse vidimus. Unde stupore attoniti Cor à corpore revulsum & manibus omnium exceptum oculis nostris perspeximus fatalem ensis cuspidem cordis ventriculum totum penetrasse, ita tamen, ut introitus vulneris transverso penè digito fuerit altior, quam exitus, ut in adjuncto schemate *Fig. 1. & 2. TAB. IX.* ruditer tantum delineato, videre licet in Lit. E.

Cordis anterior facies.

Fig. 1.

Cordis posterior facies

Fig. 2.

Fig. 3.

& F. Cultro ejus aperui utrumque ventriculum, in iisque satis magnam adhuc sanguinis coagulati copiam (majorem tamen in sinistro, quam dextro) invenimus, haftenus *D. Fürstius*. Confinilem casum Gissæ observatum refert *D. Francus à Franckenau in Preliminaribus Quæst. Medico-Legalium Zacchiæ* à se editarum.

§. 4.

Curiosum verò & nonnisi à modernis observatum est *φαινόμενον*, quod integra & illæsa cordis textura manente homo, imo & bruta, extemplo & subitò exspirare possint, si aut sanguis ebulliens cordis thalamos & auriculas confertim subiens, aut flatus immissus fibras ejus ita extendant, ut rursus se contrahere nequeant sicque haud aliter ac vesica, ob verecundiam, ab \square nimium extensa & de tono suo dejecta præsentaneam mortem inferat. Elegantem hujus rei observationem primum in equo, mox & in hominibus *Miscellaneis S. R. I. Academiæ Naturæ Curiosorum Dec. 3. Ann. 2. & A. 4.* inseruit illustris Medico-Chirurgus *D. Johannes Conradus Brunnerus*: Experimentis verò Anatomicis idem antea ob oculos posuerat Socer ejus, *D. Wepferus Senior*, Taurum quondam faginatam eò, quod dicitur, lucratus: cujus suasu & consiliis similia in canibus instituit *D. Elias Rudolphus Camerarius*, Archia-ter Würtenbergicus & Profess. Med. Tubingensis, qui non secus ac *Celeb. Schelhammerus* in *Disp. de Anxietatibus præcordialibus*, syncopen & lipothymiam inde deduxit & in *Disp. sua Graduali de Tensione cordis lipothymiae causa* publice ventilavit, quamcum Autor Eruditus (cujus tanquam comitis itinerum nunquam non dulcissima memoria est) Lugduni Batavorum mihi amicissimè obtulerit, Exterorum gratia *Nosocomii Acad. Contin. Num. 6.* inferere volui.

Curatio autem periculosissimæ hujus

TENSIONIS CORDIS

in Venæsectionem, extemplo adhibendam, recidit, quâ non tantum vaccæ à Bubulcis ab affectu hoc (quem das schießende Blut ap-

Ec

pellant

pellant) tum præservativè, tum curativè liberantur, sed & Equi in Venationibus illis violentis, par force Jagt dictis, concidentibus & q̃. exanimis statim in vitam revocari possunt, *vid. Autores allegati.*

§, 5.

Thoracem ab abdomine distinguit Diaphragma, cujus INFLAMMATIONEM cum in *priori parte* sub Tit. de Phrenitide expediverim, hinc de præsentis tantum

VULNERA DIAPHRAGMATIS

adhuc paucis consideranda erant, quæ communiter in ea, quæ substantiæ carnosæ, & in ea, quæ substantiæ tendinosæ infliguntur, distinguuntur. Priora sanabilia, posteriora vero absolutè lethalia esse dicunt. Ast sicut vulnera minora parti nervosæ inflicta non semper absolutè lethalia sunt, ut in *Miscell. Acad. Germ. Cur. Dec. 2. Ann. VIII. Obs. 198.* videre licet, ita vulnera parti carnosæ inflicta quandoque lethalia esse testatur Responsum Facultatis Medicæ Gissenæ, eò ipso, quo hæc scribo, anno ad requisitionem Ampliss. Facultatis Juridicæ Gissenæ exaratum, quod cum aliis eò pertinentibus cum benevolo Lectore heic communicare volui:

INSPECTIO CADAVERIS.

Postquam requisitione Nobilissimi Senatûs Imperialis hujus civitatis Goslariensis prævia injunctum mihi fuit, ut die 13. hujus hora V. vespertina vulnerati, die 16. ejusdem autem hora I. nocturna demortui, Francisci Caspari Schwerdfegeri cadaver aperirem & de vulneribus illi inflictis attestatum fide dignum impertirem, id ipsum sine mora hora 7. matutina, præsentibus (Tit.) Dn. Johanne Philippo Volekmario, Præfecto civitatis reliquisque adjunctis Dnn. Assessoribus, adjuvante Cognato meo Dn. *Philippo Wernero Stockhusio*, Medicinæ Candidato, ut & infra nominato Chirurgus expedivi & inveni: sub manu sinistra & ejus capitulo s. appendice ossis ulnæ vulnus casum inflictum, particula ab appendice abscissa. 2. Ad trium digitorum transversorum distantiam supra illud

Illud vulnus punctum illatum, dimidium digitum longum. 3. Aliud adhuc vulnus cæsum inflictum supra spinam scapulæ. 4. Porro aliud vulnus punctum acinace inflictum, idque inter 6. & 7. costam, ad quartam ulnæ partem à spina dorsi, juxta longitudinem costarum in sinistro latere distans, quod latitudine 2. digitos transversos ad introitum & 4. digitos transversos ad exitum sub mammilla sinistra adæquabat. 5. Separatis integumentis externis cum musculis & sterno, aperto insimul abdomine, totus ventriculus cibo & potu adhuc repletus observabatur, cum annexo pancreate, omento, & parte intestini coli, supra diaphragma in sinistra pectoris cavitate, quibus hæc penitus replebatur. 6. In eadem cavitate sinister pulmonum lobus omnino flaccidus dorso plenarie concretus ad hærebat, ut non nisi magno cum labore inde separari potuerit; quemadmodum & 7. extremum dextri pulmonis lobi, seu apex ejusdem cum pericardio quodammodo, costis autem circa dorsum tenacius accretus observabatur. 8. Sub ulteriori inquisitione læsionis diaphragmatis, per quod ventriculus cum annexis ad pectus adscenderat, interne circa regionem binorum vulnerum, in carnosa diaphragmatis parte foramen 4. digitos transversos longum occurrebat, quod fibras ejus carnosas transversim penetrabat & ventriculi orificia omnino constringebat. 9. Sanguinis coagulati extravasati parum illic inveniebatur; quemadmodum & in abdomine nequicquam de eo conspiciebatur: vena cava autem & reliqua vasa sanguifera sanguine turgescabant.

Quoad symptomata præcedentia notatu dignum est, vulneratum extemplo de cardialgia conquestum fuisse & quoties aliquid cibi & potus, vel & medicamentorum assumpserat, statim per vomitus exiguos rejecisse; unde & omnia à binis Medicis præscripta stomachica, cordialia, vulneraria, sanguinem resolventia &c. tum binorum Chirurgorum deligationes sollicitæ, V.S. clysmata &c. frustranea fuerunt omnia, siquidem vulneratus tandem in summis angustiis inter 16. & 17. Jun. & ita tribus diebus cum 8. horis post inflictum vulnus animam efflavit.

Attestationis ergò hæc propria manu consignavi, nomine sigilloque meo consueto confirmavi & simul Chirurgi subscriptione insignivi. Goslariz die 22. Maji A. 1712.

Petrus Christophorus Stock-
hausen.

(L. S.)

Christian Müller, Chirurgus,

(L. S.)

RELATIO MEDICI.

Postquam amplissimus & nobiliss. Senatus hujus Civitatis Imperialis Goslariensis à me infra subscripto plenior relationem de vulnere beate denati Francisci Schverdfegeri, Papyri Fabricatoris Cassellani, 28. circiter ætatis annum habentis, desideravit, non potui non eandem his impertire.

Quamprimum die 13. mensis currentis Maji hora V. vespertina statim post vulnerationem ejus certior factus & requisitus fui, ad eundem statim me contuli & ope Chirurgi totum corpus perlustravi, ubi seqq. se truserunt vulnera: 1. Vulnus in junctura ossium & ulnæ sinistralateris, ad pollicis transversæ profunditatem, cæsim inflictum. 2. Vulnus exiguum punctum illatum ad 4. circiter digitorum latitudinem supra prius in brachio. 3. In medio scapulæ sinistræ aliud vulnus cæsim inflictum, profunditate pollicem transversum & longitudine digitorum exæquans. 4. In dorso versus latus sinistrum, inter 6. & 7. costam ad manus transversæ latitudinem à vertebra, inter & per hæc costas vulnus punctum inflictum mediocris digiti longitudine, in cavitationem thoracis abiens & sicut hæc punctura acinace pectus illic intravit, ita versus anteriora inter 6. & 7. costam ad 4. dig. latitudinem sub mamma sinistra exitum quæsiit & ita S. vulnus externè paravit.

Quem-

Quemadmodum igitur è gravissimis hisce vulnerationibus, eumprimis autem è quarta, in dorso inter 6. & 7. costam, insignis & impetuosæ hæmorrhagiæ orta & vulneratus à cerevisiâ quodammodo inebriatus fuit: ita missionem sanguinis in parca quantitate per V. S. administrari & simul potionem sic dictam cordialem, ut & singultu vomituque observatis antispasmodica, tam internè quam externè, una cum enemate, adhibui, quibus symptomata supradicta sic satis refrnata sunt, nullus autem enematis effectus observatus fuit. Quamobrem alterius diei, sc. 14 dicti mensis, horis matutinis per immissionem duorum suppositoriorum illud demum rejectum fuit. Accedente igitur circa meridiem Dn. *Petro Stockhusio* Seniore, Med. Lic. & consilium suum conferente, singultus & vomitus maximopere urgebant, contra quæ mala remediis supradictis per diem 15. & 16. hujus mensis non tantum ulterius pugnâvimus, sed & re probe deliberata, cum die 16. hinc evocarer, iisdem continuatum fuit, utut Vomitu succrescente de iis æque ac de cibis nequicquam in corpore retineri potuerit.

Sub his ergò circumstantiis, me absente, noctu expiravit & abhinc die 17. curr. mensis horis matutinis cadaver inspectioni & sectioni subiectum fuit, prout è Relatione adjecta pluribus elucescit, quæ omnia hisce decenter attestari volui. Goslarix die 25. Maji 1712.

Henning Johann Siemens,

(L.S.)

M. D.

EXAMINATIO CHIRURGORUM.

Actum

Goslarix in Judicio, die 30. Maji, præsentibus Dn. Prætorè,
Joh. Philippo Volckmar & Actuário infra scripto.

E e 3

Chri-

Christian Müller ex officio citabatur, & loco juramenti ad seqq.
Q.Q. ita respondebat:

I.

An Servum Fabricatoris Papyri, Franciscum Schwedfegerum, ante festum Pentecostes nuperrime effluxum, vulneratum & die 3. Pentecost. denatum sub cura habuerit?

Respondebat: Omnino.

II.

An ipsemet primam deligationem injecerit & quo tempore id factum?

Rec. Non tam seipsum, quam Franciscum Georgium Rennevvaldum primam deligationem administrasse, cum duabus abhinc horis ipse demum accesserit.

III.

Quo in statu eundem invenerit, cum eundem deligare vellet, & quomodo se gesserit?

Rec. Se priorem deligationem solvisse & ipsum vulnus explorasse, idem convenientibus unguentis & emplastris curasse, non intermissa impositione sacculorum ex herbis balsamicis & vino calido, quæ singulis bihoriis, noctu æque ac interdiu repetita fuerint; & quoniam æger se in tantum moverit, se hoc illi serio exprobrasse, & injunxisse, ut quietè iaceret, quo deligatio æque ac medicamenta operationem suam perficere valeant, eoque magis, quod duorum hominum vita hic periclitetur: Vulneratum verò respondisse cardialgiam & angustias suas hoc minus concedere.

IV.

An continuo se quietum gesserit, ut adhibita emplastra & medicamenta internè adhibita operationem suam perficere petuerint?

Resp. Negando cum caput mox pedum locum in lecto occupaverit, mox quatuor quasi pedibus & manibus insistere visus fuerit,

V.

An Dnn. Medici Ipseque vulnus ab initio statim pro lethali habuerint?

Resp. Affirmando, id præsumi potuisse, cum perpetuò evomerit & singultu continuo laboraverit.

VI.

An ipse æquè ac alii in eam opinionem ceciderint, diaphragma per ictum lateralem perforatum & ventriculum statim in principio per illud penetrasse, ut in sectione visum & repertum fuit?

Rec. Affirmando, hoc & Medicos & se ipsum veritos fuisse. Quod autem ventriculus per diaphragma adscenderit, utrisque ne per somnium q. in mentem venisse. Actum ut supra in fidem

CC. Wustefeld.

Nota, Franciscus Georgius Rennevald concotdabat cum priore.

RESPONSUM

FACULTATIS MEDICÆ HELMSTADIENSIS.

Oblatam nobis facti speciem, occisum Papyrarii servum Goslarensem concernentem Nos Decani, Senior & reliqui Professores Facultatis Medicæ hujus loci debitâ cum diligentia perlegimus & collegialiter perpendimus: sc. juxta copias attestatorum Medicorum sub dato Goslaræ die 22. Maji 1712. antedictus Papyrarii servus inter alios ictus minores cæsum inflictos ancipiti, insimul gladio inter 6. & 7. costas ad distantiam quadrantis ulnæ a spi-

„a spinâ dorsî, juxta longitudinem costarum, in sinistro latere;
 „vulnere simul punctim illato, quod latitudine 2. dig. transver-
 „sos adæquans ad 4. dig. distantiam sub mammilla sinistra inter
 „costas illas rursus exitum quæsiuit, læsus inventus fuit. Aperto
 „autem cadavere in carnosa diaphragmatis parte foramen 4. dig.
 „latitudinem emiciens observatum fuit, per quod ventriculus
 „cibo & potu adhuc repletus, cum annexo omento, pancreate &
 „intestini coli parte adscenderant & sinistram cavitatem pectoris
 „impleverant.

De his ut jam Medicum nostrum judicium impertiamus & ad
 quæstionem;

*An hæc per diaphragma illata vulneratio pro simpliciter &
 absolutè lethali habenda sit?*

Respondeamus, sancimus & dicimus vulnerationem supra-
 dictam, juxta additamenta sub Litera A. & D. ut & copiam
 examinis Chirurgorum attestatique Medici, non tam pro absolutè
 lethali, quàm pro gravissimo quodam & difficulter sanabili vul-
 nere habendam esse; quam nostram sententiam, ut principiis
 Artis consentanea est, ita eandem consueto Sigillo Facultatis
 confirmare volumus. Helmstadii die XV. Jun. 1712.

(L. S.)

*Decanus, Senior & reliqui
 Profess. Facult. Med. Acad.
 Juliae.*

RESPON-

RESPONSUM

FACULTATIS MEDICÆ

GISSENÆ.

UT prævia requisitione decente Ampliff. Facultatis Juridicæ hujus loci iudicium nostrum impartiale & principiis artis conforme, an sc. vulnus diaphragmatis (cùm reliqua omnia minoris sint momenti) prout in communicatis nobis Actis criminalibus inibique contento attestato inspectionis Dn. Medici & judiciali deposito Chirurgorum descriptum & à Friderico Christiano Nollbeckio iaterento Papyrario, Francisco Henrico Schvverdfegero, inflatum fuit, simpliciter lethale fuerit, comunicemus Nos Decani, Senior & Professores Ordinarii Facultatis Medicæ hujus loci, præviâ Collegiali perlectione Actorũ modò dictorum & matura ponderatione omniũ illic concurrentiũ circumstantiarum, constanter judicamus vulnus diaphragmatis huic subjecto inflatum omninò pro simpliciter & absolutè lethali habendum esse: idque juxta sancitum *Hippocratis* nostri 6. *Aphor.* 18. cui perfecta fuerit vesica, aut cerebrum, aut cor, aut septum transversum (i.e. Diaphragma) aut tenue quoddam intestinum, aut ventriculus, aut jecur, lethale est; Et licet *Galenus* in *Commentario* ad hunc locum & l. 8. *methodi medendi* cap. 9. verba hæc *Hippocratis* tantum ad vulnera tendinosæ diaphragmatis substantiæ inflata restringat, imo & hæc ipsa, nî justo majora sint, pro absolutè lethalibus non habeat, teste *Sennerto lib. 2. Med. Pract. P. 2. c. 18. pag. 224. & l. 5. P. 4. c. 3. pag. 366.* cui quoad carnosæ partis vulnera, minora præcipuè *Alex. Benedictus Hollerius in Hipp. 6. aph. 18. Jacotius, Pavaus, Glandorpheus specul. Chirurg. Obs. 27. ac Diemerbrœck Anat. l. 2. c. 3. & ex parte quoque Fallopius & Vidus Vidius* subscribunt,

Ff

teste

teste *Sebenckio l. 2. Obs. 277. & seqq. & DD. Bohnio Renunciat. Vuln. p. 324. & seq.*

At tamen è contrario *Zacchias in Quæst. Medico-Legalibus lib. 8. Tit. 2. Q. pag. 416. Col. 6. cum Foresto l. 6. Obs. 3. Vido Vidio l. 3. c. 15.* existimat vulnera diaphragmatis, etiam non magna, interimere: quia & jugem habent motum, propter quem & sanguinis suppressio & agglutinatio impeditur & nullo negotio inflammationem concipit & sensum habet exquisitum, ob quem dolores mirum in modum exacerbantur. Dum ergo 1. hoc ipsum verâ de minoribus diaphragmatis vulneribus dici potest, multo magis id de vulnere quæstionis admodum enormi, sc. 4. digitorum transversorum latitudinem æquante, valebit.

Quemadmodum & vulnera similia diaphragmatis, etiam carnosæ illius parti inflicta à *Celeb. Lipsiensium Professore D. Bohnio* omnino pro absolutè lethalibus judicantur, dum *l. c. pag. 325.* ita de iis scribit: Majora nihilominus (sc. diaphragmatis vulnera) non nisi morte expiari præter experientiam communem ratio suadet: dum per hæc quoque actio respiratoria vitalis turbatur & inflammatio superveniens cerebrum ac nervosum genus æquè facilè, ac si pars ejus tendinea ictum sustineat, in consensus spasmodicos ciet: Et similiter famigeratissimus Professor Hallensis *D. Stahl in Diss. de vuln. lethalitate §. 53.* perhibet seq: Si diaphragmatis vulnera talia fuerint, quæ nobilis hujus visceris functiones enormius turbent, periculum sanè magis magisque notabiliter intenditur, non ea propter solum, quod pars vulnerata, in perpetuo motu existens, ob quietem denegatam consolidescere nequeat; sed ob inflammationem, dolorem & spasmum compressivum, per quem respiratione ad tempus cohibita vulneratus è vivis tollitur. Ad hæc 2. in Relatione inspectionis supra allegatæ §. 5. perhibetur totum ventriculum, cibo & potu adhuc repletum, cum annexo omento, pancreate & parte intestini coli supra diaphragma in sinistram pectoris cavitatem penetrasse, sicque motum cordis & pulmonum, ipsamque adeò respirationem, ad
synco.

syncope & suffocationem usque turbasse, imo tandem planè intercepisse: de quibus prælaudatus D.D. Bohnius l. c. pag. 327. & 328. ex Paræo, Sennerto, Henrico ab Heer, Glandorpio & Blancardo exempla allegat & statim addit: sive brevi, sive post mensium demum fluxum moriatur ab ejusmodi viscerum mutato situ perfoßus, lethalis tamen dici meretur hic diaphragmatis ictus, quod arti nullus suppetat modus, per quem raptus ille impediatur ac translocata interanea retrahantur; etiam si de his (phænomeno satis abstruso) constaret. Prout & 3. symptomata concurrentia periculosa, sc. vomitus alimentorum ac medicamentorum & singultus ferè continuus, anxietas & inquietudo s. jectigatio, decubitus inordinatus (de quibus Hippocr. Progn. s. Prorrhet. III. 9. & IV. I. edit. Lindenii legi poterit) exigua ad reconvalescentiam spem dederunt, sed potius vulnerati mortem tertio die 4. accelerarunt & promoverunt. E quibus omnibus & singulis circumstantiis haud aliter concludere possumus, quàm vulnus enorme diaphragmati in hoc casu inflictum pro absolutè lethali habendum esse. Quod unanimiter his attestari & sigillo Facultatis nostræ consueto roborare voluimus. Signatum Gissæ, die 23. Jan. 1713.

Decanus, Senior & Profes-
sores Ordin. Fac. Med.
hujus loci.

§. 6.

Occasione casus antecedentis non possum non hic inserere rarissimam observationem de ventriculo & aliis visceribus confinibus in thorace, citra vulnus diaphragmatis, invento, quem D. Gabriel Clauderus in Epistola ad D. Marcum Rnyck, Medicum Ambstelodamensem, Patavio A. 1661. seqq. descripsit:

PP.

Annus ferè præterit, Vir Clarissime, cum Amstelodami amicitiam aliquot abhinc annis in Germania fundatam denuò firmavimus, & Tua Claritas me non modò modis amicitiae, &

Ff 2

humana-

humanitatis omnibus excepit, sed & suavissimis discursuum Medico Chymicorum bellariis saturavit; hinc non vulgari eruditione Tua in Tui raptus cultum, quam petii, à Tua humanitate obtinui linentiam, literarium Tecum saepius instituendi colloquium. Ignosce igitur, sis, quod concessa hacce licentia haecenus abutens tam serò, uti Tibi promissæ, ita debitæ persolvam amicitiae tributum; aliquot enim fateor, effluxere menses, cum nullis Te visitaverim literis: Moræ autem hujus causa est continua itineris mei ex Batavia vestra in Italiam continuatio, qua nunc feliciter bono cum Deo peracta, non possum non redire ad neglectam haecenus favoris Tui & eruditionis lucernam olentis communicandæ redintegrationem.

Ne autem sterile in Tuum prodeat conspectum hoc quicquid est Epistolæ, atque ut ex Te aliquid eruditi eliciam, transmitto casum aliquem rarum, ejus quidem similes, non tamen adeò vehementes, notavere Cl. *Schenckius*, *Marcellus Donatus Helmontius*, alii, tum ut mecum mires rarissima illa varia, quæ in dissecto corpore reperire fuerit, de quibus Anatomicorum nemo, quantum mihi quidem constat, Posteritati reliquerit mentionem. Dum Lipsiæ Praxin Medicam exercere aliquot abhinc annis sub Amici Tui veteris, & Patroni mei supremi *Dn. D. Joh. Michaelis* auspicio eram auspiciatus, Juvenis quidam ab antiquo & honorato in Bataviæ confinibus natus stemmate, 23. annorum, temperamenti calidi & humidi, habitu corporis valido & pingui præditus, intemperatam haecenus vivens vitam, in prædio quodam Amicis valedicturus, diæteticos commisit errores; hinc infuetam sibi incurrit Anorexiam, cum aliquali cardialgia & non frequente singultu, propterea ob vires aliquantum debiles rhedâ Lipsiam redux factus, superveniente largo materiæ adustæ, piceæ, foetentis, cum pauca pituita viscidâ permixtæ, vomitu, me accersiri curabat. Adcuratè ego in causam inquirens, aliam non invenio, quàm ut in diætæ peccando regulas adfectum sibi huncce fuerit fabricatus; adhibui igitur, cum vitalis indicatio universali-um præmissionem dissuaderet, qua interna, qua externa confor-

tantia

tantia stomachica, effervescentem humorum subito corruptorum ebullitionem precipitantia, stomachique fermentum, ut naturaliter sese habeat, commonefacientia, quantum quidem per brevissimum & paucis saltem diebus durans ferocientis morbi tempus licebat, neque omittebantur ob vires quodammodo debiles cordialia: sed remediis ineassum tentatis, & redeunte quot horis vel semihoris potius fortiori vomitu contra hostem tam rebellem pugnare solus nolui; unde ipsum ægrum visebat quoque supra laudatus *Dn. D. Michaelis*, qui cum adstantibus omnibus stupefiscens tam subito ortos, tam atroces, tam celeres, tam retro vomituum reditus (inter tot morborum myriades, quas viderat & feliciter debellarat,) antea non viderat, non audiverat. Continuabatur medicamentis notatis, clysteresque revulsionis gratia adplicabantur; sed expectata remediorum efficacia non succedebat, nisi quod clysteres paucissimum materiæ picæ secum educebant, singultusque & quodammodo cardialgia die secundo desinebant, vomitus autem nihil planè juvantibus multum aliàs juvantibus medicamentis semper antiquum obtinebat, donec tandem sub tertii diei finem (præcedente aliquot ante obitum horis majori eaque subita virium prostratione, ac postquam hocce triduo quadraginta libras, & quod excurrit, materiæ istius nigre adustæ ac viscidæ rejecerat,) Archeus sarcinæ materiæ peccantis diutius ferendæ impatiens copiosè & impetuosè per os & nares eam protruserit, ut sic æger, viribus suum officium non facientibus, sed Archeum operantem deferentibus, subito suffocatus sub nigra hæc & spurca materia purpuream simul evomuerit animam. Quæ subita & insperata exspiratio ad adfectus causam sagaciter indagandam excitabat *Dn. D. Michaelis*, ut de mortui corporis apertionem institui mandaret; quo facto, invenimus (reliqua notatu digna inventa infra exponentur), in ventriculo inciso tres adhuc libras materiæ istius nigro viscidæ, quæ tamen uti omnis aut ejecta non fœtorem, sed acidulum præ se ferebat odorem: Pylori sphincter adeò erat relaxatus, ut ex intesti-

nis materia pleno in ventriculum impetu remeare haud difficulter potuerit: Intestina nihil fermè amplius in se continebant, & inflammata quodamodò videbantur, quamvis nullum heic loci æger dolorem aut aliud symptoma persenserit. Inquirebamus etiam, an forte an per vas breve ater iste succus ex liene in Ventriculi interior, uti nonnullorum vult opinio, regurgitaverit, sed illud, quod quærebamus, neutiquam inveniebamus. Quantum factum rectum conservandæ conducat humani corporis œconomix, ut naturalem obtineat vigorem fermentum stomachi acidum, testatum eunt operationum, bonarum sc. in sano & pravarum in morboſo corpore, eventus. Quemadmodum enim Pistor ad futuram panis cocturam semper fermenti paucum sibi retinet; eodem modò providus Noster Archeus ex nuper absoluta in Ventriculi abeno adsumtorum coctione pro proxima ciborum ingestione fermentanda & concoquenda semper fermenti aliquid curiosè reservat & conservat, quod postmodum finita coctione, & materia qua chylosa laudabili, qua excrementitia ad intestina ablegatis, acidula sua substantia tunicas stomachi vellicando de rursus adsumendis alimentis homini aurem vellicat. Hac operatione naturaliter ita in gyrum redeunte benè fit chylus, ex chylo sanguis, ex sanguine porrò alia. Econtrà verò, si hocce stomachi fermentum in operationibus suis circulo ordinatio edendis sufflaminatur & turbetur, tantum abest, ut utilis possit confici chylus, ut potius ab impedita chylicatione prava non solummodò patiatur sanguificatio; (si enim non firmum satis in ædificio exstruendo reponat fundamentum Architectus, durabilem certè & expectatam sibi non promittere potuerit structuram) sed & alia aliquando, eaque gravissima symptomata (quæ non modio aut trimodio; sed toto horreo hic admetiri possem, nisi brevitati studeam) ac inde mors succedant.

Ad præsentem quod spectat adfectum, cum ille Juvenis in diætæ præcepta hætenus aliquoties peccaverit, licet ne minimum mali inde senserit, sed superflua intrusa à valido viscerum robore innoxie fuerint edomita & exturbata, ac ille sibi ipsi ac pluribus fuerit

fuerit visus maximè sanus; tandem tamen Archeus exorbitantiis diutiùs superandis insufficiens permittitur, ut copiosè assumpta à fermento naturali debilitato digeri non benè & mutari in chylum laudabilem potuerint, (non aliter quàm ellychnii flamma, si oleo copiosius superfuso obruatur, extinguatur,) hinc enata præternaturalis ista succorum crudorum & malè digestorum effervescencia & ebullitio, hinc enata succorum adustio & corruptio, hinc illorum copia gravantium & acrimonia stimulantium violenta per vomitum exturbatio, hinc succorum ex intestinis, mesenterio, aliisque primis viis in stomachum revocatio & similis corruptio & similis exturbatio; hinc tandem ultimò ab Archeo priorum virium memore & noxii impatiente tentata quidem, sed non optatè finita residui peccantis plenaria expulsio, hinc subita illa dolor! suffocatio. Hæc mea de affectus hujus causa censuram Tuam, Vir Clarissime, expetens & expectans est opinio, quam mihi spero, non invidebis. Hariolatur insuper laudatus *Dn. D. Michaelis*, causam aliquam nimis & præternaturaliter fermentantem in Ventriculo debilitato vomitus hosce, uti subitos ita mirabiles, forsitan excitasse, cum defunctus in nupera exsatiatione incidit in cujusdam sibi non adeò ingenuè faventis societatem. Talem autem fermentationem à nebulone alteri clanculum & subdolè procuratam antea observavit idem Vir celeberrimus; & ista facile excitari poterit propinatione duarum rerum, quas, ne iis forsitan abuti posset scelestus aliquis, hic exprimere non necessarium duxi.

Nunc ad observata rara in disseccto corpore Anatomica: Affectio hujus, vomitus nimirum mirabilis, causam inquirunt, alibi eam nisi in Ventriculo primùm quærere non poteramus, adeò recta ad hunc via tendebamus; proinde secta abdominis cutè, pinguedine, & peritonæo, audi & mirare! non comparabat Ventriculus, neque etiam aderat Lien, neque conspiciebatur Omentum. Re inaudita attoniti facti, ubi vomitus nostri causam quærere debebamus, tantùm non nesciebamus; Cum
autem

autem vastum pinguedinis corpus digitos tres transversos crassum (quod intestina fovendo absentis omenti sufficienter vicem gerebat) cultelli remorabatur aciem, ideo ut majus haberemus spatium ad facilius indaganda illorum latibula, apertionem thoracis consultam putabamus. Referato itaque sterni albicans quoddam & glandulosum corpus in sinistro thoracis latere a vidis nostris obviam ibat oculis; hoc principio eminus pulmonis ulcerosi & corrupti figuram æmulabatur; sed manus Anatomicè admota hocce esse omentum, ac sub eodem latitare ventriculum, stupefcentibus nobis omnibus ostentabat. In mentem mihi tunc statim veniebat Clarissimi *Sennerti* observatio, dum juveni per ingens diaphragmatis vulnus in thoracem stomachus ascenderat; inspiciebamus igitur & præfens diaphragma, num forsan illud sua laceratione Ventriculo ad altiora viam quoque concesserit, sed sanum hoc erat & omnino integrum, nisi quod, uti mox dicetur, foramen quoddam in eo, naturale tamen plane nec violenter factum, intestinorum partícula itum & reditum vix permitteret; adhuc stomachus, quod scrupulum nobis demebat omnem, cætera liber, inferiore sui parte ligamentis aliquot membranosis iisque fortissimis diaphragmati & pleuræ circa costas spurias alligabatur. Pleniorum horum mirabilium connexionem & cognitionem ut adipisceremur, sejungebantur à mesenterio intestina, quæ ita sese habebant: Ventriculo in thorace sito adnexum erat more communi duodenum, hoc cum portione substrati pancreatis è sinistro thoracis latere prope dorsum peculiare & nerveo annulo circumscriptum diaphragmatis foramen perreptabat in abdomen, ibique cum reliquis intestinis ad colon usque naturaliter continuabatur; hoc colon ex abdomine per dictum foramen thoracem ingrediens ibidem cum omento, cui firmiter erat adnexum, Ventriculi fundum in duas quasi partes dividebat, iterumque miro anfractu deorsum tendens via eadem & eodem diaphragmatis foramine in abdomen rediens rectum intestinum, longum satis & gracile, constituebat.

Ventriculus, qui erat nimium quantum magnus, superiore sui parte claviculas ferè attingebat, sinistrumque latus plane occupabat, ut vix minimæ sinistri pulmonis particulæ locus superesset: Ventriculus adhæc situm habebat quasi inversum; œsophagus enim descendens propè diaphragma eidem inferebatur; (ut sic recte dolorem sub mucronata cartilagine, id est in ordinaria orificii stomachi superioris regione, persenserit aliqualem,) pylorus autem cum connexo duodeno altius ferè usque ad claviculas erat situatus, superiacebatque priori, superiori dicto, ventriculi orificio.

Ventriculus quoque cor, quod mediante pericardio diaphragmati erat copulatum, de sua in dextrum latus depellebat sedē, ita ut dexter pulmo cordi cedens, sub eodem dorso adhæreret spinæ. Nunquam tamen juvenis ille pinguis de asthma aut aliis querebatur symptomatibus, nisi statim post cibum & potum nimia assumpta, quod ob ventriculi procul dubio extensionem eveniebat, statimque iterum sine relicto damno cessabat; cujus asthmatis subito incipientis & innoxie desinentis genuina causa nos antea sæpius angebat, & nemo illam, quam nunc autopsia docuit, divinaisset. Ut grande stomachi corpus spacium haberet sufficiens, in sinistro thoracis latere minimam pulmonis particulam creavit Natura. Diaphragma totum erat carnosum. Hepar magnitudinis insolitæ & tantæ, ut locum stomachi infra deficientis ordinarium plane impleret, diaphragmati etiam erat adnatum, ac præ se ferebat faciem visceris maximè sani. Inquirebamus quoque sedulo in lienem primo nullibi adparentem, eundemque demum sanum quidem, sed exilem & per vas breve ventriculo conjunctum, in peculiari capsula, quam ipsi diaphragmatis duplicatura in sinistro latere composuerat, invenimus latentem. Hi sunt naturæ lusus, quos in præsentī corpore notare licuit; ulteriorem investigationem & veniens Hesperus & nonnulli ex defuncti Amicis invidebant. Miraberis forsitan mirandā; de horum tamen veritate te non dubitare confido; si enim opus esset, testes nominare possem plures

Medicinæ Doctores & Candidatos, nec non alios fide non indignos, qui partim manum secando simul admovebant, partim spectatores aderant. Ne autem in Epistolarum jus, quod brevitatis est, nimis peccem, hæc dicta jam sufficiant; de aliis alio tempore. Vale paneraticè, Vir Clarissime, & favore Tuo, uti facis, beare continua æternum eruditionis Tux admiratorem. Dabam raptim Patavii, è Museo, Calendis Martii Anni Melfiani M.DC.LXI.

CAP. VI.

DE

AFFECTIBUS CHIRURGICIS IN POSTICA COLLI ET THORACIS PARTE OBSERVANDIS,

§. I.

Curatis anterioribus & interioribus Thoracis partibus earum quoque ratio habenda erat, quæ in postica colli & thoracis parte occurrunt; ubi præter

VULNERA DORSI

partibus carnosus inflicta & aliorum instar per traumatica, tam interna, quam externa facile curanda, notam cum primis merentur

LUXATIONES VERTEBRARUM COLLI ET THORACIS,

quarum priores omnium periculosissimæ sunt, cum easdem non possit non spinalis medullæ circa suum principium compressio sequi, qua spiritibus animalibus influxus ad inferiora denegatur

Oriun,

Oriuntur ut plurimum à casu ab alto aut ictu violento in collum, quibus processus obliquè adscendentes & descendentes ex sinu-
luis extruduntur, quod das Halsbrechen vocant.

Restitutio celerrimè fieri debet, si vita salva factaque mane-
re debet. Æger igitur collocetur in sellam humiliorem, ut cor-
pus ejus à Ministro Chirurgi humeris & scapulis illius incumben-
te deprimi possit. Interim Chirurgus caput ad aures comprè-
hensum attollere debet & in omnem partem convertere, absque
tamen violentiâ aut nimiâ concussione, usque dum vertebra
luxata in pristinum locum restituta sit, quod inde licet cognosce-
re, si dolor statim remittat caputque rursus hinc inde moveri
possit. Quandoquidem verò præter foras & emplastra nihil
adhibere, imo sufficiente fasciatione vix succurrere possimus:
hinc per aliquot dies caput rarò l. nunquam moveatur, donec li-
gamenta satis roborata & firmata fuerint.

§. 2.

Frequentiores autem

LUXATIONES VERTEBRARUM DORSI

contingere solent, sive extrorsum, sive introrsum, unde gibbus ori-
tur. Illic, sc. in luxatione extrorsû facta, in teneris adhuc subjectis in-
dies ab axillis ad os sacrum usque spina manibus leniter comprima-
tur, vel & laminis ferreis spleniisque thoraci insutis vertebra intror-
sû versus comprimatur, applicando desuper emplastra & unguenta
roborantia & adstringentia, sicuti ante restitutionem nervinis &
emollientibus quoque utitur *Hildanus Centur. V. Obs. 67. pag.*
458. Alii integras thoraces ferreas applicant, quæ ut eò leviores
sint multis & crebris foraminulis perforatæ sunt, ut easdem in fig.
æneâ ob oculos ponit *Ambros. Paræus lib. 12. de supplem. defi-*
cientium.

In adultis autem hæc parum aut nihil juvant, cum primis si
luxatio jamdum inveterata fuerit. Sin autem statim in principio
illas observemus, Æger pronus decumbat fasciisque duabus,

altera alis, altera lumbis ad ossa ilii injecta corpus æqualiter extendatur, donec ope manuum ipsam vertebra[m] impellere & reponere valeamus. Hoc expedito post emplastri ad rupturam, aut catagmaticum & splenia applicata ferula imponatur, quæ ita formari debet, ut ipsum vertebræ corpus potius, quam epiphysis spinosa prematur: qua de causa nonnulli binas ferulas lateribus vertebrarum applicandas laudant, ne processum spinosum attingant. His omnibus fascia quadam munitus æger supinus & ita collocetur, ut sine ulla corporis jactatione aut inflexione per aliquot dierum spatium quietus maneat. Quodsi vero hac ratione repositio fieri nequeat, scamnum Hippocratis & aliæ machinæ (quarum *Avicenna* horrendas figuras tradit) in usum sunt vocandæ.

§. 3.

LUXATIO VERSUS INTERIORA

in adultis (nam in puerilis empl. attrahente quandoque restituitur) pro incurabili habetur ab *Hippocr. lib. de Artic. & ab Avicenna lib. 4. Fen. S. tr. 1. cap. 21*. Ne tamen ægri prorsus deferantur, modos quosdam curandi tradit *Hildanus Cent. V. Obs. 69*. sed quia nulum addit exemplum, operæ fortè pretium merebor, si observationem de luxatione vertebrarum dorsi introrsum facta à Chirurgo Francofurtensi quondam dexterrimo, Dn. *Allmachero*, feliciter curata & ab ejus Filio, *D. Joh. Friderico Allmachero Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 1. Ann. IV. Obs. 77. p. 60*, insertâ hic adjiciam. Vocabatur sc. anno 1661, calendis Martii ad Joh. Spenglerum, è pago Ramstatt, prope Darmstadium, qui cum spel- tam lucri faciendi ergo coëmisset, fuissetque in viâ redeundi domum, ac in curru supra saccos speltâ refertos ad requiem se composuisset, infortunato lapsu decidit. Versata autem super ipsum rota vertebra[s] dorsi tres intra corpus intrusit, renes aliasque istius circumferentiæ partes misere conquassavit lassetque. Accedens itaque vidit nec urinam nec alvum secedere, hinc medicamentis adjutus æger, eandem effluere non sensit. Impotens enim e-

rat

rat insuper vel leviter saltem movere pedes , ob nervorum læsionem , uti etiam abdomen cum pedibus videbatur emortuum. Quo itaque luxationi aliisque incommodis succurreretur, varia in auxilium adhibuit medicamenta & inter ea fomentum & linimentum seqq.

Rec. Flor. chamom.

rosar.

sambue.

Herb. verbasci

alth.

malv. aa. Mii.

Sem. lin. ℥iii.

Concis. & contus: coq. in lact. vaccin. q. s. f. sacculisque duobus insut. alternatim imponantur.

Linimentum verò ter in die inungendum seq. erat:

Rec. o. chamom.

lumbr. ana ℥i.

salv. ℥ss.

Axung. cunic. ℥ss.

hom. ℥ii. M.

F. Linimentum.

Sic & clyster seq. diversis vicibus adhibitus fuit:

Rec. Herb. malv.

bismalv.

viol.

beton.

chamom.

melilot. flav.

cent. min. aa. Mi.

Sem. anisi

carui ana ℥ii.

Incid. g. m. contund. coq. in ∇. f. q. in Col. solv.

Elect. hier. pier. ℥℥.

diaphœn.

bened. lax. aa. ℥℥.

℞. cham: ℥i.

vit. ovar. N. j:

⊖. com. ℥ii. M.

Exhibebatur insimul ~. vol. ex ☐. & ✱. c. ▽. fragar. & petrosel.
usque dum æger ☐ (in scius tamen) reddidisset.

Neglecta interim vertebrarum repositione nulla expectanda erat salus & curatio. Quamobrem eundem septimo die revisit & præstantius adhibere consilium in animo habuit. Jamdum autem profitebantur adstantes se haud credidisse ægrum præterita nocte supervicturum, quod & ob innumera symptomata quis vix aliter hariolari poterat. Mox itaque modum proposuit inauditum ægrum restituendi, cui suffragati sunt illicò amici. Stragulum sc. & integumentum arctè convolvit & ægrum magno cum labore imposuit, ita, ut vertebræ introrsum flexæ convoluto stragulo incumberent. Hinc mantilia duo, quorum alterum sub axillis, supra femora alterum alligabatur, viris duobus fortibus tradidit inque terram procumbere (pedibus parieti affixis, quo fortius tenere queant) iussit. Postmodum machinâ tractoria ex *Vitruvii lib. 10. c. 4.* parietem terebravit, famulum sensim volutare, Viros autem fortiter tenere fecit, manibus suis prius dorso ritè impositis applicitisque, usque dum vertebræ extensæ fragorem ederent: quo percepto & audito funiculi mantiliaque sensim fuere remissa impositumque emplastrum contra fracturas, omni laude majus:

Rec.

Resin. ℥vi.

Cera ℥ii.

Terebinth. ℥x.

Gummi Tragacanth.

Arab. ana ℥℥.

Pulv.

Pulv. consolid. maj. aa. ℥i℥.

barb. capr. ℥iii.

Putam. cancror. ℥ii.

Aristol. ℥℥.

Laterum

Boli Armen. aa. ℥i.

Terr. figill.

Hæmat. aa ℥℥.

Mum. ℥ii.

Oss. hum. ust. ℥i℥.

Pulv. omnia. F. f. a. Emplastr. Repositione peractâ confortantia adhibuit & per duarum horarum spatium cum ipso commorabatur, dum uno quadrante vix elapso pedes levissime movere inciperet.

Ab hoc autem tempore urina infecuta & emissa est cruenta materiaque purulenta, propter quod indicans sequentem exhibuit potionem vulnerariam:

Rec. Fol. consolid. maj.

artemis.

agrimon. aa. Mii.

geran. Robert. Miii.

veron. Mvi.

mum. ℥℥.

liquirit. ℥℥.

Coq. in vin. & ∇. ana lib. i℥. Col. Dos. ℥iii.

His ita una cum confortantibus aliis continuatis æger est restitutus, perceptis interim aliquibus renum incommoditatibus, quæ & remediis pertinentibus propulsæ sunt, ita, ut hodienum adhuc & hic Francofurti & aliis in locis negotia sua sedulus tractet & incolumis.

CHI-

CHIRURGIAE MEDICAE

SECT. III.

DE

AFFECTIBUS ABDOMINIS.

CAPUT I.

DE

MORBIS PARTIUM EXTERIORUM IN ABDOMINE.

§. I.

Priusquam ad abdita in abdomine viscera eorumque læsiones accedamus, ea primum absolvenda erant, quæ in superficie externa & in partibus continentibus occurrunt; ubi præter INFLAMMATIONES, alibi expeditas,

TUMORES ABDOMINIS,

se trudent, qui vel subito, vel pedetentim oriuntur & succrescunt. Illic

INTUMESCENTIAM ABDOMINIS
SUBITANEAM,

in pueris, sive à vermibus, sive à flatibus oriundam, solâ theriacæ camphoratæ n. d. dosi subito etiam abegimus, & sic quod citò fit, citò perit. Interim in febribus malignis aliquid monstri præ se fert, si-
quidem

quidem intumescantiam talem mortem mox insequi aliquoties cum *Baglivio in Praxi* observavi. Humores enim circulantes tunc ad necrosin dispositi fermentescere incipiunt, unde ventris elevatio: quæ post obitum, eadem de causa, adhuc manifestior & talis est, ut sarcophagi clausuram sæpe impediat & respuat. *Hippocrates apher. 17. Sect. 8.* hoc per ventrem sublimem & inflatum exprimit cumque pro certo mortis prodromo quoque habet.

Quamvis autem reliquæ abdominis intumescantia, seu

TUMORES SCIRRHOSI

plus minus duri tam periculosi non sint, difficulter tamen cedunt, imo per plures annos ad mortem sæpe comitantur agros, ut in Mulieribus binis Gissenibus observavi. Tractantur autem internè per laxantia & alia, externè per discutientia, emollientia & similia, cum primis nuguentum & tum.

TUMOREM ABDOM. STEATOMATICUM

ad genua usque pendulum, in puerulo formosissimo, nondum trienni, in quo post mortem VII. libræ cum XXIV. lodonibus materiæ sebaceæ repertæ fuerunt, in *fig. 2 Tab. X.* ob oculos ponit, uberius vero in *Miscellan. German. Cur. Dec. 2. Anno 7. Obs. 252. p. 470.* describit Dn. D. *Wurfbain*, vñ *by dylols.*

Alium ejusmodi tumorem à sacculo variis liquoribus p. n. LI. libras pendentibus, repleto recenset D. *Hünervvolf* in laudatis *Misc. Dec. 2. A. 10. obs. 49.* qui seq. *obs. 50.* inæqualem & pariter lethalem ejusmodi abdominis tumorem, ab hepate & liene nimis succrescentibus, in puella adhuc lactente, observavit.

§. 2.

VULNERA ABDOMINIS

superficialia, imo & illa quæ in musculis abdominis subsistunt, nec periculosa, nec curatu difficilia sunt, licet etiam sint magna satis & ampla. Insigne hujus rei exemplum ante XXX. annos vidi cis Renum, in Comitatu Leiningo-Hartenburgico, ubi Pastoris Ecclesiastici Conjux Neo-Leiningam carnis emendæ gratia abiens

indeque de monte descendendo redux taurum habet obvium qui odore carnis, vacca (cujus sanguinem sub mactatione elapsum modò quoque odoratus erat,) proficiscente in furorem actus mulierem adoritur, cornuque sub vestimentis immisso integumenta corp. externa non tantum à sinistro hypochondrio ad dextrum prorsus dilacerat, sed & eorum apicem in musculos abdominis profunde adigit. Pinguedo ab ipsa muliere laesa manipulatim eximebatur. Chirurgus Castrensis Grünstadio evocatus, ob magnitudinem hiatûs ferè tremens, curam tamen aggrediebatur, eamque decoctis vulnerariis internè, externe vero solo ovorum o. expresso & emplastro stictico (adhibitis insimul futuris) feliciter absolvebat, ita ut non obstante cicatrice immani & insolita puerperio adhuc aliquoties commode defungi potuerit.

§. 3.

Quid vero si simul

PERITONÆUM VULNERATUM

fuerit? sanè & hic nullum subesse periculum vel exinde constat, quod 1. sæpissimè sive à causa interna, sive à causa externa rumpatur in herniis, de quibus alibi. 2. Quod arte sæpe pertundatur in PARACENTESI ABDOMINIS, cujus enchireses in *Medicina Novæ antiqua Part. ult. cap. 5. §. 9.* ostendimus. 3. Quod celeberrimus *Hildanus Cent. VI. Obs. 71. p. 590.* in votis habeat, ut a peritoniæ à Dn. Rösselio & Paræo, imo & Antiquis tradita, in herniis contumacioribus (adde & ileo inde promanante) in usum vocaretur.

Qua ratione vero peritonæum, five sponte, five casu externo, five arte disruptum, aut dissectum, consolidandum & in integrum restituendum sit, illud præ aliis solidissimè, ut solet, inculcat Venerandus Senex, *D. Bohnius in Colleg. Chirurg. Msc. Part. 2. Cap. 1. Art. 6. Sc.* sæpe fieri solet, ut post violationem peritonæi omentum & intestina per vulnus prolabantur, quæ cum utrobique ab aere externo

terno facillime alterentur & putrescant, hinc ocys per vulnus (quod, si nimis angustum sit, ampliandum) reponenda sunt. Quod si vero intestina jamdum intumuerint, ut commode intrudi nequeant, fomententur, oportet, emollientibus & carminativis, sc. Decocto ex Flor. verbasci, rosarum, chamom. melilot. Sem. anisi, fœnic. fœnugr. bacc. lauri, cum vino aut jusc. carnis vel & animalibus, catellis, gallinis & columbis vivis dissectis & applicatis: quibus si flatus cedere nolint, diversis in locis, ad imitat. Indorum, acuterrima & tereti perforentur intestina, ut illis exitus concedatur & abhinc detumescant.

Si omentum elapsum jamdum corruptum sit quibusdam in locis, ligetur in parte sana firmiter, ut sub filo portio corrupta refecari possit. Relinquatur autem filum longius & extra vulnus propendens, quo id cum particula omenti abscedente, suppuratione facta, aut sponte decidere, aut extrahi possit.

Hiscce ita preparatis, æger super latus vulneri contrarium collocetur, ut, si vulnus sit in parte inferiore, clunes magis eleventur, si superior trunci pars declivior situm occupaverit: adeoque vulnus in superiore semper locò constitutum esse debet. Abhinc digitis omentum ac intestina sic inserantur, ut in repositione illorum initium semper fiat ab illa parte, quæ ultimo prodiit, quo unumquodvis membrum naturalem suum situm recuperet. Interim cave prior & cum intestino vulnere immissus digitus extrahatur, priusquam alter supervenerit. Imo ex adstantibus quis manu sua vulneris labia tamdiu debet comprimere, donec omnia reposita fuerint.

Factâ repositione applicetur Gastroraphia, quæ tamen non communi illo & Barbitonsoribus consueto modo instituenda est, ut peritonæum cum peritonæo, musculus cum musculo & cutis cum cute connectatur, sive continua sive interscissa futura adhibeatur, cum peritonæum, tanquam pars merè membranosa, si dissecetur, in & per se coalescere nequeat, prout ex Hieron. Fabricio ab Aquapendente Pentateuch. Chir. lib. II. cap. 25. monuit D. Erne-

flus Henricus Wedelius in Disp. de Peritonæo cap. 3. quin ita potius futura fieri debet, ut peritonæum v. g. sinistri lateris cum musculis dextri & sinistra peritonæi pars cum musculo dextro labiojungan-
tur, hacque ratione coalescant.

Operandi modi in futura hæc adhibenda bini occur-
runt apud Antiquos, unus *Galen*i, alter autem *Cels*i. Prior Gale-
nicus ita se habet: Minister tantam labiorum vulneris partem,
quanta ad consuendum necessaria videbitur, Chirurgo porrigat,
qui circa alterutram vulneris extremitatem acum, filum satis robu-
stum trahentem, per cutim & musculos, usque ad subjacens peri-
tonæum infigat, quo labio hujus intacto relicto oppositi lateris
peritonæum musculos & cutim, i. e. ab internis ad externa perfo-
ret. Hinc sufficienter sibi adductis labiis fili extremitates con-
nectat nodoque firmet. Mox interjecto spatio pollicis transversi
per vulneris prius perforatam partem ita trajiciat acum cum filo,
simul peritonæum, quod antea reliquerat, perforet, hancque per
contrariam haud perforato peritonæo reducat, ac extremitates
fili denuo nodo constringat: hocque tot punctis repetat, modo
perforans, modo transiens peritonæum, quot ad perfectam la-
biorum adductionem necessaria videntur.

Poterit hæc consuendi ratio in vulneribus abdominis quoque
per suturam continuam fieri, vel & per interscissam pennatam,
in fine hujus operis descriptam, ubique tamen enchirēsion ante-
dictam observando.

Alter Gastroraphiæ modus Chirurgis quibusdam versatissi-
mis & faciliior & tutior videtur, cum mucro s. cuspis ipsius acus
semper ab interaneis avertatur, sicque hæc ipsa minus lædantur.
Unius sc. fili utraque extremitas duabus instruuntur acubus, qua-
rum altera à dextrâ, altera à sinistra Chirurgi manu teneri debet.
Inchoatur autem futura acu manus dextræ & quidem in parte
vulneris superiori, per labium sinistrum, ita quidem acum traji-
ciendo, ut primo peritonæum, abhinc musculos & tandem cutim
perforet; ita protrahitur filum usque ad medietatem ejus: hinc
sinistræ

sinistræ manus acu è regione prioris puncturæ super peritonæum punctura fiat, qua muscoli & cutis saltem comprehendantur. Hoc facto acus sunt permutandæ, ut dextra sinistra & sinistra dextra evadat, atque pari ratione à parte internâ ad externam acus cum filo ducatur, ita tamen, ut in latere illo, quô antea prehendebat peritonæum, id nunc haud tangatur, sed potius in parte opposita, idque toties repetatur, donec labia fuerint satis unita, *vid. Hier. Fab. ab Aquapend. Tr. de Oper. Chir. p. 258. Edit. Venet.* Ne verò ob contrarium intestinorum motum futuræ justo citius laxentur, hinc emplastro glutinatorio omnia munienda, aut simul futura sicca per lintea triangularia superaddatur.

§. 4.

Frequentissimè autem

PROCESSUUM PERITONÆI RUPTIO aut **LAXATIO** contingere dicitur, quos tamen sexui virili in hominibus denegavit *Nuckius*, dicitur qui eosdem tantum quadrupedibus vindicavit. Unde ipsi rectius corrugata peritonæi pars, in regione abdominis inguinali conspicua & lateraliter vasa spermatica tangens, hîc affiei dicitur, quatenus ab incumbentis intestini vel omenti mole in saciformem tumorem plus minus extensa, vel **BUBONO-ENTEROCELEN**, vel **BUBONO EPIPLOCELEN** constituit: vel & ulterius ad scrotum usque demissâ prolapsi intestini vel omenti portione **OSCHEO-ENTEROCELEN**, vel **OSCHEO-EPIPLOCELEN** inducit, ut omnia eleganter explicat *D. Joh. Maur. Hoffmannus* in *Disq. Anatomico-Pathologicis Spec. 2. §. 12.*

Interim in sexu fœminino hominum diverticula peritonæi nova, à *Nuckio* primùm descripta, in Hernia Inguinali disrumpuntur aut laxantur, quæ eodem *Hoffmanno* teste mortem repentinam inferre valet, si intestini violenter intrusi pars per ostium ibidem admodum angustum immissa reverti nequeat, sed inflammatione accedente gangrænâ Aegræ pereundum sit. Vid. *Miscellan. Germ. Cur. Dec. 3. Ann. 2. Obs. CCX.*

De Curâ autem herniarum tum in ult. *Medicinae Nov-Antiq. parte c. 4. §. 5.* tum in speciali *Disput. de nova Herniarum cura, Acad.* occurrente jamdum actum fuit, quò benevolum Dn. Lectorem jam remitto. Conf. tamen hic *Nuckius Exp. Chirurg. XXXIV. p. 121.*

§. 5.

Circa RENUNCIATIONEM VULNERUM ABDOMINIS vulgus Chirurgorum existimat nullum fere illorum esse lethale dicendum, nisi quando viscera abdominis (wann sie Weid-Wund sind / ut loquitur) simul læsa sint. Aliter verò Eruditi, quorum observatione constat vulnera abdomen, sine læsione ventriculi, intestinorum aut aliorum viscerum, penetrantia quandoque simpliciter & absolute lethalia esse, quando sc. aut vasa sanguifera, aut vasa chyliifera majora aut complura sauciata sunt, vid. *Bohnus* circa finem *Exam. vuln. leth. fol. penult.* Equidem fieri potest, ut ventriculus & intestina ob lubricitatem declinent ensium cuspides, ut eleganti observatione testatur *D. Joh. Jac. Wepferus Sen. Misc. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. X. obs. 173.* hoc tamen non obstante idem Autor vulnus illud, ob dissectionem vasorum & inseq. hæmorrhagiam nulla arte medicabilem, pro absolute lethali habuit: prout simile exemplum superiori anno *Facultatis Med. Gissensæ* Decisioni pariter oblatum fuit, cujus seq. est

RESPONSUM.

Postquam ab Amplissima Facultate Juridica hujus loci requisiti fuimus, ut judicium nostrum de seq. Quæstione: An vulnus in Actis Criminalibus, nobis communicatis & internecionem Dn. Friderico Caroli de Rusworm, Juvenis Equestris concernentibus, descriptum absolute lethale sit? aperiremus: in votis haberemus, ut vasa sanguifera, in Attestato Sectionis fol. 4. allegata & fere inferius circa finem omenti, sinistro in latere, ad latitudinem articuli vulnerata, accuratius descripta & denominata fuissent. Attamen
cum

cum 1. ex Anatomicis constet plurima vasa, tam venosa, quam arteriosa, præ aliis partibus membranosis, ad omentum tendere & illa quidem è magnâ venâ portæ, hæc verò è ramo arteriæ celiacæ & mesentericæ ortum suum capere, teste

Veslingio Syntagm. Anatom. Cap. 3. p. 31.

Bartholin. Anat. Ref. lib. 1. cap. 8. p. 62.

& *Philip. Verheyen Anat. corp. hum. Tr. II. c. 8. p. 67. &c.*

& 2. in supra memorato Attestato Sectionis nullius amplius læsionis vel venæ, vel arteriæ alienjus grandioris, vel visceris alicujus nobilioris, aut ad vitam simpliciter necessarii mentio injicitur: hinc dubio procul descripta in Relatione Medicorum hæmorrhagia enormis (modò in sectione nihil insuper habitum aut neglectum fuerit) supra nominatis vasis omenti eorumque originibus imputanda erit.

Quum igitur occisus sub primâ statim deligatione à Physico tum advocato statim summe debilis & pallidus, in toto corpore externo frigidus & sudore quodammodò frigido perfusus, attamen cum pulsu celeri vel, potius undoso, auditu difficili sinistri auris & maximò sibilò ejusdem, respiratione anxiosâ & difficili, cum summa siti: tempore meridiano diei insequentis cum ructibus & vomendi conatibus, brevique insequentibus vomitibus biliosis & assumptorum cum phlegmate mixtis: tempore vespertino autem prostratione virium adaucta, insensibilitate vulneris, motibus spasmodicis in manibus & brachiis, agitationibus corporis, ob angorem internum (quæ symptomata ad unum omnia hæmorrhagiæ enormi & defectui spirituum animalium imputanda) inventus fuit, sequenti etiam die circa horam decimam beatè obiit: tertio quoque die, sub inspectione cadaveris, ultra duas, ad 3. mensuras extravasati sanguinis in cavitate abdominis, & tam ipsum cor, quam omnia vasa sanguifera, cum primis in omento omni sanguine depleta: infra versus vesicam dependentia & in sanguine extra-

extravasato natantia intestina obscure rubescente colore deturpata & inflammata: Hepar etiam in parte convexa omnino pallida fuisse: omnia juxta tenorem sæpius allegati attestati sectionis Dñi. Medicorum Coburgensium: adhuc hæmorrhagiæ huic indeque subortis gravissimis symptomatibus convenientibus remediis obviam iri non potuit; hinc aliter judicare non possumus, quam ut vulnus in Actis descriptum cum Celeberrimo Medico Lipsiensi

D. Bohnio in Exam. Vulnerum Lethal. p. 362. & seq.

juxta

Forestum l. 6. Obs. Chir. 7.

pro simpliciter & absolutè lethali declaremus, hancque sententiam nostram Sigillo Facultatis consueto confirmemus. Sign. Gissæ die 13. Oct. 1713.

(L. S.)

*Decanus, Doct. & Prof. Ord. Fac.
Med. Giss.*

§. 6.

Hactenus de universâ abdominis circumferentia: jam ad speciales ejus regiones descendendo primo varii UMBILICI MORBI se trudent, quos inter agmen ducit

ABRUPTIO & ABSCISSIO UMBILICI,

quæ ut in recens natis absque ligaturâ facta, ob hæmorrhagiam succedentem, nî statim huic occurratur, est lethalis, ut per varia desup. Infanticidiis lata responsa ostenditur in *Pandectis n. Medico-Legalibus*, ita idem in Adultis quoque, licet alia de causa, necem adfert, ut exemplo adolescentis, cui per ictum gladii vena umbilicalis, seu (ut in adultis rectius vocatur) ligamentum abscissum fuerat, ostendit *Hildanus Obs. Chirurg. Cent. 1. Obs. LIII.* Hoc enim abscisso hepar, quod sursum retrahitur, diaphragma adeo comprimit, ut juxta ejus sententiam homo neque inspirare, neque expirare possit, sed illico suffocetur, cum nulla hîc curatio locum habeat,

habeat; an tamen hoc universale & perpetuum sit, anceps hæret
D. Bohnius in Tr. de renunc. vuln. leth. p. 277.

§. 7.

Cæterum ut casus antecedens jure merito inter rara contingentia refertur, ita in Praxi nihil est frequentius, quam

UMBILICI PROMINENTIA,

sive jam à vasis umbilicalibus minus bene ligatis in infantibus, sive ab hernia umbilicali, hydropè, flatu, aut abscessu, vel & fungis in adultis oriatur. Si primum fuerit in causa, compressulis & vinculo umbilicali illi tempestivè obviam eatur.

In HERNIA UMBILICALI

peritonæum, ut in enterocèle, sive à flatibus, sive ab omento aut intestino ileo, cò in loco, ubi in abdomine concursus vasorum umbilicalium conspicitur, extenditur vel dilatatur, adeo, ut umbilicus sæpe membrum virile referat, ut *Nuckius in Exp. Chir. 33.* loquitur: Horrendam ejusmodi herniam, quam ob magnitudinem fascia sacculata de collo suspendere tenebatur ægra, depingit *Hildanus Obs. Chir. Cent. 3. Obs. 64. p. 247. Conf. Misc. N. C. Dec. 2. Ann. VI. p. 263.* ubi simile malum embryoni connatum recensetur.

In curatione 1. repositio fiat eo, quem in parte ult. *Med. Nov. antiq.* docuimus, modo. 2. ad retentionem globulum ex constricto linteo & desuper seq. emplastrum adhibet *Hieron. Fabris. ab Aquap. Tr. de Op. Chir. p. 231.*

Rec. Boli Armen.

Sang. Dracon.

Mastich.

Sarcocoll. aa. ʒi.

Bislinguæ

Tegul. pulveris, ana ʒiii.

Resin. pin. ʒjss.

Alb. ovi & ceræ ana q. s. F. Cerat.

℞

Nuckius

Nuckius receptum in offic. Empl. ad rupturas adhibet, una cum lamina plumbea, & linteo ter quaterque duplicato cope fasciæ jejuno ventriculo applicandum.

Hisce autem nihil juvantibus umbilicus comprimendus & vicina abdominis cutis portio levioribus scarificationibus vulneranda labiisque vulnusculorum empl. glutinosis adductis ad cicatrices perducenda erit, ut ita fibræ, laxiores ante, jam contractæ umbilici prominentiæ obstant.

Marcus Aurelius Severinus in Pyrotechn. Chir. cap. 72. exomphalon urere jubet, donec emoriatur, cujus operationis & *Razes Tr. de morb. puer.* meminit.

Tandem & his irritis supralaudatus *Nuckius c. l.* umbilicum prorsus refecat & hæmorrhagiam O & ☉ Cyprio sistit.

Sin ab hydrope oriatur & in vesicam quasi attollatur, pertundi potest, quum foramen ob corrugatam cutim facile claudatur & nimium aquarum eruptionem refrænare valeat, ipsa natura monstrante viam, quæ humores peccantes aut per abscessus, aut hæmorrhagiam, per umbilicum excitata, eliminare quandoque solet, cujus rei notabile exemplum apud *Hildan. Obs. Chir. 37. Cent. 3.* occurrit, qui alibi, sc. *Centur. V. Obs. 62.*

FUNGOS UMBILICI

felicissimè, ope speculi umbilicalis à se inventi & filis corrosivo imprægnatis, removit & curavit.

§. 8.

Antequam hinc abeamus, quædam etiam de

VERME UMBILICALI

dicenda, quem licet multi pro inani muliercularum figmento habeant, eaque de causa pauca de eo prostant, nihilominus præter *Sennertum lib. 3. Prax. p. 10. de morb. abdom. cap. 4. p. 484.* compertum etiam habuit *D. Joh. Michaelis*, referente *Ettmüllero in Prax.*

pag.

pag. 1199. edit. Westphal. Conf. Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Dec. 2. A. V. App. pag. 58. Signa & Curationem eadem Miscellan. Dec. 2. A. 1. p. 250. in seq. Casu offerunt: Virgo xx. annorum, menstruum expers, diris vexata symptomatibus & doloribus, potissimum circa umbilicum (ubi & motum & volutationem tactu sentiebat) D. Joh. Murali curæ quondam submissa fuit. Imposita mustela fluviatili umbilico per noctem, hæc mane penitus exesa, puella autem melius habere visa fuit. Noctu aliam mustelam vivam alligavit, quæ itidem ad spinas usque consumpta fuit, quod tertia vice repetitum. Tandem carni mustelæ pulverem vitri miscebat, cujus mixturæ pars tantum absumpta fuit. Tumore umbilici postmodum in abscessum abeunte, per hunc prius ruptum 3. crassi, longi & teretes lumbrici excreti sunt, ulcere postmodum decoct. vuln. & empl. camphorato sanato. Alîas frequentior hic vermis in infantibus occurrit, & q. ob sanguinem in vasis umbilic. relictum & putrescentem.

J. 9.

In extrema & infima abdominis regione variâ circa partes obscœnas *φαινόμενα* p.n. quoque se offerunt, è quibus ea, quæ utri- que sexui communia sunt, jam paucis attingemus, reliquis in finem hujus Sectionis rejectis. Hic autem interstitium illud, quod inter anum & pudenda intercedit, variis affectibus obnoxium est, tumoribus sc. ulceribus & vulneribus, variis ex causis proficiscen- tibus.

è TUMORIBUS PERINÆI

præter pustulas in siphylide & lue & illic sæpe occurrentes, in iis, qui calculo aut ☐ vitiis sunt obnoxii, sæpe INFLAM- MATIO seu PHLEGMONE se trudit, qualem magnitudine ovum anserinum adæquantem in Epist. ad D. Throd. Mayerne, Archiat. Reg. Angliæ, descripsit Hildanus Cent. V. Observ. Chir. Obs. LXIV. pag. 454. Hæc si non sollicitè aut discutientibus, aut suppurantibus, ibidem descriptis, tollatur, facile in

GANGRÆNAM PERINÆI

abit, quam idem *Hildanus c. l. Obs. LXXVII.* & observavit & feliciter curavit. Singularis verò & omnino curiosus est.

TUMOR SACCIFORMIS,

instar seroti canis venatici, in perinæo alicujus puellæ observatus, qui ligaturâ filo incerato constrictus valdè primùm inflammatus, paulo verò post, nutrimento penitus absumpto, sponte sua decidisse legitur in *Miscellan. S. R. I. Acad. N. C. Dec. I. Ann. IX & X. Obs. VIII. p. 45.*

J. IO.

Quandoque tumores illi, sive sponte, sive arte suppurati & aperti in

ULCUS PERINÆI

abunt, è quo complures lapillos pisiformes aliquando exclusos exhibet *D. Job. Nicol. Pechlinus Observ. XXXIII. p. 91.* Sæpissime vero ulcus tale remanet post Lithotomiam, cum labia vulneris, à Lithotomis hoc in loco inflicti, callosa redduntur.

Curationem hoc in casu adhibendam docet *Nuckius Experim. Chirurg. XL. p. 139.* Præmissis sc. internis, intemperiem salinam sanguinis corrigentibus, patiens clunibus elevatis, supinus est locandus: mox cultello, aut lanceola oblongiori cuspe donata foraminis, urinam stillantis, latera in perinæo leviter incidenda & scarificanda, unde sanguis hac occasione promanans & novæ incarnationis causa existens, adhibito conveniente digestivo sæpe ductum ita consolidat, ut & ulcus sanet & ☐ omnis præcludatur exitus.

Quod si verâ URINÆ INCONTINENTIA (curationem impediens) fisti nequeat, peculiarem compressulam, ope bracherii seu subligaculi adhibendam, excogitavit idem Autor, cujus delineationem exhibes in *Tab. suis Fig. II.* nos autem ex eo *Fig. 3. Tab. XII.* cujus loco in sexu sequiori (in quo Nuckianum hoc locum non habet) aliud instrumentum, vesicæ formam habens & subligaculo muliebribus applicandum, exhibet *Scultetus in Aug. XI.*

J. II.

§. 11.

Restant VULNERA PERINÆ, quæ ultra collum vesicæ non pergentia levioris sunt momenti, cum toto die à Lithotomis data opera infligantur. Sic Perinæum in partu difficili laceratum solâ aquâ ligni fraxini, cum linteo crebro applicata, optime curatum asserit D. Samuel Ledelius *Misc. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. VI. Obs. LXVI. p. 155.*

§. 12.

In vicinis postprædicamentis novum spectaculum exhibet anus in anò,

PROLAPSUM ANI

perpeffus, cujus effigiem, à Jobo van Meeckren *Observ. Medico-Chirurg. p. 388.* traditam, ob oculos ponit *Fig. 1. Tab. X.* Quandoquidem verò de eo partim in *Medicina Nov-antiq. Part. VIII. cap. IV. §. 6.* partim in *Præceps hujus Tom. 1. pag. 56.* sufficienter actum fuerit; hinc tantum.

C A S U S

hæc de re notabilem è *Diario meo Præctico* hic inserere liceat, qui ita se habet!

Macrona quædam Illustrissima ex Holsatia, è stemmate Regio oriunda, pluribus jam annis prolapsu ani laboraverat, inque ejus curationem aliquot millia Imperialium jamdum frustra impenderat. Tandem suâsu Medicorum ad Thermas Embenses, tanquam ad metalla, damnatur. Licet autem Medicus illic Ordinarius, Dn. D. Fürstius, Archiater Elect. Trevirensis, cum Dn. D. Hertio, Archiatro Darmstatino, de curatione perfecta morbi hujus chronici, in subjecto quidem tenerrimo, desperaret, thermas tamen ingredi permittitur. Quid fieret? Vix ingressæ anus ad longitudinem spithamæ violenter admodum non tam excidit, quàm extrahitur. Dubiis hinc & ambigentibus Medicis, an thermis abstinere, an easdem frequentando continuare consultius foret? posterius eligitur, idque felici cum eventu. Indies enim minori quan-

titate prodiens tunica interior tandem vi adstringente thermarum ita firmatur, ut perfectè jam sibi restituta visa domum redire ibique diu integrâ sanitate ipsi frui licuerit. Tandem tamen post temporis aliquod intervallum eandem recidivam passam esse ex Holsatia huc præscriptum fuit. Quo in casu ultimum refugium est instrumentum ad prolapsum ani, depictum in *Zodiaco Medico du Blegni, Tit. de Herniis.*

§. 13.

Inter TUMORES ET TUBERCULA ANI
CONDYLOMATA, MARISCÆ, MORI,
FICUS, THYMI,

Celso generali FUNGORUM nomine venientes, referuntur, quæ omnia nihil aliud quàm carunculæ obdurate, & nî medicamentis cedant, ligaturis, sectione aut cauteriis abigendæ & absumendæ sunt. Inter medicamenta *Mayerne Syntagm. 2. Prax. Tr. 2. cap. 4. p. 71.* suffitus suadet, non tamen in sella perforata excipiendos, sed per aviculas cyprias græiales, admixtâ odoratis ficcantibus cinnabari, dupliciter proficiuâ, sc. ratione Δ & γ .

Ligatura juxta radicem fiat, si capitulum habeant exiguum basinque tenuem, ita mortuæ excidunt. Sunt qui filum causticis imprægnant.

Ustionem docet *Severinus in Pyrotech. Chir. cap. 96.* ubi tamen resectionem præmittere jubet & tunc cauterium oblongum magis quam latum adhibere.

Sectionem denique habet *Aquapendens lib. de Oper. Chir. pag. 285.* ubi vultellâ tuberculum apprehensum juxta radicem excindit.

§. 14.

Sæpe post tumores hosce, aut & dysenteriam, oriuntur fissuræ seu

RHA.

RHAGADES ANI.

quæ, si recentes sint, demulcentibus & balsamicis, o-
cera, sap. tereb. & similibus curantur. Sin inveteratæ & callo-
sæ fiant, labia rimæ callosa deradantur, aut scatificentur. quò re-
cens ulceratio fiat ad meliorem curationem, vid. *Marcus Aure-*
lius Sev. in Med. effect p. m. 118.

Nec aliter

FISTULA ANI

curari poterit, quæ si injectionibus balsamicis & myrrhatis non cedat, syringotomo secanda; id quod facilius in exterioribus, musculis ani affligentibus: difficilius autem in interioribus, de quarum sectione fusius egit *Hieron. Fabricius ab Aquapendente Tr. de Oper. Chir. p. 286.* ubi & reliqua

ANI ULCERA.

clysteribus ex thermis, aut putis, aut cum pulv. exaloc, CC. usto, tutia, chalcitide, Δ . & similibus curanda proponuntur.

f. 15.

Agmen tandem claudat **CLÁUSURA** hujus clauſtri, ſeu

ANUS IMPERFORATUS.

ejus tres potissimum species apud Practicos occurrunt, sc. 1. Angustia seu conniventia intestini recti. 2. Clausura ejus per membranam & 3. Coalitus intestini recti, prout eadem in *Schol. Obs. XV. Anni I. Dec. I. Misc. Cur. Germ. p. 30.* recensentur.

Primam *Sculptetus* in *Arman. Chirurg. Obs.* 77. curavit per immisos penicillos ex rad. gentianæ, ad intestinum dilatandum.

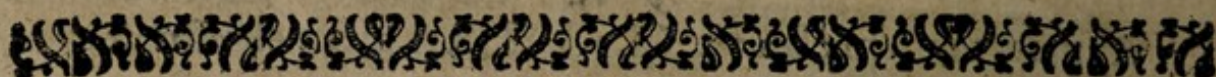
Secunda rursus tres admittit differentias, dum aut per membranam tenuem, aut per densiorem, aut per membranam præduram ocluditur. Posteriores duæ sectionem requirunt, cujus enchi-
resin in fig. ænea tradidimus in *Part. I. hujus Prax. Sect. I. cap. I. Tab. I, Fig. 3.* Prima, autem facillime digitis lacerari potest.

Tex.

Tertiam speciem, sc. coalitum, vix admittere videtur *H.F. ab Aquapendente Tr. de Oper. Chir. pag. 284.* cum perpetuus humorum & excrementorum affluxus ejusdem agglutinationem impediat. Aliis vero modis profundiorum ejus obstructionem fieri posse Observationes Practicorum hinc inde testantur.

Sic *Benivenius C. XXX. de abditis* oppletionem sphincteris à carnosa substantia, *Miscellanea verò Nat. Cur. Dec. I. Ann. III. Obs. II.* contorsionem intestini recti instar funis, indeque ani clausuram immedicabilem observarunt. Conf. *Henr. van Roonhuysen Obs. Chir. P. 1. fol. 132. Job van Meeckeren Obs. Chir. c. 22. & Nuckius Exper. Chir. XLI.* Quàm mirabiles verò vias in tali casu sibi format natura, ex *Obs. LXXX. Cent. I. Hildani* videre licet, ubi historia pueri clauso anò nati & excrementa alvi cum □. per urethram excernere visi refertur, in cujus dissecto cadavere intestinum rectum fundo vesicæ implantatum inventum fuit.

De HÆMORRHOIDIBUS CÆCIS, & p.n. APERTIS vid. *Prax. hujus & Nosoc. Acad. Part. I.*

CAPUT II.

DE

AFFECTIBUS VISCERUM DIGESTIONI PRIMÆ INSERVIENTIVM.

§. I.

Ad interiores abdominis partes jam delati in primis statim viis adorimus illos morbos, qui viscera digestionis primæ, h. e. chyli

chyli generationi & depurationi inserviunt, qualia sunt Oesophagus, Ventriculus & Intestina.

OESOPHAGUS

est via illa regia, quâ ventriculo alimenta pro chyli elaboratione advehuntur, quâ vel obstructa, vel aliis modis violata omnis sæpe com meatus culinæ microcosmi intercluditur.

OBSTRUITUR autem & ANGUSTIOR redditur tum tum in illa specie Anginæ, quæ Parasyranche dicitur, tum ab inflammatione, quæ res aciores, arsenicum v. g. propinatum aliaque venena sequitur, tum catarrho. glandulas glomeratas in illo hærentes obsruente: qui omnes affectus internis magis, cum primis diaphoreticis, demulcentibus & similibus, quàm enchiresis Chirurgicis tolluntur. Hic locorum potissimum

OBSTRVCTIO OESOPHAGI AB ILLAPSIS ET DECLUTITIS,

consideranda & curanda venit, utpote quæ in quotidiana Praxi frequentissime occurrit & rarissime absque manuali operatione qua varia in oesophago hærentia aut extrahuntur, aut in fundum ventriculi detruduntur, curari potest. Sic *Platerus Obs. lib. 2. pag. 395.* infantem habet, qui nutricis brachio insidens aureum florenū ore prehensum, ad fauces depellendo, oesophago tam arctè intrusit, ut nullâ vi evelli potuerit. Similiter annulum gemma coruscum, ab infante XX. circiter menses nato faucibus ingestam viam alimentis, cum internecione infantis, præclusisse *Corn. Stalpart van der Wiel Observat. rar. Cent. 1. Obs. 22.* memoravit. Plura ejusmodi exempla, quibus spinæ piscium, frusta cutis pernæ & corii, globuli plumbei, aciculæ & alia oesophago impacta fuerant, recenset *Hildanus Cent. 1. Obs. 36. & Cent. VI. Obs. XXXIV.*

In curatione hæc omnia, si fieri potest, extrahenda sunt, aut ad ventriculum detrudenda. Pro extractione spinarum piscium cannulam perforatam c. spongiâ in apice invenit *Hildanus l. c.*

Kk

quam

quam ex illo depingit *Sculdet. in Arm. Chir. Tab. X. Fig. 2.* in cuius defectu spongia extremitati catheteris alligetur. Aliud instrumentum pro acicula pharyngi impacta depingit idem *Hildanus Obs. 34. Cent. 6. Hier. Fab. ab Aquapendente Tr. de Oper. Chir. pag. 221.* candela cereâ utitur, qui videatur.

§. 2.

Præter has angustias Dn. *Job. Mauritius Hoffmannus in Disq. C. H. anatomico-pathologica p. 40.* etiam

COALITVS OESOPHAGI,

mediante variolarum suppuratarum exstillante liquamine glutinoso tenasi illati, qualem in filiolo, ob denegatum prorsus cibi potusque transitum fame & siti miserrime demortuo, observavit *Lanzonus in Miscell. Acad. N. C. Dec. 3. Ann. 7. & 8. Obs. 47.* & in puella *Thom. Bartholinus Act. Hafniens. A. 1671. & 1672. Obs. 109.* quod fatum etiam mansisset ex eadem causâ textoris filium 7 annorum apud *Petr. Rummelium Misc. Acad. N. C. Dec. 3. & 7. & 8. Obs. 47.* nisi forte fortuna lucanica, flagrantissimo desiderio assumpta vixque tentata masticatione, non sine dolore, abliguriendo q̄s. derrusa viam clausam perrupisset, neque assumtis ad ventriculum iter liberum reddidisset. Quo in casu noviter jam inventa, vel, si mâvis restaurata, excutiâ ventriculi (des Neuen Magenkrätzers oder Magenbürst) aliquis forte usus esse posset, de quâ *Excellentiss. Wedelius in pec. Dissert. de Excutiâ Ventriculi.*

§. 3.

In VULNERIBUS OESOPHAGI dijudicandis æquè accurandis, differentia quædam ratione loci est habenda. Quæ enim illi circa colli regionem infliguntur, curationem admittunt, adeoque pro simpliciter lethalibus haberi non possunt, cum & medicamentis & futuris illis obviam ire possimus. Exemplorum prostant in *Schenckio Obs. Lib. III. 19. Pigrao in Exercit. Medico-Chir. Lib. 4. c. 12. & Purmanno in Chirurgischen Lorbeerkrantz Part. I. cap. 7.* Quæ verò ductui ejus intra thoracem con-

tento

tento & per diaphragma ad ventriculum tendenti inferuntur vulnera, meritò pro simpliciter & absolute lethalibus habentur a *Bohno Tr. de Renunciat. Vuln. Sect. II. c. 2. p. 284.*

Nec obstant Casus in *Miscell. S. R. I. Academiæ Nat. Cur. Dec. II. Ann. 2. VIII. p. 246. & ejusd. Dec. Ann. IX. pag. 138.* recensiti, in quorum priori vulnus medio oesophago inflictum per sesquiannum patuit: in posteriori autem alter pulmonum lobus cum ipso oesophago à globo sclopetario perforatus à natura sanatus fuit: hæc enim partim αλλότρια, partim inter rara contingentia numeranda sunt, nec regulam faciunt.

Quemadmodum enim in priori casu oesophagus in parte superiori, alibi exceptâ, contigit: ita in posteriori vulnere frustulum pulmonis vulnus per aliquod temporis spatium obturando & accretionem per accidens causando mortem aliquantisper distulit, quæ tamen vix 5. vel 6. mensibus elapsis insecuta fuit.

§. 4.

Quid verò de VULNERIBUS VENTRICULI (cujus inflammatio, ulcera & alii affectus Chirurgici nonnisi post mortem innotescunt) dicendum? vulgò hanc distinctionem faciunt, quod vulnera orificiis & fundo ventriculi inflicta mortifera & lethalia sint (de quibus & *Pandectæ* nostræ, vulnera ventriculi lethalia asserendo, loquuntur): reliqua autem in spatio intermedio consolidari possint; unde & *Barbette Part. 2. Chirurg. C. XI.* methodum medendi in illis curandis adhibendam præscribit, in quâ ob hæmorrhagiam V. S. commendat: In vulnere cavitate ipsam penetrantem tunicis omnibus divisis abdominis vulnus per futuram uniri jubet, relicto foramine exiguo, per quod turunda inferatur: Vulneri verò minus penetranti, sed superficiem ejus feriente, hoc inungit:

Rec. ℞. Mastich.

abietin. ana. ℥i.

Mann. thuris. ℥ii.

Pulv. rad. tormentill.

Consol. maj. ana. ℥i.

Croc. ℥i.

Vini Albi ℥iij.

Lumbr. terr. ℥ss.

Coq. ad vini consumpt. F. linimentum

Quo tamen injectiones balsamicæ ex myrrh. aloë & sim paratæ forte longe præstantiores essent. Interim durus & rigorosus hæc in parte est celeberrimus *Dn. Joh. Bohnius*, in *Tr. de renunciatione vuln. leth.* cap. IV. pag. 331. in hanc inclinans sententiam, quod omnia omnino ventriculi vulnera, tum ratione vasorum sanguiferorum, tum ratione compagis sibi propriæ, lethalia sint dicenda, dum per illa contingens hæmorrhagia totius corporis viribus enormiter derogat, sanguinis verò ad interiora facta profusio mole atque putredine visceribus vim infert: per hæc autem digestio & distributio alimentorum turbatur.

At in contrarium hîc militant exempla, ab Antiquis æque ac Modernis, *Galeno*, *Fallopio*, *Christ. à Veiga*, *Glandorpio*, *Menzelio* & aliis de vulneribus ejusmodi minus lethalibus allata quibus novissimè accesserunt *Cultrivori* in Bohemiâ, Borussia & Saxoniâ vulneribus illis servati, adeo, ut in perpetuam illorum memoriam eulter à rustico Bohemo deglutitus asservetur in Museo Cæsareo Viennensi, test. *Miscell. S.R.I. Acad. Nat. Cur. Dec. 1. Ann. 1. Obs. 115.* & *Broderio in itiner. allegat. in nost. Museo Museorum Tom. II. App. I. pag. 5.* historiam verò *Cultrivori Prussiaci* (cujus effigies & eulter in *Fig. 2. Tab. XI. è Misc. Cur. D. 2. A. V. Obs. I.* ob oculos ponuntur) peculiari *Tr. de Cultrivoro Prussiaco* prosecutus fuit *D. Daniel Beckerus*.

Excipit quidem & instat *Dn. Bohnius*, antea laudatus, hæc omnia aut per singularem naturæ benignitatem, aut circumstantiam satis

for-

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

fortuitam contigisse, sicque à particularibus conclusionem universalem fieri non posse, dum vulnera plura ventriculi lethalia, quam salutaria obviam sint. Verùm licet hoc in iis, quæ rarissime observantur, procedant, si quando, v. g. vulnus in fundo ventriculi punctim inflatum usu pulverum terreo-stypticorum & traumaticorum, cum albumine ovorum subinde exhibitorum, à Dn. Parente suo curatum scribit *D. Joh. Mauriti. Hoffmannus Disq. C. h. Anatomico-Pathol. Specim. 3. §. 2.* in prioribus tamen casibus & locis pluralitas exemplorum absolutam lethalitatem ad minimum dubiam reddere valet. Jam autem in dubiis casibus semper mitiorem sententiam eligendam esse unanimis Criminalistarum est sententia. Hinc nemo vitio poterit vertere *Facult. Med. Gissena*, quando haud ita pridem vulnus ventriculo in locis supra exceptis inflatum pro simpliciter & absolutè lethali non habuit, ut ex ipso

RESPONSO

patebit, cujus FACTI SPECIES ita se habet:

REQUISITIO.

Ex adjectis sub *Num. 1.* videre est, quâ ratione Vir quidam 54. annorum, ad 3. digit. distantiam ab orificio superiori, in ventriculo perfossus fuerit & abhinc die 11. animum expiraverit: qua ratione quoque ab iisdem Medicis & Chirurgis, qui eundem sub cura habuerunt, sectioni subjectus & inspectus fuerit. Quandoquidem verò è judicio Medici cujusdam impartialis sub *Num. 2.* elucescit; 1. quod non omnia ventriculi vulnera simpliciter & absolutè lethalia sint: mihi quoque 2. haud ignotum est aliquot ante annos Officialem quendam ictu sclopetario per ventriculum vulneratum & mulieri alicui cultrum, quem deglutiverat, per ventriculum vulneratum & extimam cutim extractum, ambosque 3. à læsionibus illis curatos fuisse: interea 4. supradictum & in adjecto *Num. 1.* descriptum vulnus, quod neque fundum, neque orificia ventriculi læsit, sed 5. ad 3. dig. distantiam ab orificio superiori per ventriculi latera penetravit, (*vid. adj. sub num. 1. sign. a.*) 6. quoque nulla

vasa sanguifera majora tetigit: idem verò 7. tam ex eò, quod contenta abdominis post diem decimum quodammodo tantum sanguinolenta (*vid. adj. N. 1. sign. b.*) quàm 8. ex eò, quod neque per vomitum neque per inferiora aliquid sanguinis effluerit, (*attest. sign. a. b. c. adj. n. 1.*) nec 10. vulnus amplum nimis fuerit, aut 11. plures nervos discederit: si quidem 12. in documento sub num. 1. magnitudo vulneris non describitur, ex *adj. num. 3.* verò 13. contrarium apparet, quia nulla symptomata periculosa ordinaria se truserunt & excrementa, quæ die 5. post vulnus (quo corpus ab omnibus excrementis per clysteres aliquoties iteratos liberatum erat (*vid. adj. num. 3. sign. CCC.*)) consequenter 14. hinc facile concludi potest, quod neque pars nervosa, neque insignia ventriculi vasa læsa fuerint: sicque 15. vulnus hoc, dummodo Patienti non justo major ciborum copia pro una vice (*vid. adj. num. 3. sign. d.*) propinata & vulnus externum in tantum dilatatum fuisset, ut ea, quæ in abdomine fluctuabant, per idem expellerentur, optime forte curari potuisset: adhuc 16. Medicus & Chirurgus opinati sunt vulnus in ipsam ventrem non penetrare (*vid. adj. sub num. 3. sign. e. e.*) multo minus 17. crediderunt ventriculum fuisse læsum (*vid. adj. num. 3. sign. f.*) eaque propter 18. expresse dixerunt, quod vulnus neutiquam lethale (*vid. adj. num. 3. sign. g.*) imò quod frivolum & ineptum eum pronunciatuat, qui tale curare nequeat: sicque 19. probabile est, quòd, cum ignoti nulla sit curatio morbi, in methodo medendi, omni adhibitâ cautelâ & sollicitudine, ad ventriculi læsionem non respexerint: sed 20. tantum formulas *Num. 4.* & unguenta emplastraque *Num. 5.* observanda adhibuerint, adeoque 21. primis diebus ventriculi vulnus insuper habendo medicamenta necessaria & convenientia non opposuerint: si quidem 22. contra methodum medendi rationalem tantam ciborum copiam (*vid. adj. num. 3. sign. h. & alibi*) imò & vinum propinata fuerunt: quibus 23. necessariò vulnus stomachi apertum conservatum fuit, ut exinde plura in cavitatem abdominis effluerint, quæ, cum per vulneris externi, minus dilatati, exitum

exitum extrahi & expelli non potuerint, sed pro flatibus distendentibus habita sint: sub diuturniore in loco tepido morâ 24. necessariò accescere, acrimoniam contrahere & ne labia vulneris coalescerent, impedire potuerunt: dum è contrario, si 25. secundum rationalem medendi methodum ex triplici auxiliorum fonte, Pharmaceutico sc. Chirurgico & Diætetico, juxta historiam in adjuncto judicio sub num. 2. ex *Ettmüllero* allegatam & requisita in *adj. Num. 2.* expressa ac in Responso Wittenbergensi, illic simul allegato, proposita omni adhibita sollicitudine observata fuissent, credibile est, vulnerratum, intuitu optimorum illorum in *adj. Num. 3.* allegatorum signorum, in vitâ conservari potuisse, cum 26. ipsemet observarim, è vulnere intestini tenuis (quod pari passu cum vulnere ventriculi ambulare dicitur,) passulas minores oryzam & grana hordei, quibus in cibis usus fuerat æger, effluxisse & idem tamen per diætam balsamicam parcissimam, remedia glutinantia interna, exterius verò per vulnus dilatantia & apertum servantia cutatum fuisse: adeoque uberior hæc de super informatio desideretur;

Hinc Amplissima Facultas Medica eâ, quâ decet, observantiâ rogatur, ut de seqq. quæstionibus Responsum in arre fundatum, cum rationibus dubitandi & decidendi, nobis impertiat:

1. An omnia ventriculi vulnere pro simpliciter lethalibus habenda sint?
2. An vulnus in Adj. Sub. num. descriptum curari nequiverit, sed simpliciter lethale fuerit?
3. Annon in methodo medendi unum aut alterum neglectum sit, vulnusque aliter tractari potuerit?
4. Cum vulnerati caput minus fuerit sectum, an inspectio legalis fuerit?

Adj. Num. I.

Actum.

NN. die 19. Decembr. 1712.

Prævia requisitione Ordinarii Magistratus Cadaver Nicolai
Kroppii

Kroppii, Civis N. è Principatu N. ætatis 54. annorum & religioni Reformatorum addicti, die 9. hujus, in sylvula civica vulnerati & abhinc die 19. Nov. examinati, in præsentia Consilarii & Præfecti Caji, Dn. Archiatri Mevii, Actuarii & binorum Scabinorum, Dn. Titii & Sempronii, à NN. inspiciebatur: ubi invenimus ictum in latere sinistro, inter tertiam & quartam costam spuriam, inflictum abhinc quodammodo deorsum in abdomen penetrasse. Ablatis ergo (per Chirurgos Castrenses, Johannem & Petrum N. & Javelenum N. ad actum hunc stipulata manu loco juramenti ordinatos) integumentis exterioribus, confinia ictus ad palmæ latitudinem sanguine suffusa erant & postquam muscoli abdominis separati erant, hinc inde, cum primis circa regionem Stomachi, cibi atque potus (b) in abdomine, cum aliquâ sanguinis portiuncula fluctuabant, ventriculus autem omnino vacuus & ad 3. dig. latitudinem ab orificio superiori () ante & retro perfossus erat. Septum transversum quodammodo sugillatum conspiciebatur. Similiter pulmones sanguine nigricante referti erant. In latere sinistro sub peritonæo, à latere vesicæ, sub osse pubis, in folliculo proprio, intestinis adnato, portio pinguedinis, digitum transversum crassa, observabatur, reliquis visceribus salvis & absque ullo affectu morbofo repertis. Quoniam igitur supra dicta nobis omnibus præsentibus ita visa sunt, ipsumque vulnus secundum omnes suas circumstantias consideravimus; hinc eadem, si à Nobis desideratum fuerit, corporali juramento nos confirmare posse, hæc attestamus. Sign. NN. ut supra.

Cajus.

Johann. Chirurg. Aul.

Petr. N. Chir.

Javelenus N. Chir.

Mevius N. Med. D. & Archiat.

Nicolaus N. Syndicus N.

Titius, ut Testis.

Sempronius, ut Test.

RESPON-

RESPONSUM seu JUDICIUM
ANONYMI

Quum à Me responsum desideretur, an descriptum in adjecto attestato sectionis Ventriculi vulnus, è quo vulneratus die 10. periit, pro simpliciter & absolutè lethali habendum sit? hinc prævia sufficienti ponderatione omnium circumstantiarum, in allegato attestato inspectionis occurrentium, existimo certò determinari non posse, an vulneratus necessario è vulnere illo diem suum obierit, quum satis cognitum sit, non omnia ventriculi vulnera indiscriminatim pro simpliciter lethalibus haberi posse, dum plura exempla fide digna prostant, quod non tantum vulnera ventriculi superficialia, sed & majora, sub ipsis orificiis & in fundo ventriculi, curata fuerint: qualia reperire licet apud *Galenum Comment. in Aph. Hipp. 18. L. 6. Matthiam Cornacem in Epist. Respons. ad D. Ægid. Hertog.* (ubi vulnus sub orificio ventriculi sinistro lato venabulo inflictum non lethale fuisse memoratur) *Julium Alexandrinum, Christophorum à Vega, in Comment. ad Hipp. aphor. Fallop. de vuln. capit. cap. 12.* (qui scribit: de ventriculo habeo quod dicam: nam sanavi mulierem & hominem, à quibus egrediebatur cibus & chylus: sanavi mulierem glande percussam plumbea ab anteriori & posteriori parte &c.) *Schenck. Obs. Med. lib. 2. part. 2. pag. 224.* & alios plures: quibus jungenda historia de Cultrivoro Bohemico ex *Oswaldo Crollio in Præf. Basilicæ Chymic. de Cultrivoro Præflico, apud Dan. Beckerum in peculiari libello & nostræ memoriæ exemplum de Cultrivoro Hallens. ex Act. Erudit. & Bohmii Tr. de vuln. lethalitate.* Quapropter Medici, quando de lethalitate vulnerum ventriculi agitur, merito distinguunt inter vulnera ventriculi majora, quæ orificia ventriculi, aut fundum & vasa majora lædunt: & inter vulnera ventriculi, quæ nec orificia, nec fundi infimam, sed partes tantum laterales lædunt: prior

species pro absolutè lethali, posterior autem pro summe quidem periculosa, attamen non pro simpliciter & absolutè lethali habetur, prout id videre licet ex responso Facult. Med. Wittenbergensis Anni 1668. apud *Ammannum* in *Praxi vuln. lethal. it. ib.* ex Respons. Fac. Med. Helmstadiensis & quoad quæstionem de vulneribus ventriculi in genere etiam ex responso Facult. Med. Lipsiensis (licet hæc, quod specialem ibidem propositum casum de vulnere ventriculi gravissimò, ex quo æger decima quinta post acceptam plagam horâ, cum gravissimis symptomatibus exspiravit, à prioribus dissentiat;) quibus si libet jungatur *Fabritius Hildanus Cent. 4. Obs. 2. p. m. 375.* verb. ventriculi vulnera non necessario mortem inferre &c. *Sennertus Med. Pract. lib. 5. part. IV. c. 3. p. m. 367.* verbis: Ventriculi vulnera quod attinet, inter lethalia simpliciter & quæ hominem subito jugulant plerumque recensenda non sunt, cum passim curatorum exempla &c. *It. Paulus Sorbait in Op. Med. Pr. Tr. 17. c. 12. de vuln. malign.* Ex Recentioribus verò *Ammannus* in *Praxi vuln. lethalium p. m. 118.* verbis: Lethalia vulnera in Ventriculo æstimanda ex diversitate partium, quibus infliguntur: *Stahl. Dissert. de vuln. lethalitate pag. 56.* verbis: Orificio siquidem superiori infligunt, ob plexuum nervorum insigniorum inevitabilem transfossionem, ac symptomatum vulnus mox excipientium, Cardialgiæ intolerabilis, inflammationum, spasmodicarum affectionum, enormium convulsionum, vomitus singultusque atrocitatem, semper ac necessario lethale cum Galeno habetur, quod tamen de fundo ejus, præsertim quoad partes laterales semper dici non potest, cum pauciora mitioraque fauciatus percipit symptomata, vulnusque quamvis difficulter satis, curari interdum potest: *Ettmüllerus in Chirurg. Med. Oper. Tom. 2. Part. 2. fol. 36. verb.* Ventriculi vulnera, quæ lædunt vasa majora, sunt lethalia &c. minus, quæ reliquas lædunt partes, imprimis superiores: *Zittmannus in Respons. Fac. Med. Lips. Cent. 1. cap. 48. p. 302. &c.*

Quapropter & *Galenus* jam suo tempore annotavit, quod *Hippocrates* (qui *Aphor.* 18. S. 6. Vulnere ventriculi lethalia pronunciat) verbum lethale dixerit sæpius de iis, qui magna ex parte sint morituri, ut ex *Comment. Gal. in aphor. Hipp. aph. 18. sect. 6.* elucescit.

Dum ergo ex plurimorum Medicorum consensu certum est non omnia vulnera ventriculi pro absolutè lethalibus habenda esse: juxta Attestatum Sectionis autem vulnus quæstionis nec imam fundi partem, nec orificia ventriculi, sed ad 3. dig. distantiam ab illis, in specie à superiori observatum fuit: adhuc neque vasa majora læsa, ut ex defectu hæmorrhagiæ enormis colligitur, neque symptomatum periculosiorum, vulnus insequentium, in attestato mentio injicitur: de cætero *Helmstadienses* in supra allegato Responso scribunt, quod probabiliter vulnera ejusmodi (quæ per se non lethalia) ferè communiter eam ob causam lethalia fiant, quia ut plurimum & ubique ab una vel altera parte non omnia ex debito observari solent: insuper *Welschius* in *Tr. de rationali vulnerum judicio* c. 10. p. 75. ex *Sebizio* in vulneribus talismodi periculosis fidelitatem & peritiam Chirurghi, obedientiam ægri & rerum necessariorum copiam requirit; hinc adhuc quæstio moveri posset, an, cum vulnus secundum notatas circumstantias inter absolutè lethalia recenseri non possit, ipse tamen vulneratus die 10. insequenti perierit, is in omnibus, ut decet, legitimè se gesserit & à Chirurgo secundum artis principia rationabilia, cum primis quoad diætam parcam & adhibitionem balsamicorum convenientium ac symptomata periculosa avertentium, consulto Medico, tractatus fuerit: dum certum est, quod vulnera ventriculi non nimis lata, si ritè tractentur & successivè saltem pauxillum potus, cum jusculi confortantis modico, admixtis glutinantibus & balsamicis, propter ventriculi corrugationem coire & se q̄. claudere possint, præut idem ex allegata *Ettmülleri* historia & Responso *Wittenbergen-* sium clare elucescit: cum è contrario, si leviter, vel, ut videri posset, planè non ad vulnus ventriculi reflectatur, ipsisque ægris

plus, quam expedit, pro una vice, offertur, vulnus per accidens lethale fieri potuerit; quæ raptim annotare volui.

Num. 3.

RELATIO MEDICI

P. P.

Quâ ratione ante menses aliquod Nicolaus Kropp, post acceptum ventriculi vulnus, vitam cum morte permutarit, in recenti adhuc memoria versatur. Quum vero perceperim, quod Dn. Consules Dn. NN. inter alia etiam hoc ipso salvare satagant, quod vulnus antedictum in principio à Medico & Chirurgo pro absolute lethali habitum non sit & consequenter Nic. Kropp in curatione neglectus fuerit; hinc totum Casum & morbi statum, quamdiu post illatum vulnus adhuc vixit, VV. Nob. Nob. hisce aperire volui, ut Ampliff. cuidam Facultati Medicæ transmitti & de eò iudicium aliquod rationabile, annon methodice tractatus, aut interfectus neglectus fuerit? ferri possit.

Quod igitur ipsum vulnus indeque suborta accidentia concernit, mecum Dn. Johannes, Chirurgus Aulicus hujus loci, cum præsentibus Dn. Syndico Nicolai & binis Scabinis die 10. Decembris præterlapsi anni vulneratum visiteret, inveniebat ictum inter 3. & 4. costam spuriam inflictum fuisse. Qualitatem E. vulneris specillo exploraturi, omni etiam labore adhibito inutatoque situ ægri, in cavitatem abdominis pertingere non potuimus, quamvis etiam vulnus satis à Chirurgo Petro, cum eundem nocte præcedente primum deligaret, dilatatum fuerit. Quæ cum ita se habuerint, in symptomata porro inquirebatur, quibus tentabatur, ut sc. ex illis, an forte profundius, & prout è vomitu, quo in hospitium delatus æger laborabat, suspicabamur, de læsione ventriculi certiores redderemus. Unde è vulnerato quærebam, an adhuc
evomat

evomat & quando vomitus remiserit? ad quod respondebat: Non amplius evomo & vomitus remisit quamprimum rursus incallescerebam & animum recuperabam, cum indicibili terrore perfusus fuerim. Percontanti ulterius, an sub vomitu aliquid sanguinis rejecerit? Resp. minime, (a) se nihil de eò observasse. Similia Chirurgus referebat, quemadmodum & vulneratus inter actum explorandi, ut alioquin fieri consuevit, non evomit. Adhæc è vulnerato sciscitabar, an ergò nullos patiatur dolores? Resp. nullos, ipsemet conquereretur & loqueretur de illis, si aliquid de illis scirem & postquam hanc quæstionem sæpius repetii, nunquam non idem responsum tuli. Accedit (b) indusium vulnerati ad aliquot palmarum latitudinem cruore tinctum fuisse, id quod non facile in vulnere cavum penetrante observatur, cum sanguis statim in cavitatem recidat.

His omnibus ita se habentibus scire desiderabam, an, dum Chirurgus mihi referebat vulneratum cordiale ipsi præscriptum non evomuisse, cibum etiam & potum retineat? adeoque illi jusculum dari jubebam, quod bono cum appetitu, nobis omnibus præsentibus, assumebat, nec vomitione reddebat, aut singultus accidebat, vel denique de ullo circa regionem ventriculi dolore conquereretur. Perpendens E. symptomata eorum, quorum ventriculus vulneratus, Medici seqq. ponunt: Si ventriculus profundiori vulnere confossus, simul adsunt vomitus, tormina, singultus, cibum & potus assumpti vomitu rejiciuntur, vel ex vulnere effluunt, postea ventriculus vulneratus nec cibum appetere, nec continere potest. Adhæc adest vomitus sanguinis & dolor in ventriculo percipitur, cum frequenti inflammatione, feбри, delirio, crebra animi defectione, syncope & sudore frigido. Multo minus septi transversii vulneratio ex symptomatibus concludenda erat, ut è signis vulnerati septi transversii concludendum. De hoc enim Medici perhibent: ubi septum transversum vulnus accepit, sanguis spumans fertur, spiritus fit difficilis & rarus, præcordia sursum trahuntur, spina dolet, sputum ejicitur cruentum, accedit

delirium & interdum tussis &c. prout omnes libri Chirurgici docent; & quoniam eorum ne unicuique quidem observari potuit, necessario concludere debebam, quod, cum symptomata morbum sequantur ut umbra corpus & sub penetratione ensis ventriculus aut diaphragma necessario lædi debuissent, nulla vero (f) horum læsio, ut ex antecedentibus constat, præsumi posset, vulnus, ut è prioribus fundamentis & juxta exemplum omnium Medicorum omninò & palam dixi, pro lethali non habendum sit. (f)

Quod autem hac in parte fundamenta Medicorum & Chirurgorum secutus sim, è seqq. clarè elucescet: Jurisperitis notum est, quod ex facto jus oriatur: Ita quoque Medicis ex morborum signis recta curationum argumenta manifestantur. Nam ubi illa sublata, divinæ illius Artis fundamenta identidem collabascant ac protinus evertantur, necessum est. Illa enim nos in morbi cognitionem multis argumentis manuducunt, & quicquid vel in præsens ad illius dijudicationem, vel fausti infastiq; eventus prædictionem in futurum spectat, graphicè nobis præfigurant & ob oculos ponunt. Sine quæis etiam Therapeutice non claudicat tantum, sed nullius penè frugis est aut usus. Subterhabita quippe signorum doctrina, quid in morborum curatione Medicus cum laude præstare possit, nondum video. Ille solus sibi bene conscius est Medicus, neque ulla pallefcit culpa, qui rectè illam calluerit ac ex pathognomonicis illis indiciis universaque symptomatum syndromæ affectus, qui humanum corpus peflundant, interstinguit, ac tandem omnibus salutarem curam cum convenientibus ex arte dispensatis remediis decernit. Quisquis igitur signis neglectis & ignorata ipsorum constitutione solo remedii paradigmate instructus est, nunquam securus, aſt dubius semper & in utramque partem fluctuans medicinam facit, vel potius, quod subvereor, temerario prorsus ausu hominum animas negotiatur & experimenta per mortes agit, incolumi minimè conscientia. De signorum ad Therapeutices rectè & methodicè instituendæ necessitate videri

videri possunt illi, quibus cordi fuit illam cum *Hippocrate* pro dignitate extollere. Quid autem per signum intelligant Medici, eleganti circumscriptione docet *Hippocrates lib. Prædict.* dum signum dicit id, quo cognito in alterius incogniti cognitionem pervenimus. Fontes autem enumerantur *ab Hipp. lib. de humor. text. 24.* Prout ergo bonum ex integra causa est, malum autem ex quolibet defectu, sic non sine fundamento dixit Hippocrates: mala designant mala, bona bonum; quale enim signum, tale signatum.

E quo fundamento VV. Nob. Nob. satis perspicient, quo nixus sim, cum in Relatione meâ vulnus N. Kroppii ab initio pro lethali non haberem. Qui enim contra Medicorum ad unum omnium placita hic pronunciaverim? dum VV. Nob. Nob. ob oculos ponebam, quibus symptomatibus conflictantem ægrum adortus fuerim. Ecquid honesti illi viri, qui ægrum mecum ceu testes visitabant, non cogitassent aut obstupuissent, si is, qui egregiam modò portionem jusculi (d) assumerat, in ventriculo & quidem lethaliter vulneratus dictus, & tam à Medico, quam Chirurgis habitus fuisset? sanè contra fidem & credulitatem meam mentiri & aliud quam sentiam pronunciare debuissim; & qui aliter vulneratum, prævia sollicita inquisitione, movere & persuadere potuissim ad infortunium suum manifestandum.

Quoniam verò nequicquam ex illo obtineri aut audiri poterat, in ejus confessione mihi acquiescendum erat, domumque repetendo cum Dnn. Syndico & Scabinis, Chirurgus injungebam, ut sedulam ægri curam ageret & si mutatio quædam cum eodem se truderet, me ejus certiolem redderet. Die proxime sequente Chirurgus mihi referebat vulneratum optimè se habere, cœnam præcedentem cum appetitu absolvisse, ut & diem seq. qui tertius ab inflicto vulnere erat. Hoc ipso ergo die nihil novi agebatur & postquam Cognati Dn. N. vulneratum mihi summoperè commendabant, eundemque mihi curæ cordique esse sinebam, die quarto ab inflicto vulnere me rursus N. conferebam, eundemque in prioribus

bus terminis offendebam, Chirurgus aliud mihi referre nequibat, nisi quod Clyster operationem suam non peregerit: unde novas ad clysterem species præscribo, qui tamen horis vespertinis demum alvum laxavit. Die 13. ejusdem mensis ægrum rursus invisebam & eundem absque novis querelis inveniebam, nisi quod S. V. flatus in abdomine, ut die quoque præcedente, cum doloribus & borborymis urgerent, quos tamen post alvum apertam facile cessare referebat. Quapropter ipsi mixturam sub die 13. signatam, cum iterato clysmate illi præscribebam, quibus dolores sopiebantur, ita ut æger, referente Chirurgo, prævia cœna, per integram fere noctem dormiverit. Sequenti die 14. Decembris ipsum denuo visitabam & observabam, quod non obstantibus medicamentis adhibitis & alvi commotionibus abdomen quodammodo intumesceret & s. h. de flatibus conquereretur: quapropter mixturam sub die 14. hîc adjectam, cum linimento ad inungendum abdomen, ordinabam, per totum diem ipsi assistebam & simul enema è juscule gallinæ infundere jubebam, & postquam alvus denuo recludebatur, dolores equidem quodammodo cessabant, sed abdomen intumescens remittere & concidere recusabat; unde vesperi domum rediens Amicos quosdam & Agnatos Dn. NN. certiores reddebam vulnerati res in terminis periculosis versari, & cum dolores abdominis jam tertia vice recrudescerent, jam (e)demum vulnus profundius penetrasse, quam omni etiam labore adhibito hactenus indagari potuerit. Interim vulneratus indies adhuc non sine appetitu comedit & de nullo alio incommodo, quam de flatibus conquerebatur. Chirurgus etiam asseruit, Eundem cibos nunquam evomuisse, sed semper retinuisse, excrementis etiam probe coctis & nihil insoliti præ se ferentibus. Die 15. eundem denuo invisens abdomen magis tumidum prioresque dolores vehementiores observabam, qui tamen post clysmatis præscripti usum mox remittebant ægerque tam cordatus & robustus erat, ut cum eidem manum porrigerem, fac me missum, diceret, ipse tantum valeo. Interim symptomatibus hisce permotus ventriculi solius rationem habui, qui

qui ab ense penetrante mihi semper vulneratus videbatur, vulnere externò non neglecto. Quare potum & consolidantia medicamenta crebrò exhibui & injectis quotidie clysteribus duobus, ex jusculo nempe carniū pingui & vitello ovi paratis, alvum apertam servavi. Potus fuit decoctum vulnerarium. Externam ventriculi regionem inunxi oleis consolidantibus, venter autem totus fotu, quem Chirurgus suavit munitus. Iteratis vicibus visitando de iisdem, quibus pridie afficiebatur, conquerentem audivi, quæ & 17. die continuabant: Chirurgus autem asserbat eundem die mortem antecedente bene adhuc comedisse cognatosque suos, ut rebus suis in meliorem jam statum redactis domum abirent, jussisse: tandem verò obdormivisse nec ante mediam noctem evigilasse, circa quam de summis abdominis doloribus & subitaneo virium lapsu vehementer conquestus esset, non obstante usu cordialis & clysteris à Chirurgo adhibiti. Nihil ergo juvantibus hisce tempore statim matutino per expressum advocatus ex ægro jam agonizante quærebam, quid cum eò ageretur? ad quod, ah modò vires mihi suppetere! respondebat. Ministrabam quidem adhuc aliquot medicamenti cardiaci cochlearia, sed cum observarem omnia ad vitæ clausulam jam vergere suspiranti aperiēbam nullum amplius subsidium humanum suppetere, sed sursum & ad Deum cor esse flectendum operamque ipsi dandam ut vitæ cursum beatè concluderet: ad quæ se paratissimum esse respondebat, addendo se ex hac miseriarum valle ad Christum Salvatorem suum desiderare, beatam pro laboriosa vitam obtenturum. Hæc dum proferebat verba, simul accedebat Dn. Ecclesiastes Paulus & tandem quoque Dn. Ecclesiastes Andreas, quorum prior continuis precibus ipsum refocillavit, donec omnes sensus fatiscerent & ipse tandem beate, utut absque omnibus convulsionibus & terribilibus symptomatibus, animam exhalaverit.

Dum verò hinc inde murmuratur ventriculum futura interveniente consolidari sicque occiso infallibiliter succurri potuisse, penes alios ratione prædites (rebus sic stantibus) sponte suâ ruit.

Equidem Dnn. Consulentes hâc ratione rem suam felicius agere possent, si vulnerati abdomen aperiri & absente prorsus indicatione ventriculus consui potuisset. Quis verò ventriculo, absenti- bus omnibus indiciis & symptomatibus læsionis ejus, impunè suturam applicasset? & quem sanguis innocenter profusus gravasset, si æger sub operatione mortuus fuisset? Neminem sanè (quoad forum soli) quàm Chirurgum. Quod verò interrogatoriis im- misceatur caput sub inspectione cadaveris non fuisse apertum; ad hoc respondetur, satis hic fuisse partem primariò læsam confide- ratam fuisse.

Equidem Dnn. Consulentes, ut videtur, eò ipso inspec- tionem illegalem hincque vulneris lethalitatem dubiam reddere co- nantur. Verum utut minimè diffitear, in ejusmodi nos aliquando incidere casus, ubi plures simul sectione partes indagare consul- tum atque necessarium est. Quòd autem hoc in præsentì casu factum sit, jamdum cognitum erit.

Et quia nullum membrorum sive ab extra, sive ab intra læso- rum comparuit signum, & ventriculus ferè lethaliter percussus esset, proluxiore viscerum cæterorum evolutione facta, sectione capitis minimè opus fuit. Legaliter ergò & secundum artem hoc in passu actum est; adstipulante Responso Facultatis duplici, cum primis, quia nihil morbi antecedanei innotuit.

Quâ inconvenientia igitur Dnn. Consulentes, contra pro- priam scientiam & conscientiam in hoc casu egerint, dum letha- litatem curationi insufficienti imputare satagunt, ex hisce satis constare poterit. Adeoque certò confido Dnn. Sententiæ Latores Judicesque, juxta dexteritatem suam probatissimam, absque admo- nitione mea eo reflexuros esse.

Ubi tamen optandum esset, ut ejusmodi Consulentes, in rebus sanguinem humanum concernentibus, contra principia Me- dica agentes, aliquando per auctoritatem Magistratûs ita coerceren- tur, ut à similibus in Medicorum Chirurgorumque exitium tenden- tibus injuriis & attentatis abstinerent, & in defectu judiciorum
legi.

legitimorum ad alia legitima subsidia, quibus se extricare valeant, confugerent, non vero per viam curvam vires suas experiri tentarent. Sign. N. N. die 10. Jun. 1713.

VV. Nob. Nob.

Officiosissimus

Mevius Med. D. & Archiater.

SPECIFICATIO MEDICAMENTORVM N. Kroppio propinatorum.

Prima deligatio unguento digestivo & empl. stictico Crollii instituebatur idemque aliquoties continuabatur: adhibendo abhinc unguentum digestivum cum melle rosarum, & aliquid balsami Peruviani: quæ cum epithematibus ex vino calido ad obitum usque continuata sunt. Formula cum aliis in Receptis Dnn. Mevii continetur.

Johannes Chir. Aulicus
Petrus Chirurgus.

Rec. Aq. ceretol.
verben.
taraxaci ana ℥ii.
Lap. S. præp.
Sang. hirci præp. ana ℥ii.
O. perlat. 3℔.
Sacch. perlat. Q. S.

M. D. ad Vitr. S. V. confortans.
die 9. Decembr. 1712.

Mm 2

Rec.

*

Rec. Balsami Peruv.
 ℞. Mastich. ana. ʒiij.
 M. S. Balsamum. die 10. dito.

Rec. Elect. diacathol. ʒß.
 D. ad ollam S. Electuarium.
 die 13. dito.

*

Rec. Herb. malv.
 alth.
 violariæ.
 Fl. sambuc. ana. M. ʒ.
 Sem. lini. ʒß.
 Incis. D. ad chart. S. species pro Clyst.

*

Rec. Electuar. lenitiv.
 diacathol. aa, ʒiij.

Θ. geminæ ʒi.
 M. S. Elect. pro clyst. d. 12. dit.

*

Rec. Aq. Flor. chamomill.
 Fœnicul.
 Carminativ. ana ʒii.
 Lap. ʒ. præpar. ʒii.
 Syrup. de cich. c. Rhab. ʒii.
 Lap. prunell. ʒß.
 Conf. Alkerm. compl. ʒiß.

M. S. Aqua Anodyn.
 die. 13. dito.

Rec.

Rec. Unguent. Flor. chamom. ℥i.

℥o. anethi

lil. alb. ana. ℥ii.

destill. carui

fœnie.

cumini

chamom. aa. ℥ss.

M. S. Unguentum ad abdomen die 14. dit.

*

Rec. Balsami Peruviani ℥i.

D. ad ollam S. Balsamum

*

Rec. Herb. fanicul

consolid. Saracen.

plantag.

menthæ

pyrolæ ana. Mss.

Flor. hypericon. Mii.

Fol. alth.

malv.

violar. ana. Mss.

Incis. D. ad chartam

S. Species pro facculô.

*

Rec. Herb. plantag.

consolid:

heder. terrestr.

scabios.

Flor. hyperici. ana Mi.

Rad. symphit. ℥ss.

liquirit. ℥vi.

Incis. D. ad Chart. S. Species

pro decocto vulnerario

Mm 3

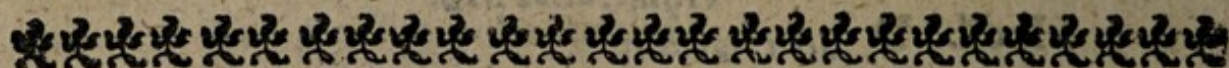
Rec.

Rec. Lap. ☿, præpar.
Osteocoll. præp. ana ℥i ℥.
M. Div. in 5. part. æq. S.
Pulvis consolidans.

Rec. Syrup. symphit.
scabios.
Flor. bellid. ana ℥℥.
M. S. Syrupus traumaticus.
die 17. dito.

Rec. ∇. cordial. Herc. Sax. ℥iii.
cinamom. ℥i.
Conf. alkerm. c. ℥ii.
Sacch. perl. q. s. M.

Rec. ∇. perlar. ℥iv.
Conf. alkerm. C. ℥ii.
Ⓢ. perl. ℥℥. M.
die 18. dito.

RESPONSUM FACULTATIS MEDICÆ GISSENÆ

desuper illethali- tate hujus vulneris ventriculi.

R Equisito à Nobis Responso fundato, cum rationibus dubitan-
di & decidendi, desuper seqq. IV. Quæstionibus :

I. An omnia ventriculi vulnera pro simpliciter lethali- bus ha-
benda sint?

II. An

Fig. 1.

Oberste theil.

Fig. 2.

Unterste theil.

Fig. 3.

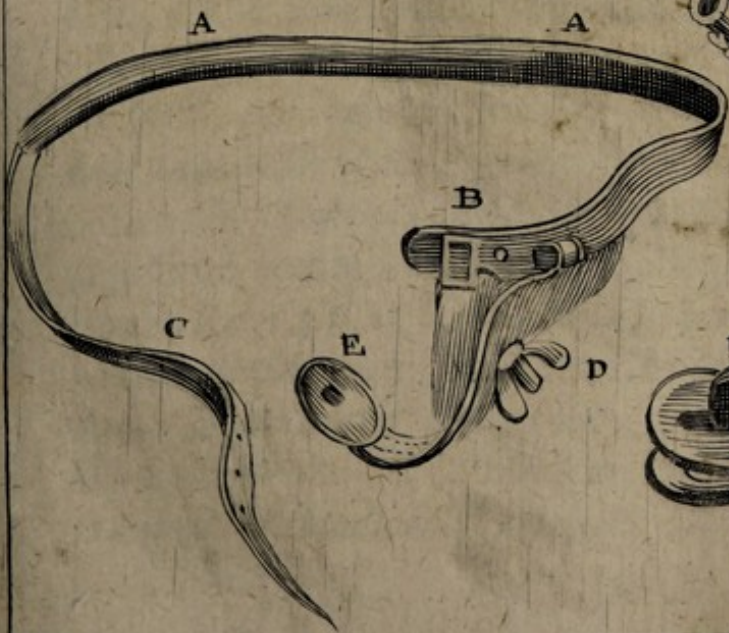

Fig. 4.

Fig. 5.

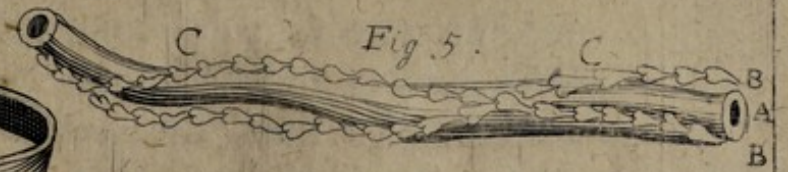
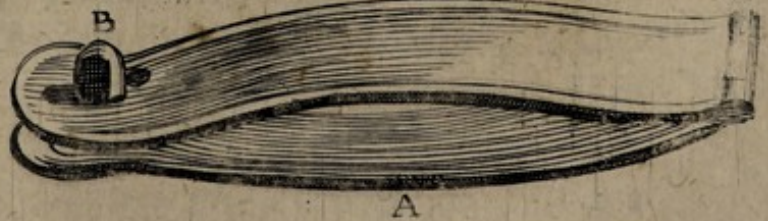

Fig. 6.

- II. An vulnus in Num. 1. descriptum curare nequiverit, sed simpliciter lethale fuerit?
- III. Annon in methodo medendi unum aut alterum neglectum fuerit vulnusque aliter tractari potuerit?
- IV. Cum vulnerati caput apertum non sit, an sectio legaliter instituta fuerit?

Hinc nos Decanus, Doctores & Professores Ordinarii Facultatis Medicæ Gissenæ, præviâ accuratâ & collegialiter facta perlectione Actorum, nobis communicatorum, & maturâ ponderatione omnium illis occurrentium circumstantiarum,

Ad. I. Quæst. Resp. Negando. Licet enim *Hippocrates Aphor. 18. Sect. 6.* & cum eo *Celsus l. 5. c. 26.* Vulnera ventriculi (perfecti vel discissi sc.) pro lethalibus agnoscat, attamen *Galenus in Comment. de superc. aphor. & de loc. affect. c. 5.* testatur quibusdam hoc esse ambiguum. Nam quosdam in eo (ventriculo sc.) vulneratos dicunt aliquando, sed rarò fuisse sanatos; ac denique saucium ventriculum in summa ejus parte sæpe agglutinari ait: Et *Christophorus à Vega ad aphor. Hipp. dict. 18. §. 6.* quendam sanatum fuisse testatur, cui è ventriculo vulnerato chylus exierat. Sic & *Fallopianus de vulneribus cap. 12.* narrat se sanasse mulierem & Virum, qui in ventriculo fuerunt ita vulnerati, ut exierit chylus. *Marcellus quoque Donatus in Histor. Med. mirabilib. §. c. 4.* nonnullos memorat sauciato ventriculo optimè convaluisse. Addantur Auctores in Responsò Num. 2. à Cl. Medico N.N. conscripto adducti, ut *Fabric. Hildanus, Paulus Sorbani, Ettmullerus &c.* Quapropter *Fortunatus Fidelis* (quem Excellentiss. *Zacchias* ipse in *Quæstionibus suis Medico-Legalibus* sæpissimè summo cum elogio allegavit) de *Relationibus Medicorum l. 4. c. 3. p. 535.* *Cornelii Celsi* sententiam moderandam atque ad *Galenii* placitum, quòd verius esse observatur, accommodandam: *Hippocratis* autem locum supra allegatum restringendum esse ad orificia læsa & ad profunda ventriculi vulnera asserit *Ammannus in Medicina critica, Discurs. 58. §. 6. pag. 364.* idque ratio-

rationibus fundatissimis à *Sennerto lib. 3. Med. Pract. p. 1. S. 1. cap. 16. pag. 61. & 62. & lib. 5. P. 4. c. 3. pag. 367. & Suevo de inspect. vuln. lethal. & sanabil. Part. II. c. 18. p. 113.* passim probatum esse pronunciat *Facultas Medica Lipsiensis in Responso super casum 58. loc. cit. pag. 365.* Imo & (addimus Nos) à *Sebizio Seniore Exam. vuln. partium dissimilar. Part. III. de ventriculi, vuln. §. 55. & seqq.* Sic *Schenckius* quoque *lib. 3. de part. Nat. s. prior. Obs. 121. & 122. & Sennertus II. cc.* diversas quoque observationes recensent ex *Matth. Cornace, Jul. Alexandrino, Vega & Fallopio*, quibus ventriculi vulnera curata fuisse testatum faciunt. Quibus addi possunt *Glandorpius in specul. Chirurg. Obs. 30. & exempla cultrivororum, Pragensis à Crollio in Praef. Basil. Chym. Joh. Jessenio à Jessen in Histor. Relat. de Rustico Bohemo Cultrivore, Sennerto loc. alleg.* aliisque: *Prussiaci à D. Georg Lotho anno 1635. & Dan. Beckero anno 1643. peculiari Tractatu German. de Cultrivoro Prussiano* descripta, & *in Ephem. Medico-Physicis German. Nat. Cur. Dec. II. Ann. V. & Ann. VIII. p. 399. & A. X p. 2.* repetita, nec non *Halensis in Saxon. ibid. Ann. X. p. 1.* recensita. Imo illi, qui in lethalitate vulnerum determinandâ alias rigidè admodum procedunt, vulnera ejusmodi ventriculi pro simpliciter & per se lethalibus non habent, sed pro ut plurimum lethalibus, ut *Bohnius Tr. de Renunciat. vuln. pag. 56. & Collegii Med. Wittenberg. Senior* quidam & *PP. apud Ammann. in Praxi vuln. lethal. p. 27. & 34.* quoniam experientia testatur, vulneratos ejusmodi saepe per plures annos post acceptum ventriculi vulnus superstites in vita mansisse; hinc *Celeb. olim Archiater Elect. Brandenburgicus D. Menzelias*, existimat quod (NB.) liberè pronuntiandum sit vulnera ventriculi non omnia lethalia esse, praesertim si non accidant loco nervoso, sc. circa superius s. sinistrum os ventriculi, sed paulò inferiùs &c. *Miscell. Medico Phys. Acad. Nat. Cur. Dec. II. An. V. Obs. 1, pag. 3.*

Quoniam igitur praesens vulnus quaestionis ita comparatum fuit, ut ad 3. digitorum latitudinem ab orificio superiori, juxta
 attesta-

attestatum sectionis inflatum sit, vulneratus adhuc per x. dies, absque periculosis symptomatibus cum appetitu edere, bibere & omnia concoquere potuit; hinc quoad II. Quæstionem existimamus, quod, si dictum ventriculi vulnus non plenariè curari potuisset, æger tamen diu adhuc in vivis conservari potuisset, modò vuln⁹ statim ab initio probè agnitum & consequenter vulneratus quoad curam & diætam bene tractatus fuisset. Quapropter & vulnus hoc in hypothesis æquè minus pro simpliciter lethali habendum, ac in thesi de vulneribus illis in genere fuit dictum, idque maximè, quod in parte ventriculi superiori & quæ diaphragma respicit, inflatum est, quod curari, quamvis difficulter satis, & supervivere vulneratum posse ex *Galen*i sententia largitur *Welschius in Rationali vulnerum lethaliu* iudicio cap. 10. p. 92.

Quoad III. Quæst. curam à Dn. Archiatro, D. Mevio, hîc adhibitam suo in loco relinquimus. De nihilo quoque non est præscripta in principio medicamenta interna in genere alias ad conformationem & conservationem virium & doloris mitigationem sollicitè directâ fuisse: neque videmus in methodo medendi quoad externum vulnus insigniter erratum fuisse, dum Dn. Archiater qualitatem vulneris è nullo signo aut symptomate externo dignoscere eaque de causa intentionem suam, præsumtivè bonam, ad præcavendam inflammationem per V. S. & propinanda decocta traumatica & consolidantia &c. dirigere præcise non potuit. Interim existimamus, quod, si statim ab initio plus ad partes internas & læsionem ventriculi, quàm ad vulnus externum respectum, portiones vulnerariæ & linctus pulveresque consimiles patienti exhibiti, vulnus tempestivè dilatatum & per turundas apertum servatum, injectiones simul balsamicæ glutinantes caute per syringam immissæ, imò & in diætâ ratione cibi & potus, motus & quietis &c. læsus melius tractatus fuisset, is ope divina bene adhuc curari, vel ad minimum per aliquod temporis spatium inter vivos conservari potuisset.

Quod tandem IV. & ultimam Quæstionem attinet, non tantum *Constitutio Criminalis Caroli V.* sed Praxis hætenus recepta exigit, ut in consimilibus læsionibus mortiferis omnes Ventres & Cavitates C. H. aperiantur. Quod si E. caput in hoc subjecto pariter dissectum fuisset, forte quid inveniri potuisset, ut in intestinis, in quibus ad tumorem illum Steatomaticum etiam quodammodo reflecti posset. Quoniam verò id non factum est, hinc sectio illa & inspectio pro omnino legali vix haberi poterit, cum primis, quod ipsius vulneris magnitudo quoque determinata non fuit. Quæ juxta tenorem IV. nobis propositorum quæstionum his impertire & Sigillo Facultatis nostræ confirmare volumus. Sign. *Gissa die XVI. Aug. 1713.*

Decanus, Doctores & Profes-
sores Facult. Med. hujus
loci,

RESPONSUM FACULTATIS MEDICÆ FRAN- COFURTENSIS ad Viadrum

Quum Facultati nostræ Medicæ ab Amplissima Facultate Juridica hujus loci, ad requisitionem Dnn. Consiliariorum Principalium Dillenburgensium, Acta in puncto homicidii, Dn. Locumtenenti Supremo NN. imputati, communicata nostrumque judicium impartiale, cum rationibus dubitandi & decidendi, hac de causa, in quantum Nos concernit, desideratum sit; hinc Acta illa sanguinem humanum, de quo coram supremo Dei judicio ratio reddenda, spectantia deligenter perlegimus & Collegialiter matureque perpendimus invenimusque omnia ad 4. illas quæstiones, quæ

quæ Laudatissimæ Facultati Medicæ Gissenæ, in additamento Lit. B. ad num. 13. actorum pertinente, propositæ sunt, recidere; utpote quæ inter Medicos potissimum ventilatæ sunt, an nempe

1. Omnia ventriculi vulnera pro simpliciter lethaliibus habenda?
2. Annon vulnus n. 1. descriptum curari potuerit, sed simpliciter lethale fuerit?
3. Annon in methodo medendi unum aut alterum neglectum & ipsum vulnus aliter tractari potuerit?
4. An, quum vulnerati caput apertum non fuerit, sectio legaliter instituta sit?

Quapropter

ad primum

firmiter & præmeditatò respondemus, quod licet hæc vel illa exempla curatorum ventriculi vulnerum penes Autores & cum primis in exasciato Responso Facultatis Medicæ Gissenæ allegata occurrant: attamen incertum sit, an reapse omnia ventriculi vulnera fuerint, nec aliquid vanæ gloriolæ aut ostentationis illic latuerit? quo ipso tamen nullius auctoritatem aut famam in specie laceßere intendimus. Posito autem hæc ita se habuisse, attamen exempla fuissent rarissima, quæ, re probe supputata, ex accidenti magis naturæ extraordinarie operanti, quam Medici & Chirurgi facultati imaginariæ adscribenda sunt. Optime etiam scimus vulnera circa orificium & fundum periculosiora, quam in medio esse, quod tamen in eo tantum consistit, quod illa plura & pejora symptomata conjuncta habeant tempusque mortis citius quam hæc anticipent. Cultrivori Prussiæ aliorumque exempla hic prorsus dissimilia & ad rhombum nihil facientia exempla sunt, siquidem illa, intuitu internè tantum & pedetentim ad extra operantis auxilii Naturæ à vulnere uno impetu per violentiam externam inflictio plurimum distant; & quoniam pauca hæc & circumstantiarum

intuitu prorsus incerta exempla regulæ per Modernorum æque ac Antiquorum Medicorum plurimorum diuturniorem & crebriorem experientiam approbatæ nil quicquam derogant; hinc in thesi statuimus, quod vulnera ventriculi, in eò, quod manum Medicam effugiant, pro per se lethalibus habenda sint.

Quamvis igitur

ad secundum

è responsione in thesi data conclusio in hypothesi facile fieri possit, attamen ex Actis tales circumstantiæ elucescunt, quæ lethalitatem vulneris per se adhuc magis confirmant. Positæ enim vulnus aliquod ventriculi unquam curatum & manu Medica aut Chirurgica ad consolidationem perductum fuisse, attamen illud tantum de vulnere simplici intelligendum esset. Jam verò ex relatione aut attestato obductionis clarissimè videre licet *Ventriculum ad trium digitorum distantiam à superiori orificio à parte antica ad posticam perfossam fuisse*: quod vulnus non tam simplex, quam duplex necessario & absque omni contradictione fuit, & simul ostendit, quod licet unum, secundum situm corporis quodammodo occlusum, fuerit, attamen per alterum, è regione observandum, assumpta in abdomen effluerint: sicut juxta tenorem allegatæ relationis *cibi potusque assumti hinc inde in abdomine, cum primis circa regionem ventriculi, cum intermixto sanguine fluctuarunt, ipse vero ventriculus omnino vacuus observatus fuit*. Unde pariter & rationabiliter concludere licet, cibos digestos & excretos non tam ab assumtis vulnerationem insequentibus, quam potius ante eandem assumtis ortum traxisse. Reliqua putativa signa favorabilia penes Nos in reflexionem tantam non veniunt, quo minus, absque ulla hæsitatione, constanter judicemus vulnus Num. I. descriptum curari non potuisse, sed simpliciter lethale fuisse.

Ad tertium

videre non possumus, quod Chirurgus in prima visitatione vulneris plura efficere & præstare potuerit, eoque minus, quod post inflic-
fluctum

fiatum ictum situs corporis & partium internarum aliter se habuerit, quam sub dicta visitatione: quapropter vulnus Num. 3. distortum & apertura ejus occlusa fuit; id quod primam conjecturam de vulnere minus pervio confirmare potuit, nec sub incertitudine hac violenter investigari & dilatari potuit. Et quamvis hæc omnia in actum deducta fuissent, qui sub mutata, ex subsidentia ventriculi, figura adeo evidenter scire & rationem vulneris, ut postmodum apparuit, determinare potuissent? In cura Medici præsentis nil inconvenientis observavimus, sed quod idem, quæ rebus sic stantibus fieri poterant, præstiterit. Quod autem in facti specie æque ac Responsis Medicorum de medicamentis & injectionibus balsamicis & glutinantibus, quæ adhiberi debuissent, perhibetur, methodo medendi theoreticæ quidem consentaneum, in Praxi verò non semper applicabile videtur, ubi vulneris circumstantiæ speratum quidem & bene intentum effectum frustrari solent; quapropter dicere non possumus in methodo medendi unum aut alterum neglectum fuisse, vulnusque aliter tractari potuisse.

Ad quartum.

Sub omnibus inspectionibus usus obtinuit, ut principaliter in locum læsum inquiratur: & quando causa mortis evidenter in oculos incurrit, planè non opus est alias quoque corporis humani partes perlustrare, nisi conjecturalia quædam signa id requirant. Quoniam verò in præsentī casu talia non occurrebant, vix opus erat, ut vulnerati caput aperiretur: eaque de causa factam obductionem & cadaveris sectionem pro legali agnoscere tenemur. Quam probè ponderatam & conscientiosam, imò & Artis principiis conformem, sententiam subscriptione nostra & appresso sigillo Facultatis roborare volumus. Sign. Francofurti ad Oderam, die 19. Jan. 1714.

(L. S.)

Decanus, Senior, Doctores &
Professores Ordin. Facultatis
Med. h. l.

Nn 3

RE-

RESPONSUM II. FACULTATIS MEDICÆ GISSENÆ.

Quandoquidem nobis Decano, Seniori reliquisque Professoribus Facultatis Medicæ hujus loci Acta, Dillenburgi in puncto homicidii imputati hætenus in foro ventilata, denuo transmissa iteratoque judicium nostrum de Responso Facultatis Medicæ Viadrinæ illic occurrente desideratum sit: non possumus non valde admirari, Laudatissimam & Ampliss. Facultatem Medicam ad QUÆST. I. à fide dignis celeberrimisque Viris observata exempla vulnerum ventriculi curatorum in dubium vocare vanæque gloriolæ illic forte subterversantis, incusare. Unumquemvis equidem suo abundare sensu permittimus: similia tamen exempla adeo crudè rejicere & pro thrasonicis jactationibus habere non auderemus, aut in Nos redundare pateremur, cum fides historica non facile sit in dubium vocanda, ac unicuique in sua Arte, quod dicitur, sit credendum: alioquin de tota Arte Medica, in qua Celebriores quivis Medici hodie nihil æquè magis quàm Observationes desiderant, prorsus actum esset. Enimverò plures ejusmodi incredulos Dominos simili in casu vidimus, qui tamen victas tandem manus dederunt: quos inter Excellentissimus suoque ævo famigeratissimus *D. D. Dieterichius*, Archiater quondam Electoralis Brandenburgicus erat, qui Electori suo Clementissimo pariter fidem adhibere recusabat, cum ipsi referret personæ alicui ventriculi vulnus ultra annum gestanti cibum sæpiuscule per aperturam ejus effluere, donec medicamentum tinctura quadam infectum illi propriis manibus misceret, hocque intus exhibitum paulo post è vulnere effluere, ex ipso colore observaret, ut *B. Dn. D. Menzelius* illud fusè in

*Miscellan. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. A. V. Obs. 1.
pag. 3.*

recenset; & licet ejusmodi vulnera ventriculi innocua valde raro occurrant, non tamen nulla sunt, sicque theses universalitatem ad minimum infringunt, ut tutò verèque asserere liceat, non omnia ventriculi vulnera esse lethalia, sive jam perfectè curentur, sive non. Sanè Dnn. Francofurtenses ipsi Cultrivororum exempla concedere tenentur. Quod autem curatio illorum à curatione aliorum ventriculi vulnerum discordet, negari quidem nequit, sed nihil hic ad rhombum facit, cum medicamentis internis expediri possint, quæ externè administrari nequeunt. Sanatur enim, ventriculus quoniam exhibentur glutinantia per os, uti,

Fallopian Tr. de Vuln. Capit. cap. xxi.

perhibet. Ut taceam per vulneris dilatationem (quæ hic prorsus intermissa & neglecta fuit) externe quoque infusionibus traumaticis & balsamicis ægro subveniri potuisse. Quam egregiè enim infusiones hæ se gerant in talibus viscerum internorum vulneribus, experimento *Pechlini in Diss. de curato vulnere pulmonum* constat. Quoniam igitur in Responso nostro plures celeberrimos Autores (quibus iam porro addimus

Stalpart van der Wiel Cent. 1. Obs. 39. & ad hanc Scholia ejusdem p. 157. & seqq.

Ephem. German. N. C. D. 1. A. 1. p. 268. D. 1. A. ix. & x. pag. 306. D. 11. A. I. p. 64. & 65. & Dec. 11. A. VIII. p. 403.)

allegavimus, qui similia vulnera observarunt: Dnn. Francofurtenses econtra ad plurimorum tam Modernorum, quam Antiquorum Medicorum Experientiam quidem provocant, sed neque nomen, neque loca sive scripta illorum addiderunt; hinc nobis prorsus ignota est illorum regula, quod omnia ventriculi vulnera absolute & per se lethalia sint, sed subsistimus in thesi hæcenus stabilita: Non omnia ventriculi vulnera absolute & per se lethalia esse.

Quod

Quod jam vulnus QUÆST. II. in hypothefi concernit, exinde ferè unice pro simpliciter & absolute lethali habere fufinent, quod non tam simplex quam duplex fuerit, quum ventriculus à parte antica ad pofticam omnino perfoffus fuerit. Aft qui & unde probabitur fola vulnera fimplicia, non verò etiam duplicia curari poffe? Rectius fupra laudatus *Fallopious c. l.* de tali ventriculi „vulnere: Sanavi, inquit, mulierem glande percuffam plumbea „ab anteriori (NB) & pofteriori parte. Nonne & hoc ventriculi vulnus duplex & tamen fanatum fuit?

Vid. Schenckius Obs. Med. lib. 3. obs. 2. pag. 343.

Gratis etiam dicitur, quod unum è vulneribus his, altero occlufo, neceffario debeat aperiri: cum ex Anatomicis confiet ventriculum quafi in æquilibrio locatum effe in corpore humano, ita ut bina è diametro fibi oppofita vulnufcula fub motu ejus periftaltico fimul claudantur, ficque cibus & potus (cæteris paribus) retineri adhuc & ibidem digeri poffint. Multò minus ex Actis clucescit cibos digeftos & egeftos non tam poft, quam ante vulnerationem ventriculi ingeftos fuiiffe, cum Dn. Medicus in Relatione fua aperte fateatur, vulneratum in sextum ufque diem integro appetitu gaviſum affumta alimenta retinuiſſe, à quibus recrementa exclufa neceffario profecta fuerunt, cum priora & ante eadem præſentia per clyfteres iteratos eliminata effent; ut adeoque à parte noſtra neutiquam ex imaginariis quibusdam & fruſtra arriſcentibus ſignis, ſed fundamentis immotis concluſerimus, vulnus Num. i. deſcriptum adhuc curabile, non autem ſimpliciter lethale fuiſſe.

Quodſi in QUÆST. III. ſub primâ ſtatim deligatione (ubi ſitus corporis & partium non neceſſario aliter ac ſub vulneratione ſe habere debuit aut potuit) curatius per inſtitutam viſitationem in vulneris qualitatē, antequam apertura ejus ſe aut occluſiſſet aut occultaffet, inquiſitum: aut poſtmodum idem perfectionem Chirurgicam dilatarum fuiſſet, ut ad minimum obſervari potuiſſet vulnus in cavitatem abdominis penetraſſe, dubio procul aliæ ſive

sive cogitationes, sive indicationes formari, de læsione internorum scrupulus oriri viaque melior, tam in præscriptione medicamentorum, quam ordinandâ diætâ inveniri potuissent; quum vero utrumque neglectum fuerit, sed vulnus non tam sub prima delitatione, quàm die insequenti (ubi omnia jam tumefacta & suppurata) visitatum,

vid. Test. 6. & 7. ad interrog. prælim. 30.

idemque non tam vivente adhuc vulnerato, sed post mortem deum dilatatum sit,

Test. 6. & 7. ad interrog. prælim. 46.

adhæc, juxta propriam Dn. Medici confessionem, vulnus tantum pro extèrno & superficiali habuerunt: vulneratum (cui nil æquè magis quàm ipsa quies & decubitus imperari debebat) in lecto minus detinuerint, imo aliquoties in camerâ circumduxerint,

Vid. Test. num. 7. ad interrogat. prælim. 55.

porro illi multos variosque cibos indulserint, adeò quidem, ut die adhuc mortem immediatè antecedente tantum panis triticei, quantum crucigero redimitur, una cum juscule, propinarint,

Test. num. 5. ad interrogat. prælim. 23.

panis autem triticeus in ventriculo maceratus necessario intumescendo vulnera jam semiconglutinata distendere potuerit: tandemque ad stomachi læsionem planè non respexerint, cum tamen vulneratus statim in principio vomitu correptus esse dicatur.

Testibus num. 6. & 7. ad interrog. prælim. 29. & 88.

abhinc verò semper de torminibus abdominis conquestus sit,

Test. num. 4. ad interr. prælim. 38. num. 6. & 7. ad eund. art.

adeo quidem, ut alteri Chirurgorum de vulnere ventriculi quoque suspicio orta fuerit,

Test. num. 6. ad interrog. prælim. 30.

hinc absque dispendio veritatis negari non potest, quod in methodo medendi unum aut alterum neglectum vulnusque melius & felicius tractari potuerit.

Quoad ultimam & IV. QUÆSTIONEM hîc locorum in
O o
prioris

priore Responso jamdum è *Constitutione Criminali Art. 149.* ostendimus universum cadaver, non vero solam partem vulneratam, sub ejusmodi homicidiis aperiendum esse, id quod in Praxi hactenus obtinuit. Hoc si aliis non placuerit, nec illis displicebit, si Dnn. Defensores abhinc difficultates moveant & illegalitatem inspectionis vellicent: quibus à parte nostrâ minimum deesse non possumus, cum scapha scapha sit dicenda: attestante Sigillo Facult. Ord. Signatum Gissæ die, 25. Maji. 1714.

Decanus, Senior, Doctores &
Profess. Facult. Medicæ
Gissenæ.

§ 5.

Intestina à nonnullis pro ventriculo continuato habita eodem cum hoc Manes experiuntur, siquidem & inflammatione & obstructione, remediis internis pariter curandis, tentari solent. Inter eas autem læsiones quæ manum Chirurgicam requirunt, HERNIÆ in Fig. 2. TAB. XI. delineatæ primas tenent, de quarum curatione cum non tantum in *Cursu Medico generali Part. Chir. ult. c. 4. §. 5.* & in *1. Parte Prax: Infallib. Sect. 1. c. XII.* verum & in speciali *Disput. de nova herniarum cura in Polyc. Exoticis* jamdum actum sit, enchireses etiam à Nuckio in *Experim. Chir.* 34. 35. 36. curatissimè sint traditæ; hinc nil amplius hic addo, quàm Cautelam unicam, ne sub ejus cura per quemcunque errorem intestina violentur, indeque vulnus & ulcus immedicabile oriatur, quale non tantum descriptum, sed & depictum cernitur in *Miscellan. Acad. German. Cur. Dec. 2. Ann. 8. Obs. 55. pag. 138.* Ipsum Casum D. Reiselius seqq. describit: A. Joh. Ottone Lithotomo, herniosus Vir, Joh. Georg. Groll, Lanio, 1688. consilium petiit, non tam sectione, quàm ligaturâ juvandi. Ille verò, quod sine sectione curari non possit, sine præparatione ullâ, aut
fæcum

fecum detractio, potius ovis duriter coctis pridie datis facto vulnere in inguine & separato testiculo tam per cultrum, quam per digitos (in quâ separatione vel dimidiam horam infumfit) punctio voluit aquam evacuare, herniam hanc (quæ genuina enterocece erat) pro hydrocele habens: ubi loco aquæ albidum quid & solidum protuberaverat, quod insolitum & nunquam sibi visum pro pinguedine agnovit, adstantes pro glandulis, cum sine dubio fuerit testiculus. Consternatus autem temerarius Sector, contra preces ægri ne pergeret in sectione, si sibi non fideret soli, noviter cultrum adigit & sectione longa desuper à pube usque ad punctio- nis primæ locum, non sine magnis ægri doloribus & clamoribus, ac si cor perfossum sit, aperuit processum peritonæi, unde cum tantò impetu intestina ipsa, capitis magnitudine, exciderunt (quod tamen perfractè primò negavit malesanus) ut quicquid tentaverit, reponere non potuerit. Cumque frustraneos videret labores, turbatus & desperatus vinculum à servo petiit applicuitque perlapsis intestinis voluitque constringere, nisi impeditus esset ab adstantibus & spectatoribus. Itaque ægro in lectum reposito sanguinem manantem restringere conatus, illud aqua aliqua atra & corrosiva vix intra triduum, non sine metu grangræ- næ, efficere potuit. Alius ergo Chirurgus vocatus est, qui, Ot- tone aufugiente, multa diligentia & studio eò rem deduxit, ut præter spem post 3. fere septimanas intestinorum partes plurimæ reponerentur, pars verò exserta maneret, per quam non tam fæ- ces & mucus hic, quàm infusi clysteres illic prodirent. Testicu- lus verò dexter demum octavâ septimanâ cum membranis vicinis refertus est.

Re ad Collegium Medicum Stutgardienſe delatâ D. Reifelius cum D. Gmelino & Chirurgis istius loci juratis ulcus, per quod fæces exhibant, sub hac figurâ inveniunt, quâ depingitur in Fig. 3. Tab. IX. In hac Lit. A. est pars intestini coli, seu sacculus prolapsus, in rotunditatem à subditis intestinis protuberans, cui cutis pubis arctè adnata est, in cujus medio vestigium quoddam inceptæ pu-

treddinis est glandula seu excrescentia maculosa, quique in plenilunio & humidiorē tempestate augetur. Hujus membrana rubra & q̄. cruenta, non excoriata tamen, an interior sit & heic extrorsum versa, quæritur? quod duo foramina videntur innuere, quorum sinistrum C. ascendit, dextrum B. descendit, neque sub membrana intermedia aliqua transeunt, aut sibi communicant. A duobus enim foraminibus usque per putredinem serpentem rupta membrana relupinata & extrorsum versa hic videtur, in latam extensa convexitatem, quæ in naturali statu concava & per-via, sed conclusa fuerat.

B. Foramen dextrum descendens ejusdem intestini notat, per quod clysteres effluunt applicati & aliquando mucus hic notatus.

C. Foramen sinistrum ascendens, per quod fæces exeunt, in vesicâ suillâ colligendæ, atque mucus clarus, qui maximè jejuno effluit. Hic mucus □. retentâ tantum educitur, □ verò fluente remanet. Fluit autem □. per viam ordinariam, sed per alvum fæces nullæ.

D. Sacculus alius, in quo motus peristalticus apparet, imprimis si digito vel stilo pungatur & fovea non altum penetrans animadvertitur.

E. Testiculus exsectus dexter, seu testiculi resecti locus vacuus.

F. Superstes in scroto testiculus sinister.

G. Manus pudibunda tegens cum strophio virgam.

Vulnus haud absimile, quod milite in hypochondrio sinistro olim inflictum fuerat, aliquor ante annos vidi hic Gissæ, per ejus orificium, labiis callosis & rubicundis circumdatum, omnes fæces alvi indies secernebantur.

§. 6.

Ex his quodammodò etiam

VULNERA INTESTINORVM

dijudicari poterunt, de quibus laudatus supra *Bohnus l. c. p. 351.*
cum

cum *Hippocrate* ita concludit : Ictus , intestina quæcunque penetrantes, imprimis majores & graviora symptomata pedissequa habentes, per semortales existere : quod 1. à contentis suis ac flatibus distendantur & motu peristaltico perpetuo exerceantur, hinc difficulter coalescant. 2. faciliè inflammantur ac gangrænosa evadant 3. chylum atque fæces ad aqualiculum profundant, nec 4. remedia sibi rite applicari patiantur. Quæ omnia in vulneribus intestinorum tenuium extra omne dubium sunt locata. In vulneribus vero intestinis crassis inflictis distinctio quædam inter majora & minora facienda est, quorum posteriora, ob substantiam coli quodammodo carnosam, convalescere possunt, adeoque à Fac. Medica Gissena pro simpliciter lethalibus non habentur in Responso XIII. *Pandect. Medico-Legalium Part. II. Sect. V. pag. 444.* Quid quod & majora ad plures sæpe annos, si cum hiatu & aperturâ ad exteriora hiscente, per quam & fæces excerni & medicamenta applicari possunt, salva permanente vita tolerantur, ut non tantum casus in præced. §. allegatus, sed & alia exempla in *Cabrollo Obs. 13. Hildan. Cent. 1. Obs. 74. Platero Obs. lib. 3. p. 880. Bauhino in Append. ad Rouffet. parerg. 1. Miscell. Acad. Germ. Cur. Dec. I. Ann. 3. Obs. 8. & Ann. 9. Obs. 121. & Suevo de Insp. Vuln. lethal. part. 2. c. 19.* attestantur.

In curatione *Barbette* (qui & intestini tenuis vulnus aliquando curatum refert *pag. 208. Chirurg.*) præmissa suturâ vulnus aquâ calidâ & seq. pulvere conspergit :

Rec. Aloes.

Mastich.

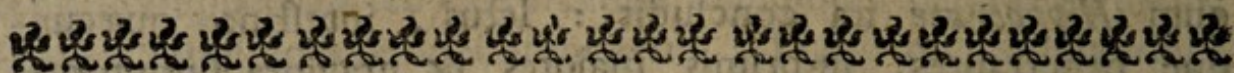
Thuris.

Mumiz

Sang. Dracon. ana. ʒi.

M. F. Pulvis.

sicque restituto intestino in pristinum locum, vulneris etiam externi (quod tamen non statim ante intestini curationem consolidandum) rationem habet.

CAPUT III.

DE

AFFECTIBUS OMENTI, PAN-
CREATIS & MESENTERII.

§. I.

Intestina partim tegunt, partim connectunt Omentum, Pan-
creas & Mesenterium, quæ omnia etiam variis affectibus sunt
obnoxia, non dignotione tantum, sed & curatione difficilibus,
quod de

TUMORIBUS OMENTI,

Steatomatibus cum primis & Abscessibus, judicat *Barbette* in *Op.
Chirurgico-Anatomicis Lib. 4. cap. 2. p. 281.* quales si à flatibus in
duplicatura ejus interceptis oriantur, præter sudorifera, oleis
& emplastris valde dissipantibus utitur *ibid.*

RUPTURAM OMENTI,

ex nimio vomitandi nisu & corporis succussione, annotarunt *Miscell.
Nat. Cur. Dec. 2. Ann. VI. Obs. 73.* quæ ut aliorum viscerum crepa-
tura est curanda, de qua alibi agemus.

PROLAPSUM EJUS

supra expeditivimus, post quem si pars corrupta rescindenda est,
necessario prius vinculum parti remanenti injiciatur, ne hæmor-
rhagia lethalis superveniat. Quam temerarium enim sit absque
ligatura idem more Chirurgi imperiti in *Miscell. Cur. Dec. 2. A. 6.
Obs. 198.* restituere, docet *D. Joh. Maur. Hoffmannus* in *Disq. C. H.
Anatomico-Pathologica Specim. 2. §. 15. p. 20.* Licet enim

VUL-

VULNERA OMENTI

non semper per se absolutè lethalia sint : discissis tamen plurimis in eo vasis sanguiferis aliquando mortem necessariò sequi, è *Responso Fac. Med. Gissene supra* inserto videre licet. Conf. *Bohnius in Tr. de Renunciat. Vulner. pag. 363.*

OMENTUM penitus CONSUMPTUM

saepissimè in cadaveribus phthisi, abscessu interno, aut hydrope denatorum reperiri solet, observante *willisio in Pathol. cerebr. c. 9. Boneto in Sepulchret. Lib. 2. Sect. 7. Obs. 28. Miscell. Nat. Dec. I. A. I. Obs. 87. Dec. 2. A. 4 Schol. ad Obs. 73. Dec. 2. A. 6. Obs. 73. A. 7. Hafn. Vol. II. Obs. XV.* quod paucis abhinc annis in cadavere *D. Joh. Nic. Hertii*, J. Cti Gieff. Celeberr. phthisi succumbentis occurrebat. An vero consumptio & defectus omenti morborum illorum productum & effectus, juxta vulgarem plurimorum sententiam, an potius illorum causa sit, res inquisitione digna est. Cum enim pinguedo in omento (juxta Modernos) multum ad humorum circulantium edulcorationem faciat, hinc eo deficiente facilè acriores fieri, sicque viscera atque vasa erodendo phthisin & hydropem inferre valent.

Quandoque tamen

OMENTUM JUSTO MAJUS

est, ita ut ob nimiam pinguedinem illic congestam facile XXXI. libras ponderaverit in *Misc. N. C. Dec. 2. Ann. X. Obs. 175.* unde dispnoeam *Bartoletus* apud *Rhodium Cent 2. Obs. 24.* & sterilitatem mulierum deducit *Hippocratis Sect. V. Aph. 46.* Posterius tamen perpetuum non esse exemplo *Fœminæ Norimbergensis*, stupendæ proceritatis & corpulentia, quotannis fermè concipientis ostendit *Excell. Hoffmannus Altorphinus l. c. p. 23.*

In Cura eadem conveniunt quæ in Corpulentia nimia laudantur, de qua vid *Pars I. hujus Praxeos. p. 122.*

§. 2.

Similiter res sese habet cum

PANCREATE EXTUBERANTE ET EXSUPERANTE,

quale notavit *Tulpius Obs. Med. Lib. 4. c. 33.* in juvene, in quo viscus hoc à pure & pituita sic infarctum erat, ut hujus pondere depresso venæ cavæ & arteriæ magnæ truncis emarcuerit æger. In Augusto Thuano vero *Riolanus in Antropograph. Lib. 2. c. XII.*

PANCREAS SCIRRHOSUM,

hepatis molem adæquans, invenit: in quo tumorem steatomaticum duorum pugnorum magnitudine pariter observavit *Guil. Fabr. Hildan. Cent 1. Obs. 71.* Cui, sis, adde

PANCREAS CANCROSUM

ab *Hertodto in Miscell. N. C. Dec. 1. Ann. 1 Obs. 99.* annotatum: qui omnes affectus ut raro nisi post mortem innotescunt, ita neque curam admittunt. Unde hac vice nonnulla saltem
de

VULNERIBUS PANCREATIS

inferenda erant, de quorum renunciatione aliquam inter Autores discrepantiam observo.

Sunt, qui eadem minus absolutè lethalia esse censent, quos inter etiam est *Celeb. Bohnius*, qui in *Exam. Vuln. lethal. p. 362.* Pancreatis plagas non nisi arteriarum transeuntium ac perreptantium occasione mortiferas auguratur, quatenus hujus actio seu usus non tantus est, quantum olim *Græffius* alique venditabant. At non sine causa contradicit inclutus *Hoffmannus*, Prof. Altorphinus, qui in *Disq. Anatomico-Patholog. Specim. VI. p. 59* vulnera hujus partis ob profunditatem & medicamentis applicandis denegatam opportunitatem, succi pancreatici extravasationem ac putredinis in glandulosa laxiori substantia metuendæ periculum omnino perniciose pronunciat: postquam

in

SECTIO III. DE AFFECTIBUS ABDOMINIS. 297

in *idea machin. hum. Anatom. Physiologica* p. 43. demonstraverat viscus hoc ad vitam hominis omnino necessarium esse, nec absq; succi pancreatici admiscela chymificationis opus ritè absolvi, nec bilis acrimoniam noxiam demulceri.

Obj. quidem in canibus salva vita pancreas extirpari posse, experimentis Cel. *Brunneri* circa pancreas habitis.

Ast sicut extirpatio lienis non derogat ejusdem plagarum lethalitati, ut antè laudatus *Bohnius* p. 381. c. 1. ostendit: ita idem & forte majori jure in vulneribus Pancreatis locum habebit, quia par parium est ratio. Insulse igitur ex his phænomenis vulnera horum viscerum majora & profundiora non esse lethalia concluditur: quatenus per vincula vasis primum ab Anatomico injecta inhibetur hæmorrhagia, quam ab ictibus fortuitis observamus. *Vid. 6. l.*

§. 3.

IN TUMORIBUS MESENTERII, ob texturam glandulosam ejus, in pueris cum primis, & alia: externè discutientia emplastr. & atum & in malo contumaciari & ritalia laudantur, ad imitationem *Barbette*, qui in *Op. Chirurgico-Anat. Lib. 4. Cap. 1. p. 382. seq.* laudat:

Rec. Gummi carann.

ammon. aa. ʒi.

℞ vivi tereb. extinct. ʒʒ.

M. F.

Empl.

MESENTERII RUPTURÆ atque VULNERA vix adeo facile interficiunt, nisi vasa tam sanguifera, quàm lactifera majora, aut plura, vel & glandulæ majores, cum insigni chyli, lymphæ aut sanguinis profusione violentur, de de quibus legi omnino meretur sæpius allegatus *Bohn. c. 1. p. 356. 357. & 358.*

CAPUT IV.

De

AFFECTIBUS HEPATIS
& VESICULÆ BILARIÆ

§. I.

Quamvis Hepar de throno sanguificationis à *Thom. Bartholino* jamdudum sit dejectum, situm tamen suum & locum naturalem usquedum sibi vindicavit integrum, nî à causis violentis inde detrudatur, ut à paucissimis hæctenus observata

HEPATOCELE, s. HERNIA EPATICA

inde oriatur. Bina hujus exempla in puerulis recens natis occurrunt in *Miscellan. S. R. 1. Acad. Nat. Curiosorum*: alterum in *Dec. 1. Ann. 11. Obs. 88. p. 162. Viennæ*: alterum in *Dec. 11. Anno VII. Obs. VI. p. 11. Stutgardia* observata, in quibus utrobique ob plagas Gravidis inflictas epar ad umbilicum prociderat ibique tumorem excitaverat, unde sectione post obitum instituta comparuit. *Barbette* tamen idem contingere posse asserit, si ligamenta hepatis suspensoria, diaphragmati atque cartilagini ensiformi id connectentia, in tantum sæpius relaxantur, ut hepar ad umbilici regionem descendat.

Pro curando hoc vitio seq. commendat emplastrum :

Rec. Rad. bistort. ℥iii.
 Bol. Armen. ℥ii.
 Sem. cumin. ℥i.
 Gum. Galban. ℥i.
 o. Nucist. expr. ℥i.
 M. F. Emplastrum.

Pra-

§. 2.

Præterea INFLAMMATIONI sæpe obnoxium est hoc viscus, quam ex medicamentorum calidorum adhibitione & quammaximè ex applicatione cucurbitularum ad regionem hepatis, in hæmorrhagia narium vulgo Chirurgorum familiarem, ortam fuisse *G. F. Hildannus Obs. Chirurg. Cent. II. Obs. 46. & 47.* annotavit.

In Cura, præmissis internis & interpositis clysteribus, externe regionem hepatis seqq. illinivit:

Rec. ℞ ros.

myrtill. aa. ℥ii.

absinth. ℥ß

Santali rubr. & subtiliss. pulveris. ℥ii.

Camph. ℥ß.

Acet. ros. parum. M.

§. 3.

Quodsi fors in

SCIRRHUM

abeat, internè laxantia & aperientia, cum primis & alia, acidulæ & similia: Externe verò emplastrum de cicutâ, ad imitationem antea laudati *Hildan. in c. l. Obs. XLIX. pag. 121.* applicari possunt.

Vel

Rec. Gummi galban.

ammon.

opopon. ana ℥i.

Flor. △

Myrrh. rubr. aa. ℥ß.

Camph. ℥i.

℞ lil. alb.

Axung. anat. aa. ℥vi.

Cer. q. f.

M. F. Emplastrum

Vid. *Barbette Opera Chirurgico-Anatom. Part. 2, Cap. V. p. 115.*

§. 4.

In ULCERE HEPATIS cum *Hieronymo Capivaccio, lib. 3. Pract. c. 3. Marcus Aurelius Severinus Chirurg. Efficac. Part. II. C. VIII.* approbare videtur Medici cujusdam Veneti curationem, qui præter reliquorum Medicorum consilium partem abdominis in regione hepatis novaculis aperit, unde plurimo puris effluente & abhinc solitis balsamicis curato vulnere homo non superstes tantum manfit, sed & triennio post saltare & laborare potuit, nihil sentiens incommodi. In ulceribus verò late & profunde serpentibus, phagedænicis, cancris, aut gangrænosus nullam salutis recuperandæ spem superesse *Celeb. Hoffmannus Altorphinus in Disquis. C. H. Anatomico-Pathologicis, Specim. VI. §. 13. p. 63.* in scriptis reliquit.

§. 5.

VULNERA HEPATIS Nobiliff. *Schelhammerus in Miscellan. Nat. Cur. Dec. 2. Anno. V. Obs. 9. p. 18.* ita dijudicat, ut ea, quæ vasa majora attingunt, ob hæmorrhagiam incompefcibilem, periculossima: quæ verò parenchyma & vasa non adeo magna feriunt, periculo vacare afferat, cum parenchyma pulmonum (quod tamen in perpetuo motu magnisque arteriis refertum longè plus difficultatis habet) coire notum sit, hepate è contra quieto & præter paucas & exiguas arterias venis tantum plurimis gaudente. E contra *Bohnius in Exam. Vuln. Lethal. p. 372.* nullum hepatis vulnus, quod cum multi sanguinis emanatione, hinc vasis five unius, five plurimorum minorum, ejus compagi undique intextorum, laceratione, vel pathematis irrefistibilibus evenit, salutare dici posse afferit; & licet antea laudatus *Schelhammerus c. l.* casum vulneris hepatici sanati referat, attamen *Hoffmannus Noricus c. l.* in contrarium bina lethalia statim reponit & aliorum curationem aut viæ ad medicamentorum congruorum applicationem patefactæ, aut læsioni superficialiæ, aut casibus fortuitis adscribit. Unde tandem illud remanet, superficialia non tam pro simpliciter & per se, sed per accidens lethalibus: profundiora autem pro absolutè lethalibus habenda

Fig. 1.

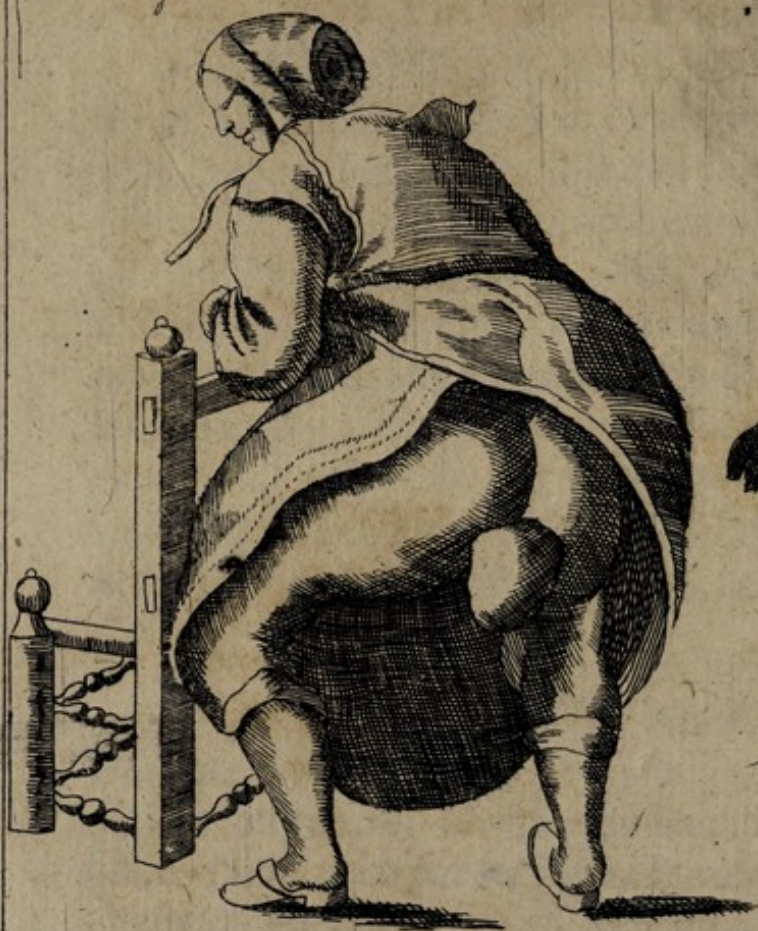

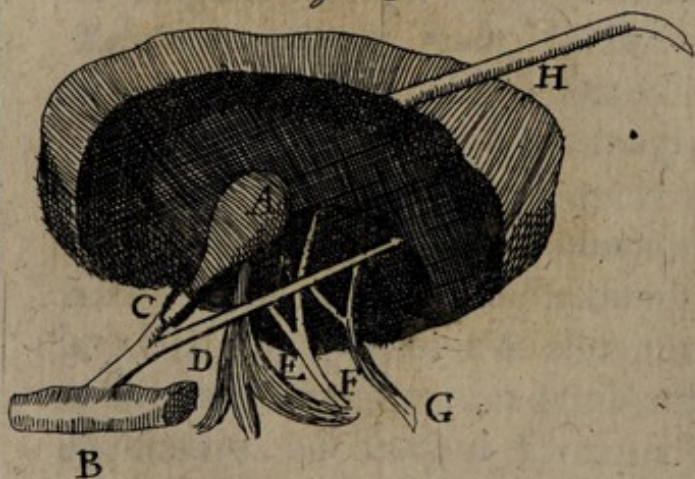
Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 3.

da esse, prout utrumque Casibus & Responsis in *Pandect. Medico-Legalibus Part. 2. sect. 4. p. 381.* ostendimus.

§. 6.

Cur VESICULÆ BILARIÆ VULNERA & RUPTURÆ pro lethalibus habenda sint, vid. *Bohnius l. c. p. 373. & sequentibus.* Hæc vice tantum paucissimis observatam

INVAGINATIONEM s. INTRORECEPTIONEM DUCTUS CHOLEDOCHI,

(unde icterum quandoque oriri *Carolus Drelincurtius in Colleg. Pract. M/c.* olim docuit) contemplabimur, quam ex *Jobi à Meeckeren Obs. Medico-Chirurgicis p. 200.* hic in *Fig. 3. Tab. X.* ob oculos ponimus, in quâ

- Lit. A. Vesica est biliaria.
- B. Intestinum duodenum.
- C. Intus susceptio ductûs choledochi.
- D. Ductus bilarius hepaticus.
- E. Vena portæ.
- F. Arteria aorta.
- G. Nervus hepaticus.
- H. Vena umbilicalis.

Quod si ergo medicamentis anticachecticis & ictericis nihil juvantibus hujus introreceptionis suspicio adsit, tentandum esset, annon vomitoriis & frictionibus externis ejus evaginatio promoveri possit, quæ in intestino ilco alias globulis plumbeis, aut ☿ tentari solet.

CAPUT V.

DE

AFFECTIBUS LIENIS.

Quam SCIRRHORUM LIENALIUM curationem in
Medicina Nov-Antiq. Parte Chirurg. Cap. 6. §. 7. judi-
 cium autem

De

VULNERIBUS LIENIS

in *Pandectis Medico-Legalibus Part. II. Sect. IV. §. 3. p. 381.* jam dede-
 rimus; cum his quoque

RUPTURA LIENIS

magnam affinitatem habeat; hinc, prout hæc in disputatione qua-
 dam graduali, sub Præsidio *Dn. D. Eyfelii*, Anat. & Chir. Prof. Er-
 fordienſis, occasione CASUS cujusdam Clinici, publicè circa fi-
 nem superioris seculi ventilata fuit, in gratiam Exterorum hæc
 subjungere liceat.

HISTORIA.

Anus jam volvitur octavus, cum Annæburgi, oppido non pro-
 cul à Wittenberga disſiti, ſeſſione ſœminæ violentâ & ſubi-
 tanæ morte peremptæ intereſſem. Ea videbatur primum è læſio-
 nibus capitis extrinſcæ; nullibi enim niſi in hoc plagæ & vulnera
 reperiiebantur. Eodem tamen apertò, cauſa tam ſubitanæ mortis
 apparebat nulla; hinc meritò reliqui inſpiciendi erant ventres,
 licet nullibi ne quidem ſugillationis veſtigium compareret, præter-
 quam quod abdomen inſigniter turgeret. Hoc igitur, ut etiam de ſu-
 ſpicionē

spicione ingravidationis constaret, aperiebatur, & ecce totum sanguine extravasato, sed prorsus fluido scatebat, cujus extravasationis originem inquirendo, reperiebatur Lien in multas partes totaliter disruptus & quasi laceratus, ut etiam transitus digitis ubivis pateret: nondum tamen adeò gravis læsionis causa apparebat ibidem. Reliqua enim abdominis salva erant & prorsus illæsa; sed remoto sterno occurrebat costa sextalateris introsum fracta, unde à forti percussione rupturam istam visceris vicini inductam esse, demum constabat. Eventus quidem insecutus ipsemet testabatur de lethali prorsus læsione; interim tamen operæ me pretium factum credidi, si in ejusmodi rupturas insolitas viscerum & præcipuè Lienis, à quibus nimirum causis oriri, quomodo dignosci, & utrum aliquando curati vel præcaveri quocunque modo possint, aliquantis per inquirerem. Faxit DEUS feliciter!

RESOLUTIO.

§. I.

Patet ultro, quod læsio præsens lienis ad morbos unitatis solutæ, vel solutionis in unitate pertineat. Erat enim Ruptura, divisio & dilaceratio visceris membranosi, spongiosi, fibrosi & glandulosi, eaque ab objecto extrinseco & violento inducta.

Ea est conditio partium omnium mollium ab osseis & cartilagineis peculiaris, quod à rebus quibuscunque distendentibus nimium, aut contundentibus, si cedere iisdem amplius nequeunt, rumpantur, dilacerentur, duriora verò frangantur. Nec erat ruptura exigua aut fissura solum, sed dilaceratio in multas partes, tantos hiatus, ut duorum, imò trium digitorum transitum permitterent. Vidit *Tulpius L. 11. Obs. 29.* Lienem quoque disruptum, sed tantum in concava ejusdem parte. In fœmina Lignizensi baculo extincta Lien ostendebat fissuras tantum in gibba: Et in alio Lüzensi in cava parte, referre *Excell. Boerio de Lethal. Vulner.*

§. 2.

Contingit ergo lœsio tanta Lieni potissimum, organo, si ul-
lum aliud, ad rupturas tales aptissimo, ut mirari sæpius subeat, qua-
re non frequentius observentur à Medicis, præter illas, quas videre
licet apud *Tulpiam L. 2. Obs. 29. Fontanum in Vesalii Epit. p. 21. &*
Excell. Bohnium in Lethal. Vuln. Exam. Nec dubito similes etiam
in Hepate, Lieniquoad substantiam & texturam, analogo, fieri in-
terdum, licet hætenus nulla exempla audiverim, præter quod
Glissonius aliquando in gibba quorundam jecinorum parte rimas &
hiatus viderit, uti meminit in *Anat. Hepat. Cap. XI.* Vesiculæ ta-
men felleæ rupturam observant *Salmuth. Cent. 1. Obs. 3. Bertinus*
L. 12. Cap. 14. Benivenius Cap. 110. & Frid. Hoffmann. Meth. Med. L. 1.
cap. 20. Reliqua autem viscera e. g. Ventriculum, intestina, ve-
sicam urinariam &c. ab hoc periculo vindicat substantia magis
membranoso-musculosa, utpote quæ texturâ fibrarum solidiore,
densiore, etiam fortissimis distensionibus & contractionibus suffi-
ciunt, indeque motibus animalibus perpetuis vacant. Evenit cer-
tè non rarò, quod ventriculi & diaphragmatis regio gravissimè
percutiatur, adeò, ut etiam subito extinguantur lœsi, uti videre
licet apud *Schenck. L. 3. Obs. 128. Bohn. l. c.* nunquam tamen ventri-
culi aut intestinorum ruptura fuit observata absque præcedente
erosione, vel vulneratione, qualis contigit puellæ apud *Fernel. Bar-
thol. L. 5. c. 9.* Neque exinde vesicam urinariam à retenta urina
vel etiam ictu facile rumpi posse credo, licet in vulgus perhibeatur.
Judicant etiam periti, vesicam urina nimis distentam & in subla-
tione oneris gravioris, casu ab alto, vel contusione violenta dif-
fringi & rumpi posse, sed deficiunt hætenus exempla in homini-
bus notata. In bove quòdam saginationi destinato eandem disru-
ptam esse scripsit *Ledelius ad Ephem. Collect.* Posito, quod præ in-
tempestivo pudore urinam diutius retineant, & sibi exitium ac-
cerfant, id non statim rupturæ vesicæ adscribendum vide-
tur.

§. III.

Aliter res se habet cum partibus corporis tenerioribus, membranarum, fibrillis & vasculis membranosis, quæ sæpius etiam levi injuria rumpuntur, indeque etiam non semper cum vitæ periculo. Quoties rumpuntur peritonæum in herniis, ligamenta in prolapsu uteri, vel intestini recti, vasa lymphatica vel lactea in hydrope, sanguinea in casu ab alto &c. de quibus exempla collecta vid. apud *Bonet. in Sepulchret.* Ipsam venam Cavam in quodam, qui ex alto lapsus, ruptam refert *Jacobus Sylvius Observationib.* in variis corporibus secandis.

§. IV.

Sed mirari etiam quis posset, cur viscus Lienis molle, fungosum & pendulum tam facile rumpatur, cur non potius ictui cesserit; nisi ejusdem structura, figura, situs & connexio accuratius respiciantur. Licet enim non sit viscus parenchymaticum, e sanguine concreto & vasis tantum circumfuso generatum, uti Veteribus videbatur, tamen propter texturam merè fibrosam, vesiculosam & glandulosam injuriis ejusmodi sufferendis nullo modo par esse apparebit. Constat certè totum Lienis corpus fibris & filamentis tenuissimis minus concavis, neque ab arteriis, venis, aut nervis, sed ipsa interiori tunica propagatis, identidem ubi per transversum & longitudinem occurrentibus mirè inter se instar retis complicatis & circa membranas quoque bifurcatis, quæ à rupturis nullibi sunt immunes.

§. V.

His fibrillis cohærent & veluti apum favi interponuntur cellulæ membranosæ atque tenuissimæ angulosæ, à tunica interiore visceris productæ & expansæ, indeque ruptioni oppidò obnoxie, uti manifestè videre licet, quando injectâ per arterias aquâ sanguis probè eluitur, dehinc ligatâ venâ per arteriam inflatur & efficcatur.

§. VI.

Quid dicam de arteriis & venis innumeris per membranas

& vesiculas ubivis disseminatis & contextis : Triplici vel etiam quadruplici & pluribus ramis insignioribus Arteria ingreditur in homine Lienem , qui productis hinc inde furculis numerosissimis, ad modum ferè caudæ equinæ, partim intra tunicas visceris , partim intra glandulas mox notandas absumuntur & terminantur. Hos comitantur præterea tot tubuli Venarum, in Liene præ cæteris ampliores, quoad tunicam tamen ibidem simplicem tenues admodum. Notatu enim hic valdè dignum est, tunicam exteriorrem & crassiorem venarum prope ingressum Lienis statim in ipso limine abire in tunicam ejus interiorrem, quæ vasorum involucrem efficit, altera interna & tenuiore ramificationibus solùm relicta. Taceo nervos & vasa lymphatica in Liene exoriunda, de quibus quidem dubitarunt *Glissonius Anat. Hepat. Charleton Oecon. Animal. pag. 191. Warthonus in Adenograph. & alii*: Eadem tamen nunc evincunt satis autopsiæ in brutis, præcipuè quando canes per aliquot dies sola aquâ nutriuntur, dehinc suffocantur, & vasa sanguinea, circa Lienem, citò ligantur, de quo uberius legatur *Frid. Ruysch de Vasis Lymphat. Diemerbroeck Anat. cap. de Liene, Sylvius Disput. Med. V. Bohn. Circul. Anat. pag. 192. Rivinus Disput. de Vitæ Agrest. sanitate.*

§. VII.

Sed his omnibus vasculis, præcipuè nervis, forsan arctius cohereret & ab injuriis ejusmodi extrinsecis se defenderet Lien, nisi circa eorum, præcipue arteriolarum, fines aspergerentur corpuscula nova, rara, laxa, fungosa & friabilia, quæ Veteribus etiam propter mollitiem & friabilitatem sub specie sanguinis congruati imponebant: Glandulæ nimirum conglomeratæ & vesiculares per universam visceris compagem dispersæ, & uvæ quasi botrum æmulantes, prout easdem primum observavit *Curiosissimus Malpighius de Structura Viscerum & Warthonus in Adenograph.* Nunc verò cuivis Anatomico facile patent, non solum in corporibus morbosis ex obstructionibus Lienis defunctis, sed etiam in belluis, canibus, ovibus, bovis, sola visceris dilaceratione, vel, quod

curio

curiosius, artificiosa prius eluitione. *Conferatur Excell. Bohn, in Circul. Anat. & Blancard, in Anat. Reform.*

§. VIII.

Eum propterea in finem Conditoris sapientissimi solertia visceri tam nobili & fragili tamen prospexit insuper duplici membranâ: Exteriore satis validâ, à peritonæo propagata quæ veluti marsupio communiter totum viscus comprehendit: Et interiore, longè tenuiore & rara, quæ etiam aërem per vasa inspiratum facile transmittit, imò ab eodem rumpitur; multò minus ullo modo resistere poterat ictui, modò extrinseca membrana gravius fuerit læsa.

§. IX.

His accedit figura Lienis oblonga, interiori sima, exterius verò, qua costas spectat, gibbosa, & in Homine imprimis, secus ac in ullo alio animali, crassa, oblonga & rara. Hinc graviter percussa parte gibbosa, non potest, quin à parte concava recedat & cedendo nimium, propter figuram oblongam graciliorem, transversim potissimum rumpatur, uti in nostra observavimus; si figuram obtinisset undique rotundam, felicius procul dubio percussionebus resistere valeret.

§. X.

Eo præterea loco situs est Lien, ut injuriis ejusmodi externis resistere haud queat; hæret enim in Hypochondrio sinistro, immediate sub costis, ibidemque quoad partem gibbosam cohæret diaphragmati & reni sinistro, quoad concavam omento & ventriculo: Ex quo fieri nequit, quin percussis, imò fractis, in ea regione costis viscus subjacens, & propter connexionem cedere nesciens, graviter lædatur, quod æque forsan pulmonibus & ventriculo contingeret, si eodem modo cohærerent, percussis sæpius eorum regionibus; de quibus tamen nullibi inter tot observationes reperire hæcenus licuit exemplum.

§. XI.

Gravissima autem facta hic erat percussio, adeò, ut etiam

costa sexta prorsus tracta videretur, eaque securi, (utrum verò acuta vel obtusa ejusdem parte, propter absentiam latronis ignoratur) utraque tamen parte fieri potuit contusio tanta, ut primum costa & dehinc subjacens viscus oblongum, laxum, & friabile diffringerentur. Sic Adolescens ille quatuordecim annorum, apud *Tulpium*, tantum per jocum & inter ludicra puerilia ab alio procul dubio puero minus robusto scipione fuit percussus, nihilo secius cum lethali Lienis ruptura; Et *Maritus* ille *Lignizensis*, cujus meminit *Excell. Bohn. de Vulner. Lethal.* tantum baculo mediocri uxoris Hypochondrium sinistrum percusserat, quæ tamen post horulam exstinguebatur. Ita enim evenire necesse est, ut corpora quæcunque etiam duriora si fortiter percutiantur, & resistere vel cedere ad minimum nequeant, frangantur, uti in fracturis cranii, crurum, aliisque toto die observatur.

§. XII.

Eandem rupturam adjuvare potuit turgescencia visceris à sanguine & spiritibus. Erat enim occisa aliàs mediæ ætatis, plethorica & virago, in qua Lienem, propter infinita vascula sanguinea & compagem cellularum sanguine arterioso & spirituofo turgescere oportuit, idque præcipue post cœnam & inter dormiendum, tempore digestionis universalis, quò percussor miseram nostram trueidaverat. Pater ejusmodi turgescencia evidentissimè, quando canibus, ligatis licet arteriis & venis, Lien extirpatur & sanguis cum admiratione erumpit floridus ac spirituosissimus.

§. XIII.

In aliis subjectis casu occurrere potest tumor ipsius visceris, obstructionibus & flatibus in vesiculis collectis & inclusis. Quando nimirum Lienem duriores, scirrhosum, vel flatibus solum turgidum inclementius comprimi contigerit, idemque sive propter duritiem, sive solum flatibus incarceratos cedere nullatenus queat, necessum est, ut per se & propter flatibus compressos disrumatur, ubicunque flatibus erumpendi spatium datur. Docent id hodiè

expe.

experimenta Physica, ubi aër arctius quàm par est, corporibus etiam solidissimis inclusus & incarceratus, eadem tamen beneficio elasticitatis suæ rumpit & diffringit, quodocunque erumpendi ansa datur, qualia plurima vid. in *Colleg. Experim. Excell. DD. Vateri* e.g. quando hoc modo rumpuntur sæpius vitra ∇ . repleta, marmora aliaque, quando superveniente frigore pori liquorum condensantur & aër arctius includitur: Quando vitra anaclastica ab incluso aëre in pulverem minutissimum rediguntur, si fractâ solùm extremitate aëri exitus datur. Ex quo fundamento *Petterus Oenopola Amstelodamensis* vitra plurima solâ voce sonora rumpere notat, de quo legatur *Morhoffius* de scypho vitreo per sonum fractô.

§. XIV.

Et hanc eruptionem conglomerati aëris præcipuam causam esse dixerim, quod percussus licet extrinsecus Lien, non tamen in parte gibbosa, sed sima potissimum & frequentius rumpatur, uti contigit puero illi & textori apud *Tulpium*: Illique, cujus mentionem ante è *Bohno* fecimus, quando extrinsecus percutitur Hypochondrium, necessariò subjacens commoveretur aër fortius ad interiora, maximè autem visceri ipsi inclusus, idque quando inter tot anfractus exitum tam subito invenire nequit, quàm facillimè interiora dilacerat.

§. XV.

Ex his omnibus verò cuivis satis patere arbitror, quam ridenda, imò prorsus detestanda fuerit cura Empirici cujusdam apud *Hieronym. Fab. ab Aquapendent. Operat. Chirurg.* qui Lienes à scirrho induratos malleo percuti jussit; quam tamen Eques quidam Melitenis, referente *Boneto in Sepulchret. L. 3. §. 17. Obs. 18.* passus est hoc modo institutam: Extenso nimirum ægro in mensa chartâque mundâ Lieni appositâ securis aptabatur subtilissima acie prædita, quæ totis viribus bis terve percutiebatur, quousque abictu dolor maximus percipiebatur, & charta illæsa permanente scirrhus, in duas partes diffusus, tactu percipiebatur: quam

etiam *Hercules Saxonia Praelect. Pract. p. 2. cap. 28.* celebravit, sed meliori jure exploserunt *Cardanus L. 8. de varietate rerum cap. 44. Massar. L. 5. Pract. c. 17. & Riolanus L. 2. Enchirid. Anatom. c. 26.* Quantom enim fragilius durum est molli, tantom facilius hac ratione dilacerabitur Lien scirrhusus, alias per naturam friabilis, cum fatali prorsus eventu, quem à Medico causari impium & damnosum est.

§. XVI.

Sed notatu valde dignum, quod regio Hypochondrii sinistri in nostra occisa, licet tam graviter percussa, utut costa subjacens frangeretur. quoad integumenta prorsus tamen illaesa manserit, quale quidem etiam *Tulpius & Fallopius* observarunt locis citatis: procul dubio, quia cutis & musculi meris fibris mirifice contextis & glutine quodam irrigatis constant, quae ubi vis cedere ac recidere possunt, secus ac viscera ejusmodi fungosa, friabilia: Unde etiam Pulmones, Ventriculum, Intestina, Uterum, &c. licet eodem modo graviter percutiantur saepius, nunquam autem disrumpi antea observavimus.

§. XVII.

Quod autem sanguis iste copiosus in abdomine reperiendus, tam fluidus nec grumofus fuerit, id copiae potissimum lymphae, quam ruptis simul tot vasis lymphaticis Lienis & vicinarum partium extravasari necessum fuit,tribuendum arbitror. Erat alias plethorica, vel potius phlegmatica, uti post mortem videbatur; cui accedit, quod sanguis è Liene vulnerato erumpens communiter dilutior reperiatur, non quod scoriae ibidem melancholicae sanguineae secernantur, (nullus enim locus ibidem secretionis vel collectionis reperitur) sed quod spiritibus animalibus, per nervos copiosissimos eò corrivatis, largissimè perfundatur & resolvatur.

§. XIX.

Atque larga haec optimi & spirituosissimi sanguinis extravasatio etiam causa mortis praecipua fuit. Consistit nempe vita

stra fundamentaliter & radicaliter in sanguine, unde vitæ & proximè aura seu spiritus vitalis, author & director omnium motionum vitalium, restituitur & redintegratur continuò. Hoc igitur ceu fonte destructo vel sublato, tollitur necessariò omnis vita; & absque hoc pabulo & fomite ne momentum quidem durare potest flammula vitalis. Refert *Bonetus in Sepulch. pag. 1626.* quod in Italia verberibus ad necem usque cedantur quidam, quos quartâ demum die & absque notis mortis extrinsecis perire volunt nefarii; idque sequi modo; Utuntur, inquit, sacculis in tucetorum aut hillarum formam effectis, arena refertis, quibus in numerum artus, & truncum repetitis ictibus feriunt, certo dimenso, eo modò exceptus vix dolorem aliquem percipit, sed liberatus, lassitudinis sensum percipit, eaque die & postera *quod secundus* est, tertia fit Clinicus & quarta extinguitur! Quod si fiat, procul dubio sanguinis extravasationi tribuendum venit, quando crebris ejusmodi ictibus instrumento elastico inductis, non tam cutis, quam viscerum interiorum venulae rumpuntur, indeque sanguinis circulus prorsus turbatur. Novi quidem, quod graviores regionis Epigastricæ & Hypochondriorum percussiones etiam citra rupturam aliquam & hæmorrhagiam mortem intulerint subitanæ, quatenus vehementi concussione septum nervosum & nervi Hypochondriorum compressi & irritati in spasmos rediguntur, per quos Respiratio subito intercipitur, & si aliquantisper durat, hominem è vivis tollit, uti videre est apud *Bohn. de leth. vulner.* Ejusdem tamen mortis in nostra nullum reperire potuimus indicium.

§. XIX.

Sed nunc etiam disquirendum erat, quibus signis ejusmodi ruptura Lienis, etiamsi non semper adeò enormis, & in vivis adhuc cognosci possit, ut Cura, si quæ locum habeat, eò citius & tutius administrari queat: Ea verò, uti in aliis si non infallibiliter, satis tamen probabiliter colligi poterunt ex Antecedentibus, Concomitantibus & Consequentibus. Requiritur sanè ad rupturam gravis aliqua

aliqua contusio vel percussio, quocunque etiam instrumento & in ipsa regione Lienis; cujus deinde suspicionem auget, si latere minus vestito & aperto, vel etiam inclinato ictus recipitur, tanto enim gravius viscus tum lædi necesse est. Ita Lienem in ipsa inspiratione hominis percussum eò magis rumpi credo, quò magis tum temporis exteriora versus adigitur, & spiritibus turget. Si læsus adhuc vitâ & sensibus gaudet, indicabit insignem dolorem intimius à plaga perceptum; Et subsequenter statim virium lapsus, animi deliquia, sensus gravativus in inguinibus, fluctuatio sanguinis effusi, & quæ plura alia à Medico petito oppidò discernenda.

§. XX.

Disquisitione potius dignum, utrum vulnera ejusmodi Lienis lethalia eaque simpliciter & absolutè talia sint? Negativam suadere possem, quod viscere hoc, tanquam ignobiliori & ad vitam minus necessario, animal facile carere possit. Vidi aliquoties extirpationes Lienis ab *Excell. D. Vatero*, Præceptore meo æternum colendo, in canibus felicissimè institutas, cujus & ego plus vice simplici experimenta feci absque jactura virium vel actionum quarumcunque, præter quod communiter alvus in iis non ritè succederet & excrementa sæpius pultacea, albescentia excernerent; procul dubio propter bilis inertiam, quam in Liene potissimum præparari & in Hepate tantum secerni jam tum indicarunt *Malpighius, Glissonius, Bohnius & alii*; & nos in canibus istis pallidam semper & aquosam deprehendimus. Talem excisionem Lienis etiam in homine succedere posse salva vita, præter Veteres, *Plinium Histor. Natur. L. 11. c. 37. Paracels. T. 3. part. 9. Leonhard. Fioravantam, Konfsetum & alios*, etiam Recentiores perhibent, uti videre licet in *Ephem. Germ. Ann. 3. obs. 195. & ex iis apud Bonet. in Med. Septentr. P. 1. L. 3. Sect. 20. c. 12. it. P. 2. p. 489.* Quorum tamen fidem suspectam reddere conatur *Diemerbroeckius, Highmorus, Conringius, Knoblochius & alii*, objicientes nobilissimum visceris hujus usum, copiosissima & insignia vasa sanguinea, lymphatica, nervorum plexus,

abscissa, quam feliciter sanatam observavit *Fabr. Hildanus in Helvetio*, qui tamen paulo post febre continua correptus interiit. Ubi verò jecinoris Portæ i. e. Vasa majora percussa sunt, impossibile est ægrum servari posse, cum sanguis ob loci incommoditatem nec sisti, nec vulnus ob læsionum complicationem tractari queat debite, nihilque propterea resistat, quàm ut præter remedia applicandi impossibilitatem, vomitus ac dejectiones cruentas, deperditis cum sanguine viribus, ipsa brevi expiret anima, uti loquitur *Latinus Hippocrates, Celsus*. Idem prorsus judicium erit de vulneribus Lienis, Hepati quoad substantiam, structuram & functiones prorsus analogi, cujus quidem rariores extant observationes.

§. XXIII.

Dixi verò notanter, quod præsens Lienis ruptura propter vasorum sanguineorum & his continuatarum cellularum læsionem, indeque funestas & incompscibiles hæmorrhagias æque ac in Hepate & aliis visceribus simpliciter & absolute lethalis fuerit. Alias nullum est dubium, quod etiam hujus visceris vulnera interdum solum per accidens vel ut plurimum lethalia, aut solum insanabilia sint. Fieri enim potest, ut Lien solum superficietenus citra vasorum vel vesicularum majorum læsiones vulneretur, ubi certè non semper vitam periclitari constat; quale forsan illud Lienis vulnus in Milite fuit, quod tam feliciter curabat *Carpus*, cujus curandi rationem quoque exposuit *Forestus L. 6. Observ. Chirurg. Obs. 6*. Hæc ratione etiam Hepatis portiunculam prorsus abscissam sanatam fuisse observavimus antea; unde non inepte *Glissonius Anat. Hepat. c. 9. Vulnera*, inquit, *si casim infligantur, vix fieri potest, quin vasa lacerantur: sin punctim fiant, poterunt vasa fortuito evadere*. Sunt quidem necessario vulnera illa mortifera, maximè quæ vasa pariter & parenchyma (potius vesiculas) discindunt, illa tamen periculo quoque haud carent, à quibus parenchyma solum læditur: sanguis enim ad ea loca affluens impurus est & bili commixtus, nec facile evacuari potest; vel, si id contingat, partes tamen ab invicem disjun-

disjunctæ, (friabiles cum sint, glutineque illo careant, quo aliæ partes denuo facile coalescunt) ægrè admodum consolidantur. Omnes ergo contusiones, rupturæ & vulnera Lienis, uti & Hepatis, viscerum analogorum, sunt periculosa plus minus, vel lethalia prorsus, quale nostrum fuit.

§. XXIV.

Pro diversitate harum circumstantiarum etiam eventus erit varius. Si nudæ contusiones absque ruptura vasculi vel vesiculæ sanguinis & reliquorum humorum, transitus erit difficilior, vel prorsus impeditus, unde necessario stagnatio sanguinis, inflammatio, febris, ejusdem symptomata, præcipue tussis & vomitus; vel si longius protrahitur, erosio vesicularum à stagnante sero & sanguine indeque ulceratio sequuntur, & spes omnis conclamata. Sin verò contingat ut in subjectis Phlegmaticis & Melancholicis glandulæ magis comprimantur, etiam extra inflammationem, restitabit serum & sanguis, unde viscus successivè indurefcit, & nisi resolvatur prudenter, in Cachexiam, Atrophiam, & Hydropem incurabilem desinit. Ubi simul tunicæ & vascula exiliora læduntur, sanguis & lymphæ necessario exstillant, & nisi Artis naturæque ope consolidetur statim vulnus, non solum visceris ipsius, sed etiam vicinarum partium, imò inguinum, quò decumbit ichor putrescens, corruptionem insanabilem, & ex hac oriunda symptomata innumera relinquunt. Ruptis verò vasorum propaginibus insignioribus non potest non, quin sanguis ubivis confertim erumpat, atque subactis adeo omnibus spiritibus inter Lipothymias subito extinguatur læsus, uti miseræ nostræ contigisse observavimus.

§. XXV.

His omnibus suppositis & cognitis judicare quoque facile erit de tempore eventus. In simpliciter lethalibus enim vita communiter vix ad aliquot horas conservari potest, rarius aliquot dies supervivunt, quod tamen non impossibile si forsan vulneris labia angustiora sint, aut casu, vel quocunque

adminiculò subsideant, & extravasatio sanguinis aliquantis per supprimatur. Ita vulnera ipsius cordis ventriculos penetrantia nihilo secius vitam aliquamdiu superstitem esse sinunt. *Tulpius obs. L. II. c. 8.* habet exemplum occisi cujusdam, qui biduum vixit post evidens vulnus inflictum cordi, diaphragmati, ventriculo & hepati. *Bonetus* quendam, cui quaternis ex bombarda globulis quidam medium Cor trajecerat, ad quintum diem supervixisse vidit, uti refert in *Sepulchret. p. 1609.* Alium, cui cordis ventriculus dexter cultro transfossus, non solùm ex suburbio pedibus domum, sed etiam per quinque dies vixisse refert *Thom. Bartholinus Histor. 77. Cent. I.* Sed quod magis mireris: Alios æque gravissimè vulnerato & lacerato corde ad septimum, nonum, imò decimum septimum diem protraxisse testatur *Bonet l. c.* Cum tamen creditum aliàs semper fuerit, non posse quenquam vulnere cordis ventriculis ad unius horulæ momentum vitam producere, quod etiam absolutæ veritatis esset, nisi sanguinis, tanquam vitæ fontis, effusio quocunque adminiculo interdum coërceretur. Sed in istis exemplis modò angustia vel obliquitas vulneris, modò pericardium adhærens, modò grumi sanguinis interpositi, modò alia moram quandam ejusdem fecerunt, uti ex observationibus istis colligere licet. Idem fieri potest circa Lienis vulnera, licet absolutè lethalia. Cor quidem vulneratum propter musculosam substantiam promptius ac Lien se contrahere, sed è contrario continuis etiam motibus peristalticis vulnus rursus dilatare potest. Reliquæ verò minus lethales læsiones non habent certos terminos, sed pro diversitate vulnerum & symptomatum complicatorum modo citius, modo tardius terminantur.

§ XXVI.

Progredimur igitur ad curam, si quæ locum in aliis invenire possit, legitime & ex Artis fundamentis administrandam. Hæc enim requirunt, ut contusio vel ruptura, quantum fieri potest, citò consolidetur, sanguis jam tùm extravasatus ritè evacuetur, stagnans

nans in viscere resolvatur, extravasatio ulterior aliaque sympto-
mata graviora impendantur & vires conserventur: Id quomodo
& quibus è tribus fontibus petitis remediis impetrari possit & debe-
at, nunc videbimus.

§. XXVII.

Quoniam verò affectus noster ad solutiones continui & vul-
nera spectat, prima & præcipua remedia suppeditabit etiam Chi-
rurgia & inter ea Venæsectionem, remedium omninò generosissi-
mum & efficacissimum in quibuscunque vulneribus & rupturis,
quicquid etiam *Helmontius* ejusdemque sectatores *Cornel. à Bon-
tekoe, Gebema* & alii contradicant. Hoc certè remediò præcavere
possumus effusiones nimias & impetuosas sanguinis per vulnus,
non quod totius massæ sanguineæ circulus revellatur planè ab ipsa
parte læsa; sed quoniam alterâ parte remota exitus datur, impe-
ditur simul, ne tam impetuosè ad locum affectum ruere queat. In-
terim mora & locus remedia interna applicanda conceditur Me-
dico: Neque metus est quod hâc ratione vires ægri perdantur ma-
gis, imo potius conservantur, quando hæmorrhagiæ vulneris præ-
caventur. Fieri autem debet sectio venæ in parte quâdam remota,
ut eò quoque derivetur motus sanguinis, & in principio statim an-
tequam sanguis & spiritus effunduntur, idque repetitis pro necessita-
te vicibus & moderata quantitate, pro ratione plethoræ, ne vires u-
nica & largiori evacuatione labascant: in quo sanè maximum feli-
cioris eventûs momentum situm esse ratio & praxis docent. Præ-
servat præterea V. S. sanguinem à stagnatione, commovendo
scilicet à parte affecta, indeque viscus læsum & partes vicinas con-
tusas ab inflammatione, consequenter ab exulceratione, febre,
aliisque symptomatibus, alias à vulneribus vix separabilibus.

§. XXVIII.

His observatis non opus erit scarificationibus vel hirudinibus,
aliàs quoque evacuationi & revulsioni sanguinis dicatis; opus ta-
men erit interdum incisione & apertione loci contusi, præcipuè si
integumenta superstrata simul quoque graviter conquassari contin-

gar, citra vulnus apertum: Tunc enim commodius & felicius longè vulneraria adstringentia & defendentia visceri immediatè applicari possunt, & sanguini jam tùm extravasato exitus datur. Incisio instituitur ex artis legibus, juxta longitudinem muscutorum, ne motrices eorum fibræ prorsus rescindantur, cavendo quoque simul nervos hypochondriorum huc insigniores excurrentes, quemadmodum in extirpatione Lienis observamus. In nostra quidem propter nimiam & lethalem rupturam visceris prorsus frustranea fuisset, in qua præterea etiam costa fracta & introrsum depressa fuisset reducenda.

§. XXIX.

Sed contingit etiam non rarò, quod leviter tantum rupto viscere sanguis, vel solum serum ejusdem, sensim & insensibiliter exstillet in cavitatem abdominis ibidemque corruptionem & putredinem inducat, cujus Diagnosin febricula lenta, dolor in inguinibus, decubitus materiæ extravasatæ, pro diverso situ corporis, aliaque symptomata manifestant: quò casu rursus apertio requiretur, si ve mediante incisione, si ve cauterio potenciali, non tamen in hypochondrio, sed inguine potius sinistro, ut eò facilius putrescense evacuari possit ichor; Et quemadmodum in hypochondriis nervi insignes, ita hic vasa hypogastrica observanda, ne lædantur graviter. Evacuato sanguine vel pure sequetur facile consolidatio, si natura arte juvatur.

§. XXX.

His enim remediis Chirurgicis etiam in subsidium veniunt Pharmaceutica: & inter ea præcipuè Traumatica interna, vel etiam, si vulnus conjungitur, externa. Quoniam vero hæc latissimè patent, & sub se non solum adstringentia, sed etiam sanguinis balsamum restituentia, grumescentiæ ejusdem & putredini resistentia comprehendunt. Præ reliquis omnibus primum opus est adstringentibus, si ve terreis, si ve balsamicis, mucilaginosiis, austeris, acidis, opiatiss, vel ex his mistis, quibus vascula læsa cito constringantur, contrahantur & sanguis ipse inspissetur quodammodo, ne tantò

tanto impetu ad partem affectam ruere queat, quousque vulnera seu rupturæ coalescant. Præstabunt id, (nisi læsio prorsus incurabilis fuerit) satis è vegetabilibus: *Radices* Tormentillæ, Bistortæ, Symphiti, Aristolochiæ rotundæ: *Herbæ* Millefolii, Alchimillæ, Saniculæ, Ulmaræ, Vincæ pervinæ, Bursæ Pastoris, Heder. Terrestris, Fol. Quercus, Myrti: *Flores* Hyperici, Rosarum, papav. erratici: *Succi, Resinæ & Gummata selectiora*: Thus, Mastiche, Sanguis draconis, Tragacanthum, Opium: *Ex animalibus* C. C. ustum, Spodium, albumen ovi in Sole exsiccatum: & tandem è *Mineralibus*, Lapis Hæmatites, Bolus Armena, Terra sigillata, Catechu, Crocus Martis adstringens, Terra vitrioli dulcis, ac tandem pulvis teredinum, qui nunquam me fefellit, O, sarcocolla &c. E quibus jam tum composita egregia e. g. Pulveres Styptici, Anodynæ, stegnoticus Guttmani, Spertiola Crolii, Tragæa Granorum Actes, Essentiæ vulnerariæ, Liquores styptici & similia: vel pro lubitu & circumstantiis ex tempore nova parari possunt. *Doleus in Encyclopædia Chirurgica p. 760.* commendat mirificè Tincturam suam stypticam ex Oleo Martis, Tinctura Catechu, Anodyna & Spiritu Vini, quem videre licet.

§.XXXI.

Quod si vulnus simul extrinsecum ad Lienem usque pertingat, effectum istorum remediorum internorum feliciorum reddere poterunt extrinsecus applicata styptica. Commendantur valdè à recentioribus Practicis Spiritus Vini in quibuscunque hæmorrhagiis sistendis, si vulnere per siphonem injectus, vel quocunque modò applicatus; procul dubio quia sanguini immediate applicatus partes ejus serosas digerendo magis excoquit quasi & inspissat non solum, sed etiam fibras vasorum exsiccat & constringit. Gaudet enim partibus Salino-sulphureis vel balsamicis, cum energia exsiccantibus, unde etiam non tam phlegmaticum, quam rectificatissimum spiritum, eumque camphoratum, eligendum esse iudico, in moderata vel parca tamen quantitate adhibendum, ne copiâ suâ totam massam sanguinis vel spirituum in fervorem redigat.

Ex

Ex eodem fundamentô spiritus Terebinthinæ, sanguini emisso recenti permixtus, eundem in momento quasi coagulat, sine separatione feri, non ut ab acidis fieri solet in grumum friabilem, d. tenacem ac gummosam ferè massam, secedente paulo post ac supernatante fluido illo oleoso prope omni. Alias etiam decocta è plantis vulnerariis & balsamicis, è Rad. consolidæ, Tormentillæ, Angelicæ, Bursa Pastoris, Floribus Hyperici, Mastiche, Myrrhâ, Aloe & Melle rosato, &c. prò injectionibus tepidis sufficere poterunt, uti in vulneribus Thoracis aliisque solenne. *Blanckardus in Chirurgia* etiam commendat calcem Vivam extrinsecus applicatam, tanquam insigne Euporiston ad sistendum sanguinem & præcavendam inflammationem. Emplastra styptica cuivis Chirurgo nota sunt.

§. XXXII.

Monendi vero sunt Chirurgi, nè, quod vulgo solent, digestivis abutantur: his etenim viscera ejusmodi, aliàs fungosa, porosa, & humoribus turgida, laxantur magis, oscula vasorum & vesiculæ aperiuntur, serum exsudat, indeque ulcerationi occasio largissima datur. Neque tamen generosa nimis adstringentia v. g. Liquor stypticus Weberi aliaque Vitriolata, aut Aluminosa injiciantur vulneri, ne sanguis extravasatus prorsus cogatur in grumos ejusque exitus denegetur.

§. XXXIII.

Contingit autem non rarò, quod à contusione solùm vesiculæ & glandulæ quædam Lienis comprimantur, vel paucissimæ rumpantur intimius unde tamen stagnatio sanguinis, tandemque putredo & corruptio visceris subsequitur. Eo fine conveniunt potius præter venæsectionem vulneraria, quæ sanguinem à grumescentia defendunt, grumefactum jam rescindunt & inflammationi aliisque exinde oriundis innumeris symptomatibus resistunt. Id præstabunt magis Salina Alcalia Sulphurea, Sperma Ceti, Balsamum Sulphuris, de Peru, de Copayva, Vulnerarium Mynsichti, Camphora, Antimonium Diaphoreticum, Oculi Cancræ, Flor.
• & Lac

& Lac Sulphuris, Myrrh. Mumia Alexandr. Herba Agrimon. Chærefol. Hederæ terrestris Flor. Hyper. &c. & ex his parata varia.

§. XXXIV.

Ubi sanguis effunditur, vel solum stagnat, reliquus in vasis suis necessario vappescit, ut partem læsam vegetare, & hiatus vel rupturas supplere nequeat, ideo in specie quoque tum opus est vulnerariis balsamicis sulphureis, quæ partes sanguinis & leri oleo-
sas potissimum restituunt, gluten necessarium & γλίσσος necessarium suppeditant & calorem nativum roborant, qualia quidem inter resol-
ventia jamdum laudavimus.

§. XXXV.

His ipsis quoque caveri vel minui poterit læsæ & vicinarum partium inflammatio, alias à quibuscunque ferè inseparabilis vul-
neribus, modo æger simul ad blandam diaphoresin vel sudorem disponatur per vices, quantum vires ferunt, & hæmorrhagiæ ur-
gentes permittunt. Unicus enim & præcipuus in vulneribus, post hæmorrhagias suppressas, scopus est inflammationem arcere, utpote quo simul gangrænæ, ulcerationis, aliorumque mille sym-
ptomatum, imo ipsius mortis metus tollitur.

§. XXXVI.

Sed inter præcipua citò quoque respiciendæ sunt vires ægri, ne propter læsiones tam graves & effusiones sanguinis citius, quàm vulnus consolidari possit, deficient. Hæ igitur conserventur & re-
staurentur confortantibus, sive cordialibus vulgo dictis, non qui-
dem promiscue omnibus, sed admodum temperatis, terreis potissi-
mum, balsamicis, amaris, subacidis & mucilaginosiis, quæ spiritus & sanguinem a nimia dissolutione cohibent, concentrant & stabi-
liunt, quò fine ferè sufficiunt pulveres styptici, absorbentes, be-
zoardici, cum aquis, emulsionibus, conservis aliisque vehiculis temperatioribus propinati.

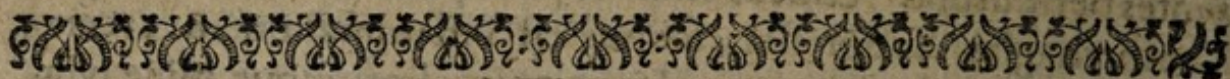
§. XXXVII.

Alvi suppressio ne inflammationes vel stagnationes sangui-

nis augeat, corrigitur prudenter Clysteribus emollientibus & abstergentibus: quos propterea omnibus vulneratis seriò commendat *Langius Miscell. Curiosor.* omissis præterea omnibus purgantibus & irritantibus, ne ullò modò sanguinis dissolutio & commotio concitari possit. Pari ratione etiam reliquis symptomatibus, pro diversitate læsionum, Temperamentorum, Ætatum, aliarumque circumstantiarum satisfaciendum.

§. XXXVIII.

Restaret ergo solum Diætæ regimen prolixius adhuc persequendum, nisi idem aliis vulneribus quoque esset commune. His enim, præcipuè profundioribus, omnem aërem frigidum & intense calidum, potum generosum & calidiorem, cibos acidos, acres, salso, pingues, animi pathemata graviora & similia nocere, notum est, quam quod notissimum. Ideoque filum abrumpimus.

CAPUT VI.

DE

AFFECTIBUS RENUM
ET URETERUM

§. I.

Quemadmodum illæ partes, per quas humores excrementitii è corporis humani œconomiâ eliminantur, pluribus læsionibus sunt obnoxia, ita mirum non est Renes, tum à salibus cum □ eò delatis, tum à sabulo & calculis illiè concretis, variis subjectos esse morbis, quos inter

ULCERA & ABSCESSUS RENUM

à causis potissimum externis, vulnera verò à causis magis externis oriuntur. Priora quod attinet, debent illa aut alimentis, aut medicamentis acrioribus, sanguini muriatico, ichoribus & reis, fæculentiis tartareis & calculosis, inflammationi aut nephritidi, in Part. Priore hujus praxeos jamdum expeditæ: quæ licet in subjectis senilibus difficulter admodum aut rarò consolidentur, ut ex Historia Pathologica de rene exulcerato ad *D. Mauritium Hoffmannum* à *Joh. Leche-liv*, Medico Brunsvicensi, olim perscripta apud *Theoph. Bonetum Polyalth. Tom. II. Lib. IV. in Not. ad cap. LX.* elucescit: in juvenibus tamen & viris adhuc vegetis curationem, utut satis arduam, admittere, elegans de Abscessu in renibus observatio, à *D. Joh. de Muralto Miscellan. S. R. I. Acad. Nat. Curios. Dec. 2. Ann. 3. Obs. 139.* inserta, docet, qui post cataplasmata emollientia & suppurantia è foliis malvæ, althææ, violariæ, seminibus lini, fœnugræci, lacti incoctis, parata, integro triduo, sed absque magno effectu adhibita, cauterium potentiale tumori optimo cum successu imponi vidit. Cultello enim pertusa parte emortuâ momento citius integra libra puris evacuata fuit, succedente diebus insequentibus materia crassa & haud acri. Subjunctis ergò potionibus vulnerariis & laxantibus, ex infus. sennæ c. syr. ros. sol. comp. injectionibus vulnerariis cum vitello ovi, terebinthina, aloë, myrrha & Sp. V. turunda digestivo illitâ & emplastro diapalma superimposito æger perfectissimè sanatus fuit; quam curam verè Hippocraticam vocat *Illustris Schrackius*, in *Schol.* huic Obs. additis: qua male intellecta *Nephrotomiam* alii, in *Medicina Nov. Antiq. Part. Chir. c. 6. §. 16.* jamdum rejectam, statuminare sunt ausi, quæ vel exinde locum habere nequit, quod

VULNERA RENUM

profundiora, cum vasorum emulgentium, aut tubulorum in pelvim se aperientium, violatione conjuncta, Prudentum judicio simpliciter

placiter & absolute lethalia sint dicenda. Quemadmodum enim priora non nisi cum magna cruoris profusione contingunt, per pelvis verò fistulas laceratas in illo collecta ☐ ad cavum abdominis effunditur: ita intactis quoque canalibus his sauciatus graviter renserum illud excrementitium in abdomen profundit: idque non sine molestiis lethalibus inde pertimescendis, vid. *Bohnus in Examine Vulnerum lethalium* p. 384.

§. 3.

Idem de VULNERIBUS URETERUM statuendum, cum & horum præsectionem ☐ effluxus in abdomen sequatur, & nulla remediorum applicandorum opportunitas & possibilitas hic occurrat. Quodsi verò tantum aliqua in parte excoerentur, ut à calculis illos subeuntibus sæpissimè contingit, adhibitis terebinthinatis & balsamicis, tam per os assumptis, quàm per enemata injectis, adhuc curari possunt. Reliqua verò illorum mala, OBSTRUCTIONES, ANGUSTATIONES & similia iisdem quibus Calculus renum tractatur, lithontripticis sc. curari debent; præter quæ singulare quid in illis quondam observavi, sc.

INFLATIONEM RENUM p. II.

quemadmodum è seq. CASU à Dn. D. *Verdriesio*, meo olim Auditore, nunc autem Collega duplici, suaseri & commendatione mea, ad Dn. D. *Hertium*, Consiliar. & Archiatrum Hassio-Darmstadinum, perscripta, fusius apparebit.

Senex septuagenarius, plurimis abhinc annis tensionibus lumborum dolorificis, Nephriticis dolores mentientibus, sæpe corripitur, quæ, ingravescente quotidie ætate, invalescentes, maxima molestia, nec minoribus cruciatibus eundem afficiunt, cum primis verò circa renis sinistri regionem scenam suam ludant, atque hinc deinde versus scrotum descendentes illi ipsi cum partibus vicinis durum atque renitentem tumorem inducunt: quod verò præfertim notam hic meretur, id ipsum malum non tam Nephriticis ac Lithontripticis, quam potius Carminativis temperatioribus, discu-

sentientibus, in & externe adhibitis, cedit, nullis in urina comparentibus arenulis aut calculis. Quæsitus de circumstantiis quibusdam tam afflictæ conditionis senex, respondit inter alia, idem malum & Parentes quondam & Confanguineos afflixisse, quorum aliqui Tympanite decesserint.

Facile hariolabar, cum offerretur iste Casus, calculi hic nullas esse partes, sed à flatibus, quod ipse quoque suspicabatur æger, in ureteres & peritonæi processus subito irruentibus, omne, quicquid hic reperitur mali, provenire. Quæ sententia eo magis specie veri se mihi commendabat, quo pluribus Virorum Experientissimorum observationibus edoctus noveram, quot & quanta mala aër ille vitiosus, qui status constituit, in corpore, præcluso exitu, oberrans, possit inferre quantumque ille sæpe corporis sanitatem convellat ac labefaet. Miserrima profecto humanæ vitæ est conditio, quam adeo intimè supplicia peccati dirissimorum morborum myriades pervaserunt, ut ipsæ illæ res, ex quibus omnis vitæ naturalis pendet prosperitas & quæ ad eam protrahendam summè sunt necessariæ, ita quidem, ut iisdem ne per semihorulæ spatium sine illius interitu possimus carere, in perniciem nostram tandem progerminent atque conspirent. Enimverò, quid magis ad vitæ incolumitatem producendam necessarium est, quam ille circumfusus nobis spiritus, quem haud interrupto pectoris motu jugiter ducimus & exspiramus. Quid est cuius magis sumus indigi, cuiusque proin durior periculique plenior sit egestas? Nihilominus tamen jam suo tempore divinus noster *Senex* Cens aërem uti vitæ, sic quoque morborum auctorem pronuntiavit *Lib. de Morb. sacr. & Flat.* Neque id injuria, sicuti enim temperatum hocce aëris fluidum corpus blandè ambit, mulcet, recreat atque intus & extra, cum parrium solidarum, cutis fibrarumque subjectarum, glandularum & vasorum undique exporrectorum debitam tensionem, tum imprimis sanguinis & humorum decentem missionem, regit ac moderatur, ut, referatis occultis spiraculis fluidisque rite subactis, quicquid superflui ac effecti est expellatur atque ita suus corpori constet vi-

gor & integritas: Ita vel qualitatibus suis immoderatè excedens, vel subito ac derepente mutatus, vel inconvenientem consistentiam atque habitudinem nactus, vel peregrinis inquinamentis corruptus, vel perverso tandem motu exagitatus, cum solidarum partium ordinatam dispositionem, tum fluidarum convenientem misturam atque motum maximè conturbat & pervertit. Apparet hoc in flatuum mirificis lufibus; illi enim nihil aliud sunt quam aër cum alimentis stomacho sese ingerens, aut ex cibis solutis vel succis contrariis colluctantibus majori in copia evolutus atque collectus, qui postmodum, aliis permixtus particulis, partes pervagatur easdemque vi virtutis expansivæ & elasticæ nunc magis, nunc minus, pro re nata, inflat, distendit atque tensiones satis molestas, sæpissimè etiam maximè dolorificas iisdem inducit. Unde mirum non est, vim flatuosi istius aëris adeo latè patere, ut Clarissimo *Pechlino* iudice *Observ. Libr. I. LVII.* nullus sit morbus, quem non faciat aut augeat concursu suo flatus. Equidem non diffiteor, Antecessores nostros plus sæpe quam decebat iisdem tribuisse; interea tamen & hoc non minus certum esse existimo, immeritò eosdem quandoque eam ob causam *Helmontio* vapulare, nec plane hac in parte cum hoc Medicorum *Attila* atque *Flagello*, qui nullam intemeratam reliquit veterum sententiam, ipse infelicissimus dogmatum stator, esse exhibilandos. Quamvis enim illorum accedere partibus nolim, qui cum priscis Pneumaticis, quibus cum *Job. Fieno comment. de Flatib.* magnus ille Indiæ Chinæque scrutator *Wilhelm. ten Rhyne Diss. de Arthritid.* pollicem premere videtur, omnes ferè morbos à flatibus originem trahere contendentes, consensum, à contractione ac vellatione nervorum oriundum, ab iisdem ascendentibus & caput occupantibus derivare laborant, atque ita dato quasi salvo conductu ad ipsum Palladis Mnemosynesque delubrum illos transmittunt; quin potius fabulam de ascensione illâ vaporum, per eburneam portam, quâ falsa ad cælum mittunt insomnia manes, ad nos erupisse putem, plurimum tamen incommodorum ipsiusque aliquando mortis eosdem opifices esse posse & ratio & Magistra veritatis Ex-

perien,

perientia satis clare ac perspicuè demonstrant. Patere VENERANDE MÆCENAS, ut flatuum in corpore nostro furores aliquantisper hic persequar, quo deinde de illo, quod nostrum ægrum affligit malo, dilucidius constare possit. Et primo quidem hic præterire nequeo elegantissimum Celeberrimi *Bidlovii*, cujus accuratissimas Demonstrationes Anatomicas Lugduni Batavorum ante aliquot annos admiratus sum, experimentum, aliquoties in Collegio Anatomico repetitum, quo leni etiam flatu in ductum illum cerebri, quem calamus scriptorium dicunt, immisso, universa cerebri compages ita subsultabat ac concutiebatur, ut non sine causa Epilepsiam, Convulsiones, atque similia mala inde deduceret Vir Clarissimus. Quo pertinet etiam decantatum illud à Celeberrimo *Wepfero* institutum experimentum, qui, ore solum inflata jugulari vena, vastæ molis bovem aliquando prosternebat atque enecabat: id verò à sola cordis inflatione ejusdemque p. n. extensione ita evenisse elegantissime ostendit perspicacissimi ingenii Vir, *D. Rud. Jac. Camerarius* in *Dissert. de Tensione Cordis*, ubi hoc experimentum fusius exponit & hinc à sanguine flatulento & ad fermentescendum proclivi Cardialgiam, Palpitationem Cordis, Anxietates, Pectoris angustias, Syncopen ac præsentissimam quoque mortem originem ducere posse docet, nisi statim V. S. cum Clarissim. *Brunnero Ephem. N. C. Germ. Dec. 3. Ann. 2. Obs. 223. & ejusdem Dec. Ann. 4. Obs. 73.* succurratur; id quod Veterinarii etiam in simili brutorum morbo, quem das schiefende Blut appellant, felici cum successu imitantur: ut hinc non sine pragnanti ratione *B. Ettmüllerus* flatu ex stomacho mox ad M. S. delatos, præcordiorum anxietates, & difficultates spirandi procreare & sæpius ex vulneratis vasis sanguineis, V. S. nimirum instituta, prorumpere scribat *Oper. Tom. II. p. m. 82.* Nec inconvenienter Clariss. *Chr. Joh. Langius Facultat. Med. Lipsiens. Assessor quondam Celeberrimus*, palpitationem cordis à flatibus nimia in copia pericardium inter & cor incuneatis oriri aliquando, existimat, *Dissertat. de Palpit. Cord. §, 29.* cujus rei exempla in *Scholiis ad Hollerii Prax. Lib. I. cap. 29. & in Ballon. Paradigm. 69.* leguntur

cur. Quid quod Medicus *χαριστάς*, delictum & dulce decus nostrum, *Clar. Pechlinus*, in cadavere hominis à multis ventris doloribus pectorisque angustis tandem oppressi, non solum abdomen & ventriculum ingenti flatuum copia repletum utrisque instar distentum, verum & ipsum vitæ habitaculum, cordis cameram cum dextra auricula, novo atque insolito prorsus spectaculo, à copioso flatu in immensum adauctam, duabus nimirum partibus naturali majorem, cæterum omni cruore vacuum, & præterea toto corpore venas, etiam coronariam, passim flatibus distinctas & mirificam succi purpurei, stuidique aërei, alternationem, quemadmodum in quibusdam Thermometrorum generibus observare licet, oculis ostendentes, cum *Celeb. Sylvio* viderit, vid. sis *Observ. l. c. Ettmüller. Oper. Tom. II. p. 440.* Neque hinc de nihilo est *ἡ Νάο* *Thom. Bartholini* sententia, *Tract. de Pulmon. sect. 2. p. m. 356.* flatu in venis ex *Hippocrate* & *Galeno* molestos, nisi cum fuliginibus, quæ, ex mente ipsius, nihil aliud sunt quam aereæ particulæ in sanguine cordis & reliqui corporis excitatæ, evacuentur per commune corporis ventilabrum, non varia tantum symptomata inducere doloris plena, sed vel venas rumpere, vel universum corpus in tumorem elevare posse, si restagnent. Sicuti subitaneam ac horrendam plane matrum mulieris inflationem, ita, ut dextræ circumferentia duos pedes cum 7. digitis, sinistræ verò tres pedes unumque digitum cum dimidio, adæquaverit, annotavit ac figuræ ænea ob oculos posuit *Clar. Oldenburg Act. Philosoph. Angl. Ann. 1669. Mens. Octobr. p. 873.* Sic universi quoque corporis habitus ingentem aliquando tumorem concipit, quando in vulneribus thoracis aër, inter communia integumenta atque musculos se insinuans totamque corporis peripheriam perreptans, pectus, dorsum, caput, vultum, palpebras, collum, lumbos, scrotum, brachia, cruraque reliqua inflat & ingentem tumorem cum accerrimis doloribus iisdem infert: quod præter *Smerium Misc. Med. Libr. X. p. 524. & Libr. VII, Ep. 4.* (cui, haud satis convenienter, id quicquid est tumoris, Tympania universalis audit) *Sennertam & Willisum* (qui tamen perpe-

ram nullas hic aeris esse partes, sed spirituum ob nervos irritatos αἰσθητικόν, indeque obortas convulsiones, hoc omne efficere contendit) Vir Clariss. Dom. D. Berger Prof. Wittenb. observavit, quando Studiosum ab aëre, ex inflicto vulnere à dextra pectoris parte in hujus cavum, ex eoque sinistram illius partem, inter prædicta totius integumenta communia, subeunte, mox ita totum intumescientem ac inflatum vidit, ut ne palpebras quidem diducere posset, prout refert Joh. Chr. Stiffer in Dissert. de Tympanite, Vitemberga ventilata. Nec est, quamobrem à solius aëris efficacia ejusmodi stupendum effectum expectare nolimus, cum neque arti simile quid inimitabile sit. Redeo hic in memoriam horrendi, quod est apud Hildanum Observ. Chirurg. Cent. III. XVIII. hydrocephali artificialis exempli, ubi, quæ immanium Parentum in propria sæpe viscera est crudelitas, & fraudis subrepticæ ubique plenitudo, execrandæ nequitiae & impietatis homines, Lutetiæ Parisiorum, infantuli sui, nondum biennis, cutem capitis circa verticem ad musculos usque inciderunt foramine parvo, per quod immissa fistula paulatim inflaverunt, obturato semper, extractâ fistulâ, artificiose foramine cera vel materia simili & intra breve tempus (inflando singulis diebus aliquoties) infantuli caput in tantam extenderunt molem, ut monstrum puer præ se tulerit, Parentibus, qui eum, turpissimi quæstus ergo, per Galliam hinc inde videndum exponebant, ingens lucrum apportans, donec illi, comperto scelere nefando, debitas violenta morte luerint pœnas. Taceo hic Indorum hypothesein, qui, cum supra memoratis Pneumaticis, nullum non corporis morbum oberrantibus flatibus adscribunt & hinc in acupunctura externa salutare remedium quærunt, quemadmodum hoc cum Bontio de Medic. Indor. eleganter exposuit laudatus ten Rhyne in Mantiss. schematic. de Acupunct. Nec perscrutandis aliis morbis, manifestè à flatibus originem ducentibus, longius hic immorabor, quales sunt: Colica flatulenta, Inflatio abdominis in infantibus, Cholera sicca seu flatuosa, de qua nec nimis sæpe, nec nimis valde unquam laudatus Dr. Pechlinus l. c. Obs. LVI. circa finem: Vidi, in-

quit, aliquot horarum momentis flatus natos alios ex aliis alvum gulamque tam continuato impetu infestasse, ut veluti ex Æolipilâ missi toti in ventum abiisse humores viderentur. Nec non bellua illa Lernæa in hypochondriis tyrannidem suam exercens, cujus genuinam causam agendique modum, quod videlicet non tam putitium illud lienis vitium, quod multi opinionis errore sibi fingunt, quam potius flatus, per amplitudines intestini coli delati, atque in eâ parte, qua id angustatum & incurvatum sub hypochondrio sinistro incedit, impingentes & reflexi molestum distensionis lacerationisque sensum inferant, iamdudum detexit atque perspicuè explicuit Clar. Ettmüllerus *Dissertat. de Dolor. Hypochondr.* De Tympanite saltem non possum non quædam hic commemorare: in illo enim malo cum primis observare licet, quid sylvestres isti spiritus, ceu *Helmontio* audiunt, potestatis habeant in corpus humanum; tam plenus enim periculi ac perniciosus habetur iste morbus, ut plures λόγῳ καὶ πείρῃ excellentissimi Medici se nullum unquam Tympaniticum convalescentem vidisse aperte profiteantur. Qui enim tumet, inquit *Excell. Dom. D. Schraderus Prof. Helmstad. Praelect. in Aphor. Hipp. Sect. IV. Aph. XI*, inflatus tympanite, funus baiulat ille suum, ac tympanum veluti gerit & pulsat, ad bellum cum morte ineundum, in quo tamen plerumque tympanista succumbit. Interea flatus tantum rem omnem hic conficere, observationes in ejusmodi ægris diligenter annotatæ, nec non ea, quæ Anatome in cadaveribus isthoc malo defunctorum detegit, nullo modo nos dubitare permittunt. Modo enim cavum tantum ventris ab impuris istis hostilibusque spiritibus obsessum deprehensum fuit, teste *Bal-lon. Paradigm. 141. Valles. Comment. in Lib. IV. de vict. rat. in acut. p. 284. Theod. Collad. Comment. Med. Crit. &c. Lib. 2. cap. 6. §. 22.* Modo canalem alimentorum ventriculum & intestina simul occu-parunt, observante *Platero Observ. LIII. p. 616.* ubi memorabile exemplum recenset, *Pechlino l. c. & ex eo Bibl. Pract. sub. voc. Fla-tus, Theophil. Bonet. Sepulchret. l. Anat. Pract. L. III. Sect. XXI. Obs. 26. p. 440.* Modo in canali intestinali tantum reperti sunt, vide sis *Plater.*

Plater. Prax. Lib. III. Cap. de Extuber. Smet. l. c. Scholz. Ephem. N.C. Germ. Dec. 1. Ann. 11. Obs. 86. Bonet. l. c. Observ. 22. p. 439. & Observ. 32. p. 443. Hercul. Saxon. Prælect. Pract. P. II. cap. 24. Bibliothec. Anatom. P. I. p. 97. Fabrie. Hildan. Cent. VI. Obs. 74. Anton. Beniven. Obs. C. 81. Ut frustra hinc sit Clariss. Willisius, valdè aliàs mihi æstimatus, quando morbis convulsivis hunc morbum annumerans, eundem non tam à flatibus quam spiritibus animalibus in imo ventre in fibras nerveas ubique tumultuariè irruentibus, easdemque instantibus & peritonæo, mesenterio, intestinis aliisque visceribus membranaceis spasmodicam tensionem inducentibus, excitari, flatibus postmodum, ut vacuitates, ita loqui amat, à viscerum concavatorum extumescentiis factæ, impleantur, ab humoris statim cujusvis intus contenti portione in vapores, spatia ista inania occupantes, rarefacta, ex consequenti quasi progenitis, persuadere nobis laborat: argumentorum, quæ huic sententiæ suæ substravit, vim & efficaciam eruditè retundente ac convellente Viro itidem Clarissimo, *Carolo de la Font, Profess. Medic. Avenionens. Primar. in Diss. de Hydrop. Tympanit. Cap. II.* Neque verò abdominis & primarum viarum cavamina tantum occupant molestissimi illi hospites, sed, in sexu sequiori, uteri concamerationem quandoque ita distendunt, ut prægnantium speciem præ se ferant miserimæ mulierculæ & ipsæ etiam se gravidas firmiter credant, quale exemplum intumescens à flatibus uteri videre licet apud *Celeb. Ettmüllerum Op. T. II. p. 1075.* qui molam ventosam seu flatuosam hoc malum vocari scribit. Similisque ferè inflationis exemplum proponit medendi usum eminentissimus *Timæus à Guldenslee Cas. Medicin. Lib. IV. de Morb. Mul. Cas. V.* Nec minus notabile est exemplum quod *Riverius ex Solenandro adducit, Prax. Med. Lib. XV. Cap. XII. p. 467.* ubi mulieri puerperæ, intempestivius ante tempus debitum, ventis & aëri se committenti, ita à flatibus intumuit uterus cum doloribus maximis, ut, cum suasu Obstetricis exercitatæ suffitum ex tribus nucibus myristicis, carbonibus injectis, genitali-

bus exciperet, tantum derepente profilientes sibilum ac strepitum ederent, ac si angustapix, pulvere tormentario referta, displosa fuisset. Consideratè tamen hic agere debet Medicus, atque observatis certis signis pathognomonicis probè distinguere hanc inflationem, non solum à gravitatione, sed & intestinorum, mesenterii atque ventriculi p. n. tumore; nam & hic quandoque in tantam distentus molem repertus fuit, ut in foeminâ pro gravidâ habitâ totam abdominis regionem occupaverit ac intestina cooperuerit, erumpente post dissectionem foetidissimo flatu, prout scribit *Henric. à Moinichen apud Barthol. Centur. II. Epist. 87. p. 687.* nec his finibus se continet vagabundus & ingratus hospes, sed ne quid incontaminatum in corpore relinqueret, ab illis etiam partibus se non abstinere, quæ diluvium arcendo & insigni utilitate se commendant & summæ corporis necessitati consulunt, ureteribus puta ac urinæ cisternâ, cujus rei, sicuti æger noster exemplum esse potest, ita etiam ab aliis in arte nostra peritissimis Viris idem observatum legimus, ut non sine causa *B. Waldschmidtus in Not. ad Cas. Timæi. p. m. 888.* flatus in omnibus corporis partibus & quolibet cavo generari posse asserat. Curiosum profectò non minus quam admiratione dignum est, quod πολυμαθὴς & *Borrighius* de Hypochondriaco opem suam implorante *In Act. Hassniens. Volum. III. Obs. XL.* memoriæ prodidit. Scilicet, quotiescunque urinam reddebat, sine sensu quidem doloris hoc ministerio naturæ defungebatur, post brevem autem moram, obortus in mediâ urethrâ cruciatus tendebat nonnihil vasa, unde subsecutus cum strepitu foetente sibilus è pudendo emanabat; nec id semel sed crebro quotidie. Quodque idem ibidem de Foemina Christianstadiensi narrat, quæ diu olidos borborygmus per naturalia reddidit, historias non male his congruentes ex *Fernelio, Camerario, Schenkio* simul allegans. Similem historiam describit laudatus *Bartholinus in iisdem Actis. Volum. II. Obs. XLIV. p. 135.* ex communicatione *Clar. Wedelii*, qui eandem *Ephemeridibus N. C. Germ.* quoque inseruit, *D. I. Ann. II. Obs. 46.*

Vir sc. primarius Gothæ colica per annum aliquoties affligebatur cum βαρβαρήγμαις, tensione abdominis, doloribus circa umbilicum, & flatus tunc, quod peculiare erat, per penem quasi solenni & consueta excernebat via, sæpe cum, sæpe sine urina

Exinde verò jam plenius intelligitur nec ullus amplius dubio locus est, flatus non solum abdomen & peritonæum, sed & vias urinæ excretioni dicatas quandoque extendere, eoque ipso insignes cruciatus afferre. Haud temere vero quærat curiosus ac sciendi cupiditate inflammatus animus, quis ejusmodi peregrinos atque noxios hospites in corpus deducat, ubi & qua ratione progignantur, & per quas demum vias in abdita corporis cava-mina divagentur. Idigitur, quamvis in superioribus jamdum quædam attigerim, paucis adhuc, pace tamen quod Tuâ Vir **MAGNIFICE** fiat, expediam.

Ad primum verò quantum attinet, supra jamdum innui, flatus nihil esse aliud quam partes aëreas, assumendis cibis ac potulentis intertextas, quibus proinde mediantibus ventriculum ingrediuntur, solutoque deinde alimentorum, dum subiguntur comminuunturve, nexu, sui juris factæ & vinculis quibus detinebantur expeditæ inque decente quantitate collectæ, intestinorum canalem blandè diducunt, inflant, stimulant & ad ipsius motum, quem peristalticum appellant, suum quoque επιβάλλον μέρ^{ος} conferunt, postmodum partim chylo permixtæ per venas lactive has ductumque thoracicum in purpureum sanguinis flumen delatæ, & humoribus debitam consistentiam, vigorem ac elatorem conciliant, & motum intestinum, quo chylus sanguini infusus ulterius divellitur, atteritur, purpureamque indutus vestem vitali illi latigi assimilatur, intendunt atque excitant: tandem verò suffectis usque successive novis ejusdem generis particulis in αἰθ' λω διαπνοῇ, per corporis habitum undique perspirabilem, ex corporum vinculis rursus evolant: partim vero inter ciborum reliquias excernendas incarcerationatæ, motum intestinorum peristalticum ad illas exterminandas juvant, cumque iisdem ad extrema, qua

natura exitus patet, devolutæ eliminantur. Huc usque tantum abest ut aërei illi spiritus sint nocumento corpori, ut potius non contemnendæ utilitatis ipsi fructum præbeant. At enim verò quando concurrentibus variis causis causarumque circumstantiis, ingestis sc. cibis multo aëre scatentibus, flatulentis inde dictis, quorum natura & aëris contenti copia mediante Antlia pneumatica optimè potest detegi, refertis item primis viis pravis ac vitiosis succis, unde variæ ebullitiones ac effervescentiæ, flatuum genitrices, vel alimentis confertim & in nimia quantitate assumptis, aut recrementis etiam diuturniore morâ retentis, majori in copia generantur, colliguntur atque viscidis humoribus contaminati & impliciti in subcavis intestinorum latebris concluduntur, tum demum vim nocivam exerunt, fistulam intestinalem sufflando tumefaciunt, fibrilque ita membranaceis ultra modum tensis & quodammodò convulsis ingentes cruciatus afferunt. Abhinc per subtilissimos lactivehos canaliculos ad sanguinis flumen tendentes, modo tenerrima ista vascula perumpunt (unde lumborum dolores & diuturna circa umbilicum tormina, Tympanitem præcedentia, deducit *Bonetus l.c.*) & cavum abdominis opplent, modo sanguini infusi ejusdem dimensionem plus justo extendunt, vasaque continentia nimium distendendo recensita superius mala producunt, & tandem cum humoribus totum corporis ambitum perreptantes mox in hoc mox in illud cavum erumpunt.

His ita constitutis, in propinquo nunc erit judicare de *Causa flatuum materiali*, quam non tam vapores ab humore à calore resoluti inque particulas minimas redacti, secundum *Galenum* & *Willisium*, quam potius veræ portiones aëreæ decente rigiditate ac elatere præditæ, constituunt, suffragante Gravissimo artis nostræ Antecessore *Hippocrate libr. de Flatibus*, quando flatus non nisi nomine & ratione loci ab aëre differre disertis verbis asserit: πνεύματα τὰ δὲ μὲν, inquit ἐν τοῖσι σώμασι, φύσαι καλέονται, τὰ δὲ ἔξω τῶν σωμάτων, αἶψα. Aqueum enim humorem in verum aërem

non posse converti, jamdudum sanioris Physicæ Cultores con-
 cerunt. Neque minus etiam constabit de *Causa formali*, utpote
 quæ in collectione harum particularum potissimum consistit; col-
 lectio verò illa dependet à concussione humorum tumultuariâ,
 sive *κινήσει, ταραχῇ, κλένῳ καὶ σεισμῳ*, verbis Hippocraticis & Galeni-
 cis, conf. Brun. Not. in Jessenii à Jessen de Sang. V. S. emiss. Judic. p.
 200. quo pacto alimentis intextus aër, nexibus portiuncularum,
 quibus tanquam compedibus detinetur, solvitur: quo major
 enim est succorum vitiosorum colluctantium motus, eò majori in
 quantitate generantur, eòque majori impetu feruntur flatus,
 quemadmodum plurimis hoc experimentis Physicis illustrare pos-
 set, nisi adductiores præscriptæ Epistolæ limites id dissuaderent.
 Solutâ quippe hac ratione intimiusque referatâ contentorum com-
 page, maximâ in copiâ profilit aër & quod pessimum, non purus
 & sibi relictus, sed plurimis viscidis inquinamentis collutulatus
 atque irretitus, quæ eundem ad legitimam distributionem ac fa-
 ciliorem exclusionem ineptum plane reddunt; unde viscidum si-
 cuti materiam calculis generandis, ita fomitem præbet flatibus,
 nec facile generantur noxiosi flatus, nisi alicubi restagnent humo-
 res viscida. Et hoc in causa est, quod in scorbuticis & in hypo-
 chondriacis sint frequentiores & cur in illis, ex optimæ notæ ali-
 mentis, copiosissimi exsuscitentur flatus. Accedit deinde & hoc,
 quod motu illo intestino, quem effervescentiam dicunt, expan-
 datur magis ac diducatur; ad expansionem quippe naturâ pro-
 pensissimus impurus iste aër, atque hinc exitu prohibitus, am-
 plius tamen spatium requirens, mox huc, illuc mox impetum fa-
 ciat, & sic malorum prædictorum auctor existat.

Neque locus eorum natalis nos jam latere poterit. In primis
 quippe viis, sive in illo, ceu laudatissimus *Pecklinus* loqui amat,
 intestinorum angulo, in quo bilis, succus pancreaticus, lymphæ
 que intestinalis & quicquid de super ex poris œsophagi & ventriculi
 destillat, confluunt, plerumque sicuti stabulantur, ita & pro-
 gignuntur. Illi enim maximè activi humores, cum primis quan-
 do

do vitium cœperunt, aut succos vitiosos ibidem jamdum hospitantes deprehendunt, facile luctam ineunt, effervescent & hinc, ex consequenti, intimius solutâ portiuncularum compage, impurus aer, qui flatus constituit, evolvitur & cum impetu erumpit. Præ aliis verò actuosissimum bilis liquidum, quod huc confluit pluresque aëreas moleculas, Antliâ pneumaticâ teste, sub contextu suo gerit, hic in causâ est; id quod ex elegantissimo illo à *Florentino Schuylio Prof. quondam Leydens.* instituto experimento videre est: Secto videlicet canis vivi abdomine, intestinum duodenum filo uno prope pylorum, altero paulo infra insertionem ductus pancreatici, ligavit, confuto deinde ventre, animal sibi relinquens. Cumque, elapsis aliquot horis, vulnus illud iterum aperiret, non interceptum tantum vinculis spatium ad rupturam usque distentum, sed etiam vesiculam felleam admodum dilatâ tam reperit, cum urente veluti calore partem illam duodeni tumorem occupante. Facta autem tumoris incisione, flatus spumantesque bullæ cum strepitu & sonitu proruperunt atque validâ acrive exhalatione nares vellicarunt, *Tract. pro. veter. Medic. pag. 88.* Dum verò in primis sic dictis viis flatus generari dico, non equidem alia concava corporis loca, in quibus humores activiores viscidis implicati & ad fermentescendum apti colliguntur, exeluserim: ibi enim eosdem etiam quandoque produci adeo improbabile non est, quamvis plerumque in loco modo descripto largius proveniant & hinc in reliquas partes exspatiantur.

Per quas autem vias eò pertingant, id quoque amplius obscureum esse nequit, postquam illos per venas lacteas modo purpureo sanguinis latici permisceri dixi, cum hoc enim fluido corporis universali ad varia corporis subcunicula, quibus diversi generis liquores segregantur, deferuntur, ibidemque una cum ipsis humoribus per acinos viscerum aliarumque partium glandulosos in conceptacula ejusmodi liquoribus asservandis destinata, vi quasi adhibitâ, ingrediuntur; ut vias operosè perquirere non opus sit, quibus flatus in ipsius quoque cerebri, pericardii, pectoris, abdominis,

nis, nec non uteri, renum, ureterum & vesicæ cavernas deducantur. Quod si enim humores & liquida densiora hic possunt separari ac transsudare, quid impediet, quo minus & flatus, tanquam corpuscula tenuiora, hic possint pertrumpere ac penetrare. Accidit aliquando etiam, ceu probè observat *Borrichius*, ut abscessus intestini recti vesicam erodant & ita quod è postico foras amandari solebat, parte anticâ erumpat; quemadmodum nec exempla desunt, ubi alimenta ingesta parum immutata per ejusmodi intestinorum, renum & vesicæ ulcera vesicam ingressa & per urethram excreta fuerunt. Mirandum hujusmodi casum aliquando sibi oblatum mihi retulit *Vir Experientissimus Dom. D. Stahlius, Profess. Med. in Acad. Friderician. famigeratissimus*, cum ibidem studiorum causâ commorarer. Scilicet quærebat ex illo æger aliquis Tabes fere confectus, qui curæ ipsius se submisserat, num fieri possit, ut alimenta ore assumpta per vias urinarias egrediantur? Negante atque pernegante Viro peritissimo id secundum naturam possibile esse, æger, se ipsum exempli satis esse regerens, non solum enarrabat, quâ ratione brassicam rubram cum cibis assumptam aliquoties cum urina excreverit, sed & urinam cum contentis brassicæ frustulis oculis subiciebat: Miratus rei novitatem Vir perspicacissimus ac multa ex illo de variis circumstantiis percontatus, tandem resciscit, ex gravi contusione lumborum, quam perpeffus fuerat ante annos aliquot miserrimus æger, enatum ulcus renum partem adjacentis canalibus intestinorum simul corripuisse atque perrodisse, ut pro tali rerum conditione ingesta facilimè pelvim renis ingredi & per urethram eliminari potuerint. Sed hoc in transitu. Ut verò è diverticulo in viam redeam, ex dictis jam facile patere arbitror id quod sub initium asserui, videlicet non arenulas aut calculos, quin potius flatuum irruptiones intarctus illius, unde tantam molestiam tantosque dolores sentit æger, causam esse: quod præterea ipsæ quoque, quæ circumstant, conditiones, dispositio nimirum hæreditaria, arenularum defectus, tumor renittens, levamen à me-

dicamentis carminativis discutientibus, confirmant. Ubi tamen quantum ad carminativa attinet, monendum existimo, me per illa hic non intelligere acria illa volatiliora sulphurea, pro talibus vulgo habita, quæ commotionem ac turgescentiam humorum & flatuum impetum intendendo inflationes tales potius adaugent quam reprimunt; quin potius temperatiora, quæ φλόγῳσιν viscerum, ut *Wedelius* alicubi loquitur, à salinis & nitro-sulphureis particulis foram, temperant atque indolenti & vim humorum figunt ac demulcent: qualia sunt nitrosa, cinnabarina, omnia acido-acria, nec non blandè oleosa, quorum enumerationi supersedere malo, ne, quod in proverbio, ἵς τὴν Ἀθήνην, Id solum adhuc attigisse licebit, omnia, quæ quod fomes est & retinaculum flatuum, ramosum, implicatissimum contextum destruunt, utramque hic complere paginam: quò nomine novum illud genus remedii, Folia videlicet *Acmellæ*, seu, quemadmodum *Celeberr. nostri temporis Botanici* audit, *Chrysanthemi bidentis Ceilanici*, de quo *D. Chr. Max. Spenerus, Ep. de Mur. Marin. & Breynius Fil. sub Præsid. D. Dekkers de Rad. Ginsens. Nisi* & ex aliis *D. Valentini in Mus. Museor.* modo ipsorum copia fieri nobis posset, plurimum utilitatis in hisce morbis præbere posse putem: particulis enim, quibus confertissima sunt, tenuibus, penetrabilem, quamvis subtilem nec sensibus ita obviam, acritudinem recondentibus, pituitæ vitreæ implexum, mirum quantum, perfringunt, conserpunt, dissolvunt, quibus etiam in acceptis ferenda est decantata illa vis ipsorum Antinephritica & Lithontrip-tica, quam *Celeb. Dekkers Lugduni Batav.* satis mihi collaudare non poterat; neque id sanè gratis aut temerè: ipse enim pluribus, Berolini apud Amicissimum Dom. *D. Spenerum Medic. Regium & Academ. Scient. Colleg.*, edoctus experimentis, testari possum, quid medicamen hoc, in Nephritide miserrimè decumbentibus, præstiterit emolumenti, & proinde laudatum modò Virum, ab hominibus in magnâ dignitate constitutis, ut expertæ virtutis re-
medij

medii copiam ipsi, quovis ære redimendam, faceret, majorem in modum cupidissimè flagitatum ipse coram vidi.

Objiceret verò aliquis, ut id quoque adhuc addam, hoc malum ex omni parte Nephritidem referre, similia vero phænomena & symptomata similem ex consequenti innuere morbum: Respondeo concedendo similitudinem quoad effectum, non quoad causam & medendi methodum. Atque hæc similitudo morborum solertissimis aliquando imposuit Practicis. Colica calculi ac nephritici doloris habitum mentita ipsi *Galeno*, quod ille de se ipso candidè profiteri non erubescit, aliquando fucum fecit, utut diffitendum haud sit binos hosce morbos quandoque concurrere, atque viribus unitis, ex conditio quasi, corporis integritatem convellere, ut colica nephritica Medicis res adeò inaudita non sit; quos nec ratio hic destituit, cum viscerum utrinque potiores sint partes; unde etiam propinquior illa, quâ se invicem attingunt, necessitudo. In facili hinc est perspicere, quanti faciendū sit discrimen illud inter signa morborum & signa causarum, quantumvis ad illud inveniendum multa sæpe sagacitate opus sit. Neque adeo novum est unius rei plures esse posse causas; cum enim jam extra omne dubium sit, flatus ureteres partesque vicinas ita extendere posse ac si re verâ calculis, arenulis, vel urinâ essent infarcti, quid ergo similes eosdem dolores & symptomata inferre posse hæsitabimus? quamvis non negaverim calculorum ac arenularum asperitatem dolores magis exacerbare ac exquisitiores reddere, ita ut ægris sæpe videatur ac si aliquis culto acutro vulnus profundum secundum longitudinem lumborum ipsis infligeret. Tristissimum hic *Sperlingii, Profess. quondam Wittebergensis*, fatum ad animum revoco, qui quoties naturam reddendam, quæ tamen minime sequebatur, sollicitabat, de acerbissimis ejusmodi doloribus conquestus est, in cujus deinde exenteratione, post mortem mox insecutam instituta, ureteres à suo circa renes exortu usque ad vesicæ valvulam (ita loquitur citatus modo Vir Clarissimus, ac verò cultior hodiè Anatome valvulam illam non agnoscit) imma-

ni arenulatum copia & farciminis instar turgidi visi sunt, ceu *D. J. Dan. Major in Histor. Anatomica de illis calculis conscripta*, memorat. Hinc mirum non est tanta eundem ischuria (qua etiam periit) laborasse, ut jocatus in hoc fatum valetudinis dixerit, se nunc vivere verè vitam passeris, unde cognominaretur, cum aves bibant nec mingant, simul addens: quid mihi igitur refert illud nomen esse, nisi fato hoc probo? Ac quomodo ille quoque apud *Plautum*

Nolo ad vesicam quod eat, in ventrem volo, alludens ad laxiorem alvum ab □ illuc ruente subortam. *Schneiderus Lib. III. de Catarrh. Cap. 3. & ex eo Bonet. in Sepulchret. L. III. Sect. XXIII. p. 607.* similem ferè notatu dignissimam observationem, ubi utereres ultra modum extensi ac calculis farciminis instar infarcti fuerunt, licet, quod rarissimum, semel tantummodo in vita de doloribus conquestus fuerit æger, Filius Tuus Clarissimus summo in Medicina honoris gradu propediem condecorandus (quem Deus porro provehat, protegat) in elegantissima *De Ossium Crepitu Dissertat. Inangural.* cum eruditis communicavit. Idem ab □ purulenta fieri posse, præter alias observationes (quales etiam Celebris ille Anglorum Professor *Edoardus Tyson* vid. sîs. *Act. Erudit. Lipsiens. Ann. LXXXVIII. Mens. Maj. p. 280. & Grænveld Litholog. pag. 28.* consignarunt) hic locorum peracta superiori anno calculosi dissectio docuit. Laboraveratis calculo renum, qui renes vulnerando in causa fuit ut pus copiosum cum □ excerneret æger. Nescio verò quid factum, ut, præcluso huic materiæ exitu, urinæ fluxus simul steterit, quæ sine dubio in ureteribus restagnans eisdem adeò extendit, ut intestinum aliquod amplitudine æquaverint, calculo aliquot lodonum in fundo vesicæ simul reperto.

Verum alienis plus æquo turgescit pagina rebus; ne autem diutius in Tempora Tua cultissimasque Musas sim injurius, incomptiorem crenam cohibeo & omnia judicio Tuo

Per varios casus, per tot discrimina rerum
subactissimo, ea, qua decet, modestia, submitto. Dignare modò
hos qualescunque conatus ea, quam animo jam præcepi, fronte
& quod fortassis levitatis subest, vel in iis desiderare posses, affe-
ctu perenni emendare atque supplere ne gravare. Vale Hassiæ
nostræ columen atque decus, & inter Medicorum hujus ævi Cori-
phæos publico artis nostræ ægrotorumve bono diutissime super-
stes, hunc favore Tuo complectere, qui æternitatem nominis Tui
juxta ac immortalia merita seriò veneratur & colit. Dab. Gieslæ,
pridie Calendas septembr. c13 13 cciv.

Magnif. Tue Excellent.

Observantissimus

J. M. VERDRIES,

Gissensis.

CAPUT VII.

DE

AFFECTIBUS VESICÆ URINARIÆ.

§. I.

Inter affectus vesicæ ad Chirurgos & Operatores pertinentes
frequentissimus est

CALCULUS VESICÆ,

sæpissimè nonnisi sectione curandus, quam prius EXPLORA-
TIO CALCULI præcedere debet, à *D. Ravvio* ita peragi soli-
ta,

Uu 3

ta, ut *ab Anonymo in itinere Anglico & Batavo* p. 120. describitur verbis seqq. Die 21. 1707. veniebat ex pago Cromenic puer 16. annorum, incontinentia urinæ ac doloribus in regione hypogastrica enormibus laborans. Indicia aderant calculi, quo de ut certus esset Præceptor noster, seq. modo explorationem instituebat: Prostrati ac resupinati in pavementum pueri, caligis exuti, virgam læva apprehendebat, ac dextra catheterem incurvatum consuetum, 3. prius madefactum, in urethram intrudebat, eò quidem modò, ut catheteris pars incurvata primò perinæum versus duceretur, donec usque ad os pubis venerat, quò in locò sensim catheterem invertebat, ita, ut partem incurvatam in cavitatem ventris dirigeret, atque ita in vesicam ipsam statim penetrabat. Nobis tunc etiam tractandi catheterem atque explorandi in hoc subjecto calculum copiam dabat, & facillimè quidem, motò hinc inde cathetere sentiebamus lato satis ac grandi calculo eundem insistere. His peractis promittebat sectionem mense Martio, remittente frigore hyberno, peragendam, atque interim patienti potum lactis calidi, loco potûs ordinarii, injungebat. Causam autem incontinentiæ urinæ à magnitudine calculi, parietes vesicæ continuò prementis, unde nunquam desinens vesicæ contractio atque involuntaria mictio, deducebat. Hanc explorationis calculi operationem præterire nolui. Sciendum enim, non minimam dexteritatis Chirurgicæ laudem in apta calculi exploratione poni, nec omnibus cum cathetere dextrè procedere datum esse. Ipsam autem *Lithotomiam* sic instituebat: Die 17. Febr. Anni 1707. ego & *Dn. Wickham* Anglus, proficiscebamur cum Præceptore nostro, *Dn. D. Ravv* Cromenicum, pagum in ditione Harlemoniensi situm, ubi in puero illo, quem nuper exploraverat, calculi sectionem in præsentia duorum dicti pagi Chirurgorum ac Consulis seq. modò administrabat. Instratis arculæ, sesquipedali altitudine à pavimento prominentis, duobus pulvinaribus, quorum alterum altero ex parte erat superimpositum, stratoque super his mantili duos cubitos lato, quod in anteri

teriori arculæ parte pavementum ferè dependens attingebat, puerum vestimentis usque ad indusium exutum, atque inventre fascia ligatum ita locabat, ut posteriora ejus altius ferè, quam ipsum caput essent posita. Tunc utrique pueri brachio circa carpum injiciebat vincula ex lanâ parata, quibus, repressis aliquantum pueri genibus, pedibus ejus manus alligabat & firmabat. Pedes ex utroque latere manu prehensens famulus divaricabat aliquantum, aliis duobus parastatis caput & ventrem pueri stringentibus, ne loco moveretur.

His præmissis & puero ita locato, ut posteriora ejus arculæ oris incumberent, *D. Ravv*, inflexo altero saltem in pavementum genu se ante ægrotantem sistebat, catheterem communem oleo madefactum virgæ intrudens, calculum denuò explorabat, mox eundem extrahens alium sulcatum immittebat, adeò profundè quidem, ut in perinæo digitis eundem sentire posset, mox incisionem in sinistra perinæi, quatuor digitos à tuberositate ossis ischii & digitum latum ab ano scalpello faciebat, quem incisionis locum catheter monstrabat, versus perinæum depressus. Erat autem scalpellum foliatum, pollicem ferè latum, lanceolam communem figurâ exprimens, quod fasciola ita involutum erat, ut articuli digiti altitudine cuspis ejus denudata saltem emineret. Facta hac prima per cutem, pinguedinem & musculos incisione, itinerarium applicabat, & super hoc scalpello in collum vesicæ usque penetrabat: tunc scalpellum vulneri infixum manu firmiter tenendum mihi tradebat, ipse autem interea forcipem arripiens eandem inter itinerarium ac conductorem, extracto prius scalpello, intrudebat, dilatatisque per dicta duo instrumenta vulneris labiis prehensoque cum forcipe calculo feliciter eum extrahebat. Erat autem calculus extractus ovi gallinacei minoris magnitudinis, sanguine madidus, atque ex altera parte tenuissima membranula obductus, ubi forte cum vesicæ latere aliquantum coaluerat, sphæricæ de cætero ferè figuræ ac saxi crassioris arenosi ad instar inæqualis. Vulneri spongia deteriso nil nisi lintea carp-

carpta applicabat idemque obligabat, imposito saltem plumaceo lo. Ita obligatus ægrotans lecto immittebatur, natibus autem pulvinar avena infarctum substernebatur, ut ☐ ex vulnere ac fascibus ex alvo excipiendis inserviret. Fenestras cubiculi claudere jubebat, ne lux ægrotanti quietem impediret. Pro concilianda autem hac emulsionem anodynam pro lubitu usurpandam porrigebat.

Post operationem lecto jam traditus de doloribus intensissimis in glande penis querebatur calculo liberatus, quod per consensum accidit omnibus, quem urethræ membrana cum interiori vesicæ habet.

§. 2.

Die 7. Martii aliam LITHOTOMIAM ab eodem meo Præceptore in puero Hebræo septenni administratam vidi, in qua præter jam enarrata nihil singulare, nisi quod intestinum rectum sæpius inter clamores patientis prolaberetur, quod semper oleo madefacto digito reponebat, ne in operatione impediretur. *vid. loc. cit.*

§. 3.

Aliàs omnia quæ subjectum, tempus, objectum & modum operandi spectant, elegantissimè & pro more solidè expedivit Dn. D. Nebelius, Archiat. & Prof. Heidelbergensis Famigeratissimus, in *Disp. quadam de Lithotomia* Anno 1710. habita.

Quoad subjectum, operationem hanc in hominibus juxta ætatis, puerilis sc. juvenilis, virilis & senilis viridis instituendam esse docet. In decrepitis enim, infantulis & gravidis sectionem hanc feliciter successisse rarum est. Econtra in pueris & adolescentibus, quibus sanguis purior est & ob pleniorum victum gelatinosus, vulnus citius consolidatur, nec tam facile, ut in senibus, in ULCUS aut FISTULAM abit. Unde C. Celsus de Medicin. l. 7. c. 26. p. 475. lithotomiam in eo saltem corpore administrandam esse voluit, quod jam novem annos, nondum quatuordecim excessit: admittit tamen eandem provecior quoque ætas, quæ non

non tam annis, quàm robore corporis æstimanda est. Multa enim exempla prostant hujus operationis felici cum successu in illa ætate præactæ apud *Fabr. Hild. de Lithotom. P. Forest. l. 25. c. 25. Tolet. & Dionis* aliòsque; imò pluries lithotomiam in uno eodemque viro feliciter administratam legimus in *Miscell. Nat. Cur. d. 2. a. 1. obs. 177.* Potest autem Lithotomia in utriusque sexus hominibus tutò fieri, & quidem facilius in fœminis, quibus calculus unus vel plures, etiam sat grandes, quandoque sua sponte, sæpius verò magnis cum doloribus atque conatibus per breviorē & patentiorē, summeque subinde dilatatam urethram prodeunt, nullis adhibitis instr̃mentis, nisi solis forte digitis, quibus vesicæ collum dilatatur atque ita calculorum exitus promovetur, uti hoc factum à vetula Marburgensi, quæ lapidem plurium unciarum ex vesica sic feliciter produxit aliisque inspiciendum exhibuit. Talem, sed minorem, & castaneæ similem post balnei paucorumque remediorum usum à fœmina citra sectionem exclusum vid. in *Miscell. Nat. Cur. Dec. 3. a. 9. & 10. Observ. 242. Conf. Obs. 7. d. 1. a. 6. & 7.* ubi de calculo cum fragore excluso & *obs. 195.* nec non *d. 2. a. 2. Obs. 181.* Quibus autem fœminis calculus hoc modo extrahi non potest, ob majorem illius crassitiem vel asperitatem, aut urethræ angustiam, iis vel adhibita forcipe protrahendus, vel admoto cultello urethra cautè incidenda, quò is facilius educi queat.

§. 4.

Quoad tempus, quo Calculus opportunè excinditur, est aliud electionis, & aliud necessitatis: Illud, quod dilationem operationis in iis admittit, quibus calculi cruciatus per intervalla redeunt, nec vitæ periculum per moram inferunt, est, ob temperiem, vernale, quo solo lithotomiam instituendam esse suadet *Celsus l. a.* Hoc verò est quodvis aliud anni tempus, quo dolor continuus partium affectarum, stranguria, ischuria &c. vehementer urgent & neque pharmaceuticis, neque diæticis præsidiiis mitigari vel auferri possunt, ipseque æger opem Chirurgicam expetit & ultima quævis experiri, quàm extrema cum

mortis periculo expectare mavult: præsto quoque est artifex expertus, qui facta prius debita calculi vesicalis exploratione, lithotomiam in ægro tutò perfici posse pronunciat, nec quicquam obstare videt, quod illam dissuadeat: cavendum tamen, ne, si fieri possit, diebus canicularibus aut fervidiore anni tempore, quo vulnus graviolem inflammationem & verminosam gangrænam facile contrahit, calculi sectio instituatur.

§. 5.

Objectum autem Lithotomix non solum est calculus unus vel numero plures, sed etiam alix res duriores deglutix, vel urethræ altius immix, vel denique vi externa per vulnera, plagas atque casus violenter corpori impactæ: tumores item in vesica urinaria prognati, qui subinde cortice lapideo tecti calculum mentiuntur & sui remotionem exigunt. Sic *Joh. Matth. Hess. hist. rar. cap. 1.* meminit parvi cujusdam clavi fortè deglutiti, posteaque calculo obducti atque ita è vesica extracti: & *Proby. in Transact. Angl. mens. Januar. 1700. p. 455.* refert, se Virgini Dublinensi, cui acus crinalis eburnea faucibus altius intrusa, digitisque elapsa in stomachum descenderat, & paulò post in vesicam urinariam ex parte penetraverat, frustrà tentatâ illius extractione per forcipem in cervicem vesicæ immix, tandem facta sectione in parte externa muscoli recti abdominis in vesicam usque, acum, in parte obtusa, qua in vesica hærebat, materia calculosa incrustatam, feliciter eduxisse, vulnusque rivè tractatum consolidasse. Flagri funiculus forte cum aqua haustus & in vesica postea harens, arenulisque obductus, à lithotomo dextrè exemptus legitur in *Miscell. N. E. d. 2. a. 1. Obs. 142. Molinetus* Patavii calculum ad ovi magnitudinem circa acum osseam in vesica collectum publicè ostendit, quam puellæ Venetæ extraxerat; acus autem illa per annum in vesica latuerat, in quam, dum eâ se fricaret puella, è manibus præter opinionem elapsa erat, ceu scribit *H. à Moirichen in Th. Barthol. Epist. 87. cent. 2.* Narrat etiam *Th. Alghisi l. c.* se quandam feminam, quæ candelam parvam ceream incautius per urethram

in vesicæ

in vesicam immiserat, ab eadem, crustâ calculosa jam obducta & in superficie exiguis crystallis cincta, liberasse. In cive Basiliensi calculum, vesicæ firmiter inhaerentem, omnimodâ lithotomi operam elusisse & in medio ejus globulum plumbeum conspectum fuisse, quem in juventute per vulnus inguinis exceperat, C. Segerus scripsit ad *Th. Bartholin. cent. 3. epist. 35. Conf. Tolet l. 1. c. 5.* ubi ferri frustum calculo obductum à se ex vesica militis exsectum esse commemorat. Tumorem scirrhusum vesicæ innatum calculi loco, per Lithotomiam feliciter ablatum paulò post sub aëre externo obriguisse, *Pechlin. l. 1. Obs. 3.* tradit. Corpus membraneo calloso-ossæum cum calculo unciarum octo totam ferè cavitatem vesicæ replens, quod à lithotomo non poterat auferri describit, G. Deo-
tharding. in Miscell. N. C. d. 3. a. 9. & 10. obs. 31.

§. 6.

Ipsorum calculorum in vesica hærentium magna datur varietas, tum ratione numeri, quando unus vel plures simul ibidem reperiuntur, tum ratione magnitudinis, figuræ, coloris & substantiæ s. materiæ, ex qua componuntur, tum denique respectu ipsius loci, in quo latitant. Calculum vesicæ ovi pavonis magnitudinem ferè adæquantem, asperum & acuminatum durissimumque in pueri decennis vesica post mortem vidit *Tim. à Gùldenklec l. 3. cas. 31.* In octuagenarii vesica calculum rotundum, oblongum atque lævem quatuordecim unciarum, per cujus anteriorem partem ex dilatato uretere defluens urina sibi canalem effecerat, deprehendit C. Patin. ceu testatur in *Miscell. N. C. d. 2. a. 1. Obs. 19.* Lapidem sex uncias pendentem, ovalem, album, glabrum, non valde durum, qui formâ & magnitudine ovum majus gallinaceum referebat & appendicem instar angusti colli prominentem habebat, obstetricante manu sibi protraxit mulier natu grandior, de qua vid. *Act. Med. Hassn. vol. 4. Obs. 83.* Tres lapides avellanæ magnitudine ex meatu urinario, & quatuor alios granulos coloris lutei è vesica pueri septennis per lithotomum extractos fuisse in *Miscell. N. C. d. 1. a. 2. obs. 141.* refertur. Quatuor calculos

ouales, & plures alios minores variae formae in demortui Illustrissimi Comitis Lippiensis *Augusti*, quondam Copiarum Hassiacarum Ducis fortissimi, vesica repertos esse novi. Lapidem XIX. unciarum cum tribus drachmis, aliumque XXV. unciarum cum dimidia, canali artificiosè à natura instructum *J. Groenevelt differt. Litholog. art. 16. & in postscript.* trium denique librarum totidemque unciarum *J. B. Verduc. T. I. c. II.* in vesica humana deprehenderunt. Viginti lapillos vesicae pisiformes, albos atque glabros, crenâ hiloque distinctos ex perinaei abscessu disrupto in puero prodidisse *Pechlin. I. c. Obs. 7.* tradit, simulque alios priapoides à se visos commemorat. Calculum humanum mori maximi forma, ut & octangulares plurimos, imò pugni magnitudine *Ruysch.* aservat in suo Museo, vid. *Catal. ejus p. 81. & 108.* De calculo vesicae figura pullum anserinum referente agunt *Miscell. N. C. d. 1. a. 3. obs. 19.* quæ etiam *d. 2. a. 6. obs. 75.* de alio infantis forma prædito & à *Celeb. Joh. Dolæo*, Archiatro Castellano b. m. in hortulani aulici filio duodecim annorum deprehenso mentionem faciunt. Cum urina excretos lapides figurâ, substantiâ & colore carbonibus similes recenset *D. Panarolus pent. 5. obs. med. 6.* crystallinae verò duritiei atque splendoris unum cum urina emissum refert *S. Reisel. Misc. N. C. d. 1. a. 8. Obs. 29.* & alium consimilem octangularem ac politum cum pluribus è vesica vetulae viventis excisum, annuloque aureo inclusum *Ruysch. in Museo habet vid. l. c. p. 91.* Quidam calculi vesicae molliores sunt & fragiles, ex plurimis arenulis ab intermixto muco conglutinati, qui extra corpus demum indurescunt, porosi, minores & leviores fiunt, qualis ille fuit, cujus mentio facta in *Act. Med. Hassn. l. c.* Alii verò duriores sunt & planè filicei, fractuque difficiles. Hærent autem hi calculi vel in cavitate vesicae, vel inter illius tunicas circa insertionem ureterum, qui dum obliquo ductu in vesicam hiant, eo in loco, ubi per illius tunicas transeunt, quandoque ob hanc suam inflexionem & angustiam, lapillos è renibus descendentes & angulosos vel hispideos ægrè transmittunt, unde nonnunquam fit, ut lapilli diutius

diutius illic hærentes pungentibus suis angulis sibi viam faciant per ureterum membranam, quam perforant & inter vesicæ tunicas ab urina defluente (cooperante fibrarum, quibus ureteres & vesica gaudent, motu contractorio) propulsi diverticula inveniant, in quibus ab allabentis urinæ salibus cum fibrarum vesicalium succo nutritio sensim adhærentibus augmentum capiunt, atque ita in calculos quandoque sat grandes exerescunt, imò vicinas vesicæ fibras nimis premendo vel dilacerando, humorumque effluentium stasis ac corruptionem inferendo, ulcus producunt, id quod exempla in *Hist. Acad. Reg. Scient. Anni 1702. p. m. 29.* relata confirmant. In *Celeb. Isaaci Casauboni*, calculi doloribus defuncti, vesica crassa & admodum spissa, factâ ejus sectione, multæ cavernulæ conspectæ sunt, quæ plurimis lapillis subrotundis scatebant; has ab ipsis lapillis ureteres perforantibus & inter vesicæ tunicas subsistentibus factas esse arbitror, uti historiam anatomicam in *Bibl. Anat. tom. 1. f. m. 397.* attentius legenti patebit. Quodsi & alteram *l. c.* descriptam Calculi & caruncularum vesicæ historiam à *C. Drelincourt. ad D. Vallot.* missam expendere libuerit, facile constabit, calculum majorem, qui in Normanni illius vesica prope cervicem inter extremitates ureterum plurimis carunculis circumvallatus hærebat, & minorem nigrum, tritici grano similem, qui in una caruncularum latitabat, ipsamque materiam tartaream, quæ interiori vesicæ substantiæ firmiter impacta fuit, ac scirrhus quodammodo retulit, ex perforatis ureteribus ea in parte, quâ vesicam fubeunt, inter hujus membranas cum urina penetrasse & ibidem sensim accrevisse, fibrasque vesicales adeo attrivisse, ut ex iis dilaceratis exstillans succus gelatinosus sensim in illas carunculas condensatus fuerit, quibus uterque calculorum obtegebatur. Quandoque lapides in vesica hærentes pondere ac hispida sua superficie ita premunt & erodunt illius tunicas, ut hæ inflammatae, exulceratae & tandem perforatae calculos ad vicina loca, & præcipuè perinæum transmittant, ubi dein abscessus exoritur, è quo rupto vel inciso illi tandem prodeunt, sicuti hujus rei exempla legimus

in *Misc. N. C. d. 1. a. 2. obs. 142. a. 6. & 7. obs. 206. d. 2. a. 1. Obs. 15. & a. 3. Obs. 174.* Liberi plerumque in vesica sunt calculi & ad illius col-
lum sæpius in erecto commotoque corpore provolvuntur. In-
terdum tamen vesicæ fundo vel lateribus, interventu membra-
næ, quæ nonnunquam calculos planè obvolvunt, vel intermediis
fibris carunculisve tenaciter adhærent, quod notavit *Tulp. l. 3. obs. 5. Drelincurt. l. c. & Pecklin. l. 1. obs. 2.*

§. 7.

Solet quidem Lithotomia pro vario corporis humani loco, in quo calculi hærent & facta sectione extrahuntur, distingui I. in *Nephrotomiam* s. calculi è renibus excisionem, quam *Hippocrati* notam fuisse quidam ex illius libro *de internis affectionib. c. 15. §. 19.* ubi sectionem juxta renem tumidum & suppuratum suadet, con-
jicere volunt, ego verò *Nephrotomiam* summè periculosam, imo exitialem & hinc nunquam tentandam esse judico: 2. in *Cystotomiam* s. Lithotomiam vesicæ, de qua hic agitur: Et 3. in *Urethrotomiam* s. canalis urinarii sectionem, quæ necessaria nonnunquam est, si calculus paulò major vel angulosus & asperior è vesica elapsus in urethra substituerit ac ischuriam induxerit, Sed cum in hac Dissertatione saltem de calculorum è vesica excisione agere decreverim, *Nephrotomiam* & *Urethrotomiam* nunc studio prætermittam.

§. 8.

Modus Lithotomiam in vesica administrandi varius est, pro instrumentorum, quibus hæc sectio & extractio calculorum perficitur, ut & loci, cui infligitur vulnus & ex quo educuntur calculi, nec non ætatis atque sexus diversitate, unde alius dicitur *Apparatus minor*, qui in perinæo paucioribus instrumentis fit; alius *major*, qui ibidem pluribus; & alius denique *altus*, qui in loco altiore, pubis scilicet regione infra umbilicum, peragitur. Lithotomia minoris apparatus, *Celsistica* quibusdam nominatur à *C. Celso*, qui *l. c.* eam accuratè descripsit, uti olim à veteribus facta fuit: majoris verò apparatus, *Mariana* vocatur, à *Mariano Sancto*,

Sancto, Medico Italo, qui in peculiari libello Venetiis 1535. excuso hanc operationem exactè delineavit, ut ut ante eum *Johannes de Romanis*, Medicus Cremonensis, istam calculum extrahendi methodum invenerit & anno 1520. Romæ felici cum successu in usum vocaverit, teste *Dionis l. c. p. 149.* alii denique apparatus, *Franconiana* dicitur ab auctore *Petro Franco*, quondam Chirurgo & Lithotomo Lausannensi exercitatissimo, qui eam in puero bimulo, cujus calculum ovi gallinacei magnitudine deorsum ad vesicæ collum detrudere atque ita apparatu majori vel minori è secto perinæo extrahere non poterat, urgente necessitate feliciter instituit, uti retulit in tr. *des Hernies c. 33.* neque tamen quemquam hujus rei imitorem esse voluit, quin potius candidè monuit, ut alius operandi observetur modus, à se quoque inventus & feliciter sæpius administratus, quo calculus per vulnus jam in perinæo debite factum, non statim, nisi per se compareat, sed aliquot diebus post, cum res ægri melius habent, aptis tenaculis extrahatur, quod etiam suadet *Frid. de Learson* in *Operat. Chir. c. 10.* de quo sectionis modo fusius in seqq. agam. Pro diversitate de quo sectionis modo fusius in seqq. agam. Pro diversitate denique sexus partium generationi inservientium, in quibus excisio calculorum fieri solet, nec non ætatis, Lithotomia variat, adeò ut alio modo in maribus, alio in fœminis peragatur. In maribus quidem æquè ac fœminis Lithotomia minoris ac majoris, ut & altioris apparatus locum habet, sed tantum in pueris apparatus minor, viris verò major frequentius, in utrisque altior rarius administratur: in fœminis quandoque solo instrumento dilatatorio urethra extenditur & calculus, si minor fuerit, duobus digitis ano vel vaginæ uteri immisiss, ad vesicæ collum provolvitur. posteaque obtuso unco vel forcipe, nullâ sectione factâ, extrahitur: ubi verò calculus grandior est, quam ut per urethram dilatatam educi possit, majori instrumentorum apparatu opus est, & prius catheter sulcatus atque rectus, vel conductor cum dilatario in vesicam immittendus, dein urethra dilatata scalpello dextrè admo-

to paulatim incidenda, calculusque tenaculo idoneo cautè protrahendus est.

§. 9.

Antequam autem hæc operatio fiat, de calculi vesicalis præsentia & qualitate certus esse debet Lithotomus, id quod ipsi ex seqq. signis patebit. 1. Dolor gravativus in pube & perinæo molestus est, qui post quemvis, præsertim vehementiorem corporis motum intenditur & continuum gravissimumque vesicam & alvum exonerandi conatum infert, adeò ut calculosi tunc egestu- riendo mejant, & mejendo egesturiant, iteratisque vicibus pa- rum semper urinæ excernant, imò ab urgente tenesmo nonnun- quam in ætate puerili prolapsum ani patiantur. 2. Pruritus in glande & radice penis, quem pueri præsertim, manibus subinde contrectant atque fricant ob doloris molestiam, simulque illius involuntariam ac momentaneam erectionem quandoque sentiunt. 3. Urina modò tenuis, cruda, aquosa vel albida, modò turbida, lactea, viscosa, sæpius & parcius cum ardore & difficul- tate excernitur, reposita verò sedimentum album, mucosum, sabulosum & subinde, rarò cruentum, deponit. 4. Urinæ, dum ita emingitur, subitanea suppressio, quæ fit, cum calculus in erectis vel inclinato corpore stantibus ad vesicæ collum devolvitur, & cessat in supinè jacentibus. His signis addenda 5. Explo- ratio ipsius calculi, quæ fit à Chirurgo vel digito indice, prius oleo oliv. imbuto & in anum masculorum aut vaginam uterinam mulierum immisso, quo calculi præsentia, magnitudo & mobili- tas in vesica adjacente per intestini recti vel vaginæ uterinæ tuni- cam solo attactu detegitur; vel cathetere idoneo, itidem oleo ob- lito & per utriusque sexus urethram in vesicam adacto, quo mox in omnem partem cavitatis illius verso inquiritur calculus & fortè obvius ex sonora renitentia cognoscitur. Quoniam autem hoc fallax calculi indicium, si quidem tumor vesicæ crusta lapidea obductus, aut interior illius membrana tartareâ materia tecta ca- theterem cum sonitu repellat, calculus autem tenaci muco vel molli

molli involucro cinctus, aut inter vesicæ tunicas hærens id non faciat, ideò à prudenti Medico & Lithotomo in exploratione caleuli, quæ per catheterem fit, probè observandum & attendendum est, num immissus & ad calculum allisus catheter acutum atque tinnulum sonum edat, quod fieri solet, si calculus siliceus & nudus in vesica latitat: an verò obscurum saltem, quod tartarei & friabilis concrementi in vesica collecti, vel ejus tumoribus internis adnati est indicium. Si vesicæ interior tunica tartaro undique obducta fuerit, difficilius contrahitur, & tunc catheter paulo liberius in omnem illius cavitatem verti potest, duriusque impulsus sonum minus acutum fundit: at si calculus inter vesicæ tunicas hæret, aut membrana obvolvitur, durum quidem & inæquale quid catheteri occurrit, sed nullum resonitum edit. An autem tumor scirrhusus vel corneus, anne calculus suo folliculo inclusus adsit, dijudicatu difficilimum est; variat enim in tumoribus illis durities modo major, modo minor, quæ admoto cathetere exactè dignosci nequit. Magnitudo quidem, asperitas, mobilitas & numerus calculorum in vesica delitescientium specillo quodammodo explorari, nihil tamen certi de illis pronunciari potest, quia diutinam istam inquisitionem vesica haud facile ferre solet, uti bene monuit *Celsus l. c. & Pechlin. l. 1. Obs. 2.* Miror hinc, Medicos Siculos adeò felices fuisse in describendo numero & magnitudine calculorum, quos *Carpuncii* J. C. Patavini nepos in vesica collegerat, ut post illius mortem totidem calculi eadem reperti fuerint magnitudine, qua Medici Siculi præfagierant, id quod specilli ope factum esse *Zb. Bartholin. cent. 5. hist. anat. 57.* rectè divinavit. Impeditur autem quandoque Chirurgus, quo minus cathetere inquirere possit in latitantes calculos, cum scilicet pueri ob corporis teneritatem & urethræ angustiam istud specillum non admittunt, vel si sphincter vesicæ ob inflammationem à calculo natam spastice constrictus est, item si vesica cum intestinorum parte in herniosis prolapsa fuit, cujus rei exemplum recenset *Steph. Blancard. Anat. Pract. cent. 2. obs. 77.* vel

cum vesica duplex est s. septo membranaceo distinguitur, aut in plures cellulas sacculosve dividitur, in quibus calculi delitescunt. *Vid. C. Bauhin. Theatr. Anat. l. 1. c. 31. & Biblioth. Anat. tom. 1. l. c.* si ulcus in vesica vel vicinis partibus simul adfuerit, ichoris purulenti cum vel sine urina è genitalibus profluentis signa sese prodent; quod si verò calculus è vesica ad proximas partes sibi viam fecerit, dolor, tumor, inflammatio & tandem exulceratio ibidem molestiam creabunt. Hæc signa una cum aliis circumstantiis, quæ in individuis admodum variant, probè considerare & expendere debet Medicus atque Lithotomus, ut sciat, num parvus aut magnus, friabilis aut durus, lævis vel asper, liber aut vesicæ adhærens, unus vel plures calculi, cum vel sine tumoribus, aliisve rebus durioribus in vesica latitent, quo eo melius dijudicare possit, an lithotomia citra periculum administrari queat.

§. 10.

Quando igitur ex signis relatis certò constat, calculum unum vel plures in vesica urinaria hære, qui ob magnitudinem vel asperitatem duritiemque remediis pharmaceuticis & diæteticis tuto expelli vel comminui nequeunt, ab artifice verò per sectionem dextre factam tolli & extrahi possunt, hæc operatio in illis, qui eam patienter sustinere malunt, quàm calculi cruciatus diutius perferre, non differenda est, maximè si commodum secandi tempus, quod vernum est, & speciatim Majale, instat, expertusque Lithotomus adest, qui sectionem cum Medico suadet: ubi verò alio anni tempore calui, nimia accretio metuenda, si operatio in futurum ver differatur, vel stranguria, ischuria, tenesmus & alia symptomata valde urgent, vitæque periculum inferunt, ad excisionem quantocyus, consentiente ægro, accedendum, præmissis tamen iis, quæ corpus ad hanc operationem facilius sustinendam disponunt, uti sunt Venæ sectio plethoricis & habilioribus in brachio instituenda: laxatio alvi in cacochymicis: & clysmatis injectio, si
alvus

alvus tardior vel obstructa fuerit : frequens inunctio pubis & perinæi cum oleo lil. alb. & amygd. dulc. in pueris minori apparatu fecandis necessaria : & conveniens victus ratio , quæ omnia à præfenti Medico præscribi solent. His peractis Lithotomus post aliquot dies , nisi symptomata urgentia omnem moram disuadeant , horis matutinis idonea cum spongiis , turundis , emplastris atque fasciis , aliisque rebus necessariis ordine disponere , postea ægrum , si puer 4.5. sex vel plurium annorum fuerit , sub axillis prehendere , corpusque elevatum nonnihil concutere , ut calculus ad vesicæ collum descendat , dein eundem abdomini atque femoribus viri robusti & cordati , in sella sedentis , imponere , ut caput illius pectori , & dorsum abdomini incumbat , crura verò probè diducta sint , sub quibus protensæ viri manus demissa pueri brachia circa carpum firmiter apprehendere & immota tenere debent , quo lithotomo sufficiens locus in perinæo debite operandi pateat. Vid. *Tolet. l. c. c. 12. fig. 8.* qui tamen hunc collocandi modum improbat , quia unius hominis vires impatientis pueri corpus in debito situ firmiter tenendi non sufficientes esse putat & propterea vult , ut pueris à duobus ministris , ad latera stantibus , crura manusque detineantur , ubi prius in commodam sellam depositi & à tertio ministro , qui à tergo stare debet , humeri impositis manibus bene firmati fuerint , eo plane modo , quem *fig. 7.* delineavit. Sic collocato puero lithotomus sinistræ suæ manus digitum primò indicem , dein & medium , oleo olivarum madefactum , paulatim in anum immittit , ut illis calculum ad vesicæ collum & versus perinæum protrudere possit , quod ut facilius fiat , detrâ manu regionem pubis blandè premit , donec calculus in perinæi sinistro latere trans cutem sub durioris protuberantiæ specie compareat . tuncque lithotomus cultellum , mediâ sui parte linteolo obvolutum , super hanc prominentiam adigit , rectaque partes subjacentes incidit ad calculum usque , qui mox per vulnus conspicitur & , si minor , sua sponte prodit , vel cochleari seu lapidillo extrahitur , posteaque specillo per

vulnus immisso inquiritur, nunc adhuc plures calculi in vesica delitescant, qui similiter educuntur, hocque facto vulnus debite obligatur & æger quieti traditur. Accidit nonnunquam in pueris & juvenibus, ut calculus in perinæo hæreat ibidemque tumore duro se se prodat, quo in casu non opus est, ut digitis in anum intrusis, calculus eum in locum adigatur, in quo jam subsistit, sed saltem manus sinistra pollice & indice tumor, scroto prius à ministro elevato & cute tensa, apprehendendus, cultroque in sinistra perinæi parte juxta longitudinem incidendus, pro modulo ipsius calculi, qui postea digitis eruendus, vel forcipe extrahend⁹ est: quod si tunc plures lapides in vesica specillo detecti fuerint, qui difficilius educi queunt, adhibitis pluribus instrumentis eo, quo lithotomia majoris apparatus fit, modo protrahi debent, quod *Celeb. Galliæ Lithotomus Jannotus & Toletus* feliciter fecerunt, uti hic tradidit *l. c. c. 14.* Et hæc Lithotomia minoris apparatus est, quæ olim sola in usu fuit, hodie autem non nisi in pueris quandoque locum habet, imo à modernis plerisque ut summè dolorifica & periculosam vesicæ inflammationem facile inferens, maximè si calculus, ad perinæum digitis valide protusus, asperior fuerit, planè rejicitur, majorque apparatus instrumentorum in cujuscunque ætatis nephriticis secandis in usum vocatur. Hic in viris seq. modo, præmissis universalibus, adhibetur: Æger aliquoties subfilire jubetur, ut calculus ad vesicæ collum delabatur, dein in mensam vel lectum ad hanc operationem accommodatum & à *Toletus l. c. fig. 13.* depictum, suppositis culcitris haud adeo mollibus, supinus deponitur, cruraque ejus versus nates retracta cum manibus fasciarum adminiculo ita colligantur, ut carpus utrinque cum malleolo, cubitus cum genu firmiter junctus & alligatus sit; postea à ministro à tergo stante humeri manibus firmiter tenentur & ab aliis duobus ministris ad utrumque latus collocatis coxæ diducuntur, ut perinæum satis pateat. Lithotomo, qui mox catheterem sulcatum & incurvum, oleo prius

prius oblitum, quem *Ambr. Paræus Oper. l. 16. c. 44. & Fabr. Hild. l. c. c. 14.* alique delinearunt, per virgam dextrè in vesicam immit-
 tit, ejusque extremitate, quæ sulcum habet, calculum latitantem
 quærit, quo invento eandem versus sinistrum perinæi latus dirigit ac
 nonnihil extrorsum deflectit, ut eo magis ibidem locus nonnihil
 prominens appareat, in quo supra catheteris sulcum, velut itinera-
 rium, sectionem cultro jam dicto ad latitudinem duorum vel
 trium digitorum transversorum uno ictu facit in principium ure-
 thræ sub collo vesicæ & glandulis prostaticis, adeo ut catheteris ex-
 tremitas è vulnere prodeat, cujus sulco statim apicem conducto-
 ris concavi, quem *Galli Gorgeret* vocant, & *Dionis. p. 127. fig. 13.*
 depictum exhibet, manu dextrâ immittit, sinistra vero mox caput
 catheteris virgæ adhucdum inhærens à ventre nonnihil introrsum
 deflectit, atque ita hunc conductorem cum extremitate catheteris
 versus calculum in cavum vesicæ introducit; hoc facto, cathete-
 rem extrahit & sinistra conductoremprehendit, dextra verò tena-
 culum rectum & in extremitate obtusum super conductoris cavam
 partem in vesicam clausum demittit, eodemque conductore prius
 extracto, calculum explorat, obviumque diductis illius cruribus
 cautè excipit & ambabus manibus huc illuc parum agitando edu-
 cit. Si calculus est oblongus, una illius extremitas tenaculo ap-
 prehendenda est, quia sic facilius extrahitur: at si major est, quàm
 ut protrahi possit è vulnere, hoc instrumento dilatatorio, cujus
 fig. in *Dionis l. c.* vid. paulatim ampliandum, vel quod præstat, cul-
 tro admoto magis incidendum, ut leviori negotio educi queat.
 Major calculus, qui ne sic quidem auferri potest, forcipe dentatâ
 cautè diffringendus, ejusque fragmenta diligenter lapidillo ex-
 menda sunt, cavendo tamen, ne vesica simul lædatur. At si fili-
 ceus fuerit & forcipe diffringi nequit, nec etiam tutò extrahi, re-
 ctius in vesica, præsertim si asper & spinosus est, tenaciterque ad-
 hæret, relinquitur, quàm cum vitæ periculo violenta manu evelli-
 tur. Testantur enim exempla à *Pechlin. l. c. obs. 2. & Vit. Ridlin.*

Lin. Med. 1698. Octobr. obs. 4. & seqq. relata, talem calculorum evulsionem fuisse lethalem, quod suo quoque obitu comprohavit *Ol. Borrichius* Celeb. Daniæ Medicus, cui calculus vesicæ major neque per perinæum sectum educi, neque instrumentis diffringi poterat absque præsentissimo vitæ periculo, uti refertur in *Historia Vitæ* illius, quæ *Conspectui Scriptorum Chemicorum* præfixa fuit. In hoc casu, si calculus ob magnitudinem per collum vesicæ extrahi nequit, & sæpius ad illud descendens periculosam ischuriam infert, per vulnus perinæi in vesicæ collum stylus obtusus, & juxta hunc cannula argentea vel plumbea, quæ quatuor digitos transversos longa & unum minorem circiter crassa in una extremitate aliquot foramina, per quæ urina transire possit, altera vero duos annulos traductis cum fascia ventri circumposita connectenda atque ita firmanda est, ut eadem non solum calculus impediatur, ne ad collum vesicæ rursus descendat, sed etiam urina educatur, in quem finem cannula epistomio juxta annulos muniri debet, quo aperiri & claudi, sicque urina pro lubitu emitti possit. Quodsi vero incommoda foret continua hujus cannulæ gestatio, Lithotomia altioris apparatus hic locum haberet. Si plures calculi in vesica deprehenduntur, iidem modo dicto extrahuntur ope tenaculi, quod procurvum esse debet, si calculi è lateribus vesicæ eximendi sunt. At si tenacius vesicæ membranæ adhærent, non vi protrahendi, sed in suo loco relinquendi, ægerque in lectum deponendus, ut per unum vel alterum diem quiescat viresque resumat, donec calculi post infusum siphone decoctum hordei & malvæ ab emollitis fibræ atque membranæ, quibus adhærent, laxius pendentes vel prorsus separati tutius educi queant. Imitandus itaque hac in re est prælaud. *Francus*, cujus methodus calculum aliquot post sectionem diebus eximendi, de qua supra §. 8. egi, in hoc casu cæteris præferenda est. Sæpius enim accidit, ut calculi atque lapilli, qui forcipe primùm extrahi non poterant, post aliquot dies, soluto illorum nexu ab affluentibus humoribus, sponte per vulnus prodeant, aut tenaculis

lis facilius educantur. Leviori autem negotio hoc fieri potest, si per vulnus aut cannulam eidem adaptatam liquor emolliens & abstergens in vesicam calculis adhaerentibus gravidam injicitur, quo fibræ & membranæ calculis agglutinata citius dissolvuntur, id quod ante sex annos Cassellis observavi in juvene rustico, cui factâ sectione in perinæo, per vulnus primò duos majores calculos ex molliorum genere tenaculo eduxi, & licet tunc plures vesicæ fundo adhaerentes deprehenderim, eos tamen vi evellere nolui, sed potius frequentibus diebus infuso decocto malvæ tepido emollivi, atque paulatim quamplurimos calculos albidos, læves. multangulares, diversæ magnitudinis atque formæ cum multis eorum ramentis lapidillo exemi atque ita intra mensem vulnus feliciter consolidavi. Friabiles calculi sub tenaculis sæpius franguntur & atteruntur, mollioresque alii, quorum crustosa superficies nondum siliceam duriciem acquisivit, forcipe pressi exterioris crustæ fracturam subinde patiuntur, quorum fragmenta atque sabulosa materies, qualis plerumque vesicæ mucos inhaeret, lapidillo cautè educenda sunt. Quando vesica sic liberata fuit ab onere lapideo, vulnus linteo multiplicato tegitur & sic ab aëre irruente defenditur, ægerque mox solutis vinculis in lectum deponitur & aqua confortante cochleatim data reficitur. Postea vulneri linamenta carpta albumine ovorum imbuta ac pulvere adstringente ex bolo Arm. rubr. fabril. sang. dracon. sarcocolla, gummi Arab. & tragacanth. aliisque conspersa induuntur, emplastrum diachalcit. superimponitur & spleniis oxycrato madefactis, commodisque fasciis, eo, quo *Tolet. & Dionis l. c.* retulerunt, modo firmatur: abdomen etiam cum genitalibus, supposito pulvillo nonnihil elevatis, doloris levandi gratia, oleo rosar. tepido probè inungitur calidisque linteis fovetur: crura insuper fasciis æqualiter colligantur, ne fortè diducta vulnus distendant, aut illius apparatus dissolvant. Seq. die removentur fasciæ cum spleniis, emplastro & linamentis, vulnerique, si hæmorrhagia cessat, balsamum *Arcaei* tepidum non solum plumulâ illinitur, sed

sed & cum linteis carptis immittitur, & reliqua, uti die præcedente, admoventur, hæcque obligatio singulis diebus ter fit per octiduum ferè, dein saltem bis, & tandem semel de die, donec vulnus intra tres vel quatuor septimanas coaluerit. Si post lithotomiam calculi ramenta in vesica supersunt & statim removeri nequeunt, cannula plumbea vel argentea eo, quo scripsi, modo in vulnus immittenda & firmanda, ut per eam urina cum sabulo & lapillis prodeat. Quodsi verò inter vesicæ tunicas calculi hærent, interior tunica, suavisu *D. Littre in Hist. Acad. Reg. Scient. l. c.* cathetere applicato super indicem sinistrae manus ano intrusum atteratur ac dilaceretur, ipsique tumores vesicæ, si paulo majores sint, forcipe apprehendantur ac blandè hinc inde agitati disrumpantur & absumantur, postea decocta traumatica & abstergentia siphone injiciantur. In fœminis calculus vesicæ minor cathetere recto exploratus, digitis in vaginam uteri positus versus collum vesicæ protruditur, & postea ex urethra dilatatorio distenta unco eruitur. Grandior autem per urethram dilatatam & cultello utrinque secante paululum incisam forcipe extrahitur, dein partes læsæ eodem, ut in viris, modo, deligantur. Quoniam autem urethra & sphincter vesicæ violenta dilatatione & calculi majoris extractione valde læditur ac sæpius dilaceratur, adeò ut debitè constringi nequeat, sicque involuntariam mictionem plerisque fœminis inferat, ideo nonnulli ex Chirurgis Modernis Lithotomiam altioris apparatus suadent, quam etiam in Viris, si major calculus extrahendus est, proficuum tutioremque esse dicunt majori apparatu, siquidem si evitetur nimia sanguinis profusio è sectis ab imperito lithotomo vasis hypogastricis vel hæmorrhoidalibus, quam in aulico Casselano lethalem fuisse novi. *Francus* quidem in administratione hujus operationis digitum indicem ano supinè jacentis puelli, quem secabat, indidit & calculum ad vesicæ fundum & sinistram inguen propulit, compressoque infimo ventre super lapidem, qui in isto inguine tunc tactu explorari potest, novaculam per cutem & subjectas partes, ipsum-

ipsumque vesicæ fundum adegit, mox calculum tenaculo prehensum extraxit, dein stylo & lapidillo immisso perquisivit, num plures calculi in vesica sint, quos, ubi inventi fuerint, idoneis instrumentis similiter educendos esse vult: hoc facto, digitus ex ano trahendus & vulnus abdominis turundâ, unguento digestivo oblita, filoque instructa apertum servandum, emplastrum basilicum superimponendum, abdomen denique oleo ros. ac viol. tepido probe inungendum, sicque vulnus post suppurationem factam consolidandum. Cum autem in adultis calculus neque digito in anum posito ad inguen usque attolli, neque infimus venter ita comprimi possit, ut calculus externè supra pubem persentiri possit; ideò Moderni alio modo hanc Lithotomiam administrandam esse volunt: & quidem *Solingen l. c. p. m. 289.* suadet calculos majores è vesica, flatu prius, ope follis, sufficienter distenta, per vulnus abdomini subumbilico ad lineæ albæ latus, ipsique vesicæ inflictum extrahere: *Dionis autem l. a. p. 160.* aquam calidam per immissum catheterem siphonis ope in vesicam infundere jubet, dein ægri reclinato corpore sedentis abdomen supra os pubis inter musculos rectos & pyramidales recta linea incidere, subjectum vesicæ fundum, digito prius exploratum, cultello juxta fibrarum ductum perforare, tenaculo calculum extrahere, tandem vulnus turunda balsamo *Arcaei* imbuta & emplastro idoneo, fasciisque aptis obligare, & si id majus sit, acu filum ceratum ducente in uno alterove loco consuere; hanc tamen sectionem vesicæ ad pubem, jam à multis Gallia Medicis atque Chirurgis approbatam, & à *Bonneto* in Nosocomio Parisiensi sæpius feliciter peractam, in nephriticis pœna capitali afficiendis amplius tentandam esse putat, ut dein ab aliis tutius in usum vocari possit. Commendat illam quidem *Roussetus de Partu Cesar. l. 3. c. 7.* & *Hildanus l. c.* in grandioribus calculi extrahendis utilem fore refert, eandem tamen quibusdam Lithotomis in Gallia non successisse *G. Patin. ad Th. Barthol. cent. 4. epist. 20.* scripsit. Mihi verò non adeo displicet hæc calculi ex inguine sectio, modo ab

Anatomia perito & satis exercito lithotomo peragatur, quoniam exempla novi vesicæ in fundo sectæ & feliciter consolidatæ.

§. II.

Fuerunt nonnulli, qui Lithotomiam alio modo administrarunt, & inter hos *Jac. Beaulieu*, qui in Gallia circa finem modo elapsi seculi à multis pro inusitatæ experientiæ Lithotomo habebatur. Is primo catheterem solidum, rotundum & non sulcatum, vesicæ immisit, postea cultro oblongo incisionem audacter fecit circa latus sinistrum atque internum protuberantiæ ossis ischii & progrediens inde obliquè superiora versus dissecuit, quicquid occurrit à dicta protuberantia usque ad catheterem suum, quem firmatum retinuit: dein in vulnus digitum intrusit, quo calculum exploravit, cognitoque ejus situ, dilatatorio vulnus extendit & forcipe calculum eduxit, tandemque catheterem retraxit. Sed cum plerique ex illis, quos ita secuit, mortui fuerint, vel urinæ incontinentiam fistulamve perinæi contraxerint, ob urethram prorsus dissectam, vesicam, intestinum rectum, vel vaginam uteri valde læsam, valaque hypogastrica discissa, uti in defunctorum corporibus observatum, publico scripto improbata fuit hæc Lithotomia à *D. Mery*, qui in suis *Observat. de hoc sectionis modo* alium proposuit, quo urethra secatur ad collum vesicæ usque, sine læsione scroti & musculorum virgæ, adeo ut symptomata pleraque, quæ alias consuetam Lithotomiam comitari solent, sic evitari possint. Quoniam autem summe dolorificæ & cruentæ, sæpeque periculosæ sunt hæc operationes, tentarunt alii, num gratiori tutiorique modo in viris calculum minorem, digitis ano immisissis ad canalisi urinarii principium protrusum, ex urethra vesicaque flatu prius distenta propellere possint, quod in Ægypto ter factum vidit *P. Alpin.* ceu retulit in *Med. Ægypt. l. 3. c. 14.* ubi simul commemoravit, *Octavium Reveretum*, successorem suum, in Ægypto vidisse calculos minores, digitis ad collum vesicæ propulso, tubulis cartilagineis quatuor, quorum

quorum unus major erat altero, per vices ita in urethram ad vesicam usque immisissis, ut primo gracilior, ultimo capacior indere-
tur, aëre prius per eos ad dilatandam urethram inflato, tandem-
que suctu rursus extracto, feliciter prolectos: quem modum pau-
cis mutatis commendat qq. *Solingen l. c. p. 285.* ubi tubulos ex
membranis Pergamentis confectos diversæ magnitudinis, unum
post alterum, urethræ pro sufficiente extensione immittendos
esse vult, dein oleum siphone in vesicam infundendum, calculum
autem digitis ano impositis ad vesicæ collum promovendum, ibi-
demque tamdiu retinendum, donec vesica lotio post potum co-
piosius haustum repleta fuerit; tunc urgente mingendi conatu,
glandem cum præputio manu comprimendam, usque dum digitis
ano inhærentibus sentiatur, calculum à lotio in collum vesicæ
propulsum esse, quo facto & remota manu mox calculum cum
lotio expelli scribit. Istiusmodi tubulis brevioribus & crassiori-
bus fœminarum qq. urethram dilatari & dein digito vel hamulo
facilius calculos minores è vesica protrahi posse *Idem l. c. p. 283.*
monuit. Non contemnenda quidem est hæc urethram dilatan-
di & calculos proliciendi ratio, quam etiam proficuum observavit
Th. Mayerne Prax. Med. l. 3. c. 19. eandem tamen educendis lapillis in
urethra subsistentibus aptiorem esse arbitror.

§. 12.

Ex diversis his calculos è vesica eximendi modis placet quam ma-
xime ille, qui sine sectione fit flatu, digitis, hamulo vel lapidil-
lo, si calculi minores fuerint: Qui vero grandiores sunt & nullibi
adhærent, Lithotomiam majoris apparatus requirunt, quam illi
præfero, quæ minori apparatu perficitur. Altioris apparatus se-
ctio nonnisi urgente necessitate in iis, qui à majoris calculis aliter
liberari nequeunt, ab experto Lithotomo administranda: si calculi
vesicæ adhærent, nonnisi post aliquot à sectione dies, juxta *Franci*
methodum, eximendi. Quid de Lithotomia *D. Mery* sentiendum,

nescio, quia de felici illius successu nihil mihi constat. Calculi vesicæ tunicis impacti nonnisi summa circumspeditione, catheteris duriore affricu, in iis, qui talia facilius ferre possunt, è sua sede provocandi & dein caute extrahendi. Potest autem Lithotomia sæpius in uno eodemque subiecto institui, modo exercitata manus admoveantur; quodsi vero in utroque perinæ latere sectio facta fuerit per utramque vesiculam seminalem, quod fieri solet, hæc suo munere privata sectos emasculabit. Caveant autem sibi à Lithotomia omnes cujuscunque ætatis homines viribus, per ætatem vel morbum graviores, orbat, aut immedicabili affectu prehenso, calculove majore, quam qui sectione tolli possit, vexati, quibus patientia & constantia Christiana continuorum fere dolorum unicum est delinimentum.

§. 13.

Superest, ut de iis, quæ post Lithotomiam observanda sunt, adhuc pauca referam. Ut urina è vesica libere profluere possit, cannula supra dicta vulnere & vesicæ collo immittenda & post 5. 6. vel 8. dies rursus eximenda est, ne labia vulneris occallescant, quæ, si post factam suppurationem coire incipiunt, adducenda magis sunt linteis complicatis utrique vulneris lateri apponendis, & postea sarcoticis consolidanda. Quod si dysuria ægris molesta est, oleum amygd. d. & syr. de alth. cum jussculis detur. Ischuria cathetere recto per vulnus in vesicam immisso tollitur. Inquietudo, febris symptomatrica & inflammatio vesicæ emulsiva & diaphoretica mitiora nitrata: vomitus, spasmus ac convulsio nervina & antispasmodica: lipothymia confortantia: deliria cinnabarina cum cephalicis mitioribus & nitro mixta requirunt, sæpeque funesta signa sunt. Vulneris inflammatio & pruritus ung. nutrito mitigatur. Scroti tumor & livor ex suffuso sanguine cataplasmata discutientia: gangrana verminosa scarificationem & epithemata ex amaris & spirituosis balsamicis: ulcera perinæ detergentia atque traumatica: fistulæ

fistulæ tandem labiorum callosorum resectionem & traumaticorum usum exposcunt. Quoad Diætam: ægris primo octiduo parum alimentorum, ex jusculis tenuibus & cremore hordei atque avenæ detur; reliquo tempore simul aliquid carnis concedatur cum ovis forbil. & amygdalatis. Pro potu bibatur decoctum ras. C. C. rad. consolid. maj. & sem. fœnic. Alvus obstructa clystere emoll. referetur. Animus sit tranquillus.

§. 14.

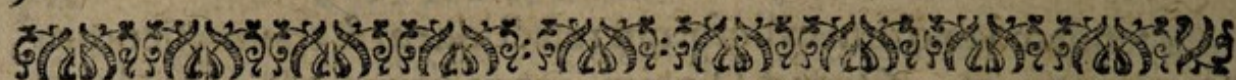
Cæterum cum non tantum post Lithotomiam, sed & ob causas alias sæpissime involuntarium urinæ profluvium oriatur, quod aliàs

URINÆ INCONTINENTIA

vocatur, hinc aliis remediis (in parte prima hujus operis descriptis) non juvantibus, instrumentis quoque Chirurgicis illa compescenda est, inter quæ bina cumprimis laudat Nuckius in *Experimentis Chirurgicis*, *Exper. XL. pag. 138.* scilicet Bracherium seu subligaculum in *Fig. 3. TAB. XI.* depictum, ubi

A. A. denotat bracherium.
B. Fibulam.
B. Partem pendulam corii perforatam, qua constringitur bracherium.
D. Cochleam, cujus ope comprimitur pulvillus, cum annexo capitulo F. compressula instructo: & aliud instrumentum, quod Postomen vocant, in *Fig. 6. TAB. XII.* ob oculos positum, ubi

A. A. Postomis est ex Argento Cuprove confectus.
B. Clavis instrumento affixa, qua pro lubitu claudi & aperiri potest.

CAPUT VIII.

D E

AFFECTIBUS PARTIUM
GENITALIUM VIRILIUM.

Mascula sunt penis vascula, qui non sine Criticorum scandalo
fœminino mentulæ nomine à nonnullis donatur; unde
Grammaticis ardua illa quæstio præliminaris moveri solet:

Dicite Grammatici, cur mascula nomina Cunnus

Et cur fœmineum mentula nomen habet?

Ast cum Medici æque ac Chirurgi non tam de nomine, quam de
homine solliciti sint, nodum hunc Gordium aliis dissolvendum re-
linquo, & in gratiam *Chirurgorum Cartesianorum* (quos peculiari
Disp. olim descripsit *Waldschmidius*) penis vitia secundum quin-
que modos essentielles excutiam, quos seq. carmine enumerant
Eclectici:

Magnitudo quies, motus, positura, figura,

Sunt cum materia cunctarum exordia rerum.

Magnitudinis intuitu videas Mulierculas (sed paucissimas,)
quibus

SARISSA nimis LONGA

est exosa, adeo quidem, ut debitum conjugale Maritis suis, ob
dolorem inde conceptum, denegando separationi quoad thorum
& focum occasionem dederint, cujus recentissimum exemplum,
Gissæ observatum, hic allegare possem, ni intra silentii cancellos id
retinere præstaret. An vero

BRE-

BREVITAS SYLLABÆ MEDIÆ

(quam Obstetrices falsò & ridiculè ab improvidâ umbilici resectione deducunt) eòdem aut simili jure gaudeat? in *Novellis Medico Legalibus Casu V.* expeditivimus.

In curâ utrobique primæ Arithmeticonum species, Additio sc. & Subtractio, probari nequeunt; unde in priori casu remedium palliativum, quò anteposito radici penis circulo, aut scuto, molestiam aut noxam, in copulâ carnali inde oriundam, reprimere valent, *Hildanus Cent VI. Obs. LXI.* commendat, cujus delineationem ibidem habet. In posteriori casu, si membrum à nativæ figuræ artioribus terminis definita fuerit, remedia & extensionem à *Fallopio Lib. de decoratione Cap. VIII. & Foresto lib. XXVI. Obs. XLX.* laudata vix sufficere credit *D. Job. Mauritius Hoffmannus c. l. p. 106.* nisi penis quodammodò retractus se absconderit, quo in casu in infante per ignei caloris blandum fotum in *Miscell. Acad. Nat. Cur. Dec. I. Anno VI. & VII.* in alio autem per fomentum carminativum *Obs. L. Dee. I. Ann. II. C. I.* à *D. Sorbait* extractus, seu potius elicitus esse legitur.

§. 2.

Ratione secundi & tertii modi essentialis quies in mediâ etiam quiete libidinosis displicet, mallentque cum *Boyleo* negare dari absolutam in corporibus naturalibus quietem, quàm in

FRIGIDIS AC IMPOTENTIBUS

eandem experiri, quorum curationem in *Part. I. hujus libri* jam tradidimus. Curiosus nuper *Casus* super impotentia se tulit hic in *Consistorio Ecclesiastico Giffeno*, in Rustico Frechenhusano, Schneidero nomine, qui adversus conjugem suam, ob impotentiam ejus divortium petentem excipiebat se adeo impotentem non esse, ut conjux econtra sæpissime de nimia ejus & conquesta fuerit. Re autem inspectioni meæ commissa mulier lite adhuc pendente victoriam reportabat, postquam seq.
illi

illi RESPONSUM impertiveram: Ad requisitionem Consistorii Ecclesiastici Principalis hujus loci, Jacobum Schneiderum, incolam Frechenhusanum, prævia examinatione, inspectioni oculari subjeci, atque reperi illas partes, quibus sexus distinguitur, debiles satis & flaccidas esse; unde & ipse fatebatur, sibi, tanquam de lassato ab itinere, hoc tempore impossibile fore mulieri alicui carnaliter cohabitare. Quoniam igitur simul adstruebat se ante hac ulcera quædam manantia in pedibus habuisse, talia autem sterilitatem inducere valent, ut è *Sennerto & Höfero* probat *Ettmüllerus in Prax. p. m. 1079. edit. Westphal.* hinc facile præsumere licet dictum modò Schneiderum in palæstrâ quæstionis se magnum Heroem præstare non posse. Quod in subsidium veritatis attestor. *Sign. Gisse, die 26. Jan. 1714.* Rarissimè econtra de nimio motu & aures arrigente Pamphilo conqueruntur Fœminæ, visum dum acum hanc magneticam ad alium se polum dirigere suspiciantur: id quod ex alio

CASU MEDICO-LEGALI

aliquot abhinc annis ad nos delato poterit observari, qui ita se habebat:

Titia Conjux mirâ Zelotypiâ fertur erga *Sempronium* Maritum suum, pro infido eum habens, qui nihilominus juxta propriam Zelotypæ confessionem illi debitam benevolentiam exhibet & præterea (quantum constat) impunè & innocenter se gerit, nec aliis mulieribus se miscet. Ratio hujus Zelotypiæ est, ut interrogata confitetur, quod in Marito quandoque, cum primis tempore matutino,

TURGESCENTIAM MEMBRI (f. h.)

observet, unde suspicatur eundem somniis impudicis & gæcis delectari, adeoque dormiendo qf. scortari; cumque illi remonstraretur, accidentis hujus alias quoque causas esse posse, si sc. vesica, fero

sero excrementitio nimis est repleta, stragula nimis mollia sunt, aut quis in illis justo diutius recumbat: suæ tamen præconceptæ opinioni firmiter inhæret, nec ab illa se abstrahi patitur, more Melancholicorum, quibus Titia annumerari meretur; id quod Asmodi anam suppeditat ad conjugium hoc inquietandum.

RESPONSUM MICHAELIS BERNHARDI VALENTINI.

Quandoquidem descriptum *Sempronii* accidens in hominibus pientissimis & pudicis admodum (non sine suspiriis & angustis illorum) à laudabili pleniorique diætâ, alimentis polytrophis, potulentis volatilibus, aromatibus & similibus, è causis naturalibus oriri potest, hinc *Titia* in Maritum suum est injuria, dum potius contrarium, quod sc. aliorum amorem non venetur, inde concludere licet, quum Venus promiscua copiam spermatis & virtutis seminalis imminuendo descriptum *Φαίνομενον* potius impedire posset: salvo rectius sentientium judicio. *Sign. Gissæ die 9. Octobr. 1711.*

JUDICIUM DN. D. JOH. HENRICI MAII, *Superint. & Prof. Theolog. Gissen.*

Quum quæstio proposita sit Medica Medicæque resoluta sit, à parte mea nihil aut pauca admodum addenda duco. Hoc jam memoriam subit, me olim Argentorati

ex Amico, mihi optimè noto & verè Christiano, sed tenerâ admodum & debili constitutione gaudente, audivisse, quod conquestus fuerit, similia sibi tempore somni accidere, utur absque sua culpa & intentione. Quoniam igitur causæ naturales in similibus effectibus occurrunt, nulla etiam suspicio sinistra in Sempronium cadit, quæ eundem gravare possit, torrè & *Zitia*, ceu Melancholica, ipsi concubitus subinde denegavit; hinc ipsa simul in culpa est, peccans in Deum & Maritum, quod tam sinistrè de eodem iudicet Almodique ingressum paret: id quod illi seriò exprobrandum esset. Interim & *Sempronius* monendus erit, ut naturam atque carnem quodammodò refrænet, quandoque jejundet, omnemque operam navet, quò uxoris suæ melancholicæ animo suspicionem hanc & zelotypiam excutiat. Utrobique autem preces ad Deum ardentes & devotas inculcatas velim.

§. 3.

Posituræ Sicûsque intuitu erectio depravata &

COLIS INCURVATIO

(quam lunationem vocat *Excell. Hoffmannus Altorphinus c. l. p. 107.*) sub erectione, aut mictione sæpe est molesta, id quod *Heraclii Imperatoris* exemplo jamdudum innotuit, qui nisi tubulum imo ventri, quoties mejeret, opponeret, faciem suam permingebat, prout *Zonaras libro tertio annalium* in scriptis reliquit. Simile quid enarrat *Henricus ab Heer, in Obs. Med. oppidò raris Lib. I. Obs. 7.* de homine LV. annos nato, cui in modum cornu inversi penis flexus erat. Conferatur *Tulpus Obs. Med. Lib. 3. c. 39. Moeb. in Fundam. Med. Physiolog. p. 515. & Miscellan. Nat. Cur. Dec. Ann. IX. Obs. 199.*

Causas hujus circumflexi egregiè expedit antea laudatus *Hoffmannus*, dum membrum superiora versus incurvatum partim musculorum, directorum rectius quàm erectorum dicendorum, nimix factæ prolongationi, partim & fibrillarum, per superiorem corporum nervosorum aream excurrentium, propter ob-

structio.

structionem aut compressionem, à ganglio, tuberculo, aut duro nodo, tactam, rigiditati: membrum verò sub erectione deorsum inflexum vel dictorum muscutorum abbreviationi, vel fibrarum in corporibus nervosis per aream inferiorem dispositarum inflationi, aut frænuli contractioni tribuit: pro quarum diversitate aut antispasmodicis, aut incisione frænuli cura est varianda, prout alibi dicetur.

§. 4.

Tandem Figura & Structura virgæ compluribus vitiis est obnoxia, cum primis circa apicem, ubi primo omnium

GLANS IMPERFORATA

in pueris recens natis quandoque occurrit, quæ cultro exiguo, angustiore cuspide donato, quamprimum est incidenda, sicut operationem hanc in *Fig. 6. Tab. XXXX.* ob oculos ponit *Sculptetus in Armam. Chirurg.* Enchiresin autem docet *Nuckius in Experim. Chirurg.* 42. p. 143. verbis seqq: *Patiens supinus collocetur & glandem sinistrâ Chirurgus apprehendat, mox altera manu cultelli ope foramen clausum aperiat, cavendo, quantum fieri potest, ne partes vicinæ lædantur, ac hæmorrhagia molesta & periculosa superveniat. Dein foramini penicillus epulotico inunctus immittatur, qui tamen eo tempore, quo æger urinam reddit, auferendus & statim iterum immittendus; quibuscum tamdiu continuandum, donec labia foraminis cicatrice obducta iterum urinæ præbeant exitum.*

Si verò cum glandis foramine angusto & nimis stricto infans nascitur, illud sine mora dilatandum, immissa solum minori turunda, ex medulla sambuci compressa, vel particula spongiæ præparatæ, unguento rosaceo obducta, conficienda. Dum enim turunda humido, quod sensim imbibit, turgescit, foramen patentius redditur.

Quandoque glans loco naturali quidem impervia, sed à latere frænuli foramen, ductu quodam ab urethra oriundo □ & se-

rum excernens reperitur. Cum autem foramen hoc notabile incommodum non adferat, non erit claudendum, aut novum parandum, cum homines ejusmodi non secus ac alios mentula probè formata gaudentes ad sobolem procreandam habiles observavit *Nuckius c.l. Conf. Stalpart van der Wiel Observ. rarior. Cent. 1. Obs. XXXV. cum annexo Schol. ut & Miscellan. Germ. Cur. Dec. 1. Ann. IX. & X. Obs. CV. & Dec. 1. Anno III. Obs. XCVII.*

§. 5.

Præterea variis quoque TUMORIBUS, inflammationi sc. œdematibus & emphysematibus tentari solet balanus, qui nisi remediis consuetis, discutientibus, carminativis & aliis jamdum notis, præmissis, si opus est, internis, curentur, facile in scirrhum aut &

CANCRUM PENIS

abeunt, qualem tumorem à se observatum, & in Fig. 1. 2. TAB. XII. depictum, cum annexâ disquisitione: *num qui integris instructus est testieulis pene verò aut natura breviori, aut casu abbreviato, ad proliferationem aptus esse possit?* & peculiari, utut exiguo admodum scripto evulgavit *D. Joh. Jacob Döbelius*, civitatis Gothoburgensis ac Provinciæ Bahusiensis Medicus ordinarius, quod ob raritatem maximam ad partem hic inferere libuit.

Annus erat millesimus, sexcentessimus, nonagesimus sextus, quò die xxviii. Decembris Joh. Röhren (ob ingratitudinem nomino, nec sortis conditio prohibet) 62. annorum, Congello Gothoburgum veniens, Chirurgus, *Joh. Henr. Calldinicher*, se, penisque glandem à xii. jam annis cum tumore cancroso & dolore exulceratam, ferendi auxilii causa, concredidit. Chirurgus, ceu prudentis est, sectioni medicamenta topica præmisit; quibus nihil proficientibus ipsam operationem est aggressus, in qua tumor cancrusus a ministrantium quodã antrosum protrahebatur, postquam parti penis posteriori & pro coercenda hæmorrhagia, & pro cutis totiusque membri rigiditate ac tensione inducenda vinculum erat
cir.

circumdatum. Penis hinc latum unguem à glande & recesso præputio, ab infima parte continuata ad dorsum sectione, expeditè satis præcidebatur; quo facto sanguis impetuosè prorumpens globulis ex stuppa pexa paratis & terra vitrioli dulci cum albumine ovorum imprægnatis retardabatur; insuper chartæ bibulæ portiones ab aqua frigida madidæ undique circumponebantur, fasciæque lumbis antea substratæ circumvolvebantur, libero tamen manente scroto. Et licet reposito hac ratione Patienti, cum commendatione silentii, remissioris respirationis, ac totius corporis quietis valedixerimus: citiùs tamen ob novam hæmorrhagiam accurrere oportuit, ubi sanguinem manifestius paulò profluere sivismus, ut arteriâ, ex qua sanguis prodibat, firmiter compressâ, truncus securius accommodari posset. Cutis quippe penis protrahatur, atque exilioribus stuppeis globulis, aqua styptica Purmanni imbutis, infarcebatur, crepitus lupi superimponebatur, eisque vesicula suilla madefacta superinducebantur. Vesicæ oras dum duo tenebant, alius truncum complicatâ charta bibula quasi circumvallabat, fasciamque duplicem circumligabatur alius, sanguinis fluxu omninò deficiente. Cæterum hoc ipso momento patiens animi deliquium patiebatur, pulsus & respiratio notabiliter remittebant, cum sudore frigido & glutinoso atque universi corporis frigore ac pallore: verbo, syncope corripiebatur. Quemadmodum verò sanguis dicta ratione per totum tempus pomeridianum intra præscriptos limites continebatur: ita contra vomitus materiæ cujusdam limpidæ frequentior patientem invadebat, atque assumptis licet malo tali convenientibus, totam noctem perseverabat, absque omni tamen sanguinis profluxuri vestigio.

Die xxx. Decemb. manè decem vel duodecim circiter cochlearia jusculi gallinacei sumpsit; à meridie interrupto fruitus est somno; circa vesperam verò, cum urinam diutius continere non posset, fasciæ sine ullo sanguinis profluvio religabantur omnes, demtaque sunt splenia, vesica, lupique crepitus. Glo-

buli autem stuppei, aqua styptica turgidi, quod cuti firmissimè inhærerent, parum tantum super urethra elevabantur, ut per rimulam inferius factam urinam redderet. Sicuti & illud bono cum successu, etiamsi non sine insigni dolore, copiosiore lotio effluente, præstitit. Quo facto pro emollitione residuæ stuppæ digestivum affundebatur, atque præfixo peni ac circumvoluto emplastro recens vesica imponebatur, adjectisque spleniis fasciæ denuò admovebantur. Ingruente nocte vomitus cessabat, alteraque die, quæ erat xxxi. Dec. corporis vigor redire videbatur, postquam somnus delassatum recreaverat corpus. Appetitus ad cibum erat bonus, ad potum verò nimius moderamini subesse debebat. Hâc ipsa die manè, ac vespera fasciæ pro emit-tenda urina sunt resolutæ, secundo semper eventu, sine ullius canalis ope. Eâ quoque nocte somnum, qui perfugium laborum omnium est & sollicitudinum, recuperavit, cum redituræ salutis spe haud parum adaucta.

Die curæ quartâ, anni verò novi prima, tempore habitarum concionum, vincula pro urinæ effluxu rursus sunt relaxata, unde urina absque longiori mora, majorique commoditate prodit, adeò ut in radice penis maximam doloris remissionem, moræque antea habitæ abbreviationem ipse bonò omine confiteretur. Neque hisce sic stantibus rebus canalem in auxilium sumendum duximus, cum quotidiano Urinæ fluxu nulla Urethræ fieri posset occlusio. Alvus verò, cum necdum esset soluta, clysteris usum quidem intendi, sed cum patiens nullum vel capitis, vel abdominis dolorem quereretur, neque adhucdum urgeretur, eundem distuli. De cetero appetitum jusculi gallinacci, ut & pulpæ ex hordeo cum lacte paratæ, assumptio testabatur. Sicuti & vespertino demum tempore, postquam more solito resolutis vinculis, minxerat, comedit, noctuque parum dormivit.

Die curæ quinta, quæ est II. Januarii hora decima matutina, propter enema injiciendum, urinam prius reddidit copiosam, penèque rursus circumvolutò, Clyster fuit injectus, qui semiqua-dram

dram horulæ retentus cum excrementis haud ita multis rejiciebatur. Reliquo diei tempore bene habuit, quemadmodum etiam nocte insequenti.

Die curæ sexta stuppæ, aqua styptica tinctæ, penisque cuti antea impositæ, demum exciderant. Nihilominus tamen pro more hætenus observato digestivum fuit adhibitum, penisque mane ac vespera religatus est. Ceterum cutis in infima penis parte spongiosior ac crassior fieri incipiebat; quare, cum metus esset, ne magis magisque accrescens Urethram obturaret, totamque trunci anteriorem faciem obtegeret, dicta die, uti &

Die curæ septima, Urethram pro canale immittendo quæsiimus. Sed verò, quoties & stylo & canale accessimus, toties utrumque frustra retrahere coacti sumus, non solum ob recessam Urethram & nervosa corpora ad abdomen, sed etiam propter coagulum, aliudque crassamentum, quod partim à sanguine coagulato remanserat, partim sponte regeneratum erat. Illa canalem adigendi impossibilitas, una cum tædio, spem commodioris occasionis fecit, fore nimirum, ut remoto prius obstaculo citra ullam difficultatem canalisi intrudi possit. Hac ipsa die quoque, cum ab usu prioris enematis alvus sponte nondum esset soluta, & tamen maxima applicandi difficultas in recenti adhuc esset memoria, vinum aliquod laxativum quotidie assumere debuit.

Subsequentibus diebus bis quotidie mictionis gratia fasciæ sunt solutæ, sanguisque grumulosus cum materia quadam purulenta prodibat. Nihilominus tamen canalisi necdum applicari potuit, instante licet carnis fungosæ sursum versus augmento.

Die Januarii septima, quæ curæ erat decima, cum Urethram altius latentem candela quâdam ceracea invenire frustra rursus tentassem, turunda ex cera imponebatur, ut hujus interventu cavitas illa, à cute facta, pro Urinæ fluxu servaretur aperta. Dum enim corpora nervosa unâ cum Urethra sese retro receperant, ita, ut vix latum unguem è corpore extarent, cutis totius trunci prominens præsentem cavitatem exhibebat, ad medii pollicis

pollicis longitudinem. Præter hancce cutis imtempestivam conditionem nullum omninò symptoma urgebat, nisi quod alvus plus justo mansisset adstricta. Eodem tempore consultum duxi, ut largius potaret, indeque frequenti mictione viam in carne fungosa sibi reservaret patulam: quam ipsam bibendi licentiam accuratè etiam observavit, adeò, ut licet hora nona vespertina Chirurgus ipsum pro urina reddenda expediisset, more tamen sueto ad crastinam usque lucem urinam retinere non potuerit, sed ab ancilla, quæ ipsi à servitiis erat, adjutus, media nocte ipse fascias deligatas, absolutò negotiò, religaverit. Adeò enim jam valebat, ut commodè sedere, firmus stare, atque ad sellam cubicularem sese recipere posset.

Die curæ undecima abbreviatum truncum pro officio faciendo à fasciis rursus liberavit Chirurgus, candelamque ceraceam applicuit, cum optima patientis tolerantia atque commoditate.

Die curæ duodecima, extracta priori, pro mictione, candela, recentior fuit intrusa, appositis infimul in cavitatem à cute relictam filamentis carptis. Quandoquidem autem ante Urethram caro in cute inferiore nimium excreveret, adeò, ut Urina rectò cursu minus efflueret, pro carne abolenda die curæ decima tertia pulverem præcipitati rubri apposuit, hacque ratione superfluam indies imminuit.

Die decima quarta cæterisque sequentibus, cum, quamdiu res postularet, præcipitati usum Chirurgus continuasset, æger membrum suum candela ceracea, atque filiis carptis repletum, remotis omnibus fasciis propendens cum bona valetudine habuit, cutisque paulatim incrassescens inferius prius in acutum excrevit, postea verò ex omnibus peripheriæ punctis æqualiter coire, coarctari atque corrugari cœpit. Sequenti tempore ipse patientis emplastrum pro candelæ in hæsiōe trunco admovendum tractavit, urgenteque necessitate, à sua tamen adjutus curatrice, candelam exemit, iterumque indidit. Denique verò pro candela stylus

stylus ex plumbo confectus, itidemque filo alligatus fuit immissus, penisque amputatus decenter coaluit, hoc est, cutis æqualiter abscissa paulatim in angustius quasi concentrata fuit, cum urethræ foramine satis patente. Id solummodo patientem malè habuit, quod in urinae emissionem femora semper conspurcaret; quapropter, ut cò longius lotium ejacularetur, per acuminatum aliquod cornu mingere debuit.

Hâc igitur methodo patiens capitis diminutionem, cum insigni tamen emolumento, passus, die septima Februarii M. DC. XCVII. domum perrexit, atque hodiernum omnis doloris expers bene valet.

Cepi hinc, quod ultimo loco addo, mecum cogitandi ansam, *utrum hic, qui Testibus integris est, Notario tamen integro caret, ad proliferationem aptus esse possit?* affirmativam quod eligerem multæ me moverunt rationes. Cum enim semen masculinum efficienter tantum quoad partem spirituosam concurrat, atque foecundus congressus non ex penis longitudine, sed semine spirituofo, ac optima partium muliebrium dispositione succedat, quid obstat, quo minus breviori stylo instructi fecundare possent? perquam notæ sunt historię, quibus & imperforatas à spiritu materiæ seminalis imprægnatas fuisse legimus; si ergo foeminæ, virum intra vaginam non admittentes, concipiunt, extra omne dubium etiam mas, à limine tantum matricem salutans, potens satis erit. Ecquis in gallinis non vidit tortuosi oviductûs longitudinem, ac contra penis galli brevitatem, quin imò, seminis paucitatem? Et tamen unicò cum gallina congressu plura simul foecundantur ovula. Non est tanta vaginæ muliebris longitudo, nec adeò parvus seminis proventus in homine; quidni ergo, cum in còpia materiæ seminalis etiam spirituum major præsupponatur abundantia, felicius negotium, pene etiam brevissimo, procederet? Non equidem ignoro, quamplurimis in locis, & præcipuè ubi Consistoria aperiuntur, penem lapidibus incisum, aut ex ligno formatum esse, e.g. in Dania (ridiculam ea de re historiam vid. ap.

Golnitz, Ulyss. p. 555.) ad quem in rebus dubiis, ceu ad regulam, mensura institui solet: At verò posito, quod certa membri requiratur longitudo, arte tamen hic per infortunium quoddam introductus defectus suppleri posset. Nam, quemadmodum nimis longus, qui gravissimos in & post congressum dolores inferendo, mulierem apoplecticam reddit, orificium uteri nimium dilatat, hæmorrhagiam aliaque majora incommoda, proliferationem impediens exeat, quemadmodum, inquam, talis scuto quodam, aut alio modo, decurtari quasi potest; vid. *F. Hildani Cent. VI. Obs. 61. Salocini Tableau de l'amour oder Geheimnisse keuscher Liebes Werke. p. 60. seq.* ita & breviori membro, si opus esset, alio succurri potest instrumento (de marito sermo est, Virgini enim parcendum) per quod semen &que ac urina per cornu ejicitur, exemplo illius, cujus meminit *Schenckius l. IV. obs. de pene. VI. p. 524. b.* vel etiam Principis cujusdam Germani, de quo ex *Nancelio & Jonstonio Casp. à Reies in Campo Elysio jucund. quæst. XLI. 24. scribit*, quod bombardæ ictu eviratus argenteum sibi curaverit penem, & felici successu liberis operam navaverit. Sin verò naturæ defectu quis laboret, & tamen uxorem sibi appetere, is spem de se conceptam optimè expleret, si jam olim nuptam ducat, eamque sibi proportionatā, cujus rei certitudinem honestè acquisivisse, facile est. Quod itaque nostrum attinet, hisce præmissis concludo, eum, imprimis cum titillationis sensum sæpius percipiat, haud sine fructu congressurum, nisi senectus obesset, quæ semen ut plurimum effœtum, nec satis spirituosum producit.

Tabula Sculptor glandem corruptam, cum particula ipsius penis rescissam, tam quoad dorsum, quàm quoad alteram partem, unā cum pondere, Germanico sermone, exhibet. Hæ duæ figuræ si combinentur, atque conjunctæ lumen inter ac oculum ponantur, totius conditio apparet.

§. 6.

Cæterum si tumoribus antedictis in ULCERA mutatis, aut
fibris

fibris quibusdam à nimio coeundi fervore disruptis præputium c. glande coalescat, ut amplius retrahi & detegi non possit,

PHIMOSIS

oritur, à quo affectu recutiti & Apellæ, Turcæ sc. & Judæi, præputia (verbis *Juvenalis Sat. XIV.*) v. g. ponentes, omnino sunt immunes. Quamvis à sola extensione nimia præputii per glandem nimis intumescens oriatur, quo in casu vel solis externis demulcentibus, discutientibus & balsamicis curari valet. Quem in finem *Nuckius in Chir. Exp.* 43. balsamum Peruvianum, vel unguentum nervinum præputio externè illinit: vel ~ vin. camphor. ▽. matricali cum ▽ sambuci penem cum præputio calidè fover. Convenit quoque Lac calidum cum flor. cham. coctum: vel & forus ex

Herb. rorismar.

majoran.

salv.

Flor. chamomill.

sambuc.

melilot. &c.

compositi.

Quodsi verò Luis & suspicio aut signa adsint, Decocto ligni sancti & grialibus opus habemus.

In malo connato tamen omnia hæc medicamenta nihil valent, sed enchiresi Chirurgicâ opus habemus, quam laudatus modò Autor sic instituit: Primum à latere frænuli rectilinea incisio instituitur, vel major, vel minor, prout præputium magis minusve contractum ætasque variaverit. Priusquam autē incisio peragatur, medicamentum aliquod stypticum ad manus esse debet, ut præputii vasa, in ipsa operatione resecta, eo constringantur. Facta verò incisione præputium relaxatur & vel suâ sponte, vel digitorum ope retrocedere incipit. Interim sæpius de die reducendum, ut pro lubitu sursum & deorsum moveri possit.

Bbb 2

Ali-

Aliquando frænum nimis contractum & justobrevius hunc affectum producit: quo in casu præmissis emollientibus externis sola fræni incisione restituitur. Rectius autem pars fræni, quæ præputio, quam quæ glandi adhæret, inciditur, idque ob metum hæmorrhagiæ, *vid. cit. loc.*

§. 7.

Contrarium huic vitium est

PARAPHIMOSIS,

in qua ita retractum est præputium, ut glandem denudatam retinere nequeat, & plerumque oritur à nimia penistenfione & inflatione, coitu violento, aut mala partis conformatione.

In cura, malo adhuc recenti existente, adhibeantur *~* oſa & balsamica v. g.

Rec.

▽. Regin. Hungar.

artic. ad extr. aa. ℥ii.

~ Vin. camph. ℥i.

⊖ * ℥i. M.

Alia etiam fomenta & cataplasmata ex herbis carminativis & nervinis externè applicanda: *Conf. Disp. de Phim. & Paraphim. in Contin. Noſocom. N. 9.*

In affectu connato frustranea sunt medicamenta. Non minus Enchirefis Chirurgica hic exulat, dum pluribus etiam incisionibus adhibitis, præputium tamen, ut glandem tegat, vix attrahere valebunt. *Vid. Nuck. c. l. De PERIPHIMOSi Ægyptiorum. vid. Veslingius Synt. Anat. c. 6.*

§. 8.

Ad interiora veretri nos vertentes & canalem ejus perscrutantes

OBSTRVCTIO MEATUS URINARIJ â CALCVLIS

in Praxi sæpe obvia est, quam *Muyſius in Praxi Chirurg. Ration. Dec. 3. Obs. 7. p. 32.* suctione feliciter curavit, seq. methodo: Postquam

SECTIO III. DE AFFECTIBUS ABDOMINIS.

351

quam sc. ferro exploratorio tetigerat lapidem in meatu urinario, in cassum adhibitis instrumentis in tali casu commendatis, ægroto-
lo propinavit duo cochlearia seq. mixturæ:

Rec. ♀. Nephrit.
 petroselin.
 foenic. ana ʒi.
Syrup. dialth. Fernel. ʒss.
ocul. ʒi
Θ. prunell. ʒss.
 stip. fab. ʒi. M.

Abhinc matrem iussit, ut os suum filiolī peni applicaret, ac
sugeret aliquamdiu, quantum posset: quo pacto lapillus brevī eli-
ciebatur foras usque ad urethræ extremitatem, unde tum forcipe
haud difficulter extrahebatur.

Sculptetus præter hæc interna laudat infessus & balnea, qui-
bus partes ita emolliuntur, ut calculus ab urina sæpe protrudi & ab-
hinc vossella arripi possit: quibus irritis specillum adhibet, in *Tab. 14.*
Fig. 8. Armam. Chir. depictum.

Sin neque hac ratione obstructio tolli possit, tandem ad se-
ctionem urethræ deveniendum, quam in *parte Chir. Medicinæ*
Nov-antiq. cap. 6. §. 15. è *Paræo & Hildano* descripsi, qui poste-
rior in *Lithotomiæ suæ cap. 27.* enchireses & instrumenta hîc ne-
cessaria fusius descripsit. Conf. *Sennertus Inst. l. 1. p. 1. Sect. 2. c. 13.*

§. 9.

Facile hinc determinari poterit, quid

de

VULNERIBUS VERETRI

statuendum sit? licet enim ob spongiosam corporum nervosorum
substantiam difficulter coalescant, ob hæmorrhagiam & inflam-
mationem etiam satis periculosa sint, vix tamen pro absolutè
lethalibus haberi possunt, cum non tantum Barbari & Turcæ
Eunuchis suis sæpe integrum Priapum abscindant, sed & exem-

B b b 3

pla

pla proſtent, ubi Monachi ob caſtita- tis zelum colem ſibi ad pubem uſque amputârunt, vid *Schenck. Obſ. 20.* quod & de Ma- niacis & Melancholicis refert *Rouſſetus lib. de part. Cæſ. c. 6. ſect. 4.* Interim, ſi læſiones illæ non curentur, mortem inſecutam eſſe teſtatur *Hildan. Cent. III. Obſ. 89.*

Confert talibus in caſibus unguentum à *Barbette in Op. Anatomico- Chirurg. lib. 4. cap. 2. §. 10.* laudatum:

Rec. Ceruſſ. lot. ʒiii.
Myrrh.
Lithargyr. ana. ʒiſſ.
Sarcocoll.
Tut. præp. ana. ʒi.
Tragacanth. ʒii.
℞. roſ. q. ſ. M. F. Ung.

§. 10

CARUNCULÆ, *ὑπερστροφῆς*, verrucæ &c. in meatu urinario vix aliis, quam cathæreticis tolluntur, quæ fuſè admodum deſcri- buntur in *Praxeos Mayernianæ ſyntagm. II. Tr. IV. de lue ꝓ cap. V. p. 248. ſeqq.* ubi & inſtrumenta convenientia depinguntur, quibus aut punctim, aut per latus exciſio, abſque vicinarum partium læſio- ne, inſtitui poſſit. Sit unum inſtar omnium:

Rec. Colcothar. Θ ʒi.
Θ. h. ʒii.

affuſo acet. digero, exhala, cohoba ter vel quater: hujus materiæ

Rec. ʒi. add.
Tut. præp. ʒiii.
℞. $\frac{1}{2}$
dulc. aa. ʒſſ.

M. F. Pulv:

§. II.

Tandem & Virgæ appendicem, cum teſticulis incluſis, per- pendamus, oportet; ubi quidem

SCROTI

SECTIO III. DE AFFECTIB. ABDOMINIS. 583
SCROTI INFLAMMATIONEM ET
INTERTRIGINEM

vel quævis muliercula pulveribus suis & farinis exsiccantibus curare novit: quibus saturnina substituimus in *Part. 1. nostræ Prax. Sect. I. cap. 8. p. 32.* Majoris momenti est

TESTIUM INFLAMMATIO,

à contusione vehementiori sæpius orta, ubi præter interna diaphoretica in principio seq. cataplasma laudat *Barbette in Chir. p. mihi. 384.*

Rec. Pulv. Ros. rubr.

Myrtill.

Balaust. ana. ℥ii.

Farin. hord. ℥iiss.

Ol. rosac.

Acet. sambucin. aa. ℥i.

Vin. rubr. q. s.

M. F. Cataplasma.

In dolore vehemente, ut plurimum conjuncto,

Rec. Farin. Semin. lini.

hordei

fœnugræci ana ℥i.

Fol. hyosciami Mi.

malv. Mss.

Pingued. porc. ℥i.

℞. sem. pap. ℥iiss.

Lact. vaccin. q. s.

M. F. Cataplasma.

Quod si in ABSCESSUM degeneret inflammatio, ad faciliorem suppurationem idem suadet emplastrum Filii Zacchariæ:

Rec.

Rec. Cera Flavæ
 Medull. crur. vaccæ.
 Adip. gallin.
 anat. aa. ℥i.
 Mucilag. sem. lin.
 alth.
 foenugr. aa. ℥ii.
 ℥o. lin. q. s.
 F. Empl.

Abscessu rupto sin ULCUS remaneat seq. lavamentum commendat:

Rec. Flor. balauft.
 ros. rubr.
 Myrtill. ana. p. i.
 Aloes ℥i.
 Thur. ℥ii.
 V. plantag. ℥iii.
 vin. rubri q. s. coq. & col.
 reliqua Unguentis solitis & Empl. expediendo.

§. 13.

Reliqui testium tumores, Herniis hactenus perperam accensiti, sunt Hydrocele, Pneumatocèle, Sarcocèle & Cyrrocèle

HYDROCELE

vel Ascitem, vel vasorum lymphaticorum ruptionem pro causa agnoscit, quam seq. Emplastro *Nuckius in Experim. Chir. XXXVII.* primo discutere sustinet:

Rec. Empl. de cumin.
 melilot.
 ranis cum. ℥. ana. q. s.

M. F. Empl. in PNEUMATOCELE quoq; adhibendū.
 Hoc aliisque fortibus ex rad. bryon. V. &c. non juvantibus apertio-
 nem acu, lanceolâ aut cauterio potenciali perficiendam suadet. In
 prioribus

PARA-

PARACENTESIS SCROTI

requiritur, quam à *Dn. Ravv*, Operatore Ambstelodamensi, *Anon.* in *Itinerar. Belgico-Angl.* p. 125. sic administratam vidit: Perforato per instrumentum *Trocar* appellatum, scroto ab ∇ extravasata intra horæ dimidiæ spatium liberabatur. In quâ operatione observandum 1. ne perforatione venas attingamus. 2. ut acus applicetur in loco transparente, nec profundius, quam quousque transparet, adigatur. 3. ut peracta operatione empl. de cumino, aut simile, applicetur toti scroto.

Notandum etiam in Hydrocele vasa præparantia ac deferentia digitis distingui posse. In hernia è contrario cum intestino prolapso eadem confusa esse: quod pro signo diagnostico inservire poterit. Curiosa sunt, quæ de Hydrocele Malabaræ endemia recenset *D. Kaempferus*, in *Amœnit. Exot. Fascic. III.* p. 557. cujus verba sunt seqq.

OBSERVATIO

De

Andro, sive Hydrocele, (scroti tumore) morbo regioni Malabaricæ endemio & communi.

Aquas, pro genio mineræ vel terræ natalis, morborum, quos endemios sive vernaculos vocant, genitricem esse, palam est. Plica Polonica accusat fontes Ucraniæ; Strumas propinat Styria & Transylvania; Dracunculos ex stagnante imbre hauriunt Arabes desertorum, accolæ Sinûs Persici, & Gvineenses Afri; Liquores verò fundi Malabarici potatoribus suis bigenerem morbum parturiunt, quorum prior scrotum, alter pedem occupat alteru-

C c c

trum;

trum; ille indigenis *Andrùm*, nostris Oscheo-hydrocele nuncupatur: hic Malabaricè *Pericàl* dictus, Pædarthrocacis, seu spinæ ventosæ speciem exhibet. Bicipitem hunc morbum gemino capite propositurus, idagam, ne historię sterilitas tædium prolixitate pariat.

Andrùm, seu, ut cum paraphrasi sonat, *Andu uvája ku*, vi nominis hydrocelem endemiam significat. Morbi tragœdiam orditur scroti erysipelas, singulis mensibus recidiva cum novilunio; quâ post unum & alterum diem cessante, erosio lymphaticis, sensim in scroti cavum confluit liquor quidam serosus, subfalsus, augmentum indies, lunâ præsertim crescente, capiens, scrotumque ita distendens, ut immissa tandem ac educendus sit. Liquor ille limpidus & tenuis est, quandoque magis viscosus, nonnunquam rufus, vel cruore dilutus, & aliis insuper qualitatibus imbutus, pro laborantis temperamento & habitû victûs ratione. Dicunt populares, latere causam morbi in aquis, quas propinat regnum Cocinense (vulgo scribunt *Cochin*, pronunciant *Cotssjin*) ex puteis fontibusque telluris suæ, velut sale scatentibus muriatico corrosivo, quo humores reliquæ Malabariæ sint expertes; propinato semini fomentum præstare auram natalem, quæ pravis quoque udæ ac depressæ terræ suæ inquinetur spiritibus; obstante montium propinquorum jugo, ne dissipentur: hos cum corpore humano ita propinatam toties materiam disponere atque movere, ut erosio scroti potius quàm alius visceris vasis, hydrocele, non alia hydropis, species produci queat. Nec leve momentum, meo iudicio, confert monranus flatus, qui eo tempore, quo Sol ultra æquatorem versatur, post mediam noctem subortus, aërem subtili frigore perfundit, & expositi sibi corporis humani poros, alioqui hoc cœlo patentissimos subito occludit. Hic (quod propriâ noxâ expertus sum) interiora conclavium penetrans, morbos exasperat & diras convulsiones excitat, quas in Europâ prodromos vicinæ mortis iudicaveris; hic tamen nihilferentes exitii. Morbus civi atque hospiti, si annos aliquot hic commoratus sit, æque est familiaris

liaris ; ut plurimum hoc cœlo per totam hominis ætatem durans & incurabilis ; nequaquam tamen periculosus , nec assuetis valde molestus est : nisi fortè inveteratus noxam (quod sæpe accidit) testiculis inferat , atque adeo in Hydro-sarcocœlem degeneret. Clima morbi natalium mutanti menstrua aqua in scrotum illico scatet parcior , & penitus tandem evanescit : Sarcocœle verò jam contracta difficilimà , vel ne vix quidem , tollitur. In ortu , ajunt , utriusque morbi virus destrui atque aboleri posse , si fiat in puteis strages cum arenâ , petendâ ex flumine provinciæ *Mangatti* dictæ , cujus alveus ex montibus devolutum ducit liquorem innoxium & limpidissimum. Faciunt id cultiores quique cives urbis & regni *Cociin* , successu non omnino frugiperdo. Claret autem per *Malabariam* duplex *Mangatti* nominis provincia : una ex præstantiâ dicti fluminis , sita ad *Cocinensis* territorii fines boreales , quâ transi-
tur *Craganorum* , Batavorum in littore maris fortalitium munitis-
simum : altera , versus orientem , ad limites mediterraneos regni *Signatiæ* posita. Longè hæc famosissima est à templo seu diversorio simiarum , quas *Brahmenum* pietas assuefecit illuc quotidie ex sylvis confluere , ad capeffendum prandium. Raram hic loci (sit venia digressioni !) spectare curioso viatori licet simiarum pugnam , quam loci curatores in eorum gratiam exhibent , qui expendunt pro alendis bestiis eleemosynam. Nimirum , quando prandii tempus est , cum , oryzâ coctâ , baculus exponitur : hunc arripit , quæ appellit omnium prima , ut ceteras à patinâ arceat : unde aliis fustem , aliis cibum occupantibus , confusum oritur certamen , quo jucundius nil desideraveris. Credit incolarum vulgus , simias hominum sylvestrium genus esse , sed quod loqui nolit , ne in mancipia capiantur à civibus. Sanè , pendent ibidem ex littoris arbore reliquæ quædam crocodili , quem aliquando à simiis , plusquam humana adstutia captum suspensumque fuisse narrant : Nam cum iste pirata ex agmine simiarum proximam littori , fortasse ex fluvio bibentem , devorasset , ceteras benignaras , crocodilos subinde in prædæ locum redire , convolutò à se corticeo laqueo & ex alta ar-

bore in aquam demisso, insidias fecisse, & mox obtorto collo feliciter illaqueasse hostem suum, & attracto fune suspendisse, socii sui vindicee gloriosos.

Curationem quod attinet, ea popularibus palliata potius, quàm vera est: Uisu enim receptum est, ope phlebotomi, è scroto vel singulis, vel interjectis mensibus tumentis, serosum laticem educere; nullâ, in operatione, habitâ cautione aliâ, nisi ut imo lateris alterutrius loco lanceolæ acies inferatur. Certum est, victûs ratione ad mentem Medici accurate instituta, tum pharmacorum, quocunque modo intentioni servientium, pertinaci usu, serum in scroto imminui, vel tardius colligi; morbum vero illo cœlo eradicari nunquam observavimus, quicquid ego & alii rigore Mercurii tentaverimus. Toties igitur frustrati populares, scalpelli mucronem experiri malant, omni incommodo & periculo expertem, quàm in eventum dubium tot dîctæ legibus, tot Medicorum præscriptis longum, & ipso morbo molestius, præstare obsequium. Verum, curationem nihilominus tentant gentiles Medici epithematibus ex speciebus vernaculis, quorum instar omnium & eximie virtutis esse dicebantur, quæ hîc Latine refero, ex liberali communicatione alicujus Medici Gymnosophistæ, utinam non Sophistæ!

Rec. Olei expressi Sesami : Ol. expres. sem. Ricini, à Clusio (perperam) Ol. cicini dicti. Butyri cocti aa q. s. : frige super ignem, frixoque inunge folia Ricini, pediculis prius exuta & enervata, calida, prout ferri potest, scroto ad-movenda.

Majoris efficaciz, ac in morbo inveterato demum præpollentis, habetur sequens:

Rec. Cinnabaris q. s. seminis Coriandri, corticis arboris Moringa (Arbor alexipharmaca A. Cost. dictæ) aa q. s. singula in antecessum supra lapidem pulverisata subigan-tur in massam cum succo limonum : Hanc massam linteo exceptam scroto tumentis applica, removendam, quando-cunque urere inceperit.

§. 14.

In SARCOCELE pulverem rad. Ononidis à *Matthiolo in Comment. ad Dioscor. l. 2. c. 18.* summè commendatum, interne singulo mane ad ʒi. in haustu vini absinthitis optimum esse, in Cive quodam Giffeno comperi, extus imponendo Empl. *Sculteri Obs. LXXIV.* laudatum:

Rec. Gummi Ammoniac.

Galban.

Bdellii aa ʒß.

dissolutis in acet. add. Adip. Anat. liq. & col. ʒiſ.

Cer. citrin. ʒii.

Ol. lil. alb.

Medull. Crur. bov. aa. ʒx.

M. F. Empl.

Juxta quæ & parti domesticæ dextri femoris, 4. digit. supra genu) fenticulus ad derivandos humores inuratur.

His irritis ultimum refugium est castratio, quæ ipsa tamen, si malum adeò succreverit, ut & partes vicinas corripuerit, omnibus viribus modisque dissuadenda est, cum funestissimum & lethalem ejus eventum eo ipso, quo hæc scribo, anno sim expertus. An impotentiam, quam A. 1679. Sexagenarius, ob stuprum cum puella, quam è S. baptismatis fonte susceperat, commissum, accusatus, ejus intuitu simulabat, inferat, in Dicastrio Giffeno olim quæsitum & prævia Inspectione oculari à *Facultate Medica* negatum fuit.

CIRSOCELE aut naturæ commitenda, aut, si nimis molesta, eadem methodo tractanda venit.

CAPUT IX.

DE

AFFECTIBUS PARTIUM
GENITALIUM IN FOEMINIS.

§. I.

Visa Maritorum forma assistente, ad materiam substratam nos deducunt Metaphysici eandem non semper in abstracto, sed sæpe in concreto spectantes, sive primam & in formem, ardenti admodum desiderio formam sibi convenientem (juxta Scholasticos) appetentem, sive secundam & formatam, suis pariter modis essentialibus instructam. Equidem Magnitudinis intuitu PARVA NATURALIA in sexu sequiori

ATRETAS

seu IMPERFORATAS offerunt, quando pudendo muliebri externo velamentum membranaceum est obductum, cum aut sine foraminulo relicto, sive jam malum hoc connatum sit, ut exemplum in *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. I. A. 3. Obs. 3. p. 5.* suppetit sive accidentaliter aut post inflicta vulnera, vel partum difficilem labia aut vagina uteri coalescant, cujus rei observationem in vicinò olim pago habuit Chirurgus Gissenfis, *Philippus Kochius.*

Utrobique Sectio requiritur, quam ex *Hieronymo Fabricio ab Aquapendente* in *Fig. XVII. Tab. XXXX. Arman. Chirurg.* ob oculos ponit *Scultetus*. In recens natis sc. membrana facile scalpello, aut forcipe acuta perficitur. Ubi tamen notandum, ne vel partes versus collum lædantur, vel quæ separari debent intacta maneant, nève foramen nimis angustum fiat & matrimonio futuro

futuro obicem figat, & ne tandem partes separatæ de novo coalescant, ut *Schulzius* in *Miscell.* supra cit. monet. In adultis Coalitum harum partium ita tractat *Fabricius ab Aquapendente Tr. de Operat. Chirurg.* pag. mihi 279 : Resupinatâ sceminâ tibiis ad coxas retractis & funiculis ad cervicem deligatis syringotomo altera extremitate acuto aut longissimo cultro scolopomachario dicto, labra agglutinata, prius per longitudinem atramento signata, incidit : Labris ab invicem separatis & sanguinis fluxu sedato fistula plumbea medicamento epulotico illinatur & vulvæ immittatur, ad perfectam usque curationem. De vulva clausa sponte rupta, concipiente & pariente vid. *Miscell. Nat. Cur. Dec. 2. A. 7. p. 160. App.*

§. 2.

Aperta sic magnâ Anatomicorum fossa malum priori contrarium, sc.

CLITORIDIS EXCRESCENTIA

se trudit, quæ tanta sæpe est, ut eâ pro virga abutantur *τεῖβας*, de quibuseleganter agit *Tulpius lib. 3. Obs. 35.* ubi *τεῖβας* allegatur, quæ cum viduâ quadam diu τὸ κλιτοριζειν exercuit, virgis ea propter cæsa & in exilium missa. Quancquam *ICtus Ioh. Paponius lib. XXII. Tit. VII. arest. II.* hoc impudicum mulierum genus morte puniendum dicat. Clitoridem illa, dum exardebat in viduam, instar dimidii digiti erigebat, alias extus vix sensibilem. Vidua hanc libentius quam Maritum admiserat. Fricatrices enim malunt cum sceminis, quàm maribus consuescere.

Quodsi vero Mulieres honestæ inutile clitoridis incrementum (malum Ægyptiis & Arabibus, quod dicitur, endemium) curari velint, instrumento ad polypum eximendum accommodo abscondit laudatus antea *Fabritius ab Aquapendente*, ut in Figura I Tab. XLI. ob oculos ponit *Scultetus in Armamentario Chirurgico.* Alii ligaturam filo materia caustica imbuto suadent, quam
Platerus

Platerus ita dolorosum vidit in *Matrona* quadam, ut nullum amplius Chirurgiam admittere voluerit.

§. 3.

Cum dicta modo clitoridis excreſcentia non confundendum eſt aliud malum, quod (ſit venia verbis)

CAUDA VULVÆ

dicitur *Marco Aurelio Severino*, in *Chirurg. efficaci Part. 2. Cap. XCIV. pag. mihi 120.* & nihil aliud eſt, quam Græcorum κέρας, dum ſubſtantia quædam carnoſa ab uteri oſculo prodiit & pudendum muliebri replet, quod aliquando exterius progreſſum caudæ figuram refert.

Tollitur *Aëtio* autore, ſi caruncula prominens forcipe, diſtenta tota ex baſi reſecetur. Cave tamen ne *Nymphas* ejus loco prehendas, obſervando diſcrimen a laudato *Severino c. l.* traditum.

§. 4.

De nimia harum partum quiete raro conqueruntur ſœminæ, rarius Mariti. Novi tamen caſum, ubi Doctor quidam Juris adhuc in vivis exiſtens, de

APPETITU & PROSTRATO

Conjugis ſux conquerebatur & medicamentum quoddam ad eundem reſtaurandum exigebat: quod tamen haud multum operabatur, ni mutuus (qui in illa deficere videbatur) amor & affectus inſimul concurrat. Econtra Motus p. n. &

TENTIGO

in his partibus magis eſt moleſta, qui affectus, cum in India Orientali ſit endemius, à Dn. D. *Homborg*, Germanis Parentibus (mihi optime notis) in India natus, olim pro themate diſputationis inauguralis de *Tentigine* A. 1671. Jenæ habitæ, electus fuit.

Pro cauſâ agnoſcit excreſcentiam Clitoridis ab humoribus plus minus

minus falsis obrutæ & in cura præter interna, V. S. Purgationes, demulcentia &c. suadet resectionem, de qua in §. præcedenti 2.

§. 5.

Positura h. e. Situs harum partium naturalis vitiatur in UTERI PROCIDENTIA, quam triplici modo contingere posse ex aliorum propriis observationibus ostendit D. Joh. Mauricius Hoffmanus in *Disquisit. Anatom. Pathologica C. H. IX. §. 20.* Vel enim 1. fundus uteri invertitur instar chirothecæ & foris prominet, uti constat ex *Petr. Marchettis Observ. Medico. Syllog. obs. LXI. Diemerbrœckii Anat. Lib. 1. c. 25. Thom. Bartholin. Hist. Anat. Cent. 2. Hist. 91. Ruyschii obs. Anatomico-Chirurg. Cent. obs. X. Miscell. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. 1. obs. 141. & Dec. 2. A. 7. obs. 91. & A. 9. obs. 149. It. Dec. 3. A. 1. obs. 114.* Vel 2. Cervix & uteri osculum internum in sinum pudoris decidunt, juxta observationem *Plateri obs. lib. 3. p. 742.* qui bini modi respectivè insequuntur violentam fundi uterini & cervicis, ligamentorum item uterinorum violentam inversionem, avulsionem aut abruptionem, sub partu difficili, ab Obstetricibus imperitis. Vel demum 3. tunica interna vaginæ uterinæ aut ab humorum affluxu relaxata, aut violento nisu parturientium & alvum deponentium extra pudendum depellitur & globosa figura prominula verum uterum mentitur, qui modus omnium frequentissimus est, vid. *Miscellan. Nat. Cur. Dec. 2. A. 10. obs. 181. Dec. 3. Ann. 5. & 6. obs. 226. Joh. van Meeckren Obs. Medico-Chir. c. 54. & David van der Beck, in pecul. Dissert. de procidentia uteri.*

Quandoq; malum hoc ita comparatum est, ut cohabitationem maritalem omnino impediat, cum & in minori quoque prolapsu obstaculum quoddam, cum frigore, aliquali partis prolapsæ, sub congressu se sentire Amicus quidam mihi sit conquestus. Hinc utraque, vel alterutra pars divortium sæpe petit, ut è seq. Casu aliquot ante annos mihi oblato elucescit:

ACTUM

Gissa, die 27. Octob. Anno 1711.

In Dicasterio Principali & Consistorio
Ecclesiastico.

Postquam haud ita pridem ab Ecclesiaste Bruckfeldensi relatum fuit, *Annam Dorotheam*, Joh. Conradi *Dörningii*, Burckfeldensis, conjugem, ob invaletudinem corporis sui & quod à Marito suo ejusque Matre durissimè tractetur, divortium quærere; hinc bini conjuges hodie citati comparuerunt & examinati uxor ratione invaletudinis percepta seqq. deponebat: Ægritudinem suam à binis ultimis puerperiis, quibus binos foetus demortuos pepererat, & ita quidem abortam fuisse, ut uterus prolapsus sit, nec ulla ratione in pristinum locum restitui potuerit: addens urinam sibi perpetuo præter voluntatem effluere & omni momento guttatim destillare, unde non tantum excoriatio illarum partium, sed & dolor indicibilis oriatur, adeò ut Marito amplius cohabitare non possit.

RESPONSUM
MICHAELIS BERNARDI
VALENTINI, *Prof. Gisseni*

Prævia requisitione Dicasterii Gisseni *Annam Dorotheam*, Joh. Conr. *Dörningii* conjugem, inspectioni oculari subjeci & inveni eandem insigni prolapsu uteri laborare, ita ut tumor ultra 6. digitorum latitudinem protuberans insigniter rubesceret & ob excoriationem summos dolores pareret, præsentem simul continua ☐ incontinentia.

Quam-

Quamvis autem, ob symptomata modo dicta, per insignem hunc uteri prolapsum congressus & cohabitatio conjugalis non possit non prorsus impediti, ita ut fatente Muliercula jam per integrum biennium Marito suo debitum conjugale persolvere nequiverit; attamen & quoniam illa, juxta propriam confessionem, nulla hactenus remedia adhibuit, ipsæ partes elapsæ per fatus, balnea & thermas emolliri & successivè in pristinum locum restitui: & si non radicaliter curari, palliativè tamen per circulos uterinos, aut ligamenta illic ita detineri possint, ut debitum conjugale adhuc sive repeti, sive præstari possit: eaque de causa ante remediorum exhibitionem matrimonium propterea non facile dissolvatur,

Zacch. Quæstion. Medico-Legal. Lib. IX. Tit. III. Qu. V.

Hinc morbum præsentem nondum penitus incurabilem dicere possum: quod subscriptione propria & appensione sigilli consueti attestari volui. *Signat. Giffæ die 28. Oct. 1711.*

Curatio autem fit reponendo partem elapsam, eamque vel medicamentis adstringentibus, vel globulis & circulis uterinis illic detinendo & firmando, vid. *Medic. Nov-antiq. part. ult. cap. 4. §. 7.*

§. 6.

Figuram tandem & structuram muliebrium deformant Tubercula varia, sive in exteriori, sive in interiori superficie conspiciuntur, inter quæ rariores quidem, sed molestiores simul sunt

HÆMORRHOIDES UTERI,

seu turgescencia venularum in pudendis, cum primis colli ac cervicis, propter sanguinis viscosioris & terreo salini, aut & laudabilis in motu retrogrado intercepti, infarctum. Dividuntur, non secus ac hæmorrhoides ani, in cæcas seu furentes, & fluentes. Has autem à mensibus fluentibus ita discernit *Barbette* in *Oper. Chir. Anatom. lib. 4. Part. 3. circa finem*: *Menses cum fluunt, vasorum ra-*

mulos in collo uteri nullos notare possumus, ipsa enim ex utero
proveniunt, nec dolorem ullum, nisi in hypogastrio excitant, &
vasa, per quæ hæc secretio fit, sunt arteriæ hypogastricæ & sper-
maticæ. Hæmorrhoides verò sunt rami venæ pudendæ. Visu
tactuque percipi possunt & dolor non nisi in pudendo.

Curantur ut vulgares. Laudatus Autor ad sedandum dolo-
rem seq. laudat unguentum:

Rec. Mucilag. sem. cydon.
alth. aa. ʒʒ.

Croci

ʒʒ. Rosac.

Pingued. Gallin. ana ʒi.

Vit. ovi N. i. F. Unguentum.

Alii ʒʒ hyosciam. 7. florum, unguent. anodyn. è verbasco hyo-
sciamoque constanter laudant, vid. *Ludovici in Pharmacia med.*
seculo applicanda pag. 773.

Rec. Lithargyr. aur.
Ceruss. lot.
Plumb. usti aa. ʒi.
∇. portul. ʒi. M.

Lavetur eâ pars affecta & abhinc lintea illa madida parti dolenti
applicentur.

Reliqua Tubercula Pudendorum Condylomata, fici,
myrmecia, fissuræ &c. curantur ut similia in ano supra
enumerata.

§. 7.

Præterea ULCERIBUS quoque & VULNERIBUS obno-
xiæ sunt partes obsecnæ, quorum priora & nepotulis familiaria
deco-

decoctis lignorum & ☿ rialibus, tum interne, tum externe adhibitis curantur. Posteriora quidem rara, non tamen omnino nulla sunt. Vix enim lustrum abiit, cum simile vulnus, quod

PALUS VULVÆ INTRUSUS

intulerat, mihi concrederetur, cujus historia atque Casus ita se habet. Ancilla, tempore nocturno è loco quodam publico ligna pro foco accendendo allatura, desuper se demittens incidit in palum seu fissuram ligni, quæ in genitalia adeo profundè intrusa erat, ut vix ingenti vi extrahi potuerit. Sequitur hinc hæmorrhagia immanis, quam domestici farina volatili molendinarum quodammodo sistebant. Durante verò hæmorrhagia & accedente tumore, dolore & reliquis inflammationis signis me clanculum consulunt domestici, quibus gratificaturus seqq. præscribo :

Rec. ▽ Chærefol. ℥iii.

Ocul. ☿. præp.

Mum. aa. ℥i.

Laud. op. incompl. gr. iii.

M. D. Cochleatim.

Rec. Unguent. camph. alb. ℥i.

o. tereb. ℥ii.

M. F. Liniment.

Jubebam infimul intrudi Spongiam, vel Linteamina vino calido ebria. Ita convaluit.

Aliàs sæpissime etiam in partu difficili DILACERATIO Mulierum accidit, cujus mali curam alibi, ubi de vulneribus perinæi actum fuit, tradidimus.

Reliqua HYMENIS VULNERA adeo non ingrata & morbosa existimantur, ut etiam, Comici verbis, quodam cum dolore delectent.

§. 8.

Quodsi post vulnera, aut ulcera similia
**COALITVS & ANGVSTIA VAGINÆ
 VTERINÆ**

remaneat, dum parietes & superficies interne excoriata & plus minus cruentata facile concreescunt, tunc eadem ratione & methodo procedendum, ut in principio hujus capitis de Atretis dictum fuit.

**INDVRATIO verò ORIFICII VTERI
 INTERNI,**

partui difficili in Virginibus annosis & Viduis senioribus ansam sæpe præbens, emollientibus & cumprimis semicupis inde paratis relaxari & curari debet. Formulam in *Primo Tomo Praxeos hujus infallibilis pag. 311. Colum. 1.* jam præscripti. Conf. *Miscellan. S. K. 1. Acad. Nat. Cur. Dec. III. Ann. 1. Obs. 94.*

§. 9.

Tandem ipse quoque uterus similibus infortuniis est obnoxius, siquidem præter ejusdem INFLAMMATIONEM, SCIRRUM, CANCRUM (internis utplurimum curanda) etiam in praxi dantur

VLCERA & VULNERA VTERI,

sive jam à causis internis: humoribus acribus, &reis, partu difficili, aut secundinis corruptis, sive ab externis: lapsu, contusione aut ictibus oriantur. Sic rupturam ejus à partu difficili reperies in *Miscell. Acad. Germ. Cur. Dec. I. A. 2. Obs. 254. Dec. 2. A. 7. Obs. 10. & Dec. 1. A. 9. Obs. 115.* Dilacerationem à foetu masculino, cum placenta uteri supra intestina in abdomine reperto, in *Miscell.* laudatis *Dec. II. Ann. 9. obs. CXV.* Perforationem non procul ab orificio interno

interno ab infante *Dec. 3. A. 6. & 7. obs. 83.* Unde hodie novum non est foetum corruptum vel per anum, vel per alias vias insolitas frustillatim extrahi, cujus rei bina exempla in recenti adhuc memoria versantur, quorum alterum Alseldiæ in Landgraviatu Hassiæ superiore, alterum vero in Palatinatu se trusit. Prius ita se habet: Fœmina quædam Alseldensis Anno 1705. diu valde intumuit, pedibus simul adeò œleomatosis, ut præ nimio dolore sectionem flagitaret. Pars eandem utero gerere ajebat, pars negabat, non obstantibus doloribus parturientium similibus, à muliere sæpe perpeffis. Tandem diarrhœa accedit, qua pluribus sæpe noctibus 20. sedes habuit, prodeunte simul cranii particula. Præscriptis à Physico pellentibus spina dorsii cum 12. costis & corculo adhærente sequitur, sed omnia per intestinum rectum. Continuato remedio crus & brachiolum excernebantur. Interim magna cranii portio adeo se infixerat, ut nulla ratione loco moveri potuerit, donec post 5. hebdomadam effluxum suppurato tumore & injectis plurimis à Chirurgo *Clebergero* clysteribus, 12. fragmenta cranii prodierint, è quibus nonnulla in Museo meo adhuc servo. Sic excretis successive omnibus particulis Mulier convaluit & diu adhuc in vivis exstitit.

Posterius Grünstadii, in Comitatu Leiningensi, inter Wormatiam & Spiram, se trusit & à Medico illius loci, *Lic. Freudenbergio*. seqq. ad me perscriptum fuit:

PP. Matrona ex honesta familia oriunda, 40. circiter annorum, decimum gerebat foetum: horâ autem partus appropinquante nulli dolores genuini, nothi autem quamplurimi sentiebantur & parituram summo opere vexabant. Obstetrix & assistentes mulieres de consilio non minus quam auxilio sollicitæ me, ut officio defungerer concredito, compellabant. Puerperam igitur in pariendi conatibus ac laboribus per integrum diem versantem tremebundam, labiis facieque pallentem, circa regionem hypogastricum vero intense frigidam, mammisque (quæ antea valde tangebant) flaccescentibus offendi. Refocillantibus illi succurrens

Obste-

Obstetricem situm Embryonis exactissimè ut exploraret, admonui, quæ caput jam orificium uteri intrasse observarat. Pellentia ergo adhibui simulque Obstetricem officii sui admonui, quæ & operam suam ritè impendebat, sed prohi dolor! omnia in cassum! Ol. dest. succini (quod in tali casu nunquam me deseruit) ad guttas xxv. in vino generoso propinatum sine effectû fuit. Quid consilii? hinc inde deliberabatur. Mox in mentem mihi incidit exemplum alius puerperæ, quæ ob secundinas crassiores multa perpeti cogeatur: unde de laceratione illarum artificiosa cogitando Obstetrix jam aquas effluxisse asserbat: inde analeptici & pellentibus per aliquot horas continuâtis quid humeri valeant, quid terre recusent, tentavi. Vix unâ præterlabente horâ horrore percussa se motum foetus planè non sentire conquerebatur patiens, deque latere in latus se convertens partum quoque saxi instar eo dilabi referebat. Ex his & aliis foetum infallibiliter demortuum judicavi. *Meauriceau* equidem cum *Welschio*, *Rhumelio* & aliis, qui de Arte Obstetricia ex professo egerunt, membranulam in interstitio ossium cranii flaccidam æque ac secundinas ante foetum exclusas pro certissimis & infallibilibus mortui partûs signis venditant, sed falso. Ego sanè in primogenito ast, eheu! demortuo partu ab uxore mea recens nato hanc membranam, quam fontanelлам vocant, post obitum adhuc tensam vidi: & Amicus probatæ fidei, in Enchiresibus Obstetricum versatissimus, *vũv èv áγλοις*, secundinas ultra horam ante foetum exclusas vidit, foetu tamen adhuc vivò insequente. Sed ad propositum nunc redeo. Mitioribus nihil efficientibus, juxta monitum *Hippocratis Aphor. 6. Sect. VII.* ad ferrum confugiendum esse duxi. Ast pars adstantium lapidem aëtitem admovendum, pars totum negotium Naturæ committendum asseriebant: quibus tanquam ex tripode dictis obsecundans puerpera per tres integros menses beneficium Naturæ frustra expectat, quamvis à gravioribus symptomatibus immunis res domesticas more solito curaverit. Ab eò verò tempore materia quædam tenuis & simul graveolens immediatè infra umbilicum per
ulcus,

ulcus, quod effecerat, effluebat, ut de novo tandem me desuper hoc consulere teneretur. Dixi ingenuè liquamen hoc à partibus carnosis corruptis provenire, sed assensum mihi denegans aliis peregrè habitantibus se credebat, à quibus multa perpeffa fuit, nullo tamen ex iis rem acu tangente. Materiz putridæ effluxus non solum per integrum annum cum spatio trimestri perdurabat, sed & tam adversum tetrumque indies foetorem spirabat, ut agræ & adstantibus molestissimus & intolerabilis existeret. Alvus per octiduum contumax nonnisi adhibito prius clystere solvebatur. Tandem immediatè infra umbilicum ex ulcere antedicto duri quidpiam exitum moliebatur, quod dolorem intensum, lancinantem & per abdomen ita divagantem efficiebat, ut afflicta non aliter sibi esse diceret, ac si omnia in abdomine animata sint, quæ umbilicum & intestina mox contrahant, mox extendant. Videns ergo & firmiter sibi persuadens me à vero non aberrasse, spem jam immotam in me collocabat mihiq; totum negotium relinquebat. Ulcus jamdum lividum inspiciens, observo, quod pars scapulæ partûs retenti & os humeri aliud recipiens exitum moliatur. Quum autem vulneris diameter vix nucis juglandis magnitudinem excederet, ac neque huic, neque reliquis ossibus exitus pateret, res difficultatis plena statim primò sub intuitu comparebat. Misericordia autem Jehovæ, afflictam benignè conservans, de remedio mihi cogitandi specificum quoddam apozema, cujus aliis in literis ad M. T. perscriptis mentionem feci, suppeditavit, quo solo, absque ulla sectione, Matrona nostra 12. hebdomadam spatio in integrum restituta fuit. Modus operandi hujus medicamenti adstantes fere in stuporem dedit. Quamprimum enim unum vel alterum haustulum assumpserat, nescio quas subsultationes in abdomine sentiebat, ulceris, antea exigui & angusti, orificium dilatabatur, livor ejus cum naturali colore permutabatur, alvus indies suo defungebatur officio, ossaque à capite ad calcem ad unum omnia, in figura sua naturali, absque ulla instrumentorum ope, sponte sua, sine insigni cruciatu & dolore, ex ulcere hoc infra umbilicum successivè extracta fue-

runt, nisi quod cranium parte sua convexa ulceris aperturam, obicis instar, claudens sicque reliquis officulis exitum denegans instrumento adnoto hinc inde prius movendum & circa suturas in partes dividendum partitisque vicibus extrahendum fuerit. Via ita re-ferata sequebatur placenta uterina, una cum membranis foetum involventibus & funiculo umbilicali, eodem ex loco, & postquam omnia statim aqua abluebantur, incorrupta omnia & plane intermerata visa sunt. Quodsi jam rarum & curiosum est, quod *Riverrius* habet de secundinis in utero retentis & exsiccatis, quodve *Miscell. S. R. I. Acad. Nat.* de secundinis ultra mensem in utero retentis & *Kerckringius* in *Spicileg. Anatomico* de secundinis quarto demum mense à partu incorruptis editis referunt, non minorem, si non majorem, admirationem merebitur easdem ultra annum, extra uterum, in abdomine, citra corruptionis notas delitescere potuisse. Interim sanitati ita restituta (ut videbatur) puerpera nostra, per integrum mensem, quoad actiones in corporis œconomia obeundas, excreta & retenta qualitatesque externas bene se habens jam non de medicamentis, sed alimentis palato acceptis sollicita cuticulam curabat. Ast elapso eo novos Morbonæ insultus patiebatur, dum cardialgia ad syncopen usque correptæ ulcus sub umbilico de novo inflammabatur, indeque mox chylus, mox fæces alvinæ effluebant, quibus in tantum emaciebatur, ut cutis vix ossibus hæreret. Advocatus rursus ulceris inflammationi defensivis spirituosus, ne malum cundo serpat, restiti & balsami Peruviani, in embammate quodam medicamento propinati, usu fluxum compescui, qui tamen subinde repullulabat. Quid facerem? En singularem & oppido rarum, ab Illustrissimo quodam Comite, ex singulari, qua me Gratosissimè prosequitur, clementia mihi concessum curandi modum, quem in seq. Casu felicissime adhibitum vidit: Miles quidam, Magistri Equitum munere defungens, ab Antagonista suo in duello gladio per costas inferiores transfossus erat. Hic decocto nostro, de quo ante jamdum dixi absque ullis aliis, crebrius assumpto perfectissimè curatus fuerat. Ad hujus imitationem idem medi-

medicamentum repetii & vix uno vel altero haustu assumpto ossicula quædam acuta, in ulcere adhuc relicta, eliminabantur. Omnibus autem expulsis, decoctum ea, qua offerebatur facie, effluebat, quo & dolores qf. absterfi desiêrunt & abhinc ægra nostra instar Phœnicis quasi revixit.

Hiscæ M. T. benedictioni & providentiæ summi Numinis commendo, cui ut humilimas pro gratia ad curationem concessa gratias persolvo, ita devotis illud precibus supplex veneror, ut curis nostris porrò ex alto benedicat, ut felicem semper sentiat æger opem. *D. Grünstadii è Mus. d. 1. Febr. 1710.*

§. 10.

Circa LETHALITATEM VULNERUM UTERO INFLECTORUM negari quidem non potest illa vasis sauciatis, ob hæmorrhagiam incompescibilem, absolutè lethalia esse posse. An verò eadem extra majorum vasorum diramationes utero, dum foetum gestat, inflicta, tum matri, tum foetui semper lethifera existant, ut *Bohnius Tr. de Renunciat. vuln. pag. 395.* asserere non dubitat, illud omninò negat *Dn. Job. Maur. Hoffmannus in Disq. C. H. Anatomico-Patholog. p. 124.* edoctus exemplo contrario cujusdam Capucini, Neagori in Palatinatu Superiori à se visi, cujus mater ipso gravida ex vehementi ad bacillum, extremitate acutum, allisione non uterum sibi solum, sed foetus etiam thoracem sub papillâ dextrâ pertuderat, Matre post consolidationem viva remanente, ut & cicatrice in Religioso relicta conspicua.

Nil dicam jam de

PARTU CÆSAREO,

quem in vivâ matre feliciter cessisse *Roussetus de Partu Cæs. Doringius in Epist. ad G. F. Hildanum, Miscellan. Acad. Germ. Cur. Dec. 3. A. 2. Obs. 17.* aliique confirmant. Quid quod uterus sine vi-
re discrimine extirpari possit, teste *Rousseto l. c. §. 4. c. 5. Lan-*

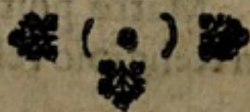
gio *Epist. Med. lib. 2. ep. 39. Misc. Acad. Germ. Cur. Dec. 2. A. 9. Obf. 49.*

S. II.

Frequentissima verò in Praxi est

FOETUS MORTUI EXTRACTIO,

quam cum *Celso* inter difficilimas, laboriosissimas & periculossimas constituit *H. Fab. ab Aquapendente Tr. de Oper. Chir. pag. 281.* Non rarò tamen simplicissimo apparatu perficitur, cum *Celeb. Rolfincius* hamo simplicissimo eandem sæpius exercuerit, qualis in *Fig. 2. TAB. XIII.* ob oculos ponitur. Imo nuperrimè adhuc mihi à Viro magnæ existimationis relatum est, Obstetricem quandam operationem hanc manubrio hamato candelæ pensilis (mit einem Krappen von dem hangenden Licht) felicissimè in actum deduxisse. Cum verò in casibus difficilioribus hæc neutiquam sufficiant; hinc *Cornelius van Solingen*, Embryulcus Hagienfis quondam celeberrimus, varia huic actui destinata instrumenta invenit, quæ ut ante 5. lustra mihi ad oculum ostendit, paulo post in *Embryulcia* elegantissimâ publici juris fecit, quam cum *Enchiresibus* adjunctis Chirurgicis omnibus Philiatris commendo admodum.

CHI-

Fig. 1.

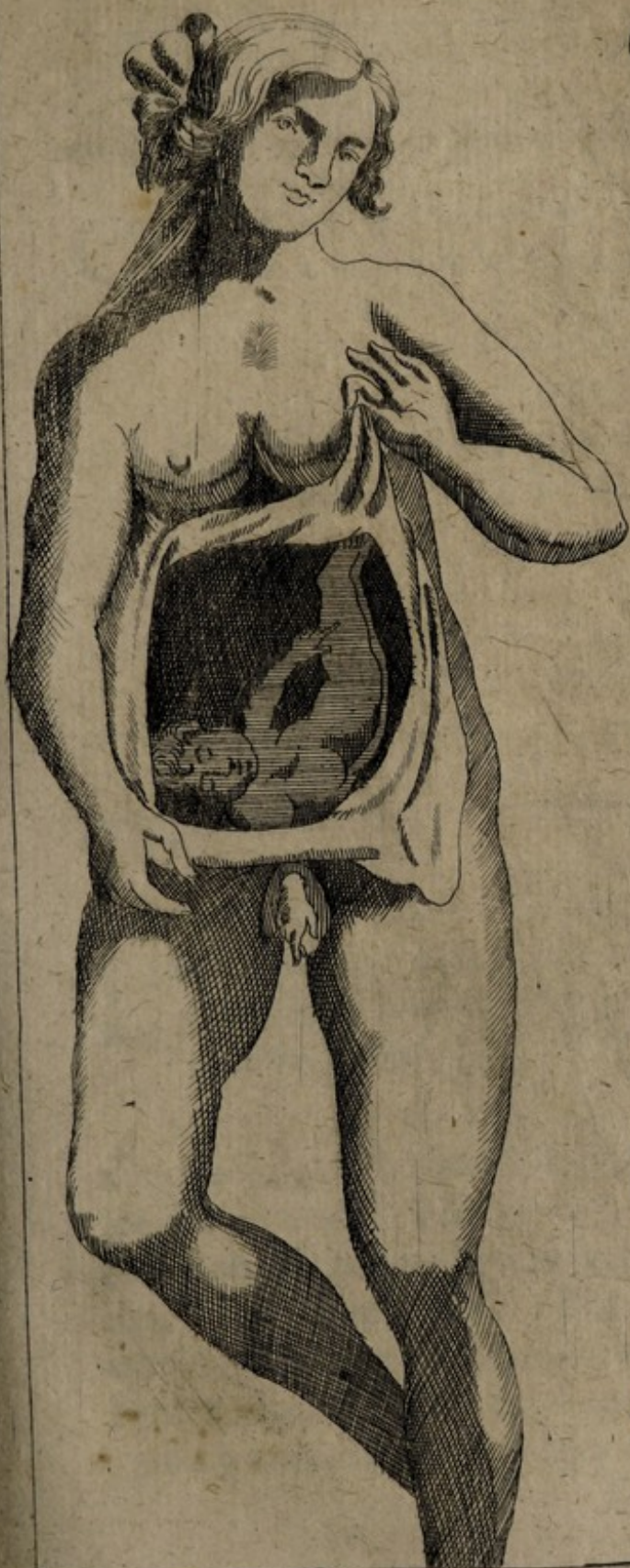
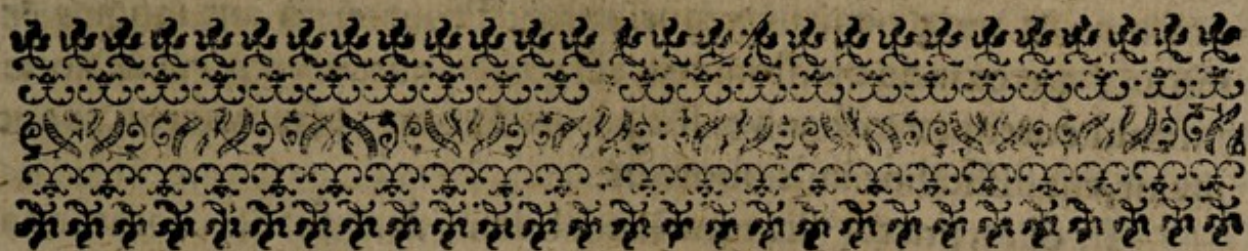

Fig. 3.

Fig. 2.

CHIRURGIÆ MEDICÆ

SECT. IV.

DE

AFFECTIBUS ARTUUM.

CAPUT I.

DE

ARIDURA seu ATROPHIA

PARTICVLARI.

§. 1.

Perlustratis trium C.H. regionum morbis non minus arduos quosdam artuum affectus aggredimur, qui vel omnibus communes, vel his aut illis membris in specie infensi sunt. Inter priores durus

ARIDURA

modus est, cui durus est statim cuneus quærendus. Hujus tres species constituit *Felix Würz. Chirurg. Part. 3. cap. ultim. 1.* quæ oritur ab effluxione synoviae, post vulnera & alias læsiones externas. 2. quæ oritur ab obstructione aut induratione tubulorum. 3. ab inundatione eorum & flacciditate, in paralyticis. Primæ intuitu hominem haud absurdè comparat arboribus, è quibus extus sauciatis si humor nutritius effluat, corrumpuntur

primum & mox penitus emoriuntur. Prout ergò aut sanguis & serum, aut exinde constans ros, vel gluten nutritivum, vel & fibræ insimul corruptæ ex hac vel illa parte effluunt, eatenus aridura aut levior, aut difficilior inde oboritur.

In cura, præter dictam laudabilem, idem suadet commune Plebejorum experimentum, quò

Rec.	Caput	} alicujus capræ, aut ovis, aut vituli,
	Pedes	
	Pulmones	
	Hepar	

hæcque omnia a pilis & impuritatibus aliis adhærentibus liberata coq. in ∇ & vin. ana. p. æ in ollâ novâ, donec carnes ab ossibus secedant, quas rejectis ossibus in jure antedicto tamdiu coquunt, donec omnia in consistentiam jusculi redigantur: cui membrum affectum, quàm calidè perferri poterit, immittatur, aut cum linteis duplicatis illi applicetur, repetitis his, quamprimum refrigescant. Hoc tamdiu continuetur, donec æger sentiat calorem in parte. Abhinc unguentis convenientibus pars inungatur & sæpe fricetur.

Alii ut singulare remedii genus (quod in Virguncula quadam Giffena contulisse novi) extollunt, si pecorum recens mactatorum, aut canum incisorum abdomini, vel ipsorum sanguini adhuc calenti & fumanti partes, aut post luxationem, aut alio nervorum morbo aridurâ laborantes, immergantur, inibique detineantur, donec refrigescant animalis demortui interanea, sanguisque coaguletur ater; & quamvis restitutionem è vitali illò blandulo, nostroque ideò tam amico, deducant calore, felicius tamen rationem operandi ex corrugatarum ac exsiccatarum partium vaporatione & exin oriunda nervosarum aliarumque partium relaxatione derivavit *D. Christianus Johannes Langius*, in elegantissima Disput. cui Titulum: *Hominem Aerometrum* fecit §. XLL.

§. 2.

Utrobique autem non omittenda sunt unguenta, linimenta & alia

& alia topica nervina, succus & ~ lumbr, ∇. articulorum ad extra, ~ formicarum, ~ ⊖ *. Unguent. Agripp. nervinum pirgued. hum. vulpin. &c. *Wurzius* supralaudatus summis laudibus evehit suum arcanum O. quod & contra malum ischiaticum commendat. *Guilielmus Fabritius Hildanus* autem oleum suum de ranis præscribit, cujus præparationem & ingredientia *Tr. de Ichore & Maliceria cap. 24.* tradit. In ejus defectu sequens linimentum substituit:

Rec. ℞. Lumbricorum ℥ii.
 de pip.
 euphorb.
 castor. ana. ℥i.
 gran. junip.
 M. F. linim.

Vel

Rec. Axung. equi (Kamfett.)
 human.
 ursi
 muris alpini aa. ℥i.
 M. & add. Lumbricorum exsicc. p℥. ℥i.
 Euphorbii
 Pip. longi
 Pyrethri aa. ℥i.

M. F. Linim. quo tota pars affecta, quotidie bis, calidè inungatur, donec ruborem concipiat.

Equidem *Wurzius*, aliquoties laudatus, ab Euphorbio similibusque calidioribus & nimis exsiccantibus abhorret; quod etsi in primâ specie ariduræ, ab effluxo synoviâ, locum habeat, attamen, si malum ab obstructione tubulorum aut paralyfi oriatur, contemnendum non est, siquidem ℞. euphorbii c. frictione optimè contulisse novi. Conf. *Grembsius in Arb. hom. ruinos. part. 2. pag. 210.*

§. 3.

Quodsi nimia durities & contractura aliquo in loco partis affecta adfuerit & transitum nutrimenti & spirituum retardaverit, illa • mollienda & resolvenda erit seq. fomento:

Rec.	Radicum alth.
	lil. alb.
	bryon.
	ebul. aa. $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$
Fol.	alth.
	malv.
	beton.
Flor.	calendul.
	melilot.
	sambuc. aa. M \mathfrak{ss} .
Sem:	lini.
	fœnugræci aa, $\mathfrak{z}\mathfrak{ii}$.
	anisi $\mathfrak{z}\mathfrak{i}$.

incid. & contundantur omnia grossò modò, pro sacculo interpassato, qui in ∇ coquendus & calidè applicandus est, ter quaterve in die: Post forum inuncto loco affecto oleo lumbricorum, liliorum alborum, unguent. dialth. empl. de mucilaginibus, vel œsypi Philagrii aut de ranis cum \mathfrak{z} . Convenit & empl. de cicuta; mirum enim in modum resolvit & emollit, teste *Hildano c. l.*

§. 4.

Ubique autem frictiones, cum motu partium, omnino necessariae sunt, desuper ad inferiora, non vice versa instituendæ. Quodsi ergò brachium contabescat, deorsum illud tendat & onera sæpe porter. Sin femur aut pedes aridura laborent, semper standum aut eundum, magis eo pede, qui afficitur; & quamvis post frictiones aut exercitia tumor aut inflammatio aliqua accedat, nil tamen incommodi pertimescendum, sed potius certa inde reconvalescentiæ spes haurienda est. Idem de fornicationis sensu statuendum. Et quamvis insignes etiam in manu pedeque affectis dolores

dolores oriantur, omissis per aliquot dies frictionibus tamen statim cessant, Plura qui hoc de affectu desiderat, adeat *Agricolam in Chirurg. parva pag. 314. & seqq.*

CAPUT II.

DE

TUMORIBUS ARTUUM.

§. I.

Ariduræ in capite præcedenti expeditæ è diametro contrarii sunt

TUMORES ARTUUM

tam humorosi, quam cystici, quorum priores vulgo in Sanguineos, Biliosos, Pituitosos & Serosos dispeſcuntur.

Inter Sanguineos eminent

SUFFUSIO ET INFLAMMATIO,

quarum prior à sanguine, ob violentias externas, sub cute partium extravasato, posterior ab ejusdem in partibus interceptione & stagnatione oritur, unde rubor, calor, dolor & tumor. Utraque autem præmissis internis, imprimis diaphoreticis & quandoque V.S. externe curatur per medicamenta discutientia, resolutiva & dissipantia. Adeoque in **SUFFUSIONE à CONTUSIONIBUS**

Recip.

Rad. Sigilli Salom. ʒi.

Symph. major. ʒʒ.

Herb. chæref. Mii.

Flor. ros. rub. Mj.

Coq. in s. q. v. & vin. ad consist. pult.

F. Cataplasma. & imp. cal.

Fff

Vel

Vel ∇ . Ω . figill. Sal. c. Spir. Θ * cum lint. dupl. sæpè adhibeantur. Chirurgi nostrates frequenter etiam oleosis utuntur, quæ tamen penetrantia & volatilia esse debent, ut facile penetrent, se fibris interponant & sanguinem rarefaciant : v. g.

Recip. $\circ\circ$. ros. coct.
 chamom.
 cappar. aa. \mathfrak{z} i
 ovorum. $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$.

M. inungatur calidè

Abhinc imponunt Emplastrum oxycroceum, & si sanguis maximâ ex parte sit discussus constringentia & tonum fibrarum roborantia addantur :

Rec. Empl. contra rupt. vel
 de pell. ariet. q. p.
 mal. c. $\circ\circ$. myrtin. & app.
 \mathfrak{f} . 2.

IN EXTERNIS ARTUUM INFLAMMATIONIBUS, præter interna in *Part. 1. sub. Tit. de inflam.* laudata, similia discutientia: mentha calam. chamom. melilot. fl. samb. sem. foenugr. a-xung. urfi, sterc. columb. capr. $\circ\circ$ chamom. Unguent. dialth. Empl. de melilot. oxycroc. diaphor. Myns. variaque ex his composita applicantur v. g.

Rec. Pulv. flor. chamom.
 melilot.
 sambuc.
 anethi. aa. p. i.
 Herb. chamomill.
 foenicul.
 ebuli ana p. ii.
 Rad. ebul.
 alth.
 ircosana \mathfrak{z} ii.

SECTIO IV. DE AFFECTIB. ARTUUM.

411

Sem. fœnugraci. ʒß.

Coq. in s.q. ▽. ad consist. pult.

adde o. chamom.

irini.

melilot. ana ʒi.

M. F. l. a. cataplasma

Vel

Rec. Ungent. dialth.

ol. chamom.

cappar.

irin. ana ʒi.

axung. castor. ʒiß.

M. F. l. a. Unguentum

Vel

Rec. Unguent. Agripp.

Marciat. aa. ʒi.

o. chamom. ʒij. M.

Item

Rec. Herb. origan.

calament.

serpilli

Flor. chamom. Rom.

melilot. ana. Mi.

M. F. Saccul. in vino coq. & appl.

Vel simpliciter flor. chamom. coq. in vino & in vesica bubula calidè adhibeantur.

Rec.

Empl. diaphor. Myns. ʒi.

malax. c. o. cham.

In subjectis unguenta & emplastra non ferentibus pulveres simpl. illarum c. ▴. & farin. volat. molendin. vel ⊖ia volat. cum-primis autem ⊖* applicentur.

§. 3.

Quodsi tumores ejusmodi discuti nequeant, sed (ut in **FURUNCULIS** plerumque necessarium est) ad suppurationem deducendi sint, Barbitonfores helcticis suis & attrahentibus (preffione tamen aëris agentibus) quæ vocant, utuntur, queis materia dispersa colligitur & qf. concentratur, ut suppuratio eò citius succedat.

Talia sunt Emplastrum citrinum (gelber Zug) empl. triapharmacum (vulgo brauner Zug) It. Gummata & exinde constantia emplast. diachylon simpl. & cum gummata. It. Unguent. Basilicon. s. maturativum, quod Chirurghi semper in apparatu suo portatili (in dem Bindzeug) ad manus habent. Hunc in finem etiam cataplasmata fiunt ex melle c. farin. ex lact. vit. ovi & micâ panis albi, vel ex emollientibus herb. & rad. v. g.

Rec. Rad. lil. alb.

alt. aa. ℥i.

Herb. malv.

parietar.

fenecion. aa. M. Contus.

Coq. in hydromel. ad consist. pult. add.

Axung. porcine.

℥o lil. alb. aa. ℥iβ.

M. F. Cataplasma.

§. 4.

Suppuratione facta tumoreque emollito

ABSCCESSUS APERTIO

(nisi sponte suâ rumpatur) instituenda est, circa quam operationem cautelæ nonnullæ observandæ sunt, quas omnium optimè inculcat *Nuckius* in *Experim. Chirurg.* 45. p. 148. Curandum sc. ut secundum ductum fibrarum carnosarum, idque in loco eminentiori, sed declivi molliorque fiat, sive scalpello, sive cauterio potentiâ utamur. Hoc, cauterium sc. potentiale ob seqq. rationes quidam eligunt 1. quod ægris terrorem non incutiat 2. quod tantum sæpe do-

lorem

lorem non pariat. 3. quod facta separatione apertura inde sequatur amplior, sicque materiæ liberior exitus pateat. Parantur autem cauteria illa ex Ψ & smegmate forti ana q. s. vel

Rec. Ciner. clavel. $\mathfrak{h}\mathfrak{b}\mathfrak{b}$

Calc. viv. $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{j}$.

⊖ ⊕.

* ana $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{s}$

Infundatur omnia in ∇ . com. lib. IV. vase clauso stent per dies 6. aut 7. quibus elapsis lixivium gustari potest. Si vero satis acre non sit, adde

Cin. clav. $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{b}$

Calc. viv. $\mathfrak{z}\mathfrak{b}$. M.

Sin satis acre visum fuerit, decantandum, crassius verò & terrestre, tanquam caput mortuum rejiciendum. Decantatum deinde tamdiu coquendum, donec primò in massam pultaceam, mox in talem abeat duritiem, ut inde lapilli aut frustula formari possint, quæ cauteria vocantur & vitro benè clauso indita in loco sicco asservari debent, ne humidioris aëris attactu liquecant. In ⊖ ⊕ locum ⊕ calcinat. alii substituunt.

Priusquam autem cauterium applicetur, probè observandum, an vasa sanguifera majora, tendines, aut nervi in ea partè occurrant, quæ si ac cauterio potentiali graviter lædantur, funesta symptomata producere possunt. Sin vero nihil obstet, emplastrū agglutinatoriū perforatum adhibetur, cujus foramini cauteriū, cauterio plumaceolum, plumaceolo iterum emplastrum imponitur: denique fascia omnibus hisce superinducitur, atque hoc in statu per 2. 3. quatuorve horas relinquitur. Ubi autem tanto temporis intervallo satis profunde pars nondum corrosa fuerit & materiæ nihilo minus exitus concedendus sit, scalpello via ipsi aperienda.

Qui vero solo scalpello uti malunt, seqq. rationes in contrarium adferunt. 1. Quia secundum longitudinem & profunditatem eo ipso tanta fieri potest apertio quanta requiritur. 2. ipso instanti & momento materia educitur. 3. si cauterio potentiali insti-

Fff 3

tuitur

tuitur operatio, circa partes glandulosas peculiari vase excretorio, aut vasculis lymphaticis donatas, ob callosam hisce ductibus introductam oram, lymphæ aut seri stillicidium sæpe sequitur, quod ab incisione scalpello facta non metuendum. Tumore sic aperto aut inciso materiaque excreta pro exigentia rei cannula immitti potest, puri transitum præbens: reliqua mundificantibus & consolidantibus expediendo, de quibus in ulceribus & vulneribus.

§. 5.

Quodsi tumor neque resolvi, neque suppurari possit, sed

GANGRÆNA

immineat, D. Job. de Muralto præviis internis vuln. confort. scarificationibus profundis, fomentationibus cum V. camphorato, myrrham, theriacam & ∇.ψ. cum ☿ & rub. prodesse vidit in *Miscell. Acad. Germ. cur. Dec. 2. A. 3. obs. 143. p. 285.* Cum enim in hoc affectu obstructis vel compressis vasis sanguiferis sanguis ad partem aliquam liberè pervenire non valeat, adeoque nectare hoc deficiente emori possit, hinc volatilibus via illi aperienda & ea vi, qua ~ acidus min. mitigat V. acidum peccans in gangræna corrigendum est, explicante Illust. Schræckio in *Schol. Eundem in finem Craanius in Prax. Med. Reform. cap. 117.* laudat ∇.theriac. camph. & vin. absinthit. in quo scordium, aloes & myrrh. macerata, cum linteis superponendo. In causa venenatâ præter vesicatoria, theriacam: in scorbuto antiscorbutica, ~ ⊖ * & simil. præscribit *Barbette in Op. Chirurg. p. 2. l. 1. c. 14.* Communissimum verò Barbitonsorum levamen est Unguentum Ægyptiacum, quod præstantissimum & primarium contra gangrænam dicit *Hildanus Tr. de Gangrana & Sphacel. c. 13.* qui obtecta tota parte Ægyptiaco insuper applicandum suadet sequens cataplasma, putredini pariter resistens, humores exsiccans doloresque sedans:

Rec.

Rec. Farinæ lupinor.
lentium
fabarum
Lolii

Θ. marini ana ℥iii.
Pulv. summit. absinth.
scordii utriusque
alliaræ
rutæ ana ℥i.

Coq. in oxymelite simplici & F. Cataplasma, refrigerato adde
Aloes

Myrrh. aa. ℥i.

∇. vit. ℥iii. M.

Alii statim in principio adhibent defensivum ejus seq.

Rec. Farin. hord. ℥iii.
Boli Armen. alb. ℥ii,
Pulv. Gallar. virid.
Nuc. cupressi
Cort. granat. aa. ℥i℥.

Camph. ℥i.

c. oxymel. F. Cataplas.

Oleosa nocent, ut & pingua, quæ poros obstruendo transpirationi
insensibili hic necessariæ contrariantur.

§. 6.

Sæpiusculè mortificata parte tandem

SPHACELVS

accedit, qui nihil aliud, quam membri affecti Amputationem in-
dicat, ne pars sincera trahatur. Quæ ratione autem & methodo
ARTUUM AMPUTATIO cōmuniter institui soleat, in *Medicina*
Nov-antiqua Part. ultim. cap. 6. p. 474. fusius ostendimus, adeo-
que non opus esse videtur, ut actum hic agamus, Novum tantum
&

& recentissimè inventum amputandi modum jam addemus, quem primo Scriptor quidam Anglicus, *Jacobus Yonge*, in Epistola *Curvui triumphali exterebinthina* annexa, ab alio Anglo *Lowdham* nomine sibi communicatum descripsit, postmodum autem non tantum in Belgio exercuit, sed & in peculiari *Dissertatione Epistolari de Nova artuum decurtandorum ratione* fusius prosecutus est *Petrus Hadrianni in F. Verduyn*, Chirurgus Ambstelodamensis quam una cum fig. æneis in compendio exhibent *Acta Eruditorum Lipsiensium* Anni M DC XCVII. Mens. Mart. pag. 119. Enchirises à citato Autore adhibitos αὐτοπτης in casu notabili & oppido raro recenset *D. Fridericus Ruyschius*, in *Resp. ad Epistol. Anat. Problematicam XIV. Thesauris Anat.* subiecta. Verba ejus hæc sunt: Juvenis quidam, cui nomen *Christianus Veldmet*, 16. annos præterpropter natus, nuper ad nostras venit ædes, correptus non solum tumoribus magnis in dextra, verum etiam sinistra manu, uti & in utroque pede eorumque digitis: qui tumores admodum duri, extrinsecus accurate radices cyclaminis, aut potius chrysanthemi Americani radice tuberosa æmulabantur. Hujus mali causam nobis expiscantibus retulerunt ægrotus, ut & anus quædam, ejus Matertera, quod Mater imprægnata impense appetiverat dictas radices Chrysanthemi Americani, quas tamen impetrare haud potuerat. Fœtu jam in lucem edito, reperti sunt, ut aiebat anus, exigui tumores in manibus atque pedibus, qui temporis successu in tantam excreverant molem, præsertim in sinistra manu, ut brachium diutius sustinere vix potuerit, imò coactus fuerit dextra sinistram suffulcire. Tandem, cum unus ex istis tumoribus ulcerosus factus emisisset aliquoties multum sanguinis & patiens manus ponderositatem doloresque immanes diutius perpeti haud posset, totius manus extirpationem nobis proposuit. Nos autem consideratis considerandis annuebamus quidem ejus petitioni, ast verò absque Magistratus consensu variorumque Expertissimorum Medicorum & Chirurgorum adstipulatione operationem non aggressus est Magister *Petrus Verduyn*, auxiliantibus ejus Filio, ut & Genetro *Gomaro à Bortel*.

Die igitur constituta ad dictæ manus amputationem præsen-
tes se sistebant Viri expertissimi, *Vlackveld*, *Smedingh*,
Schyn, *Valentyn*, *la Gme*, *Smit*, nec non exercitatissimi Chirur-
gi, *Aurick*, *Dentelius*, *Pothysen* &c. Patiens, brodio confor-
tatus, admodum erat animosus operationemque perpeßus est
ferè absque ejulatu, ut omnes, qui operationi interfuere, admirati
fuerint.

1. Humeri pars superior circumducebatur splenio quadrupli-
cato, super-imposito splenio longitudinali lateri interiori brachii
& quidem secundum longitudinem, ut hujus & funiculi, seu cinguli
constrictorii, ope vasa tutius & minori cum noxa inter operationem
comprimi possent.

2. Hoc facto Dn. Smith, Hafniensi, injungebatur cingulum
constrictorium bacilli ope leniter & in operatione ipsa fortius con-
torquere, partim ad sanguinis profusionem inhibendam, partim
ut pro tempore brachii stupor excitaretur & dolor arcere-
tur.

3. Ansâ gracili arte circumducebatur cubitus infra juncturam.
Hisce peractis Magister *van Bortel*, Gener Magistri Petri Verduyn,
partem musculosam sinistrâ arripiens dextrâ cultello ancipiti &
mucronato eam perfodit, quam proximè fieri potuit, ad ossa cu-
biti & radii.

Hæc initio facta latere interiore brachii, quem locum quoque
occupabat Operator dictus. Perfossa parte musculosa cultrum
ulterius adegit, incisionem continuando, donec sufficere videba-
tur pro vulneris tegmine, & sic ulterius transversim carnem abscin-
debat. Porrò Magister *P. Verduyn* cæteram partem carnosam cir-
culariter & celeriter incidebat cultro falcato, ad ossa usque, & perio-
stio abraßo utrumque os serrâ dividebat; interim ne caro propen-
dens à cultro aut serra offenderetur, Mag. *Adrianus Verduyn*
prospiciebat.

Manu amputatâ & spongia madida rasurâ ossium ablata vulnus, & per consequens utriusque ossis extremitas tegebatur, quidem à dicto Magistro carne propendente & reservata: ast vero propter carnis contractionem, quæ illico fit post incisionem, totum vulnus ex voto contegi haud potuit. Itaque quod restabat vulneris, ut & totius membri amputati truncus, frusto plano fungi orbicularis obducta & contacta fuerunt, superimposita vesica madida, & super eam altera madefacta, quæ priori aliquanto major erat. Hæ binæ vesicæ, ut firmitus cuti adhærerent, comprimebantur & stabiliebantur circulariter frusto emplastri conglutinantis, cujus latitudo erat unius uncix, longitudo autem spithamarum duarum.

Hoc facto tertia quoque vesica madefacta superimposita fuit, hæmorrhagiæ metu. Ist hæc præcedentibus longior & eodem modo stabilita altius brachium cooperuit.

Hisce ita munitis lamina concava, splenio quadruplicato intus obducta, membri extremo applicata fuit, ea intentione, ut deligatione peracta, famuli manu lamina comprimeretur truncus, hæmorrhagia inhiaberetur & ligaturæ laxius applicari liceret; ut autem dicta lamina cava trunco cohæreret, duo frusta Empl. conglutinantis cruciatim adhibita sunt, ejusdem naturæ ad supra citatum. Hisce peractis & cingulo constrictorio (Gallice *tournequet*) dissoluto, membri extremo applicatum fuit alterum splenium, ex linteo confectum, præcedente majus & crassius, illudque firmatum fuit fascia simplici capite prædita.

Deligatione ita peracta composuit se Patiens in lecto ad quietem: quam ut facilius acquireret, emulsio ex hordeo ad crepat. cocto, sem. cucum. & amygd. præscripta fuit, addita syr. diacodii dimidia uncia. Sub noctem sese mediocriter habenti & alimentum petenti patienti parum dicti brodii exhibitum fuit; & sic sese ad quietem composuit, noctemque transegit satis tranquillam, nullo sanguinis profluvio suborto.

Die insequente brachium bene videbatur constitutum, nullo tumore insigni oblitum: Patiens quoque immunis ab omni febre.

Hisce

Hiscæ visis consultum duximus patientem ex ædibus Mag. *Verduyn* transferre in locum quietiorem, ubi illum inviserunt *M. van Bortel & Verduyn*, qui deligationis exteriora abstulerunt, vulnusque mitius deligarunt, id quod levamen patienti adferebat. Tertia die sub meridiem integra deligatio simul, cum vesicis, ablata fuit invenimusque separationem epidermis s. hydatidem, onustam humore loturæ carnis æmulo, idque parte anteriore juncturæ cubiti, eaque aperta reperimus subsitam cutim nonnihil quoque infectam & gangrænam ulteriorem mentientem; eodem quoque tempore patiens non immunis erat ab omni febre & membri extremitas justo magis tumefacta: Vulnus tamen magna ex parte carne, quæ in amputatione conservata fuerat, coopertum invenimus, sine sanguinis profluvio. Quia autem omnis hæmorrhagiæ novæ metus nobis nondum erat ademptus, in deligationis renovatione non omissus fuit fungus orbicularis, munitus Empl. diapalma, splenio quadruplicato & ligatura convenienti.

4. die pulsus invenimus concitatiorem & vulnus non minus extumefactum; itaque ablato fungo leniter tantum adducebatur caro in amputatione conservata, idque fasciola empl. glutinosa oblinita, vulgo sutura sicca dicta. Porro totum vulnus tegebatur empl. diapalma dissol. plumaceolis ex linteo carpto confectis haud neglectis. Die insequenti, quæ erat quinta ab amputatione, res eodem ferè modo sese habuit, nec febris quoque mitior facta. Itaque eodem fere modo remissius deligatum fuit vulnus, ast verò eo loco, ubi Gangræna jam prodiit levis; quapropter consultum videbatur cautius prospicere huic symptomati, quam trunci integumento carneo. Itaque lenissimè tantum adducta carne reservata cataplasma ad gangrænam sistendam applicatum fuit. Die insequente vulnere prospeximus digestivo, cataplasmate superimposito. Die autem 7. truncus nonnihil detumuit doluitque, nec patiens à febre immunis, ita, ut magis metueremus abscessum, quam Gangrænam profundior, qui tamen haud supervenit. Altera die

eodem modo res sese habuit, excepto quod nonnihil mollior pars tumefacta nobis obveniret. Die autem 9. pejus res sese habuit, quoad truncum: Gangræna verò in pejorem statum erat redacta. Itaque post ablutionem, cum Ψ . calefacto factam, applicati sunt plumaceoli tetrapharmaco, cum digestivo permixto, illiti, nec non in Ψ . humectati, superimposito cataplasmate Ψ . asperso.

10. autem die febris remissior facta, trunci vulnus pure cocto obfitum, Gangrænae tumor quoque minus durus. Hoc tempore nihil immutatum fuit circa deligationem: Pateriens verò eodem die prima vice questus fuit de dolore pollicis membri detruncati, & præsertim quidem, cum inopinato pollicem extendere conaretur aut mentiretur, non autem cum in animo haberet eum flectere. De cæteris digitis nullæ erant querelæ, illud enim distinctè interrogavimus.

Die 11. major spes affulgebat, quandoquidem omnia in melius vergebant; pus enim laudabile promanabat de vulnere trunci, tumor diminutus, escharæ peripheria humida, cum æquali separatione. In hac renovatione omissa fuit cataplasmatidis applicatio super truncum, non autem supra partem gangræna affectam. Caro autem reservata, quæ ob symptomata supra citata haud satis erat adducta, & propterea retracta, jam denuo fasciis Empl. glutinosò oblinitis reducta & vulnus maximâ ex parte coopertum fuit.

Die 12. Patientis status non erat quidem deterior, sed vero gangrænam profundiores egisse radices videbamus, utpote separatione partim facta: imo tendines musculorum non fuisse immunes à dictâ gangrænâ, ita, ut varii quoque separarentur. Jam à cataplasmatidis usu destitimus, dicto loco prospeximus digestivo & carnem reservatam dictis fasciis, ut antea, adduximus.

Die 13. Pateriens immunis erat ab omni febre, placidè dormiverat, cibum appetebat, truncus carnis adductione maximâ ex parte coopertus erat & quod restabat vulneris, applicuimus unguentum *fac totum* dictum, ut cicatrice ulterius obduceretur vulnus.

nus. Quicquid autem emortuum & gangrena infectum fuerat sub cubiti juncturam, partim forcipe excisum, partim à naturâ separatum erat, adhibitis plumaceolis unguent. digestivo, basilico permixto, oblitis; diebus insequentibus æque melius se habere cepit patiens, inò paucis post diebus prorsus fuerunt curatæ dictæ solutiones continui; quin etiam quo magis appropinquarunt earum curationes, eò majores erant querelæ de dolore amputati membri, secus ac *M. Petrus Verduyn* testatur in *Epistolari sua Dissertatione*, sese quidem bis hanc operationem in pede instituisse, idque eadem methodo & quod tales dolores sympatheticos nondum offenderit.

Hæc sunt quæ supra laudato *Ruyfchio* in & post extirpationem observare licuit, qui de cæterò novam hanc extirpandi methodum concedendam esse dicit, vid. c. l.

§. 7.

Ad tumores sanguineos malignos præ omnibus refert merentur BUBONES & CARBUNCULI, Pests genuina proles. Licet enim in Lue Venerea bubones etiam incommodo sint, attamen vitæ tantas insidias non struunt ac

BUBONES PESTILENTIALES,

qui, si mobiles sint, quandoque etiam discutiuntur: sed præstat & tutius est illos cucurbitulis, aut ventosis, vel rectius vesicatoriis extrahere, aut fixos reddere, & ad maturitatem & suppurationem deducere, addendo semper theriacalia communibus. *D. Barbette* in *Tr. de Peste* pag. mihi 432. seq. modo eosdem tractabat: Primo statim tempore vesicatorium applicabat, etiam si vix notabilis tumor esset, neglectis cucurbitulis, quas eò, quod dolorem febremque causentur, bonos æque ac malos humores alliciant, totumque sanguinem magis alterent, omninò rejicit: vesicis post VII. VIII. aut plures horas dissectis imponebat emplastrum magneticum arsenicale, quod summis laudibus extollit & ex *Hartmanno* & *Agricola* ita describit:

Rec. ♂. crudi.
 ♀. flavi
 Arsenici aa. ℥ii.

subtilissimè pulverisata sepeliantur in phiola, subministretur ignis, donec colliquescant & colorem rubeum subobscurum induant. Vase refrigerato exime materiam, qui Magnes Arsenicalis venenatus amplius non est, ut in canibus cuilibet id experiri licet. Postea

Rec. Gummi serapini
 ammoniaci
 galbani
 Magnetis arsenic. .ana. ℥iii.
 Terebinth. lavat.
 Ceræ. ana. ℥ß.
 ꝑ. succin. ℥ii.
 Terr. ♂. dulcif. ℥i.

Gummata dissolvantur in aceto vin. forti & per pannum lineum expressa bulliendo iterum inspissentur ad priorem consistentiam. Deinde seorsim illiqua ceram & terebinthinam & extra ignem agitata, donec in spissitudinem unguenti redigantur. Adde porrò supradicta gummata & magnetem arsenicalem, cum terrâ ♂. & ꝑ. succini, & habebis emplastrum ad extrahenda (quod ajunt) omnia venena efficacissimum. Ejus enim est naturæ, ut cuti impositum duriorine vestigium quidem escharæ producat, malignos nihilominus humores largiter adeò extrahat, ut juglandi similis magnitudine bubo, V. aut VI. dierum spatio in totum tollatur. Imo in variis subjectis robustioribus escharam neutiquam producit, nisi vesicatorii ope cuticula non solum, sed etiam cutis quædam particula prius corrosa fuerit. In pueris verò & corporibus teneris crustam, nullo vesicatorio præmissa, per se excitare valet.

Crustam hanc genuinam veneni extracti sedem dicit Autor modò laudatus, quæ notabiliter crassa, licet cutis superficialiter saltem corrosa sit, quod notatu dignum censet. Hanc enim rationem censet, cur citius multò separetur, quàm crustæ aliæ arte factæ. Horis enim 24. aut 36. effluxis, solius spatulæ auxilio, nulla præcedente scarificatione, absque ullo, aut saltem haud notabili dolore auferri potest, siquidem emplastro tuo antipestilentiali, quocunque etiam utaris, addideris unguenti basilici aut theriacæ aliquid.

Separationem escharæ alias egregiè promovet seq. unguentum:

Rec. Mellis Virginei
Axungia anatis ana ℥vi.
Fuligin. camin. ℥vi.
Terebinth. ℥i.
Theriac. ℥iii.
℞. scorpion. q.s.
M. F. Unguent.

Quod si tumor, crustâ prima ablata, haud sufficienter imminutus sit, emplastro magnetico arsenicali secunda tertiaque vice producat, procedendo ut ante.

Ulceris tandem consolidatio empl. de minió, albo cocto, diapomphol. aliove exsicc. & cicatrisante absolvatur, hoc tamen observato, ne consolidatio nimis citò fiat & humor malignus in corpore detentus recidivam causetur.

Suppurationem (quæ rarior) si natura intendat, mediis consuetis promoveatur & abscessus phlebotomo, non ruptorio, aperiat, & ulcus tardè curetur, utendo balsamo ☿. terebinth. c. unguent. basil. & theriaca,

Eadem

Eadem ratione tractandæ sunt PAROTIDES pestilenciales, vid. *Ettmüll. in Praxi.*

Peiores sunt

CARBUNCULI

seu pustulæ prominentes atro purpureæ & in ambitu inflammatae. Interim ex observatione sæpius laudati *Barbette* (qui Constitutioni Pestilentiali ipsemet interfuit) sæpius nonnisi pustula alba atque plana se exhibet, quæ pus bonæ notæ continere videtur, compressa verò sicca omninò est & dura, profundè admodum subiectam carnem consumens. Quandoque vesicula sola, limpidò humore repleta, adest, quæ si ante horam 24. non aperiatur, nigredinem acquirit, dissectaque guttas aliquot sanguinis atrii exhibet. Nonnunquam hydatides variæ exiguæ albæque se offerunt, hisce exanthematibus malignis etiam accensendæ.

Curantur carbunculi impediendo ne ulterius serpent : quod optimè fit, si circulus circa illos aut linea cum butyro & ducatur, quod non solum progressum ulterioris mortificationis inhibet & in gangræna partem emortuam à sana secernit, sed etiam carbunculum excidere facit. Interim & hic prodest empl. arsenicale & eschara, ut ante, tractanda. Alii ad ferrum & ignem confugiunt, quæ utrobique Chirurgum requirunt expertum.

§. 8.

Ab humoribus sanguineis hætenus expeditis communiter distinguunt

ERISYPELAS,

quod cum HERPETE hætenus à bile deduxerunt : sed rectius ab acido volatili & subtili, cum Θ .vol. balsamico M. S. febriliter effervescente & in parte quadam cutanea diffuso sanguinis stagnationem promovente, scaturire dicitur ab *Ettmüllero* in *Chirurg. Med. Cap. 1. Membr. 3.* id quod iuvantia & nocentia satis comprobant. In cura etenim, præmissis diaphoreticis internis, externè conveniunt acidum absorbentia, cum primis Saturnina & creta-

Fig. 1.

Fig. 2.

SECTIO IV. DE AFFECTIBVS ARTUUM.

424

cer, quæ non tam bili, quam acidop. n. inimica sunt. Sic *Muy-
sius* erysipelas cruris intra biduum curavit unico lavamento aci-
dum temperante & constante ex V . camphorato, lithargyrio, creta
& Θ . prunellæ &c. teste *Obs. VI. Dec. I. Prax. Chirurg. Ration.*
Similem virtutem habet Pulv. erysipelatodes *Myns.* loco cujus seq.
laudant alii:

Rec. Ceruss. p. ii. vel iii.

Myrrh. p. i.

Farin. domest. cochl. aliquot.

Addi m. potest pulv. liquir. M.

Vulgus solam cretam pulveris. aut farin. domest. ope chartæ em-
poreticæ parti effectæ imponit, idque felici sæpe cum effectu

D. Barbette fomenta quoque laudat madida, v. g.

Rec. Myrrh. rub. pulveris. ℥ii .

Sacch. ℥i .

Camphor. ℥i .

Op. g. XXV.

Vin. alb. Gall. ℥vi .

madeſiant eò lintea applic. & repetantur frige facta: rectius tn. ℥viii . vin.
aut ℥i . Θ . * substituitur.

Qui à madidis abhorrent, utantur linteo crocato *Myns.*
An linteum primò Virg. menstruo conspurcatum & ab *Ettmüllero*
c. l. tantopere laudatum præ alio sanguine menstruo tantam
prærogativam habeat? dubito.

Quantum verò linimenta pinguia oleosa & unguenta nocē-
ant, testatur *Hildani Observatio 82. Cent. i.* Ubi erysipelas o. ro l.
inunctum in gangrænam abiit.

In Erysipetate ulcerato, ut & Herpete

Rec. Troch. alb. Rhas. ℥ii.
 Myrh. rubr.
 Licharg. aur. ana. ℥i.
 Flor. Δ . 3℔.
 Sarcocoll. ℥ii.
 M. F. Linimentum.

§. 9.

In tumoribus pituitosis, serosis & plus minus flatulentis, OEDEMATIBVS ET EMPHYSEMATIBVS, præmissis purgantibus internis, in hydrope alibi commendatis, optimum est consilium, quod *Barbette* in *Op. Chirurgico-Anat. P. 2. L. 1. c. 4.* suadet & in usu habuit, dum brachiis aut pedibus fascias longitudine 12. aut 15. ulnarum præditas curiosè circumjici curat, ita ut & superiora versus adscendant & descendentì humori nulli collectionis locum concedant. Hoc modo enim partes nobiles roborantur, humores p. n. educuntur, membraque externa spatio paucorum dierum sanitati restituantur.

Ad discutiendos autem humores jam impactos & interceptos

Rec. Rad. alth. ℥iii.
 bryon.
 ebul. ana ℥ii.
 Fol. salv.
 rut. ana. Mi.
 fabin. M℔.
 Coq. ex ∇ . & Vin. p. æ. Addendo sub fin. aceti ℥iii.
 Contus. add. Farin. fab. ℥i℔.
 Cin. com. 3℔.
 Stercor. vaccin. ℥i.
 Θ . com. 3℔.
 ferm. 3℔.

℞. chamom. ℥iiii.
axung. porc. ℥ii.
M. F. Cataplasma.

Quod etiam prodest, si abscessum minetur. Aliàs hoc in casu empl. diaphoret. *Myns.* egregium est. Vulgus internam cort. sambuci applicat, aut vaporem acet. ex later. candef. adhibet.

Quod si œdemata hæc, in declinatione morborum, cum primis febrium (dum ægri rursus strenuè edunt) accidunt, laudatur Geranium Robertianum c. abs. contusum & applicatum. Eiusdem efficaciz est chelidonium majus recens contusum.

In Hæticorum & Phthisicorum tumoribus pedum œdematosi frustra sunt omnia, vid. *Ettm. in Chirurg. Med. C. 3. Membr. 1.* Tumores lymphatici & serosi tunc etiam aperiuntur, exemplo illius, qui describitur & depingitur in *Miscell. Nat. Cur. Dec. 11. A. V. Obs. 208. p. 431. Conf. Fig. 3. TAB. IV.* ubi a. est Tumor serosus & lymphat. b. locus apertionis,

§. 10.

Quos melancholicos olim tumores vocabant, non minus ab acido, particulas sanguinis terrestres & nutrimentum proprium extravasatum condensante, oriuntur, quos inter

SCIRRHI

cum primis eminent, qui præmissis internis per resolventia fortiora ex gummatibus, camphora & q. abigendi sunt, è quibus efficax satis emplastrum commendat ante laudatus *Ettmullerus l. c.*

Rec. Suc. cicut. express.
mandrag. ana. ℥iv.

Coq. in tigillo, assiduè movendo, ad extracti liquidioris consistentiam, adde:

H h h 2

Galb.

Galb. cum acet. sol.

Gum. ammon. c, acet. sol. aa. ℥iii.

Empl. de melilot.

diachyl. simpl.

Tereb. ana. ℥ii.

Croc. Orient. ℥iii.

Ⓞ. *ci. ℥i.

Ⓞ. ♀. foetid. ℥i℥.

Cera q. s.

M. F. Empl. applicandum scirrho. Convenit etiam Empl. diaⓂ. Rul. Empl. de ran. cum Ⓞ. Lam. plumb. Ⓞ. illita.

Scirrhī dolentes & livescētes ut Ⓞ. occult. curandi, nec facile cauteriis tractandi, vid. *Hild. Cent. 6. Hist. 7.*

§. II.

Restant TUMORES CYSTICI,
STEATOMA,
ATHEROMA,
MELICERIS,

quorum hæc materiam melli, illud pulti, istud autem sebo haud absimilem continere solent, vid. *Medicin. Nov-antiq. Part. 8. c. 6. §. 10.* Quandoque tamen alia, ab hisce contentis diversissima, in illis observantur. Sic in Meliceride notabili *Miscellan. S. R. I. A ad. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. 5. Obs. 210. p. 413.* Celeb. *Joh. Mauric. Hoffmannus*, præter materiam melleam, fasciculum pilorum invenit & in *Fig. 1. TAB. II.* ob oculos posuit: in qua

Lit. a. a. a. denotant integumenta capitis cum folliculo resecta & remota.

b. Melleam meliceridis materiam.

c. Fasciculum pilorum.

Alibi, sc. *Ejusdem Dec. 2. Ann. VIII. Obs. 187. pag. 484.* idem in tumore atheromate simili, qui partui monstroso connascebatur, contexit catervam corporum glandulosorum, tum majorum,

tum

tum minorum : quibus omnibus ansam dederat appetitus matris insolitus, quæ tempore gestationis primo apud Rusticum vicinum insignis magnitudinis ventriculum suillum, cruore & lardo, uti moris est, infarctum (einen Saumagen) conspexerat & visi admiratione permota manibus primum in altis elevatis dein depressis nares sibi percusserat, unde tumor hic partim albus, partim rubore suffusus vasculisque plurimis hinc inde excurrentibus præditus infantis natibus post partum adhærebat, ut omnia ex Fig. I. & II. TAB. XIV. observari poterunt, ubi in Fig. I.

Lit. A. denotat Tumorem.

B. B. Vasa in eo decurrentia.

a. Pudendum foemininum.

b. anum.

Fig. II.

a. b. sunt tunicæ folliculi dissecti.

cc. d. d. glandulæ plurimæ figuræ ovalis.

ee. ff. reliquæ glandulæ incertæ magnitudinis.

gg. rugæ prominulæ, illis similes, quæ aliàs in tunica nervea ventriculorum occurrunt.

Nec semper unicus folliculus in tumoribus illis latet, sed quandoque pluribus materia continetur. In humero siquidem insigne atheroma triplici folliculo præditum, in Legionis Vice Præfecto la Branche, observavit *D. Joh. Pilas*, quod suasu & annuente *D. Zuvelsero* caustico quodam feliciter curavit, testibus *Miscellan. Germ. Cur. Dec. I. Ann. II. Obs. 92. pag. 167.*

Pro tollendis & curandis autem hisce tumoribus nonnulli quandoque fortioribus discutientibus utuntur, imprimis empl. oxycroceo, vel seq. *Barbette*:

Rec. Ladan. ʒi.

Myrrh. rubr. ʒiii.

Camph. ʒi. M.

Hhh 3

Vel

Vel

Rec. Gummi Sagapen.
 ammon. aa. $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$.
 Rad. Pyrethri.
 Euphorb. ana. $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$.
 Δ . citr. $\mathfrak{z}\mathfrak{iii}$.
 \circ . succin. $\mathfrak{z}\mathfrak{i}$.
 M. F. Empl.

Ast nisi in primo statim exortu hæc administrentur, postea nihil efficient. Certior est enchiresis Chirurgica, quæ aut sectione, aut causticis perficitur. Illic cutis in forma crucis inciditur, ut in *Fig. I. TAB. II.* videre licet. Abhinc folliculus, una cum materia intus contenta, separatur & à pedunculo, cui adhæret, abscinditur, qui ligandus & corrodeendus est, ne malum repullulet. Cavendum autem, ne folliculus rumpatur & fistula, vel ulcus sordidum inde oriatur.

Sin præter expectationem illud fiat, corrosiva adhibenda, quibus solis etiam alii utuntur. Ita tumor ille capitis insignis (quem *Talpam*, vel *testudinem* alii dixerunt) ut & alter in cervice in *Fig. 3. & 4. TAB. II.* corrosivo quondam feliciter sublatis fuere ab Operatore *Joh. Michaeli Sutorio*: qui horrendum quoque illud *Steatoma* in sinistro humero mulieris rusticæ, ab A. ad B. duos pedes longum, 50. libras pendens & in *Fig. 2. TAB. XV.* depictum corrosivo suo sustulit, referente *B. Joh. Georgio Volckamero Sen. Præsidi* quondam *S. R. I. Acad. Nat. Cur. Magnifico*, in *Miscell. Germ. Dec. 2. Ann. VIII. Obs. 227. 228.*

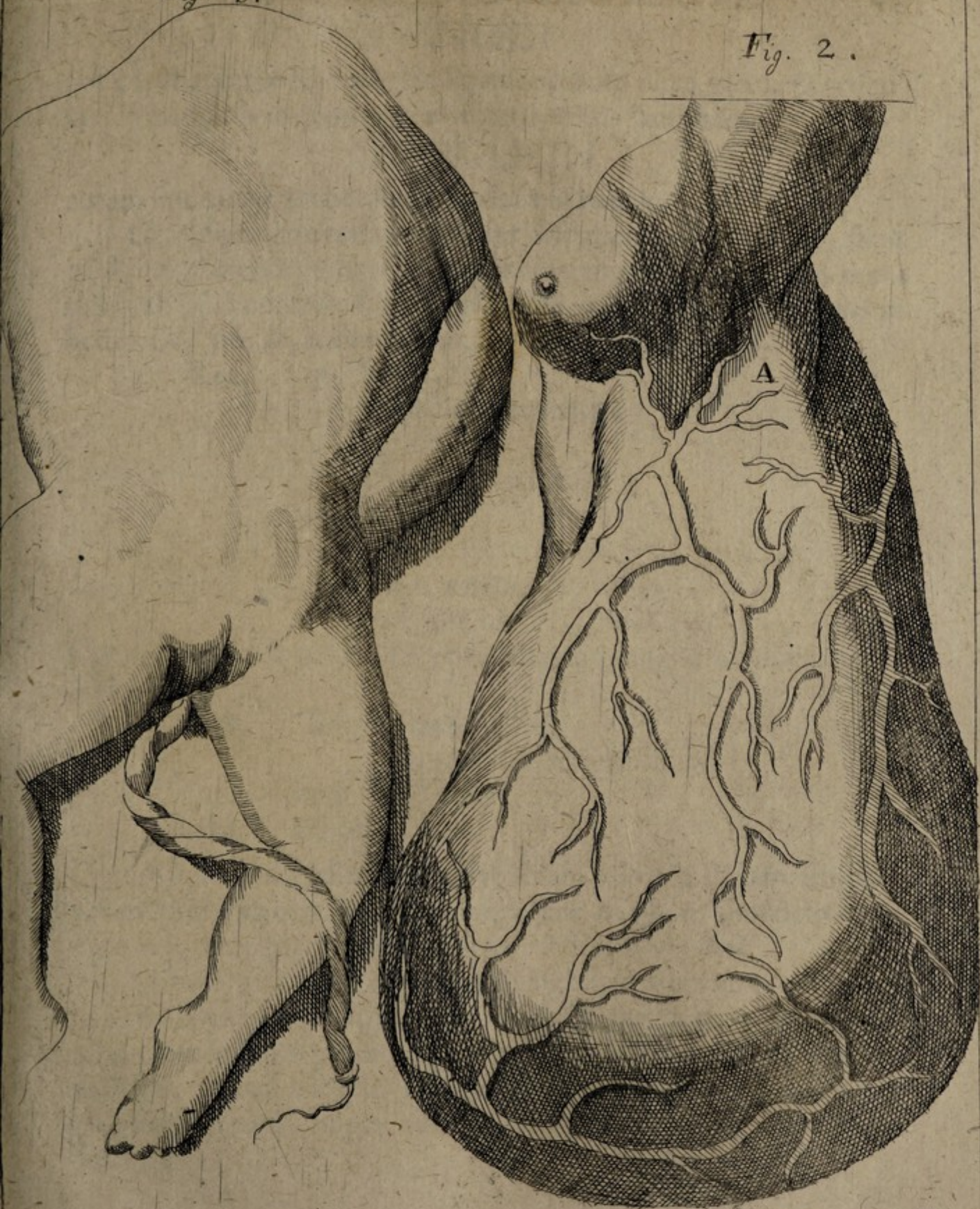
§. 12.

Pertinent huc **NODI** atque **GANGLION**, quæ duo vulgò confunduntur, ut ut accuratiores hanc inter illa differentiam constituent, quod

NODI

Fig. 1.

Fig. 2.

NODI

sint extuberantiæ & tumores ligamentorum circa genua & articulos, Pontificiis in genua sæpe prolabantibus familiares:

GANGLION

autem sint tales extuberantiæ nodosæ in nervis.

Utrobique conveniunt fortiter discutientia & nervina, sicut post purgationem institutam fabricatorem pectinum multis nodis in brachio laborantem seq. se restituisse testatur *D. Wincklerus in Schol. Obs. 316. Miscellan. Germ. Cur. Dec. 1. A. 3. p. 466.*

Rec. ℞. limac.
 lumbric. terr. ana. ʒi.
 lil. alb.
 chamom. ana. ʒiʒ.
 verb.
 tabac.
 samb. aa. ʒi.
 cast. ʒʒ. M.

Quocum manè & vesperi brachia illinendo ganglia evanuerunt.
 Vel

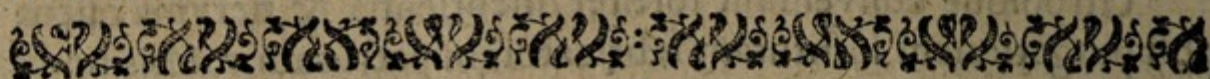
Rec. Empl. diaph. Myns.
 de ammon. Querc. aa. ʒi.
 malax. cum ℞. ʒ. foetid.
 M. F. Empl.

Alii laminam plumbeam, sive solam, sive ʒ. illitam alligant, vel membro prius c. ~. vin. camph. aut ~. ☉ *. perfrictio empl. vigon. de ran. c. ʒ. adhibent, vid. *Ettmüll. in Chir. Med.*

Mirum verò curandi modum habet *Jobus van Meeckren* in *Observ. Chirurgico-Med. pag. 294*, quò Chirurgus lævâ manu firmiter detinet manum planam ægroti ganglio affectam & tabulæ impositam: dextrâ verò, in formam pugni efformatâ, bis terve ganglion percutit, usque dum illud resolutum notat, vid. *Fig. 1. TAB. IV.*

Alii

Alii percussione hanc cum ferula lignea, cujus medio aliquid plumbi infusum, instituunt, apponendo abhinc empl. de ranis c. ʒ. & strictam satis ligaturam adhibendo, conf. *Mussus in Praxi Chirurg. Ration. Dec. 2. Obs. 8. p. 36.* Vulgus sola saliva jejuni hominis indies fricando curat ganglia, loco cujus ʒo. Petrar laudat *Binningerus Obs. 2.*

CAPUT III.

DE

ULCERIBUS ARTUUM.

§. I.

Tumoribus suppuratis & apertis succedunt ULCERA, quæ in se vel benigna, vel maligna sunt, temporis autem intuitu in recentia & antiqua dividuntur.

ULCERA BENIGNA ET RECENTIA

facile tolluntur, si humor affluens maturetur, caro absumpta reparetur, tandemque cicatrix inducatur. Primum digestiva, secundum sarcotica, & tertium epulotica expediunt. Digestiva fiunt vel simplicissime ex vitello ovi cum terebinthina, quod Chirurgi per excellentiam ita vocant, vel mistis aliis balsamicis, v. g. in seq. *Barbette*

Rec.

ʒo. oliv. ʒii.

ceræ citrin. ʒss.

thuris

mastich. ana. ʒi.

vitell. ovi n. i.

Butyr. sine sale q. s.

F. Unguent.

Sae

Sarcotica pariter è balsamicis & Saturninis acidum absorbentibus fiunt v. g.

Rec. Lithargyr. præp.

Lapid. calam. præp. aa. ʒß.

c. f. q. o. com. & ✕ vin. M. F. Unguentum.

probatissimum, cui ✕ partim ob meliorem reclusionem, partim ut facilius acido p. n. se jungat, additur. Pertinet huc Unguentum Fuscum Felic. Würzii, & cum eo compositum:

Rec. Unguent. Fel. Würz. ʒiii.

basilicon. ʒß.

Gum. elem. ʒii.

Terebinth. ʒvi.

Colophon.

Myrrh.

Aloes

Mastich. aa. ʒß.

Lithargyr aur. ʒiii.

o. ros. q. f. M. F. Unguentum ab ante laudato.

Barbette laudatum.

Epulotica & cicatrisantia è pulveribus exsiccantibus, Saturninis & adstring. fiant, quæ vel ulceri insperguntur (in specie in iis subjectis, quorum cutis unctiosa non fert) vel cum unguent. gryf. & diapomphol. in unguentum mutantur. Chirurghi empl. album coctum, aut de spermate ranarum, adhibent. *Muyssius in Praxi Chirurg. Rat. Dec. 1. obs. VI.* ex similibus acidum temperantibus placentulam duram crassamque, ulceribus paulo majorem, format & applicat, & si erysipelas jungatur, linteum quadruplex cum mixtura ex ▽ flor. sambuc. spiritu vini, camphora & saccharo imponit. Cum primis autem in **ULCERE VARICOSO**, ad compescendam hæmorrhagiam, placentam supradictam laudat, *Dec. 2. obs. 6.*

Mirum verò ulceris genus, è quo uno die XXX. ova, humore limpidio plena & aliis diebus plura, subventaneis columbarum similia, exclusa fuere, seq. injectione curavit:

Iii

Rec.

Rec. Rad. aristol. rotund. ℥iij.
 Herb. card. benedict.
 veronic. ana M℥.
 Ocul. ʒi.
 Myrrh.
 Aloës ana ʒi.

Coq. secundum artem in vin. Gallico & colatura detur pro usu.
 Vid. cit. lib. Decad. 3. Obs. 4. ubi & ætiologiam ovorum illorum
 reperies.

§. 2.

In ULCERIBUS ANTIQUIS atque SORDIDIS caro putri-
 da excrefcens prius causticis & exedentibus est tollenda, O. sc.
 ulso, ꝓ præcip. rub. vel utroque:

Rec. O. ulsi ʒii.
 ꝓ. ꝓ. rub. ʒi. M.

Insperg. paululum, donec carne luxuriante absuntâ ulcus rubicun-
 dum & floridum evadat. Abhinc supradicta remedia applicen-
 tur.

In malo contumaciori internè Decocta lignorum aliquam-
 diu adhibita conveniunt, quibus C. Imperiales olim in simili casu
 lucrabatur Pharmacopœus Grünstadiensis, in Comitatu Leinin-
 genfi. Postquam enim Civis illius loci jam ab aliquot annis ulcus
 quodammodo depascens in cervicè gesserat & in nuptiis illic cele-
 bratis inter pocula se C. Imperialibus ejus curam remuneraturum
 satis liberaliter dixisset, Pharmacopœus absque ulteriori pacto De-
 coctum lignorum per aliquot hebdomadas illi propinabat & ab-
 hinc, adhibitis simul externis, ulcus curabat. Rogatus tandem de
 mercede atque sostro C. Imperiales prætendebat. Civis attonitus
 renuebat. Re autem ad Dicasterium delatâ, pluribus Thraconi-
 cam civis stipulationem in convivio nuptiali factam jurato atte-
 stantibus, per sententiam Judicis ad solutionem pretii illius con-
 demnabatur magno promissor hiatu.

Omnibus his irritis tandem ad Salivationem recurrendum, cumprimis si Luis & rez quædam suspicio adfuerit.

§. 3.

Iisdem etiam medicamentis tractanda sunt

ULCERA MALIGNA

CACOETHEA & PHAGADENICA, in quibus seq. lotionem & unguentum laudat D. Barbette in Op. Anatomico-Chir. p. 31. lib. 3. cap. 4.

Rec. Flor. ros. rubr.
balauft. ana Mi.
Fol. plantag. Miß.
Nuc. cupress.
Baccar. myrt,
Cortic. granat. aa. ʒß.
coq. ex vino rubro.

Layetur eo ulcus; hinc sequens imponatur:

Rec. Tut. præpar. ʒß.
Plumb. ust.
Ceruss. lot. aa. ʒi.
Bol. Armen. ʒß.
Unguent. Ægypt. q. p.
M. F. Unguentum.

§. 4.

ULCERA CARIOSA non minus sunt contumacissima, cumprimis, si malum ab interiori ossium superficie originem ducat, unde dolores lancinantes, cum tumore molliusculo & concolori, quem

SPINAM VENTOSAM

vulgò vocant, cui sæpe succedunt ulcera ejusmodi cariosa & fistulosa, cum cartilaginea partis affectæ excreſcentia, febre & macie ægri &c.

In Cura sunt, qui corruptionem corrigere sustinent per Euphorbium, cum $\sim \text{Ⓢ}$ & V . Verum cum *Hildanus* jamdum acidorum noxam observaverit, pluribus vero rationibus demonstraverit *Muysius Prax. Chir. Rat. Dec. I. Obf. 8.* hinc praestat Terebinthina coctione indurata & Aegyptiaco unguento mixta, vid. *Nuckius in Experim. Chirurg. LXVI. p. 154.* ubi seq. quoque fomentationem summopere commendat:

Rec. Rasur. lign. Guajac, ℥iiss .

Cortic. ejusdem ℥i .

Herb. card. bened.

absinth. ana Mi .

scord.

cent. min.

rut. ana M℥ .

Coquantur in s. q. ∇ . & Vin.

Colat.

Rec. ℥xx . add.

Aq. Theriac. ℥ij .

Mell. rosat. ℥i . M. F. Fomentum,

plumaceolis petiisque madidis calidè applicandum.

Hisce nihil proficientibus ad ferrum & ignem progrediendum. Primo itaque scalpro, si fieri poterit, caries abradatur: vel, si malum in profundo lateat, terebra applicetur. Sublata carie pulveres exsiccantes & callum generantes facto foramini inspergantur. Quando autem dicta instrumenta ob loci angustiam applicari nequeunt, cannula admoveatur, perque eandem ferro seu cauterio ardenti pars affecta inuratur & retracto per eandem cannulam cauterio medicamenta allegata modò applicentur.

Om nibus tandem irritis membrum Spina ventosa affectum aut forcipe aut ferra amputandum est, eò quem in ℥ . de sphacello jamdum inculcavimus, modo.

§. 5.

ULCERA FISTULOSA præ aliis eleganter prosecutus est *Barbette l.c. Cap. V.* quem *κατὰ πόδα*, quod dicitur, secutus est *Ettmüllerus* in *Chir. Medica*. Sinus illorum aut rectas, aut obli-
quas, aut simplices aut multiplices constituit, qui utrobique aut in
sola carne hærent, aut ad nervum, aut arteriam pergunt; eaque de
causa primo exploratio instituenda est, quæ aut stylo, aut can-
dela cerea perficitur. Ille commodior est, ubi fistula ad os pe-
netrat: hæc ubi in carne aut partibus sensibilibus terminatur.
Si in sola carne hæreat fistula, illud, quod stylo tangitur, molle est
& pus, quod effluit, album, æquale & copiosum. Sin ad ner-
vum pertingat, magnus dolor percipitur, cum exploratur finis
profunditas, & pus, quod evacuatur, pingue & oleosum est, at in
minori copia, & actio illius membri, ad quod nervus tendit,
difficilior redditur. Sin ad os penetret, durum quid stylo occurrit,
dolor etiam aliqualis adest, periostio nondum consumpto. Sin
vero os carie laboret, asperum quid & ad tactum inæquale per-
cipitur, pus effluens nigricat & mali odoris ac tenuis consistentiæ
est.

Sin ad venam pertingat sinus, pus facis inftar egreditur:
rubicundius vero hoc est crassiusque, ubi vena erosa. Sin Arteriam
penetret, quod exit tenuius est pellucidumque magis, aliquaque
cum saltu prodit.

Curatio duplex est, Vera sc. & Palliativa. In priori, præmissis
universalibus internis, callus est absumendus, fistula mundificanda
& hinc consolidanda. Pro callo absumendo succum chelidonii
cum pinguedine vitulina & cera permista, in nosocomio Patavino,
cum successu à Dn. *Marchette* adhibitum vidit *Velschius* in *Microm.*
Cent. 3. Obs. 86. Ad mundificationem ampliatur orificium turundis
è medulla sambuci aut rad. gentianæ, & abhinc infundantur liquores
balsamici: Essent. myrrhæ, elix. propriet. sine acido, succus Nico-
t. c. v. v. calc. viv. sive sola, sive cum v & x dulc. Vel in malo contu-
maciori

Rec. Mell. ros. ℥iii.
 ~. vini. ℥β.
 essent. myrrh. ℥ij.
 ☿ edulc. vel
 = vulg. ℥β. M.

Vel

Rec. Unguent. Ægypt.
 ☿ =. ℥i.
 Lixiv. com. ℥iv.
 ∇. rosar. ℥i.
 plantag. ℥iv.
 Arsen. ℥i.

Coq. ad consumptionem tertiæ partis: reliquum fistulis illinatur, cum primis locis callosis, ut absumatur callus.

His irritis, aut ob dolorem minus applicabilibus, ad sectionem syringotomo instituendam, aut uersionem recurrendum, de quibus alibi in fistulis particularibus trium regionum dictum fuit.

Cura palliativa exactâ diata, decoctis vulnerariis (purgantibus, sudoriferis &c. præmissis) & exteriore fistulæ consolidatione per balsamica perficitur, quamvis recidiva semper pertimescenda sit.

CAP.

CAPUT IV.

DE AMBUSTIONIBUS.

§. 1.

Inter Tumores & Ulcera medium qs. tenent, aut de utrisque participant

AMBUSTA,

quorum tres gradus, seu species, constituunt 1. Fit, si ardor saltem & dolor in parte affecta excitatur ab ambustione &, nisi statim remedia adhibeantur, cuticula à vera cute separatur, aut vesica excitatur, in qua aqua limpida continetur: quæ omnia ab aqua fervente, stramine, stipulis, aut linteis ignitis oriuntur. 2. Si ipsa cutis aduritur, & statim vesicula, sed absque crusta, attollitur, qualem adustionem olea & oleosa, pix, mel &c. ferventia partiq; diutius adherentia inducunt. 3. Si subjecta quoque caro aduritur, cutis nigra evadit, sensum nonnihil amittit & postquam eschara decidit, ulcus satis profundum relinquitur, ut à metallis liquefactis & quandoque pulv. pyriò fieri solet.

§. 2.

In Curatione pro primo gradu sufficit atramentum statim adhibitum, vel & ☿ per deliquium, si eo pars affecta leviter tangatur, quia ita pori cuticulæ ac tubuli cutis aperiuntur & acor humorum stagnantium temperatur, ut in se ipso olim expertus fuit *Mysius*, postquam pedem tinctura fervida Coffi ambusserat. Alii partem ambustam statim igni admovent, ut empyreuma per poros expellatur. Pustulæ autem si eleventur, tertio demum die aperiuntur, quia aliàs nuda cutis subjacens ab aëre ambiente, ut
&

& à medicamentis nimis dolet, dum tertio die iterum novæ cuticulæ rudimentum adest. Interim diutius apertio protrahenda non est, ne corrosio sequatur.

Cave autem ne partem ambustam statim aquæ frigidæ immergas, unde gangræna & tandem sphacelus oriri potest, ut Civis Megalindani filio olim accidisse novi, qui hac de causa indicis digiti jacturam tulit.

§. 3

In secundo & tertio gradu linimentis ad ambusta opus habemus, quæ simplicissimè parantur, si ϕ commun. aut anod. in lixiv. calcis viv. coquantur & in linimentum concutiantur, ad imit. *Ludovici in Pharmac. Mod. sec. applic. p. 197.* Vel si lardum incendatur, pinguedo destillans $\nabla \Psi$. excip. & in linim. agitentur. Vel

Rec.

Ψ lotæ.

Tutiæ præp. aa. \mathfrak{z} i.

album. ov. N. i.

Cum aceto destill. & ϕ ros. q. s. M. F. Liniment. in mort. plumbeo Escharâ 1. vel 2. die separatâ alia balsamica conveniunt. Sin separari recuset, incisionem ad carnem sanam instituere licet. Gangræna si immineat, aut adsit, curetur more solito.

Digitis manuum vel pedum pluribus combustis linteum mundum, aut lamina plumbea inter partem unam & alteram servetur: quod & in palpebris & labiis observandum.

§. 4.

Quum vero Ambusta ex Pulv. Pyrio frequentissima sint in Praxi, hinc è *Job. Muys. Prax. Chirurg. Ration.*

CASUM

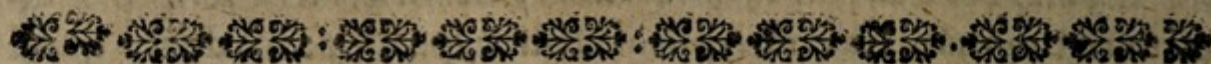
quendam annectere liceat, qualem & hic Giffæ bis se trusisse memin. Habetur autem in *Dec. IV. obs. 2. p. 4.* verbis ibi: Viro anum agenti trigesimum pulvis tormentarius accensus omnem faciem, cum utraque manu, ambusserat: unde mox rubor ac dolor pro-

provenit atrocissimus, ad quem demulcendum, quod fortè ad manus erat, atramentum imposuit ager. Si conspexisses hoc in statu patientem, Diabolum Te videre affirmasses, nisi cum Æthiopibus Diabolum album Tibi persuaseris: cui opinioni favere videtur *Thomas Broune*, in *Pseudodoxia epidemica*, sacra scriptura inmixto testimonio, quæ in Apocal. Joh. cap. 19. §. 20. dicit, quod Satanæ domicilium sit stagnum ignis ardens ☿: fumus autem accensi sulphuris, ut Autor modo citatus Philosophatur, crebra experientia teste, dealbat vestimenta lanea, ut caligas aliaque; & sic quicquid in inferno reperitur album esse concludit; sed his obiter dictis transeamus ad id quod res est. Accersitus partibus læsis imposui cæpas cum melle communi contusas, quod medicamentum valde prodest partibus ambustis, in principio adhibitum, si cutis adhuc integra esse reperiatur: nam eadem læsâ dolor vehemens, inde absque dubio secuturus, hoc medicamentum tunc minimè convenire docet. Postero die multæ vesiculæ per manus ambas vultumque sparsæ in conspectum veniebant, quæ tertiâ à combustione luce forcipe apertæ haud parum aquæ limpidæ fundebant. Tunc sequens cerotum præscripsi:

Rec. Cerussæ
Pulp. rad. consol. maj. aa. ℥i.
Lithargyr.
Lap. calamin.
Minii.
℞ olivar.
Ceræ ana ℥vi. F. Cerotum.

in cujus confectione notandum, oleo & ceræ prius liquefactæ addi debere pulveres subtilissimè tritos & cribatos, ac ubi hæc fermè refrigererint, intermisceri debere pulpam prædictam, quæ hoc pacto extrahitur: radices sc. prius purgatæ ac in orbiculos scissæ in v. communi coquuntur ad mollitiem, sicque per linteum rarum trahuntur.

Hujus ceroti unciis tribus admiscui tantundem unguenti aurei, cujus descriptionem exhibet Pharmacopœia Amstelodamensis, atque hoc medicamento lintea subtilia ac mollia inuncta partibus lœsis imponebantur & sic ægrotus brevi sanatus est.

CAPUT V.

DE

VULNERIBUS ARTUUM

§. I.

Artuum vulnera neque lethalitatis neque curationis intuitu tam ardua sunt, quam vulnera partium in tribus C. H. regionibus contentarum, cum toto die observemus integros artus superstitite vita posse amputari.

Dividuntur in superficialia & profunda, hæcque vel carnosa sunt, vel cum vasorum læsionibus & dissectionibus conjuncta. Utrobique reunio indicatur, quæ citò, tuto & jucunde fiat. Citò fit unio, si in VULNERIBUS RECENTIBUS fibræ dissectæ l. dissolutæ eadem ratione combinentur, ut antea fuerunt, ita enim vel sola ligatura, vel simplicissimo Sutorum emplastro, ex pice parato, citra ullum remedium aliud, labia conglutinari possunt.

Neque enim in omnibus omnium vulneribus Chirurgorum mōre suppuratio prius per digestiva promovenda, sed in vulneribus recentibus & non adeo profundis (exemptis prius eximendis) statim unio procurari poterit, aerem tantum arcendo, per ligat: emplastra, glutinum aut & balsamicorum applicationem, qualia sunt Balsam. Peruvian. ♀. tereb. ♂. terebinth. ♂. hyperic. præcavendo semper inflammationem. Gallus quidam, *Anel* dictus, vulnera

vulnera suctione curat & hunc in finem in profundioribus antliae pneumaticae (de cuius usu in rebus Medicis Disputationem olim publicavit D. Elias Camerarius) applicationem suadet in Tr. suo Gallico de modo curandi vulnera per suctionem. Tutò autem curamus simul, si in VULNERIBUS PROFUNDIS illico V. S. adhibeamus, qua inflammatio & febris vulneraria praecaventur; quem in finem etiam Decocta vulneraria & pulv. res seu absorbentes ex ocul. ☿, ♀. sig. bol. Arm. & similibus laudantur. Tutius etiam vulnera talia profunda curantur, si non statim arcte uniantur labia, ne his unitis intus suppuratio fiat, & sive fistula, sive caries generetur; quem in finem vulnera nimis angusta saepe majora & longiora fieri debent, si vel à globulis, vel subtilibus & triangularibus instrumentis (quorum intuitu labia concidentia sanguini extravasato exitum praepediunt) infligantur: quo casu insufflando, turundas immittendo, aut secando illa dilatentur, quo peregrina eximi, & si vas quoddam sanguiferum violatum, illud ligari aut aduri possit. Jucundè tandem curantur vulnera, si cicatrices evitentur apta fibrarum combinatione, aut suturis ficcis, de quibus alibi, ubi de Fasciatione & Suturis ex condito agemus.

Remedia hic necessaria, praeter digestivum commune & defensiva, potissimum sunt Traumatica, tam interna, quam externa. Illic alcalia tam fixa, quam volatilia & plus minus mucilaginosae, acidum tum enervantia, tum obtudentia fibrasque conglutinantia conveniunt, qualia sunt Herb. & Rad. Vulnerariae, fanicula, virga aurea, pilosella, hederæ terrestris, plantago, alchimilla, vinca pervinca, rad. symph. maj. figill. Salom. Ocul. ☿. Mumia, Bolus Arm. &c. è quibus Decoct. Vuln. Mixt. Elect. & similia praescribi possunt. v. g.

Rec. Decoct. vulner. Quercetani lib. ii.

Essent. millefol.

hypericon. aa. ʒß.

Syrup. de symph. Fernel. ʒii. M.

F. Potio pro aliquot dosibus.
vel

Rec. ▽. chærefol.
hyperici aa. ℥i℥.
Ocul. ʒ. pp. ℥i℥.
Mum. pulv. ʒi.
Syrup. de Symp. F. ℥i. M.

*

Rec. Conserv. Veron.
rad. symph. aa. ℥i℥.
Essent. alchim. ℥ii.
c. f. q. Syr. de Symp. F. Elect.

*

Rec. Essent. Veron.
Tinct. traum. D. Mich. aa. ℥i℥. M.

*

Rec. Unguent. pot. rubr. ℥i.
balsam. Locatell. ℥i℥. M.
D. pro aliq. dosibus.

Externe decantata Barbitonorum Emplustra sunt: empl. stiticum Crollii, empl. de minio vel basilic. empl. de bolo, & probatissimum Empl. Norimbergense, è minio eum ʒo ros. aut com. ad consistentiam empl. cocto, addendo sub finem camphoram. Nonnulli styracem & alia quædam gummata balsamica addentes emplastrum suum miraculosum inde parant, quale D. Tackio, Physico Wormatiensi, in arcanis est. Alii ex ʒo. hyperici & sim. Balsama Vulneraria conficiunt: quorum vicem simplicissimum ʒo. ovorum, è vitellis ad duritiem coctis expressum, felici cum eventu contulisse vidi.

§. 2.

VULNERA SCLOPETARIA ii, qui castra sunt secuti, præ aliis ritè tractare norunt, unde *Paræi*, *Botalli*, & cumpri-
mis

mis *Tassini* scripta hic commendari merentur, quorum postremus in exiguo tractatulo, cui Tit. *le Chirurgien Militaire*, ou *l'art de guerir les playes d'arquebusade*, breviter, sed solidè, vulnera hæc indeque oriunda symptomata curare docet. Res exemplo patefiet, quod *Muyfius in Praxi Chirurg. Rationali Dec. 3. Obs. 3.* ob oculos ponit, in seq. CASU:

Juvenis XXIV. annorum ægrotabat vulnere cruris per sclopetum inflicto, rotundo, nigricante, ac dolorificò. Globulus plumbeus crus hujus juvenis perforare non potuit, quin illud summè contunderet. Postquam igitur æger ad me venerat, ipsum ad eandem figuram corpus componere jussi, quam habebat, dum vulnerabatur, ac tunc exploratorio plumbeo, imò etiam candelâ cereâ, globulum, quanta potui industria, quæsi, sed frustra, quia nimis profundè descenderat seseque absconderat, sic ut extrahi non posset, Si quis autem sit, qui spectare desiderat instrumenta globulis extrahendis idonea, ipse inspiciat *Guil. Fabric. Hildanum*, *Sculdetum* aliosque. Quid ergo hic agendum? sanguis sc. & humores ob contusionem stagnantes & ab acido coagulati per acidum temperantia debebant dissolvi, ut ita circulatio sanguinis & humorum aliquatenus impedita restitueretur, eaque mediante fibrillæ in vulnere hærentes ac planè emortuæ à carne viva separentur, ac vulnus carne nova iterum impleretur ac sanaretur, quòd, non obstante globulo plumbeo in crure remanente, brevi temporis spatio effecimus hoc unguento imposito, ac, superimposito subsequenti emplastro:

Rec.	Terebinth. ʒii.
	Vitell. ovi. N. i.
	Myrrh.
	Aloes ana. ʒß.
	Ol. ceræ g. x.
M. F.	Unguent.

Kk k 3

Rec.

Rec. Empl. diapalm. ℥ii.

Cretæ. com.

Boli. ana ʒß.

ʒ. diaphor. ʒi.

Ol. ꝑ. per deliq. ʒß.

chamom. q. s.

M. secundum artem & F. Empl. Sed interea temporis externis medicamentis opem tulimus per interna, ac ægroto loco potus vulnerarii aliquoties dedimus scrupulum oculorum ʒ. ac corallii albi tantundem.

§. 3.

In VULNERIBUS VENENATIS, globis, sagittis, gladiis aliisque instrumentis intoxicatis, aut moribus & ictibus animalium rabidorum inflictis, totius corporis ardore, tremore, dilirio, lipothymia &c. comitatis, internè æquè ac externè theriacalia ac bezoardica, alexipharmaca, tam generalia, quàm specifica, sunt adhibenda. Præscriptis igitur internè sudoriferis (purgantia n. & S.V. omninò exulent) externè venenum extrahatur, seu potius expellatur, attrahentibus, vulgò ita dictis, vesicatoriis, cucurbitulis, cum aut sine scarificatione, & si pars læsa non omninò sit nervosa, cauteriis actualibus, post quorum operationem eschara illi cò absumenda, sicque vulnus sensum curandum.

E medicamentis expellentibus & partem affectam roborantibus seqq. laudat *Barbette*:

Rec. Cæpar. coct. ʒiii.

Ther. ʒß.

Stercor. caprin. ʒi.

Radic. angel. pulver. ʒiß.

Ol. scorpion. ʒiß.

Mell. & cer. q. s.

M. F. Empl.

Additis Gummat. & rad symph. in simul consolidat.

§. 4.

§. 4.

Quemadmodum verò in ICTIBUS SCORPIONUM præter interna extus laudatur ☉. scorpionum in & ICTIBUS APUM & CRABRONUM ipsa insecta conquassata & imposita conveniunt, ita quæritur an & morsus animalium, cum primis autem

MORSUS CANIS RABIDI,

Arte Medica curari possit? Negabant illud anno superiori Causidici quidam Leodienses, ad Cameralem Wetzflatiensem Imperialem ablegati, qui à cane rabido demorsos non nisi per miraculum & Missam Pontificiorum curari posse sustinebant, indeque non vulgare argumentum petebant pro adstruenda veritate Religionis Romano-Catholicæ, cum Hæreticis (quos vocant) idem sit impossibile. Quid verò *Hippocrates*? Non expiationes, inquit, juvant, sed quæ eduntur, medentur & nocent, *Lib. de morb. sacro §. 10.* Alii igitur ad lapidem serpentinum, qui in serpentibus pileatis, cobra de capelos dictis, in India Orient. reperitur, aut exinde paratur, confugiunt, quem celeb. *Ettmüllerus* in *Chir. Med. p. m. 1860.* pariter contra morsum canis rabidi commendat, provocans ad experimenta in *Miscellan. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 1. Ann. IV. & V. Obs. 2.* eo facta. Verum cum hoc in loco lapis ille non tam morsui canis rabidi, quam canibus à vipera demorsis applicatus fuerit, & non omnia, quæ homini sunt funesta, necessariò bruta simul æqua facilitate interimant: hinc nescio an lapidi huic plus, quam aliis ab *Helmontio* in *Tr. In verbis herbis & lapidibus magna latet vis* laudatis, sit tribuendum. Unde cum *Mayernio*, Archiatro quondam Regio Londinensi, in *Syn- tagm. II. Prax. Tr. 2. Cap. 12.* viæ Regiæ insistimus & externè vulneri attrahentia, v. g. Podicem gallinæ, cucurbitulas scarificatas & specif. attractivum Paracelsi applicamus: Internè autem bezoardicis & alexipharmacis sudorem movemus, jungendo specifica, inter quæ duo seqq. remedia Autor modò laudatus non fallere dicit:

Rec.

Rec. Fol. rut. ℥vi.
 Allii decorticat. & contus. ℥iv.
 Ther. Londin. ℥vi. vel Androm. aut Mithrid. ℥iv.
 Raf. Stanni subtiliss. vel lim. ejus ℥iv.
 Vin. Malv. l. alius vet. lib. iv.

Ponantur in vase idoneo in cacabum aquæ calentis, per horas vi. vel viii. Col. & exprim. Dos. ab ℥ii. ad ℥vi. mane horis tribus ante cibum, idque per 9. dies, incipiatque ante 9num à morfu diem. Magma applicetur vulnere & singulis 24. horis renoveretur. Datur frigidè aut saltem egelidè. Bestiæ datur duplum paulò post morsum. Satiùs autem putat permiscere ℥i. pulv. stanni pulpæ pomi & bolum deglutire, eique superbibere haultum infusionis præscriptæ.

Vel

Rec. Rad. serpentar. Virgin.
 Flor. hyperic. ana. p. æ.

M. F. alcohol. Dos. à ℥i. ad ℥i.

è decocto convenienti, præparato cum specificis. Cani detur à ℥i ad ℥ß. Equo ad ℥ii. Hoc certum asseritur remedium. *vid. cit, loc.* ubi & alius pulv. specif. quem præter stannum ☿. fluviat. cinis & cranium canis etiam ingreditur.

§. 2.

De CURA VULNERUM MAGNETICA, per pulverem sympatheticum, ex ☿ in ☉ calcin. & per unguentum armarium ex nsneâ, sanguine & pingued. hum. c. aliis parato, jamdum egimus in *Medicina Nov antiqua Part. V. cap. 3. §. 5.* cui jungi poterit *Tr. Comit. Digbæi in Theatro Sympathetico, à B. D. Strauffio*, Antecessore meo, quondam recuso. Candidum de eâ judicium fert *Dn. Barbette*, dum quisquis, inquit, sine superstitione illa utetur, multa medicamentis tribui reperiet, quæ naturæ debentur, adeoque via regia procedere tutissimum esset.

CAPUT VI.

De

LUXATIONIBUS ac FRACTURIS ARTUUM IN GENERE.

§. I.

Ad Luxationum & Fracturarum curationem solidam exactissima Sceleti & Osteologiae cognitio requiritur, quam è *D. Rawii*, Operatoris ante Ambstelndamensis, nuuc Prof. Lugdunensis, dictatis propediem, si Deo placuerit, in *Amphitheatro Anatomico*, cum *Historia Animalium Anatomica*, tradituri & in figuris æneis ob oculos posaturi sumus. Utrobique 1. Extensio 2. Coaptatio 3. Deligatio & 4. Repositio requiritur, ut fufius in *Parte Chirurgica Medicinae Nov-antiqua cap. IV. §. 2.* docuimus. Instrumenta ad omnes has indicationes necessaria *Paraus* & *Scultetus* habent. Enchireses ex autopsia magis, quam scriptis Chirurgorum addiscere licet, in quibus exercendis non tantum summam famæ celebritatem, sed & opum affluentiam sibi comparavit Rusticus quidam Batavus, *Magister Cornelius* vulgo dictus, qui in domo sua deligatoria, haud procul ab Amsterodamo sita, magnam indies luxatorum catervam, undique affluentem, alit & curat. Nobis hac vice ea tantum curæ cordique erunt, quæ in curatione horum affectuum à Medicis præscribi solent diversimode, prout Luxationes aut Fracturæ vel à causâ internâ, vel à causâ externa oriuntur.

LUXATIONES à CAUSA INTERNA nascuntur vel à ligamentorum laxitate, vel nutrimento proprio extravasato, ac inter articulationes ossium hærente. Inde enim primo gelatinæ, mox cartilaginis & tandem ossis naturam induendo, & pedetentim incrementum capiendo os è sinu suo expellit: quæ luxationis species

difficilima & ferè nunquam curabilis statuitur à *Nuckio* in *Experim. Chirurg. XLVIII. pag. 159.*

Interim præscribenda sunt ea, quæ coagulum illud gypseum resolvere valent, intus quidem dando salia volatilia & acriora resolventia, v.g. Flor. \ominus *, ~ & \ominus vol. ossium humanorum: Externe verò acidum destruentia & coagulum resolventia, \circ Petræ, Balsam. Peruv. cum vit. ovi dissolutum & c. Ψ rectific. subactum, ~ lumbricorum, \circ \boxminus foetid. Emplastrum Sticticum Crollii, cum \circ Philos. malaxatum: vel sequens *Ettmülleri*, ad imitationem Empl. de pice *Poterii Cent. 2. obs. 10. 13. 39. & 86.*

Rec. Picis navalis \mathfrak{z} ii.

Terebinthin. \mathfrak{z} ii.

liquefactis &, ubi opus fuerit, cum \circ Chamomillæ q. s. subactis adde, succellivè inspergendo & benè agitando

Flor. \triangle \mathfrak{z} ii.

Pulv. succin.

massich. aa. \mathfrak{z} i.

Mista inducantur super alutam aut linteum crassum, in forma quadrata oblongâ, absque syndone. Hoc & in malo ischiadico & eò in casu, quando ob justo tardiolem repositionem ossium tale coagulum in acetabulis colligitur, pariter convenit, in quo posteriori casu simplicissimum \circ \boxminus foetidum pariter egregium est.

§. 2.

In LUXATIONE à CAUSA EXTERNA, post coaptationem, ad præcavendam inflammationem, ante deligationem membrum c. partibus vicin. decocto quodam nervino, aut vino calido foveatur. Illic

Rec. Rad. consolid. major. \mathfrak{z} iiii.

Herb. salv.

veronic.

rorismarin aa. Mi.

Flor. chamom. p. IV.

[sum-

Summit. Hyperic. Miß.

Sem. carui

fœnic. aa. ʒi.

Coq. in f. q. ▽. simpl. Col. ʒi. add. Vin. infus. salv. aut hyperic. ʒvi. M.

quo partes luxatæ calidè foveantur, fasciæque & sacculi imponendi largiter imbuantur, ut fibrarum tonus restauretur & M. S. circulus conservetur.

Alii, ut *Barbette in Op. Chir. Part. 1. cap. 5. p. 20.* hunc in finem Emplastris roborantibus & defensivis, ex Bolo Armen. Sang. Drac. Litharg. Farin. vol. &c. utuntur.

Quodsi autem inflammatio jam adfuerit, antequam Chirurgus aut Medicus vocetur, hæc ante omnia prius est sistenda, nec vel extensio, vel ulla alia operatio locum habet, priusquam illa sit sublata. Si enim luxatio inflammata violenter extendatur, convulsio lethalis supervenire posset. Tollitur autem fomento supradictæ, emollientibus item, ex Unguent. dialth. cum o. lil. alb. & myrthin. It. Empl. discutienti ex Colophon. Thur. Mastich. Sem. 4. carmin. c. Cera & o. anethino; quod ultimum etiam dolores sopit, quibus post deligationem & repositionem urgentibus deligatio ante 5. 6. aut 7. diem non solvatur, aut, si necessaria videbitur, nonnisi summa quiete peragatur.

Tumor œdematosus nunc sub luxatione, nunc post repositionem, superveniens, præmissis internis sudoriferis, externe per o. penetrantia v. g. o. ʒ. foetid. & ossium hum. Empl. diaphor. Myns. illis malaxatum & similia discutitur. Reliqua vid. in *disp. de Luxat. Nos. Acad. Cont. N. 9.*

§. 3.

In curatione FRACTURARUM similia à Medico præscribenda sunt, siquidem & hic ante fasciarum injectionem fomenta ex vino rubro, aut spiritu vini, sive solo, sive cum ~. lumbric. mixto applicari debent. Ita pariter o. ros. & viol. inungi possunt. Vulgo

ataplasmata ficciora defensiva (vulgò die Dörrbande) ex Bol. Armen. Sang. Drac. Thure, cum alb. ovorum applicant; sed cum poros obstruant, versatiores Chirurghi Emplastra Catagmatica præferunt, quæ *Würzius Part. 2. Chir. cap. 25. p. 228.* simplicissime ex Resina alb. Terebinth. & pulv. rad. barb. caprin. coquit, quod præ aliis laudat, cum excrementosas partium læsarum superfluitates absumat. *Barbette* autem tempore hyemali applicat Empl. oxycroceum: alio verò quocunque seq.

Rec. Mastich.

Thur. ana ʒii.

Aloes

Gummi Tragac.

Sang. Dracon.

Boli Armen. ana ʒi.

Lap. hæmatit.

Gypsi usti ana ʒʒ.

c. s. q. album. ovi & o. ros.

F. Emplastrum.

§. 4.

In FRACTURIS CUM VULNERE partes nec in extensione, nec post eandem asperè tractandæ sunt, juxta monitum *Hippocratis lib. de fractur. §. 26.* secus si fiat, inflammatio & febris acuta, cum singultu & nigræ, superveniunt, *ibid. §. 29.* Os denudatum cute atque musculis tegatur & quantum fieri potest ab aere externo muniatur. Quod si pars restitui nequeat, sed promineat, forcipe aut ferrâ tollatur. Labia vulneris ficcâ potius quam verâ suturâ uniantur, impositis defensivis. Ipsum autem vulnus suppurantibus, incarnantibus & balsamicis tractandum, juvando calli generationem, per lapid. osteocoll. ad ʒʒ. vel ʒi. in Decoct. vulnerar. dandum. Vid. *Mus. Mus. Tom. 1.*

Ne verò stomacho gravis sit, *Hildanus* illi cinnamomum jungit, sequentem in modum:

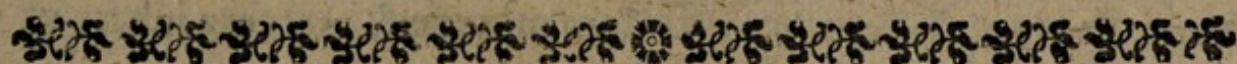
Rec.

Rec. Lap. osteocoll. præp. ℥i.

Cinnam. elect. ℥iii.

sacch. ℥i. M. F. Pulv. Dos. ℥ii.

Sed an & fasciæ applicandæ? Sunt qui negant, cum primis si comminutio insignis fuerit conjuncta. Alii è contra affirmant, sed rursus diversimodè: quibus & nostrum calculum adjecimus in *Medic. Nov-antiq. Part. Ultim. cap. 4. §. 2.* concedentes fasciationem molliorem, eamque fenestratam in *appendice de Fasc. & Sut. Fig. 1. Tab. Ult.* ob oculos positam, per hanc enim fragmenta, sub comminutione relictæ & motu naturæ sub ipsa depuratione ejecta, ope forcipis commodius auferri possunt.

CAPUT VII.

DE

AFFECTIBUS LIGAMENTORUM atque TENDINUM.

§. I.

Fracturis in præcedenti capite expeditis non rarò

LIGAMENTORUM & TENDINUM CONTORSIO

& talis CONTRACTURA conjungitur, qua membrum rigidum & inflexum manet, contra quam Ceratum *Foresti* summo opere commendat *Ertmüllerus*, quod post 7. diem fracturæ imponitur & sic paratur:

Rec. Rad. fig. Salom. ℥ii.

alth. ℥i.

Lll 3

Pul-

Pulveris. Coq. ad consistent. pult. cui add, Cer. alb. q. s. pro co-
rato molli,
miscendo cum o^o rosar.

myrtill. ana ℥ii.
Tereb. clar. ℥i℥.
Unguent. Ægypt.
dialth. aa. ℥℥.
Boli Armen. ʒvj.
Sang. Dracon. ʒiii.
Santal. omnium ʒii. M. F. Cerat.

Muyfius in *Praxi Chirurg. Rat. Decad. 2. obs. 3.* insimul applicat
Empl. de ran. c. ʒ. & partem affectam movere & exercere jubet, ut
particulæ p. n. è poris excutiantur.

§. 2.

Pertinet huc **LIGAMENTORUM LAXITAS**, qua in tan-
tum sæpe extenduntur, ut luxationi, vel subluxationi aniam submi-
nistrent, quod in malo ischiadico observat *Barbette*, qui præter
universalia, purgationes & V. S. extus topica roborantia & diffi-
pantia præscribit, in seq. emplastro:

Rec. Empl. stict, Crollii ʒi.
o^o. Terræ
Philosoph. ana ʒi.

M. F. Emplastrum super alutam inducendum, quod & in **LIGA-
MENTORUM** ac **TENDINUM LUXATIONE**, quam vulgus
Chirurgorum & Carnifices Germanicè das Ader-Verstauchen
vocant, locum habet. Quamvis enim tendines semper & ubique
ossibus & musculis, principio & fine sint annexi, attamen non tan-
tum secundum longitudinem, sed & secundum latitudinem sæpe
numero distenduntur & à vicinis partibus quodammodo abdu-
cuntur, quæ abductio quidem dolentissima, sed momentanea
ferè est, ita ut dolorem hunc cum dolore, quem ex denatâ uxore
sentit Maritus, comparaverit *D. Gruhlman in Disp. Inaug. de Luxa-*
Luxa-

Luxationum Synthesi in genere §. 28. Observavit autem illam in musculus caput lateraliter flectentibus (obliquis sc. inferioribus ut & in musculis tibiæ abducentibus, cum primis membranofo, vel fascia lata, quam vulgo die Hundhinck vocare solent. Curatur hæc tendinum luxatio per extensionem, juxta motum naturalem. Hæc enim genuina est ratio, cur in tortura Inquisiti post applicatas chordas à Carnificibus extendantur, imprimis iuxta carpos atque cubitos.

§. 3.

De CREPITU TENDINIS singularem & notatu dignam observationem habet *Muyssus in Praxi Ration. Dec. 2. obs. V. p. 23.* quæ ita se habet: Fœmina quadraginta trium annorum, post solito majorem laborem, in manu dextra passa fuit impotentiam ad motum, tumorem & dolorem, ac tendo in manu situs, cum digito premebatur, sonum edebat. Est hic affectus qui in Praxi non raro occurrit, quamvis à nullo, quod sciam, hæctenus tractatus sit, quamobrem ego eundem CREPITUM TENDINIS appellabo. Ab infueto sc. labore fibrillæ tendinis distorquebantur ita, ut humores in circulatione impediti ibidem subsisterent & coagularentur, unde motus impotentia, tumor, dolor, ac tendinis crepitus facillime deducitur. Metuebam, ne humores in tendine stagnantes indies magis magisque coagularentur, & sic exoriretur tumor, qui Ganglii nomine plerisque notus est. Imò formidabam præterea, ne particulæ quædam humorum subsistentium reciperentur intra poros fibrillarum tendinem componentium, eosque obstruerent ita, ut in *Obs. 3. Dec. 2.* requiri ostendimus ad contracturam & rigiditatem tendinis inducendam. Quapropter manum Medicam mox adhibendam censens ὕ. accendi curavi, hoc pacto, ut vapor inde surgens totam manum affectam circumvoliraret, hocque peracto imponi jussi empl. de ranis cum ☿, atque ita humores coagulati dissoluti obstructionsque sublatae sunt, ac ægrota paucis interjectis diebus in totum pristinae sanitati restituta fuit.

§. 4.

Agmen claudunt PUNCTURÆ & VULNERA TENDI-
NUM, in Praxi pariter haud infrequentia & sequentem in modum
curanda: In prioribus observandum, an apertura sufficiens adsit,
quò sanies effluere possit? Sin minus, vulnus dilatetur, quò &
puri exitus & medicamentis applicandis introitus paretur: quod
tamen absque urgente necessitate non tentandum, ne dolor exa-
cerbetur. Abhinc statim balsamica & nervina calida instillantur,
inter quæ ꝑ. Terebinthinæ palmam tenet, quo *Paræus* Carolum
IX. Regem Galliarum olim curavit, instillato in vulnus fervente ꝑ.
Tereb. cum ꝑ. & applicato super totum brachium Empl. diapalm.
in ꝑ. & ꝑ. ros. dissoluto, addita fascia expulsiva. *Galenus* autem
suo jam tempore piscatores à spinis piscium compunctos terebin-
thina simplicissimâ calide infusa restituisse legitur. Ubi metus
inflammationis, addatur camphora, v. g.

Rec. ꝑ. Tereb. dest. ℥β.

ꝑ. ℥β.

camphor. ℥i. M.

Parallela sunt Opobalsam. Bals. Peruv. de Copaiba & similia. Ad
dolorem compescendum F. cataplasma è mica panis albi, cum lacte
& crocò. Vel

Rec. Mic. pan. alb. ℥i.

Flor. sambuc.

anethi aa. Mi.

Farin. dialth. ℥iβ.

Vitell. ovi N. ii.

Coq. in lacte rec. ad consist. cataplasma.

Reliqua defensivis, sarcoticis & epuloticis, more solito, tractanda
sunt.

Si non obstantibus his cruciatus urgeant & gangræna metuen-
da sit, tendo in totum disseccetur.

In Puncturis insectorum plumaceolum seq. mixturâ
madefiat & applicetur:

Rec.

Rec. 80. Tereb.

Ÿ. ana ℥ii.

o. ceræ in quo aliquid

euph. fol. 3ii. M.

Huic aliud siccum imponatur & mox instrumento quodam ignito calor & vis medicamenti ad interiora propellatur: quo facto remotis prioribus aliud plumaceolum, unguento Basiliconis ebrum, priori surrogetur & empl. stict. imponatur.

In Puncturis ab animalibus, aut instrumentis
venenatis cucurbitulæ aut sine scarific. aut si gangræna immi-
neat, statim scarificatæ applicentur: quibus M. A. *Severinus* cauteria
actualia substituit. Antiqui ad venenum extrahendum utebantur su-
ctionibus, per certos homines qui *Psylli*. dicebantur, institutis; vid.
Celsus lib. 3. cap. 27. quales in India Orientali adhuc reperiri ex
itinerariorum Scriptoribus D. *Joh. Georgius Kistnerus*, Poliater
Francofurtensis in *Disp. inaug. de læsione tendinum* §. 26. refert.
Veneno expulso ea, quæ jam ante tradimus, applicanda sunt.

f. 5.

In VULNERIBUS TENDINUM secundum lon-
gitudinem sufficit, ut vulnere immittamus oleum terebin-
thinæ tepidum, fasciæque applicata partes à se invicem distantes
approximentur & ad contactum mutuum conformentur, ut eò
facilius concreescere possint. Vulnus autem externum V. S. un-
guentis & empl. solitis curandum est. Interim balsamica vulnera-
ria hîc semper gutta una aut altera oleorum destillatorum, v. g. O.
Tereb. salv. succin. acuenda sunt. Præterea *Ettmüllerus* seq. *Cnö-
feli* medicamentum laudat & commendat:

Reg. Exuv. serpent.

Lap. 6. præpar. ana. q. v.

M.F. Pulv. nervis & tendinibus læsis inspergendus.

M m n

Нѣс

Hæc omnia quoque in VULNERIBUS TENDINUM PER TRANSVERSUM & SUPERFICIALIBUS locum habent. Si verò præter expectationem convulsiones, deliria & gangræna (omnibus medicamentis irritis) superveniant, ultimum refugium in totali tendinis descissione quaerendum est.

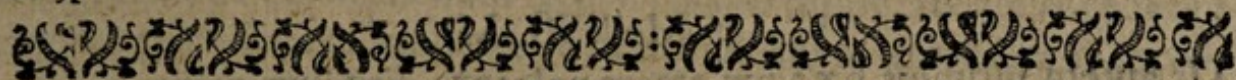
§. 6.

Restant VULNERA TENDINIBUS, per dissectionem transversam & totalem, inflictæ, quæ vetustissimi Medici & Chirurghi pro incurabilibus habuere, moti *aphor. Hippocr. 19. sect. 6.* ubi nervus præcisus neque augescere, neque coalescere dicitur. Sed aphorismum hunc strictissime de nervis, non vero de ligamentis & tendinibus explicandum esse ipsa testatur experientia, dum Chirurghi nostrates Cultiores & Versatiores per futuram tendinum extremitates ita adducere norunt, ut cura perfecta membri illius motus (qui alias post vulneris consolidationem omnino perire solet) salvus & integer conservetur. Nova hæc TENDINUM SUTURA ab Antiquissimis Scriptoribus, *Avicenna* v. g. *Guidone de Cauliaco* &c. quidem commendata & permixta, sed ob pusillanimitatem insequentium intermissa & neglecta fuit, donec à Modernis, *Jobe Mekerano*, *Stalparto van der Wiel*, *Musitano*, *Solingo*, *Nuckio* &c. restaurata & cum felici successu in actum deducta fuerit. Methodus, qua in ipsa operatione utuntur, quodammodo variat. Quædam fit sola fili circumjectione, adductione & ligatione, quam describit *Joh. de Muralto* in *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. 3. Obs. 121.* quædam fili per supremam mediamque tendinis partem trajectione, inferiore parte sive tunica illæsa manente: deinde ligatura interposito corio injecta: qua methodo Galli communiter utuntur, prout *enchireses* ejus fusius describit & in fig. ænea ob oculos ponit ante laudatus *Kisnerus*, circa finem *Disp. Inaug. & ex eo D. Spenerus* in vers. German. *Myologia Brovvniana. Tab. XL.* Quum verò prior admodum dolorosa, posterior vero lacerationi sit obnoxia; hinc *Nuckius*

ckius in *Experim. Chirurg. XLVII.* missis illis tertiam amat, qua parte læsa decenter collocata duobus in locis unamquamque tendinis extremitatem perforat, filumque sericeum cera obductum trajicit: sic interposita suberis aut corii particula extremitatum adductio filorumque strictio certior redditur, nec tendinis extremitates adeo facile, ut in prima & secunda methodo, lacerari possunt. Interim in nimia extremitatum resecti tendinis retractione operationem hanc rejicit & in tendine ex parte dissecto, remanente quadam portione integra, eandem prius resecare & abhinc operationem instituere jubet: nisi forte major pars integra remanserit, quæ resecanda non est.

Operatione finita pulvis terebinthinæ coctæ futuræ inspergitur, vulnerisque deligatio digestivo vulgari, seu balsamo Arcæi instituitur, recte disposito & quieto manente membro affecto, quod licet absoluta cura quodammodo contractum remaneat, progressu temporis tamen extendi & debitis motibus defungi poterit.

Symptomatibus sub operatione fors accidentibus è propriis capitibus quivis satisfacere poterit, de quibus fusius supralaudata *Disputatio Kisneriana, de læsionibus tendinum* §. 31. & seqq.

CAPUT VIII.

DE

AFFECTIBUS CHIRURGICIS NERVORVM.

§. I.

Quemadmodum tendines cum nervis, substantiæ intuitu, m. 2. gniam affinitatem habent, ita omnia quæ in præcedentibus tendinum læsionibus opposuimus, mascule etiam in

M m m 2

PUNCTU.

CHIRURGIAE MEDICÆ PUNCTURA NERVORUM

se gerunt, quæ non rarò sub inepta V. S. cum phlebotomò, cui talitrum fortius inprimitur, accidere solet, unde dolor immanis pulsatorius, inflammatio, convulsio, atque spasmus, & nî tempestivè suppetiæ ferantur, ipsa mors insequitur, cujus triste olim exemplum Philippoli in Signifero quodam Cæsareo, natione Batavo, videre licuit.

Quamprimum ergo ejus rei certiores reddimur, cum *D. Nuckio* in *Experim. Chirurg. XXVII.* applicemus cataplasma supra laudatum ex mica panis albi, croco, lacte &c. vulneri instillando seqq:

	Rec.	℞. Tereb. hypetici ana. ʒvi. M.
Vel	Rec.	Ceræ ʒi. hypetici. ʒ. ana. ʒß. Euphorb. ʒiß. M.
Vel	Rec.	Terebinth. ʒi. ℞. cer. ʒii. Vitell. ovi. N.i. Mell. ʒß. M.

Ut autem intimius hæc penetrare valeant, linteum carptum oleo dicto madidum admovendum, spatulaque ferrea ignita tamdiu comprimendum, quamdiu patiens id perferre poterit.

Interim & interne diaphoretica, confortantia & traumatica dati possunt, quæ longa serie vid. in *Disp. de Punctura nervorum* *Cel. Wedelii*, Jenæ Anno 1689. habita.

§. 2.

Similia in aliis NERVORUM VULNERIBUS applicat *Barbette* in *Oper. Chir. Part. 2. lib. 2. Cap. 8.* hac cum differentia, ut si nervus sit detectus, topica magis tepida, sin vero reclusus, calidiora usurpentur; id quod *Muyſius* quoque in seq. CASU, qui *Dec. 2. primus* est, observavit:

Juve-

Juvenis XX. annorum, Chirurgiæ operam dans, novaculæ mucrone læsit digitum, indicem dictum, manus sinistræ, circa medium articulum, unde dolor primo non adeo magnus, qui tamen sequente luce in immensum adauctus est, ac præterea totum digitum invasit rubor, ardor & intumescencia, cutisque pallida ac insensilis in locis vulnuscule vicinis separabatur. Vocatus infudi in vulnus ℞. Terebinth. & quidem satis calidum, ut ipsius particulæ in majori motu positæ facilius & altius penetrarent. Imposui præterea empl. sticticum Paracelsi tandemque toti digito, ac etiam manui, cum linteo duplici imposui lavamentum constans ex ʒ. ʒ. samb. camphora & ʒ. prunellæ: quibus iteratis & cute, à subjecta carne jam separata, per forficem sublata Juvenis brevisanatus est.

§. 3.

In NERVORUM CONTUSIONIBUS, cum vulnere cutis aperto, eadem, quæ in vulneribus illorum modo laudata sunt, conveniunt. Si vero nervus contusus denudatus non sit, contusionem ejus à simplici carnis contusione per dolorem & intensiorem & magis continuum discernere poteris. Sanguis autem congruatus quamprimum resolvatur, ne suppuratione accedente nervus putredinem incurrat. Hunc in finem *Barbette l. c. cap. 10.* interne ℞. lavend. gutt. ii: Externe vero ℞. castor. lumbr. anethi, rut. cham. rorism. calide panno excepta applicat, quorum vicem quoque gerit seq. fomentum:

Rec. Rad. irid. nostr. ʒii.

Fol. rorismarin.

majoran.

mentastr. ana. Mʒ.

Coq. ex vin alb. gener. pro fotu. Vel seq. Emplastrum imponatur:

Rec. Rad. cyclam. pulv. ℥ii.
 Spec. diamb. ℥i.
 o. castor. ℥iii.
 terebinth. ℥i.
 Empl. de beton. ℥i.
 Mell. Virgin. q. s.
 M. F. 1. a. Emplaster.

§. 4.

Tandem nervi sæpe pituitoso lentoque humorè obfidentur,
 unde

STUPOR & IMMOBILITAS

partium, in qua præter interna, purgantia & specifica nervina & antispasmodica ex Rad. Pœon. Fol. rorism. Flor. tilia, cardam. &c: in vin. generos. decocta & cum syr. de stoech. edulcorata, externè à laudato jam sæpius Autore applicantur seqq:

Rec. Gummi carania ℥ß.
 galban. ℥i.
 o. euphorb. ℥iß.
 M. F. Emplastrum.

Vel

Rec. Axung. hum.
 anseris. aa. ℥i.
 o. terr. ℥iii.
 M. F. Linimentum.

quo pars affecta mane & vesperi inungatur, & abhinc imponatur Emplastr. stict. Croll. de ladan. vel diach. c. gummat. malax. cum o. foetido.

Quoniam verò stupor hic & contractura sæpissime dolorem arthriticum scorbuticum sequuntur: hinc non possum non

CON-

CONSILIUM
D. FRIDERICI HOFFMANNI,
Prof. Hallensis,

ad malum hocce præcavendum & curandum Dn. ab Heffig, Præfecto Grunbergensium, impertitum inferere, quod è vernacula in Latinam translatum ita se habet:

E transmissio Casu & ipsius morbi historiâ, præviâ maturâ deliberatione, perspicio Dominum patientem inordinatâ procul dubio diætâ vitæque regimine, ut & variis animi perturbationibus intercurrentibus, cum intermissâ V.S. sanguinisque ventilatione, plethoram cum cacochymiâ indeque subortum dolorem scorbuticum arthriticum sibi contraxisse.

Quamvis jam affectus hic adeò periculosus non sit, attamen si minus rectè tractetur, facillime contracturam continuè durantem relinquere, sicque hominem in statum miserabilem præcipitare valet; unde in affectu præsentis, aliquamdiu jamdum affligente, ipsa quoque paralytis quodammodo se trudit, eaque de causâ eò magis solliciti sumus, oportet, ut sufficientibus remediis malo huic obviam eatur. Meo ergò pertenui licet, attamen fundatò iudicio, ante omnia eò laborandum, ut sanguis reliquique succi corporis humani valdè corrupti, edulcorentur, circulatio illorum promoveatur, transpiratio ad sanitatem summè necessaria, intemperata conservetur, partesque nervosæ atque membranosæ confortentur atque roborentur.

Ad hæc obtinenda convenientissimum esse judicarem, si acidulæ Selterenses, in viciniâ vestra satis famosæ, dimidia parte lactis caprilli temperarentur & assumerentur. Sumatur sc. una è lagenis illis & urceis, quibus acidulæ peregre transportantur, repleatur dimidia parte acidularum & dimidia parte lactis, immittatur aquæ calidæ ad exiguum temporis intervallum, ne aqua nimis frigida stomacho incommodet, sicque singulis horis matutinis cibatur.

barur. His acidulis per 4. septimanarum decursum uti poteris, modò tum ante, tum post hanc curam alvus simul laxetur, cui scopo seqq. pilulæ inservire poterunt, de quibus tribus diebus, principium curæ antecedentibus, vespertinum. XV. assumi poterunt:

Rec. Extract. card. bened. ʒi.
panchymag. Cr.

Aloes rosat.

Opobalsami

Myrrh. elect.

Oliban. elect. ana. gr. xv.

Croci

Ⓢ. purificati

Extr. Rhabarb. ana. gr. x.

Mart. croci g. x.

M. F. Pil. ex ʒi. N. xx.

sumantur in jussculo avenæ, aut cerevisiæ.

Omnibus horis vespertinis, dum cubitum it & pilulis non utitur, Dominus dosin pulveris transmissi in ʒ. cerasorum nigrorum, assumere poterit:

Rec. Ceruss. ʒ.

Lap. ʒ. ana. ʒii.

Ⓢ. purificat.

Cinnab. nativ. aa. ʒi.

Succin. Præp. ʒii.

M. F. Pulv. Dos. ʒii.

Tertiò commendarem indies hora 4. vel 5. balneum è seqq. herb.

Rec. Herb. artemis.

meliss.

sideritid.

serpilli.

origani. aa. M. iv.

Flor. lavendul. Mi.

Ciner. clavellat. lib. ʒ.

Herb.

Hæ herbæ in ∇ . simul coquantur, abhinc tamdiu frigidam affundendo, donec balneum omninò tepidum reddatur, in quo Dn. Ager probè tectus ad horam dimidiam. aut 3. quadrantes horæ se immittat & 4. ad lenem sudorem se disponat. Post balneum balsamò vitæ (cujus in relatione mentio est facta, & quod non tam *D. Bartholdus*, discipulus quondam meus, sed ipsemet inveni) prope caminum calidum artus probe fricentur, internè verò ab eò planè abstineatur.

De cætero fugiantur tempore curæ omnia nimis calefacientia & salso muriatica, tabacum v.g. aqua vitæ, carnes fumo induratæ, pisces exsiccati omniaque acida. Cum primis autem absint omnes affectus animi vehementiores, ira similesque. Loco potus ordinarii decoctum avenæ conveniret & si ventriculo merus aquæ potus gravis esset, quarta pars vini Rhenani, aut alius generosi, illi addi posset &c.

Fridericus Hoffmann Dr.

Decoctum Avenæ.

Rec. Avenæ selectioris lib. iß.
Rad. cichor. mundat. Mi.

Immittantur ollæ, per coctionem prius probè mundatæ: Affundantur aquæ fluviatilis aut pluvialis libræ xxv. & coquantur per horam dimidiam. Abhinc adjice

☉. prunell. 3ß.

Mellis Prussiaci, aut Virginei
optimi coh. 3. aut. 4.

& coquantur denuò ad 4. horæ partem, postmodum filtrentur, aut per laciniam colentur.

De hoc decocto tribus horis ante & post prandium quartarium bibatur. Tempore prandii atque cœnæ quarta pars vini Rhenani aut Mosellani (sed non acidi) affundi & loco potus ordinarii assumi poterit.

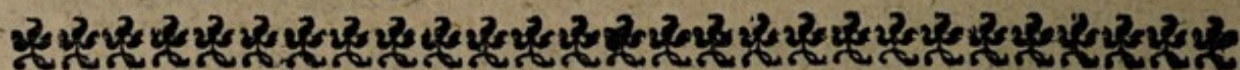
Balsamum Vitæ.

autem supra allegatum ita conficitur :

Rec. ℞. rosarum rectif. ℥xvi.
 ℞o. anthos
 ligni rhod.
 majoran.
 caryophill.
 citri. aa. ℥ß.
 Bals. Peruv. ℥i.
 Moschi. ℥ß.

§. 5.

Referri huc meretur novissimum SPECULUM CURATORIIUM PARABOLICUM è ligno, à *Dn. Gärtnero*, Mathematico & Mechanico Aulico Dresdensi inventum, quod, testibus novellis ordinariis publicis *Dresda die 7. Octob. A. 1711.* divulgatis, paralyfin, apoplexiam, sanguinis stagnationem & varios artuum dolores curare valet, de quo vid. *Musei nostri Museorum Part. 3. cap. 10. §. 5. p. 42.*

CAPUT IX.

DE

LÆSIONIBUS VASORUM
LYMPHATICORUM.

§. I.

Si quicquam est, quod in vulgaribus Chirurgorum commentariis aut neglectum, aut obiter tractatum fuit, illud sane VULNERA VASORUM LYMPHATICORUM sunt, de quibus eleganter pro more suo agit *Nuckius in Exper. Chir. XXVIII.* dum præter

præter incommoda, inquit, [venæsectioni supervenientia & passim obvia, vasorum quoque Lymphaticorum vulnera, toties à Chirurgis, in arte cæteroquin peritissimis, venæsectionis occasione læsorum, examinanda erunt.

Institutâ enim venæsectione, præsertim in brachii flexura, lymphæ aliquod non rarò remanere solet stillicidium, à vase lymphatico vulnerato causatum, quod omnibus fere Chirurgis, Anatomicen & vasorum lymphaticorum cursum nescientibus, magnam creavit molestiam, idque non tantum in dicta flexura, verum etiam in pede observatur, ubi saphænæ sectio instituitur, nec non in multis aliis corporis partibus quæ dum vel punctim, vel cæsim, vel quovis alio modo læduntur, lympham sæpe copiosissimâ expuunt.

Reliqua ut præteream, illa solummodò notabo, quæ in brachii occurrunt flexura, nec non venæ saphænæ quæ socia sunt lymphatica. Ab extremitatibus enim digitorum, tam manuum quam pedum, vascula hæc exeuntia in duos tresve abeunt ductus lymphaticos, hederæ in modum, vel etiam rectilineo attactu per latera venarum Cephalicæ & Saphænæ assurgentes, metam attingunt.

Hæc autem ut distinctius occurrant, vasorum jam memoratorum delineationem, in *Fig. 4. & 5. TAB. XII.* addendam, necessarium duxi, ubi in *Fig. A.* est vena

B. vas lymphaticum.

in *Fig. 5.* A est vena.

B. B. vasa lymphatica.

C. C. C. Anastomoses vasorum lymphaticorum.

Si jam fortè contingat (quod Chirurgus etiam dexterrimus evitare non poterit) præter venam sectam simul vas lymphaticum esse incisum, omni ope curandum, ut, quàm citissimè fieri potest, non modò venæ sectæ, sed & vasis lymphatici læsi vulnus claudatur.

Nihil jam dicam de iis, quæ alii communiter hoc in casu commendare solent, quæque rarius ejusmodi vulnera, nisi summa cum molestia, restituunt. Suffecerit indicasse lymphæ

istiusmodi stillicidium haud difficulter curari, si quamprimum parti læsæ seq. pulveris portiuncula aspergatur:

Rec. Boli Armen. ʒi.
Nuc. cupr. ʒß.
Sang. dracon.
Sem. hyperic, aa. gr. xv.

M. F. Pulvis.

Mox vulnusculum compressula, liquore styptico irrorata, fasciæ ope comprimatur. Neque hoc sufficeret, nisi & altera compressa eodem liquore madida & infra partem vulneratam locata eadem fascia fortius constingatur, ut hoc modò vase lymphatico compresso lymphæ per aliud vas lymphaticum viam sibi quærendo motum suum absolvat.

Hæc observatio non tantum circa vasa lymphatica jam proposita locum habet, verum etiam circa alios lymphæ ductus, aliis in partibus occurrentes.

Si verò hisce stillicidium non cedat, ad cauterii actualis applicationem confugiendum erit, quo solo ejusmodi vulnus subinde curatum fuisse experientia constat.

§. 2.

Quod LETHALITATEM VULNERUM LYMPHATICORUM VASORUM attinet, ea, quæ caudici illorum majori, super spinæ vertebrae, inter aortam & cavam, cisternam lumbarem conscendenti infliguntur, aut plures eorum ramulos sub hepatis cavo & circa venæ portæ confinium dirumpunt, absolute lethalibus annumerat *Bohnius* in *Examin. vuln. lethal.* circa finem; quod idem in vulneribus receptaculo chyli & vasis lacteis majoribus inflictis statuendum. Ea autem quæ vasis lymphaticis minoribus, in artubus cum primis, infliguntur, pro absolute lethalibus haberi non possunt, licet ariduræ aliisque incommodis occasionem subministrare valeant.

CAPUT X.

DE

AFFECTIBUS VENARUM ET ARTERIARUM

§. I.

Vasis sanguiferis morbi peculiare sunt VARICES ET ANEURISMATA, è quibus hæc arteriis, illæ vero venis sunt infensa.

VARICES

enim nodosæ sunt venarum dilatationes, à stagnante ad valvulas & detenta ibi sanguinis crassiore parte oriundæ, ut egregiè solideque illas describit Beatissimus Dn. *Fehrius*, Præses quondam Acad.N.C.Germanorum, in *Miscellan.* illorum *Dec. I. Ann. VI. & VII. Obs. XXVI. p. 57.* Quamvis autem in variis corporis partibus, etiam in vasis internis, ventre & scroto, imò in pulmonum venis, Hippocrate observante, generari possint, frequentissime tamen in cruribus observantur, cum valvulæ, in ramo crurali fortissimæ imò duplicatæ, sanguini incurrenti validè resistant, explicante *D. Guil. Riva* in *Misc. all. Dec. 1. Ann. 1. Obs. 18.* Nec mares tantum, ut *Plinius* credidit, hoc affectu tentantur, sed & quam maximè mulieres gravidæ aut succiplenæ, quibus in femore & cruribus illæ sæpius, ultimis gestationis mensibus, admodum molestæ sunt, Obstetricibus die Kinds-Adern dicitæ, quæ ex sinistris foemellas: è dextris masculos promittunt, & prælagiunt; quòd tamen experientia minus respondere certum est.

Evanescent sponte sua, prodeuntibus ritè lochiis post partum. Quodsi autem tempus hoc expectare nolint gravidæ, *Hant-*

mannus in Praxi unguentum è butyro majali vel oleo rosaceo cum succo *S.* commendat, quod cuidam Matronæ à septimo mense cum ejusmodi malo conflictante profuisse scribit supra laudatus *Fehrius c.l.* Confert quoque arcta ligatura, juxta *Riolanum in Enchirid. Anat. p. 408.* internè simul dando sudorifera. Alii venæ cruralis sectionem laudant; an verò ipsæ varices tuto secari & aperiri possunt? disquiritur. Videtur quod non, cum sponte sua rupta varix obstrui non potuerit, sed mortem intulerit, attestantibus. *Miscellan. S.R.1. Acad. Nat. Cur. Dec. I. Obs. 204.* Verum cum non tantum *D. Francus à Franckenau Dec. 2. Ann. 3. Obj. 12.* in Virgine, sed & *Dn. Wedelius in Dec. eadem II. Anno IV. Obs. 115.* tribus aliis exemplis spontaneam varicum apertionem salutarem observarint; hinc nullum video obstaculum, quò minus aut sectione, ad imitationem *Hildani Cent. 4. Observ. LXXXV. p. 361.* aut ustione cum *M. A. Severino in Chirurg. Efficac. Part. 2. cap. 37.* eadem aperiri possint, modò caveatur, ne in ulcus diuturnum degenerent, quale exinde notavit *Horstius, Observ. post: pag. 360.* Conferatur & *Sennertus in Instit. pag. mihi 1008.*

§. 2.

Plus difficultatis alit similis arteriarum tumor,

ANEVRISMA

dictus, quem communiter à sanguine in arteria, ob stagnationem acrimoniam acquirente, ac tunicam arteriarum internam erodente, deducunt: de quò tamen valde dubitat *Nuckius in Experim. Chirurg. XXIX.* qui experientia edoctus arteriam hanc sacciformem non ab anteriori solum, sed à posteriori quoque parte fore extensam, nisi ossa propter duritiem illud impedirent.

Quamvis autem Aneurismata minoribus arteriis magis sint familiaria, negari tamen nequit in majoribus etiam quandoque observari, adeò quidem, ut in arteria aorta tale in *Lauræ Peronæ cadavere* die 31. Martii 1664. in publica Anatome detexerit *Guilielmus*

Elmus Riva, cujus delineatio habetur in *Miscellan. S.R.I. Acad. Nat. Cur. Dec. I. Ann. 1. Obs. 17.* & exinde in *Tab. nostra XVI.* ubi Lit.

- A. est Aneurisma duas in partes scissum.
- B. Aorta crassa & corde latior.
- C. Cor sectum.
- a. Partis dextræ aneurismatis protuberantia infra claviculam dextram.
- b. Involucra duo, seu foliositas gemina aliis evacuata.
- D. Extractorum involucrorum facies interna.
- E. In his contentorum externa.
- c. Fibrae carneæ ex sanguine concreto involucra texentes.
- F. Membranae tres tendineæ ab extensione externæ Aneurisma continent.
- d. Involucra partis sinistræ aneurismatis ferè integra.
- G. Partis ejusdem portio depleta.
- e. Concretus nondum in involucri sanguis.
- H. Hiatus membranæ internæ crepido.
- I. Vacuitas ipsius arteriæ.
- K. Aortæ progressus in divortium.
- L. Aorta adscendens, duplo naturali grandior.
- M. Descendens quadruplo.
- P. Auricula dextra quadruplo latior.
- Q. Sinistra duplo longior & bifida.
- R. Vena arteriosa duplo grandior.
- S. Arteria venosa quadruplo.
- T. Cordis sectio ad basin transversa.
- V. Ventriculus cordis dexter.
- X. Ventriculus sinister.
- Y. Thoracicus chyliferus turgidus.

§. 3.

Frequentissimè autem talia Aneurismata ineptæ V. S. consecraria sunt, cujus rei notabile exemplum refert illustris Dn. *Fehrius*, *πὸν ἐν ἀγίοις*, in *Miscell. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. I. Anno VI. & VII. Obs. 26. pag. 55.* ubi tonsor quidam fœminæ sexagenariæ arteriam, pro vena hepatica, in dextro brachio secans malum hoc causatus fuit: ad cujus feliciorē cognitionem accuratiorē *Nuckius* in *Experim. Chir. XIX.* Aneurisma in verum & spurium distinguit. Per VERUM ANEURISMA intelligit vas ita dilatatum, ut facie forme reddatur, remanente tamen orificio tam superiori, quàm inferiori aperto, ut sanguinem in motu constitutum quodammodò transmittere possit. Hinc pulsatio ut plurimum manifesta percipitur, cutis color naturali similis apparet, manu pressus tumor sensim diminutus evanescit, sed remota eadem statim redit.

ANEURISMA SPURIUM causam agnoscit vas arteriosum venæ sectione, corrosione, vel alia quavis ratione ita læsum, ut sanguinis aliquæ particulæ per tunicas læsas exeuntes, inter partes musculosas, vel has inter & integumenta hærendo, tumorem exhibeant, frequenter durum admodum, cum arteriæ pulsu aut obscuro, aut aliquando planè deficiente. Cutis livore notabili sæpè conspicua, tumor hic planiformis magis apparet, sed elevatus minus & tactui vix cedens, ut in aneurismate vero observatur.

Malum hoc, ubi recens adhuc, in principio medicamentis adstringentibus, fasciis idoneis, nec non laminâ plumbeâ fortiter parti affectæ alligatâ, Chirurghi interdum superare solent. Ubi vero notabile jam sum sit initium & operationem ipse patiens desiderat, sequenti modo procedendum: V. S. pridè instituta ægroque bene locato ministrorum unus arteriam supra tumorem vinculo vel ligamine *Fig. 2. TAB. XXI.* depicto, quo pro lubitu arteriam magis minùsve comprimere valet (Galli un Tournequet, Latini torcular vocant) constringit: mox Chirurgus tumore lanceolâ simili planè modo, quo abscessus aperiuntur, incidit, incipiendo à parte

à parte inferiore versus superiorem. Aperto tumore sanguineque coagulato cruto, nervus ab arteria, quacum firmiter jungitur, prudentia singulari separandus, vasque arteriosum filo duplicato, cerâ obducto & per acum incurvatam trajecto, probè ligandum. Facta jam ligatura, sanguine & sordibus vacuus locus linteis carptis, liquore stiptico imbutis, vel pulvere adstringente, vel bovista adpersis, adimplendus imposito emplastro, una cum defensivo, fasciatio conveniens instituenda. Secundo vel tertio post operationem die fasciationum fiat deligatio, majorque plumaccolorum pars removeatur, relictis tantum iis, qui in fundo locati erant, ne nova hæmorrhagia curam interrumpat, mox applicatis applicandis, fasciatio ut ante administratur. Quarto quintove die ea quoque adstringentia, quæ hæctenus in fundo hæserè, remove libebit, curandumque porro, ut sarcoticis medicamentis excavatus locus novâ carne adimpleatur. Quæ omnia de Aneurismate brachii intelligenda: reliquis enim in partibus vel nunquam, vel majori cum periculo instituitur operatio.

Totum hoc negotium pariter in CASU quodam ob oculos ponit D. Joh. de Muralto, in *Miscell. Nat. Cur. Dec. 2. Ann. 3. Obs. 119. pag. 247.* qui ita se habet: Fœminæ infortunatæ nimium V. S. loco venæ arteria fuit pertusa: derepente vi quadam sanguis ex arteriâ profiliit & copiosus eiectus est. Occluso vulnere Ecchymosis totum occupabat brachium, magno cum dolore & inflammatione, pulsu existente diminuto & magna partis ad motum imbecillitate. Cataplasma ex hordei farinâ & melle imposuimus, sed irritò conatu: aperiendus erat tumor lancetta & forfice, extrahendaque concreti sanguinis massa: cum hæmorrhagia non nimium urgeret, pulveres adstringentes cavitati insperfi vulnusque emplastro, è bolo & Galeni cerato parato, firmatum & simpliciter deligatum est. Tandem ægra hæc Chirurgus ignaro commissa est, qui escharam adstringentibus in arteria perforata factam immaturam adhuc avulsit, tantamq; sanguinis quantitatem perdidit denuo, ut vix sisti & ægra servari potuerit. Animi enim deliquia supervenerunt & præsen-

tem Medico-Chirurgum requisiverunt, à quo omnibus ex arte administratis duos post menses restituta fuit.

§. 4.

VULNERA VASORUM SANGUIFERORUM majorum, cum primis internorum, lethalia esse in *Pandectis & Novellis Medico-Legalibus* decisum legitur. In Artubus absolute lethalia non esse (si paucissima truncis maj. inflictæ exceperis) vulnera illorum artificialia per *Venæsectionem & Arteriotomiam* inflictæ ad oculum testantur, de quibus pauca adhuc monenda sunt, cum in obesis Artifici sæpe multum negotii faceffant.

VENÆSECTIONEM

igitur Dn. *Nuckius* in *Experim. Chirurg. XXVII.* ita administrandam esse docet: Ligatura nec arctè nimis, nec nimis laxè injecta brachioque manu calente fricta, circa cubiti flexuram talumque vena obscure quamvis in conspectum prodeat, quanta fieri potest circumspeditione, secanda. Si verò non occurrat vena, sed in pinguedine abscondita lateat, eam cæco impetu secare non licebit, sed alibi in manu vel pede vena quærenda, ne Chirurgi imprudentia vas vicinum, aut arteriosum, aut nervosum, lædatur.

Si ob mobilitatem suam lanceolæ aciei cedat vena, alia quædam ligatura, infra vulnus infligendum, erit injicienda. Eodem modo procedendum, si ob profundiorē venæ situm inflictum vulnus vulnere cutaneo non respondeat: hocque malum facilius evitari potest, si sectâ venâ extrahendæ lanceolæ mucronem Chirurgus attollat vulnusque cutis hoc modo dilatet & amplius reddat: potissimum si sectio non rectilinea, sed obliqua, quæ ubique præstat, instituatur.

Inter venas secandas occurrit primo frontis, secundo raninæ dictæ, quarum sectiones uti minus necessariæ, sic etiam non satis tuto instituuntur. Si cui tamen volupe fuerit eas secare, colum circumjecta mappa, ex linteo confecta, tantillum constringat, quo

quo constricto dictum factum venæ distinctius apparent & facilius inciduntur.

Tertio occurrunt Venæ jugulares externæ, quas, si ullam in toto corpore, tuto secare licebit, quia neque nervi punctura, neque tendinum arteriarumque læsio hic metuenda.

Quarto vulgatissimæ occurrunt sectiones venarum brachii, Cephalicæ sc. Basilicæ & Medianæ, Veteribus ita vocatæ, quod partibus particularibus destinatas crederent. Verum invento circulari sanguinis motu hæc opinio exspiravit. Ex his autem tribus Cephalica tutius inciditur, sed minus tuto Mediana, propter subiectum sæpe nervum, aut arteriam, aut musculi bicipitis partem tendinosam. Hoc tamen semper non est metuendum. Sæpe enim eadem sine ullo plane periculo secatur, quod situs ejus tendinis arteriæque aliquando profundior & nervi cursus tantillum aberret.

Quinto Sectiones venarum in manu & pede, Saphæna & Salvatella dictarum, sequuntur, quæ necessitate exigente circumspecte incidendæ. Si igitur Saphæna incidi debet, pes in aquam calentem prius immergatur: quod in Salvatellæ sectione quoque sæpius necessarium est.

§. 5.

ARTERIOTOMIA

Veteribus in Cephalalgia, Mania, Epilepsia, Oculorum Auriumque gravi inflammatione consueta erat. Verum jam temporis exautorata fere est hæc operatio, rariusque in Neotericis occurrunt, qui arteriotomiam instituendam suadent, eam potius, tum ob majorem hæmorrhagiæ, tum Aneurismatis metum, è foro Chirurgico prorsus eliminandam statuentes.

Non tamen desunt Practici & Chirurghi operationem hanc tutò & summo cum successu institui posse sibi persuadentes; idque seq. methodo: Supra temporalem musculum, pone aurem arte-

rias decurrentes spongia, aqua calente imbutâ, (abraso primum capillitio) foveat ægrique collum lintheamine aut mappâ constringunt, ut ita intumescens arteria magis in conspectum veniat & atramento notata feliciter incidi possit. Si verò nondum satis in conspectum prodit arteria, aut adstrictio talis patienti nimis molesta, sub axillis ligaturam injiciendam volunt.

Verum cum sanguinis arteriosi motus adeò sit impetuosus, ut vel minimum vulnus copiosum sanguinem exspuat, hinc ante laudatus *Nuckius* minus necessarium esse judicat partes prædictas ligaturis constringere, sed *c. l. Exp. 24.* alios ita procedere docet: Locum sc. pulsu sese satis manifestantem, ac, prout dictum, atramento notatum lenta fortius manu incidunt sanguinisque sufficientem quantitatem extrahunt: quibus peractis (arteria prius infra incisionem digito compressa) pulverem adstringentem vulneri inspergunt: vel emplastrum mastiche obductum, aut seq. calidè imponunt:

Rec. Mastich.

Sanguin, dracon. aa. ʒii.

Boli Armen. ʒiijß.

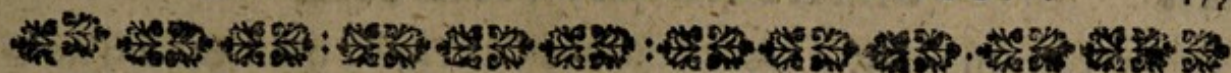
Alb. ovi q. s. F. Empl.

Mox compressulam minorem, dein majorem, tandemque maximam, aliquando plumbi laminam, imponunt fasciamque nodulis aliquot, compressulas comprementibus, donatam superinjiciunt, ejus delineationem vid. ap. *Sculpt. in App. Tab. XVIII. fig. 2.*

Cavendum interim, ne nimia constrictione subsequens aliquando ecchymosis superveniat.

Hisce peractis per biduum partem vulneratam obligatam sinunt: tertio verò die deligationis solutionem instituunt, ea tamen lege, ut, remoto jam emplastro, obligatio de novo, ut ante, sed paulo laxior, instituatur, quarto denique quintove die admota tuto removeri posse censent.

CAP.

CAPUT X.

DE

AFFECTIBUS BRACHII

§. I.

Absolutis partium similiarum læsionibus ad organicas artuum structuras earumque vitia nos convertimus, inter quas Brachium, ex Humero, Ulna & Radio conflatum, agmen ducit, quorum intuitu tum luxationibus, tum fracturis frequenter est obnoxium. E prioribus

LUXATIO HUMERI

sæpe multum negotii faceffit Chirurgis, quam *Hippocrates* tantum versus inferiora, alii etiam ad anteriora, fieri adstruunt. An verò sursum quoque luxari possit humerus? de eò ferè dubitat maxima Chirurgorum pars, nixi autoritate *Foresti lib. 9. Obs. 4. in Schol.* Nec ratio illis deest dubitandi, cum processus scapularum anchoriformis id impediat. Quæ forte causa est, cur de diagnosi ejus æque ac curandi modo altum apud Scriptores Chirurgicos silentium observetur. Attamen & hanc versus superiora luxationem quandoque, utut rarò, contingere, testatur

CASUS

notabilis, *Miscellaneis S. R. I. Acad. Nat. Cur. Dec. II. Ann. IX. Obs. CLV. pag. 288.* à *D. Joh. Burgio* insertus, qui ita se habet:

Mercatoris famulus, ebrius, ab equo, quo spatiatum ferebatur, excussus in prato statim somno corripitur profundo, & ita sub dio jacet, donec à suis, qui ipsum curru præiverant, & equi, Equitis sui infessu orbatu adventu, de emotione ipsius moniti statim eum quæ-

O o o 3

rebant,

rebant, inveniretur. Concussus validè evigilat quidem, sed nondum à crapulâ liber, fati, quod eum oppresserat, planè nescius, de stupore saltim suorum digitorum manus dextræ conqueritur & Chirothecam, quâ tamen manum adhuc tectam habebat, tanquam amissam quærit. Domum delato Chirurgus sub vesperam accersitur, qui extensione factâ in tantos cruciatus & ejulatus conjecit ægrum, ut ulteriorem operationem in crastinum differre cogeretur. Mane ego ad consilium accitus, audito casu, statim quidem de Luxatione humeri cogitabam, cum verò signa Luxationis ad inferiora & anteriora deficerent, autoritate Scriptorum me seductum fuisse fateor & de diagnosi morbi mecum ipse convenire nequivi, præsertim cum neque de modo casûs allisionisvè, neque de situ corporis in decubitu, quem stupefacti omnes non attenderant, informari à quoquam possem. Inspecto ægro, obesi corporis homine, nullam, ultra claviculam, video vel tango eminentiam: brachium tamen attollere nequibat & quoties illud attollere nitebatur Chirurgus, de dolore intensissimo circa musculum pectoralem & gemellos seu brachiales externos, itemque in flexura cubiti conquerebatur, ut etiam omnem attactum refugeret: quæ loca omnia etiam tumebant & à suffuso cruore rubebant livebantque & in cavitate brachii à costis usque ad cubitum corpus aliquod tensissimum percipiebatur, quod musculi, noni humeri Placentini, uti vocatur à *Broun. Myol. p. 49.* tendinem fuisse mihi videtur, ob os recedens, quod sequi nequibat, instar chordæ intensum. Sententiam in re ancipiti præcipitare nolens Chirurghum inungere jussi linimento nervino læsos musculos, illorum putans esse vitium à contusione ortum: ægro verò, ob ventriculum gravatum, propino purgans, unde post aliquot dies multum dolor & tensio ista remittit, motusque brachii ad superiora reddebatur faciliior, unde causa morbi, nempe læsio musculorum, q̄. acu tacta videbatur & spes restitutionis hoc modò obtinendæ oriebatur. Inunximus, fovimus, extendimus, in quantum possibile fuit, brachium, quin & supposita culcitra robur ipsi addere conâsumus, nihil

nihil querente per integrum hoc temporis spatium ægro, nisi de somni defectu, quem tamen sollicitudini animi, ob privatam causam potius, quam dolori adscribebat ipse, interim ad anteriora, seu pectus, ad posteriora seu dorsum, & ad superiora seu caput flectere non poterat brachium, sed quoties sursum tendebat, abduci à pectore humerus, quin illud hunc sequeretur, se non passus est & ad articulationem humeri cum osse scapulæ quasi allisio ad obstaculum percipiebatur.

Interim brachium deorsum optimè flecti poterat, adeò, ut de terra sufferret pondus non exiguum. His ita visis & collatis signis Luxationis deorsum factæ humeri plane contrariis iis, quæ jam recensui, præconceptam opinionem exui, & luxationem, vel potius, ob prominentiam planè non notabilem **SUBLUXATIONEM OSSIS HUMERI SURSUM FACTAM** hic subesse, solâ repositione curabilem, definivi. Deprecatus torturam æger maluit extrema potius quam illam pati: tandem tamen cum melius rem perpenderet & ab Empiricis passim lenius acceptiusvè remedium non acciperet, sextâ demum à casu septimana repositionem petit & urget, quam invitus licet tam sero & cum prognostico instituit Chirurgus, alligato mantili ad os humeri extendens pedentim brachium, dum alius manu forti caput acetabulo cum fragore aptat, tertius autem tres illos motus, quos antea obire nequibat, sursum nempe, antrorsum & retrorsum flexo brachio perageret & postea modo consueto curationi ulteriori prospiceretur. Cum autem nulla adhuc in membro læso tabes observaretur, factum est, licet post semestre demum, ut fotum & unguentis balsamicis & nervinis litum diligentissimè brachium ita integritati suæ restitueretur. Ingenuè errorem meum confiteri volui, ut periculo alieno sapere discant Juniores Practici.

Reliquarum & magis frequentium Humeri, ut & CUBITI, luxationum curationem per Glossocomium aliasque machinas, descripsimus in *Parte VIII. Medicina Nov-antiquæ cap. 4. §. 2.* circa finem: in figuris æneis verò ob oculos ponit *Paraus lib. de luxat. cap.*

cap. 22. 23. seq. & Scultetus in armamentario Chirurgico Tab. XXIII.

§. 3.

FRACTURAM HUMERI Dn. *Barbette* in *Oper. Anatomico-Chirurg. Part. 1. Cap. 4.* intra 40. dies ita restituit: Brachio ad pectus incurvato mox humerus circa articulationem inferiorem comprehensus deorsum ducatur. Facta huc extensione ossa componantur, sedulo cavendo, ut semper in hoc situ servantur, ne, quod facile fieri potest, ex eo excidant. Interim hoc simul inculcat, ut post 2. aut 3. deligationem Chirurgus quavis vice brachium in rectum extendat, ne tendines ab humore ad cubitum excurrentes diuturniore quiete contrahantur sicque rigiditas brachii inducatur.

Quodsi tamen **CONTRACTURA** hæc **TENDINUM** accedat, spatio 2. aut 3. mensium eandem curare docet, si quotidie pondus ingens gestet æger: Chirurgus verò emollientia, v. g. decoct. intestin. bovis & similia applicet, a v. aliisque dissipantibus abstinendo. Hunc in finem seq. Linimentum commendat:

Rec. Unguent. dialth ℥ss.

Axung. hum.

anat. ana ℥i.

℥o lumb.

lin.

chamom. aa. ℥ij.

M. F. Linimentum.

§. 4.

FRACTURAM CUBITI *Hippocrat. Lib. de fract. §. 4. & 5.* restituere docet, quæ diversimode tractanda, prout aut alterum, aut utrumque os seu focile ejus fractum fuerit. Facilior curatu est **FRACTURA ULNÆ**: Difficilior **FRACTURA RADII**: Difficilima **FRACTURA** utriusque focalis, cum extensio fortior tunc adhibenda sit. Quamprimum autem repositio ac deligatio peracta.

peracta, brachium ritè collocetur, ita ut incurvatum pectori imponatur manusque paulò altiore locum habeat, quam ipsum brachium. Abhinc singulis duobus, vel ad minimum tribus, diebus brachium extendatur, ne humores affluentes justo diutius in articulis detenti ossium coalitum & hinc membri rigiditatem producant. Ita 30. diebus plenariam curationem promittit *Autor* supra laudatus c. l.

De CUBITI LUXATIONE vid. *Medicin. Nov-antiqua Part. ult. cap. 4. §. 2.*

CAPUT XI.

DE

AFFECTIBUS CHIRURGICIS MANUS, DIGITORUM & UN- GUIUM.

§. 1.

Cubito mediante carpô adhæret Manus, cuius volam & dorsum format Metacarpus, è plurimis ossiculis coagmentatus, quæ aut violenta manus concussione, aut expansione emota

LUXATIONEM METACARPI,

(quam das Handvergreiffen vocant) efficiunt, quæ frictione aut & pugno in manum super tabulam expansam ad imitationem *Hippocrat. in Mochlico §. 7.* restituitur, eo fere modo, quem supra in curatione Ganglii ob oculos posuimus.

FRACTURA CARPI & METACARPI est rarissima, nisi ossicula sint cariota. CARIES autem (quæ plerumque cum

Ppp

TUMO.

TUMORE CARPI OEDEMATOSO conjungitur) aut medicamentis exæreticis, aut cauterio actuali ad imitationem *Severini* in *Pyrotechn. Chir. cap. 68.* aut, si Spina ventosa adfit, manus amputatione curanda, quam in figura æneâ sistit *Sculptetus Tab. XXVII. Fig. XII.*

§. 2.

Ipsa verò Manus, in tenerioribus, aut à frigore & aëre inclementiore, aut rebus acrioribus, v.g. Lixivio in Lotricibus,

FISSURIS

infestatur, quæ ut Rhagades & fissuræ labiorum oleosis, demulcentibus & balsamicis, o. ceræ, unguent. pomat. vel candela sebacea calefacta & inuncta facile curantur.

Econtra in robustioribus & rusticis, ob continuos labores,

CALLI

illîc generantur, qui si nimis molesti aut justo majores sint, balneis & fomentis primum emolliri & abhinc pedentim abradi & pellicula una post alteram abscindi poterit.

Quodsi tandem

SIRONES

cuniculos egerint in manibus, sola lotione crebrâ cum aqua fervida comburi, aut ζ ribus enecari possunt; quem in finem seq. sapone lavari possent manus:

Rec. Saponis Veneti ζ i.

ζ dulc. ad extr. ζ i.

Flor. Δ . ζ ss.

o. lign. rhod. gr. iij.

M. F. Globulus.

§. 3.

Porro & Digiti vitiiati sui curationem indigitant, ubi primò

DIGI-

DIGITI SUPERFLUI

occurrunt, dum aut sextus digitus in manibus & pedibus homini connascitur, prout 2. *Samuel. 21. §. 20.* viri excelsi, 6. in manibus pedibusque digitos habentis, mentio est facta, & in *Medicina nov-antiqua nostrap. 15. Tab. 3. Fig. 2.* pes Æthiopis 6. digitis instructus est depictus: Aut pollex duplex, instar chelæ ☞. (ob appetitum fortè ☞. gravidis denegatorum) illic in prima generatione formatur.

Cura utrobique solâ extirpatione perficitur, exemplo *obs. 42. mantiss. obs. Plateri*, quam non tam in recens natis, quam adultioribus, ob difficilem operationem, suscipiendam suadet *D. Joh. Burgius in Miscellan. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Miscell. Ann. VI. Obs. LVIII.* Amputationem autem non tam forcipe incisoria, ut vulgus Chirurgorum facit, aut scalpris, sed novacula, vel serra instituit *Hildanus lib. de Gangr. aut Sphacel cap. 19.* Novacula quidem parvâ & acuminatâ, si in ipso articulo facienda operatio: Serra verò, si extra articulationem.

§. 4.

Aliud vitium est

DIGITORUM COALITUS,

ex Matris anserum vascendorum appetitu frustrato embryonibus quandoque connatus, cujus elegantem CASUM habet ante laudatus *Burgius cit. loc.* qui ita se habet:

Natus est die 7. Maii An. 1686. infans, cætera sanissimus, hoc solo defectu notabilis, quod in dextra manu digitus annularis & minimus, itidemque pollex & index ope ligamenti carnosissimi tenuis coaluerant, hoc modo, ut pollex, minor justo, indicem annexum, sicut arcum funis incurvat, ad se traheret, accreta in medio eorum carnis parte, velut novi pollicis rudimento; in sinistrâ quoque manu pari ratione uniebantur digitus minimus & huic proximus, interjecta ad superiorem articulationem etiam caruncula exigua. Nævum hunc primo aspectu emendari posse non des-

speravi, cum unionis inconvenientis vinculum esset tenue, nec vasis sanguineis majoribus, aut tendinibus, intertextum.

Itaque rem cum Chirurgo aggressus non imperito, sed, ne doloris, ob repetitam unâ operatione sectionem, sæpius excitato sensu convelleretur infans, singulæ divisioni singulum impendimus diem: ubi Chirurgus non aptato prius ligno triangulari, ad imitationem *Plateri Mantiss. obs. 43.* cujus hic necessitatem nullam videbamus, non scalpello, (quod facit *Hieronymus ab Aquapendente Part. 2. Chir. c. 101.*) sed uno ictu acuta forfice incidit carnosum parietem intergerinum, quousque decebat, excissis utrobique superfluis digitorum q̄s. fundamentis. Cessit è voto propositum, nisi quod, monente idem *Henr. Roonhufio Obs. 10. p. m. 41.* sollicita magis requirebatur deligatio, ob digitos in novam cohæSIONEM pronos. Pollex præterea, qualis à principio formationis erat, brevior solito mansit indicisque tanta ad eum inclinatio, ut ligaturis aliisque adhibitis remediis sufficienter se coerceri & abduci difficilime passus sit.

§. 5.

Omniū autem frequentissimus Digitorum morbus est

PARONYCHIA,

de qua integrum & non contemnendum tractatulum conscripsit *Matthias Glandorpins*, Medicinæ & Chir. D. in quo pag. 17. eandem ita describit: quod Paronychia sit tumor p. n. apostematofus, in principio exiguus & vix conspicuus, in extremitatibus digitorum, plerumque omnium, ab inflammatione insigni, nec non à sanguine ac humore calidissimo, venenoso, fervido, ardenti nitrosoque, intra os & periostium, ut plurimum contento, cum levi in primis diebus dolore, qui deinde redditur intolerabilis, pulsabilis & pungens: ex quo, præsertim (ut fieri solet) in principio neglecto, febres, lipothymia, syncopa, vigilia continuæ, deliria, nec non caries & putrefactio ossis, cum sanie foetida & ulcere esthiomeno, deperditiones unguium, non rarò gangrænæ & sphaceli, ablationesque vel

vel unius, vel duorum, vel omnium articulorum digiti, quem occupant, & quod pejus est, totius manus, omniumque pessimum, mors ipsa oriri possunt.

In Cura Tachenius lib. de morborum principe pag. m. 37. statim in principio cæcam, quâ tegitur, pelliculam leniter incidit, vel scalpello abradit, quo facto dolorem & pulsationem (ob transpirationem meliorem) illicò cessare asserit. Succrescente verò malo Hildanus Obs. & Cur. Chir. Cent. 1. Obs. 97. digitum primo lacte vaccino, in quo flores chamomillæ, melilot. sem. fœnugræci & cydon. incocti erant, aliquantulum fomentat: abhinc superficiem cutis paulatim resecat, donec abrafa cute maculæ quædam rubræ appareant: quibus acie cultelli incisus guttulam unam aut alteram aquæ rufæ sub cute invenit. Ullâ evacuatâ linteum madefactum ∇ . vitæ, in qua nonnihil theriacæ dissolutum, applicat. His statim sedatus dolor. Atque hoc unico remedio altero die digitum sanatum fuisse asserit.

Glandorpius ante laudatus, repellentibus nihil juvantibus, præmissa V. S. & purgantibus, quidem ad sectionem etiam descendit, sed, ubi denegatur sectio, missis causticis inconvenientibus, suppurationem suadet, pro qua excitanda seqq. luadat:

Rec. Flor. chamomill.

melilot. ana. p. ij.

Summit. hyperici

ivæ arthet. ana Mi.

Flor. violar.

hyosc. ana Mi.

Incisa bulliant in f. q. cerevisiæ

Rec. Pul. alth.

rad. consolid. maj. ana 3iiss.

Farin. sem. lin.

fœnugr. ana 3iij.

tritic. 3iiss.

hordei 3i.

Ppp 3

Herb

Herb. malv.

hyosc. ana Mi.

Flor. cham.

melil.

ivæ arthet. ana. p. ij.

Paronych. Mi.

Incis. & contus. bull. in f. q. v. com. ad catapl. consist. in
fine

add.

Bol. Armen. ℥iij.

Ol. ros. lumbricat. ℥iβ.

lil. alb. ℥vi.

vit. ovor. N. i.

M. pro cataplasmate.

Novi olim Chirurgum qui solo hyosciami semine in lacte decocto,
aut solum contuso, malum hoc curare & (ut loquebatur) vermem
enecare solebat; cui herba paronychia, à sæpius laudato *Glandorpio*
c. l. descripta, semper addatur.

Verba & characteres, à vulgo hic adhiberi solita, Diaboli instar
fugito, ne Beelzebub per Beelzebub expellas atque cures.

§. 5.

Vulnus, post sectionem in digito relictum, ut alia

DIGITORUM VULNERA

tractetur, quæ non statim consolidanda, sed turundis aliquamdiu
aperta servanda, ne forte caries, gangræna atque sphacelus
præmaturam illorum consolidationem insequantur, quod contra
Felicem Würzium cavet *Hildanus Cent. 4. Obs. LXXVII. pag. 347.*
& seq.

§. 2.

Tandem arrosas quoque unguis sapiunt haud pauca UN-
GUIUM VITIA, sive jam à teneris unguiculis & primò ortu, sive
causis aliis oriantur. Gravissimum illorum est

UN.

UNGUIUM PTERYGIUM,

quod nihil aliud est, quam pollicum secus unguis exulceratorum hyperfarcosis, sive ex contusione, sive redivia neglecta & ab inflammatione in pus conversa, procedens: quatenus materia nimium acris putrisque diu intus fota & non excussa radicem unguis exedit, unguem & os erodit, unde odor gravis & extremi digiti tumor & livor oboritur; cumque ex genere nomarum seu ulcerum depascentium sit, hinc cum Paulo per cauteria illud radicaliter tollit *M. A. Severini, Pyrotech. Chirurg. Lib. 2. p. 1. cap. 71.* Ortum autem exinde, vel aliunde

CASUM aut DECIDENTIAM UNGUIS digitali ex cera viridi, ladano, ammoniaco &c.

FISSURAM verò & ASPERITATEM Unguium seq. curat. *Barbette Oper. Chirurg. Part. 3. cap. 13.*

Rec. Resin. ʒß.

Terebinthin.

Thuris

Mastich. ana ʒij.

Sebi hircini

Cer. virid. ana ʒv.

M. F. l. a. Emplastrum.

CAP.

CAPUT XII.

DE

AFFECTIBUS FEMORIS,
TIBIÆ ET FIBULÆ.

§. I.

Ad subditos & bajulos Reipublicæ Microcosmicæ jam delati ossis Femoris primò læsiones offendimus, cum primis autem contumacissimam

FEMORIS LUXATIONEM,

quam *Celeb. Ettmullerus* non sine causa omnium curatu difficilissimam judicat, in *Chir. Medica cap. 4.* Cum enim os femoris acetabulo suo, in osse coxendicis, fortissimo ligamento alligatum & musculis robustis, nates formantibus & femora investientibus, sit cinctum, hinc non nisi à violentissima & insigniori causa luxari potest, quâ aut ligamentum prorsus dirumpitur, aut summopere laxatur. Si dirumpitur, consolidationem non admittit: si laxatur, difficilimè pristino suo tono, ob situm profundiorum, topica & nervina non admittentem, restituitur. Unde os hoc luxatum rarò vel nunquam restituitur, cum primis in adultis, quibus per totam vitam durantem claudicationem infert; quod magno suo malo expertus est Princeps quidam Germaniæ, literis & armis inclutus, ad *Thermas* aliquoties ablegatus.

Quin & in juvenibus omnem sæpissimè curationem respuit, cujus rursus miserabile exemplum Anno 1676. in puero quodam rustico vidit *D. Nesterus*, cui ex præcedentibus coxendicum doloribus, quos ob nimiam partium externarum hybernò tempo-

re refrigerationem fortè contraxerat, utrumque os femoris capitibus coxarum sinibus excidit & luxatū est, dextrum nempe extrorsum, sinistrum verò introrsum; unde factum, ut non solum propter caloris nativi alimentique, ob venarum & arteriarum distortionem, defectum, abolitamque membrorum nutritionem, utrumque crus & femur contabuerint, dextrum quoque crus, eò quod femoris caput in locum altiore exciderit, brevius redditum, ut calx terram attingere nequeat, sinistrum e contra, si cum altero conferatur, longius sit: ambo verò ob ἀρεσφία robore destituta; omnem planè motum atque usum ad standum & incedendum amiserint, ut humi desidere natibusque reperere deinceps cogatur, sicut Leprosus ille, cujus meminit *Reinesius l. 2. var. lection, c. 18.* vid. *Miscell. S.R.I. Acad. N.C. Dec. I. Ann. VIII. Obs. XXIV.* adeoque femoris luxatio vix nisi in tenellis infantibus, in quibus ob diuturniorem quietem & fascias instituendas facilius curatur, in integrum restitui potest.

Enchireses, queis aliàs in restit. & extensione femoris utuntur, vid. in *Fig. 1. Tab. XXVI. Scult. in Armam. Chir.*

§. 2.

FRACTURA FEMORIS eodem plane modò, ut fractura humeri, curatur. FRACTURA PATELLÆ, ipsi annexæ, si per transversum facta, ferè semper incedendi impotentiam relinquit, ob rationes ab *Hildano Cent. V. Obs. 88.* è *Paræo* & aliis prolixè in medium allatas & in figuta ænea ob oculos positas. Aliàs verò per longitudinem diffractam & divisâ patellam, etiam sine manuum opera, musculorum extendentium sola contractione uniri & intra 20. dierum spatium consolidari *Barbette in Oper. Chirurgico-Anatomicis Part. 1. cap. 4.* adstruit, qui *cap. seq. 6.* quoque LUXATIONEM PATELLÆ brevi manu curare docet.

§. 3.

FRACTURA TIBIÆ curatur ut fractura ulnæ in cubito. Qua ratione vero TIBIÆ FRACTURA CUM VULNERE à *D. Ravio*, Operatore Ambstelodamensi famigeratissimo, tra-

Etata & curata fuerit, Autor *Itineris Anglicano-Batavi* C. H. Erndlerus, pag. 129. seqq. recenset: Patientis in commodo scabello locati os fractum mensulæ imponebatur, substrato pedi pulvinare pressius infarcto: tunc læso ab adstantibus firmiter detento pes altera Chirurghi manu circa calcaneum, altera superius in dorso pedis apprehendebatur, ac sensim, quantum ad repositionem sufficiebat, extendebatur. Facta repositione pedi applicabatur primo emplastrum defensivum, circa extremitates fissum, ut firmius adhæresceret: huic imponebatur ligatura ex linteis, ad modum voluminis compacta (ein Buch-Ligatur) quæ ex multis conficitur linteis planis, ita dispositis, ut horum extremum quinque palmarum longitudinem & duarum latitudinem habeat & interiora sequentia gradatim in longitudine & latitudine deficient, quorum fere sex debent esse numero: in medio consuta lintea hæc circa oras bis fissæ sunt & priusquam applicentur, V madefiunt. Tandem ligaturâ hanc & fascias muniebat ferulis, quarum inferior suras ambiens latior erat reliquis lateralibus: illa enim tres pollices, hæc duas saltem latitudine sua exæquabant. Locus Tibiæ superior vulneratus sine ferula relinquebatur apertus. Ferulæ ipsæ tribus fasciis lineis sufficienter constringebantur, mediam primò, deinde superiorem, atque ultimo inferiorem firmando, simulque cavendo, ne strictiori fasciarum applicatione noceamus. Sufficit nimirum strictura, quæ spathæ intrusionem facile admittat. Pro meliori defensione ab injuriis externis pes læsus in pulvinari molliusculo, tribus fasciis firmato, reponebatur. Tandem grabato imponebatur patiens, elevato paulisper pede & ex utraque grabati parte alligato, ne hinc inde moveri ac lædi iterum posset. Post hæc quotidie semel deligatio solvebatur & vulnus ipsum plumaceolis ex filis carptis detergebatur, aliaque fila carpta, melle rosaceo imbuta, imponebantur, modoque jam fusiùs descripto semper iterum deligabatur: calcaneo, ut ab omni compressione liber relinqueretur, pulvillus ex linteis confectus substernebatur.

§. 4.

FRACTURA OSSIS UTRIUSQUE,
TIBIÆ sc. & FIBULÆ,
CUM VULNERE

adhuc plus negotii faceffit : quam tamen feliciter sanatam *D. Joh. de Muralto*, Medicus in Helvetiâ, refert, qui seq. de illa CASUM *Miscellan. Acad. Germ. Cur. Dec. 2. Ann. 3. Obs. 117. p. 242.* inseruit : Filius 14. annorum, cum sociis ludens, tibiam & fibulam dextram confregit, ita ut prostantia hæc ossa musculus Gastrocnemium & suralem, cum venis quibusdam, pertuderint. Pes extensus per ministros fortes & in æquilibrio detentus erat, usque dum utrâque manu Chirurgus membrum comprehensum ad pristinam figuram reduxit & impellendo hinc inde, ante, retrò, ad latera, extantes partes in suas concavitates & pristinas sedes reduxit, quo dolor magna ex parte cessavit osque fractum in superficie æqualitatem adeptum & sano membro simile redditum est. Vulneri tum impositum ceratum Galeni & desuper emplastrum adstringens. Deligavit pedem fascia, tres fermè ulnas nostrates longa, ter fracturæ circumvolvendo & versus genu finiendo. Aliam dein fasciam affecto pedi bis circumduxit, versus malleolum finiendo. Hisce fasciis imposuit compressas per transversum & juxta membri longitudinem, ut inæqualitas omnis caveatur & deligatio super fracturam firmetur. Præterea compressas has epidesmo & syndesmo retinuit & theca chartacea munivit. Tandem pedem directum, ut calcaneus ab omni compressione liber fuerit, capsulæ lignæ imposuit. Modus hic deligationis per duas hebdomadas continuatus fuit. Post instituta ascialis fasciatio, 18. capitum dicta, ob copiam puris & crebram partis inspectionem. Post tertiam hebdomadam in melius profectus est æger calloque fractura conglutinata.

§. 5.

Inter TUMORES TIBIÆ gravissimos ferè & curatu difficilimus est

ELEPHANTIASIS ARABUM,

purgantibus & antiscorbuticis, tam internè, quam externè, cum balsamicis, adhibitis tractanda; cui quodammodo similis est indigena Malabaris hypersarcosis ulcerosa pedum, *Pircal*, vel

PERICAL

h. e. *Crassities*, Belgis *Boombeen*, it. *Sant Thomasbeen* dicta, quia malum est inter Christianos *S. Thomæ* (quos vocant) haud infrequens, quod in *Miscellan. Acad. Germ. Cur. Dec. 2. Ann. 3. Obs. 13.* ob oculos posuit *Dn. Andreas Cleyerus*: breviter verò sed accurate primum descripsit *Dn. D. Kæmpferus*, in *Decade Observat. Exoticarum*, quas è Persia & Indiis redux Lugduni Batavorum pro gradu ventilavit: postmodum autem fusius repetiit in amœnissimis *Amœnitatibus Exoticis, Fasc. III. Obs. VII. p. 561.* verbis seqq.

Perical, i. e. *Hypersarcosis ulcerosa pedum*; sive *Pædarthrocace*, morbus Malabaris vernaculus.

Alter fontis Malabarici partus, tumor est oedematosus, qui corporis partem non aliam, quam pedem invadit, & incremento menstruo ita tandem expandit, ut similem elephantino cruri figuram exhibeat. Indigenis vocatur *Perical*, vel ex linguæ ce'eritate *Pircal*, i. e. febricitans pes, intellige menstruum pedi affecti erysipelas: hoc enim Medici Brahmenes in catalogo febrium decimam octavam speciem statuunt. Malum frequens oerant Christianos sancti Thomæ, ab Apostolo hujus nominis sic d'ctos: cujus quod amplexi essent doctrinam crudeliter adeo à paganis

paganis habitati sunt, ut relicta patriâ suâ *Carnatica* (provincia Choromandeli) superatoque, quod regiones dividit, jugo montium in Malabariam concesserint, amplius hic mille ac quadringentorum pagorum, totidemque templorum nunc facti possessores. Malum ergo ex Gangeticâ patria transportasse vulgata traditione creditur: inani profecto, nisi credant simul illinc fontes & flumina, mali endemii genitores, transmigrasse. Narrant indigenæ: S. Thomam ingentis molis arborem, quæ portum clauferat, cum elephantibus pagani non possent, zona femoris sui extraxisse: quo facto qui à paganismo ad Apostoli doctrinam transiverint, elephantino pede à Diis gentilibus notatos esse. Advenarum fidem ita hæc occupavit fabula, ut morbum Indi Lusitani *Peju de santo Thoma*, & eorum exemplo Belgæ, Saent Thomas Been appellare non dubitent. Eundem tumorem in pagis *Ceylanæ* ultra Galam, urbem munitissimam Belgicam, tum in *Omera*, Regni Japonici provincia, endemium (quamvis non ita frequentem) offendi, utrobique emergentem, quod fatentur incolæ, ex aquæ natalis vitio. Morbus nunquam artus alios invehit, quam crus alterutrum, raro utrumque, & in eo præcipue imam partem: hanc singulis mensibus cum lunæ incremento phlegmone corripit, qua intra dies aliquot defervente, tumor tamen inflammationis non remittit, sed in carnem vitiosam secedit, ita ut ambitus cruris, cum incremento ætatis, in deformem crassitiem, plus justo (duplo, triplo, aut longe ultra) majorem excrescat; crassitiem inquam inæqualem, cedematosam, duriusculam, aspectu scirrhosam, hic illic, prout os subjectum afficitur, fungosam, ulcerosam & serosa sanie scatentem. Tumor sæpe per extremum quoque pedem ad ipsos usque digitos extenditur, raro ultra furas ascendit, ad genua nunquam pertingit. Mali materiam præbent fontes, non tam Malabariæ universæ, quam regni Cocinensis; sale enim corrosivo abundant, (nitrum ibidem vocant) cujus acredo sanguini viscido juncta partem nutriendam obstituit

obstruit atque vitiat. In cruribus autem hæc tragoedia præ ceteris luditur, quod in illis mali materia gravitate sua restagnet, nisi eadem à cavo scroti, erosio ibidem lymphaticis, interceptiatur; à malo enim omnes illi immunes sunt, qui hydrocelen fovent. Christianos potissimum corripit, quia ut plurimum circa montes habitant, quorum aura & aqua ad producendum tumorem majori pollent efficacia. In hoc nostro affectu vitium contraxisse os subiectum, nullus vel ex eo dubito, quod omnem illudat medicantis operam & oleum. Ambiguum vero est, an os subiectum labore carie, an intemperie tantum humidâ? Rursus, si caries adest, an ea communis sit, id est, extrinsecus, læso prius periosteo, inducta, an vero intusfacta, à succo nutricao in tubulis ossium stagnante, viscido, acri, acido? talis enim humor ossis substantiam terebrat & erodit, eamque inducit figuram, quam ab inæqualitate & fungositate Spinam ventosam, seu ventositatem spinæ appellaverunt veteres: cuius nominis barbariem *Severinus* in opere *de recond. abscess.* castigavit, substitutione vocabuli *Pædarthrocaces*, quod puerorum abscessum notat: quia in pueris frequentior affectus est, ob molliora ossa & patentiores in iis tubulos, in quos major alimenti copia defertur, pro augmentatione. Ut me expediam: non secavi pedem, nec statum laborantis ossis definire ausim; persuadeor tamen, affectum pro Pædarthrocace quadam habendum esse, eo quod juniores potissimum adoriatur, parcat advenis adultioribus, qui solidis cruribus incedentes, nullo pro augmento ossium nutrimento indigent. Malum etsi tactu durum, aspectuque nigricans sit & foedum, in sphacelum tamen haud facile degenerat, adeoque periculo vacat; doloribus quoque vix aliis grave, quam quos menstrua parit inflammatio; Odiosum tamen & permolestum est suis bajulis monstroso pondere, præsertim si ulcusculorum stillicidiis madeat, prout solet in veteratum. Mireris, quam parum in officio impediat operarios, ferendo huic oneri sic affuctos, ut ad præstandas mercenarias quasvis operas, & ad palmas quoque

quoque nuciferas excelssimas eadem, atque alii, agilitate scandendas, nihil minus sint idonei.

Qui monstro hoc gravantur, nullum aliud habent remedium, ex quo levamen hoc cœlo sentiant, quam quod ab æviteris fonticulis petitur, inurendis circa cruris affecti genua, sed mox in mali principio, post unam aut paucas inflammationes. Hinc frequenter fonticulorum apparatu fasciatis videris hujus regionis Christianos: quo vero non quidem concepta radix extirpatur, sed pro frenanda tumoris & ulcerum luxurie, serum affluens, præfixa quasi cataracta, sistitur quodammodo & intercipitur. Ab indigenis tamen Medicis curatio totalis, saltem in morbi principio, tentatur magis, quam obtinetur; ea methodo: ut primo omnium mittatur sanguis; tum caput frequenter cum oleis perungatur, præstante ceteris oleo ejus terræ communi, id est, oleo nucum Cocos; deinde corpus pharmaco sufficienter expurgetur. His præmissis quasi universalibus, ad pedis affecti medelam se aqua & igne accingunt, ut gemino sacramento partem maleferiati regenerent. Modum appono, à Medico Christiano S. Thomæ, ex Sanscretico manuali suo, mihi prælectum & communicatum, risu mehercle quam approbatione digniorem: *Paranda facula est ex stuppa & oleo Cocos*, quod copiosum præstat Malabarorum patria; *præsto quoque sit liquor elicitus ex contritis cum aqua dulci foliis Corveile* (planta est fructu grandi, eduli, ibidem notissima). *His paratis, pedem repone situ elevatione; post, accensæ facis ipsa, qua flagrat, extremitate plantam pedis tardis ictibus percutit, & à singulis percussionibus eandem asperge cochleari uno prædicti liquoris; quæ & percussio & aspergio, reciprocandæ sunt continuo trium horarum spatio.* Si hoc exorcismo semel aut bis instituto hospes tuus non excedat, frustra esse, ajebat, quicquid ad excutiendum ultra tentaveris. Japonii provinciæ Omura, hoc morbo petiti, (*Kojejas* plebi *Kojassi* appellatur) tumorem incipientem liberaliter scarificant, & sic detumet plerumque: si redeat affectus, scarificationem quoque iterant, non neglecta protube-

tuberantiarum unctione, *moxa* sua, i. e. lanugine foliorum artemisiae, instituta: quæ genti huic in omnibus ac levissimis quoque affectibus ita familiaris ac usu recepta est, ac si in verba Hippocratis nostri, (quem nunquam legerunt) obsequium iuraverint, cum lib. de aff. c. 30. ait: *Si in unum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus, urito quocunque loco fuerit dolor: urito autem lino crudo.* Hæcenus Kæmpherus.

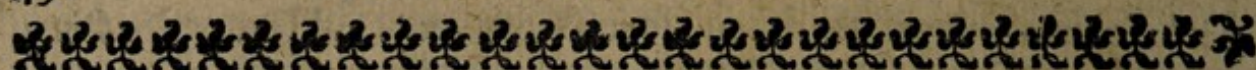
Huic haud ab similem tumorem D. Christianus Menzelius olim in Muliere fontem Freienvaldensensem invivente, & in Fig. 2. Tab. XVII. ob oculos posuit: prout totus CASUS describitur in *Miscellan.* modo cit. obs. 14 qui ita se habet: Anno 1684. accedebat ad fontem mulier 50. annorum, Sabina Schumacheria, uxor æditui in pago Golzen, cujus cognomen Gütterbock, ut dolorum remissionem aliquam nancisceretur, qui in sinistro pede, monstroso satis, ob tumorum molem in eo conspicuum, per 15. annos perdurarunt. Propendebat ex femore ejus tumor ingens, molem capitis humani superans, quem sequebatur in genu tumor ejusdem quantitatis. Hunc excipiebat alius latus & amplius, suras repræsentans: & huic excrecentiæ aliæ atque aliæ, quæ articulos, malleolos utrosque, dorsum pedis, digitos pedum tumidos & crassos obvelantes præsentabant, adeo ut totus pes tumoribus suis strumosis nihil quicquam cederet strumosis illis pedibus Christianorum S. Thomæ, in Oriente degentium. Misercula (interrogata à me super omnia) contraxerat malum primo matrimonii anno, ex Erysipelate in toto pede sinistro suborto, quod cum negligentia non curaret, rubore pedis diutius persistente & exulcerato, tandem tumores annuatim invalescentes, strumarum in modum, pedem ita monstrose deformarunt, ut ipsa figura ostendit. Ex illo tempore misercula ægre potuit incedere, & juxta incrementa D. ingentes dolores (quos à rosione vermium intus latentium deducebat) sensit. Præterea indies gestare lintheamina circum inferiorem pedem cogebatur, ob serosum humorem, ei ex cute
ibi

ibi Incorum excoiata de nocte effluentem. Hoc pedis statu processit nostra ad fontem, ut incommoda præcipua, auxilio DEI & usu aquarum, à se removeret. Accidit ut eodem die Satellitis Electoralis Uxor, constrictis ex arthritide manibus prætumidis, fontem accederet. Post haustus aliquot aquæ & lotiones artuum perrexerunt ambæ ad concionem sacram: vix concio finita erat, cum ambæ dolorum levamen sentirent. &c.

§. 6.

TUMORES PEDUM, cum primis OEDEMATOSOS, elegantiori disputatione olim prosecutus est *D. Henricus Meibomius* P. P. Helmstadiensis, quos iis, quæ in oedematibus curandis generaliter laudavimus, curare licebit.

Quod si CARIES OSSIS TIBIÆ jungatur iis, solidam ejus curationem, à *D. Ravvio* in Mechanico peractam, tradit supra laudatus *C. H. E. D.* in *Relat de Itinere suo Anglicano & Batavo ad D. G. K. A. C.* pag 126. dum die 22. febr. (inquit) visitabat *Dn. Ravv* Mechanicum, qui instrumenta Anatomica & Chirurgica perquam accurate & artificiosissime præparare noverat. Hic in parte superiori ossis tibiæ laborabat carie, quo in loco novaculâ incisionem faciebat *Dn. Ravv*, firmo nisu ad os usque scalpellum adigens, factaque incisione labia vulneris, carnem luxuriantem separando, dilatabat, ut applicando cauterio locus pateret commodus. Osse enim carie infecto fibræ musculorum carneæ in parte cariota abscedunt & nunquam ossi iterum adnascuntur, nisi caries ablata fuerit. Cauteria autem cum in finem applicantur, ut vascula ossis, cariem nutrientia, extirpentur: quo facto cariota pars separatur ultro atque abscedit, pro tempore lucrando à Chirurgo vossella auferenda. Ablata sic ossis parte cariota fibræ carneæ feliciter adnascuntur & cum osse denuo coalescunt, & tunc sine omni periculo apertura illa carne iterum claudi potest.

CAP. XII.

DE

AFFECTIBUS PEDIS IN TARSO, METATARSO, HALLUCE & CALCANEO.

§. I.

Tibiæ & fibulæ immediatè connectuntur TARSUS & METATARSUS, qui utrobique iisdem, quibus carpus & metacarpus (utpote quorum texturam & structuram imitantur) laborant morbis sunt obnoxii; quos inter frequentes satis sunt

LUXATIONES TARSI & METATARSI,

quas das Fußvertretten vulgo appellare solent. Officula sc. illos componentia, aut extrorsum, aut introrsum vergunt, frictione & digitorum compressione facile restituenda. Gravissima è contra est

TALI & CALCANEI LUXATIO,

quam omnium periculosissimam esse dicit *Ettmullerus in Chir. Med. cap. 4.* Hic enim tria calcanei ossa innominata copiosissimis tendinibus junguntur, ipsaque articulatio talis est, ut sede sua emota vix adeo commode, citra metum inflammationis, convulsionis & aliorum symptomatum restitui possint; quapropter &

VULNERA CONTUSIONESQUE CALCANEI

convulsionem, imo ipsam mortem, inferre posse *Barbette in Oper. Chirurgico Anatom. fol. ultim.* testatur.

§. 2.

Fig. 1.

Fig. 2.

§. 2.

In eodem calcaneo tempore hyberno

PERNIONES

sæpe perniciem minantur, tumores sc. inflammatorii, à summo frigore producti. Aliter autem recentes, aliter inveterati sunt tractandi. Illic frigidis cura auspicanda est, quia frigoris lues frigore pellenda, ut Latine non minus quam Medice scribit *Barclajus*, doctus exemplo Regis. Hunc in finem membra perusta gelu nive aut glacie fricantur, quo particulæ frigorificæ evocentur. Abhinc sensim mollique agitatione articuli vellicandi, quo revocetur sanguis. In malo autem inveterato potentiora adhibenda sunt, sc. ψ . camphoratus, ω . lumbr. balsamum nervinum Conerdingii, petroleum, aliaque à *Waldschmidio* in *Disp. de Pernionibus* pag. 12. recensita. Sunt qui cerevisiam in consistentiam mellis excoctam: alii pinguedinem taxi (quam in me ipso olim proficuam inveni) impensè laudant: quibus in EXULCERATIS PERNIONIBUS exsiccantia & balsamica addantur, unde seq. Emplastrum paravit D. *Barbette c. l.*

Rec.	Pulv. gallar.
	aristol. rot. ana ʒß.
	Minii ʒi.
	ꝯ. Sublim. gr. vi.
	Lithargyr.
	Myrrh. ana ʒß.
	Camphor. ʒi.
	Thuris ʒiii.
	Ceræ viridis q. s.
M. F.	Emplastrum.

§. 3.

Eadem in DIGITIS PEDIS CONGELATIS laudantur, qui pariter in principio nive fricandi, vel & rapa congelata obducendi, imponendo abhinc empl. seq. ab eodem *Barbette* laudatum:

Rrr 2

Rec.

Rec. Axung. porcin.
Ol. olivar. rec. ʒi.
Cera alb. ʒii.

Coq. parum & F. Empl.

quo ipso quoque alii Digitorum Pedum Tumores emolliri possunt
è quibus agmen Chirurgiæ nostræ claudant

CLAVI PEDUM,

digitis illorum & cum primis halluci sæpissimè infensi, qui pediluvii & emplastris, è pice sutoria aut aliis compositis, primum emolliendi & abhinc successive pelliculas (è quibus constant) abraddendo vel abscindendo eradicandi sunt, cavendo sedulo ne ligamenta aut ipsum periostium attingamus, sicque inflammationem, gangranam & sphacelum causemur, unde Viros quosdam Illustres & Celebres diem suum obiisse è novellis publicis in *Miscellan. nostris Curiosis & fructiferis de novellarum publicarum usu & abusu in rebus Physico-Medicis* pag. 571. ob oculos posuimus.

Eadem cautela observetur, quando UNGUIS HALLUCIS SUBTUS CARNE ad cutem se recondens abscindi & effodi debet, quod optime forcipibus incisoriis, hunc in finem paratis (mit den Nagelzangen) fieri potest, interponendo post abscissionem filis carptis balsamo Peruviano imprægnatis

T A N T U M!

CON.

CONSPECTUS APPENDICIS

DE
SUTURIS, FASCIATIONIBUS & LIGATURIS.

OPERATIONES CHIRURGICÆ TUMULTUARIÆ, in casu necessitatis ab unoquoque adhibendæ, sunt

I. SUTURA	SICCÆ	emplastris glutin. cum ham. & annul. linetis triangularibus.
	VERA	relictis Æcubus { in cura labii leporini. extractis acubus { Conti- { Sartor. Sutoria. nus, { Pellion. Gastr. Intet- { Simplex, penna- scilla { ra & c. bacillis.
	INSTRUMENT. seu FASCIÆ	Simpli- { inte- { unus } ca- ces { græ plurium } pit. scilla { Caneri & funda. Assutæ, ut ligam. pro herniis. Æqualis & Circularis.
II. FASCIATIO,	FASCIARUM applicatio, quæ varia.	1. Ratione modi est vel Inæqualis { Asia. Sima. Rhomb. Re- { Fene pcas { strata. Reduplicata. Attrahiva. Expulsiva. 2. Ratione usus est vel Separativa. Incarnativa. Retentiva.
		3. Ratione Partium in Capite { Caputium, Funda. Capellina. in Fronte { Discrim. Scapha. Regalis, Solaris. in Oculis { Oculis { Simpl. duplex. in Naso { Fossa Amynta. Accipiter in Mandib. { Capi- { simplex. strum { duplex. in Thorace { Scapularis. Cataphracta. in Scapul. Stella. in Mammis, Fascia Haliiodori. in Humero, Spica. in Digitis, Chirotheca { integr. dimid.
		III. LIGATURÆ, quæ fiunt pilis. { lineis. filis { sericeis. aureis. nautico. pastorali. lupe. laqueis
III. LIGATURÆ,	quæ fiunt	in Man. & Ped. Stapes. in Scroto, Bursa. in Patella, Testudo. in Ped. Sandalium.

COMPTON'S ALPHABETIC

OF THE NAMES OF THE STATES, TERRITORIES, AND CITIES OF THE UNITED STATES

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS

OF THE UNITED STATES, WITH A LIST OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL RIVERS, LAKES, AND MOUNTAINS OF THE WORLD

AND OF THE PRINCIPAL CITIES OF THE WORLD

APPENDIX

D E

SUTURIS , FASCIATIONIBUS ET LIGATURIS.

§. I.

Quamvis sufficiens instrumentorum apparatus ad Operationes Chirurgicas expeditius exercendas summè necessarius & proficius sit, Chirurgum quoque deceat & exornet, si pro casuum & affectuum externorum varietate, ad imitationem *Hildani*, *Paræi* & aliorum, nova subinde inveniatur: attamen in casibus subitaneis, hæmorrhagiis, prolapsibus interaneorum & similibus, sub illorum æquè ac Chirurgorum defectu, sola manuum opera per futuras (quas perperam rejicit, *Paracelsus Chir. lib. 1. Tr. 2. c. 116. p. 13.*) fasciationes & ligaturas sæpe vulneratis ab adstantibus succurrendum est. Ut autem eò promptius & comptius illud fiat, haud abs re fuerit, si tres has operationes earumque species paucissimis descripsero & quantum fieri poterit, in Figuris æneis ob oculos posuero.

§. 2.

§. 2.

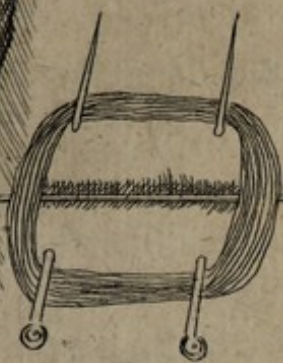
SUTURAS igitur quod attinet, communissimè in *siccas* & *veras* distingui solent: quibus forte tertia species, ex utraque *mixta*, posset addi, qualis est sutura tendinum, in TAB. XVIII. observanda. Utraque autem locum habet, si vulnerum extremitates sola ligatura neque conjungi, neque coalescere possint: id quod fieri solet, si partes molliores in transversum disunitæ sint. In specie verò SUTURÆ SICCÆ locum habent, ubi sola cutis est discissa, ut & in aliis faciei vulneribus, ad evitandas cicatrices, elegantiae & pulchritudini incommodantes. Interim facile relaxantur & sæpe prorsus solvuntur, unde illis rarò utuntur. Quod si tamen illis uti velimus, lintheamina quædam in formam trianguli discinduntur glutine fortius adhaerenti immerguntur & postquam ad digiti transversæ distantiam in utroque vulneris latere applicata sunt, filis per lintheorum angulos trajectis contrahuntur. Alii emplastris glutinatoriis utuntur, annulis aut hamulis instructis, quæ posteriora *sutura fibulata*, seu *hamata*, Gallis *l'agrafees*, audiunt, ut in tribus figuris mediis, num. 1. 2. 3. TAB. XIX. videre licet. Alias suturæ siccæ species sine filis, per lintheamina, aut coria sibi invicem inferenda, Chirurgi curiosiores in laciniis majoribus discissis & variis futuris resarcinatis ostendere solent: ad quarum imitationem figuram æneam modò allegatam depingi jussi.

§. 3.

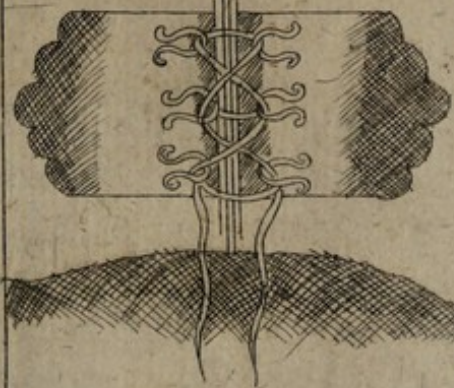
SUTURÆ VERÆ tum ratione applicationis, tum ratione finis & usus rursus suas habent differentias. Prioris intuitu alia *suturæ relictis acubus*, alia verò his extractis & abscissis. *Suturæ relictis acubus*, aliis *involuta* quoque dicta, agmen ducit inter omnes, quas Tab. XIX. præ se fert & vix unquam locum habet, quam in curando labio leporino. Quamprimum sc. acus fissuræ scarificata labia penetrarunt, circa easdem filum inceratum circumvolvitur sicque omnia illic relinquuntur, ne ab humoribus è naribus defluentibus sutura dissolvatur, sicque labiorum & extre-

mita-

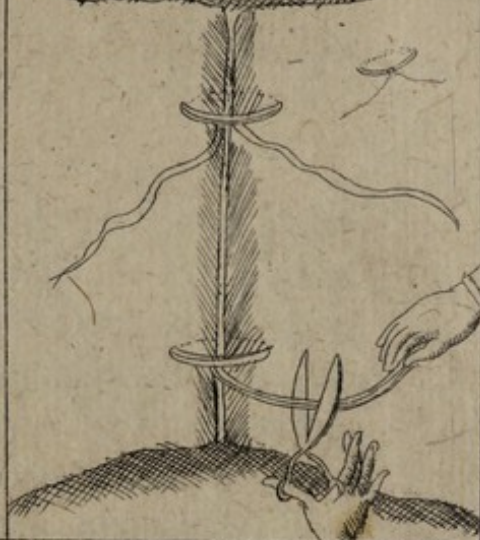
*Sutura relictis
acubg.*

1. Sutura Sicca.

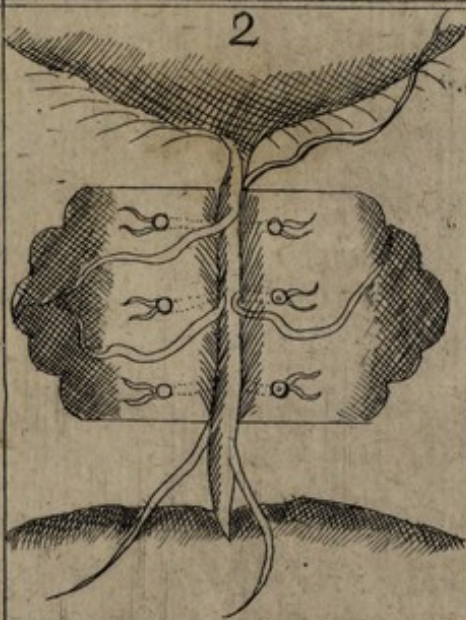
Sutura interseissa.

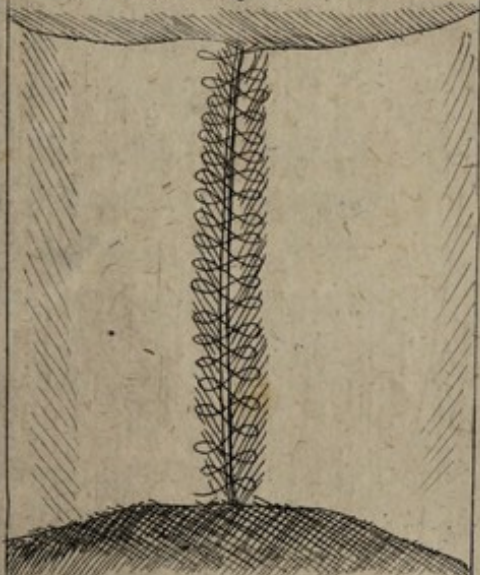
Sutura Continua.

2

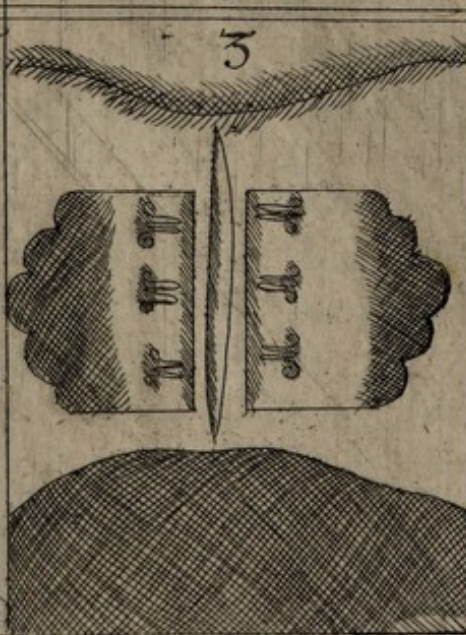
Sutura Gastroraphica.

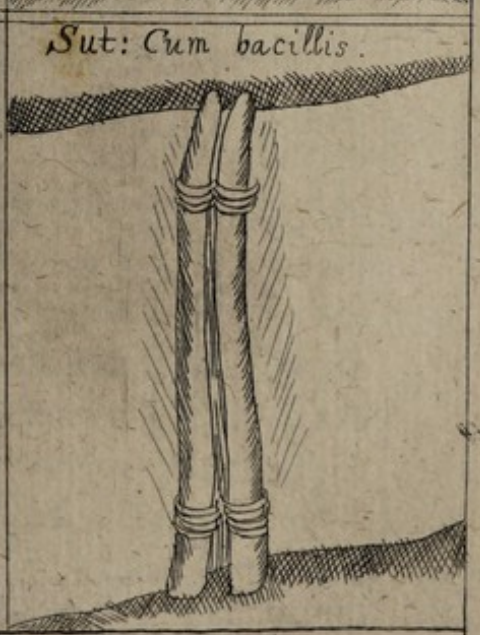
Sutura pennata.

3

Sut: Cum bacillis.

mitatum agglutinatio impediatur. Conf. ea quæ de cura labii leporini alibi fuere dicta.

§. 4.

Suture extractis acubus perficiendæ subdividi solent in suturas interscissas & continuas. *Sutura interscissæ* in Praxi receptissimæ sunt, ita dictæ, quod filum toties rescindatur, quoties acus cutim & carnem penetraverit sicque fila colligata sunt, ut ex ista Figura clarius apparet. Ab antiquis usûs intuitu communiter *incarnativa* dicitur. Ne verò justò plures requirantur & in locis visui expositis cicatrices quodammodò evitentur, hinc olim calamos aut bacillos addebant, quæ vulnerum extremitates comprimerent & unirent, unde *suture pennatæ & cum bacillis* exortæ sunt, quæ in fine Tab. XIX. ob oculos ponuntur. Interim Chirurghi peritiores has armatas qf. suturas non sine causa rejiciunt, cum pennæ vel bacilli annexi labia vulnerum nimis comprimendo impediunt, quo minus serum nutritivum ad conglutinationem vulnerum, ad cicatricis aut calli generationem summè necessarium, sufficienter affluere queat.

§. 5.

Restant *suture continuæ*, quæ ratione usus in restrictivas & conservativas dispescuntur, quia sanguinis effluxum partim restringere & cohibere, partim labiorum conjunctionem conservare debebant, unde omnes & singulæ continuata minusque interrupta fili serie & circumvolutione instituebantur. Priorum scil.

Restrictivarum suturarum, Antecessores nostri V. constituebant species: 1. *Sutoriam*, quæ filum in lateribus labiorum cum acu traducit. 2. *Sartoriam*, quæ filum supra labia volvendo progreditur. 3. *Pellionum*, quæ mox supra, mox infra labia acum pertundit. 4. *Extus intrantem & intus exeuntem*. 5. *Suturam Celsi* cruciformem, quæ omnes cum labiorum conjunctionem etiam conservent, hinc alia, *conservativa* dicta, vix opus habemus

mus, cum primis eò in casu, ubi multum de substantiâ partium vulneratarum periit.

§. 6.

Ad ultimas has etiam pertinet *Gastroraphia*, vulneribus abdominis & intestinorum dicata, quæ in vulneribus horum majoribus saltem locum habet & cum futura pellionum convenit. Interim & hæc non unâ ratione perficitur, prout in superioribus, ubi de vulneribus intestinorum actum fuit, jamdum fusius ostendimus. In hac, ut in omnibus aliis futuris, observandum est, ut nodis cum filis effectis plumaceolus aut spleniolum è linteo incerato imponatur & supra hoc fili complicatura instituatur, quo eò facilius solvi & quoties hoc vel illud symptoma requirit, citò relaxari possit. Quin, si filum remove velimus, digitus immediate ad nodum ponitur filumque leniter educitur, ne vulnus recrudescat. Vid. *Joh. Baptista Verduc. Medico Chir. Paris. in Scriptis Chir. cap. 2.*

§. 7.

Sutura absoluta emplastrisque convenientibus superimpositis accedat, oportet,

FASCIATIO,

quæ cum ex ipso termino innotescat, fusiore descriptione Logica non indiget. Nobis duo circa eandem hic curæ cordique erunt, sc. instrumenta eorumque applicatio. Priora ipsæ FASCIÆ constituunt, quarum differentiæ vel à materia, ex qua constant, vel à formâ desumuntur. Illic nostris temporibus non tantum è linteis, aut corio, sed & ferro, Antecessoribus nostris hac in parte omnino insolitò parantur, cum primis in curandis Herniis, in quibus partes situm suum mutant vix certius & melius compescuntur & in situ suo naturali conservantur, quàm simplicissimo cingulo ex ferro parato, cui in extremitate, lateri affecto incumbente, eaque latiore, pulvillus aut elater herniæ comprimendæ aptus affigitur. Novi olim herniosum Advocatum, qui omnes ferè, quas

Fig. 1.

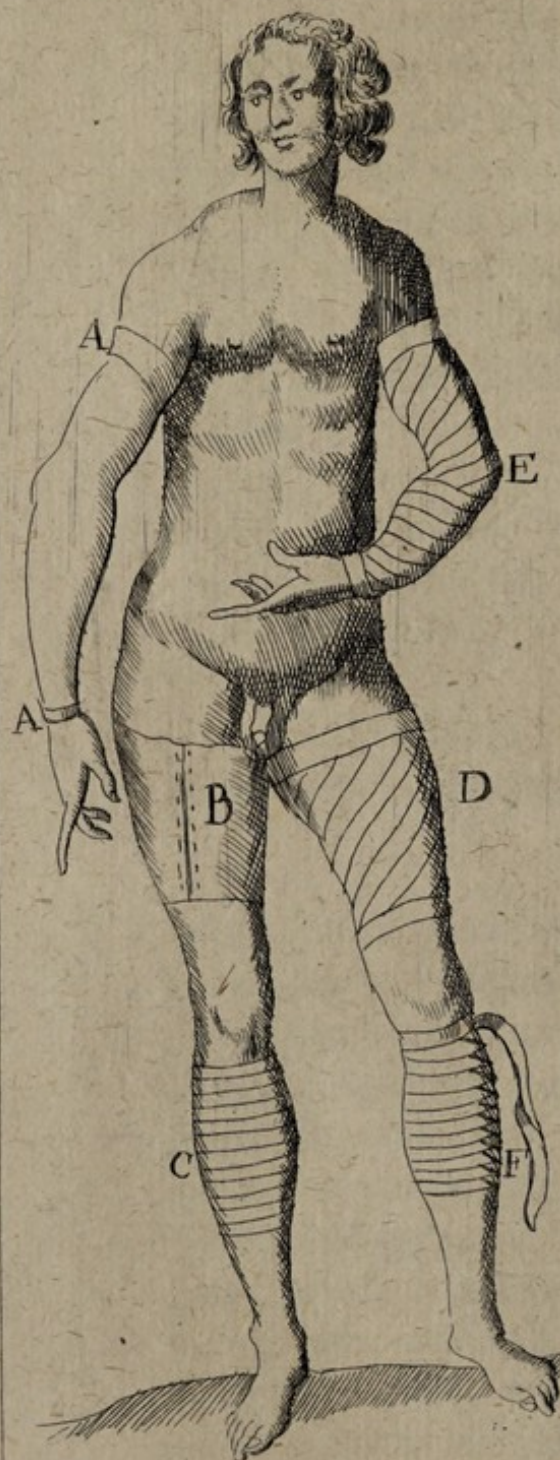

Fig. 2.

Fig. 3.

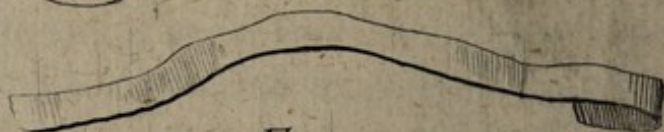

Fig. 4.

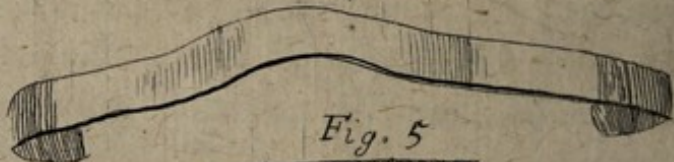

Fig. 5.

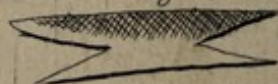

Fig. 6.

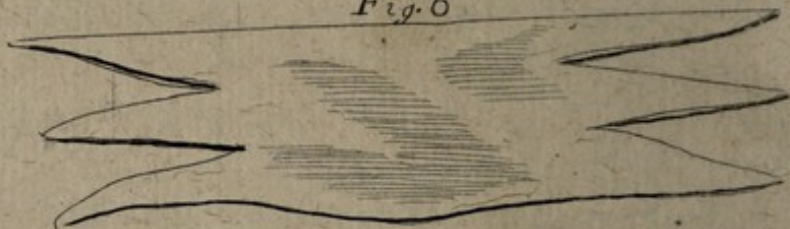

Fig. 7.

quas celebrari audiverat, herniarum fascias, decorè sæpe & ad pompam paratas, sibi non sine multo ære comparaverat, ita ut post mortem ejus ab hæredibus ultra xx. reperirentur, variæ inventionis & figuræ. Sed nullam, præter ferream, ipsi paulo ante mortem à me commendatam, laudavit: hanc enim aliquid præstare palam asserebat. Hinc celebris Gallorum Medico-Chirurgus, *D. Verduc*, hanc omnibus aliis prætulit in *Tr. de Fasciis*, Chirurgiæ annexo *cap. 1.* In aliis autem casibus Chirurgicis communissimæ fasciæ ex linteo quodammodò attrito & secundum staminum longitudinem discisso parari solent, quod tamen mundum & ab omni pediculorum seminio immune esse debet, quod in causa est, quod ovulis insectorum, ab humoribus putrescentibus exclusis, sæpissimè vermes sub fasciis generentur: quapropter idem quoque in linteis carptis & tumidis applicandis cavet *Autor* modò laudatus, qui eadem de causâ in ligatura infantis alicujus fungos observavit, quum fascia in aqua, ad depurandos fungos adhibita, lota horumque seminio conspurcata fuerit. Fungos enim suo quoque semine specifico instructos esse ad oculum ostendunt fungi minores seminiferi à *Menzelio* in *Miscell. Nat. Cur.* depicti & hic prope Gieslam quoque inveniendi.

§. 8.

Reliquæ fasciarum differentiæ, à formâ petitæ, prolixius explicat & in fig. æneis ob oculos ponit Jacobus *Marquius* in *Tr. de fasciis* Gallicè conscripto & reliquis operibus subjuncto. Communissimè in *Simplices* & *Assutas*, vel *Compositas* discescuntur. Harum effigies cernitur in *Fig. 7. Tab. XX.* quò omnia ligamenta ad hernias curandas referenda sunt. Illæ rursus vel *integræ* sunt, ex unico tractu constantes, vid. *Fig. 2. Tab. XX.* vel *scissæ*, à figurâ mox *fundæ* aut *Rajæ*, mox *cancræ* dictæ, quales sunt *fig. 5. & 6. Tab. XX.* depictæ. Integræ tandem in *fascias unius*, vel *plurium capitum* subdividuntur, prout vel in una extremitate convolutæ sunt, ut in *Fig. 3.* vel in duabus in *Fig. 4.* Omnes hæ fasciæ parti læsæ immediatè applicatæ & sub alis locatæ *Hypodesmi-*

des : Reliquæ autem, spleniis v.g. in fracturis superinductæ, *Epi-desmides* audiunt.

§. 9.

Ratione applicationis fasciatio dividitur 1. in *simplicem* & *compositam*, quarum prior rursus in æqualem & inæqualem dispescitur. *Æqualis* dicitur, quâ fascia vel una vel pluribus vicibus partem affectam tractu & circumvolutione simplici ita circumdat, ut unica videatur circumvolutio, unde & *circularis* audit, prout lit. A.A. & B. in Fig. 1. Tab. XX. videre licet. *Inæqualis* fere 4. fit modis, à circumvolutione variâ petitis, unde 1. *Ascia* 2. *Sima*. 3. *Repens* & 4. *Reduplicata* oriuntur. In *Ascia* (quam & *Dolabram* vocant) circuitus fasciæ ad superiora vel inferiora quadrantenus deflectit, ut Lit. C. in Fig. I. Tab. XX. demonstrat. In *Simia* seu *obtusa* fasciarum extremitates seu oræ per obliquas circumvolutiones se mutuò tangunt, ut lit. D. in Fig. 1. Tab. XX. ostendit. In tertia, quæ *Repens* audit, fasciæ se minus tangunt, quam lit. E. dictæ figuræ exhibet. Dicata quondam erat inflammationibus : Verùm nostro seculo ejus loco ascia seu dolabra fasciatio, sed laxior quodammodò, adhibetur. Similis illi fasciatio *Rhomboides* ab allegato supra Jacq. de Marque p. 306. Traite de Bandages depicta, ut & *fenestrata* in Fig. I. Tab. XXI. observanda, nisi fors ob duplicem tractum easdem aut ad compositas, aut ad quartam speciem inæqualem, quæ *Reduplicata* & *inversa* audit & lit. F. Tab. XX. Fig. 1. formata est, referre velis.

§. 10.

Ufus intuitu fasciatio dividitur in Retentivam, Incarnativam & Expulsivam : quibus alii quoque addunt *Separativam*, quæ tamen sub expulsiva contineri videtur. *Retentiva fasciatio* inservit ad medicamentorum & emplastrorum retentionem, unde non minus ac in fasciatione *incarnativa* (quæ consolidationi & reunitiōi dicata est) ipsi parti affectæ involvitur & applicatur. In *Expulsiva* autem fascia non tam ipsi vulnere aut ulcere, quàm potius vicinix eorum adhibetur : quod & in partis alicujus aridura observari

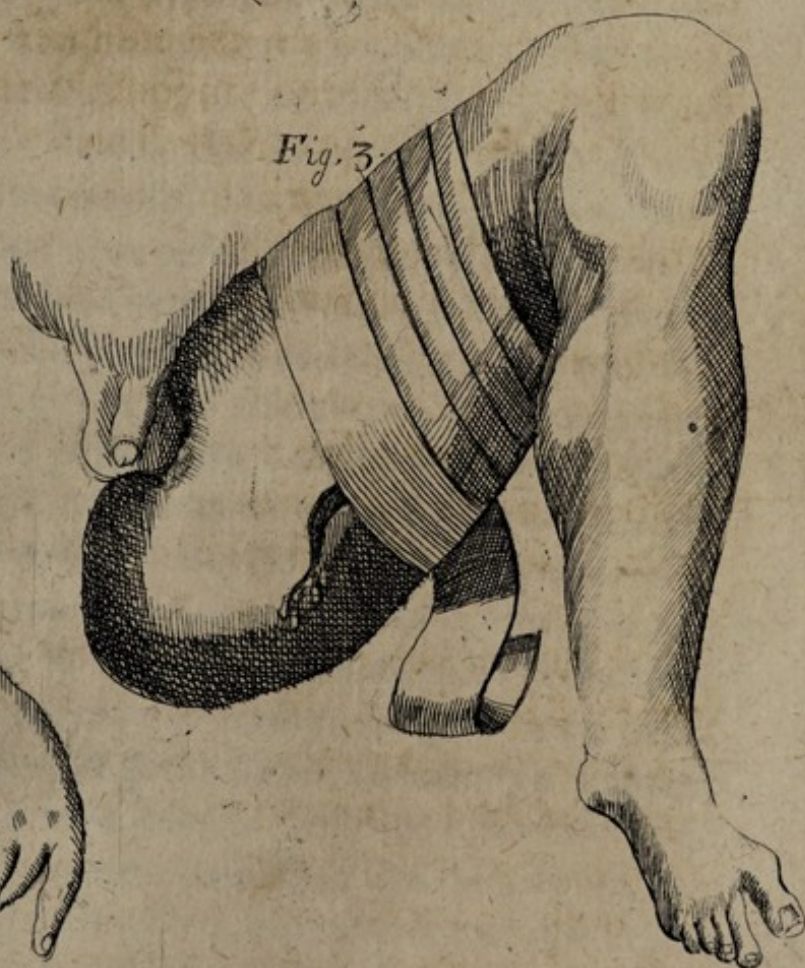
Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

observari solet. Exemplum talis fasciationis expulsiuæ vid. in *Fig. 3. Tab. XXI.*

§. II.

Hactenus de fasciationibus generalibus. Specialiores differentiae potissimum à partibus affectis desumuntur, quarum intuitu in Cephalicas, Thoracicas, Hypogastricas &c. dividi possent.

FASCIATIONES CEPHALICÆ

rursus mirè variant, prout aut capiti universo, aut cuidam ejus parti, oculis, naribus &c. applicandæ sunt. Inter priores agmen ducit 1. *Capitium*, Gallis *Couvrechef* dicta, quæ toti capiti circumvolvitur & plerumque è mappula minore Gallicè une serviette nominata & in forma vittæ quadrangularis complicata instituitur. Enchiresin, ex ipsa applicatione clarius addiscendam, eleganter describit laudatus aliquoties Verducius Tr. de Fasc. cap. 2. Præter hanc 2. *Fundæ compositæ* species est, quatuor aut pluribus appendicibus instructa, quæ valde apta est ad medicamenta, capiti & juncturis applicata, retinenda & in nasi pariter ac labiorum læsionibus quoque egregia est. Basis seu corpus ejus capitis summitati imponitur & appendices dependentes sub mento & in nuchâ firmantur, postquam cruciatim prius reciproce sibi imposita fuerant. Antiquissimis verò Chirurgis nunquam non alia fasciatio in capite usitata fuit, quam Galli *Capeline* dicunt, & fascia duorum capitum V. vel VI. ulnas longitudine emerientium instituunt, ita ut instar circuli primum caput ambiat & abhinc in forma crucis reduplicetur: unde & fasciationes illæ, quæ in artuum amputatione trunco, claviculæ item & rotulæ in genu simili ratione applicantur, hoc capelinæ nomine venire sæpe solent. Has & alias fasciationes in Museo Anatomico Lovaniensi capitibus figulinis applicatas Chirurgorum & Medicorum filiis ob oculos ponunt, ut divisiones & enchireses eò facilius addiscere valeant.

§. 12.

Sub V. S. in Fronte triplices fasciationes sunt famosæ, è quibus ea, quæ cuique magis placuerit, eligi poterit: Discrimen sc. Scapha & Regalis. Prima species, sc. *Discrimen*, omnium simplicissima & facilima inter illas est, & ita dicitur, quia per futuram sagittalem eundo caput veluti in 2. partes discriminat & abhinc circulariter frontem ambit. Huic negotio fascia unius capitis, tres circiter ulnas longa, infervit, latitudine eas, quæ in V. S. adhibentur, adæquans, *Scapha* magis obliquè ad ossa parietalia deflectit, & dehinc aliquoties frontem circulariter ambit, sive in anteriore, sive in posteriore parte primum applicetur. *Regalis* ex utraque qf. composita in summitate capitis Crucem Andreæ qf. efficit. Longitudine priorem excedit.

§. 13.

Pro Arteriotomia, in temporibus instituta, novum fasciarum genus invenit Verducius Gallus, quod *fasciam Solarem* eam ob causam vocat, quod circumvolutiones ejus qf. radios quosdam in capite formant. Applicatur autem sequentem in modum: Recipit fasciam bicipitem, tres ulnas longitudine & pollicem transversum latitudine æquantem. Hanc tempori arteriæ pertusæ è diametro opposito inducit & fasciationem circularem per frontem instituendo nodum supra splenium efformat. Abhinc uno capite infra mentum, & altero supra caput flectendo similem nodum in tempore, ubi fasciatio inchoabatur, format. Supra hosce nodos plures fasciationes circulares, tum ad firmandam priorem ligaturam, tum ad decus illi conciliandum addo: quæ fasciatio robusta satis & sufficiens est ad arteriam comprimendam spleniumque firmandum. Aliàs Arteriotomia hæc, non secus ac venæ præparatæ in fronte sectio, ab Antiquis æquè ac Modernis ad curandam cephalæam summopere laudatur. Quum verò vena præparata ramulus tantum exiguus sit venæ jugularis, hinc neque tantum sanguinis fundit, neque tam præsentaneam opem adfert, ac venæ jugu-

jugularis sectio. Utrobique autem caveatur, ne sub administratione sectionis colli fascia nimium stringatur, sicque circulationem sanguinis intercipiendo cæcitas & aphonia inde oriatur, prout exemplum habet Hildanus Centur. 5. Obs. 18.

§. 14.

Fasciatio oculis conveniens aut strophiole in formâ trianguli complicato, aut fascia unius capitis instructa perficitur. Hæc si unicus tandummodò oculus obducatur, *Oculus simplex*, Galli *l'oeil simple* (quo & *Monoculus* dicta pertinet.) Sin verò bini obligentur oculi, ipsa fasciatio *oculus duplex*, s. *l'oeil double* vocatur. Prior ossa parietalia oblique transiit & aliquoties repetita per aliam circumlarem circa frontem firmatur. Posterior in occipitio incipiens aliquoties infra nares circumvolvitur & abhinc circa frontem pariter firmiter ligatur.

§. 15.

Ligatura, ad V. S. in naribus administratam necessaria, cum eâ, quæ supra Discrimen dicebatur, convenit, à qua in eò saltem differt, quod hæc fasciatio in fronte desinat, non verò in loco V. S. ut in discrimine. In fractura verò nasi illa fasciatio olim adhibebatur, quæ apud Galenum ab Autore *Fossa Amyntæ* dicitur. Similis autem erat oculo duplici, nisi quod oculi illa non tegantur. Ast Moderni non sine causa hanc fasciationem, tanquam nocivam & inconvenientem, rejiciunt, quum ossa narium (quorum restitutio indicabatur) magis deprimat. In fractura ergo narium aut nullam, aut talem fasciationem adhibe, qua latera narium, non vero pars superior comprimatur. Quem in finem fasciatio composita nova pro fractura narium est inventa, quæ à Chirurgis *Accipiter* vocatur. Forma ejus hæc est: Frustum lintei triangularis tantæ magnitudinis secatur, ut totum nasi apparatus tegere possit. Apici trianguli exigua sit fascia, quæ per futuram sagittalem in occipitium abeat, ut fasciam formet & stabiliat. Sub triangulo alia adhuc fasciola ligatur, quæ per malas transeat, ut

ut supra priorem retro caput affigatur. In parte fasciæ inferiori duo adhuc ligamenta minora sint, $2\frac{1}{2}$ ulnas longa & dimidium pollicem transversum lata. Hæc cruciatim sub naribus se mutuo secantia oblique per malas ad anguli oculi minoris latus tendant. Retro caput formatur K. & aliud simile sub ossibus narium. Tandem tota fascia per aliam circularem & frontem ambientem firmatur. Ea autem in regione prope foramina narium fascia pertundatur, ut respirare possit. Hæc fasciatio *accipiter* dicitur, quia circumvolutiones ejus similes ferè tractus efficiunt, quales in mitris falconum, ad aucupium informatorum, observantur.

§. 16.

Fasciatio mandibulæ inferioris luxatæ *Capistrum* vocatur, ob similitudinem quam cum freno & capistro equorum habet. Dupliciter autem applicatur: Aut enim unicò tantum capite instructa fascia alteri mandibulæ lateri: aut duobus capitibus instructa utrique lateri adhibetur. Prior *Capistrum simplex*, altera *Capistrum duplicatum* audit. Utrobique fascia caput ambit & sub maxilla variis circumvolutionibus & dolabris firmatur, ut pars elapsa in situ suo detineatur.

§. 17.

THORACIS FASCIATIO fere duplex est, scilicet Scapularis & Quadriga, quam alii Cataphractam vocare solent.

Prior, *Scapularis* puta, communissima æquè ac facilima est, dum mappula (quam Gallicè une Serviette dicimus) perficitur. Recipitur enim mappula aut strophium, secundum longitudinem trifariam complicatum, & utraque prius extremitate convolutum toti apparatus in pectore superimponitur, extremitates in dorso aciculis connectendo, si in vulneratis deligatio crebrius institucenda est: in fracturis costarum autem extremitates sutura sunt connectendæ, quo pectus eò magis comprimatur. Hæc fasciatio per extremitatem aliquam fasciæ capularis firmatur, quæ dimidiæ ulnæ longitudinem & 4. digitorum transversorum latitudinem habere debet.

debet. Adhæc in medio diffissa est hæc fascia, ut caput inferi & transire possit. Extremitates ante & retro dependentes mappulæ affiguntur, quæ impediunt, ne deorsum labatur fasciatio.

Altera fasciationis pectoralis species, sc. *Quadriga*, in fracturis & luxationibus costarum & sterni laudata, quatuor fasciæ (quæ V. ulnas longa & IV. dig. lata est) circumvolutionibus, cruciatim se interfecantibus, perficitur, unde à similitudine, quam cum ligamentis frenorum in quadriga equorum habet, quadriga vulgò audit. Alias autem *Cataphracta* quoque dicitur, quum circumvolutiones fasciæ similiter cataphractam Antiquorum præ se ferant, prout è Figura I. Tab. 43. num. 1. 2. 3. 4. 5. 6. &c. apud *Sculptetum* in *Arma-ment. Chirurg.* videre licet.

§. 18.

Suas etiam fasciationes peculiare habent partes Thoraci annexæ, Claviculæ sc. Scapulæ, Mammæ & Humerus. In fractura Claviculæ fasciatio mixta ex capitali, s. capeline dicta, dolabra & circulari instituitur, repleta prius cavitate inferiori per splenia. In fractura scapulæ, præmissis præmittendis, applicatur fasciatio, quæ nomine *Stellæ* venit, quum fascia in dorso cruiatim se interfecans suos instar stellæ radios habeat. In Mammis p. n. affectis utimur suspensorio aliquo, quod ab Inventore *Fascia Heliodori* dicitur. Dividitur in simplicem & duplicem, quæ utraque figuram Lit. T. habet. Cingulum sc. sub mammillis pectus ambit, binaque capita (quorum simplex 4. duplex verò 6. gerit) in altum elevata cruciatim supra mammillam applicantur easque, per scapulas tendendo in dorso cingulo affigimus. In Humeri tandem luxatione, repleta prius cavitate inferiore globulo lineo & spleniis, applicatur illa fasciatio, quæ *spica* dicitur ex eo, quod gradus fasciationis stamina spicæ fere referunt. In parte ejus superiori triangulum exsurgit, quod *Geranium* vocare amant.

§. 19.

Fasciationes in Humeri Cubitique fracturis applicandæ vel lip-pis & tonsoribus notæ sunt. Nec fasciatio carpi adeo difficilis est.

Utrobique partim circularis, partim dolabræ adhibentur. In Metacarpi fracturis similiter proceditur, manum in superiori æquè ac inferiori parte spleniis probe muniendo. In Pollicis luxatione spica locum habet. Pro Digitorum phalangibus prioribus luxatis *Chirotheca cataphractata dimidia*, Gallis *le demi-Gantelet*: pro reliquis vrò phalangibus *Chirotheca cataphractata integra* applicatur. Tandem in Salvatellæ sectione similis fasciatio requiritur, qualis in V. S. Saphænæ vulgo adhibetur, & *Stapes* à figura dicitur.

§. 20.

Pro ABDOMINIS FASCIATIONE inservit etiam *Scapularis*, in antecedentibus descripta. Aliàs autem sibi ferè proprias exigunt partes genitales, anus & os sacrum. Inter priores in Scroti & Testiculorum læsionibus utimur *Fasciat: Suspensoriis* & quidem duplicibus: Una Gallis vocatur *la Poche*, h. e. *Bursa* vel *Saccus*, quæ Chirurgis satis cognita & apud illos, qui fascias ad hernias & bubones conficiunt, obtinenda est. Bursa hæc fascia est quatuor capitibus instructa, quorum superiora cingulum præbent, inferiora autem sub femore decurrendo in dorso cingulo alligantur. Melius verò suspensorium est, quod in medietate sui fissura gaudet, sed futura caret. Hujus capita infra scrotum & inter femora cruciatim inflexa in dorso cingulo alligantur. Omnia autem hæc fasciarum genera, pro pene exerendo, foramine debent gaudere. Ani tandem, Offis sacri & Coccygis fasciationes figuram Lit. T. referunt, scapulari affigendæ.

§. 21.

Artuum inferiorum, cum primis Femoris & Tibiæ, fasciationes in quamplurimis cum fasciationibus humeri & cubiti conveniunt. Rotula autem seu Patella præter capitalem scapelinam fasciationem peculiarem sibi vindicat, quæ *Testudo* vocatur. Ad hanc fascia unius capitis requiritur, quatuor ulnas in longitudine & duos digitos

gitos transversos in latitudine habens. Hâc infra & supra rotulam bini ductus circulares formandi & abhinc bini alii in medio rotulæ applicandi erunt. Tandem & spatia à binis prioribus ductibus relicta fasciæ circumvolutione tegenda & hæc ipsa supra genu firmanda est. Infimi autem pedis luxatio fasciationem exigit, quæ *Sandalium* vocatur, eam ob causam, quod totus pes circumvolvatur. Peragitur autem fasciâ tres ulnas in longitudine & duos digitos transversos in latitudine habente, qua cinguntur primum malleoli & abhinc oblique pedem transeundo circularis applicatur pedi: quo factò cruciatim metatarsus & digiti pedum obteguntur, tandemque fasciatio eo in loco finitur, ubi inchoata erat, aut ad genu usque continuatur. Aptâ quoque est ad Tarfi-Metatarsi & digitorum luxationes. De fasciatione sub V. S. in pede instituenda necessaria, quæ *Stapes* audit, jam supra actum fuit.

§. 22.

Peraçta fasciatione injiciuntur sæpe LAQUEI, qui vel ab usu, vel ab inventoribus, vel à similitudine cum aliis rebus suam denominationem nanciscuntur. Hic *Carchesia* vocatur, ob similitudinem, quam cum nodo, quo velum supra corbem in navibus bellicis firmatur, habet. Illic *Laqueus Hercules* nomen suum ab Hercule, tanquam Inventore suo, trahit. Istic *Sandalium* vocatur laqueus, quia Antiquiores eò mediante sandalia sua, seu calceos ligneos colligarunt. Antequàm autem laquei injiciantur, partes affectæ primum spleniis muniuntur, ut dolores hac ratione evitentur.

§. 23.

Laqueorum occasione pauca adhuc de *Ligaturis* minoris apparatus, vel si mavis, levioris armaturæ, agendum erit, quæ aut capillis & pilis equinis, aut filis lineis, sericis, aut aureis, aut de-

nique funiculis instituuntur. *Pilis* q. & *Capillis* utimur in verrucarum pensilium, exili gracilique radice gaudentium extirpatione, quatenus nutrimentum, ad partes lege circulationis deferendum, illis intercipitur, sicque verrucæ exarescunt & decidunt. *Filis* lineis aut sericeis, cum primis rubris, vulgus utitur in constringendis digitis, ad compescendas hæmorrhagias, cum primis hæmorrhagiam uteri: Aureis autem ad colligendos dentes artificiales, ex ebore aut dente hippopotami paratos, punctum aureum &c.

Funiculos tandem adhibent in constringendo processu peritonæi, in herniotomia castratoria, in setaceo &c.

TANTUM!

MYRO.

MYROTHECIUM CASTRENSE,

sub expeditione bellica Chiliadis Saxo-Gothanæ, A. 1666. in Hungariam abeuntis, à DAN.

LUDOVICI, Archiatrô, instructum.

THECA I.

Ialappii pulveris. lib. I.

Hoc vel solum, vel æquali portione ☐. purioris, vel, quod præstat, ☉ fixi & ti mistum & a 3ß. ad 3i. datum egregie purgat, sicque ultra 200. doses præbet. Pretium nostro tempore, si per se sumatur, 2. florenis aut 1½. Imperiali veniet: Mixtum autem, per supradicta additamenta, 8. circiter capitatis constabit.

II.

☉. Vitrioli 3iv.

Hoc pro una dosi à 3i. ad 3ß. sumendo 80. personis ad vomendum sufficiet, & 15. circiter albis constabit.

III.

☉. Croci Metallorum vulg. 3iij.

De hoc 4.5. ad 6.gr. per noctem in haustu vini, cerevisiæ, aut aquæ infusis, aut solum decoctis & abhinc per filtrationem à liquore claro & assumendo separatim, 300. & quod excurrit doses in promptu erunt, quæ vix quarta thaleri parte constabunt.

IV.

Foliorum Sennæ lib. I.

Si sc. quis in Praxi ad illa præscribenda sit adsuetus, ut in casu obstructionum pro subjectis debilibus, infundi aut decoqui possint. Exinde 20. ad 30. doses suppetunt quæ hoc tempore 2. flor. vel. 1½. Imperiali coëmi possunt.

V.

☐. purioris & splendentis pulverisati lib. I.

pro digestivo ante purgantia, aut aliis scopis: qui à 3i. ad 3i. propinatus 150. doses, vix unius capitati pretio venientes exhibebit.

MYROTHECIUM CASTRENSE

VI.

℥. diaphoretici lib. I.

pro excitando sudore, à gr. XV. ad XX. sumendum, unde plures quam 400. doses, 8. circiter capitatis obtinendas habere poteris.

VII.

Pulveris cujusdam alexipharmacii lib. III.

de quo ℥i. per se, aut cum aliqua ℥ diaphoretici parte, ad excitandum sudorem dando, 380. doses, 4. flor. obtinendas, habebis.

Parari autem posset ex seqq :

Rec. Rad. zed. pulv.
 Terr. sigill.
 CC. sin. igne
 Sulph. pulv. ana. ℥ix. M.

VIII.

Electuarii Alexipharmacii aut Theriacæ lib. IV.

de quo pro una dosi ℥i. ad ℥i℥. sumendo 400 doses, 2½ imperialibus circiter constantes suppetunt. Ita autem parari posset :

Rec. Rad. Zedoar. pulv.
 Carlin.
 Gentianæ.
 Tormentill. } pulveris
 Angelic. } ana. ℥ii.
 Terr. sig.
 Myrrh. rub. }
 Opii ℥℥.
 Camph. ℥i. ad ℥i℥.
 Mell. pur. lib. iii.

Vel

Ejus tantum lib. ii. & rob. junip. lib. i.
 F. Electuarium, cui.
 Pulv. viperini ℥℥. ad ℥vi. admisceri possent.

Florum

I X.

Florum ☉.*, semel tantum, d. ritè ☿.orum. lib. 8.
pro dosi gran. XV. plus minusve sumendo : qua ratione 250. doses
inde dispensare poterimus, quæ 6. vel 7. capitatis haud difficulter
haberi poterunt.

X.

☉. *fixi Antimoniati* ℥xii.

quod, si benè præparatum est, salibus fixis, ex herbis communi-
ter parari solitis, in sudore & ☐. pellendis, viaperitiv. &c. fere pa-
rilem effectum edens & à 3℥. ad ℥ii pro una vice datum 150. doses,
dimidio thalero circiter constantes, continet,

XI.

Pulveris antipleuritici lib. ii.

ultra 400. doses, pro una vice 3℥. ad ℥ii. sumendo, suppedita-
bunt, quæ vix octo capitatis constabunt, si è seqq. parabitur :

Rec. Dent. apri vel porc. dom.

Ocul. ☿.

Sang. hircin.

☐.citr. pulv. ana. lib. i. M.

Dentes ☐. paulatim committantur, donec fuscum colorem ac-
quirant, sic enim facilius pulverisantur. Sanguis autem hircinus
cum proprio sero exsicceetur.

XII.

☐. *Citrini subtiliss. pulverisati* lib. I.

ad plures usus in tussi, asthmate, peste &c. pro una vice ℥i. ad 3℥.
quamplurimis dosibus par est, vix aliquot bacis emenda.

XIII.

Pulveris alterantis & confortantis lib. IV.

ad curandas febres intermittentes & continuas ardentes, vitia sto-
machi & lincis, diarrhoeas &c. parandi

☉. Corall. rubr.

Mat. perlarum.

Ocul. ☿. ana. p. x.

Vel

Rec. Matr. perlar. part. ii.
 corall. rub.
 ocul. \mathfrak{G} . ana. p. i.

de quô si 3ß. ad \mathfrak{H} ii. pro una vice detur, 400. doses parare poterimus V. circiter Imperialibus emendis; quamvis & ipsa ingredientia seorsim, proprios in usos, servari & reponi possint.

XIV.

Pulveris Antidysenterici lib. iii.

ad \mathfrak{H} ii. dando, facile 600. doses, 3. circiter aut 3 $\frac{1}{2}$. thaleris constantes in se continent; parari autem posset ita:

Rec. Pulv. rad tormentill.
 corallior. rubr.
 terr. sigillat.
 nuc. myrist.

croci \mathfrak{G} . adstring. per reverb. parat. ana. p. α . M.

XV.

Pilularum anodynarum & hypnotic. \mathfrak{Z} iii.

quarum unaquævis gr. i. ponderans dosin integram præbet, qua nil operante, aut per vomitum rejecta, secunda vel tertia propinari poterit, in variis doloribus, diarrhoeis, dysent. vomitu, torminibus, agrypniis &c. curandis optimum & decantatum remedium: cujus 600. ad 1200. doses, vix ultra 1. thalerum requirentes, obtinebis, si modo simplicissimè ex ana extracti opii c. \mathfrak{V} . par.

corall. rubr. pulv.

præparentur.

XVI.

Electuarii adstringentis lib. ii.

ex Extr. Rad. Tormentillæ part. i. & Sacchari p. ii. parati, in diarrhoea, dysenteria &c. 300. ad 400. doses, 3ß. ponderantes & 2. circiter florenis habendas, suppeditabunt; è quo per additionem \textcircled{C} aut O & Mellis facilimè gargarismus parari poterit.

XVII.

XVII.

Pulveris ad sanguinem coagulatum lib. i.

in pluribus casibus utiliter à ℥ii. ad ℥i. dando, ultra 150. doses, 2.
florenis constantes, continebit. Parari posset ita :

Rec. Pulv. ocul. ☉. præp.
sang. hir. in. vitè exsicce.
myrrh. rubr. aa. ℥iv.
rad. zedoar. pulv.
sang. dracon. præp. aa. ℥ii. M.

XVIII.

Specierum pro decocto Pectorali lib. IV.

ad demulcendum & expectorandum in pleuritide, tussi &c. loco
syruporum pectoralium, citra fermentationem longinquè non
transportabilem, ut & extractorum, non sine magno labore pa-
rabiliū inservient: è manipulis earum 3. aut 4. in V. com. lib. ii.
ad tert. decoctis, potum haud ingratum cum melle aut saccharo
parando, de quo aliquot cochlearia pro dosi sumi poterunt. In-
gredientia, è Pharmacopoliis aut aliunde subinde renovanda, seqq.
esse possent:

Rec. Rad. liquirit.
irid. Florent. aa. lib. ℥.
Herb. scabios.
russilagin. aa. ℥xii.
Flor. pap. errat. lib. i.
incis. & cont. M.

quæ 7. vel 8. capitatis circiter coemi poterunt. Inservire simul pos-
sent gargarismatibus parandis, si Chirurgus castrensis peculiari-
bus ad illa speciebus in apparatu suo careat. Facile quoque ad
eosdem vel similes usus aliquot libræ passularum & ficuum
simul circumvehi poterunt, quorum pretium & in vulgus no-
tum est.

XIX.

Ⓢ. *In crySTALLIS lib. iii.*

pro refrigeratione, ad potum ordin. gargarism. & similia, dimidio Imperiali, aut 1. flor. haberi possunt.

Liquida quædam, eaque utilia medicamenta (in diversis vitris minoribus, juxta se positis, ad dispensationem quotidianam servanda) quivis probe disponere & custodire valebit.

XX.

Spiritus Vitrioli lib. iii.

utpote qui in plerisque morbis, cumprimis ad acidulandam & corrigendam aquam, potui destinatam, laudabile præbet remedium: de quo si 16. ad 24. guttas (plus minus, prout aut debilior, aut fortior est) pro una vice sumantur, 1200. fere doses restabunt, à 5. ad 6. Imperiales requirentes. Quod si ad evitandam effusionem aliasque ob causas eundem in forma sicciori desideremus, Ⓢ. *vitriolatum* legitime paratum sumi poterit, cujus lib. β. 500. doses, gr. vi. ad vii ponderantes præbet & circiter 2. Imperialibus haberi potest.

XXI.

Spiritus ☉. lib. iii.

haud absimile & optimum remedium, ut ☉. Ⓢ. in febribus, siti, nephritide & calculo, debilitate stomachi, contra aerem impurum, & ☿. insalubres, 1200. doses, guttarum 18. ad 24. quinque cum dimidio, aut sex Imperialibus emendas, suppeditare valent.

XXII.

Balsami ☿. Terebinthinati. lib. ii.

quod loco præservativi in constitutionibus satis notis, à 5. ad 6. guttas: in ipsis autem morbis, asthmate sc. peste, torminibus, infla-

inflationibus stomachi, catarrhis frigidis, calculo &c. à 10. 12. ad plures guttas, sed absque abusu, si propinetur, ultra 1600. doses, vix 2. aut 2½. Imperialibus constantes, præbebit. Cui pestis tempore camphora addi & in eo dissolvi posset; & quoniam penetrans admodum & nimis oleosum est, ejus pars 1. cum sacch. part. ii. in formam elæosacchari, aut pulveris redigi & habita proportionè adhiberi posset.

XXIII.

Spiritus ℥. aut CC. rectific. 3xii.

vel de utroque ana invicem comixtorum, ad febres malignas (sudoriferis supradictis sæpe non cedentes) compescendas, aliosque in usus, cum euphoria adhibendo.

De his 1. aut 2. scrupulos, pro una vice, dando 180. doses in promptu erunt & si probè parati sunt, 3. Imperialibus constabunt. Non rectificati longè viliores erunt, attamen utiliter adhuc adhibendi.

XXIV.

Olei cumini vel carui. 3i.

contra flatum & colicam &c. 8. aut 10. guttas propinando, ultra 100. doses præbebunt, & optimè destillatum dimidio circiter thalero coëmitur.

XXV.

Aquæ Cinnamomi opt. lib. ii. aut iii.

ad confortandos debiles & syncopicos 1½. ad 2. Imp. comparari poterunt.

XXVI.

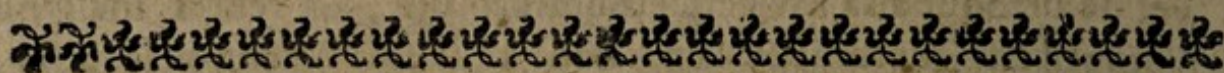
Aquæ Apoplecticæ lib. ii.

de solis liliorum convallium & spicæ floribus destillare sicque 2. capitatis parare poterimus.

Aquæ Rosarum lib. iii.

aut plures, pro lubitu cujus lib. i pro diversitate locorum, dimidio capitato comparari potest.

Uc adeoque Myrothecium integrum his instructum & pro Chiliade, sive Equestri, sive Pedestri, ad menses aliquot sufficientissimum, omnibus, juxta pretium antedictum, per additionem calculatis, 53. Imperialium pretio comparari possit: pro Chiliadum copia aut numero per multiplicationem haud difficulter ampliandum.

INSTRUMENTA

Ad Myrothecium Chirurgorum Castrense (zum Feld-Kasten) requisita.

-
1. **S**erra major, cum 2. foliis, pro ossibus incid. & amputandis.
 2. Duo cultri incisorii majores, pro carne incidenda.
 3. Quatuor cauteria majora.
 4. Duo cauteria minora.
 5. Quatuor scalpra, rasoria s. raspatoria.
 6. Tres cultri incisorii.
 7. Tres syringotomi.
 8. Forfex incisoria major, pro carnibus incidendis.
 9. Forceps incis. maxima, pro oss. incidendis.
 10. Forceps incis. incurvata {

rostrum vulturinum
 rostrum corvinum
 rostrum psittaceum.
 11. Volsella major.
 12. Sctaceum.

13. Speculum oris.
14. Attractorium s. terebellum acutissimum, pro globulis extrahendis.
15. Siphon stanneus, cum tubulis necessariis.
16. Catheter argenteus.
17. Cannula s. pyxis cum acubus.
18. Spatula orichalcea pro lingua.
19. Spatula ferrea pro emplastris coquendis.
20. Viginti quatuor ferulæ, sex specierum.
21. Trepanum mas & fœmina.

Reliqua requisita.

1. **M**ortarium minus cum pistillo.
2. **M**frixorium seu lebes, ex cupro, pro emplastris coquendis.
3. Libella major & minor.
4. Cistula cum ponderibus medicinalibus.
5. Crepitus lupi s. bovis.
6. Duo tubuli seu cannulæ pro clysteribus.
7. Quatuor vesicæ bovinæ.
8. Spongia.
9. Linteamina varia pro emplastris, spleniis & fasciis.

tas, pro complemento totius substructionis addidero : quod Autores illarum eruditissimos & celeberrimos (quorum nomina præseferunt) eò minus improbaturos agereque laturos spero , quò major inde usus in proximum & Rempublicam literariam redundabit. Quemadmodum enim totus mundus nihil aliud quam Nosocomium quoddam est , quod & divites & pauperes , & exteros & inquilinos capit , ita quæcunque hic scribimus, in cunctorum usus tendere debent, ut Paracelsus eleganter in Præfatione, libro suo Nosocomico pag. m. 311. præfixa, loquitur. Eas autem tantum selegi curas, quarum successum in ipsa Praxi felicem sum expertus, talemque aliis Nosocomium hoc sive lecturis, sive ingressuris, certò stipulari possum. Ne verò quicquam desit, quod ad rem Chirurgico-Medicam pertinere videbatur, præmisi simul Myrothecium Castrense Ludovicianum , quò data occasione Practici castra secuturi sciant , quibus medicamentis & instrumentis sibi suisque prospicere & Pharmacothecam ejusmodi portatilem (quam vulgò den Feld-Kasten oder die Fed-Apothec vocant) replere debeant ; faxit DEUS, ut omnia feliciter !

I.

RELATIO CHIRURGICA
PARISIENSIIUM

DE

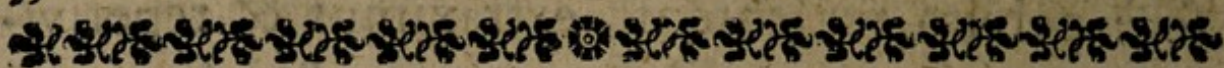
VULNERE CAPITIS cum FRA-
CTURA CRANII.

Nos jurati Chirurgi Parisienses hisce referimus, quod hodie die 16. Septembris Anno 1697. in ædes Consilarii Regii vocati fuimus, ut Rhedarium ejus, Gilbertum Osiam, alias Languedoc dictum, deligaremus. Hic vulnus contusione illatum, idque satis ingens, in osse parietali dextro habebat, quod, ut referebatur ab adstantibus, fissura ligni, summa cum vehementia in caput ejus illapsum, inflixerat, adeò quidem, ut statim attonitus & omni ratione privatus ad terram præpeditatus sanguinem ex auribus æquè ac naribus profuderit. Sub hoc ergò statu cum offendentes vulnus statim deteximus & aperuimus, sanguinem coagulatum, integram fere

ferè pelvim replentem , extraximus & reperivimus pericranium discontinuatum & ipsum cranium nummi uncialis latitudine denudatum fuisse , in quo fissura triangularis , alterum angulum sub sutura sagittali recondens , observabatur. Quò autem ossiculum diffractum extrahere possemus, ob contusam insigniter duram matrem , coacti fuimus trepanationem instituere. Facta abhinc legitima deligatione & secta venâ adstantibus consulimus , ut, quamprimum ad se rediret & mentis suæ compos fieret , sacra cœna ipsi prospiceretur , existimantes ægrum non diu inter vivos superstitem mansurum esse. Signat. Parisiis ut supra. Vid. *Anonymi Ars Relationes Chirurgicas formandi*, è lingua Gallica in Vernaculam translata & Budissini Anno 1713, in lucem edita, pag. 66.

CURATIO

è seq. *Disputatione Inaugulari*, à Chirurgo *Thoma Staffardo* Lugduni Batavorum *De Fracturis Cranii* publice ventilata, hauriri poterit.

DISPUTATIO CHIRURGICO-MEDICA
INAUGURALIS

De

FRACTURA CRANII.

THESIS I.

Caput in quo continetur cerebrum, spirituum animalium domicilium, variis modis vulneratur. Aliquando capillata cutis solummodo inciditur, contunditur, cum & sine vulnere, fractura penetrante, superficialia, magna, parva, simplici, composita, læsione membranarum, & cerebri substantiæ. Vulnus cum fractura penetrante vel parvum est, quod cerebrum nec comprimit, nec pungit: vel magnum est, quod utrumque facit, vel sola depressio est, ut in vasis æneis, vel stanneis, quam craniis infantum aliquando contingere vidimus, etiam sæpe nullo apparente in capite vulneris vestigio, cerebrum commoveatur & concutitur, cum vasorum internorum ruptione & variis symptomatis.

II.

Dicimus secundum Hippocratem quatuor vel quinque esse species fracti Cranii. Prima dicitur *ῥωσμή*, *fissura*, seu *fractura*. Secunda *φλάσις*, *contusio* seu *collisio*. Tertia *ἑσφραγίς*, *effractura*. Quarta *ἰδγη*, *sedes*, *vestigium*. Quinta *ἀπήχημα*, *resonit*, *contrafissura*.

III.

Prima species *ῥωσμή* in rimæ formam finditur, quæ frequens admodum læsio est & accidit quoties os calvariæ sub, loco in quem plaga incidit, læditur; quod cum variis modis fiat, multiplicis etiam generis fissura est. Alia manifestior & latior, alia minus manifesta & angustior, vocatur *τριχισμός* seu *fissura capillaris*. Alia longior, alia

alia brevior est: alia recta, alia obliqua. Sunt etiam alia rimæ duntaxat in tabula superiore: alia utramque penetrant.

IV.

Secunda species, *φλάσις* seu contusio, est illa species, quando os contunditur atque intra cogitur & deprimitur, sine manifesta ad sensum continui solutione, quæ tamen necessario adesse debet. Est alia adhuc cranii depressio, mollioribus puerorum ossibus familiaris, fitque ab occurso rei duræ, sine ulla fractura. Est etiam Camarosis, sed rara, fit quando cranii utraque aut alterutra lamina elevatur.

V.

Tertia species, *ἑσφλασις* seu effractura, est quando os vehementissimo ictu labitur, depressum est, decedit & intro effringitur.

VI.

Quarta species, *ἔδρη* seu sedes, fit quando vestigium rei læsionem inferentis, vel teli, in osse manifeste relinquitur. Hujus differentia, quousque simplex manet *ἔδρη*, rursus duæ sunt; *ἐλκοπή*, incisio ossis simplex ad formam teli impressi; *διακοπή* præcisio, cum pars cranii abscissa est, & deperdita.

VII.

Quinta species, *συμφορὴ* seu infortunium, recentioribus *ἀπὴχημα*; resonitus, contrafissura, est cum calvaria per fissuram frangitur in alio loco, quam ubi ictus est inflictus. Quod tribus modis fieri potest: vel enim percussio & fissura cadunt in unum os: vel fissura fit in osse alio, quod à percussio per suturam determinatur: vel denique in eodem osse, tabula externa indivisa, interna rimam agit, quæ multoties festucas de se emittit, meningem subjacentem compungentes.

VIII.

Atque ex his fracti Cranii differentiis *ἔδρη* necessario & semper conjunctum habet vulnus cutis & pericranii: reliquæ species non semper, ita ut non solum à telo, quo vulnus inflictum est, dura

membrana noxam acceperit, quin & ab offe soluto quandoque vulnus per tenuem meningem in ipsum cerebrum descendit.

IX.

Fracturæ, cujuscunque sint generis, à causis externis, evidentibus & violentis inferuntur: ut lapsu, ictu, à quovis teli genere, acuto, obtuso, gravi, duro, bestiarum morfu, item valida capitis inter duo obstacula dura compressione, & aliis ejusdem generis multis.

X.

Signa fracturæ præsentis alia sunt conjecturalia, alia sensibus subjecta, quæ nempe digito & oculis malum ipsum subjiciunt. Rationalia à causis calvariam lædentibus, & à vitiatis actionibus desumuntur: nam si ictus fuerit validus, à robusto, atque ægro non prævidente illatus: item si telum obtusum atque admodum ponderosum, fracti cranii vel fissi, vel contusi; sin acutum, puncti aut incisi adest suspicio. Considerandum quoque hic est & ad causas antedictas conferendum erit ipsius cranii robur.

XI.

Adhæc, si capite percussus concidat, obmutescat, si non videat, non audiat, adsit stupor & somnus profundus, rupturam cranii præcessisse existimandum. Augetur mali suspicio, si sanguis per os, aures, nares effundatur, & ventriculo in consensum tracto, in vomitum erumpat æger.

XII.

Hæc signa non seorsum sed conjunctim considerari debent, & non temere ex uno aliquo, aut paucis ferri sententia debet. Quæ enim à functionibus sumuntur, neque soli conveniunt fracturæ, quoniam commotio cerebri sine fractura hæc habet: neque omni, nam datæ fuerunt fracturæ, in quibus ejus generis vix ulla apparuerunt.

XIII.

Malum sensibus obvium est, si oculis, specillo. vel digitis fracturam agnoscere licet; & quando ita observari non potest, cutis aperienda est, & ulterius plaga diligenter est exploranda, ut
postea

postea, ubi de curatione agetur. Nam superioribus signis solis non est acquiescendum.

XIV.

Atque ita patet facillime omnium innotescere ^{id est} Reliquas differentias difficilius: quippe quæ à contudentibus inferuntur causis. ^{ἔμφαν} rarius sciri potest: adesse tamen haud inepte judicabit Chirurgus, si signa memorata adsint, etsi nulla in loco sit fractura: tum & si æger nihil tale cogitans subinde manum, certæ capitis parti, diversæ ab ea, in quam plaga incidit, admoveat: cujus partis caro mollior tum deprehenditur & flaccidior. Alii per Emplastra in hunc finem composita idem investigare docent.

XV.

Quoad Prognostica: in fractura cranii nemo se extra periculum positum credat. Sunt tamen aliæ aliis periculosiores. Læsis quæ fit per incisionem, minus est extimescenda, quam quæ facta est per contusionem. Rima quo magis conspicua, eo minus periculosa: angustæ vero semper suspectæ. Exterioris laminæ fissura duxat minus perniciosa. Verum periculosior, si & interiorem penetret. Periculosissima, si sola interior divisa fuerit, exterior salva: vel quando fissura est, & vas aliquod intus in parte, quam ignoramus, rumpitur.

XVI.

Læsiones bregmatis & temporum plus habent periculi, quam in occipitio. Periclitantur etiam vehementius, quibus in ipsas futuras incidit plaga, ob vasorum & membranosorum filamentorum trajectionem, quorum ratione hæmorrhagia major, immensis dolor, febris atque inflammatio excitantur.

XVII.

Magna etiam vulnerum capitis est diversitas ratione loci, temporis, ætatis & individuorum; in quibusdam enim locis à Cheirurgis non satis peritis plurimi restituuntur: alibi vero à peritissimis maxima adhibita diligentia pauci sanantur. Æstate quoque citius inte-

reunt capite lethaliter vulnerati, quam hyeme. Pueri etiam magis periclitantur. Alii gravissime læsi non sine admiratione adstantium convalescunt. Alii pereunt ex levioribus vulneribus, etiamsi recte tractentur.

XVIII.

Atque ex his, an æger ex morbo convaliturus sit, conjectura prudenter capienda. Judicium tamen præcipue fieri debet è comparatione virtutis ad vim morbi. Deinde spectanda symptomata, quorum si nulla apparent, vel quæ initio adfuerunt, non perseverent, sanitas in propinquo est.

XIX.

At si febris eo tempore, quo finire debet, superveniat, si quæ initio apparuerunt symptomata persistant, & nova adhuc ingruant: exempli gratia, si circa undecimum, vel decimum quartum diem febris oriatur, & cum febris deliria, vigiliæ, nausea, anxietates: si præterea labia vulneris concidant, sanies exigua eaque cruda emanet, osque ipsum denigretur, perniciosum signum. Periclitatur æger, cui aliàs levissima quæquæ per carnem musculosam vulnera non sine difficultate sanata fuisse constat.

XX.

In curatione is ultimus scopus esse debet, ut, quod in capite solutum est, unioni restitatur. Verum hæc expedire non adeo promptum, nisi prius extranea, quæ vulnere inhærent, exempta fuerint; nisi hæmorrhagia sistatur, inflammatio avertatur, humores noxii expurgentur, dolores mitigentur, atque adeo ossis vitium emendetur, & symptomata omnia tollantur, frustra de vulneris externi & fracturæ consolidatione cogitabit Medicus: quin potius si eam, neglectis reliquis, plus æquo maturaverit, periculo exponet ægrum.

XXI.

Proinde ad avertendum sanguinis affluxum à loco, sine mora vena aperienda in brachio, & sanguinis educendi quantitas viribus ægri, atque ejus qui è vulnere jam effluxit copiâ, mensuranda.

Quod

Quodsi venæsectionem vires non ferant, cucurbitulæ partibus infra caput applicandæ, & per frictionem extremorum sanguinis revulsio molienda.

XXII.

Postea instituenda purgatio per alvum, medicamentis bilem ac serum evacuantibus, quæ præ reliquis ad caput rapi apta sunt. Quo præcipue faciunt syrupus rosarum & violarum solut. pulpa calliæ, pulpa tamarindorum, myrobalani, infusa & decocta. Possunt etiam in usum trahi rhabarbarum, agaricus & fenna; quin & si ista non suffecerint, addi aliquid electuarii de succo rosarum vel rosati Mesuæ: & hæc purgatio per alvum, durante curatione, per intervalla iterari debet.

XXIII.

Si æger purgantia non ferat, injiciatur Clyster, paratus è decocto rad. althææ, foliorum beton. parietar. malvæ, violar. sem. anisi, rutæ, præoniæ, flor. chamemeli & meliloti, cum electuario diacathol. & oleis convenientibus. Cum tales clysteres non tantum alvum laxent, sed & mire à capite revellant, frequenseorum usus esse debet, etiam tùm, cùm purgantia præcesserunt. Quem in finem & suppositoria adhiberi possunt, tunc præcipue, quando æger clysteres non admittit.

XXIV.

Neque inutile est, inter initia, & dum febris & inflammationis metus est, propinare fervorem humorum mitigantia, motumque calidorum vaporum in caput inhibentia, ex syrup. rosar. violar. myrtino, granatorum, cum aqua vel decocto hordei, cichorii, endiviæ. Ad quos usus & conservæ è prædictis plantis cephalicis dari possunt.

XXV.

Præmissis ad hunc modum venæsectione & purgatione per alvum, constitutoque legitima sex rerum nonnaturalium regimine, particularis vulneris curatio suscipienda. Quapropter, pilis abrafis, caput totum cum collo inungendum oleo rosaceo & myrtino; deinde

deinde si ex signis supradictis fracturam subesse constet, considerandum an vulnus cutis satis pateat. Quod si fuerit, sectione nulla opus, sed membrana ab osse separari haud difficulter poterit, ad cranium detegendum & modum fracturæ inspicendum.

XXVI.

At quia rarius ita patulum vulnus Cheirurgo offertur, quandoque & contusio solum sine vulnere, in utroque casu sectione opus est. Aperiatur itaque cutis statim, si non prima hora, tamen primo die, antequam symptomata invalescant; in quartum enim diem sua culpa apertionem Cheirurgus differre non debet. Forma sectionis vulgaris est illa per chiasmum, seu quando lineæ sectionis duæ decussatim se intersecant, ad angulos rectos, vel prope rectos. Quandoque lineæ sectionis se non dividunt, sed tangunt duntaxat angulo non unius generis: idque ita fieri jubet varia quæ offertur vulneris figura, ipsaque, quæ secanda est, pars capitis.

XXVII.

In ipsa sectione musculos temporales, quod vasa habeant omnis generis quam plurima; tum & suturas, ob causas supra adductas, vitare oportet, nisi summa urgente necessitate, cum periculo præsentissimo alia ratione eripi æger non possit: tum enim ex mente Celsi non adeo refert, satisne tutum sit præsidium, quod unicum est. In hoc tamen casu, ut musculus temporalis secundum ductum fibrarum dividatur, opera danda.

XXVIII.

Discissa in hunc modum cute cum pericranio, & pericranio à cranio diligenter separato, vulnus pulvillis mollissimis impleatur, additis si libet pulveribus cephalicis, qui postea describentur; super his fluxum sanguinis inhibentia imponenda, ex albumine ovi, vel, si id non sufficere videbitur, subigatur albumen ovi cum thure & aloë mollissimisque leporis pilis, ex præcepto Galeni, excipiat & applicetur. Si nec hoc suffecerit, ad alios sanguinem sistendi modos confugiendum. Non tamen statim compescendus fluxus sanguinis

nis

nis in plethoricis ; imprimis qui ebrii fuerunt , cum vulnerarentur , vel ira valde excandescerent : minuit enim inflammationem. In timidis vero & qui sanguine non abundant , illico restringendus.

XXIX.

Sequente die , diductis vulneris labiis , & omnibus probe mundatis , os inspiciendum , ut quæ fracturæ species adsit innotescat ; tunc , si magna deprehendatur fractura , atque adeo effractura ossium , fragmenta soluta , quæ neque cum cranio amplius , neque cum pericranio , neque cum vasis cohærent , convenienter demenda. In iis tamen extrahendis nihil violenter ægendum : naturæ potius negotium relinquendum , modo membranæ ab ossiculis non lædantur : quæ enim membranas pungunt , eorum extractio non differenda. Idem cum extraneis quibuscunque aliis ægendum.

XXX.

At quando , osse detecto , nulla manifesta adparet fractura , in capillaris fissuræ suspitione , ex antiquo Medicorum placito , atramenti aliquid ossi , quamprimum cutis fuerit aperta , affricandum. Ita fiet , ut postea , cum os fuerit nudatum , rima , quæ antea latebat , in conspectum veniat nigro colore signata , quam ne sanies , per hanc aperturam ingressa , ossi ac subjecto panniculo labem inducat , radendo delemus.

XXXI.

Obturatis itaque ægri auribus gossypio , aut carptis linamentis , ne machinæ strepitum ex rasura percipiat , labiis vulneris per pura linamenta contra aërem & ferramentum communitis , scalpro his usibus accommodato , os coloratum , secundum longitudinem rimæ radendum , donec rima aboleatur , osque album & sanguinolentum appareat. Atque hæc in fissura exterioris tabulæ infra mediotullium non penetrantis egisse sufficiet. In ipsa operatione aut ferramenta mutanda , quod & ipse usus plerumque exigit , vel subinde aquæ rosaceæ immittenda , ne attritu longa incalescentia os

cranii inflamment. Quæ dum fiunt, ex consilio Galeni & illud observandum, ne fissuras longius excurrentes ad finem usque prosequamur.

XXXII.

Peracta ratione ossi cum linamentis siccis pulveres ex desiccantibus & detergentibus, sine morfu imponendi, quales fiunt è thure, myrrha, sanguine dracon. aristolochia, irid. radic. ex quibus proportionem temporis & subjecti, modo hæc, modo illa usurpanda. Supralinamenta, vulneris curandi gratia, Digestiva è terebinthina, vitell. ovorum & ol. rosaceo locum habeant. Interea dum hæc aguntur, si forsan dolor radendo excitatus inflammationem minetur, commodum erit repetere partium vulnere vicinarum inunctionem per ol. rosar. calidum, vel, si hoc sufficere non videatur, cataplasma ex farina hordei & rosis siccis cum posca applicare. Postea apparente satis pure, fiat deterfio, vel melle rosato solo, vel cum præcedente digestivo misto, prout puris major vel minor est copia. Deterfionem excipiant sarcotica: pulveres è thure, myrrha, aloë, mastiche, aristolochia & similibus, superimposito emplastro de betonica, vel ex cumino. Tandem carne repleto vulnus obducitur cicatrice, linamentis siccis, corticibus granatorum, emplastro diapalma, vel aliis ejus generis.

XXXIII.

Quod si ex sententia *Celsi* non statim ad ferramenta in quavis fissura venire velis, sed ossi intacto curationem per Emplastra cephalica aut pulveres ejus generis inire, faciendum id in casu præcedente potissimum, quando videlicet fissura non penetrat totum Cranium, idque in corpore Euchymo, ubi pravorum accidentium nullus est metus, & loco, ubi vulnera capitis facile sanescunt. Verum cum quousque penetret rima, difficulter ante rasuram cognoscatur, & corpora tam bene affecta rarissima sint, tutius plerumque est adhibere in tempore ferrum, ne postea, supervenientibus gravibus accidentibus, occasio agendi præcidatur.

XXXIV.

XXXIV.

At in fissura utramque laminam penetrante, ad duram usque meningem, quando saniei educendæ non patet exitus, neque dilatari rima angustior, vel scalpris vel aliis ferramentis potest, vel cum dilatatio ista non sufficit, ad perforationem per modiolum, tanquam ad ultimum præsidium, accedendum.

XXXV.

Perforationem ut plurimum facimus modio *αἰετῆρος* dicto, qui in medio habet aculeum vel clavum. In actu perforationis, ferramentum ipsum, nisi cum alio mutetur, in aquam aut ol. rosac. per vices intingendum; postquam vero primam tabulam transiit, clavus eximendus, vel aliud quod sine clavo est, instrumentum substituendum, & cautissime reliqua peragenda, ne qua inferatur noxa duræ membranæ.

XXXVI.

Osse exsecto si quæ festucae meningi incumbant, tollendæ: superficies item facti foraminis complananda & asperitates relictæ delendæ scalpro lenticulari, vel ejus usus alio. Membranæ ipsi cum syndone imponendum mel rosaceum, addito, quando dolor urget, pauxillo ol. rosac. ad abstergendam saniem. Dolorisque quoque ratione in meningem instillari potest sanguis turturis, vel columbæ calidus, ex aperta sub alis vena emissus, cui & vis deterforia ineffe observatur.

XXXVII.

Cavitas ipsa repleatur unguento cephalico è terebinthina, in aq. betonicæ lota, ol. rosac. vitell. ovor. gummi elemi. Os contegatur linamentis siccis mollissimis cum pulvere cephalico sæpius jam nominato. Vulneri vero cutis ea adhibetur & hæc curatio, quæ modo in rasura cranii tradita est. Dolo sedato & inflammationis periculo remoto, melli rosaceo, quod panniculo imponitur, guttula una atque altera de mistura ex aq. vitæ, vel vino malvatico, cum myrrha, aloë, thure, non incommode admiscebitur.

XXXVIII.

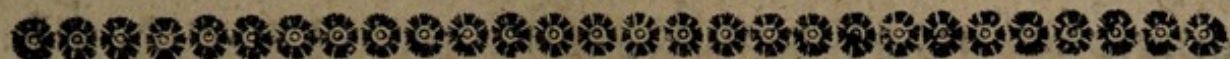
Si quid in cranio non solum fractum, sed & depresso sit, ab osse tamen reliquo non omnino avulsum, id loco suo restituendum, & elevandum terebellis, vel vectibus elevatoriis, prout mali magnitudo vel hoc, vel illud præsidium requirere videbitur. Circa fascias & deligationem externi vulneris omnia ita administranda, ne parte affecta nimium gravata fiat humorum affluxus, dolor & transpirationis interceptio.

XXXIX.

Aër in quo versatur æger, temperatus ut sit efficiendum, declinabit potius ad calidum, quam frigidum; frigidus enim aër capitis vulneribus inimicissimus. Atque ideo convenit, vulnere nudato, labrum prunis candentibus plenum ex adverso collocari, quo vulnus blando colore foveatur. Locus eligatur obscurus, non nihil ab omni, quantum fieri potest, strepitu semotus. Victo utatur tenui: proinde principio sufficit ægrum alere sola ptisana hordeacea; successu tamen temporis carnes pullorum gallinaceorum & avicularum campestrium poterant dari, imprimis cum lactuca, portulaca, acetosa, endivia; in mensa ultima cydoniata probantur. Potus loco bibat aquam hordei, vel cerevisiam tenuem, donec febris nullus amplius fuerit metus: tunc enim moderatus vini usus indulgeatur iis, qui assueti sunt.

XL.

Somnus modum non excedat; diurnus vitetur, nisi nox infomnis præcesserit. Dum pus generatur, decubitus fiat in partem affectam. Animi pathemata vehementiora, ira, metus, omnisque cogitatio intensior, summa opera fugienda. Ne multum loquatur, præsertim primis diebus, neque ad risum incitetur æger. Nocentissima Venus est. Alvi segnities exstimuletur iis, quæ supra posita sunt; idque faciendum eo diligentius, quo magis solet esse familiaris alvi durities ex capite vulneratis.

I I.

RELATIO CHIRURGICA
PARISIENSIIUM

DE

VULNERE CAPITIS CUM RESO-
NITU SEU CONTRAFISSURA,

Nos infra subscripti Medici & Chirurgi Re-
gii Parlamenti Parisiensis hisce referimus,
quod prævia requisitione Judiciorum no-
bilissimorum de dato die 6. Febr. Anno 1677.
cadaver Bonaventuræ Sergii, Sutoris Parisiensis,
in viâ N. aperuerimus; ubi nobis à Defuncti
conjugæ & filio referebatur, quod ante 5. circiter
septimanas ictum jactu lapidis factum in capite
exceperit, a quò intra 14. dierum cursum curatus
fuerit: interea verò temporis eundem semper
nausæa ciborum, dispositione ad vomitum & oc-
culto quodam capitis dolore & gravitate laboras-
se, donec die 1. Februarii rigor cum insequente
febri & postridie convulsiones & lethargus ipsum

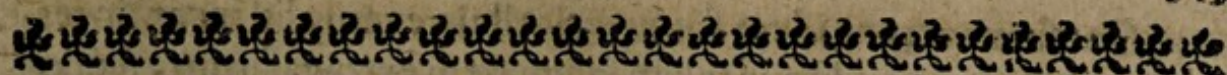
corripuerint: quo in statu ad mortem usque, die hodierno accedentem, permanferit.

Hæc inaudientes cicatricem vulneris examinavimus, quæ optimè se habebat. Remoto verò cranio, sub internarum partium scrutinio invenimus materiam purulentam duræ matri incumbentem, quæ exinde corrupta colorem ex flavo-nigricantem contraxerat. In lamina quoque cranii interiori offendebamus fissuram cum carie, re-
cta sub vulnere, in latere dextro & parte superiore ossis coronalis inflicto: Lamina verò exterior prorsus illæsa & integra erat.

Exinde concludimus fissuram hanc & humores extravasatos mortem intulisse. *Parisiis* die & anno suprapositis.

CURATIO

& ætiologia contrafissuræ è principiis Mathematicis elegantissimè demonstrata habetur in seq. *Disputatione Inaugurali* Dn. D. *Wagneri*, Mathem. & Naturalium PP. in Acad. Julia, Anno 1708. Jenæ ventilata

D E

CONTRAFISSURA

è principiis Mechanico-Medicis.

S E C T I O I.

De

LÆSIONIS hujus COGNITIONE.

MEMBRUM I.

De ejusdem Existentia.

Quod à multis retro temporibus inter Naturæ Scrutatores non modo, verum & Medicos obtinuit, uti, dimisso sensu, rei cujusdam existentiam manifeste monstrante, multis nihilominus ratiociniorum momentis in subsidium vocatis, eandem in dubium vocarent; illud certe læsionibus, quas in præsentì exponere animus nobis est, non uno accidit tempore.

Jam enim olim non modo magnus illæ naturæ Genius, divinusque Vir, quo elogio à doctissimo *Pavio* ex merito ornatur, *Hippocrates*, verum & *Celsus*, atque alii mox nominandi, oculis suis usurpaverant lugendam illam capitis vulnerum speciem, quæ, ab ictu quodam & plaga capiti inflicta, cranium non illo, sed alio in loco fissum fuerat deprehensum, cum subtus extra vasa sua emissus sanguine, in putrilaginem vel jam converso, vel tamen ab-
turo.

Con.

Confirmaverant idem frequentioribus exemplis recentiores, ac præter hæc quandoque talem sanguinem extravasatum, sectione, post mortem, instituta, alio quam in ictus loco invenerant, tegmine modo dicto osseo, seu calvaria nihilo secius integra & sine ulla fissura observata. Unde Hippocrates l. de cap. vulneribus c. 9. præmissis quatuor capitis læsionum generibus, Fissuræ, Contusioni, Depressioni, Telique Sedi, quintum, sub Calamitatis, seu Infortunii nomine verbis sequentibus non modo subjunxerat: t. r. Si vero alia capitis parte vulneratur (quam qua) & ulcus habet homo, & os carne denudatum est, quintus hic modus est: verum & sanationis difficultatem, vel potius impossibilitatem, hunc in modum expresserat: & hanc Calamitatem, ubi facta est, nullare iuvare queas. Nam si passus est hoc malum, non est, quod ex ipso exquirere possis, an passus sit hoc malum, neque qua capitis parte.

Et Celsus l. 8. c. 4. p. 704: Solet etiam evenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera siderit; quam læsionem hac investigare nititur ratione: Itaque si graviter aliquis percussus est, si mala indicia subsequuta sunt, neque ea parte, qua cutis discissa est, rima reperitur, non incommodum est, parte altera considerare, numquis locus mollior sit, & tumeat, eumque aperire. Siquidem ibi fissum os reperitur; addita, si quando operatio fuerit frustra suscepta, haud difficilis consolidationis, spe: nec tamen magno negotio cutis sanescit, etiamsi frustra defecta est.

His, præter Soranum, accesserunt Ebn sina, Gentilis de Fulgineo, Nicolaus Florentinus, Io. de Vigo, Ambr. Paraeus, Jo. Andr. a Cruce, Anutius Foësius, Pet. Pavius, Franc. Plazzonus, Hieron. Fabr. ab Aquapendente, Jo. Marcus Marci: observationum scriptores, Jo. Schenckius, Petrus Forestus, Nic. Tulpus, Ido Wolfius, Jobus van Meckren, Stalpartus van der Wiel. & ex recentioribus expertissimi medici, B. Paulus Ammanus, Cl. Bohnius, B. Jo. Dolaus, B. Christ. Jo. Langius, Dionis cum aliis quamplurimis.

Contra

Contra hos vero nihilominus insurgunt, & existentiam contrahissurarum infringere laborant *Paulus Aegineta, Guido de Cauliaco, Dinus de Garbo, Amatus Lusitanus, Io. Bapt. Carcanus, Petrus Tionus, Iac. Berengarius Carpenfis, Gabr. Fallopius, Io. Bapt. Cortesius*, & ex recentioribus *Munnincks, & Dimmerbroeckius*, variis ratiociniis, desumptis vel a praesentia futurarum, ad inhibendum fissurarum progressum, à natura productarum, ex *Galen. l. 9. de usu partium c. 17.* vel à dispari calvariae cum vasis vitreis, vel testaceis, cucurbitis siccis, vel aliis solidis, ratione, quas lege, sis, apud *Ambr. Paræum Chirurg. l. 9. c. 8. Io. Andr. à Cruce, Chirurg. univers. Tract. 2. l. 1. c. 2. Gab. Fallopium in Hippocr. de vulnerib. capit. c. 14. Bapt. Cortesium in eundem p. 125. Iac. Berengarium Carpensem de fractur. cran. part. 2. c. 2.*

Recensetur porro a *Io. Bapt. Cortesio*, modo nominato, *cit. loc. p. 126.* tertia classis, medium inter utrosque tenentium, id est, partim affirmantium, partim negantium contrahissuras, ad quam refert *Iac. Berengarium Carpensem, Gabrielem Fallopium, Io. à Cruce, & Franc. Vertumnianum.*

Verum, quemadmodum non diffiteor *Berengarium & Gabr. Fallopium* sibi non esse æque constantes, pro affirmativa tamen appositas & graves afferre rationes, imo ipsam experientiam *Fallopium*: ita *Io. Andr. à Cruce* affirmantibus prorsus jungere nullus dubito. Argumentis vero eorundem discutiendis in praesenti haud immorabor, cum horum robur jam tum à *Paræo, à Cruce* aliisque, latis sit infractum.

Quia potius, cum praesertim plurima recentiorum exempla, uti dictum, lugendum hoc læsionum genus satis dederint confirmatum, rectissime cum *Paræo cit. loc.* concludo: *Ratum ergo illud est, ex Hippocratis autoritate, ratione & experientia confirmatum, alia parte ictum, & alia fracturam esse posse.*

SECTIONIS I. MEMBRUM II.

DE CONTRAFISSURÆ ESSENTIA.

DE *existentia* harum læsionum certus, ulterius de *essentia* earundem dispicio, quid sibi velint expositurus. Monendum autem in limine statim hujus operæ, *contrafissuram* commodè horum in censu posse venire, quæ Philosophis communia $\pi\acute{\rho}\varsigma \epsilon\nu\eta \alpha\phi' \epsilon\nu\epsilon\varsigma$, *ad unum vel ab uno* vocantur, seu quæ uni primario, alteri autem non nisi secundario competant, atque hac ratione aliam appellari *proprie*, aliam *improprie* sic dictam.

Illa erit fissura ipsius cranii, alio, quam in ictus loco, contingens, à flexione, particularum compagem superante, producta. Hæc vero, ruptura vasorum, vel meningum, vel cerebri ipsius, alio quam in ictus loco eveniens, ab eorum, illo in loco, allisu oborta.

Definitum utrobique est *contrafissuræ*, seu *resonitus* vocabulum, quorum illud ex præpositione seu adverbio & substantivo, hoc ex eodem & præpositione conflatum, quasi dicas, fissuram contra, & è regione ictus opposita, excitatam; sonitum repercussum, resolventem. Quamvis enim, quod prius nomen concernit, uti inferius de contrafissurarum differentiis dicetur, læsiones tales non semper in opposito ictui loco eveniant; cum tamen hæ reliquis observatæ vel priores, vel frequentiores; tum à potiori desumendam & hoc loco judicarunt autores denominationem.

Vocabulum namque *contra* ex terminis Ictorum, contra legem facere, contra fundum piscationem exercere, contravenire; Medicorum contraindicatione, Architectorum militarium contra-

mini.

miniren, contrēscarp: notissimisque aliis, contradicere, contra niti, contra putare, contrarium & oppositum denotare, ampla haud eget deductione.

Fissura pariter Medicis rima audit, à findendo derivata; partibus magis duris ac solidis, ossibus, verbi causa, conveniens, quorum unitatem seu continuitatem, non in transversum, sed secundum eorum longitudinem, solutam *fissuram* vocant, uti inferius, sub generis explicatione, dicetur.

Perinde ac illud *resonitus* nomen à *Paulo Aegineta*, & Græcis aliis, ἀπήχημα appellatum, metonymice causam pro effectu allegando, est adhibitum, quoniam, quemadmodum sono accommodis corporibus & angulis allidente echo; sic capite gravius præsertim, percusso, alia quam in ictus parte ἀπήχημα, seu ab echo responsio oboritur, vel minimum est metuenda.

Eodem vero contrafissuræ nomine Medicis quoque veniunt, latius tamen paulo, illæ cranii fracturæ, ubi lamina caluariæ exteriori integra existente, interior nihilominus & quidem eodem in plagæ loco, est diffissa. *Pavius l.c.p. 79.* hanc equidem tertiam nominat *rimarum* speciem, & *rimam cæcam* vocat, & postmodum fusius de hac *p. 107.* sub contrafissurarum differentiis disserit.

Huc & referre poteris illam, quæ in partibus mollibus quandoque contigit, fissurarum speciem, salvis extimis, interiora viscera fissa & dilacerata observata, hepatis à contusione molen dini; lienis à verberare ter fissi. Imo & analogâ hisce ista læsio, quando à contusione abdominis materni violenta, eodem tamen haud dilacerato, embryo miserandus brachium vel pedem fractum reportavit. Vid. *D. Wedelii Pathol. dogmat. sect. 1. c. 6. p. 98.* & *S. 2. c. 13. p. 413.*

Missis hisce, modo memoratis singulis, in præsentî de illis modo dicam læsionibus, quarum, in superioribus, definitiones exhibui. Harum varia apud autores occurrunt synonyma. *Hippocrates c. i.* συμφορὰν, (*Anutius Fæsius* ejus interpres συμφορὴν) infortunium, calamitatem, quia judicante *Pavio c. l.* vere infe-

lices ac infortunati ejusmodi ægri, qui nec ipsi sciunt, an & quomodo sint læsi, nec Medicus, aut Chirurgus hac de re sit certior, nisi cum jam est conclamatum.

Paulus Ægineta & alii ἀνήχημα, resonitum appellarunt, ex rationibus jam memoratis. *Ioh. Andr. à Cruce & Gelmannns* oppositionem, cum læsio plurimum in loco plagæ opposito sit observata. Galli vocibus *contrafente*, *contrafissura*, & *contrecoup*. *resonitus*, promiscue, hoc tamen frequentius utuntur. Germani nominant ein Wiederbruch, Wiederschlag.

Genus remotum in prima definitione *fissuræ* nomen constituit. Per hanc intelligimus alteram illam quarti solutæ unitatis morbi, fracturæ nimirum, speciem, qua corporum durorum seu solidorum, ossium, v. g. particulis, suis ex locis prorsus expulsis, eadem non in transversum, sed secundum eorum *longitudinem fracta*, seu actu ipso & in instanti, violentaque ratione divulsa redduntur, quarum læsionum accuratam notionem nobis exhibet *D. Præses* in laudatæ *Patholog. dogmat. Sect. 1. c. 6.*

Proximum genus, in eadem definitione, à *subjecto* læso est desumptum, capitis nimirum parte superiore seu operculo osseo, fornicis in modum extructo, *cranio*, *calua*, seu *calvaria*, de cujus constitutione pro scopo præsentis notandum (1) cranium non ex unico ac continuo, sed multis ossibus, id est, corporibus, *solidis* particulis gaudentibus, esse combinatum, in extremitatibus serræ ad instar dentatis, ac affabre & firmiter implexis, quarum commissurarum vestigia *futuræ* vocantur, interdum situ, structura, & cohæsionis modo differentes.

(2) Meningem crassam intra cranium cum contento cerebro è cranio suspendi, propaginibus per suturas ad pericranium emissis, hisque etiam cum illo communicare.

(3) Plurimis in locis ossa capitis notabili equidem gaudere crassitie, diversis in subjectis nihilominus variante, ac triplici ex lamina conflata, duabus osseis & media pumicosa, multisque cellu-

cellulis osseis, hexangulis & quadrangulis, in quibus medulla hæret sanguinolenta, distincta.

Hæc, sicuti nutrimentum ossibus hisce præbet, ita laminarum extrema intimam crassitie, hæc vero illam duritie, hincque fragilitate antecellit, adeo, uti hanc ob rationem *vitrea* Medicis audiat.

(4) Quibusdam in locis os magis simplex, tenue, pellucidum, ac durum apparet, v. gr. in bregmate, squamosisque ossium temporibus.

Debilitatem ossium horum modo allegatam (5) multum promovent, tum ossibus occipitis, tum frontis apppositi processus, illa erismatum (der Strebs-Pfeiler) ad instar fulcientes; tum capitis circumscriptio, temporum, uti & bregmatis in locis, magis depressa.

Unde (b) attendenda quoque totius cranii figura, non elliptica, sed *ouiformis* magis, diversas apud nationes denuo varians, ac Turcis, Greenlandis, Abissinis, notante *Pauio c. l.* rotunda ac compressa, Germanis contra plerumque productior ac oblongior.

Differentiam porro subjecti læsi *locus* patefacit, dum dicitur fissura cranii, *alio quam in ictus loco contingens*. *Hippocrates c. l. c. II.* inquit: Ὅστέον ἰσιτρώσκεται ἄλλη τῆς κεφαλῆς, ἢ ἣ τὸ ἔχει ἄνθρωπος καὶ τὸ ὅστέον ἐψιλώθη τῆς σαρκός.

Horum verborum sensus Commentatoribus æque ac Medicis valde est controversus. *Io. Bapt. Cortesius* enim, quantum ex ejus, obscure satis exposita, mente constat, allegato *l. p. 119.* vult, in omnibus Græcis, sibi oblatis, exemplaribus repertum textus principium ita scriptum: ἰσιτρώσκει αἰ ἄλλη τῆς κεφαλῆς, omisso vocabulo Ὅστέον. Unde, cum præter os plures in capite sint partes, tum per aliam *capitis* partem non statim esse intelligendam aliam *ossis calvariae*, cum potissimum paulo post, sit scriptum: καὶ τὸ ὅστέον ἐψιλώθη τῆς σαρκός, & *os nudatum carne*.

De duplici igitur læsione hic differi, una quando os ex vulnere detectum, quo in loco ossis mentionem haberi; altera,

quando *alia pars* lædatur. Primam esse patentem & conspicuam, alteram vero omnino latentem, textus sine ipsum magis confirmante. Spectaret proinde huc exemplum *Amati Lusitani, cent. 3. curat. 100.* reperiundum, ubi utraque tabula calvariae integra quidem, at sub eadem parte intus exporrectæ venæ & arteriæ ruptæ fuere inventæ.

Aliis hoc ἄλλη τῆς κεφαλῆς de *Hippocratis* illa rimarum specie intelligitur, quam *Pavins c. l. p. 79.* cœcam seu occultam, ἀπὴχημα Græci vocarunt, & quam sub contrafissuræ homonymia in superioribus dedi expositam, quarum recensiones prostant apud *Paræum l. 9. c. 8. Io, Matthæum relat. 7. & Pavium* sæpius nominatum p. 108.

Nostra quidem ex sententia *Celsus* scopum propius tetigit, qui l. 8. c. 4. locum *Hippocratis* ita vertit: *Solet etiam evenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit*, præsertim cum idem vocabulum ἄλλη per *alibi, ali, alio loco* à probatissimis reddatur autoribus, ut ἄλλη τῶ τείχεσσι, *alibi contra murum*, in *alia muri parte* apud *Rob. Constantinum p. 95.* Unde cum Medicis celeberrimis, superius nominatis, exemplis præterea hodie quamplurimis idem extra omnem dubitationis aleam ponentibus, per *aliam* hanc capitis *partem* intelligendam existimamus *diversam*, ita, ut os, inter hanc & plagæ inflictæ locum interceptum prorsus sit integrum, sive in opposito, sive ad latus, sive extrinsecus & in calvaria, sive intrinsecus & sub calvaria, de quo in secunda dicetur definitione, iste fuerit.

Quid enim quæso obstat, quo minus *Hippocratem* ex *Hippocrate* explicemus, atque ex ejusdem l. c. 13. elegantem locum proferamus sequentem: *Quæcunque vero illabentia in caput tela ad os vulnerant, ex his id, quod ex altissimo loco illapsum est, & minime ex plano, & quod durissimum ac obtusissimum, & gravissimum ac minime leue est, & quod minime acutum ac molle: hoc & ruperit os, & contuderit: & maxime sane periculum est, ut os hæc patiatur, cum & hæc fiant, & è directo adversus telum* (κατ' ἀντίον)

os sauciari contingat. Qua de re, quando asserit Hippocrates, recensitas ossis rupturas dictis ex causis quasi necessario fieri, quandoque vero & id contingere, uti è directo, è diametro, & ex opposito adversus telum, adversus locum plagæ, seu ictus teli os saucietur, inde, quomodo clarius Contrafissuram indicare potuerit idem, non videmus.

Quamquam vero summus Vir hoc in textu partem intelligat plagæ oppositam, notanter tamen addit *contingere*, non semper idem evenire. Unde salva manet & superior ejus sententia, alio quocunque, quam in ictus loco, evenire hoc posse infortunium, nullumque ex hoc iis est præsidium, qui ad producendam Contrafissuram requiri semper partem strictè dictam oppositam judicant.

Egregie hoc in loco mentem divi Senis assecutus est Fallopius in *exposit. lib. Hippocr. de vulner. cap. c. 14.* circa finem hujus capituli, cujus textui B. Ammannus *disput. de resonitu*, paucis quandoque verbis interspersis, majorem insuper affudit lucem. Unde ex *eiusd. c. 2. § 5.* Fallopius de hoc ἀλλῇ seu alibi Hippocratis ita scribentem sistemus: Per illam particulam (ALIBI) non intelligimus præcisè & semper partem oppositam, sed distantem à loco affecto, & quamvis per aliam partem possimus oppositam aliquando intelligere, non tamen præcisè & semper, verum etiam aliam capitis partem ejusdem ossis: potest enim esse, ut contrahatur rima in parte alia, quam ubi contunditur os, hac ratione, quia superficies in medio robustior est, quam in extremis, & ideo potest contingere, ut percutiatur frons in media parte, & fiat rima in alia parte ejusdem frontis, hac de causa dico, quod per aliam partem non possumus semper & præcisè partem oppositam intelligere, quoniam pars opposita est una, at, si Hippocrates loqueretur de parte præcisè opposita, non esset periculosum, quia sciremus, quod in parte opposita esset rima, cum videremus, symptomata & partem affectam non habere lesionem: verum Hippocrates scripsit, quod hoc non potest sciri ab ægro, & sic, per aliam partem, intelligimus interdum vel strictè oppositam, vel etiam non nimis distantem ejusdem ossis, & ha

& *hæ partes* (ante sectionem) *non cognoscuntur*, quia nescitur, an læsa sit pars magis in uno, quam altero extremo.

Differentiæ, quam dedimus, enodatio nos porro ad illas manu quasi ducit operas, per quas in Contrafissuræ *notitiam* est deveniendum. Unde tum illa signa, quæ ipsi cum reliquis crani tam fracturis, quam fissuris intercedunt, *communis* inde dicta, veniunt lustranda, tum quæ pressius eandem manifestant, ac *propria* audiunt, inquirenda & eruenda. *Sensus* ergo, quoad fieri potest, primo consulendi, quæ vero recondita magis, intimiusque latent, solerti & prudenti ratiocinio indaganda.

Visu namque usurpanda (1) læsionis *instrumentum*, si adsit, ejusque *substantia*, an sit corpus durum, lapis, lignum, ferrum, glans plumbea; an molle, pyrum, vel pomum immaturum, *quantitas*, an longum, breve; *moles*, an leve, ponderosum; *figura*, an asperum, læve, an rotundum, angulatum, an acutum, obtusum. (2) Eadem & *auditu* adhibito percipienda; *ledens* an sit vel fuerit juvenis, senex, an robustus, debilis, an ira commotus, animo tranquillus (3) *locus*, ex quo læsio processit, an ex altiori, an depressiori; an fuerit distans, vel propinquus. (4) *impetus*, an fortior, vel remissior; (5) *via impactus*, an directa, vel obliqua. Ferro enim longo, ponderoso, angulato, quando robustus & juvenis, cominus fortiter & directe caput petiit, quis ibi non gravem læsionem augurabitur?

Atque, cum cætera sint notiora, tum de ultimo & via impulsus, quod directus magis lædat obliquo, elegans est ratio mechanica, impulsus obliqui corporis A. fig. 1. TAB. VIII. in corpus obvium DC. magnitudinem esse ad illam ejusdem corporis impulsus recti, uti sinus AD anguli incidentiæ ACD ad radium AC.

(6) *Corpus delicti* vocandum, vulnerati nimirum ætas, robur vel debilitas, ac conformatio, tum totius, tum capitis. Unde *loci læsi* lustrationem instituturus Chirurgus, caput, num pileo vel mitra; num densa vel rara cæsarie obtectum, vel prorsus depile, prius consideret.

Dein,

Dein, *Hippocratis* gravissimo ex præcepto, videndum, num sit in osse calvariae robusto, an debili, densa vel tenui cute obtecto. Num capilli à percussione disiecti, num vulnere immersi, redeuntesque erecti. Illud enim ossis denudati, hoc lassi signum.

Partes porro cranio *superpositas*, cutem ac carnem, imo pericranium, in loco, quem color mutatus, vel tumor, vel divulsio ostendet, lustret, factaque incisione, pro situ plagarum, diversa, modo sub forma X, vel T, modo N, aut V. (de quibus evolvendus *Dionis* tractatus Gallicus, *Cours d' operations de Chirurgie*, inscriptus, hocque demum anno editus p. 344.) singulas, lege artis, removeat. Illarum lassionem minora, hujus autem graviora symptomata concomitantur, inferius statim nominanda.

Visu ulterius & *tactu*, oculis & manibus exploret, num vulnus cum contusione insigni conjunctum. Intueatur ipsam cranium, ejusque ex levitate aut asperitate, nisi à futuris hæc ipsa proveniat, de calvariae vel continuitate, vel fractura indicet, adhibito cum primis specillo convenienti, non nimis tenui, nec acuto, nec nimis pleno. Fissura si oculo haud pateat, tum partem, leniter derafam, medicamento nigro *Hippocratis*, seu atramento scriptorio Chirurgorum illiniat, ubi, si vel capillaris adsit, eadem in conspectum veniet, insinuata localiter tinctura.

Deprehensa sic fissura, num per omnes cranii laminas penetret, vel deradendo, vel ita explorabit, jubens, uti vulneratus spiritum cohibitum, qua poterit contentione, sursum adigat. Humiditas vel sanies cruenta si per rimam egrediatur, de eo nullum amplius dubium. Locum vero idem potius habebit apud vulneratos, & mentis compotes, & dolorum cruciatibus haud adeo afflictos.

Invenies apud Chirurgos plures adhuc operas, verbi causa, dum vel per funiculum, sub dentibus vulnerati, manibusque Chirurgi, fortiter eundem extensum pulsantis; vel per dentium, baculo vel ferro, seu spatula, administratam pulsationem; vel per testarum, nucum avellandarum aut juglandium, dentibus tena tam

comminutionem, cranium, num, & quo loco, fractum sit, dijudicare conantur. *Hippocrates* ipse jam dudum hæc tetigit in *Coacis*, c. 3. t. 374. ubi, an sit os fissum, nec ne, sic judicare oportet, inquit, adhibendo mandendum utraque bucca caulem asphodeli, vel ferulam & reliqua. Vid. *Duret. comment. in h. l. p. 412.* ubi plura & egregia habentur. Verum, infidis forte his, eventibusque contrariis suo de valore dejectis operationibus, agenda sua committere, recte cum *Bereng. Carpenfi* & *Parao* inconconsultum judicat *B. Meibomius*, rebus humanis ac Academiae Juliae cum aliis celeberrimis viris intempestive ereptus, in eruditissima *de lationibus cranii à causa externa violenta* dissertatione.

Fissura inventa, præcipue patentiori, partes etiam cranii interna inspectandæ, considerateque observandum, num sanguis extra vasa emissus ibidem, vel extra, vel intra meninges hæreat; num hæ integræ, vel disruptæ, verbo, quousque læsio pertenderit, cunctaque sedulo, atque ita tractanda, ne Chirurgum vel Medicum quidquam fugiat, quod & læsionem ipsam magis manifestet, atque insimul è salute vulnerati esse queat.

Unde porro, lustrato plagæ loco, (hæc enim opera reliquas capropter antecedere debet, uti, quale sit læsionum genus, constet, omnem moveat lapidem, quo signa contrafissuram specialius notantia eruat. *Celsi* itaque lib. 8. c. 4. de hoc monitum observet, inquentis: *Si graviter aliquis percussus est, si mala indicia subsequuta sint, neque ex parte, qua cutis discissa est, rima reperitur, non incommodum est, parte altera considerare, num quis locus mollior sit, & tumeat, eumque aperire.*

Jungat eidem *Hieron. Fabr. ab Aquapendente*, qui, præter hæc, *Oper. chirurg. part. I. l. 2. c. 15. p. m. 100.* observationes, ex praxi deductas, nominavit sequentes, quibus contrafissuram in parte contusioni vicina factam concludit: (1) vulnus ea parte, qua respicit os fractum haut sanari, in aliis vero cicatrice obduci. (2) Ex eadem parte tenuem quendam ichorem exire. (3) Saniem hanc copiosiore, quam pro ratione magnitudinis vulneris, adesse.

(4) Carnem mollem, laxam, hebetem, & flaccidam ex ea parte suberescere. (5) per intervalla febriculam accedere. (6) stylo immisso, cutem à cranio separatam reperiri.

Nec inutile erit, ex præcepto *Guidon. de Cauliaco* & *B. Chr. Joh. Langii, Operum*, hujus, *Chirurg. c. 5.* capiti, ex toto prius raso, circumjicere massam quandam farinaceam, vel unguentum ex albumine ovorum & mastiche factum, applicatisque lintheaminibus calidis (quod ipsum non præcipit *Guido*, sed per diem dimittit, contra ea vero tunc *siccum* considerat locum) observare accurate, ex *humida linea* relicta, in reliqua massa perfecte exsiccata, ubi, & qualis sit illa fractura. Quem indagandi modum *B. Vir* certiores judicat ipsa sola symptomatum, scotomiæ, vertiginis, vomitus biliosi &c. consideratione.

Et, quemadmodum hic *humida linea* attenditur: ita *Franc. Arcaus de recta curandorum vulnerum ratione lib. 1. c. 5.* pilcolum ad *Bertapalia* mentem, ex ceræ citrin. thur. sandal. ana ℥ij. tereb. acet. fortissim. & farin. fabar. a. ℥j. invicem subactis formare, & capiti, abradis capillis, extendere jubet, hocque per aliquot dies relicto inspicere, & ex parte ejus *exsiccata* fracturam delitescentem credere. Huic tantum tribuit *Chirurgus*, usu & exercitio multo alias præstans, ut *certam experimenti rationem* vocet p. 41.

Alii cum eodem *Bertapalia* idem tale ex thuris, ceræ, ladani a. ℥iij. mixtis componunt. eademque ratione applicant, sicque cum *Parao l. 9. c. 8.* contra fissuræ dignotionem, de qua desperat *Hippocrates*, exquiri posse existimant. Tentari hoc poterit minimum, quando sanies nondum est generata, vel hæc potius anteverti, & præsumptive pejora quævis argui debent.

Inprimis vero non tantum ex ægro præter ea, quæ visu deprehenderis, jubente *Hippocrate cit. libro*, sciscitandum, *qualiter & quo pacto vulneratus*; id est, num in ipso percussione momento stridorem quasi ossis fracti perceperit, unde & experimento illo in *Coacis l. c.* inquit, num ipsi os aliquod strepere inde videatur &c.; verum & probe observandum, *quemnam capitis locum* subinde,

& constanter magis, contrectet. Quando enim, sive delirans, sive mente haud captus, manum uni eidemque loco semper admovet; tum vel ibi calvariae fracturam, vel vasorum subtus latentium rupturam subesse, minimum suspicandum, quis dubitet, pensitatis praesertim pluribus, eandem laesionem coindicantibus circumstantiis?

Unde ab *Ebn sine* temporibus, ejusque autoritate, idem inter signa haec admodum invaluit, adeo, ut de eodem non incongrue scribat *Joh. Bereng. Carpensis de fract. cran. part. 2. c. 1. p. m. 13.* Hoc apparet in quocunque, quod, ubi est aliquis dolor, patiens ipse statim succurrit, saltem cum manu. Et hoc omnibus est notum: non mirum ergo est, si Avicenna posuit tactum cum manu pro signo laesionis loci, cui applicatur manus, sive aeger sit in bono intellectu, sive non, & non saltim succurrit manu, etiam caput hinc inde movet, quarens lenimen.

Neque vero soli sensuum indagini ac judicio haec ipsa committat Chirurgus & Medicus, verum & ratiociniis ingeniosis statim lustret actiones laesas, *symptomataque* tum praesentia, v. gr. vertiginem, caliginem, collapsum, obmutescentiam, vomitum adsumtorum ac bilis, sanguinis ex naribus, ore, vel auribus effluxum; tum posthac *supervenientia*, febrim, deliria, convulsionem, epilepsiam, paralyfin, apoplexiam, torporem ac carum. Verbo, singula conjungat, ex signis seligat pathognomica a communibus, omnibusque inter se collatis agenda, & ad medelam spectantia, determinet, nullo non tempore grave illud Medicorum monitum: OMNIA SUSPICARI, & NUSQUAM TUTA FIDES, animo revolvens.

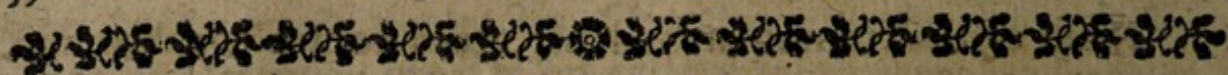
Quid si *κατ' ἀπορίαν* procedendo contra fissuram, ejusque locum inquirat, atque, haud sese ostendentibus Hippocratis laesionum capitis summis generibus, *fissura, contusione, depressione* ac sede teli, praesentibus nihilominus actionibus laesis *contra fissuram*, seu vasorum tamen ruptiones sub cranio concludat?

Haud

Haud e *quidem* nos latent dubia, tum contra communium, tum priorum signorum valorem, ab Autoribus hinc inde in medium prolata. Unde, ut, crescente præter opinionem schediasmate, de primis saltem contrasissuræ notis ex *Celso* depromtis nunc dicamus, haud procul invenies, cum *Paulo* objicere & interrogare paratos: Quid si nihil tumoris aut mollitiei alter quidam locus ostendat? ex *Celsi* cerebro, haud læsionum inspectione, hæc enata, cum *Cortefio*, cogitantes.

Verum contrarium patebit ex observationibus binis egregiis anni 1690. *Dionis* Chirurgi Gallorum primarii, quas *cit. libr. p. 339. seqq.* insertas exhibet. Ex ictus nimirum loco in coronæ regione, trepani ope, eduxerat sanguinem, usus tamen rationis viro ex lapsu vulnerato haud redierat. Tertio proinde, post hæc, die in occipite *tumore* observato, trepano locum etiam subjecerat, sanguinem ibidem inventum exemerat, atque sic deliriis statim profligatis eundem successive sanitati restituerat. Perinde ac contrasissuram ex *tumore* loci recte judicatam addit, in infante novem annorum, globo, sub trunculorum lusu, percusso, regionibus hujus & ictus admodum vicinis.

Singulis ergo recensitis signis pathognomicis memoriæ mandatis Chirurgus accedat, & quamnam se ex iisdem offerant, probe observet. Ita vero rectissime, uti credimus, sibi consulat, neque, justo longius expensis hujusmodi difficultatibus magis conturbatus, timidus ac agendorum ignarus reddetur. DEUM enim vero devote invocanti, methodi medendi gnaro, ac solerti indagatori, sæpius in arena proficua sese offerent signorum argumenta; auxilium contra vel paucas in horas dilatum percussum in perniciem vitæ potius deducet.

SECTIONIS I MEMBRUM III.

De

CONTRAFISSURÆ CAUSA.

Quemadmodum pro contrafissurarum existentia diversa conculerunt symbola Autores, sic & in earundem causa alleganda iidem variant. Quidam cum *Hieron. Fabr. ab Aquapendente Oper. Chirurg. part. prior. l. 2. c. 14.* ad aerem cranio inclusum confugiunt, existimantes, ipsum ex ictu commotum totam cranii substantiam peruagare, in parte opposita allidi, renitensque os illud findere.

Jo. Andr. a Cruce quamvis *Chirurg. universal. tract. 2. de vuln. l. 1. c. 3.* remotas & procataceticas, de instrumentis nimirum lædentibus differens, nonnisi explicet: capite tamen præcedente modo motum vehementem reflexivum, modo pressius, tum agitationem aeris, tum substantiæ spiritu abundantis, in calvæ cavitate contentorum, nominat.

Perinde ac *Gabr. Fallopius* in *expos. Hippocratis de vulner. cap. c. 14.* & qui ejus sententiam laudat *B. Ammannus cit. loc. c. 1. §. 5. & cap. 2. §. 1.* agitationem spiritibus, intra corpus contentis, ab ictu communicatam, inque parte opposita duplicatam accusat. Nec displicet *Fallopio* huic conjungere ipsius calvæ constitutionem, quando eodem cap. verbis superius allegatis inquit: *Potest esse, ut contrahatur rima in parte alia, quam ubi contunditur os, hæc ratione, quia superficies in medio robustior est, quam in extremis.*

Inclytus Mathematicus ac Medicus quondam Cæsareus Jo. Marcus Marci, in suo de *Proportionibus motus, figurarum rectilinearum & circuli quadratura ex motu tractatu, part. 4. de percussionibus cap. de contrafissura*, duo allegare, inque his suum, hac de causa, assensum firma-

firmare videtur, (1) figuram cranii sphæroidem, (2) impulsus, ad majus intervallum destinati, violentiam.

Verba ejus sunt sequentia: An ergo dicendum, in figura cranii, sphæroide sitam esse causam? quod partes ab extra pressæ magis stent, magisque resistent divisioni; à centro autem facto motu, à se, invicem diducantur? Ita enim fornices onera videmus sustinere &, contra niti; quod si à parte interna seu cava urgeantur, fatiscere ac, dissolvi. Cum ergo cranium in modum forniciis sit reductum, non, facile a plaga ab extra incidente dissolvi potest; parte vero opposita, quia impetus extra fertur, estque centro perpendicularis, nihil, mirum, dissolvi illam continuitatem. Accedit, quod impulsus, facto, principio motus à plaga, non conquiescit in parte opposita; cujus, violentia ad majus intervallum destinatur. Cum itaque reflecti sit, necesse: & pars sinistra dextrorsum, hæc sinistrorsum abeat; in illa, motuum contrarietate, partibus à se divulsis, accidit fissura.,

Ut vero de causis allatis breviter nostram dicamus sententiam: prima, de commoto intra cranium existente, ac concluso, inque partem oppositam fortiter allidente eamque frangente aere, nulla est; cum nulla fiat ejus compressio, & quantum pars cranii percussa introcedit, tantum inter locum ictus & oppositum sita intermedia extravertitur. Exempla phiolæ percussæ, & in opposita fractæ, non probant quod est probandum, cum aeris circulatio ibi haud sit impedita. Unde nulla compressio, nullaque inde fractura poterit oboriri.

Dicta hæc optime confirmat experimentum, à Doctore ac Professore Medico *Ernesto Henrico Wedelio*, filio D. Præsidis natu maximo, hisce diebus, hanc in rem, institutum, obtenta campanula ænea, cui fundus, ex tornatoris incuria, prorsus erat excisus. Suspensa hæc ex filo, prout *Fig. 2. TAB. VIII.* monstrat, itu redituque aeris sic liberrimo, malleolo percutiebatur aliquoties in *a*. Hoc facto in loco ictui opposito *b*. statim aderat contrafissura. Unde ictu uno adhuc, uti pateret, quorsum se fissura esset extensura, absoluto, etiam in loco ictus, prorsusque diametraliter duas in partes campanula diffindebatur.

Expe-

Experientia à montibus vel turribus per aerem scissis huc quoque minus facit, quandoquidem is ibidem coarctatus, per spiritus autem subterraneos valde elasticos, uti naturam ars in cuniculis (denen Minen) est imitata, valide expansus, non potest non, carceris impatiens, obstantia quæque disjicere. Agitatio vero spirituum, intra corpus contentorum, quæ *Fallopii* erat sententia, symptomatum potius, contrasissuræ comitum, quam ipsius contrasissuræ causa existet.

Joh. M. Marci tandem rationes, quamvis propius scopum feriant, dum in figura cranii & impulsu illato causam quærun, aliqua tamen egent & explicatione, & ad causam contrasissuræ proximam deductione, tum ex ejus *Orthosopia* seu *impulsus philosophia* petendis, tum nostris ex placitis facile supplendis.

Qua de re CAUSAM contrasissuræ primi generis IMMEDIATAM ac proximam in flexione, compagem particularum cranii superante, collocamus. Enimvero cranium, ut *membr. II.* dictum, ex particulis constat, inter molles ac duras medium quasi locum obtinentibus, quæ alias ab Autoribus *solida* vocantur, fluidis, quæ nullam habent consistentiam, oppositæ.

Dictæ hæ particulæ cohærentes ac conjunctæ, cum non undique se contingant, sed innumeras cavitates, quas, cum omnia sint in Mundo hoc plena, materia quædam subtilis ac agitativissima perluit, interspersas habeant, possunt, expulsa tantisper illa, comprimi, atque ad se propius accedere. Quoniam vero materia illa, recepto nunc in scholis nomine *ætherea* appellata, istis cavitatibus, tanquam totidem carceribus inclusa, reluctatur, fit, ut particulæ cranii, sub hac compressione, instar machinæ, resiliant, renitentur, ac reagant, indeque corpus constituent, quod compressibilibus, seu *elasticis*, accensetur.

Inde porro illud efficitur, uti, quotiescunque cranium, accepto ictu ita *inflectitur*, ut particulæ ejus solidæ aliquem quidem motum ac transpositionem patiantur, ex suis tamen locis haud prorsus expellantur, sed ad priora redeant; caput, communi cum solidis ac duris

ris corporibus ratione, dum ætheris, per ictum suis e porulis ejecti, alterni reditus illud vibrant, *tremere* ac concuti incipiant.

Redibit tamen pristinam ad figuram ac statum cranium, nulla oborta fissura, quando præcise potentie comprimenti *equalis* erit resistentia compagis partium ejus solidarum. Ictu autem priori vel statim aliquoties, cessante nondum pristino capitis tremore, repetito, vel fortiori, *flexionem*, partium cohaesionem *superantem*, efficiente, inflicto, præsto erit *fissura*, particulis suis ex locis longinquis, ac ultra earum elaterem, quasi specialem dimotis.

Sufficit enim nobis in præsentī illam particularum cohaesionem ac compagem, sensibus obviam, nominasse. Nec attinebit summorum virorum disceptationes, an a vi magnetica *Archimedis* ac *Borelli*, glutine quodam vel hamulis *Gassendi*, funiculo *Lini*, gravitate ac pressione ætheris *Bernoullii*, seu undecunque veniat illa, facere nostras; quamvis, ut verum fateamur, ultima, peculiari de *gravitate ætheris* tractatu a B. Viro ingeniose admodum ostensa, reliquis palmam reddere dubiam videatur.

Ita namque in via regia artis cultorem deducunt, nec in compitis, jamtum satis frequentibus, eundem errare permittunt verba *patholog. dogmat. Wedeliana Sect. 2. c. 13. p. 407.* de hac solidorum divulsionis causa solide, atque ex legibus mechanicis prorsus concludentia: *Quacunque partes solidas, naturaliter indivulsas, quoque modo præternaturaliter divollere, & à se invicem separare possunt, illa in genere causæ sunt solutæ unitatis.* Nihil enim aliud sunt morbi, quam species divulsionis, ut fiat διάσπασις τῶν συμφύτων μερῶν, connatarum partium divisio. Jam vero *flexio* in locis contrafissuræ contingens fortior, quam uti compages particularum illud ferat, hoc efficit: Ergo erit causa immediata ac proxima contrafissuræ.

Quicquid autem *flexionem* illam producere valebit, hoc ipsum CAUSÆ MEDIATÆ PROXIMIORIS nomen merebitur. Est igitur illud extra omne dubium ictus, seu impulsus, alio quam contrafissuræ in loco, capiti impressus. Dicit hic ac denotat validam non minus, imo validiorem particularum cranii solidarum com-

pressionem, ita tamen *limitatam*, ut nulla ibidem fiat actualis earundem ab invicem divulsio. Dum enim nonnisi de contrafissura agimus, facile patet, ad nos non spectare illos casus, ex placitis nostris æque, ac haud difficulter, exponendos, ubi a vehementiori ictu locus uterque validius inflectitur, indeque finditur, oborta sic fissura cum contrafissura.

Oritur nominatus *ictus* in illa actione, quæ *percussio* vocatur, à corpore quodam *extrinseco*, ac *impellente*, violenter contra caput adacto. Causa igitur mediata hæc denuo aliam, *aliunde* venientem, PROCATARCTICAM Græcis dictam, supponit. Viso proinde corpore *impulso*, patiente, agentique resistente, lustrandum porro *impellens*, agens, resistens illud vincens, atque in motum abripiens.

Corporum nempe *impellentium* nomine veniunt omnia illa, quæ unitatem vel continuationem cranii reddere possunt quovis modo solutam, qualia sunt non tantum omnia solida ac dura, verum quandoque & mollia. Notatu enim dignum Magnif. D. *Slevogtius* in egregia sua de *cranii carie* dissertatione recenset exemplum, ubi puerum immaturum, ex alto, in dextrum synciput, pueri octennis, projectum, hujus & insecutæ mortis causa extitit. Longum nimis foret, totidem ex recensitionibus sistere læsionum hæc instrumenta, lignea, lapidea, plumbea, ferrea, aliaque, in ministerium iræ ac vindictæ, imo hinc cædium sæpius, uti furor arma ministrat, adhibita, quorum variantes rationes jamtum sub signorum, in quantum ad illa faciebant, recensitione, fuere pensitata.

Visis hinc causis singulis, conjectura haud difficili erit assequenda ratio, qua excitata ac in motum deducta procatarctica, tandem contrafissura oboritur. Siquidem exempli loco considerato fuisse, communi admodum armorum genere, talibus in diffidiis arrepto, certum est ex rationibus mechanicis, in unaquaque ejus particula contineri impetum, adeo, ut si in motu avellatur, ipsa mobile impellat. Jam vero, quoniam partes fustis percutientis sunt coherentes, ea propter totus impetus cogitur in illud extremum fustis, quod

quod mobile impellit. Quo longior ergo fustis, eo plures ejus partes impetum, in se continentes: Ergo eo fortior impetus, in ejus apicem a pluribus collectus. Unde, fuste longiori exceptas pilas lusorias, ad majorem distantiam excuti notissimum est.

Fustis proinde talis in caput obvium violenter impulsus, eisdem suum erat communicaturus motum. Ante vero quam totum hoc cedat, prius cedit pars, cum, ex corporum constitutione, & quoniam nullum datur solidum infinitæ duritiei, constet, nunquam impelli posse ac cedere totum, nisi prius cedat ejus pars.

Jam multo gravior foret læsio, si fustis talis immediate in solidam calvariæ substantiam adigeretur. Provida ergo utilitatum natura cranium cute, crassitie insigni, & eo voluit sine investitum, ut vim fortuitorum facilius eluderet, dum non firmum & rigidum, sed molle & cedens obstaculum offendentibus iisdem vis ictus non parum frustratur, ac postea continenter, ab illa mollitie & partium flexibilitate imminuitur, cum primis si in caput immittatur sæcunda ac frequenti cæsarie, pileoque vel mitra densioribus munitum.

Ictu ergo, seu plaga inflicta, partes capitis, seu cranii potius, de quo nobis est sermo, hanc sustinentes, utpote propiores, non modo prius moventur reliquis tanquam remotioribus, verum & fortius, plusque virium impenditur hunc in locum, quam reliquas partes; cum in circumjacentes distributus, magisque dispersus impetus, non possit non fieri magis remissus. Id quod minus observarunt, neque cum legibus motus concilianda posuerunt Fallopius & alii quidam, locis superius allegatis affirmantes istum reflexum recto longe esse validiorem.

A loco igitur plagæ ad sequentes & oppositas partes, uniformiter difformiter, uti loquuntur autores mechanici, fit impetus propagatio, & quidem propemodum momentanea. Dico vero propemodum momentanea, cum impossibile sit, ut eodem instanti, in quo extremitas capitis, tanquam corporis cujusdam concreti, percutitur, simul agitentur omnes ejus partes.

Quamvis itaque cranii particulæ solidæ in loco ictus majorem patiantur compressionem, majoremque inde motum ac transpositionem, verbo, figuræ mutationem; nihilominus non ibidem, sed alio in loco contingit fissura, idque non modo ratione *figurae*, verum etiam, & quidem magis, ratione *texturæ*.

Atque, cum regularia sint mensura irregularium, ponamus primo figuram cranii perfecte circulare, *a b c d*, *fig. 3. TAB. VIII.* dein, texturam ejus uniformem, & tertio, æqualem quoque, accepto in *d.* ictu, in singulis circumferentiæ partibus vim impendi. Hoc posito, majorem effectum exhibebit impetus illis in locis, ubi majorem producere poterit *figurae mutationem*, id est, in quatuor verticibus *a b c & d.* Unde, ictu in *d* inflicto, ex figura circulari, fiet *elliptica* reddeturque eadem in *e & f.* acuta, in *g & h* obtusa, ibi extra circumferentiam promotis, hic intra eandem reductis terminis. Hac ratione mutata figura, facilis erit tum in verticibus axis majoris *e & f*, tum in minoris *g & h* fractura, ultra compagem & elaterem earum, uti supra dictum, dimotis ejus particulis solidis.

Atque hæc, ex percussione solidorum, figuræ mutatio tam certa est, ut experimentis hodie facile constet, vel a minimo eam produci posse ictu. Sonus enim, quem statim reddunt, idem satis confirmat, qui produci non posset, nisi repetitis ex vibrationibus ætheris corpus tremere, id est, figuram pristinam sæpius mutare inciperet. Adeas insuper *Borellum*, qui libro eleganti *de vi percussionis p. m. 205.* experimentis in statera factis, dedit demonstratum, ab ictu perexigui corporis, pondus nihilominus vastum fuisse aliquantisper concussum ac sublevatum.

Quocirca, ne ullum, de hac figuræ, in solidis, ex percussione, mutatione restet dubium, en aliud ab Illustri, ac supra omnem laudē posito Dn. *Leibnitio* gratiose nobiscum communicatum, ac *fig. 4. Tab. VIII.* delineatum: Annulū majorem ferreum diametri quatuor pedum (quo major, eo melius res succedit,) tribus funiculis in *a b c* alligatum, ex unco *m* ita suspensum curavimus, uti situm teneret horizontalem. Deinde globulum æneum *e* ex alio unco *f* filo

filo sic demissum dedimus, uti interiorē annuli oram in *e* stricte contingeret.

Singulis ita quiescentibus, in *g*, diametraliter huic opposito, exterius annulum percussimus. Hoc impulsu statim annulus ellipticus factus globulum æneum *e* versus nos excussit, eadem prorsus ratione, ac si ex opposita parte in loco *e* extrinsecus fuisset ictu exceptus annulus. Fieri illud haud potuisset, nisi partes annuli *g* & *e* introrsum, *h* & *i* vero extrorsum fuissent adaectæ.

Pro eodem confirmando, uti inventis facile est addere, duos adhuc globulos ex ejusdem conclavis laquearibus uncis *k* & *l* ita filis suspensos demissimus, uti annulum in verticibus *i* & *h* extrinsecus stricte attingerent. Cunctis iterum quieti datis, annulum in loco *g* denuo percussimus, & statim globus *e* versus nos, globus autem in *i* dextrorsum, alter in *h* sinistrorsum excutiebantur, indicio manifesto ex ictu axem *h. i* elongari, alterum vero *e. g* abbreviari, & sic annulum figuram ellipticam induere. Notabilis quoque erat tremor diu durans, & globulos per aliquod temporis spatium pulsans. Quod si annulus non ictu, sed manu leviter suo ex loco versus *e* dimovebatur, figura adeo salva, globuli singuli quieti remanebant, amotis ita locis annuli singulis a globulis suspensis in *e. h* & *i*.

Judicabimus nunc ex hisce, quid contingat in cranio *fig. 5. TAB. VIII.* non rotundo, sed oviformi, primo, solius respectu figuræ. Hoc ipsum in occipite *a* figura sphæroide ampliori, in fronte sphæroide arctiori: in temporibus autem *c* & *d* depressa magis, est circumscriptum. Ex quo patet, cranii fornicem anteriorem constrictum injuriis hostilibus, quas ad versa facie excipiunt fortiores, magis expositum, validius resistere, præ postico ampliore. Valde debiliter autem depressæ temporum regiones idem agunt. Unde non mirum, ictuum etiam, vel ab antica, vel a postica parte exceptorum, vehementiam, in has facile exonerari partes, observatasque in iisdem frequentiores contrafissuras. Quorsum & multum confert *textura* ossium cranii, in illis temporum, & in bregmatis locis tenuis & fragilis magis, uti jam superius fuit annotatum; in fronte ac

occipite fortior, & præter hæc appositis processibus, tanquam anteridibus, fulcita.

Si proinde figura texturaque craniorum non tantum per transversum & horizontaliter, *fig. 5.* verum & per longitudinem seu perpendiculariter *fig. 6.* imo & oblique sectorum inspiciatur, singula probe conjungantur, & expendantur, patebit ratio, quare, fronte icta integra, fissum sit occiput, aliis in casibus non hoc, sed vel bregma, vel os aliquod temporum: icto bregmatis osse sinistro, quæ lambdoidi jungitur, fissum syncipitis os dextrum prope bregma, quales & variæ aliæ contrafissurarum historiæ occurrunt apud superius nominatos, tum observationum scriptores, tum Medicos, ibidem evolvendæ, & adductis ex principiis nostris facile explicandæ.

Siquidem, exempli causa, accepto in occipitis latere dextro *e* ictu, illa pars introrsum flexa equidem, non vero ob robur fissæ, idem cranium in locis *f* & *g* ob singulorum ossium continguitatem, validamque in suturis implicationem, extravertit, nec ibi tamen, ob laminarum robur, fractum deprehensum fuit. Ast in opposito magis ictui loco, ac tenuiori, solidoque temporum osse è contrafissura apparuit, introflexo eodem facile oborta.

Contra vero accepta, frontis in parte dextra *h*, plaga, nec hæc, nec opposita occipitis in *i* introactæ equidem, ob firmitudinem tamen haud fissæ fuere, sicuti nec locus *g* extraversus, eandem ob causam. Verum os idem temporis *c* debilius, quamvis haud oppositum, sed quarta circiter parte distans extra actum, fissuram fuit passum. Perinde ac percusso *fig. 6.* vel osse frontis *a* vel occipitis *b* nullum horum, vel ictum excipiens, vel oppositum fuit fractum, sed fissum deprehensum modo os bregmatis sinistrum in *c*, modo dextrum, extra coacta, & ob eorum, in his locis, extremitatem, fortius concussa atque inflexa.

Idem hoc nobis in testarum fragmentis majoribus pluribus accidit, in museo superius laudati Doctoris ac Professoris Medici, *Wedelii*, eodemque præsentem, malleo percussis, quorum unum, quo-

quoniam dicta, de bregmatis ossis contrafissura, egregie illustrat, *figur. 7.* exhibet. Malleo nimirum leviter percussa testa in *a* tremorem ejus undique tactu explorabamus, fortissimum in apice *c*. Unde, validiore subiectu, ibidem potius, quam aliis in locis, oborturam fracturam, edicebamus. Respondebat eventus, siquidem, facto eodem, in *b* diffringebatur. In alia tali testa idem contingebat, cum repetitis statim, nondumque à priori pulsu cessante tremore, ictibus, quamvis minus fortibus, eandem excipere-mus.

Progredimur ad contrafissurarum DIFFERENTIAS, quas ad octonarium numerum adscendentes recenset *B. Ammannus Disp. de resonitu alleg. cap. 2. §. 5.* facile tamen contrahendas. Nimirum, ut statim ab exordio hujus argumenti allatam præsentibus denuo accenseam, contrafissura alia erit in capitis partibus *continentibus*, cranio nimirum, alia in *contentis*, vasis nempe, tum meningum, tum cerebri ipsius. Illa vel est in *propinquo* plagæ inflictæ, dum v. gr. os idem frontis in sinistra parte percutitur, finditur in dextra, aut osse bregmatis sinistro icto, finditur syncipitis os dextrum prope bregma; vel in *remotiore* aut *opposito* loco, dum osse occipitis percusso finditur vel bregma, vel frontis illud.

Utraque denuo vel fissuram exhibet, unam tantum laminam, five internam, five externam, vel utramque penetrantem. Imo & casus dantur, ubi salvis prioribus, intermedia medullaris læsionem est sortita sanieque inde orta ac feбри, longo demum post tempore vitam vulnerati cum morte commutarunt.

Tandem & contrafissuræ cum fissuris occurrunt, id est, non tantum locus alius, sed & locus plagæ fissi fuere deprehensi, quoniam fortior ictus non modo locum ictus, verum & alium, præsertim debiliorem, validius inflexos indeque fractos dedit. Illam vero contrafissuram, ubi in loco ictus, lamina calvariæ externa integra, interna fuit fissa, imo quandoque testas & fragmenta, meninges, vel cerebrum ipsum, pungentia emisit, ad nos non spectare, superius jamtum est dictum.

SECT.

SECTIONIS I.

MEMBRUM V.

De

SECUNDA SPECIE
CONTRAFISSURÆ.

Quandoquidem plura, in superioribus jam recensita, considerationem hujus læsionis adjuvant, tum singula hujus cognitionem concernentia membro præsentī dabimus breviter expedita, visoque ejus *definito*, de *genere* ejusdem *remoto* dispiciemus. Hoc denotat *rupturæ* vox, secundus nempe *solutæ unitatis* morbus, atque *divulsionis* species, in qua parietibus, tum membrarum, tum vasorum, his intertextorum, in sua unitate solutis, actuque ipso divisīs, divulsis, ab invicem sejunctis, quod vehunt, fluidum extravasatur.

Utut enim ruptura, herniarum exemplo, quandoque in sensu latiori pro laxatione, eamque consequente dilatatione, accipiatur; stricte tamen disruptionem, actu factam, indigitat. Unde hac ex causa, & quoniam hæc denominatio (quod denuo D. *Præses patholog. dogm. Sect. I. c. 6.* gravissime innuit) partibus magis mollibus, continentibus, hisque iterum potissimum internis, salvis & illæsis, externis, est conveniens, *ruptura* nomen usurpavimus.

Proximum autem genus a *subjecto* non minus est petitum, *vasa* nimirum vel *meningum*, vel ipsius *cerebri*. Vasorum appellatione intelligimus quoscunque tubulos, *fluidum* quoddam vehentes, sive id sanguinis, sive lymphæ, sive his adhuc subtilioris cujusdam in censu veniat, quosque tum meningibus, tum cerebro ipsi artificiosissime videmus interspersos.

Nec

Nec etenim sola *fibrarum*, ex quibus *meninges* sunt contextæ, divisio gravem hanc pareret noxam, utpote sæpius a Chirurgis, pro eximendo sanguine subtus iacente, data opera incisarum, verum eadem horum vasorum dilacerationi, indeque effuso eorum liquido, venit adscribenda.

Differentia porro eadem est cum priori, *alius* nimirum *locus*, quam *is*, qui *ictum* excepit, ex genere facile limitandus, intelligendusque non partium *continentium*, & cranii, sed *contentorum*, & subtus latentium, vel meningum, vel ipsius cerebri.

Locus autem hic ex signis superioribus, jamtum memoratis, mutatis mutandis, erit investigandus, atque inprimis, cum is ad interiora magis secesserit, symptomatum ratio habenda. Unde, verbi causa, ex vertigine, caligine, obmutescencia, vomitu adsumtorum, ac bilis, labes nervoso generi illata: ex sanguinis per nares, os ac aures eruptione ruptum in interioribus vas quoddam sanguiferum: ex inflammationum signis, vigiliis contumacibus, febribus, deliriis, convulsionibus &c. invicem se consequentibus, fluidorum in putrilaginem vergens status, concludenda.

Perinde ac dolorem, v. g. pungitivum, ac fixum indicante ægro, atque oculorum rubedinem, singultus, vomitus, passiones colicas & similia, ostendente eodem, de meningum læsionibus erit cogitandum. Locus etiam hic considerate notandus, si cui frequentius manum admoveat.

Sic & remote denuo hæc magis patefient, quando nec æger ossis, tanquam fracti, stridorem, sub percussione, perceptum indicabit, nec cranium, ex monitis superioribus, denudatum, fissuram ullam monstrabit. Quemadmodum de hisce, læsiones internas manifestantibus signis, fusius & distinctis capitibus agit *Berengarius lib. cit. part. II. c. 3. 4. 5.*

Causa immediata nomen *allisus* tuetur, facile concipiendus, & exemplis, vel mollium in solidis continentibus, vel undarum adversus littora agitarum illustrandus. Duo ergo ad allisum hunc producendum concurrunt: (1) Corpus *solidum*, & quadantenus

durum, *ad quod fit allisio*, osseum nimirum calvariae tegmen, in quo cerebrum, pellibus suis investitum, tanquam in vase; seu, ut pretiosissimæ merces in suo involucrio, est reconditum. (2) Corpus *allidens molle*, ex particulis, aliquam tamen consistentiam habentibus, indeque resistentibus, coagmentatum, meningum nimirum, cum cerebri haud exigua mole, multisque vasorum tubulis intercepta, inclusa.

Duo hæc corpora, cum sint diversæ admodum texturæ, tum facile est judicatu, facta *percussione*, quæ denuo, ex dictis *membr. III. causa mediata* fungitur vicibus, indeque in motum abrepto vase calvariae continente, quid contingat.

Sua enim in figura, ex demonstratis nostris, mutatum, atque intus, & sic retroflexum cranium particulas suas solidas, tanquam totidem cuneos, in fibrosam, ac mollem meningum & vasorum ejus substantiam adigit, vim quoque illatam, per hanc, ulterius ad cerebri vasa propagat, illorumque unitatem ea ratione solvit, uti fluidum, quod vehunt, cujusque partes jamtum in continuo versantur motu, suis terminis ac alveis evolvatur, aliasque cavitates occupans, *scilicet* concipiat, stagnet, ichoreseat, gravissimorumque malorum causa existat. Ideo namque requirebatur continuïtas, ut fluida, alienis terminis contineri solita, proprio nescia, alveis suis contenta, legitimo ordine & motu possent contineri, æque ac moveri.

Hujus tandem contrasissuræ non alia est *differentia*, quam quod, pro ratione plagæ inflictæ, alia *levioribus*, medicamentisque accommodis citius amovendis, alia *gravioribus*, pericula graviora, imo vitæ ipsius discrimen, minitantibus, sit stipata symptomatibus.

SECTIONIS II.
DE CONTRAFISSURÆ
CURATIONE
MEMBRUM I.

De

EJUSDEM PROGNOSI.

Quoniam gravissimo *Celsi* l. 5. c. 26. ex monito, prudentis est, hominis, primum eum, qui servari non potest, non attinere, nec subire speciem ejus ut occisi, quem fors ipsius peremit; deinde autem, ubi gravis metus, sine certa tamen desperatione est, indicare necessariis periclitantis, in difficili rem esse, ne, si victa ars malo fuerit, vel ignorasse, vel fefellisse videatur: ea propter commodum erit, ipsi curationi præmittere considerationem de ejusdem difficultate, seu expendere, quomodo contrafissuræ prognosis sit formanda.

Hoc ergo in negotio de novo ad rem pertinebit, divinum audire *senem* loco illustri *L. de Loc. in Hom. c. 43.* ubi sub titulo fracturis capitis præmisso: *siquidem scribit, os fractum fuerit & contritum, periculo vacat, & curare oportet hinc humectantibus medicamentis. Sin rumpatur & fissura fiat, periculosum est.*

Singula quasi accurate observanda monet, in prædictione & curatione, suo tunc tempore in usum vocata. Vulgaris quippe fractura quæcunque, habito nempe ad alia respectu, haud adeo perniciosa, vel lethum inferens est, modo non negligatur. Ast fissura, & gradu majori contrafissura, revera *infortunii* loco habenda, &, tanquam ad stygias umbras missura, timenda.

Patebit autem hæc prædictio magis, si primo læsionum genus, subiectum & causam gravissimam lustremus. Fissura hæc concussio-

nem, conuassationem, extravasationem infert, eamque ut plurimum summam. Quot verba igitur, tot momenta periculi longe maximi: inde spiritus, humores & pori ipsi suos experiuntur ac patiuntur manes, totique machinæ ruina præceps imminet, ipsa basi velut subruta, atque ex ordine dimota.

Variant tamen hæc gradu ac discrimine non uno, diversis in *subjectis*, tum ratione totius, tum capitis, tum loci tandem ejusdem læsi. Juvenis siquidem aut Vir in Germania, ejusque locis Septentrionalioribus, degens, tempore hiemali, sustinendis hisce periculis valentior est sene, Italo, Gallo, Hispano &c. æstate percusso, cujus calua durior ac velut vitrea, fragilis magis, facilisque accessus convulsionum, ipsiusque apoplexiæ.

Perinde ac, uti personarum, ita & *capitum* varietas, in eorundem circumscriptione, sive figura, crassitie & futuris, quod olim in Persarum & Græcorum capitibus à prælio refertur observatum, & cujus alia, notatu digna, nobis exhibet exempla *Pavus cit. l. p. 14.* occurrit non una.

Nec etiam, iudice *Hippocrate*, indifferens est, *qua* quis *capitis parte* vulneretur. Unde ob tenuitatem ac vitream quasi duritiem ossium temporum & bregmatis frequentiores & fissuræ & contrafissuræ circa hæc loca, quæ certe periculis haud vacant, diligenter recensitis, tum ab *Hippocrate, cit. l.* tum *Pavio p. 5. 45. 49. 51. 55. &c.* Sic & frontis a percussiones, ab altiori præcipue loco descendentes, facile in ossibus illis tenuibus, orbitas oculorum cingentibus & contrafissuras, hincque humorum extraversiones, ulcera ægre sanabilia, vitæque adeo perniciem excitant. Vid. *Figur. 6. TAB. VIII.* Sutararum quoque contusiones, ob membranarum, ipsis insertarum, cum interioribus communionem, periculosiores.

Quandocunque ergo ultra sphæram & æquatorem quasi naturæ, ejusque tolerantiam hæc contingunt, eadem morbo succumbere cogitur, damnoque existente irreparabili, remediis generosis non juvantibus, vitæ lucula extinguitur. Horum remediorum bigam *cit. l.* adducit *Cous (1) humectantia*, seu lotionem, quorum nomine

mine ipsi veniunt una sola, eaque optima, fomenta, mox memoranda. Quæ vero intelligat, innuit *l. de ulcer. cap. c. i. t. i.* nempe, non aquea, nec frigida, sed *vinum*.

(2) *Serram*, per quam trepanum intelligit. Nec enim aliud quidpiam est idem, quam serra orbicularis, in rotam vel circulum acta, ad cranium perterebrandum. Addit enim finem, qui idem confirmat, *ad exitum saniei concedendum, & ingressum præcavendum*.

Causæ pariter consideratio læsionis periculum satis innuit. Extra enim controversiam, nostris in scholis, est positum, morborum solutæ unitatis speciem, longe gravissimam, esse *contusionem*, si cum cæteris eadem æstimetur proportionem. Orta enim inde divulsio, quasi de industria se abscondens est, atque interiora petens, exterius periculi minoris equidem faciem multoties ostendens, interius vero cuncta ad stragem truculentam edendam disponens, poros alios obstruens, alios divellens, vasa dilacerans, latices eorum excutens. Quibus si succurri mature haud poterit, obstructum aperiri, divulsum consolidari, extravasatum vel in circulum priorem redigi, vel auferri atque extrahi, conclamatum est.

Hæc ergo, Medicis *essentialiter inharrentia* dicta, quemadmodum in prognosi sedulo, sic & *postessentialia*, seu læsionem factam consequentia, illisque prioribus velificantia, considerate veniunt attendenda. Pessima est, *Hippocratis* elogio, inflammatio, eamque pressio consequens pede phrenitis, quam mania generali nomine exprimit. Par est ratio convulsionum, epilepsia ipsius, paralyseos, hemiplexia, quæ singula si eveniant, mortem instantem minantur.

Ex adverso autem, si hæc præcaveri atque anteverti queant, tum à robore naturæ, (cui tamen soli minus fidendum) tum artis, eandem adjuvantis, salutaribus præfidiis, servari poterit homo, vel spes minimum affulget, futurum id esse, idque omni modo procurandum.

Accensendum his est coma, vel ἀποπλεκτικόν τι. Æger si sit excitabilis, speranda erunt meliora, sin minus, contra; ne tamen omnis statim fiducia abjicienda, sed & hic locum habet seu invenit expectatio, modo medelæ opera continuetur provida ac indefessa.

Pulsus quoque habenda erit ratio, qui quamvis sæpius indifferens, magnus tamen celeri, & longe magis frequenti est anteposendus & attendendus. Quo enim magis ad incitas est redacta natura, eo magis urget usus, & contra. Neque tamen solo expulso magno salus est præfagienda, nisi sit constans, & pororum cerebri remeabilis, ac medicamentis accommodis tollenda, obstructio, cujus interiora & quasi castellum hostis jam tenet obsessum. Hisce igitur fundamentis universa salutis & mortis, seu eventus prædictio erit inædificanda. Reliqua enim omnia iisdem sunt subordinata, & ad hæc referenda.

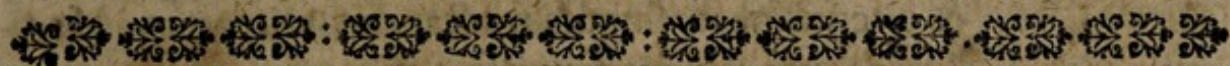
Neque *Tempus eventus* indictum erit dimittendum. Omnia capitis vulnera acutorum primi generis. Hinc si quatrimum attigerint, secundi gradus erunt ex ordine, atque sic ulterius, spei, eventusque ad salutem tendentis crescit augmentum. Normam ergo cuncta hæc accipiunt ab intrinseco equidem, à læsionis gravitate; ab extrinseco autem à regimine decenti administrato, vel neglecto.

Prostant nihilominus & longius productarum harum etiam læsionum exempla, quandoquidem, Deo fortunante, pristinas sensim resumere vires valet natura, haud vero in instanti, induciis quasi, ad idem, cum hoste pactis. Quin per aliquot menses, ne annum & ultra dicamus, videas producta symptomata. Satis est, produci vitæ fabulam, mortis tragædiis dilatis, singulis iterum prædictorum, aliarumque circumstantiarum mensura ac modulo variantibus.

Modus eventus terminabitur, ad salutem quidem, evenientibus jamtum sub causæ, hac in prognosi, consideratione recensitis, sensim scilicet ac sensim in ordinem redigendo humorum vitalium

circulo, respondentibusque naturæ viribus, & dissipata extravasatione: robore spirituum, actionibus æque ac virtutibus animalibus, principiisque vitalibus in integrum restituendis.

Ad mortem autem tendet, indiciis vel ex ipsius vulneris tum in loco plagæ, inflictæ, tum alia in parte existentis adspectu, colore ipsius pallido, subflavo, livido, labris ejusdem fimis ac collabentibus: ossis itidem asperitate ac livore &c. vel ex rigore, convulsionibus, apoplecticis potissimum, ex facie Hippocratica, linguæ pustulis ac febre, inflammationis comite, desumendis. Sæpenumero quoque alium in capitis morbum abit ac solvitur, vel subitaneum, vel paulatinum ac lentum. Medio vero modo se habent vertigo, epilepsia, melancholia, dolorumque varietas, in praxi occurrentia, atque ægro non modo, verum & Medico ejus, multum molestiarum creantia.

SECTIONIS II. MEMBRUM II.

De METHODO MEDENDI

Et ipsa contrafissuræ curatione.

Quum tam aliorum testimonio, quam frequentioribus constet observationibus, de gravi hoc contrafissuræ malo nec Medicos, nec Chirurgos certiores fuisse factos, nisi postquam jam fuit conclamatum: videri primo posset intuitu frustranea omnis opera, in tentata ejus curatione collocata, mali utpote desperati, & vulneris pro lethali per se, habendi. Attamen, quoniam nihilominus considerationi ac experto magis præsentis ævo curatarum etiam harum læsionum prostant exempla; ea propter spe salutis

eventus haud prorsus decollante, atque in dubio adhuc posita, magis erit consultum, omni in id anniti ope, ut vita servetur, nullo vero modo deferere agrum, vel prognostico relinquere.

Ut autem hoc ipsum omni dexteritate, atque ex artis præscriptis, fiat, opus erit ad normam methodi medendi procedere, quæ fili instar Ariadnei est, quo duce exitus prosper, hoc ex labyrintho, sperandus, progrediendo secundum indicationes, erutas, ex modulo læsionis, natura partis affectæ, & aliis: uti tam morbo, quam causis & symptomatibus, communibus æque, ac specialibus & urgentibus, considerate ac decenter prospiciatur. Operam autem, in utroque contrafissuræ, usque huc explicato, genere, collocandam uno eodemque hoc membro absolvemus, facile limitandis, ac eligendis, quæ uni, quæ itidem alteri debentur.

Fractura hæc cranii, etiam occulta, efficacem sibi exposcit unionem, sive cum, sive sine vulnere appareat, atque si unquam, hic certe solerter & circumspicte singula tractanda, uti pateat, Medicum ultra Chirurgorum vulgus sapuisse. Comitem habent, ex contusione oborta, læsiones nominatæ, concussionem, imo sæpius & conquassationem cerebri. Removendæ igitur mature causæ morbificæ posteriores, exitiales alioquin futuræ, si mora nectatur. Sanguinis & lymphæ quicquid est extravasatum vel priori, si fieri poterit, circuitui ac circulo restituendum, vel extrahendum & amovendum, ne in grumos, ichorem & suppurationem abeat, neve obstruat poros ac cavitates cerebri, ipsiusque spinalis medullæ principium. Tentata igitur discussione motus fluidorum procurandus, reserandi pori, revocandi fatiscientes spiritus, cerebrum, in sua œconomia conturbatum, roborandum, atque ab iis, quæ ejus intima petere volunt, injuriis tutandum. Virium debilitati prospiciendum, sedandi, vel leniendi minimum, dolores, procuranda quies, respicienda mora functionum sensus & motus, arcendi sopor ac stupor, convulsiones, paralyxis, apoplexia, præcaven-

Singulis hisce eo melius uti satisfiat; tum & hic fontes, usu præstantes ac consueti, chirurgici, pharmaceutici, & diætetici visitandi, quorum rivulos consecrabimur ex methodo Dogmatica; Clinica enim erit varians, pro cuiusvis individui constitutione.

Quoniam autem ordinarie quasi, & hisce in læsionibus, primus advocari solet Chirurgus, ejus etiam opera reliquas antecedit, ea propter hanc prius lustrabimus. Primum ergo ejus studium in vulneris, seu partis læsæ, examine erit ponendum, dispiciendo, ubi, quomodo, quo gradu, idem sit factum, atque observando, præter *τρόπος* seu modos curatissimos divi *Senis*, ea, quæ de hujus dignotione superiori *Seçt. membr. II.* jamtum fuere tradita, atque, ex reliquorum capitis vulnerum summerum generum absentia, læsionis gravitate, aliisque jam dictis, de contrassura arguendo.

Facit huc *abrasio* capillorum, uti & visu usurpari, & tactu explorari locus læsus possit. Quo facto illitio concedi potest, etiam solo ex oleo rutaceo, calide applicato, cum leni blandaque frictione. Apparanda hinc reliqua intus & extus administranda, cum primis vero *fotus*, omnium laudatissimi & probatissimi, cum sacculis, uno vel pluribus, vel toti quoque capiti, qua parte capillis oblitum est, applicandis.

Visa sunt non una vice perquam absurde à rerum ignaris, præcipue balneatoribus ac tonsoribus, in usum vocata, modo epithemata frigida, modo emplastrum sticticum, & similis farinæ alia, quæ certe negligentia haud toleranda, hinc quasi re bene gesta, discedendo. Sacculi igitur, quorum facta est mentio, nostri seculi inventum, usus sunt longe præstantissimi, omnibus, quæ occurrunt, indicationibus debiti, omneque punctum, modo mature applicentur, absoluturi, discutientes & roborantes, v. c. ex rad. pæon. herb. verben. rut. salv. rosmarin. betonica imprimis, flor. stoech. Arab. paralyf. anthos, Sambuc. rosar. rubr. chamom. lil. convall. thure, mastiche, myrrha ipsa, cubebis, & similibus.

Hisce fotibus de die & nocte sedulo continuatis visi sunt evasisse, desperatorum censui jamtum adscripti, contra ea vero quo-

cunque modo tractati, mortui, qui servari potuissent. Succurritque ex Institutionibus Chirurgicis *Meibomianis* summum, de iisdem, elogium, quo, indefessa hac opera, quamplurimos se dedisse restitutos, trepano jamtum destinatos, B. *Vir* sancte affirmabat. Huic enim remedio locus est, ubi trepano minus, v. c. in futuris, quarum quando occurrit læsio, tum aurem tibi semper vellicet verissimum illud *Coi*, nullum capitis vulnus esse negligendum, & maxime circa futuras, tanquam commissuras speciales.

Neque tamen hisce solis omnem committimus agendorum provinciam, sed & adhibenda *emplastra*, uti instar omnium illud de betonica, & similia; balsama quoque vulneraria, si vulnus intus occurrat apertum, bals. de Peru, mel rosatum, & reliqua. Stare tamen potius hæc debent post principia, loco principi relicto laudatis fotibus & sacculis interpassatis, cum vino coctis, adhibitis, atque, aliquam post moram, quam fas erit concedere, repetitis. Vidit inde D. *Præses* capite læsum, post annum demum ex integro, & ut pristinas obire posset functiones, restitutum, per plures dehinc annos superstitem ac sanissimum.

Nec omittenda *venæsectio*, si indicetur à plethora, vel vires eandem concedant, depletio utpote necessaria, ad inhibendum sanguinis affluxum, sublevandum archeum, & restituendum liquoribus vitalibus circulum, etiam minor & parcior, ad excitandum ægrum, instituendam revulsionem, v. c. in pedibus administrata, vel etiam sub lingua, si apoplecticum quid timeatur, & nihil obstat. Non enim promiscue hæc in usum vocanda & suadenda, sed tum vires, tum aliæ, diversum jubentes, circumstantiæ sollicitè æstimandæ.

Scarificatione vero in bregmate, vel cucurbitula, rarius utimur, cum vices horum reddant, ac efficacius juvent fatus nominati, ob vini, contentis roborantibus juncta, effluvia, calore suo altius penetrantia. Hisce eventu certiori idem confirmante, motus humorum aptius promovetur, ex adverso autem vitium capiunt, ni moveantur aquæ, imo & spiritus ipsi animales, hac ratio-

ne excitati & roborati, qui alias, agilitate amissa, uti Astronomorum voce utamur, stationarii redderentur.

Quorsum & multum facient acclamationes, & excitationes, per frictiones plantarum pedum, odoramenta fortiora, refocillationes, inprimis in sopore detentis, cum vel sine pavoribus, etiam pulsu tardo & integro observato. Morbo enim adscribendus somnus iste, etiam quandoque ad triduum visus productus, qui omni modo arcendus.

Postulat porro instituti ratio, ut de *trepanatione* dicamus, remedio, cui vulgo primæ deferuntur partes, tanquam summo, unico, & ultimo, Italis, Gallis, Hispanis atque Belgis adeo frequentati, uti *Stalp. van der Wiel, observ. rarior. Tom. I. cent. I. Obs. 8.* testimonium *Philippi Nassavii*, Chirurgo, qui contra fissuram inquisiverat, datum referat sequens: *Ego infrascriptus attestor, me ab Henr. Chadborn, Chirurgo Neomagensi, postquam vigesies septies (mirum dictu) mihi caput perforasset, recte fuisse sanatum.* Non negamus, & huic suas deberi laudes, nec rite institutam exitialem inlequi sortem, etiam apud ætate provecctos, cujus operationis exemplum, Hanoveræ, jussu Experientissimi Aula Electoralis Medici B. D. *Kotzbue*, pro eo, quo nos complectebatur favore, videre licuit in sene, plus quam septuagenario, felici eventu, administratum.

Nec vero etiam diffitemur, cum soli huic ac potissimum debeat indicationi, educendi humores extravasatos, illi autem magis ament decubitum; tum & hanc, & alias nonnunquam difficultates huic operationi obstare quamplurimas, quas, ex more suo, id est doctissime, exposuit CL. *Bohnius de renunciat. vulner. p. 205. seqq.* Unde satius fuerit, uti B. *Meibomius cit. l.* præcipit, non nimis temerarium esse in cranio perforando, sed fortibus memoratis, sanguinis & lymphæ, extra suos alveos latorum, discussionem tentare, laticesque dictos priorem in motum evocare. Multijuga enim constat experientia, natura sibi quærente, & inveniente vias, vel resorberi sensim particulas in orbem eundem ac pristinum abre-

ptas, vel per os, nares ac aures effundi, quicquid erat extra vasa emissum. Quousque itaque medicamentis quidpiam effici poterit, per concessa, eousque nec ferrum, nec ignem in partes, judicamus, vocanda, nec, ad ostendendam, uti quandoque contingit, artem, afflictis addita afflictione, de alienis ac vulneratorum ossibus temere ludendum.

Quando igitur nec per fatus & sacculos exterius, nec interiorius, per resolutiva & discutientia, utrobique adhibita, quidquam obtinendum; tum in ancipiti, & gravi discrimine, urgenteque necessitate, uti cuncta artis praesidia, sic & haec operatio heroica tentanda. Administranda autem erit ex legibus artis, petendis, ne longius his occupemur, ex Chirurgorum institutionibus, atque edicto periculo, ne, si male res cedat, stipendii loco Medicus ac Chirurgus, crudelis notæ, & incassum cruciantis, nomen ferant.

Par erit ratio hirudinum, vesicatoriorum, ipsiusque, in progressu, setacei, quippe, quæ admotione directa haud equidem polent, requisita tamen non minus praesto esse debent, atque usurpanda.

Hisce praesidiis socianda porro *pharmaceutica*, generosa, remedia, paucis etiam lustranda. Respondere & haec debent indicationibus praesentibus, indeque memorari merentur *lenientia*, benedicta, *ἐκκαταρκτης*, subducentia, aluo cumprimis non respondente, quod obvium magis, ob torporem spirituum, quietem & decubitus, alia. Praestant igitur hoc fine tum aloetica, praesertim fermentata, uti pilulae aloeticae, aloephanginae, Francofurtenses, tartareae: tum etiam sennata, & maxime omnium rhabarbarina, aluum referandi, resolvendi, & roborandi officio gaudentia: ne tamarindos, hisque affinia alia, iisdem accenseamus.

Ex hisce, quæ minus ingrata, poterunt in substantia adhiberi, palato contra ea minus accepta, in decocto, in infuso, potiunculis, ipsisque etiam clysteribus. Ita enim natura ad opera consuetas, alvumque expediendam, vocata, iis, quæ ipsi oneri erant futura, com-
mode

mode se subducit, atque ad promovendum humorum circulum egregie sollicitatur.

Materia dictorum erunt notiora illa, emollientia, cephalicis accommodis juncta, magis in decoctis, etiam pugillaribus, vel pulveribus mitioribus, quam infusis, sine vino potius, parandis. Alvum enim liberam & expeditam esse, quemadmodum in morbis capitis in genere; ita magis adhuc in læsionibus nostris, erit proficuum. De clysteribus vel verbulo monemus, illos, pro circumstantiarum ratione & acuendos, & repetendos.

Atque, cum ex dictis superioribus facile constet, in acutorum morborum ordine militare læsiones nostras, symptomaticis etiam quandoque vomitibus supervenientibus; tum facile patet artis cultori, purgantia non modo, verum & vomitoria consultius omitti, nisi singularis eadem sibi deposcat ratio, nec faciendum in his cum fæce Empiricorum, *μοχλικοῖς* talibus strenue, invita sæpius etiam Minerva, militante.

Neque etiam à recto deerraverit, quicumque reliqua levamenta universalialia medelæ in subsidium vocaverit, quo nomine & *diaphoretica* varii generis merentur salutari. Hæc enim humores vitales, interceptos & turbatos, ordini & motui pristino, si quæ alia, restituant, nec ipsa tamen unius generis, sed provide seligenda. Dictorum in fidem nominamus volatilia, quorum in statu soporoso, tanquam excitativorum insignium, cautelis debitis observatis applicatorum, egregius est usus, etiam minori & refracta, uti agendorum ratio idem feret, dosi, nec nimis camphoratorum, capiti quippe debili minus commodorum, aliàs vero innoxiorum ac minus metuendorum. Tale punctum prorsus ferent media & fixa, mixtura simplex, usu pollens maximo, per se, & per distillationem rectificata, ac dulcis reddita, etiam refracte & modice camphorata, tinctura item bezoartica essentificata, liquor C. C. succinatus, retuso sic alcali volatili, & cum his mixta, etiam minima dosi, anodyna. Sylviano enim elogio, & per mechanicam sulphuris cum sale volatili combinationem intimam, resolvunt,

D d d d 3

placant

placant archeum, spiritus dissipatos & in fugam conversos congregant, atque insimul sudorem blande promonent.

Perinde ac antimonium diaphoreticum, ejusque magisterium, bezoardicum minerale, martiale, joviale, pulveres bezoardici, major & minor, bezoar ipse orientalis, theriaca cœlestis, generosa existunt remedia, ut diascordium Fracastorii, hujusque census alia, usu solenni instaurata, latius haud commemoremus. Ita enim & febris inflammatoria arceri poterit, & fermenta putredinosa averti, ne emicent, ac vires fumant, negotiumque facessant, æque ac ichorescentia, & ab hac dependentia plura incommoda, amoveri.

Neque prætereunda ex *diureticis* resolventia temperata, præcipitantia, & blande invertentia & his accensenda quoque alterantia. Quibus officiis non uno modo præesse possunt nitrosa & alcalina, inter quæ omnium instar laudari merebuntur oculi cancerum, etiam hic, non una ratione, polychresti. Cum acidis vero caute potius erit mercandum, sulphurea autem temperata, uti semen lycopodii, rob alkekengi, ipsiusque etiam ebuli, commodo se usu commendabunt.

Recensitis hisce colophonem addent *alterantia* & *confortantia*, tum generalia, tum specifica. Horum in censu venient (1) *bezoardica*, quæ miscelam sanguinis tutantur, turbatam serenant, ac priori nobilitati restituunt, fermenta peregrina accessura avertunt, præsentia delent, qualia jamtum sub diaphoreticis nominavimus, & facile iisdem alia accensenda, v. c. extractum & decoctum scorzonæ, cum C. C. & hordeo, vel magis, si necessum fuerit, compositum, aqua scorzonæ. cordial. Herc. Sax. frigida, ceras. nigr. cum nucleis destillata, simplex & composita, rubi item idæi, & reliqua. (2) *Cephalica*, per se, & cum reliquis combinanda, uti, pulv. epilept. Marchion. cinnab. nat. & antimonii, specif. cephalic. corall. perl. spec. cordial. temperat. pulv. è chelis cancr. Londin. & similia. (3) *Traumatica*, uti oculi cancerorum, jamtum laudati, essentia traumatica, summi usus, & omnibus indicationibus accommoda,

moda, pulveres ad casum, essent. mumiz ipsa, aliaque. (4) Ex recensitis *mixta & composita*, varia sub forma, pulverum, pilularum, potionum, emulsionum, (quorum usus est in praxi frequens & quotidianus,) prostantia, uti reliqua communia, certisque symptomatibus debita, cordialia, stomachica &c. suis è loculis petenda fusius haud delibemus. Prioris generis sunt gelatina C. C. syrupus granorum chermes, gemmatus, confectio de hyacintho, & reliqua.

Neque vero obstat, commemoratorum tam generalium, quam specialium in omnibus vulnerum capitis speciebus esse usum. Indicationes enim, quæ utriusque in multis sunt communes, communem quoque sibi medelam exposcunt; speciales autem, in hac occurrentes, & periculi ex gravitate maxima provenientes, sedulam magis, cautamque operam, ad salvandum hominem. Atque quemadmodum hinc inde in morbis, sic & in vulneribus capitis multis hinc fiunt monstra, sive miracula, insolita, ac minus consueta, sæpius phænomena ostendentia.

Quamobrem etiam diversum quid haud sentiendum de alterantibus & confortantibus *Topicis* seu *externis* medicamentis. Commoda enim hic & generalia communia, aquæ, mixturæ, & epithemata ad pulsus, balsama confortantia, non nimis calida, unguentum præcipue alabastrinum, temporibus applicandum, multisque ac maximis encomiis *Langio* in *epistolis* ornatum. Tacemus Topica specialia, quæ fissuris cranii debentur, earumque accidentibus, cum primis in majoribus contusionibus, quales ex bello solent reportari, ubi defensiva balsamica magni, & prorsus eximii, sunt usus.

Ita recensionem pharmaceuticam remediorum, in compendio & summis in capitibus datam, finimus, artique servandorum horum, in discrimine hoc versantium, addictum, plura desiderantem ad Practicos, *Berengarium* de *fractura cranii*, *Forestum* in *Observationibus Chirurgicis*, *Stalpartum van der Wiel* in *Obs. rarior.* *Sennertum* in *praxi*, *Dolæum* in *encyclopædia*, ut & superius jam laudatos antiquos, & recentioris ævi *Chirurgos*, ablegamus.

Diata tandem paucis etiam erit commemoranda, ex regimine sex rerum non naturalium dependens & sedulo observanda. Aer ergo cordi habendus temperatus, & ficcus magis, vitato frigido & humido austrino, radiis lunæ exposito, qui arte sunt corrigendi. Unde & in deligatione vulneris sartago terrea, carbonibus plena, Chirurgis est ad manus. Alimenta, primis præsertim diebus, sint tenuia, nec valde nutrientia, haud flatulenta, aut caput obnubilantia, vel difficilis concoctionis. Abstinendum à calidis, aromaticis, & vino, ira, Veneris amplexibus & affectibus animi, atque solatiis magis levandus, erigendusque æger, quam instantium extremorum, quod tonsorum plebi maxime est consuetum, commemoratione, temere perterrefaciendus. De quiete jamtum dictum, quæ omni modo restituenda, abactis vigiliis. Aluus sui officii, si sit adstricta, admonenda, atque hinc reliqua excreta & retenta moderanda, de quibus, ut & *diata* universa ordinanda, evolvendus quoque *Berengarius*, & alii. Verbo, singula eo dirigenda, ut etiam hoc opus optatus coronet finis.

III.

RELATIO CHIRURGICA
PARISIENSIS

DE

FISTULA GENÆ,

à dissectione ductus salivalis.

Ego N. Chirurgus Parisiensis juratus hisce refero, quod jussu Dn. Iudicis die 29. Maj. A. 1692. ad me transmissio, die 2. Domini NN, famulum visitaverim & inspexerim, ut iudicium meum de statu ejus impertire valerem.

Huic ante tres menses vulnus aliquod in genam dextram inflictum fuerat. Præstito igitur ad hunc actum juramento vulnereque curatissime inspecto dico ulcus in gena dextra esse fistulam, eamque benè adhuc curari posse, dummodo Pateriens operationem ad eandem requisitam admittere voluerit. Vulnus enim, ut prius inflictum

Eeee

fistulum erat, ampliandum, callosa durities absumenda & aperturæ ductus salivalis, quæ nunquam non humorem pellucidum clarumve fudit, cauterium applicandum erit, ut denuò claudatur.

Continuus enim salivæ effluxus unicum est obstaculum, quò minus vulnus curari nequiverit, sed in ulcus fistulosum abierit. Sign. Parisiis ut supra.

Aliàs Fistula hæc genarum plerumque ad dentem cariosum (unde orta fuit) terminatur, quod hyeme durissima Anno 1709. in quamplurimis subjectis observatum fuit, ut in *Miscellan. Berolinensibus* retuli.

CURATIO

solâ tunc dentis extirpatione & evulsione perficitur, ut D. *Wizelius* Jun. b. m. in *Disp. de Fistula genarum ad dentem cariosum terminata* ostendit, quam dignam judicavi, quæ integræ hic addatur:

CAPUT PRIMUM.

De Fistula genæ, terminata ad dentem, verba facturus, methodum Philosophi, Clarissimorumque Medicorum sequar, explicaturus primò nomen: deinde naturam & essentiam per definitionem: tum subjectum & causas: denique differentias & signa; quibus expositis, ultimò curationem per diætam, pharmaciam & chirurgiam breviter subjungam. Quod derivationem nominis *Fistulæ* concernit, deducunt illud nonnulli à fundendo, alii à ferendo; alii Græcum esse putant, creduntque deduci à verbo *Φυσάω*, hoc est, inflo vel inspiro; quæ derivatio tamen fistulis quibusdam, instrumentis scilicet Musicis, melius applicari posset. Obtinuit autem nomen morbus, *Paræo lib. XII. c. 21.* docente, ab arundinearum fistularum similitudine; quibus similiter cava existit: Vel, ut *Victor Trincavell. lib. 3. de comp. Med. cap. 13.* inquit, nomen *Fistula* sortita est à sua figura; imitatur enim fistulam, quod Musicum instrumentum est, oblongum, augustum & excavatum. Synonymiam quod attinet, vocantur fistulæ seu Syringes, etiam Foramina Divi Quirini; unde *Forest. lib. 7. obs. chirurg.* hinc ego (inquit) à vulgaribus fistulas ad divos relatas esse puto, quod eorum ope indigeant; quare idiotæ tum vulgares Foramina Divi Quirini fistulas vocant &c. Homonymiam quoque evolvere subtilis *Scaliger* monet, qui ambiguitatem vocabuli, omnis erroris affinem vocat. Est autem *Fistulæ* vocabulum valdè ambiguum: dicitur enim primò *Fistula*, uti *Pompinius* ait, canalis, per quem aqua educitur. Hinc *Cicero pro Rabir.* etsi C. Marius, quod fistulas, quibus aqua suppediebatur, Jovis Optimi Maximi templis ac sedibus præcidi imperarat &c. Quibus non solum in figura, ulcus quod notamus, assimilatur, sed etiam in officio seu munere. Velut enim fistulæ, sive arundinaceæ, sive æneæ, in fontes supernè descendentes, aquas emittunt; ita ulcus fistularum superfluitates in seipsum defluentes, acervarique intus solitas, sæpè numero foras eructat.

eructat. Secundò, instrumentum aliquod Musicum, uti ex *Virgil. Eclog. 2.* patet, quando canit:

*Est mihi disparibus septem compacta cicuris
Fistula.*

Tertiò vocant Fistulam in homine, per quam spiratur, & cibus dejicitur, Spiritalem Celsus asperam arteriam vocat; Græci nominant *τραχεῖαν*: Cibalis Gula vocatur *σπμαχ* Plinio. Quartò dicitur Fistula instrumentum aliquod Chirurgicum, undique perforatum, quod in cesophagum immittitur, ad extrahenda ossicula, aut quicquid simile fuerit; ejus figuram & descriptionem vide apud *Guilhelmum Fabric. Hildan. obs. Chirurg. cent. 1.* Quintò, omne ulcus inveteratum quod quadraginta dies excessit. Et denique sextò Fistula dicitur sinus qui obealluit, ulcus cavum, augustum & callosum, circa quod solum versari, missis aliis, mecum hætenus constitui. *Genæ* autem quas partes no-
teat, satis expressisse videtur *C. Plinius. histor. nat. l. XI. c. 37.* infra oculos, inquit, malæ, quas Prisci Genas vocabant, pudoris sunt sedes, ubi maxime ostenditur rubor &c. An dicatur à gignendo gena, quo d' inde incipiat gigni barba, dijudicent Grammatici: Tolerabiles saltem nobis videntur conjecturæ, tum eorum, qui malam disii volunt, à rotunda figura mali: tum illorum, qui à colore nominationem deducunt; quia modò suave rubet, ut adolescentibus & sanis, (unde roseæ vocantur apud *Virgil. XII. Æneid. Et roseas laniata genas,*) modo saturatè rubet; sicut discrimina ista in pomorum generibus variis observantur. De *Dentium* denique nomine, quia in aliquem horum fistula nostræ considerationis defixit, saltem hoc adjiciendum esse puto, quod dicantur Dentes Græc. *ἰδόντες*, quasi edentes; quoniam mandunt, extenuant molliuntque cibos. Tota autem, quâ designamus nostrum affectum, formula autoritate non destituitur. Habemus enim præeuntem Chirurgum doctissimum *Dn. Marcum Aurelium Severinum*, qui quales designamus fistulas, vocat Fistulas ad dentem proximum.

vid.

vid. l. de Efficac. Medicina part. II. c. 130. & Pyrotech. Chirurg. l. 2. part. I. c. 115.

CAPUT II.

PROPOSITA igitur nominis notatione, rectè nunc ad ipsius Fistulæ, cujus speciem tractamus, naturam & essentiam, per definitionem accedo. Cum verò à variis variè definiatur, nonnullorum definitiones hic apponam. *Galeam lib. de tumor. p. n. c. 5.* describit, quod sit angustus oblongusque sinus; adeò ut Fistulæ essentia non in callo consistat, prout plurimi volunt, sed in eo, quod angustus oblongusque sinus sit, curationem difficillimè recipiens, cum coerceatur aliquando, sed rursus ob superfluatorum humorum influxum, abscedat. Ex quibus Galeni verbis non solum nonnulli demonstrare volunt, quod callus in definitione fistulæ necessario non includatur, & quod de essentia fistulæ non sit, sed & clarius ex illis *lib. 2. ad Glaucon. c. 8.* vidisti verò & ipso (scilicet medicamento fulvo) sanatas fistulas aliquando, in quibus angusto longoque existente foramine, cum nondum intus callum haberent, sed sordiciem solùm, immisi primùm lixivium, deinde tamdiu intus permanere permisi, donec speravi totam sordiciem penitus excidisse &c. ubi expresse ulcus fistulam vocat, quod nondum callum habet. Verum enim verò, tametsi Galenus in locis jamjam citatis mentionem non fecerit calli, & idcirco definitionem istam, authores, qui callum in fistula supponunt, rejiciant, nihilominus tamen, quia alibi expresse callum supponit Galenus poterunt loca ista & dissentientes authores facili negotio conciliari, si dixerimus, illum forsan intellexisse callum durum effatuque dignum, & ut Avicenna inquit ostracolum, qui in principio non statim adest, sed temporis progressu demum fit: Nam utitur aliquando ejusmodi loquendi modo *Galen. v. g. quando lib. de offic. med.* Erysipelas cum tumore non semper esse pronuntiavit, hoc est, ut nos intelligimus, perspicuo & evidenti, quanquam tumorem esse, & in tumorum catalogo ipsum erysipelas perpetuè

numerandum, pro compertissimo habere. Quin imò definitionum Medicarum author, versus finem libri, fistulam sic simpliciter definit: Fistula tubulus est callosus, angustus & oblongus, interdum etiam obliquus, os habens, cui cicatrix obduci nequit, per quod humor certis temporibus excernitur. *Et lib. IX. de simpl. Med. facult. c. 5.* de terra Samia: Ac mihi videtur, quod sicut in fistulis sæpè conspeximus, non in aliis partibus duntaxat, sed in ipso etiam ano, ut citra collyrii immissionem, quod sordem & callum auferret &c. Ut ita non benè faciant, qui callositatem de essentia fistulæ non esse, ex Galen. probare student. *Celsus lib. 5. c. 28.* dicit Fistulam esse ulcus altum, angustum & callosum. Sed cum ulcus positum sit loco generis, putat *Franc. Peccettius*, valdè remotum esse, & melius dici, quod sit sinus altus, angustus & callosus. Idem *Peccettius lib. 2. c. 12.* scribit, ulcus fistulosum semper cum duritie & callositate esse conjunctum, & solum differre ab ulcere sinuoso duritie & callositate: sinuosum autem five cavernosum ulcus vocat illud, cujus orificium est angustum & profunditas altior, sensum effugiens, multosque anfractus & vias hinc inde discurrentes, citra duritiem & callositatem, habens: Ex qua definitione patet, malè facere eos, qui cum vident ulcus angustum & profundum, fistulam illud vocant: hi enim non distinguunt ulcus cavernosum, ab ulcere fistuloso; quod tamen ab eo distinguitur callo: quamvis promiscua turba, uti *Forest. lib. 7. obs. chirurg.* inquit, ejusmodi ulcera cuniculosa Fistulas nominet. Doctissimo *Paræo lib. 12. c. 21.* fistula ulcus est sinuosum, altum, angustum, callosum & non rarò imperceptibile; quam definitionem plurimi amplectuntur. *Joh. Vigierius lib. 3. c. 20.* tres ponit conditiones, ut ulcus aliquod sit fistula; primò ut cavitas ulceris sit profunda, 2. ut sit angusta, imò reverà aliquando ita angusta, ut non possit etiam specillum immitti: quod *Sculdetus Armament. Chirurg. observ. XI.* se observasse testatur. 3. ut adsit callositas externa & interna. Caterùm quoniam præcipua

cipua controversia, in definitione, de callositate existit, quid illa sit & unde proveniat, paucis explicabimus. Est autem Cal-
lus, docente *Paulo lib. 6. c. 75.* continua quædam caro, albida,
madoris expers, atque etiam doloris, neque nervo ad ipsam per-
tinente. Etsi autem ulcera omnia, vel ratione malè affecti cor-
poris, vitiosisque humoribus referri, vel ex imperitia Medici,
vel ex pertinacia & inobedientia ægrotantis, possint fieri callosa,
hoc tamen vitium fistulis magis familiare est, præsertim verò la-
bris earum externis. Quomodo indurentur fistulæ, callique fiant,
infra in capite causarum videre est. Est ergò, absque omni dubio,
morbus hic compositus, utpote in quo omne morborum genus
comprehenditur, videlicet intemperies, præsertim vero, magna-
que ex parte, calida: Nam ferè quæ circa fistulam sunt, inquit
Celsus, habent aliquid inflammationis, quæ teste, *Gal. lib. de
diff. morb. c. 12.* omnia morborum genera continet. Præter in-
temperiem vero, solutionem continui adesse, per se notum est,
ac malam denique compositionem: Tumor enim præter naturam
adest, ideoque in magnitudine morbus etiam adest, partim qui-
dem adaucta, ubi tumor adest, partim vero diminuta, ubi scili-
cet alicujus particulæ erosio facta est: Quæ omnia, sicut in cæteris
partibus variis, ita & in specie, in Gena observantur, & speciali
subjecto facilè applicantur; ut de specialiori definitione, quam
quæ priorem subjecto nostro applicat, non sumus solliciti: Sicut
hoc in foro Medico receptum, v. g. quando inflammationes
tumoresve alii in variis partibus considerantur, Ita *Fistula in
Gena, terminata ad dentem cariosum, est ulcus sinuosum, altum,
angustum & callosum, per maxillam ad dentem pertingens ca-
riosum.*

CAPUT III.

Facilius, *Cornel. Celfo* monente, in morbi notitiam & curationem
perveniemus, si prius sedem, & quæ circa illam observanda
veniunt, ostenderimus. *Subjectum igitur denominationis con-
stituimus,*

stituimus Genam, in qua conspicuus est fistulosus sinus. Est autem Gena pars faciei utrinque à naso sub oculorum minoribus angulis protuberans. *Adæquatum autem subjectum* cuniculi non est Gena sola, sed & membrana investiens superiorem maxillam, & Gingivæ: quod tacitè inquamus, quando vocamus Fistulam in Gena, terminatam ad dentem. Membrana investiens superiorem maxillam est tunica crassa, à crassa Meninge oriunda, quæ totum os intrinsecus cingit. Ipsa autem maxilla superior est ea faciei pars ossea & immobilis, quæ inferiorem oculorum sedem & latera, nasi partem osseam, malas & palatum, superiorumque dentium ordinem constituit. Estque os compositum & conflatum quasi ex pluribus, junctis per eam *συναρθρώσεις* speciem, quæ Harmonia vocatur, & est Articulatio per simplicem lineam, sed non semper rectam. Numerum ossium quod attinet, iste ab artis nostræ proceribus valdè controvertitur: aliqui enim plura, aliqui pauciora statuunt: *Vesalius, Bauhinus & Veslingius* duodecim volunt. *Laurentius, Bartholinus, Rolfincius* plurimique undecim, in utraque scilicet parte quinque & unicum sine pari. *Columbus* tredecim enumerasse dicitur, *Fallopianus* quatuordecim: ut ita etiamnum verum sit (verba sunt *Gal. lib. de ossibus. c. 4.*) de numero ossium maxillæ superioris magnam esse dissensionem, quam non facilè tollere quispiam poterit. Interim, si ea sententia, quam plurimi viri docti amplectuntur, secundum Aristotelem non facilè est rejicienda; vel, si denominatio fieri debet à majore, iis potius subscribere debemus, qui undecim ossa tantum statuunt, in utroque scilicet latere quinque, & unum impar: quorum primum Zygomaticum dictum, majorem ossis Zygomaticis partem constituit, quamvis etiam partem orbitæ, nec non minorem oculi canthum. Secundum efficit canthum majorem, ubi foramen est in nares pervium, cui adstat earuncula, & dicitur hoc os à Vesalio lachrymale, & ab aliis unguis, ob figuram. Est instar papyri tenuæ, & instar vitri frangibile, quod in paucis craniis illæsum conservari potest & rarò in calvariis è terra effossis

repe-

reperitur: uti *Rolfinc. in dissert. Anatom. lib. 2. c. 25.* testatur. Hic abscessus fiunt, quos *Ægylopos* vocant, qui si imperitè tractentur, ad os penetrant, unde fistulæ lachrymales. Tertium maximum est, unde constituuntur palati maxima regio & orbita inferior magna, dentes continens, à nonnullis maxillare dictum: in quo notanda. 1. Eminentia rotunda, in speciem orbis globata, quæ *κύκλος προσώτου*, globus & orbis faciei, seu malum dicitur. 2. foramen occultum, quod pro ramo tertiæ conjugationis sub orbita transit. 3. Quod habeat sinus amplos & sedecim alveolos. Quartum juxta palati extremum est situm, ubi narium foramina ad fauces tendunt. Separantur ab osse maximo futurâ transversâ: à sphænoide eâ lineâ, quæ inter extremos dentes & apophysin pterygoidem fertur: à se invicem futurâ palati mediâ. Quintum est os nasi, tenue, solidum, durum & quadrangulare. His addunt duodecimum, supra medium intimumque palatum, cujus forma aratri vomerem imitatur, nariumque unam partem septi more discludit. Hæc de maxilla superiore. Gingivæ, quæ ad subjectum fistulæ nostræ pertinent, sunt carnes illæ sui generis, totum dentium ordinem obsepientes, eosque oppletis illorum intervallis firmantes. Sunt autem dentes ossa omnium durissima, intus aliquantulum cava, nervis, venulis arteriisque prædita, per gomphosin articulata, mandendis præparandisque cibis primo à natura instituta, *Laurent. lib. 2. c. 20.* Plura qui de illis desiderat, videat disputationes Melchioris Sebizii p. m. Viri, quem vel nominasse honoris est.

CAPUT IV.

Ad causarum investigationem & enodationem ut me accingam, ordinis ratio postulat. Cum enim, sicut nullius rei accurata cognitio perfecta que sine harum notitia haberi possit, & ita consequenter neque præservatio neque curatio legitima institui; propterea earum seriem, quantum ingenii vires permittunt, evolvam, obsequens monito Dogmaticorum Medicorum, qui

annotante *Cels. in præfat. lib. i. de re Medica*, non credunt eum scire posse, quomodo morbos curare conveniat, qui unde hi sint, ignoret. Oriuntur autem Fistulæ, ut plurimum, atque ita etiam fistula Genæ terminata ad dentem, ex abscessibus, secundum omnes etiam Doctores; sicut mea quoque, supra notata & feliciter curata, ortum duxit. Est autem Abscessus seu Apostema hic, ut in foro Medico receptum est, puris, seu purulentæ materiæ, in partis alicujus cavitate collectio. Abscessus si vel ob corporis impuritatem & humorum pravorum copiam, vel Medici negligentiam, vel imperitiam, nimis diu partibus inhæreant, aut non benè curentur, facili negotio in fistulam degenerant, pure cuniculos agente. *Guido de Cauliac tract. 4. c. 5.* de fistula testatur, quod plerumque cavernosa ulcera illam præcedant, à quibus & ipsa fistula oriatur, ob continuum humorum defluxum, locum ipsum corrumpentem. Unde patet, causas fistularum omnes illas esse posse, quæ sinum quoque efficere possunt. Redditur autem ulcus sinuosum à sanie sive à pure, quod acrem erodendique facultatem habet. Potest autem tale pus ob multas causas gigni: vel ab aliquo apostemate sive abscessu prorogato & tardius dissecto, pure diutius moram in illo agente: vel ab aliqua ulceri superveniente inflammatione: vel in profundis vel contusis vulneribus, malè à Medicis curatis, & non rectè ab iisdem expurgatis; quando scilicet quid extraneum vel præter naturam in ulcere continetur, ut instrumenti ferientis frustulum, vel indumenti, vel quando filamenta, vel penicilli sive turundæ, ob Medici negligentiam intra ulcus fuerint derelicti: ex quibus omnibus etiam sanatio ulceris retardari potest. *Hipp. lib. de fistulis* dicit, illas fieri ex contusionibus, fieri quoque ex tuberculis, remigatione ac equitatione, quum in natibus congregatus fuerit sanguis propè sed em. Sed patet Coum cum primis notasse fistulam ani; siquidem aliarum partium non facile fiunt à contusionibus, remigatione ac equitatione. Hoc verum, sinus interdum fieri ob magnas contusiones, uti nonnulli juniores dixere: neque id secundum

cundam *Victor: Trincavell. lib. 3. de compos. Med.* ineptè: Nam cum necessarium sit, ut monuit Hippocrates, omne contusum tandem putrescere, putrefactum suppurari & in pus converti; in magnis contusionibus, (sicuti factis globulis ejectis vi bellicorum tormentorum, sclopetorum,) facile possunt fieri sinus. Antecedens fistularum, ut & omnium ulcerum causa est cacoehymia, seu succorum vitium, cum scilicet qualitate peccant humores. Generatur autem ejusmodi succorum pravitas aut ex depravata victus ratione, aut ex totius corporis, vel alicujus partis, aut hepatis, aut lienis vitio; uti plerisque in locis Galenus nobis testatum reliquit. Ex dictis liquet, quæ causa cuniculos in partibus agat & fistulas excitet. Superest ut exponamus, quid easdem reddat callosas. Redduntur autem tales, ut verbis Domini *Hieron. Fabricii ab Aquapendente, oper. Chirurg. part. 2. l. 3. cap. 9.* utar, propter influxum & infarctum materiæ crassæ, quæ in porositatibus ipsius partis & imbibita, & cujus partes tenuiores resiccatae sunt & resolutæ, à calore tum nativo, tum extraneo. Cum autem, ut inferius in differentiis dicemus, fistulæ potissimum circa orificium externum sint callosæ (quales certè sunt majori ex parte, quæ in genis contingere solent) quæri posset, quæ hujus rei sit ratio? Respondemus autem, cum modo allegato Domino Aquapendente: Gignitur callus potissimum in orificio fistulæ externe, id est, in ipsa cute, idque potius quam in carne: quia primo, facilius indurescit cutis, quæ densa est, quam caro quæ mollis; deinde quia natura perpetuo protrudit excrementa ad cutim. Cum autem inveteratæ sunt fistulæ, in carne etiam subjecta callus contrahitur, & per totum ipsius fistulæ ductum.

CAPUT V.

Perpetuæ veritatis est vulgatum illud: Qui benè distinguit benè solvit, & benè docet; quo & ego invitatus, species fistularum (quas sive differentias, sive cum Celso genera appelles, idem est) proponam. Sunt autem fistularum differentiarum pluri-

ma: Quatuor enim genera *Celsus lib. 5. cap. 28.* ipse tetigit; quorum primum ex magnitudine sumitur: siquidem alia breviores sunt & quasi sub cute delitescentes ac per hoc parva: alia longa & altius penetrantes; etiam ad internas partes, hæ verò majores: alia demum intus feruntur, hæque omnium maximæ. Secundum genus à numero fistularum sumitur, seu si mavis, à simplicitate ac multiplicitate: nam alia simplices sunt, alia duplices, triplicesve, ab uno ore intus ortæ, quæ tamen in plures sinus dividuntur exterius: Vel econtra oriuntur à pluribus quidem orificiis sinubusve internis, attamen in unum tandem exterius terminantur. Tertium genus à figura desumitur; etenim alia rectæ, alia flexæ & tortuosæ sunt, Quartum præterea genus ex situ sive sede affecta sumendum succedit, quoniam scilicet alia intra carnes desinunt, alia ad ossa penetrant, alia ad nervum, alia ad membranam. Notabilis etiam, præ cæteris, differentia respectu temporis; quia aliter tractanda recens, aliter antiqua & inveterata. Item, quam calli consideratio suppeditat, quia alia in ore solum callosa, alia etiam in progressu. Alia denique faciliè, alia eum difficultate curantur, atque etiam quædam insanabiles reperiuntur, ut loquitur *Celsus* loco sæpius citato. Quas quidem differentias omnes observare operæ pretium ducimus, quando quæstio incidit de fistuloso in Gena ulcere.

CAPUT VI.

MOrbi internotio inquit *Trallianus lib. 9. c. 3.* rectæ curationis fundamentum est. Igitur de signis Diagnosticis paucis. Cognoscuntur autem fistulæ in genere, imprimis stylo immisso in sinum, quo & quò tendat. & quàm altè pertingat, discimus, simul, extracto stylo, cognoscimus, an humidior an vero sicciior sit fistula, *Sennert. lib. V. part. 2. c. 10.* Multis cuniculis intortæ & in labyrinthum anfractuosa fistulæ judicantur, si non altè descendat specillum, & nihilominus plus saniei effluat, quam exigui ulceris ratio ferat, *Paræus lib. 12. cap. 23.* Porro, simpli-

simplicesne fistulæ sint, aut in plures partes diducantur, cognosci potest ex modo puris, ejus si plus fertur, quam quod simplici spatio convenit, plures sinus callosos esse manifestum est, *Cels. lib. 5. cap. 28.* Corporis quoque inclinatio docet, num in plures partes fistulæ penetrarint: quia sæpè, cum quis aliter decubuit, aliterque membrum collocavit, pus ferri, quod jam desierat, incipit; testaturque, non solum alium sinum esse, ex quo descendat, sed etiam in aliam corporis partem eum tendere. Si obliquæ fuerint fistulæ, flexuræque aliquem vel plures habuerint, ut specilli apex progredi nequeat, virgulam plumbeam stanneamve conflagabimus, aut ceream potius candelam assumemus, qua iter pertentemus: cum enim admodum flexilis sit, ad fistulæ figuram facile accommodabitur, *Tagault. c. 18.* Signa termini fistularum sunt hæc: Ad os sanum terminari fistulam colligimus, si locus, ad quem extremitas specilli pertingit, sit durus & renitens, æqualis & lævis, & in quo, dum fistulam stylo exploramus, dolor maxime sentiatur, propter acutum periostii sensum. Os autem corruptum & exesum esse hinc constat: Primò, si fistula cicatrice obducitur & sana apparet, sed paucò interposito spatio rursus ichor aut pus sibi viam querit: humores enim affluentes non possunt non ab indole sua degenerare; hos propterea Natura vertit in pus, quod cicatricem lacerat. Secundum signum est uleeris diuturnitas; tunc enim necesse est os abscedere, quia ob continuum contactum os madet & remollitur; juxta illud *Hipp. 1. 6. aph. 45.* quæcunque ulcera annua sunt, aut longiore tempore durant, in iis os abscedere est necesse, & cicatrices cavas fieri. Tertium est, quando, immisso specillo, os reperitur asperum, cariosum & inæquale. Quartum, quando conspicitur ad os fistulæ frequenter caro livida, flaccida & corrupta; quod malum signum, juxta *Hipp. aph. 2. 7.* Nam ut *Galen. in Comment.* explicat, non mediocrem solum labefactionem, sed & insignem corruptionem significat. Quintum: humores ex ulcere effluentes, primo copia plures sunt, quam ulceris magnitudini conveniat: deinde

qualitate similiter pravi sunt, nimirum tenues, & ut plurimum valdè foetidi. Unde *Fallopins* addit, si linamentum siccum in ulcus infigatur, ut os contingat, & emotum alterò die valde foeteat, os corruptum arguere. Corruptitur autem os quod ulceri subest, vel à causa externa, vel interna. Externa vel ambientis frigus nimium, quod ossium calorem extinguit: vel nimius calor, qui evocando resolvendoque humidum similiter corrumpit. Internæ causæ sunt vel humiditas viscosa, seu prava sanies ulceris, quæ contractu os corrumpit. Si fistula carnem solum occupaverit, inquit *Celsus lib. V.* pus læve, album, copiosius fertur: ex nervoso autem loco, coloris quidem ejusdem, sed tenuius & minus. Ex nervo pingue & oleo non dissimile. Cujus sententiæ refragari videtur Aetius, sic de nervi fistula locutus: Humor inde delatus tenuior est, ei similis, qui ab ossibus defluit, non quidem oleagineus aut pinguis, sed saniosus & glutinosus.

CAPUT VII.

Pulchrum & ex Medici dignitate est, Medicorum Princeps *Hipp. lib. Epid. 6. sect. 4.* inquit, mortem ipsam, aut vehementes dolores prædicere. Quo dicto & ego motus, ad prognostica signa me confero. Faciles autem curatu sunt fistulæ, ut divinus senex quoque in *Coac. prænot.* inquit, quæ in mollibus & carnosiss & non nervosis existunt partibus: difficiles verò, quæ in cartilaginosis & excarnibus locis sunt. Hinc facile intelligitur, notatam nobis fistulam in carnosâ parte existentem, non tam difficilem curatu esse, ceu illæ, quæ in cartilaginosis & excarnibus existunt partibus. *Galenus 3. lib. de humoribus* inquit: Fistulæ, præsertim antiquæ, profundæ, anfractuosæ, si quæ plures sinus habent, ægrè quoque curationem recipiunt. Ratio est, quia antiquæ fistulæ durum & crassum callum habent, qui non nisi eum maxima difficultate tollitur; & quia natura temporis diuturnitate supervacaneos humores per illas expurgare est assueta. Quod in genere dictum de fistulis, huic nostræ in specie ex æsse quadrat; sicut & sequens

te & nomine *Celsi lib. 5. c. 28.* Expedita curatio est in fistula simplici, recenti, intra carnem, adjuvatque ipsum corpus, si juvenile, si firmum sit: Inimica contraria his sunt, itemque si fistula os, vel cartilaginem, vel nervum, vel musculos læsit, si articulum occupavit. Operæ etiam pretium est ad fistulam nostram illud trahere *Pauli Æginetæ lib. 4. c. 49.* si fistula ad os usque decumbat, curari hanc absque manus opera impossibile est, nisi temporis spatio sua sponte squama vel os abscedat. Non inutile etiam fuerit mentem advertere ad illud Exercitatissimi *Paræi* qui *l. 12. c. 21.* inquit: Veteres & quæ per multos annos fluxerunt fistulæ, si subito cicatrice obducantur & occludantur, non solum gravissima pariunt symptomata, sed & mortem interdum inferunt, in corpore præsertim senili & infirmo, qui *Paræus* hanc potuit hausisse doctrinam ex *Galen. comment. 39. sect. 3. lib. 6. Epid.* ubi inquit, quod antiquæ fistulæ in loco declivi & a principali parte remotæ, sint relinquendæ, & si ex se ipsis, vel alio pacto, claudantur, rursus sint aperiendæ. Quam ipsa quoque confirmat experientia. Sufficiat unum ex *Hild. obs. Chirurg. 73. cent. 5.* exemplum attulisse: Refert scilicet, cuidam viro, cum fistulam multis laboribus cicatrice obduxisset, post curationem tot tantaque supervenisse symptomata, ut illam rursus aperire coactus fuerit: hoc facto, ægrum non solum convaluisse sed etiam multos annos commodè vixisse, neque consolidationem fistulæ tentare voluisse, ne sibi accideret, quod Poëta ait:

Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim.

Si fistula Genæ ex incuria redderetur verminosa, difficulter sanaretur: putredinem enim vermes significant adesse, pessimosque humores. Fieri autem fistulosa ulcera interdum verminosa *Petrus Borellus observ. 48. Medico Phys. cent. II.* testatur. Oriuntur autem vermiculi plerumque in fistulis sordidis, & quæ non, uti fieri decebat, mundantur, & à pure ac sanie purgantur, præcipue æstate & aëre calido & humido. Fistulæ Genales cicatrice obductæ, si inflammatione iterum tentantur, ut plurimum ruptur:

puntur : fit autem hoc, quando adhuc corruptio offis adest, quâ existente, fistulæ ad sanationem non possunt pervenire ; recipit quidem interdum cicatricem caro circumdata, ut sana ex toto esse videatur, verum humores defluentes cicatricem iterum rumpunt. Notandum denique, quod recrudesceant quoque frequenter Genæ fistulæ, uti & alia ulcera, in illis, qui irâ excandescent, aut vindictæ cupiditate flagrant; quod *Hildan. cent. 5. obs. 75.* testatur, & diligenter observare monet. Propter iram enim calor, qui juxta cor est, ut testatur *Galen. lib. de caus. morb.* & proinde sanguis ipse in venis effervesceat, acrimoniam acquirit, partesque jam antea labefactatas vellicat eroditque.

CAPUT VIII.

Investigatâ igitur & cognitâ morbi natura, curationi quoque aliquot pagellas tribuemus; non enim sufficit causas nosse, nisi etiam, quomodo illæ sint profligandæ, compertum habeamus. Perficitur autem curatio fistulæ, atque ita etiam fistulæ Genæ, uti Antistites artis nostræ docent, modo sequenti : Primo tota victus ratio convenienter est instituenda: quia supervacaneum est, teste Galeno, illis præscribere medicamenta, qui rectam victus rationem servare nequeunt. Illa consistit in regimine sex rerum non naturalium, ut nulla illarum excessu vel defectu noceat. Imprimis observatum, electionem alimentorum glutinosorum & siccorum in tempore consolidationem promovisse, humidorum impedivisse, excandescientiam noxiam fuisse, nimium motum seu exercitium vehementius detrimentum attulisse. Deinde, corpus universum à supervacaneis & noxiis humoribus purgandum, illis tamen prius præparatis juxta *aphor. 9. sect. 2.* Ubi quidem in dubium vocari posset, quæstioque illa moveri, an scilicet purgatio in ulceribus & ita in fistulis conveniat & valeat? Movit hanc quæstionem purioris Medicinæ Doctor *Melchior Sebizi- us in tract. de purgat. dispnt. 3.* ubi respondet, per se quidem & directè ad ulcerum curationem nihil facere purgationem, & ideo

tanquam curatorium remedium adhiberi non posse; facere tamen aliquid per accidens, quatenus vitiosos humores, qui affluunt, educit atque ab illis revellit: quo nomine præservatorii præsidii laudes meretur. Accurrentibus enim humoribus noxiis ulcera cava neque carne impleri, neque consolidari possunt. Iisdem verò averfis, & per alvum eductis, curatio facilè, cæteris paribus, succedit; quam ob causam etiam *Galen.* purgatione in ulceribus utitur, uti *lib. 4. Meth. Med. cap. 5.* videre licet. Corpore probè purgato, antequam ad topica descendatur, nonnulli potiones exhibent, quæ partes interiores ficcant, roborant, & fistulam ad consolidationem præparent ac expurgent. Tales potiones describit duas *Franc. Peccetius lib. 3. cap. 13.* quarum etiam meminit *Job. Tagault. l. 2. instit. Chirurg. c. 18. Forest. obs. 16. l. 7. Sennert. l. X. part. 2. c. 10.* alique, quas, quoniam à multis, non parvi nominis Autoribus, maximis laudibus extolluntur, lubet hic apponere & sunt sequentes:

Prima

Rec. Agrimon. part. iii.

Plantag. p. ii.

Fol. Olivæ p. i.

Consecindantur minutim & contundantur, postea in vino albo coquantur, & fiat colatura, de qua singulis diebus, sub auroram, cyathus unus propinetur.

Altera hæc est:

Rec. Osmundæ. part. iii. (*Dioscoridi* filix mas est)

Gentian. p. ii.

Centaur. p. j.

Coquantur eodem modo in vino albo, & fiat potio, quæ ut prior administretur. Hæc potio valdè efficax esse dicitur in ossium corruptorum expulsionem.

Job. Tagault. loco antea citato, optimè factum existimat, si in prædictis decoctionibus nonnihil ligni Guajaci vel Indici (quod lignum sanctum, palum sanctum & palmam sanctam vocant)

aliquot horas maceretur, postea moderato igne leviter decoquatur, ex colatura, quantum Medico satis esse videbitur, manè bibendum offeratur. Cui *Forest. l. 7. obs. Chirurg.* subscribit, qui hoc modo, magna cum utilitate, in fistulis omnibus & sinuosis etiam ulceribus, se propinasse potionem hanc, testatur. Alias potiones, ad hanc intentionem aliquid facientes, qui desiderat, videat supra citatos autores, aliosque; hæc dux saltem sunt, quæ frequenti usu & felici cum successu à plerisque Medicis sunt probatæ: quas etiam in fistula Genæ confirmata, & quæ cum affluxu, locum habere arbitramur. Topica autem quod attinet auxilia, & regimen (ut loquuntur) particulare, quatuor ordine secundum *Tagault. l. 2. c. 18.* in curatione fistularum sunt peragenda. Primò, fistulæ orificium, si non satis hiet, hoc est, si nimis strictum fuerit, imò verò & sinus ipse fistularis, usque ad fines ejus, si fieri possit, dilatari debet. *Secundo* callum eximere, fistulamque auferre, atque omninò destruere convenit. *Tertio* post exemptum, quocunque modo etiam id fiat, callum, fordities detergenda veniet. *Quarto* ubi purus jam ab omni sorde sinus videbitur, similiter ac reliqua ulcera ad sanitatem perducitur: nempe glutinatoriis, seu, uti dicunt, incarnantibus medicamentis, & epuloticis, id est cicatricem inducentibus. Nostra verò fistula, terminata ad dentem cariosum, hoc præterea singulare habet, quod, in illius curatione, dentis evulsio, maximam absolvat curationis partem, ut deinceps audiemus. Ad primum quod spectat, dilatatio fistulæ, *Sennert. l. 5. part. 2. c. 8.* docente, fit vel igne, vel ferro, vel commodius & absque dolore, per penicillos, ex spongiâ, medulla sambuci, radicibus Gentianæ, Aristoloch. Bryoniæ vel etiam Napi exsiccati: Hæc enim in pyramidalem figuram efformata, & parte acuminata in fistulam immissa, humiditatem fistulæ imbibunt, & crassiora redduntur, atque ita pedetentim orificium absque dolore dilatant: quæ etiam interdum, cum callus dilationem impedit, imbuuntur & illinuntur medicamentis, quæ callum auferre apta nata sunt. Sed

animad-

animadvertendum, ne in extractione, si nimis hæreant tentæ, aliqua portio intus maneat; quapropter non ex facile frangibili materia debent fieri, & optimè filo alligari. Dilatato, quantum est satis, orificio, ad secundam intentionem deveniendum, id est ad callum eximendum & auferendum, qui tribus modis auferri potest, secundum *Peccetium l. 8. c. 13. Forest. l. 7. obs.* aliosque, vel medicamentis nimirum, vel incisione & ustione, vel incisione tantum. Medicamentis aufertur callus, in iis præcipuè, qui neque ustionem, neque incisionem ferre volunt, ubi recens est fistula & callus non admodum crassus & durus. Huiusmodi autem medicamenta acria & erodentia esse debent, & eo acriora vel minus acria, quo callus crassior vel tenuior fuerit. Inter mitiora, quæ tenuem & recentem callum eximere possunt, sunt omnia valdè detergentia. Inter valentiora Unguent. Apostolic. Ægyptiac. Tabaci succus, Aristoloch. rotund. radix abrasa, melle illita & imposita, spondylii etiam radix derafa & imposita, ut inquit *Paulus Ægineta lib. 4. c. 49.* Inter valentissima sunt calcanthum ustum, præcipitatum, cantharidum pulvis, saponiger, Misy, Chalcitis, Sory (quæ tria tamen hodiè rarò in usum veniunt, aut in officinis prostant) Auripigmentum, lixivium è cinere & viva calce confectum, arsenicum lotum & pulverisatum, aliaque quæ causticam vim habent. Elleboro magna vis inest contra callos, inquit *Holler. Instit. Chirurg. l. 3.* Injectus fistulæ ad tertium diem callum adimit: Injiciendus è lixivio acri, aut eâ aquâ in qua acria metallica elueris, maceratus. Quod si malum medicamentis hisce non cedat, ad ferrum & ignem transcundum. Quæcunque enim medicamenta non sanat, ea ferrum sanat, quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat, quæ ignis non sanat, ea incurabilia judicare oportet. Ferrum igitur quod attinet, aufertur callositas illò, modo sequenti: Omnes cavitates & sinus usque ad fistulæ fundum inciduntur, & callus totus vel unguibus, vel specilli acie, vel novacula detrahitur, ut totus sinus ab illo immunis appareat. Ignem quod concernit; primum specillo

aliquantisper immisso, sinum novacula sive scalpello super specillum incidimus, & si plures flexus reperiuntur, hi quoque & specillo & scalpello prosequendi sunt, & sic sinus omnes aperiendi & incidendi. Apertis omnibus sinibus, & fistulæ sine invento, sinus penicillis ex stuppa ovi albumine imprægnatis, replendi, & desuper splenia ex stuppa, eodem ovi albumine imbuta, superponenda, ut dolor leniatur, sanguis sistatur, & in posterum diem abscissi sinus dilatati ac aperti servantur. Die sequenti ignito ferramento locus adurendus, vel caustica medicamenta applicanda, ut callositas auferatur. Post fistulæ unctionem, vel ferro, vel caustico medicamento factam, aliquod anodynum applicandum, v. g. Ol. Rosac. cum ovi vitello mixtum, vel quid simile: deinde quæ crustam sive escharam remonent, sunt applicanda, ut est butyrum, vel Emplastr. factum ex tritici farina, melle & succo apii; & alia unctiosa, quibus usque ad escharæ remotionem, uti debemus. Evidens indicium erit ablatæ callositatis & mortificæ fistulæ pus optimum & in pausa quantitate ab ulcere excretum, & locus sine tumore & dolore, & ad unguem ficcus, ut inquit *Galen. l. 2. ad Glaucon. c. 8.* Curatam igne esse fistulam gingivæ indentem finientem, ingeniosissimus Vir *Marcus Aurelius Severinus lib. de effic. Med. 2. c. CXV.* testatur. Totâ callositate jam absumpta & ablatâ, si adhuc quid sordium restet, sinus detergendus ac purus reddendus, & sic tertiam intentionem consequemur. Ulcera enim (inquit *Hippocr. de ulcer.*) quæcunque probè & prout oportet expurgata sunt, semper ad sicciorum modum germinationem faciunt. Facit autem in hunc finem medicamentum repurgans ac detergens sequens, quod maximè laudatur:

Rec. Terebinthin. in aq. vit. ablutæ ℥iii.

Succ. apij.

Cynogloss. ana ℥vi.

Mellis rosac. colat. ℥i℥.

Aristoloch. rotund. ℥ii.

Farinæ lupinor. ℥℥.

Coquan-

Coquantur succi cum melle rosac. usque ad consumptionem medietatis, deinde reliqua commisceantur.

Si prædicto medicamento absterfitorio, myrrha, sarcocolla, radix arida peucedani & iridis adjungantur, pro carne generanda optimum erit medicamentum, uti *Tagault. Peccetius* aliique dictis in locis testantur.

Medicamentum etiam sequens, pro fistula exsiccanda, conglutinanda & parte affecta roboranda, summis laudibus à multis Autoribus extollitur:

Rec. Aq. Vitæ ℥ii.

Vini Malvat. ℥i.

Mell. rosac. 3X.

Myrrhæ

Rad. peuced. tritæ ana ℥ii.

Sarcocollæ

Aloes hepat. ana ℥i℥.

Misceantur; deinde bulliant omnia ad ignem moderatum, unico fervore, & per instrumentum conveniens injiciatur in fistulam. Et his vel similibus medicamentis quartam etiam intentionem consequemur. Hactenus de quatuor istis scopis, in curatione fistularum observandis, in nostra propterea non negligendis. Singularem verò diximus in nostra fistula terminata ad dentem cariosum esse scopum, dentem ipsum evellere: quod, quamvis multos hac in parte cunctatores viderim, assero, nixus autoritate, experientia & ratione. Autoritatem tibi sisto *Cels. lib. VI. c. 14.* ubi ait: Fit etiam interdum, ut ex Gingivæ ulcere, sive parulis fuerit, sive non fuerit, diutius pus feratur, dente aut corrupto, aut fracto, vel aliter vitiato osse: maximeque id per fistulam evenire consuevit. Quod ubi incidit, locus aperiendus, dens eximendus, testa ossis, si qua decessit, recipienda est. *Actii, qui Tetrabibl. 2. serm. c. 26.* hæc habet: ubi verò usque ad radices propinqui dentis fistula extenderetur, conandum est, ut, quantum possibile, sit, per fistularia collyria explanetur & per siccum, quod flavum appella-

appellatur, melle exceptum curetur, & consimili modo, id quod constat ex ervo, postea adhibeatur: quod si confusio & perturbatio ægri non comiteretur, aut potius libenter hoc ferat, privabis eum dento affecto: hocque modo eruetur & fistula, & confidet gingiva; atque omnino facilis erit, quæ deinceps requiritur curatio. *Guido de Cauliaco* ita hoc de re pronuntiat, *Tract. 4. doctrin. 2. c. 2.* si autem ossata fuerit fistula in gingivis, removeantur dentes & foramen dilatetur. *Julius Cæsar Claudinus in Empiria Rational. l. 3.* ait, si fistula à dente carioso, vel quolibet alio modo affecto foveatur, continuò seu quamprimum dens extrahatur. *Marcus Aurelius Severinus Chir. Efficac. part. II. c. 120.* inquit plerumque accidit ut fistulæ curationem proximus dens eripiat; quam ob rem abundantem hunc nos facimus & abstrahimus. Nec alia mens *Domino Sernerto*, qui *lib. II. pract. part. I. c. 10.* scribit: sanies à dente corrupto nonnunquam per dentium radices & maxillæ illa foramina, per quæ vasa in eas subeunt, sensim extra effluit, & tubercula in mala vel mento excitat, quæ nullo modo curantur, nisi dens extrahatur; etsi enim, ut aliquoties observavi, rumpatur illud tuberculum, & pus collectum effluat, & tuberculum inde subsideat, & probè curatum videatur: tamen post aliquod temporis intervallum, ex sanie à dente carioso, ad eundem locum affluente, aliud tuberculum excitatur, iterumque rumpitur & pus effundit, idque toties accidit, donec dens cariosus extractus sit. Interdum etiam ulcus semper manet apertum & continuò saniem stillat, nequitque claudi, donec dens cariosus extrahatur. Experientiam quod attinet, eam multiplicem exhibet Vir Experientissimus, *Dn. M. Aurelius Severinus* modo citatus, ubi dicit: Ita (scilicet per extractionem dentis) sanatas complures fistulas usu comperi. Graves autem mihi testes, religiosi Viri, *Johannes Baptista Garganus Sacerdos*, item *D. Anastasius Pyrrhomus. Ordinis Cassinensis*, Excellentissimus item rerum Theologicarum Doctor & Scriptor *D. Antonius Fossus*, ex Clericis Regularibus, omnes Neapolitani, qui diu passi fistulas in genis curati feliciter &

continenter hunc in modum fuere. Plura etiam exempla recenset *Dn. Guilielmus Fabricius Hildan. observ. Chirurg. Cent. III. observ. 32. & 33.* Exemplis autem enumeratis ab aliis meritò addo meum; quamprimum enim cariosæ radices dentis, cujus maxima pars consumpta erat, evulsæ fuere, fistula in Gena, cujus molestias per sesquiannum sustinueram, trium dierum spatio sanata & ad cicatricem deducta fuit. Ratio denique, quæ dentem è medio tollendum suadet, est hujusmodi: Dens cariosus & qui indies magis corrumpitur, ejusmodi estillat saniem, quæ etiam humores subeuntes non minus videtur inquinare, quam quæ ab alimentis cavernulis hujusmodi dentis inhærent, facillimè corrumpuntur, ut testatur summus foetor: hinc excrementitiorum humorum proventus; quos Natura non desinit per viam paratam exturbare, donec idem dens, à quo labem contrahunt humores, sit è medio sublatus. Verum enim verò oggerere quis posset, integram adhuc esse quæstionem, an dentem, præsertim verò molarem, extrahere tutò liceat? Dissidentes hac de re videntur Doctores, & dissensus sæpè procrastinationis fuit causa, sicut & mihi fuit, & esset etiamnum, nisi rectius sentientium judicium apud me prævaluisset. Dissuadentium argumenta cum primis sunt sequentia: quod scilicet dentes molares firmioribus alligati sint vinculis, & ita metuendum, ne etiam portio aliqua maxillæ non sine ingenti dolore & hæmorrhagia eximatur, quale exemplum *Riolan. comm. de dentibus* refert: Deinde, quia eruto dente os deformatur, incisio ciborum ferè tollitur, expressius loquendi libertas interceptitur &c. Qui extractionem dentis commendant, provocant ad experientiam; procul dubio autem extractio toties tentata fuit, quia ratio, quam modo tetigi, magni momenti visa est. Quamvis autem quia sensus facit fidem, videri quidem posset, opus ratione non esse: Nos tamen illam insuper habere noluimus, & propterea etiam respondemus ad argumenta in contrarium allata, verbis nunquam satis laudati *Domini D. Melchioris Sebizio disp. de Dentibus ultim.* Præstat dentis facere jacturam, os habere aliquan-

aliquantulum deforme, incisione ciborum solidorum carere, imperfectius literulas quasdam pronunciare, laxioribus paulò mobilioribusque dentibus præditum esse, dolorem aliquem & sanguinis fluxum, qui tamen sisti potest, semel sustinere, quàm miserè semper torqueri. Ne verò nimis temerè etiam sententiam meam tueri videar, sequentes canones observandos esse puto: primò, ut dentis evulsio ab aliquo perito & exercitato Chirurgo instituat: secundò ut, ante extractionem corpus probè sit vacuatum, si vel plethorà vel cacochymià laboraverit: tertiò ut moderatio manús adhibeatur, nam violentiore dentium molarium extractione, oculi cerebrumque haud mediocriter concutuntur: quartò, ne extirpetur dens, qui ægrè admodum emovetur, sed prius si inhaereat fortius, scalpris circumradatur, & gingivæ ab illo quantum licet separeatur, donec benè mobilis evadat. Nam fortiter inhaerens, cum uno evellitur impetu, maxilla sæpè frangitur, ejusque fragmentum una cum dente educitur: unde oriuntur febris, hæmorrhagiæ, quæ compesci facile nequeunt, symptomataque alia, eaque non parvi momenti, inter quæ & convulsio. Et hæ sunt intentiones, quas cum primis observandas esse putamus. Nunc considerando quoque breviter accidentia seu symptomata, quæ durante fistulâ notatâ accidere solent & opem exposcunt. Sunt autem præcipua Hæmorrhagia, Caro excreescens luxurians, Os corruptum & Vermes. Oritur autem hæmorrhagia fistulæ plerumque ex nimio motu (quod aliquoties mihi contigit) quapropter quies imperanda, quam etiam plurimum conferre ulceribus Hipp. lib. de illis testatur. Maxillæ, si læsa, celeriter succurrendum. Si caries superficiem duntaxat occupaverit, tum satis erit abraderè usque ad partem sanam: quod cognoscitur quando os album apparebit, & aliquantulum cruentum: quo facto applicabitur pulvis cephalicus seu catagmaticus exsiccans, ut ex aristolochiæ & myrrhæ æqualibus partibus, donec caro laudabilis renascatur. Quando verò caries est profunda, cauterio actuali vel potentiali curetur, ut aqua forti, oleo vitrioli, caryo-

zaryophill. de camphor. ad quem usum etiam Dioscorides euphorbium valdè commendat. Excreſcentia carnis ſi adest, auferenda alumine uſto, vel xyloaloe, vel oſſe ſepiæ. Vermes ſi adſint, quod aliquando accidit, aloe cremata inſpergitur, veratr. alb. cum melle imponitur, polii & abſynthii pulvis cum pice, plantag. arefacta, centaurium minus, marrubium, calamintha, porrum & ſimilia uſurpantur. Calaminthæ ſuccus ab *Oribasio lib. 3.* valdè commendatur,

IV.

RELATIO CHIRURGICA
DUNKIRCHENSIIUM

DE

SCORBUTO INTER MILITES
GREGARIOS GRASSANTE.

NOs Medici & Chirurgi Regii in Noſocomio Regio Dünkirchenſi referimus hiſce, quod à DN. Intendente requiſiti fuerimus, ut omnes ægros in dicto modò noſocomiò inveniendos, conſeſtim viſitaremus eoſque conſignaremus, qui Scorbuto infecti decumbunt, ut in aliud noſo-

H h h h

dochi-

dochium illis conveniens transportari possint. Prævia igitur accurata examinatione 400. personas scorbuto infectas offendimus, quas ab aliis segregandas esse censemus, ne malum hoc alios simul inficiat. Sign. *Dunkirchii, die 8. Octobr. A. 1668.*

Quandoquidem verò inter reliqua Scorbuti symptomata affectus gingivarum, cum primis autem *Epulis & Parulis*, frequentissimè incommodent, hique tumores longè aliter ac alii tractandi sint; hinc

CURATIONEM

illorum è *Disputatione Inaugurali* Nobiliss. Dn. *Franckii à Franckenau*, junioris, sub præsidio Illustris Dn. *Schellhameri* de EPULIDE & PARULIDE Jenæ habita, hic subjungimus, quæ cum cæteris ita se habet:

CAPUT PRIMUM.

§. I.

Cum noster scopus requirat, ut præsentem dissertationem rectò tramite aggrediamur, non abs re fore existimo affectus hujus ONOMATOLOGIAM primò locò rimari. Vocatur autem *Epulis*, quæ vox Latina civitate donata, quippe Græcis ἐπὺλις audi. Componitur verò ex ἐπὺ, quod hoc in casu circa, vel super & supra & τὸ δὺλον gingiva, prout notat *Joh. Scapula*, in *Lex. Gr. Lat.* quasi dicas *supergingivalis*, puta *morbis*. *Excreſcentia Gingivæ* itidem apud Latinos eò nomine venit: *Joh. Crispinus* in *Lex. suo Fr. Lat. sub lit. E.* pariter hanc vocem ita vertit, ut & *P. Forest.* *Lib. XIV. obs. 16. in schol. Jonſton. synt. univ. Med. Pr. l. 3. tit. 12. Joh. Georg. Walther sylv. med. lit. G. Joh. Ronſeus enarrat. ad Corn. Celsi l. 6. c. 13. f. 596. & Joh. Gorraeus in definit. Med. lit. E. Tuberculum, Fel. Platero obs. l. 3. p. 648 Caruncula in ore, & M. Sebiz. in sp. Med. Pr. part. 2. sect. 4. c. 8. atque Celeberr. Ettmüllero oper. in fol. edit. p. 1. C. Pr. c. 3. p. m. 112. Luxuries & dentium superincarnatio vocatur: non satis accurate. Belgis appellari solere Baſtert Vleis, ut *Steph. Blancardus in Lexico Medico* ait: Ast longe aliud simul ad epulidem requiritur, ita ut non satis perspectam habere epulidis naturam videatur *Blancardus*. In *Fabro Buchneri per Cellar. f. m. 876. ita: Epulis, idis, ἐπὺλις, excreſcentia gingivæ, caruncula inter dentes gingivis enata, daß Fleisch zwischen den Zähnen /* valde inepte! quod tamen Lexicographo non Medico facile condonabitur. Παρὺλις verò simili compositione est ad gingivam ortus morbus, & *Jul. Polluci Onom. lib. 4. c. 25. dicitur ἡ λαν δὲ πύλασις, gingivarum defectio, teste Joh. Rhodio in not. ad Scrib. Larg. comp. 61. Gingivam vero deficere putat à suppuratione, non soluta sc. inflammatione; cui contrariatur maximè *Fallopious tract. de Tumor. p. n. altero & postremo cap. 27. dum ait: sic dici tanquam nova gingiva addita***

Hhhh

priori

priori, *παρὰ*, quasi gingiva parva, oborta alteri. Nos autem jure Jul. Polluci subscribimus, ἀποσπῖν tamen non defectionem, sed abscessum esse interpretandum arbitramur, ut sit idem quod ἀπόστημα.

§. 2.

Hæc de nomine; sollicitum me nunc ordo esse jubet de ipsa re. Cujus notitia non ex aliis quam Græcis auctoribus petenda, vocabulo ab his primùm usurpato. Et in *Hippocrate* quidem ejus mentio nominatim non legitur cum illis temporibus nondum exulta adeo esset Medicina, ut singuli morbi, morborumque genera, propriis suis nominibus gauderent. Non tamen absolutè inde concludendum existimo, ipsi planè fuisse incognitos hos morbos; quid enim aliud in *Coac. prænot. c. 2. t. 154.* per ἀπόστημα παρὰ ἔλιν, γένόμενον, *abscessum circa gingivam indigitar?* & alibi *lib. 6. Epid. f. 7. t. 58.* ἔλιν ἐφελκώσιες τῶν ἐπιόντων ἐπὶ ὀδόντας, *gingivarum dentes ambientium exulcerationes* vocat, Item *lib. 6. Epid. f. 6. t. 44.* παρὰ τὰ ἔλα ἐμπυήσιες, *circa gingivas exulcerationes*, porro *lib. 5. Epid. c. 35. t. 14.* ἔλα ὑπερσάρκωσιν, *gingivarum carnis superexcrecentiam*. ut & *lib. 7. Epid. c. 55. t. 1.* vid. q. *Galenus* autem eorum meminit *Lib. de Tumoribus cap. 21.* sed uo tantùm verbò, id tantùm addens: *nihil selectum habentes Actius & Ægineta*, scriptores eo recentiores, prolixius eorum meminere. Et ille quidem *Tetrabibl. II. serm. 4. cap. 24. & 25.* *Parulis est inflammatio*, ait, *partis alicujus Gingivarum cum tumore, quæ, ubi non dissolvitur, suppuratur. Epulis est excrecentia carnis ab inflammatione consecuta, juxta interiorem dentem molarem, aliquando cum febre & vehementi dolore internarum mandibularum, ut neque os aperire agro liceat, contingens.* *Ægineta* vero bis eorum facit mentionem diversis in locis. Primum *Lib. 3. cap. 26.* cum *Aëtio* per omnia consentiens, nisi quod *Epulidem* non ad interiorem, sed ad intimos molares dentes dicat pertinere, adeoque latius paulo subjectum extendat, & libro sexto, ubi sic utramque brevissimè delineat: *Epulis carnis tuberculum est,*
juxta

juxta dentium aliquem in gingivis oriens. Parulis exiguus abscessus est, gingivas infestans. Ex quibus satis, ni fallor, cum natura, tum differentia horum patet. Consentient autem his, seu potius ex ipsorum mente de iis agunt, auctores reliqui, tantum non omnes: *Joh. Rhodius ad Scrib. Largum. c. 61. Cael. Rhodiginus Lib. IV. L. Antiq. Gorraeus in Defin. Med. Dan. Sennertus Prax. l. 2. c. 16. Forestus obs. Lib. XIV. obs. 16. Sorbait M. Pr. part. 1. c. 32. Schmitzius in Comp. Pr. c. nott. Rumpfi. p. 439. &c.* Quo magis miror tam exiguam Differentiam inter Epulidem & Parulidem facere insignis illud olim Lycei Altdorfini ornamentum *Casp. Hoffmannum Inst. Med. L. III. c. 154.* ut ubi sit, ne quidem satis de ea constare dicat, & si qua sit, gradualem tantum esse, quam τὸ ἐπὶ inferat, ut ἐπὶ ἄλλῃ sit major, παρὰ τὴν vero minor inflammatio. Sanè excrecentiam inter & simplicem tumorem gingivarum cum inflammatione tanta est diversitas, quantum inter tumulum & erumpentes ex terra arbusculas: quàm maximam esse, nemo non videt, ita, ut non possimus non à Viro summè ceteroquin venerando dissentire. Est nimirum Epulis excrecentia, sæpe inflammationem insequens, adeoque à Parulide ad Epulidem non raro sit transitus, si non recte curetur, ut ex ulcere pravo Epulis exsurgat. Quod agnoscit in *Idea Medicinæ Jonstonus Lib. VII. Artic. II. Tit. 12.* ubi ait: *Ulcus (a parulide, de qua loquitur) si malè curatum est, caruncula extat & prominet, Epulis nuncupata.* Quod ex *Sennerto* didicit, qui totidem pene verbis idem asserit *Prax. Lib. II. c. 16. initio* & eadem mox fufius repetit, ad finem capitis. Consentit *Forestus obs. citata in scholio. Fernelius Univ. Med. Pathol. L. V. c. 8.* aliique. Et quamvis aliter *Fallopianus* Epulidem exponat, quod nempe sit luxuries gingivæ ambientis ultimum dentem, quæ eam supergressa, se inter dentem ac dentem insinuet, est tamen hæc descriptio aperte contra *Paulum*, qui dicit esse tuberculum juxta dentium aliquem: quamvis possit forte conciliari cum *Aëtii* descriptione, quem tamen aliud quem *Paulum* innuisse, vix licet existimare. Aliud autem

autem est gingivæ abundantia, aliud excreſcentia poſt inflammationem, ulcus, vel ſimilia, foretque hæc non ἐπὺλῖς ſed ἐποδὺντις appellanda. Longiſſime vero à ſcopo recedit *Joh. Præx. Lib. II.* quando Epulidem putat veſiculas circa radices dentium ſignificare.

§. 3.

Cùm igitur, quodnam morbi genus ſit παρὺλῖς & ἐπὺλῖς, erutum à nobis ſit, ulterius quæ ad eorum naturam & proprietatem pertinent, exponenda. Et de Parulide quidem nihil propoſitum aliud eſt, niſi quod calere, & ſupra reliquarum gingivarum purpuram rubere, dolereque, quod abſceſſibus omnibus eſt proprium, deprehendatur. Cum hac vero coincidere omnino videntur παροδόντιδες *Celſi Lib. VI. cap. 13.* licet aliqui hoc loco παρὺλῖδας legendum cenſeant, quod nomen hoc παροδόντιδες à nullo Græcorum uſurpatum obſervetur; cum tamen *Joh. Criſpinus & Rob. Conſtantinus in Lex. Græc. Lat. f. 1236.* inquam: παροδόντιδες tubercula in gingivis naſcentia, παρὺλῖδες: Nihil ergo obſtare, quò minus & hoc retineri & in uſum vocari queat docent *Joh. Rhodius lib. d. Gorraeus in Def. Med. Foreſtus & Excellentiffimus D. D. Bruno*, Patronus atque Præceptor, Altdorffii dum viverem, maximè ſuſpiciendus *in Lex. Med. p. 672.* Epulis autem non ſimplex tantùm carnoſa excreſcentia eſt, ſed ſpongioſa, laxa & flaccida, notante Venerabili dum viveret Senec, *Melch. Sebizio, Spec. Med. Pr. part. 2. ſect. 4. c. 8.* & poſt eum *in Idea Joſſono*, qualis fere luxurians illa caro, quam noſtri Chirurghi emphaticè ſatis *Wildfleiß* appellare conſueverunt, eſſe ſolet, quod apprime contra Fallopium notandum eſt. Sed neque univerſus gingivarum ambitus ei obnoxius eſt, verùm ad intimos molares dentes fere adhæret, illisque accidit frequentiffimus, quod mecum confirmant celeberrimi Viri antea citati, *Paulus, Aetius, Sennertus, Gorraeus, Schmizius* in compend. Omnibonus *Ferrarius*, quid in infantibus quoque obſervavit, *Sorbait* & denique alii. Quando vero ad dentium radices in gingivis propulſant

lulant hæc mala, non omnino præter rem facere videbimur, si utriusque generis harum partium naturam timemur cum sollicitudine, cum primis quoniam à dentium maxillæque carie Epulis sæpe renascitur, ut deinceps patebit. Pergo igitur nunc ad

CAPUT II.

§. 1.

QUOD partem affectam seu SUBJECTUM PRIMARIUM Epulidis attinet, illud communiter ab Auctoribus statuitur ipsa gingivarum caro, Gr. dicta τὸ δούλον (ἀπο τὸ εἰλεῖν, ab involvendo, quasi involucrum dentium, censente *Adr. Spigel. de Hum. Corp. Fabr. L. c. p. 7.*) sive à teneritate & mollitie, existimante *Henr. Stephano in Lex. Gr. Lat. Tom. 2. lit. O.* ut ἡ συνέχουσα τὰς ὀδόντας σάρξ. *Fr. Sylburg. in Etymol. Magn. lit. O. p. 641. Ruf. Ephes. l. cit. Goræo def. Med. fol. 255.* Hæc neutiquam silentii peplo involvenda erit elegantissima illa distinctio *Jul. Polluc.* δούλα enim vocari scribit carnes, quæ extra dentes ambiunt, ἐνούλα vero quæ intra, teste eod. *Henr. Steph. Lib. d. hancqu. Pollucis:* etsi distinctionem hanc apud se ambitiosam esse pronuntiet *Casp. Hoffman. Inst. Med. l. 2. c. 92. §. 1. p. 181. vide, sis, & Cæl. Rhodig. L. Ant. l. 4. p. m. 112. ad h. l.* Antequam vero ulteriorem operam examinando subjecto impendamus, non ingratum B. L. fore existimo, si à proposito nostro paulatim declinato, & pauca quædam de *Dentium & Gingivarum* natura, horumque substantia, structura, vasis item sanguiferis, nervis atque lymphaticis hisce præmiserò.

§. 2.

A DENTIBUS ipsis primo exordiri lubet, horumque naturam simul ac substantiam tantisper contemplari. Osseam esse eorum substantiam, duram, politam, ob minimos poros, unde & naturalis albedo dependet, atque cavam, pronunciavit jam olim *Aristot. l. 1. de Hist. anim. c. 2.* ubi dentes osseos vocat;

vocat; neque alia ipsius mens *lib. 3. c. 9.* quo ossium naturam æmulari docet: subscribit *Galenus* passim, & *Vidus Vidius l. 4. de Tuend. Val. c. 8. p. 139.* *Laurentius* & alii, quod sint ossa, sed sui generis; accuratius quidem *Scalig. Exerc. 191.* sentit, eos ossa esse suæ speciei, sumendo os loco generis, dentem loco speciei, sed his non diu insistemus, quoniam plura huc spectantia videri possunt ap. *Gerh. Blasium in Comment. ad Joh. Vesling. synt. An. p. m. 170.* *Gottofr. Mebium in fund. Med. Physiol. c. 9. de usu dentium p. m. III.* *Laur. Strausium in palæstr. M. Pr. p. 1. gymn. 23. p. m. 356. seq.* Sic πολυμορφέας Vir *C. Hoffman. Inst. Med. l. 2. c. 92. § 3.* ait: Qui hoc impugnat, eos sophistas nuncupat *Galen. l. de off. 5.* imo *Joh. van Horne in microcosf.* ossa esse scribit, licet quibusdam prærogativis gaudeant, & adhuc aliqua præ aliis ossibus habeant peculiaria, quæ tamen ideo non excludant eos ab ossium numero: Idem sensit *Jb. Barthol. Anat. 3. Ref. lib. IV. c. 12. p. 501.* Hæc ipsa etenim fabrica ansam præbuit ingenioso otio abutentibus nonnullis speculatoribus, ut quæstionem moverent, an in ossium civitatem recipiendi sint dentes nec ne? quorum argumentis respondet *Laurentius c. l.* in prærogativas vero illas à Clarissimo Mœbio abductas inquirat & sub accuratiorem limam eas revocat *Excell. D. D. J. M. Hoffman. Patronus* atque Præceptor omni observantia & cultu suspiciendus in not. ad eund. laudat. *Hornium, qui pl. vid. p. 37. seqq.* easdemque non tantopere ait esse æstimandas, sed partim falsas & dentibus minime proprias.

§. 3.

Exterior substantia Bartholino est solidior ac durior, quæ non dolet, *interior* paulo mollior, sentiens, ob nervi & membranæ viciniam (quam tamen rationem meam non facio) habetque in se cavitatem, ampliorem in puerulis, & ad septimum annum tenui squama, instar favorum apum circumseptam, mucoque repletam, in adultis reficcato humore diminutam. Componitur enim *interior hæc dentium substantia*, ut in calcinatis dentibus observa-

vit

vit Nobiliss. *Dominic. Galiardi in Anat. off. nov. invent. illustr.* mihi à Famigratissimo per universum Belgium Anatomico DD. *Ant. Nuckio* in Celebert Lugdun. Univ. Anat. & Chir P. P. meritissimo, ex singulari, qua erga exteros pollet, humanitate, communicata *part. 1. c. 2. obs. 2. cum annexa icone 3. Tab. 2.* ex innumerabilibus ac validissimis filamentis, pilorum more, quasi perpendiculariter à superficie interioris substantiæ elevatis, quorum nonnulla etiam intra dictam substantiam paululum radicata conspiciuntur; & sane adeo mirifico modo inter se disposita ac ordinata sunt, ut quasi parallela videantur, inter se contigua tamen sunt, ac concrescibili succo tenacissime inter se hærentia: hanc vero opinionem, tanquam nostro genio minus aridentem, ipsi remittimus Auctori, persuasi nos melius facturos, si eandem cum Clarissimo *Bidloo in Anat. C. H. Tab. 92.* foveamus sententiam, qui ope microscopii lamellas ac strias osseas in iis observavit, quas quidem & intercedunt tubuli (Hollandis Pypen vocati) & ab oculatissimo Microscopiorum hodierno Inventore Dn. *Ant. van Leeuwenhæck* mihi præsentit. t. ad oculum clare, una cum aliis sane non contemnendis experimentis, demonstrati, ubi & in vexati Eboris particula experimenta reiterata exhibebantur, licet ob pororum angustiam majorem non adeo: & in priori essent dignoscibiles; ex quo sua & ipse depromsit supra memoratus *Gottofr. Bidloo*. Hoc totum magis distincte etiam in dentibus puerorum observatur à *Th. Barthol l. f. d.* & præcipue in molaribus ac nondum penitus obduratis, sed adhuc intra suos alveolos latitantibus, qui tamen diu insolari debent, donec sponte sua plurimæ scissuræ appareant: quod citius etiam accidet, si frequenter madefiant. Dicendum etiam aliquid de naturali *dentium albedine*, dependente à minimis eorum poris (uti supr. memoravi) quam ita concipimus: Radii scil. incidentes in eam foras reflectuntur ad nostros oculos: quo igitur substantia ipsorum durior fuerit & politior, sicque æqualior, eo magis albicant: contrarium vero si obtineat, ad nigredinem vergit eorum color: quod exinde etiam

ex parte probatur, quod, qui nimio Sacchari usu delectantur, item alimenta sæpe sumentibus nimis calida eos nigricantes habent; in his enim culpantur particulæ vehementi in motu constitutæ, quæ poros earum laxant: in prioribus vero Saccharum ob particulas *¶*inas accusatur, quæ, cum sint admodum acutæ, pertebrant dentium substantiam, variosque & amplos efformant poros, in quibus cum radii lucidi in eos incidentes suffocentur, nigricans color oboritur, prout abunde ex *Dioptrica Cartesii* sumus edocti. *Conf. tr. de Hom. Viri Med. simul & Philosophi, Th. Craanen c. 5. p. m. 33.*

§. 4.

STRUCTURA aliâs dentes sunt læves ac æquales, & nudi, parte qua ex alveolis extant, nulloque periosteo obvoluti. In quadrupedibus, & præcipue in vitulorum dentibus, *¶*lmus naturæ perscrutator *Malpighius* internam structuram detexit, & egregie in suis iconibus *lib. de Anat. plant.* expressit. In hominis vero dentibus internæ partis structura valde obscura est; nam quamvis hæc pars calcinetur, variisque liquoribus emollientibus ac dissolventibus maceretur, ac licet per medium dissectam, aut in minutas partes trituratam perfectissimo quovis microscopio intueamur, nullatenus sufficienter percipi potest; quare & ingenue fateatur Doctiss. *Dom. Galiardi in Anat. Off. nov. inv. illust.* Romæque 1689. impr. p. 1. c. 2. obs. 2. licet egregie in vitulinis dentibus detecta sit, in humanis tamen hanc partem sibi adhuc absconditam videri. Hic diligenter notandum porro, quod *Adr. Spiegel. l. 2. de H. C. F. c. 13. p. 55.* refert, observatum esse à se dentium, præsertim incisorum (fortassis molarium legendum) caninorumque radices, quibus alveoli infiguntur, nonnunquam curva acutie latius præsepiolis suis infigi, quo fit ut plurimum roboris ipsa articulatio nanciscatur, sed admodum periculose ipsi postea dentes evellantur, cum cedere nequeant, nisi pars quædam una de ipso alveolo auferatur, quod tamen sine gravissimis symptomatis nunquam accidit. Unde & periti Chirur-
gi manum his admoveere non audent; norunt enim illico vel digi-
tis

tis admotis contrectantes, utrum extrahi possint nec ne: itaque non omnes statim ad hanc operationem admittendi, sed illi demum, qui in ea se exercitarunt, quod, priusquam ad vivos accedant, in craniis demortuorum, recentibus præsertim, fieri debet, monente Excellentiss. *Dno Præside*, Patrono ac Promotore æviternum colendo. Servant autem hunc proprium semper sibi ordinem, ut incisores minores, majores canini, maximi molares, & inter hos posteriores sint. Dissimili denique ratione dentes quàm reliqua ossa constructi videntur, quoniam non solum medullio (de infantibus enim non loquor) seu parte spongiosa ut plurimum orbi sunt, verùm etiam nec in squamulas eos dissolvi posse (variis licet præparationibus adhibitis) multoties expertus est *Dom. Gagliardi. l. supr. laud.* nec in aliter figuratas particulas facile facessunt; quare non mirum, *pergit* idem, si nonnulli Anatomici dubitarint, an inter ossa connumeranda essent? Ob singularem itaque duritiem & compactissimam hanc substantiam non solum validius continuæ triturationi resistere possunt, sed etiam commodius reparari, si quæ in mandendis durioribus cibis eorum pars decedit, quæ per tubulos lamellis interjacentes facile apponitur. Neque enim repugnat partes adeo solidas eo nutrirî; nam quò magis ad minima coaptandæ particulæ reductæ sunt, eò melius firmissimè nutriendis partibus apponuntur ac inhaerent, ut innumeris experimentis constat, & ratio ipsa suadet. Si credimus iterum *Dom. Gagliardi. c. l.* in hac dentium structurâ considerandum præterea venit, quod interdum dentes peccent in *magnitudine aucta*, quando nimirum plus justo prominent, præsertim anteriores: nonnunquam etiam in *magnitudine imminuta*, & fiant dentes breviores; vel ob externas injurias, vel quando ob putredinem & cariem particulæ secedunt, ut habet *Gothofr. Mæbius in fund. Med. Phys. c. 9. §. 10.*

§. 5.

DIFFERUNT partim figura, partim officio. Dentes enim sunt triplicis ordinis, primo *Incisores* (vocantur & quibusdam

primores, vid. Doctiss. Viri Jac. Pancr. Brunonis, Patroni atque Præceptoris mei jugiter colendi *Lex. Castell. ren. p. m. 295, lit. D.*) Eorum in utraque maxilla sunt 4. acuti & lati: primo loco positi conspiciuntur, ut cibos statim arripere & mordendo discindere queant; Græc. *πρόθιοι*, *τομῆες* & *διχασῆρες* quoque dicuntur, unde & *Cæli Rhodig. Ant. L. l. 4. p. III. temnici* nuncupantur, rectè afferenti, quod ad literarum expressionem & enunciationem dentes conferant plurimum, præcipuè quidem primi. Primores hi & canini unica radice, molares duabus, tribus vel quatuor innituntur, uti de superioribus testantur *Gerh. Blasius in Comm. ad Vesl. p. 176. St. Blancard. An. Ref. p. 2. c. 32. Abuali Ibinssina*, vulgo *Avicenna* vocatus, solum genuinis quartam radicem competere tradit. Molares autem inferiores ut plurimum radicibus præditi sunt duabus, ut ipsemet aliquoties in evulsis observavi, & mecum alii: cujus rei rationes has communiter dant Autores (1.) quod substantia maxillæ superioris mollior sit & rarior, quàm inferioris. (2.) quod inferiores gravitate suâ incumbant in radices, contra ac superiores, qui penduli sunt, adeoque de pluribus vinculis studiosa Mater, Natura, benignissimè his prospexit; superioresque insuper, & inferiores ad unam æqualem amussim fabricavit. Ubi & ex *Lindenio* hoc notabile, quod omnes fecerit geminos, & opposuerit non tantum dextris sinistros, sed & utrinque servârit eandem proportionem radicum, præsepiorum seu alveolorum, ligamentorum, vasorum, ceterorumque. Porro quum inter ridendum denudentur hi primi, *Risorii*, *γλασῖνοι* vocantur *Jul. Polluc. teste, Vid. ad h. l. quoque Celeberr. Georg. Wolffg. Wedelius, Fautor atque Patronus supra omnem laudem positus, in Physiol. M. sect. 3. c. 7. p. 110. & M. Sebiz. in spec. Pr. p. 2. sect. 4. c. 10.* Hos imprimis vocis articulationem juvare, ornatumque, si absque vitio sint formati, addere scribit *Mæbius l. f. dict.* ideoque & illis animalibus, quæ cibum non masticatum deglutiunt, conceduntur, quo mediantibus iis prædam arripiant atque evellant, v. gr. piscibus nonnullis & ruminantibus plerisque: Vid. *Famigeratiss. Viri Joh. Bohm;*

Bohnii Circ. Anat. Physiol. prog. 9. p. m. 131. Proximi incisioribus, acuti & canini vulgo dicti, ad majus robur quasi succenturiati adstant, κυνοδόντες à figuræ similitudine, canum dentes repræsentante, denominati, itemque *oculares*, quoniam cum oculis, ope exilis propaginis nervorum oculos moventium ad ipsos dimissæ, peculiarem συμπάθειαν habere creduntur, quam tamen negat *Isbr. Diermerbroeck Anat. l. 9. c. 10. q. v.* Apud *Artemidorum* μεσήλικες dici putantur. Ceterum dentes canini acuti & rotundi conspiciuntur, ut si quid propter duritiem sese præsciendi tenuerit, confringant. Succedunt denique *molares*, it: *molitores* *Blancardo & Blasio in Comm. ad Vesl. Synt. An. p. m. 174.* à molendo sic dicti, quod molant quasi cibum, eum comminuendo & lævigando; Græc. vocantur μῦλοι, μύλται & κραντήρες, teste communi Germaniæ Doctore *C. Hoffmanno Inst. Med. l. 2. c. 92. §. 7.* qui & plura in *Doctiss. Comment. ad Gal. l. II. de U. P. c. 8. sect. 9. p. 247. seqq.* ibid. de Dentibus differit, & Excell. *Brunone in Lex. M. l. c. Τράπεζα Ruffo, & Maxillares*, item *Mandibulares*, quia majorem partem occupant maxillæ, ut apud *G. Blasium* l. all. legere est. Hi ab officio ita dicti cibos molendo conterunt, cui finilatam & asperam seu inæqualem obtinent superficiem, latam ideò, ne quicquam eorum examen tam facilè subterfugere possit: asperam ad exactiorem molituram; hinc molitores lapides molares, si diuturno usu lævigati fuerint, malleis ferreis denuò excidunt atque exasperant. Quod enim priores dentes occeperunt, id perficiunt & complent molares. Vid. *Gottofr. Mæbius in fund. phys. c. 9. §. 14.* *Vidus Vidius l. 4. de Tuend. Val. c. 8. p. 194.* *Th. Barthol. An. Ref. l. 4. c. 13. p. m. 505. seq.* Famigeratiss. Vir *Georg. Wolffg. Wedelius in phys. med. s. 3. c. 7.* ait: reverà hanc esse quandam molam portatilem microcosmicam, pro individi ipsius usus confectam. Excell. *D. D. Hoffmannus in Doctiss. diff. phys. ad Horne microt. §. 13. p. m. 41.* Horum extremos duos non juvenili sed provectiore ætate prodeuntes *Hippocr. σωφρονιστήρες* dicti, *Lat. Genuini morum ac sapientiæ dentes* nuncupant; quos *Varro* post annos fere septenos enasci tradidit, teste *Cæli. Rhod.*

l. f. all. Vid. porro *Hadr. Spigel. l. 2. de H.C. F. c. 13. p. 17. G. Blasius in Comm. ad Vesl. p. m. 174. Isbr. Diemerbr. Anat. l. 9. c. 11. & Steph. Blanc. An. Ref. p. 2. c. 32.* Visi tamen etiam tum demum erumpere (subinde maximis cum cruciatibus, aliquando vero indolenter) quando sapere incipiunt homines, aliquando in summâ senectâ, uti notant *Aristoteles, Walæus, & alii, teste Th. Barthol. l. all. & undique Celeberr. Viro Casp. Hoffmann. Inst. M. l. 2. c. 92. §. 5. 6. & 7. q. vid.* Descriptionem vero satis accuratam dentis molaris videre licet apud *Cœl. Rhodiginum L. ant. l. 4. ubi ait, illam partem quæ gingivæ affidet, momiscum dici, superiorem vero, qua conficiuntur cibi, Trapezam, i. e. mensam, cavitates autem homiscos, veluti mortariola, spatium denique interlocatum dentibus harmum nuncupari.* Plura ad symmetriam ac proportionem horum dentium spectantia vide, sis, ap. *Barthol. Eustachium lib. pec. de Dent. c. 13.*

§. 6.

NUMERUM Dentium si quis inire vult, præsupponat oportet ætatem: nam hic nobis non sermo est de infantibus, sed de adultioribus. Plerumque enim in qualibet maxilla numerantur ad summum 16. idque in Viris, ordinariè 14. & is numerus mulieribus familiaris: qualem, id est duo de triginta, ipsis etiam assignat *Cœl. Rhodig. Ant. L. 1. 4. raroque plures in ipsis convisos: ait in homine vero (sub quo solum mares comprehendit) ad duos increcere & triginta, ut sint in totum illis 28. his autem 32. Confirmant hoc Barth. Eustach. l. p. de dent. c. 3. p. 8. qui pl. vid. Vidius l. 5. supr. C. Hoffmann l. d. §. 9. Th. Bartholin. An. Ref. l. 4. c. 12. Mæbius in fund. Ph. 1. 9. §. 13. Isbr. Diemerbr. An. l. all. p. 577. Gottofr. Bidloo Anat. C. H. figuris elegantiss. æneis adornata Tab. 92. Joh. van Horne in Microc. c. not. J. M. Hoffman. §. 13. p. m. 36. Honoratissimus Dn. Parens, in Inst. Med. syn. §. 10. Primores sc. incisores numero sunt 4. in qualibet maxilla (quibusdam etiam duo) canini duo, utrinque unus in maxilla: non enim multis caninis egebat homo, ait Th. Barth. l. all. cum sit animal*

man-

mansuetum, & manibus utatur; molarium plures sunt homini quàm incisorum, communiter autem numerantur 20. utrinque in qualibet maxilla 5. quamvis numerus variet, uti supra dictum. Diversitatem hanc molaribus inesse, qui modo plures sint, modo pauciores, raroque admodum debitum numerum explere, statuit *Adr. Spigel. lib. de H.C.F. 2. c. 13. p. 56.* Hic præterea legi etiam merentur ea, quæ *E. Eustach. l. Pec. de Dent. c. 29.* habet, ubi varias dentium formas, & numerum præter naturam institutum recenset, quod & alii passim annotarunt Viri docti.

§. 7.

COLLOCANTUR sive INFIGUNTUR dentes maxillarum alveolis: repeto verba Incomparabilis Germaniæ Archiatri Senisque sanctè venerandi, *Joh. Jac. Wepferi*, Viri antiquæ fidei & morum incorruptorum exemplaris, priscæ virtutis Germanicæ & Practici Sagacissimi, quem duplici nomine heic publicè nomino, scil. ob firmissimam cum Honoratiss. D. Parente amicitiam, & insignem favorem, quo aliàs multoties, maximè vero ante biennium me domi suæ Scaphusii beavit, illo tempore in castris Electoral. Saxonieis commorantem, eundemque continuare non destitit: quin super hoc meo themate consultus d. 19, Jan. A. 1691. prolixissimas benevolentia & Eruditionis summæ literas ad me in Belgium ablegavit, è quibus tanquam Cynosurâ accuratâ subinde deinceps quædam allegabo: Et nunc quidem ista: Maxilla utraque „in circuitu habet alveolos seu loculos pro dentibus, qui elapsis „dentibus sensim obliterantur & in calvariis per annos in ossuariis „conspicitur superficies illa, cui alveoli insculpti fuerant, „plana & æqualis. Maxillæ vestiuntur foris periosteo: superioris os maximum & quartum intus habet sinus, seu cavernas, „quas succingit membrana tenuis & nervea, prædita venis, „arteriis, vasisque lymphaticis. Per meatum vero singularem in „medio exsculptum feruntur quoque vasa sanguifera & nervi „aliorum tendentes, postquàm rimulos inferioribus partibus

im-

„impertierunt. In sinubus continetur alicubi medulla, ut quidam
 „credunt, nutritioni dentium inserviens: ob sanguifera vasa, sinus
 „maxillarum transeuntia, seu rupta, seu sponte osculis illorum resera-
 „tis, adurgente sanguine, imprimis in maxilla inferiore, vix com-
 „pescibilem hæmorrhagiam exortam aliquoties observavi. Utrius-
 „que maxillæ ossa circa alveolos fragilia sunt, etiam in maxilla in-
 „feriore, quamvis inferior alias sit dura & valida, magis tamen
 „superior, quæ spongiosior est sinuosiorque, unde finduntur, sæpe-
 „que in extractione dentium simul frustula abripiuntur, subsequen-
 „tibus nonnunquam gravissimis affectibus: Vinculis porro robustis,
 „quæ radicibus adhærent, alligantur præsepiolis suis. Hæc autem
 „vincula nihil esse aliud, quam vasa cum nervo, quæ ex magnis il-
 „lis ramis, maxillam intra suas laminas permeantibus & prope cani-
 „nos externe exeuntibus, membranula involuta singulis submittun-
 „tur, non vana nobis nascitur suspicio. *Connexionis* hujus mo-
 „dum Gomphosin, seu conclavationem Veteres appellarunt (quam-
 „vis accuratius distinguat Celeberr. D. D. Bruno in *Lex. Med.* p. 131.
 „ubi ita: *βόθριον* foveola significat alveolum & cavitatem cujus-
 „que dentis, quemadmodum phatnia ossa, quibus continentur
 „dentes, *Galenus de Off. c. 5.*) qua maxillis ut clavi infiguntur ligno:
Vid. ad. h. l. M. Sebiz. p. 2. sect. 4. c. 10. qui per *ἐναρθῶρες* speciem fieri
 „asserit, quæ *γὺμφωσις* dici meretur, *Th. Barthol. An. Ref. lib. 4. c. 12.*
Mæbium in fund. phys. c. 9. Isbr. Diemerb. An. l. 9. c. 10. Hadr. Spie-
gel. l. de H. C. F. c. 33. addentem pro diverso, quo adaptantur mo-
 „do, diversas etiam alias articulationum species confici videri. Con-
 „currit tamen etiam ratione membranarum & vinculorum *συνδάπτωσις*,
 „per quæ firmiter foveis suis alligantur, & *συσσάπτωσις*, si gingivarum
 „carnem spectes, inferiorem dentium partem ambitu suo firman-
 „tem: hinc illis nimia vi extractis summi dolores, rheumatismi,
 „& quandoque convulsiones succedunt, quam *Spigelii* opinionem
 „& suam facit *J. M. Hoffmann. in suis. not. ad Joh. van. Horne microc.*
§. 13. Ordo vero ipse dentium ac series dicitur phragmus *Cæ-
 Rhodig. l. d. p. 112.* tanquam sepem appelles. Controvertitur denique
 apud

apud nonnullos an dentes in primordio in homunculo, ut reliquæ partes, congeniti sint, vel potius aliis jam efformatis producantur : quæ sanè discrepantia facile dirimitur, si adhuc teneræ abortuum mandibulæ investigentur, in quibus, licet perexigui ac friabiles, suis alveolis inclusi ipsi etiam latitare conspiciuntur, ut non semel vidimus. Imo eorum origo ac incrementum non exiguam quidem admirationem affert; etenim in eorum principio nullum prorsus radicum vestigium reperitur, sed in ea parte ubi adesse debent, quadratum insculptum reperitur, in parte vero opposita, quâ è gingivis erumpere debent, prominentiæ nonnullæ exiguæ & non secus ac in quibusdam coronis acuminatæ, elevantur, & præcipuè circa peripheriam, relicto spatiò intermediò excavato, quo paulatim mox repleto, germinare incipit: à primordio tanquàm tubulus non perfectè rotundus propagatur, verum ulterius elongata in alios minores tubulos dividitur, qui, quò magis extenduntur, non solùm inter se distinctiores fiunt, verùm etiam sese acuminando, in perfectas radices abeunt. Quare natura in genesi inverso quodam ordine procedere testatur *Dom. Gagliardi Anat. nov. inv. illustr. p. 63. seq.* dum radices, quæ solent ante omnia erumpere, in dentibus ultimæ sunt. Prominentiæ verò illæ exiguæ in id videntur datæ, quo facilius, erumpentes, gingivam dividant. Quod fieri non posset, si tum essent prorsus lati & obtusi. Unde etiam primis eruptionis diebus acuminatum quid, instar acus prominentis, non autem latum aut cuneiforme, admoto digito, in tenellis sentitur, observante Magnifico *Dn. Præside*, cui succedentes sensim reliquæ partes excrescendo se applicant, dentemque formant.

§. 8.

VASA SANGUIFERA pariter obtinent dentes, tam arteriosa, quam venosa. De Arteriis nunc primum nobis dicendum erit. Feruntur hæ per foramina radicum, ad interiorem cavitationem pro nutritione & augmentatione penetrant: unde ex inflammatione dolor aliquando pulsatorius fit dentium, quem *Gale-*

nus in semet expertus est, testibus *Barth. Eustach. l. pec. de dent. c. 20. & seq.* ut & *Th. Barthol. lib. dict.* cuius & *Platerus* in fabro ferrario & *Clariss. Sengverdius* meminit. *Exerc. Phys. 7.* Hinc multum lucidi sanguinis ex dente perforato aliquando emanat, & nonnunquam ad mortem usque: prout *autem* testatur *B. Eustach. l. d.* De mensibus suppressis per elisi molaris alveolum singulis mensibus iusta quantitate rejectis exemplum videmus in *Rousseto lib. de hom. primord. & hist. aff.* Recipiunt vero singuli horum arteriam à carotidibus seu Soporalibus aliis dictis. Conf. *C. Hoffm. Inst. Med. L. all. §. 11. Gott. Mæbium in fund. M. Phys. c. 9. §. 12. p. 124. Riolan. l. 4. Encheir. An. c. 8. & Highmor. disq. anat. p. 260. teste L. Strauff. in Pal. Med. Progym. 23. p. 1. p. m. 357. Honoratiss. Dn. Parent. Synopsis. Instit. Med. §. 10. Blasius in Comm. ad Vesl. p. m. 171. Steph. Blancard. An. ref. l. c.* Oriuntur arteriæ hæ ab externarum Carotidum ramis, anteriore & posteriore. A posteriore arteriæ arteriæ binæ sub aure maxillam inferiorem ingrediuntur, & secundum ejus longitudinem in omnium dentium inferorum radices disseminantur. Hisce in vasis statuit *Mæbius l. jam all.* humores acres unà cum sanguine dentes provenire, quibus illorum membranula exquisitè sentiens & interiorem eorum cavitatem succingens eroditur, unde dolores illi dentium exquisitissimi ortum ducunt. Quod concedimus, si dens integer minimeque erofus sit, alias enim non opus est iis ambagibus. Anterior aut furculus ad aurem dividitur, ramulumque quendam ad maxillarem superiorem emittit, qui dentibus superioribus inservit, atque inde per tempora ac frontem capitisque anteriora in musculos, cæterasque faciei partes superiores, usque ad capitis fastigium absumptus repit. *Helmont. in tr. de alim. tart. in potu §. 24. p. m. 251. b.* aliam fovet sententiam, ubi ita scribit: Notandum, dentem nedum in sui fundo seu radice nutriri, sed etiam lateraliter ex ipsis gingivis. Testes sunt ipsæ gingivæ cruentæ, vel minus sanæ, dentibus non aptè cohærentes, qui caveas seu fossulas ad dentem malè nutritum abinde ab suæ indispositio-

nis exordio relinquunt, dentemque nigrore extravenati sui cruoris tingant; tum etiam postremo, quod dens subter gingivam acutissimi sit sensus, quo extra eam caret. Verum Helmontii hæc nova & anatomicis observationibus nullis fulta sententia doctiorum applausum minime meretur. Mitto ergo hæc & ad *venulas* me recipio, quibus à provida Natura cernuntur donati. Proveniunt autem eadem à *Jugulari interna*, in duos ramos, exteriorem ac interiorem divisa: ab interiori dentes maxillæ superioris omnes venas habent: ab exteriori inferioris: Conf. *C. Hoffm. Inst. M. l. c. Vidus Vidius de Tuend. Val. l. 4. c. 8. Hadr. Spigel. l. 2. de H. C. F. c. 13. p. 56. Gerh. Blasius in Comm. ad Vesl. p. 172.* In homine illas non ita manifestè (uti nec per venæ tunicæ oculo adnatæ) sed in bove manifestissimè conspici, Auctor est *Th. Barthol. An. Ref. l. 4. c. 12. Isbr. Diemerbr. An. l. 9. c. 10.* Hæ pro revehendo sanguine post nutritionem & augmentationem continuam dentibus inserviunt: Et quia nihil solet incustoditum natura relinquere, misit unâ propagines piæ matris valdè sensilis, quæ cavitates illas intrinsecus totas oblnit. Vid. *Sebizii Disp. 1. de Dent. §. 9.*

Insuper à Polydædala Natura dentes NERVULIS mollibus & tenuibus quamplurimis instructos esse videmus, sensus munia partim, partim roboris exsequendi gratia, videlicet prout ipsis cum animale affundunt, à tertio nervorum cerebri vulgo dicto conjugio propagatis, ut patet ex *Galeno l. 16. V. P. c. 3. Bauhin. Theatr. Anat. l. 13. c. 77. p. 918. Zacut. Lusit. l. 1. Med. P. P. Hist. 67. p. 507. seq. C. Hoffm. Inst. Med. L. all. & in Comm. ad Gal. l. XI. de V. P. c. 8. Hadr. Spigelio l. jam laud. Mæbio in fund. phys. c. 9. §. 12.* A. quarti paris ramo refert *Joh. Veslingius in synt. An. c. 13. Isbr. Diemerbr. Anat. l. c. Steph. Blancard. An. Ref. part. 2. c. 32* qui vero *part. 1. c. 11. in Neurolog. p. 154 Willisium* secutus aliter sentit. In homine licet horum vasculorum ingressus commode demonstrari nequeat, in brutis majoribus tamen experientia hoc negotium reddit clarius. Nam si bovis maxilla interior aperiatur, mox ca-

vitas medullam continens & 3. vascula, arteria, vena, nervus, membranula peculiari obvoluta occurrunt: Discissa vero membranula, nervus ex pluribus quasi funiculis conflatus videtur, inter quos arteriæ venæque propagines feruntur. Membranula autem sublevata, fibræ nonnullæ telis aranearum similes ab ea ad dentium radices protendi conspiciuntur, & si molaris vel incisivus sensim è proprio alveolo extrahatur, fibras istas gracillimas dentis radici adhærere & è maxillæ cavitate extendi, observatu facile est. Hanc rem in homine se eodem modo habere, nemo est qui dubitat: manifesta per maxillam inferiorem præsertim & ampla satis, etiam in sceletis, patente via. Quo referantur & illa quæ habet *B. Eustach. lib. pec. de Dent. c. 21. seq.* A quinti paris ramo, *Th. Bartholino* dicto, ramulos quoque ad dentes abire docet *Riolanus Anthropol. l. 4. c. 2.* is enim quintam conjugationem in majorem & minorem surculum dirimit; à posteriori surculo hos tantummodo mutari autumat dentes. Accuratisissimus hujus sæculi Neurographus *Vieussens, Medicus Manspelicens. l. 3. Neurogr. Univ. c. 3. p. m. 172. Edit. Lugdun. in. fol.* è quintæ conjugationis nervo anteriori hujusque ramo minore inferiore nervos potiri dentes statuit, cui merito & nos subscribimus: Idem enim sagacissimus Vir observavit prædictum ramum minorem inferiorem, ubi è cranio per tertium alterutris lateris foramen emerfit, in tres ramulos dividi, quorum primus, postquam surculos musculo masseteri, faciei integumentis, gingivarum carni, & radicibus dentium maxillæ superioris impertit, finem peculiarem ossis infimam orbitæ partem constituentis subire: figuram insuper Tab. æneæ solertissime incisam pro uberiori mentis indagine hisce subjunxit, quæ pag. 175. ejusd. l. sese exhibet. Porro è rami majoris ac posterioris nervi quintæ conjug. secunda ac media propagine, uno emissio surculo, finem intra os mandibulæ inferioris excavatum ingredi testatur prælaudatus Auctor p. seq. lib. d. ubi plures exserit fibrillas, quæ dentium radices penetrant, ita ut nervæ ejusmodi fibrillæ arteriis, ab arteria carotide productis, & venulis in venam jugularem internam desinentibus

tibus comitatæ per foramina fere insensilia dentium radicibus incisæ, exiguos sinus intra dentes ipsos excavatos subeant, & inibi quemadmodum in exiguis sinibus dentium maxillæ superioris, una cum membranis vasorum ipsas concomitantium ita explicentur, ut in membranam abeant, quæ oblongæ vesiculæ figuram referat & in vehementissimis Dentium Doloribus afficiatur: Conf. hic merito suo subtiliss. Nervorum Scrutator *Jh. Willis. l. de cerebri Anat. c. 17. & cap. 22.* cujus opinionem supra laudatus Dn. *Vicussens* pluribus confirmatam nobis tradit, quæ verba quoque è *VVilfio l. c.* repetit *Steph. Blancard. A. R. p. 1. c. 11. in Neurol.* quod & ante hos notavit Clariss. *Barth. Eustach. l. p. de Dent. c. 25.* Præterea eadem secunda sc. ac media propago ad radicem quarti dentis molaris pervenit, ubi postea in duos furculos dirimitur, sc. in minorem ac crassiorem, de quo alibi apud ipsum prælaudatum *Vicussens* agitur.

§. 10.

De USU *Dentium* nunc etiam aliqua dicenda forent, sed cum eorum utilitas summe necessaria in vulgus quoque sit nota, ut nempe partim loquelæ recte efformandæ, partim quoque cibis apprehendendis, incidendis, comminuendis (uti supra jam cum memoravimus) ac probè masticaendis, tum etiam ad ornatum multum faciunt, testis est Excell. Dn. *Wedelius* Patronus & Hospes ætatem colendus, in *Theorem. suis part. 1. sect. 4.* partim vero etiam pro robore ac propria tutela in animantibus conducunt, de quibus *Barth. Eustach. lib. pec. de Dent.* aliqui doctissimi Viri pluribus dudum egerunt, ulteriori ac prolixiori huic labori lubens superse-
deo. Non tamen hic prætereo elegantem illam observationem, quam Clariss. Dn. *Gagliardi* loco supra laud. descr. in *Anat. Off. nov. inv. illustr. p. 62.* refert, de dentibus chalybe collis & præsertim in externo eorum involucro, interdum non secus ac filices percussos scintillas igneas emittentibus: quare hoc non erit speciale ossium Leonum privilegium, ut aliqui opinati sunt: & denique si vera sunt quæ de quibusdam narrantur, qui scintillas igneas ex ore emis-
erunt, stante dicta observatione, prodigiosum non existi-

mandum fore crederem, cum vel ex forti dentium inter se confri-
 catione, vel ex trituratione valida alicujus solidæ ac facile ignibilis
 materiæ resultare potuisse, non sit prorsus rationi dissonum. Mi-
 rum videtur *Lud. Cæl. Rhodigino Ant. Lect. l. 4. p. III.* quod avi-
 bus attributi hi non sint, rationem ex siccitate calida petenti, quæ
 nec præmansum cibum valeat conficere; verum hic aliud edocti,
 pace Tanti Viri, melius reputamus statui à modernis, dentium lo-
 cum in istiusmodi animantibus rectissime rostrum vario modo fi-
 guratum ac incurvatum supplere. Inesse denique præagia dentibus
 credidit *Aristoteles*: nam quibus rariores fuerint, haud ita diu
 vivere opinatus est, quoniam quæ dentium ordine sint prædita nu-
 merosiore, esse item vitæ productioris, quod virorum exemplo,
 quibus plures quam foeminis tribuit, confirmare annuitur; sed uti
 hoc postremum infirmo stare mihi videtur talo, sic primum tamen
 non carere ratione arbitror. Indicant enim dentes multi robur &
 materiæ copiam formando foetui fuisse, unde & robustum corpus
 ac viribus valens exsurgere necessum est. Iccirco, quoniam ordo
 nos jubet, ut ad propositum redeamus, à quo digressi sumus, ne
 prolixiores in Dentium Scrutinio Amico Lectori nauscam paria-
 mus, recto tramite aggredior nunc

CAPUT III.

§. I.

Gingivarum Carnem (à gignendis dentibus dictam *Isidoro l.*
II. orig. c. 1. a. ut Melch. Sebiz. in sp. M. Pr. vult, non quod
 dentes gignat, sed quòd dentitionis tempore perforetur, & ge-
 nitos jam dentes erumpere sinat: *part. 2. sect. 4. c. 7.*) meritò ab
 Auctoribus pro genuino Parulidis subjecto ab omnibus habetur,
 prout in anteced. ex parte ostendi; de Epulide autem potest dubi-
 tari, an non etiam ex corrupti dentis radicibus earumque internam
 cavitatem vestiente membranula oriri possit, prout ex observa-
 tio-

tionibus, infra, ubi de causis agimus, à nobis afferendis, clarius patefcet. Interim gingivarum constitutionis notitiam tam ad Epulidis, quàm ad Parulidis indolem, generationis modum & curationem recte perfpiciendam summè necessariam existimavit ὁδὴγὴς meus, Magnus *Wepferus*: deprehendunt autem Anatomici esse carnem sui generis, sicque à *C. Hoffmanno Inst. M. l. 2. c. 92.* & *Th. Craanen in tr. de Hom. c. 6.* salutatur, cujus substantiam ac vasa nunc paululum contemplabimur. Antequàm verò id fiat, auctoritarem Virorum gravissimorum, celebrique Praxi clarissimorum, hæc mecum confirmantium & illas pro subjecto habentium, adducemus; inter quos haud ultimo loco nominandus *Dan. Sennert in Praxi l. 2. part. 1. c. 16.* cujus beatissimos manes adhucdum veneramur, it. *Jonstonus in Synt. Univ. med. Pr. l. 5. 5. Tit. 12. Vict. Trincavellius l. 3. sect. 6. c. 2.* & *P. Forest. l. 14. obs. Med. c. 16.* &c.

§. 2.

Proinde ut fidem datam servemus, *gingivarum substantiæ, structuræ, vasorumque* declarationi paulisper vacare oportet; quoniam eadem tanquam τὸ πρῶτον ὑποκείμενον hoc in casu omnibus habentur; hæc etenim tam in superiori quàm inferiori maxilla, faciliè visum nostrum subeunt. Constituit verò eas caro duriuscula & immobilis, quæ dentes instar alicujus valli munit, quâ de re videri possunt *Th. Barthol. An. Ref. l. 3. c. 12. M. Sebiz. Sp. M. Pr. p. 2. sect. 4. c. 7. Isbr. Diemerbr. Anat. l. 3. c. 22.* aut, ut utar verbis *Magnif. Wepferi*, utriusque maxillæ & dentium gingivæ sunt caro sui generis, immobilis sc. in extremo ambitu maxillarum dentes in suis alveolis detinens, instar vinculi aut ligamenti & quasi circumvallans, non tamen subiens cavitatem alveolorum. Caro hæc ubi proximè attingit dentes, duriuscula est, ut officium ligamenti seu vinculi præstare possit: magis induratur alveolis oblitteratis, unde in edentulis dentium vices agit, atque aliquo modo masticationi inservit. Prope osseam tetigit in vetulâ, cui duo tan-

tantum dentes supererant, unus in superiore, alter in inferiore maxilla. Utcunque arte dentibus adhæreat, nihilominus vel unguibus vel spatulâ obtusâ non difficulter ab iisdem separatur: quod Chirurghi periti ante extractionem facere solent, non secus ac cutis extremum, radicem seu Lunulam unguium ambiens, facile secernitur ab illis qui exuvias digitorum præavere volunt. Reliqua gingivarum caro tenera est, unde à Gr. *ἐλας* vocantur. Diversam non nihil ab his fovet opinionem *Joh. van Horne in Microc. sua p. m. 15.* gingivarum substantiam mollem ac fungosam pronuncians. Ceterum *carnem* esse diximus, quod rubor & facilis cruentatio, (qui rubicundus color indicat vasculorum sanguiferorum hinc inde discurrentium copiam) tum, si absenta fuerit, prompta itidem regeneratio indicare videntur; *fungosam* verò eandem vel potius glandulosam suo modo existere, ex humorum absorptorum citâ intumescencia, affluxum sequente, cognoscimus. Propius quoque ad hæc accedere videtur *Steph. Blancard: An. Ref. l. c.* dum ait, plurimis præterea glandulosis acinis gingivas scatere, ex quibus continuo humor quidam extillat: cujus ulteriorem fidem nobis facit *Nic. Stenol. de gland. oris §. 21.* qui ex plurimis glandulosæ carnis quasi fragmentis, immo glomis fibrarum, nervorum, vasorumque & membranarum ope inter se connexis constitui vult. *Gottofr. Bidloo Anat. C. H. Tab. 13.* gingivarum carnem fibrosam, instar lamellarum juxta se positarum, dentem quodammodo circumambulantem, ejus adaucta per microscopium structura proponit, glandulasque fibrarum harum ductibus interfitas in affixa Icone X. clare demonstrat, & *seq. Tab. 14. fig. 4.* eandem superioris gingivæ carnem cum Palato communem esse ostendit & sub hac glandulas per ejus corpus numerosissimè dispersas, unâ cum fibrosis earundem connexionibus ibidem exhibet, Teguntur gingivæ membranâ seu cuticula simili illi, qua lingua partesque oris internæ operiuntur; imo eadem. *Vid. Diss. pec. Altdorfi hab. à J. D. Mullero Anno 1675. p. 15.*

§. 3.

Mollem adhæc carnem cum Doctiss. Viro *Joh. van Horne l. f. all.* statuimus; puta s. n. in juvenibus & consistentis ætatis hominibus; in adultis enim & edentulis aliter se habet, dum resicata cartilagineam acquirit duritiem, mandibulamque senibus pro scipione esse juvat, teste *J. M. Hoffmanno in not. ad J. van Horne Microc. §. 13.* hocque pactò optimè conciliari possunt illi Auctores *§. anteced. all.* qui gingivarum carni duritiem attribuunt quandam, si suam opinionem pro ratione ætatis conceptam, cum nostra velint conjungere. Infinita pariter *Vascula* sanguifera hic obveniunt, tam *arteriosa*, quàm *Venosa* ab iis, quæ ad dentes itare dictum est, teste *C. Hoffman. Inst. M. l. 2. c. 92. §. 13. & Vido Vidio l. 4. de T. Val. c. 8.* in quem finem, *Coleberr. Vir M. Ettmuller. Oper. in fol. ed. p. I. Coll. Pr. c. 3.* annotatum vult, nutriri dentem non solum per propria sua vascula, arteriolas ac venulas, circa sui radicem implantatas, sed lateraliter etiam ex adhærentibus ipsis gingivis: quam sententiam ab *Helmontio* hausit, nos autem vanam esse supra ostendimus. Nihil equidem per poros transsudante sanguine nutriri potest, omnium vero minime ossa, quæ ne guttam sanguinis recipere, ipsosque dentes ejus nihil prorsus continere, multo videtur veritati convenientius: vasa autem ex gingivis in dentes abeuntia hætenus nondum innotuere. *Nervulis* demum gaudere plurimis, ipse testatur sensus, veluti, quibus intempestivè parulides aperiuntur, abundè experiuntur. Et quidem, expansiones fibrillarum nervearum admodum sensibilium conspectui nostro in *anopsia* cuilibet patent, hæque à prioribus, à solertissimo *Willisio* & *R. Vieussens antec. cap. §. 10.* memoratis producantur, qui evolvi possunt. *Lymphaticis* etiam gingivam præditam esse vasis, statuit *l'argumentat & Wepferus*, in laudatis ad me literis. *Blancard. in Anat. Ref.* (quem & supra tetigimus) acinos glandulosos adesse conjicit ex perpetuo illarum madore; nam nudis oculis non conspici, quæ tamen conjectura satis est infirma: mador enim ex ductibus salivalibus, & glandulis oris provenire posset.

§. 4.

USUM Gingivarum quod spectat, aliàs is habetur, ut densum ordinem obsepiat, atque oppletis eorum intervallis, vacillaturam eorum compagem firmet, nec minus oris ornamento inserviat; immo in edentulis aliquid ad ciborum contritionem faciat: *Vid. Blancard. A. R. p. 1. c. 16. 7. M. Hoffmann. l. laud. & Th. Bartholin. l. c. His adde Vid. Vidium l. 4. de T. Val. c. 8. M. Sebiz. Sp. P. M. l. d. Zacut. Lufit. Hist. M. l. 6. p. 923.* Nos autem cum pace tantorum virorum hæc vix admitti posse existimamus; non enim incredibile molliissimam carnem durissimis dentibus firmitudinem præstare posse, qui alveolis suis, ea etiam sublata, firmissimè inhærent, vel integrâ etiam gingiva, si quid p. n. ipsis accidar, deprehenduntur vacillare; itaque cum ad salivam augendam, tum maximè ad contegenda maxillarum ossa, quæ nuda existere admodum erat inconveniens, hic appositas esse arbitramur.

§. 5.

Declarato itaque subjecto, ad CAUSARUM scrutinium me accingo, nam tum demum ex sententia *Aristotelis* scimus, quando causas cognoscimus. De Parulide autem primo erimus solliciti, & cum duplici serie nobis obveniant, sc. immediata seu proxima & mediata, quæ vel propinquior vel remotior habetur, de singulis ordine loquar. A CAUSA autem IMMEDIATA seu PROXIMA exordiri placet: hanc optimè assignamus inflammationi in gingivis obviæ; in omni enim cum Parulide, tum Epulide observatur prius inflammatio, quæ ob spongiosam & mollem gingivarum raritatem intumescenciam interdum tantam causatur, ut dentes molares obtegantur, de quâ re *Vid. Jonston. in Synt. Un. Med. Pr. l. 3. tit. 12. Goræus. in def. Med. lit. E. Zacut. Lufit. Prax. Admir. l. 1. obs. 93. P. Sorbait Med. Pr. l. c. Petr. Forestus obs. Med. l. 14. obs. 16. Schmitz. in Comp. Pr. c. not. Rumpffii. p. cit.* Sunt enim gingivæ per dictam suam stru-

structuram idoneæ, quibus ingens affluentis materiæ copia continetur, & hoc pacto Parulis constituitur. Ast cum id non uno contingat modo, nec sponte sua vel secundum naturam, visendæ erunt aliæ causæ, principem hanc inferentes læsionem.

§. 6.

CAUSÆ MEDIATÆ & quidem *propinquioris* vicem suppleant omnia illa, quæ activitate sua spongiosam, vel potius glandulosam gingivarum carnem plus justo tendere norunt, item crebro novi sanguinis alluentis appulsu has sensim sensimque laxare calidiorique solent inflammare. Adsunt vero primo statim & in limine Humores: neque enim multiplices ab Auctoribus descriptæ intemperies absque M. S. contemplatione sufficienter exponi queunt, quoties nempe sanguis particulis calidis ac biliosis, vel serosis acribus abundans ei occasionem præbet, teste *Foresto obs. Med. l.c.* Ubi nimirum humores nimium affluentes serosi, acres, biliosi, nimiaque alluvie gingivarum substantiam distendendo attollunt, ibidemque subsistunt, quales in scorbuticis alias solent observari, valdeque ipsis familiares esse constat. Hinc forsan conjecturari licet, M. S. copioso & acri imprægnatam esse, quæ si huc propellatur, plurimis suis particulis, heterogeneis, ac corrosivis firmè, scindendo & pungendo facilè perrumpit vascula gingivarum sanguifera, ac vellicando multas ægro creare solet molestias, siquidem in scorbutico maculæ rubicundæ & lividæ per totum corpus dispersæ sufficiens nobis testimonium perhibent, quatenus & illud acre, corrosivum, fixum aperit oscula vasorum capillarium, sub cute excurrentium, quæ proinde sanguinem fundunt, qui extravasatur, & sub cute delitescens, translucet, maculamque constituit vel rubicundam, vel lividam, prout ad alkalicum aut acidum sanguinis corruptio magis inclinat. Frequentissimè verò ista gingivarum mala oriuntur *saliva*, vel in genere acriore, vel in specie scorbutico sapore sive

vitioso acri Se inquinatæ culpa (prout jam diximus) à qua *tonus fibrarum* gingivarum resolvi & emolliri, penetrari eadem, & plus minus successive, non raro sensibili admodum cum pruritu erodi assolent: De his pluribus consule *M. Ettmüller. Oper. in fol. p. 1. coll. pr. c. 3.* Neque exors culpa planè habendum erit acidum, quod adhuc plus præstare poterit, si sanguini insit, quoniam ejus partes divisæ facilius penetrant quosvis partium poros subtilitate sua. Accedit harum particularum figura, ab utroque latere seindens, hoc in casu pollicem mihi premente ipso Celeberrimo Lugdunensium quondam sydere, *B. D. Craanenio, Oecon. Anim. part. 1. quæst. 14. & tr. de Hom. c. 6.* addente non semper signum reciprocum esse scorbuti cruentationem gingivarum, quoniam illa vascula propius in uno homine quam in alio ad superficiem earum excurrere visum est, adeoque facilius ab externis injuriis affici; præterea caro gingivarum etiam variat, in uno enim subjecto mollior & tenuior, in alio crassior & firmior esse solet, & hinc vascula minime inter se cohererent firmo nexu, ut propterea facile distrumpantur. Porro in iis qui medicamentis Mercuriabilibus utuntur, multo Mercurio acri onustus esse potest, adeoque etiam facile illa perrumpere, si- que gingivarum hæmorrhagiam parere; quis ergo semper scorbutum adesse ex hac tam audacter colliget? *Vide sis p. adh. l. in Disp. inaug. Altdorfi habita à D. J. D. Müllero, ubi & th. 18. Clariss. D. D. Jac. Barneri* mentionem facit, ob sibi communicatam observationem, qui Studiosum noverat quendam, cui tam acris exstillabat sanguis, ut cum sputo rejectus non tantum chartam prorsus exederet, ac foraminulentam redderet, sed ipsum etiam in quem exspuebat, murum: ut & *Anton. Weber. Disp. inaug. de scorb. Lugd. Bat. 1646. hab. th. 34.* dicentem: gingivarum sanguinolentiam, laxitatem, putredinem ac fœtorem *Plinium & Strabonem* uno nomine stomacacen appellasse, quod & alibi nos legisse recordamur. Sic pro signo concomitante scorbuti habet *Doleus in Encycl. M. Th. Pr. l. 3. c. 12.* cum ex gingivis præter consuetudinem sanguis facile exprimitur: Cruorem etiam si leviter attingantur e-

mittere,

mittere, qui grave olear, testatur *M. Sebiz. Sp. M. P. part. 2. sect. 4. c. 8.* causa mali sanguini seroso vitioso, & corrupto, qui copiosius ad gingivas fluit, assignata: qui interdum ex vitiosorum humorum vaporibus à ventriculo ascendentibus gigni cum *V. Trincavell. l. 3. sect. 6. c. 2.* credunt, maximè falluntur, cum non in remotis alienisque quærendum sit agris, quod propius & domi quasi nascitur; Hæc *ὡς ἐν πηγῶν* de scorbuto diximus.

§. 7.

Sed properandum nobis est ad CAUSAS MEDIATAS REMOTIORES, ubi in classe rerum primo naturalium deprehendimus *ætatem*. Tam juvenilis autem quam infantilis huic malo obnoxia est, quod notarunt Practici expertissimi: de infantili inter alios vid. & *Omnibon. Ferrar. de Art. M. Infant l. 3. c. 30.* Sexus nulla hic prærogativa est, neque sequioris major in morbum propensio; quamvis nonnulli vitam hujus sedentariam nullibi non soleant inculpare. Hinc *ἰατρικώτατ* & *Wepferus ita: Nullus sexus, nulla ætas dentata est*, cui non quandoque gingivæ hunc versus linguam, aut platum in utraque maxilla tumore inflammatorio corripiantur, palerumque præcedente vel comitante odontalgia: quandoque simul horrendè malæ intumescunt, idque ob circulum sanguinis, ex arteriarum ramusculis in furculos venosos & Lymphaticos, impeditum, vel in gingivis, vel circa radices dentium, subinde in utroque loco simul.

§. 8.

Res nonnaturales quoque suis heic minime destituuntur viribus. Experiuntur id incommodi illi, qui sub *aere* à salso maris halitu infecto degunt, quem auctores frigido humido credunt peccare, sed falluntur. Venti quibusdam etiam haud innocenter accusati; commovent enim humores, ac catarrhis ansam subministrant, quod in illis consuetum esse, qui in locis vivunt aquosis & humidis, quale sunt nautæ & piscatores, docente *P. Foresto. Obs. Med. l. 14. Obs. 16. p. 117.* Vide & *M. Sebiz in Sp. M. Pr. part. 2. sect. 4. c. 8. & Vis. Trincav. in Euch. Med. l. 3. sect. 6. c. 2. p. m. 427.* Huc pertinet

quod *Hippocr. sect. aph. 21.* æstivum aerem accusat, dum æstate cum aliis etiam *σωμάτων ἑλκώσις* provenire asserit: quod locum habet, tum quia sanguis tum temporis calidior est, tum etiam quod acriorem & fixiorem fieri, exhalantibus subtilioribus particulis, rationi consentaneum est. *Alimenta* calida, salsa, acia, præsertim carnes & conditæ & fumo induratæ omniaque illa, quæ in scorbuto acculari solent: item caseus antiquus, rancidus, putrilaginosus, de quo *Lud. Nonnius l. 2. c. 17.* maximopere vero *Tyrotarichus*, de quo *Cicero ad Papir, Pætum l. 9. & Artic. l. 4. & Erasmi chiliad. 5. cent. 1. adag. 16. f. m. 1061. & Apicius. l. 4. ac. Cæli Rhodig. l. 3. c. 26. ap. Auctorem Fori Rom. T. 3. f. 1004.* symbolum conferre possunt. Sic *Forestus Obs. 16. l. 14.* in propria uxore idem observavit, cum tempore quadragesimali hælecibus & sis, tum fumo induratis, supra modum delectata, intemperantius ea in cibum adhibuisset. Præsertim vero Saccharum gingivis atque dentibus valde nocere asserit *Schenck l. 1. Obs. p. 200. Sebiz. l. 2. de fac. alim. p. 525. & Vogler. Dietet. comm. c. 9. p. 33.* A quo tamen, num in hoc affectu aliquid metuendum sit, dubium videtur. Potus quoque generosior, humori vitali pabulum largius subministrando, hocque modo sanguinem accendendo, morbo ansam dare potest, quod cuilibet est obvium judicare. Possemus & reliqua huc pertinentia variis edocere exemplis; verum quid nimix *Vigiliæ*, longior *somnus*: *Excretorum* pariter ac *retentorum* negligenter habita ratio, *motus corporis & animi* modum excedentes in M. S. valdè alteranda, eaque concitandâ præstare valeant, vel obiter in hoc argumento versatum latere vix potest: *Vide, sis, Horst, in lib. de Tuend. S. Stud. Quercet, in Dietet.* aliosque plures,

S. 9.

Res p. n. uti variæ, ita nec minoris momenti sunt; sic *P. de Largelata l. all. f. 46. a.* inquit: *Ista apostemata quandoque fiunt à materia descendente à capite, & quandoque etiam ob communitatē*
Ro-

*Stomachi & quandoque etiam propter aliam ægritudinem; prius assertum confirmat Expertissimi Wepferi observatio infra à nobis recensenda, de Nobili Erudito, cui post hemicraniam dextri lateris aliquot septimanarum tota dextra mala affecta est, si tamen hoc ad parulidem referri potest. In scorbuticis malum hoc frequenter accidere in præcedentibus dictum fuit, quod confirmat. M. Sebiz. p. 2. sect. 4. c. 8. P. Forest. l. d. M. Ettmüller. Oper. f. p. 1. Coll. Pr. c. 3. Dolæus in Encycl. M. Pr. l. c. Laur. Strauff. in Palæstr. M. p. 3. gymn. 14 Quare & multa colligere licet ex salivâ ejusmodi corrupta, ac vitiata in iis prædictam *διὰ θέρμης* obtinentibus. Post diuturnum acidi humoris vomitum ortam vidit Cardanus l. 12. de subtil.*

§. 10.

Haftenus de Parulide, nunc de Epulidis causis paucisagemus, quam præcipuè ex hac ipsa Parulide malè curata, aut serius aperta originem trahere, cum Auctoritas summorum Virorum, tum & observationes non sinunt nos dubitare; unde etiam plerumque videmus affectus istos Practicis conjungi & post Parulidem de Epulide ab ipsis sermonem institui; in exemplum citare possumus ex Græcis Aëtium & Æginetam, ex nostratibus plerosque Practicorum, qui istos affectus non prætermiserunt, & quorum passim jam supra facta est mentio. Lege cum primis Forest. l. d. Jonston. in synt. M. Pr. l. c. Viç. Trincavell. Ench. Med. l. 3. sect. 6, c. 2. Nonnunquam enim optimis etiam remediis & sedula curantis manu, quò minus id fiat, vel & quascunque tandem alias simul partes obsidente humore Epulis prorumpat, præcaveri non potest: quod evenire credi potest à malignitate latentis in vicinis glandulis feri, quam potissimum in summa acrimonia consistere, vel alia corruptissima ejus indole constitut, existimamus. Hinc & Aëtius & Ægineta & nostrates & reliqui auctores omnes, & in his etiam Chirurgus hujus seculi longe Expertissimus Petr. de Marchettis in Syllog. obs. Med. Chirurg. obs. 34. monent horum tumorum supurationem non expectandam esse, ne ossa corrumpantur, & fistulæ

fistulæ insignes, ægrè sanabiles, oriantur ; sed scalpello admoto maturè illos aperiendos, ne scil. pus, quod continent, acrimoni-
am contrahat & vicino sero communicet : quo facto vel ossium
caries, vel saltem Epulis cito pede consequitur : cujusmodi cor-
ruptio hic loci promptius quàm in aliis partibus contingit, quia
tota hæc oris interni substantia glandulis intertexta est, seroque
abundat, quòd sibi relictum promptius acrimoniam & cor-
ruptionem admittit, quàm ubi cum sanguine junctum eoque
temperatum est. Lubet isthæcaliquot Historiis, ab Incomparabili
Practico & Patrono meo summo *J. Jac. Wepfero*, communicatis
ulterius ostendere & in id propria ejus verba citare; quibus etsi
Epulidis & Parulidis nominatim nulla fiat mentio, eo tamen refe-
rendos esse istos affectus facilè patebit. Prænobilis quidam Vir,
„literis admodum deditus, 52. ann. staturæ longæ, Sanguineus,
„Hemicraniâ dextri lateris aliquot septimanis affligebatur, in qua
„oculus, tempus & bregma dextrum ad verticem usque doluit. Die
„12. Jul. 1668. mala dextra cum rubore valde intumuit, videbantur
„dentes in hoc latere vacillantes, ceu ceræ essent infixi : febricita-
„vit continuò, ita tamen ut rigores incertis periodis redirent, nunc
„semel, nunc bis in die, simulque dolor invaluit in toto dextro la-
„tere capitis, simulque ad vomitum stimulabatur. 14. Jul. demum
„in maxilla superiore, sed propè molarem canino vicinum, durum
„tumorem tango : statim imposui ficum inversam in lacte coctam
„cum fol. alth. Eodem die abscessus ruptus fuit, non in gingiva, sed
„supernè versus nares effluxit pus foetidissimum : febris inde re-
„misit : mala detumuit, arque magis d. 15. Jul. Postea d. 16. Jul. He-
„micrania, imprimis circa oculum, fere evanuit : foris pressò mysta-
„ce seu pariete inter nasum & labium per vices prodiit pus foetidum,
„dentes firmiores erant : tuberculum gingivæ subsidit : aliud tu-
„berculum in palato prope dentes dimidiæ Nucis Moschatæ
„magnitudinis etiam in latere dextro emerfit. d. 17. Jul. dolor cum
„tumore in mala penitus evanuit, pressa tamen mala pus aqueum
„foetidum prodiit. 19. Jul. tunc exsudare cœpit pus album coctum

„ex tuberculo in nare dextra conspicuo: presso tuberculo in pala-
 „to, prodiit pus in maxilla superiore. Citra incisionem vel in
 „maxilla superiore sive in palato, citraque cariem ossis, naribus
 „tractâ Aq. plantag. majoran. mell. rosac. &c. continuata impositio-
 „ne ficus, convaluit, nec quicquam molestiæ sensit ad ætatis
 „ann. 64. quo tempore ex vomica in pulmonibus rupta vivere
 „desiit. Nuper die 9. Jan. 1691. Rhinovii ad me adductus fuit
 „Fridolinus Hinni, puer satis robustus 13. annor. circiter, ab ali-
 „quot annis in maxilla inferiore dextra habuit fistulam ichorem
 „continuò stillantem: prope ipsius ostiola pendebant duo tubera
 „scrophulosa, avellana majora: Chirurgus extraxit dentem cario-
 „sum, quem fistulæ fomitem credebat, unde valde imminuti fue-
 „runt tumores & aliquot foraminula obliterabantur: duo super-
 „erant; unum crusta tegebatur, alterum subinde exsudavit quasi
 „parum feri: Stylo tenui non potui ad maxillæ os penetrare
 „citra cruoris profusionem: ab aliquot mensibus ipsi obortus est
 „alius tumor in maxilla sinistra, magnitudine N. M. simul sub or-
 „bita oculi ad nasi partem externam mala intumuit: extracto
 „dente molari, tumor gingivæ & malæ detumuerunt; in
 „gingiva tamen perstitit tumor magnitudine N. M. dimidiatæ,
 „foris vasis sanguiferis in minutissima capillamenta diremptis con-
 „spicius, attactu mollis: dum intus tumorem & foris malam
 „premo, ex molari, canino vicino, una atque altera guttula
 „puris exstillavit, multum autem puris crassiusculi, subviridis,
 „bene cocti, linguae incubuit: ore hiante & lingua spatula de-
 „pressa, labio superiore & mala sinistra fortius quoque pressis, vi-
 „deo pus simile copiosum prodire ex parte postica molli palati,
 „digiti distantia ab uvula, ex rimula oblonga, ceu Lancetta infli-
 „cta potui; tumorem hunc amplissimè sursum versus malam, de-
 „orsum versus palatum, præditum esse ac jam supra tunicam
 „palatum investientem eousque cuniculos fecisse, ubi rima ap-
 „paruit: puer nec ante pressionem, nec in illa, nec postea vel
 „minimum de dolore conquestus est, sola linguae depressio mo-

„leſta ipſi fuit, quia iterata illa fere ſemper ad vomitum provoca-
 „batur; ſuaſi incisionem tumoris oblongam, dentis carioſi
 „extractionem & illinitionem crebram melle roſatò, cum pauper-
 „culus eſſet. Tumores autem iſti inflammatorii & ſuppurati
 „non ſolùm in maxillæ ſuperioris, ſed quoque in inferioris gingi-
 „vis aſciſcunt ſus, quod niſi caveatur, miros cuniculos parat,
 „nunc ſine oſſis carie, idque rarius, nunc cum illa, idque frequen-
 „tius, corruptis oſſibus circa ambitum, ubi tenerius & ſpongioſum
 „eſt, quandoque etiam inferius, ubi robuſtius & durum eſt, adeò
 „ut foris incifio facienda, & puri exitus parandus ſit, immo non
 „rarò vulnus ampliandum eſt, ut os profundius carioſum reddi-
 „tum radi queat. Liquet autem ex his poſt parulidem & afflu-
 „xum accerrimi humoris etiam dentium cariem nonnunquàm
 Epulidi cauſam præbere; ut enim videmus ex capitis vulneribus
 cum cranii & meningum læſione ex corrupto humore non infre-
 quenter fungos propullare malignos, ita etiam hic ſimile quid ac-
 cidere deprehenditur; cujus rei & mihi ſeſe exemplum notabile
 obrulit in quodam, ubi in inferiore maxilla quidam ex molarium
 numero penitus ob cariem ac putredinem conſumtus, remanenti-
 bus tantummodò in ambitu ejus fragmentis paucis, caro ſuper-
 flua, nobis Epulis dicta, magno cum ægri dolore, vicinarumque
 partium inflammatione propullulavit, inſigni ſenſatione prædi-
 ta, ut ne quidem leviffimum perpeti attactum potuerit. Simile
 & huic exemplum refert Magnus ille *Machaon* *z*ius in Nobili virgi-
 ne & matronis quibuſdam à ſe obſervatum, quorum hiftorias
 infra pluribus referemus: oriri autem dentium cariem quando-
 que ex eo etiam exiſtimat prælaudatus *Wepferus* meus, dum
 plus minus exeſi dentes à lapide dentali ſeu lithodonto obſeſſi,
 minus firmiter gingivæ cohærent, ſed ſucceſſivè decidunt: reli-
 quæ item & ſordes ciborum diu dentibus infixæ permanent, ſic-
 que ſenſim putrefactæ acrimoniam acquirendo dentium ſub-
 ſtantiam è medio quaſi conſumunt, ad radices uſque: inde gingi-
 væ eò facilius protuberant ac excreſcunt, ceu ſuperius cap. 2.

annotavi : idem sentit *M. Ettmüller. Lipsiens. quondam Prof. P. Famigeratis. in Op. in fol. edit. p. 1. c. 3. p. m. 110. & 112.*

CAPUT IV.

§. 1.

DIAGNOSIS Parulidis in facili est: potest enim ad gingivas ortus tumor nec oculum inspicientem, nec tangentem manum fugere; itaque nihil fere amplius de hoc addendum est, quod etiam de Epulide tantum non locum habet. Excrefcentia enim in gingivis perruptis circa molares obvia est. Est autem durior & magis nigricans Parulidis, quam simplex gingivarum intumescencia esse solet, nec vulgaribus remediis cedit, aut sua recedit sponte, sed subsistit & pus agit subtus, ni tempestive occurratur: quibus signis à modò commemorato simplici gingivarum tumore facilè dignoscitur.

§. 2.

Hæc de Parulide sufficiant: Epulidis autem, ut jam innuimus, nihilo difficilior est cognitio; neque enim minus ac Parulis incurrit in oculos, & à luxuriantibus gingivis discernitur, quod extra earum superficiem prominet, aut etiam ex ipso carioso dente propullare observatur; quod quamvis Auctores Græci à nobis allati non monuerint, recentiores tamen observarunt. Substantia ejus non verè carnosa est, nec glandulosa, sed qualem alias natura non agnoscit in corpore: laxa sordida & flaccescens, cruorem, si paulatim attingatur, de se fundens, nonnunquam putredine diffuens, aliquando ejus est expers: sæpe febris conjungitur, cum dolore vehementi internarum mandibularum, ut neque os ægro aperire liceat, censente præcipue *Ægineta lib. 3. c. 25. Actio tetr. 2. serm. 4. c. 25. D. Sennerto in Prax. lib. 2. p. 1. c. 16. M. Sebix. Sp. M. Pr. p. 2. l. 4. c. 9. Schmitzio in Comp. M. Pr. p. 439.* Cujus rei ratio est, quòd
M m m m 2 inflam-

inflammatio, tumor & malignus humor in gingivis non se continet, sed vicina etiam infideat, ac præsertim musculos masseterem aut biventrem, à processu Mastoide in mentum abeuntem, quorum ille claudit, hic aperit os, maxillam movendo; notum enim musculum inflammatum, aut quocunque modo læsum, propter dolorem consequentem moveri non posse. Si materia copiose affluens cum M.S. plus justò calidior sit & acrior, gingivas magis rubere, & calere, dolorem inde atque extensionem carnis gingivarum cum ejusdem subsequente relaxatione provenire, malum indies augeri & vehementius affligere; si sanguis sit frigidior, ruborem, calorem & dolorem esse remissionem autumat prælaudatus *D. Sennert. l. 4.* Plura Diagnosin horum affectuum illustrantia è *cap. primo* peti possunt.

§. 3.

De cætero, uti hæc caro non ejusdem generis, ita & Epulides variæ indolis sunt: aliquando indolentes, sanguinem vero nunc magis nunc minus fundunt, masticationem tamen impediant. Nobili cuidam Matronæ tales Excrecentiæ in utraque maxilla inter interstitia caninorum & molarium luxuriabant, firmiores fungis, ex cavitate dentium emergentibus, quæ iterato attactu ferramento ignito sine magno dolore emarcuerunt, nec renatae sunt jam ab aliquot annis, ita *Wepferus*; aliquando acria non ferunt, sed candenti cedunt ferro, qualis erat, cujus in seq. historia *idem* meminit: Nobilis Matrona Juvenula in maxilla inferiore talem carnem, eodem in lobo sc. ubi dens sapientiæ in adultis quandoque erumpere solet, obtinuit, fabæ magnitudinis, masticationem impredientem: basin habebat latiore, ut abscissioni fidere non ausus fuero, itaque primùm lapide infernali attigi una alteraque vice: verum dolorem excitavit: itaque ferro candente globulo in extremitate prædito, brevibus intervallis adussi, unde emarcuit, & citra aliud remedium evanuit.

§. 4.

§. 4.

PROGNOSIS, uti ex ipso Diagnosticorum signorum fonte scaturit, ita quoque omnes hinc sententiæ ferendæ rivuli profluunt, nunc quidem tristicioris fati, nunc minoris indices, prout causarum impetus urget. Et de Parulide quidem paucis res expediri potest: sufficiat enim *Aetii* verborum denuo meminisse, scil. inflammationem, quæ ubi non dissolvitur, suppuratur, quod ipsum tamen de Parulide nostra proprie dicta & strictius magis intelligendum venit. *Aetii* verbis lucem afferunt *Sennertiana lib. 2. p. 1. c. 16.* ubi inflammationes has, nisi statim reprimantur, in apostemata abire docet, quæ nunc citius, nunc tardius rumpuntur, pro tumoris magnitudine & humoris natura: quod & ante ipsum monuerat *M. P. de Largelata Chirurg. l. d.* scribens: ista apostemata aliquando cito curantur, aliquando tarde; pergit autem *Sennertus*: non contemnendum esse malum, ni enim mature succurras, in apostemata & ulcera diuturna, nonnunquam & in fistulam degenerare, sæpe & in cancerum incurabilem, aut gangrænam abire. Quod item etiam me admonet laude dignus *Wepferus*, quem *Musa* vetat mori his verbis: *Nobilis Matrona odontalgiam diu passa est.* Super-
 „venit abscessus in maxilla superiore, ejus apertionem neglexit,
 „unde ossis majoris portio corrupta fuit, & quamvis sponte ruptus
 „fuiſſet, mansit tamen dolor & tumor maxillæ & labii superioris
 „pinæque naris: indito stylo asperum os longe lateque invenio,
 „incidi aliquo usque fistulam forfice, unde multum puris foetidi e-
 „manavit, ampliusque os cariosum in conspectum venit. Ex ejus-
 „modi autem fistula nonnunquam tota humorum crasis viciari, ma-
 „lumque aliis etiam in fontibus partibus affricari potest, quod se-
 „quente celeberrimi *Wepferi* observatione ostenditur: *Gingivæ non*
 „solummodo intumescunt ac inflammantur, sed etiam suppurantur,
 „unde oritur caries, quæ labes prope quotidie illis evenit, in qui-
 „bus apertio abscessus differtur: Consumpto enim perioſteo maxil-
 „læ corrosio ossis vix evitatur. Puella 13. annorum plethorica, o-
 „dontalgiam in Maxilla inferioris parte postica passa est: oborto

„abscessu in gingiva tardius puri exitus parabatur, unde maxilla lon-
 „ge lateque erola fuit, à Dn. Casp. Müllero, Frauenfeldensi Chirur-
 „go peritissimo, plura frustula ossis cariosi exempta fuerunt: ob
 „plures fistulas foris continuo pus stillantes & genæ tumorem inter
 „buccam & maxillam, incisionem fecit, osque vacillans unciis
 „duabus longius & crassiusculum carie exesum extraxit, in cujus
 „parte extrema comparuit maxillæ hujus dextræ processus poste-
 „rior, qui cum osse sphænoideo articulatur: gena multum detumuit
 „ac os rursus aperuit, quod autem vix poterat: Carie debellata,
 „fistulæ foris & intus semper plurimum ichoris fundentes exarue-
 „runt, simulque alia in parte dextra pectoris, prope cartilaginem
 „ensiformem, consolidabatur, quæ tamdiu manavit, quamdiu fi-
 „stulæ maxillæ fluebant: per quas vias pus sibi hucusque cuniculos
 „fecerit, non certo constitit, quia nullibi in partibus intermediis
 „doluit, nec nullum aliud indicium apparuit. Ad plenam cura-
 „tionem demum intra biennium pervenit, quia diu in principio
 „negligebatur. Puellam hanc vidit ipse Vir Celeberr. d. 12. oct.
 „1671. Frauvenfeldæ. Gena dextra paulo tumidior sinistra appa-
 „ruit, os aperire & maxillam movere valuit, inferior tamen ma-
 „xilla magis retrorsum tracta videbatur, quia incisores maxillæ
 „superioris manifestè ultra inferiores prominuerant: quando sub-
 „misse loquebatur, os non distorquebatur, quando vero ridebat
 „aut contentius loquebatur, statim dextrorsum ostrahebatur; so-
 „lummodo in sinistro latere masticare potuit. Quæ tamen mala
 „sæpe præcaveri possunt, si idoneis præsiidiis in tempore ipsis prospi-
 „ciatur, quod accidisse memini & ipsemet observavi in Virginis
 „Heidelbergensis maxillæ inferioris dextra parte, ubi post dolorem
 „molarium tumor in gingivis cum inflammatione & suppuratione
 „oriebatur, qui non intus sed exterius circa genæ finem aperiebat-
 „tur, multamque stillabat saniem, sed feliciter mundificabatur,
 „ac dein consolidabatur, ut hodie vix levissima cicatrix accurate
 „intuenti occurrat (sunt autem anni circiter 7.) ac tantum abest ut
 „faciem deturpet, quin formam potius augeat: Ex neglecta vero
 non

non hæc solum, verum etiam ipsa Epulis consequi potest, agnoscante id *Sennerto in Princ. l. cit. Foresto in schol. Jonsteno in Idea Med. & aliis,*

§. 5.

Et his tandem contentus, Parulide relicta, ad Epulidem ipsam me converto. Licet autem Epulidem per se non facile lethalem existimem, pro varia tamen impetuosæ affluxus ratione, ingens sæpe periculum etiam hæc minitatur, etsi malum recens si adhuc fuerit, & ab humoribus non minima copia huc affluentibus oriatur, faciliorem admittat curationem, ac si secus habeat. Quod si autem diuturna fuerit *ἐπὶ*, & altiores egerit radices, metuendum aliquando erit, ne in grandiore tandem assurgat molem, ita ut quandoque ægro os rite aperire neutiquam concedat, & mandendi facultatem adimat, prout superius allati Auctores sufficienti testimonio sunt; quale exemplum quoque habet *Paræus l. 7. c. 4.* ubi ad ovi magnitudinem fere excrevit, vid. *Placentinus Chir. l. 1. c. 20. P. Sorbait Med. P. p. 1. c. 32.* Ulterius quoque procedente negotio, viciari magis gingivæ, exulcerari profundius, vel corrumpi etiam & ad gangrænam disponi assolent: fidem nobis facit *M. Ettmüll. Oper. Jur. p. 1. C. Pr. c. 3.* His merito subnecto historias Epulidum malignarum, tractatarum à peritissimis Medicis & Chirurgis, quas quidem iterum illustris *Wepferus* mihi impertivit, quæ si, ullæ aliæ, præ cæteris merentur notari, suntque publico minime invidendæ: pace ergo Viri-Candidissimi prodeant: (1) Nobilis matrona, carnosa 36. ann. catarrhis ad gingivas & adjacens palatum obnoxia fuit à juventute: consuevit adultior hebdomadæ atim pilulis cephalicis ad purgandum corpus uti, quas toto anno 1686. neglexit. Circa finem anni defluxionem ad genam dextram passa est, ob duritiem genæ, curatu difficiliorem. Mense Jun. 1687. duritiem dolorosam in eadem gena percepit. Mense Oct. pustula pruriens sublivida oborta est in palato, & in gingiva fungositas ex alveolo dentis maxillæ superioris excrevit. Pustulam Ægra diu noctuque

noctuque irritavit: fungo ipsamet mederi studuit: 1. Gargarismate emolliente domestico, 2. Illinitione olei spicæ & petræ, unde affluxus promovebatur: 3. Decocto caricarum pinguium, per integrum mensem sumpto 4. Lactatione infantis post puerperium, proximè antecedens. Circa finem octobr. *Medicus & Chirurgus* peritissimus vocatus invenit Excrescientiam fungosam cavitatem oris prope obturare, cum vocis depravatione, respirandi difficultate, deglutitionis quasi abolitione, salivatione copiosiore, foetore intolerabili, genæ dextræ inflammatione dolorosa & dura, contorsione labiorum molesta, suffocatione imminente. Præmissis universalibus, præsentibus Medicis, & Chirurgis assistentibus, cultello ad hanc operationem accommodo excidit carnes superfluas sine dolore intensiore, & absque sanguinis profluvio copiosiore, cum nullus ligaturæ locus esset: radices residuas iterato ferrò candente, metu recidivæ cancrôsæ, inussit. Die 24. Nov. Excrescientia ad aspectum non aucta videbatur, verum ægra sensit sub eschara aliquid crassius fieri, atque hac ipsa die & nocte sævos dolores passa est: gena quoque tumidior & atrorubescens evasit: rubor quoque in gena sinistra apparuit: Postea adhibitis purgantibus, derivantibus, sanguinem edulcorantibus, detergentibus & adstringentibus gargarismis, non potuit inhiberi nova carnis hujus luxuries, nec iterata sectione & ustione radicitus extirpari: sub finem Dec. 1687. superveniente gangræna & sphacelô ad sedes beatiores translata fuit. (II.) Vir Nobilis, annorum 45. gracilis, à pueritia Valetudinarius, temperanter vivens, vitæ sedentariæ addictus, multum in legendo & scribendo occupatus, à longo tempore Odontalgie obnoxius, salivator, saliva acri & falsa existente, alvi tardioris, odontalgia in Autumno 1688. permolesta afflictus fuit, ob dentem cariosum in maxilla inferiore sinistra: noluit tamen ejus extractionem admittere, quia subinde remisit. Cum vero 1689. odontalgia cum dolore & tumore in
gena

gena sinistra invalesceret. Die 21 oct. dentem in medio maxillæ inferioris evellendum curavit. In dente extracto conspiciebatur ejus radix cariota : manserunt alveolus cum foetore cavus & tumor ac durities in gena. Paulo post ex alveolo prodiit caro luxurians, grumo sanguinis similis, quam æger ipsemet pollice extruxit, relicta cavitate in gingiva cum inflammatione, unde usus est opera Chirurghi in prædio aliquot miliaribus à patria urbe distante : cum nihil proficeret, domum profectus, ibique Medicorum & Chirurgorum præstantissimorum consilio & ope usus est. Die 31. Oct. Chirurgus senior, in arte versatissimus, alveolum, ex quo dens erutus fuit, profundum quidem reperit & foetentem, carnemque luxuriantem inde pullulantem, nullam tamen cariem tangere potuit : Stylus ab ichore denigrabatur, quod pro malo omine habuit : cavitatem filis contortis implevit, gena erat tumida & scirrhusa. Die 1. Nov. cavitas dilatata fuit spongia compressa : hinc deprehensus fuit sinus profunditate articuli digiti & caries ossis conspecta : Continuata dilatatione, deprehendit os cariosum esse portionem alveoli. Die 5. Nov. secessit squamula ossea, unde ichor ex cavitate emanans minus foetuit : labia cavitatis contrahebantur. Die 12. Nov. caro luxurians in bucca aq. Stettinensi, parata ex adstringentibus, & unto & tacta, unde minuebatur. Die 20. Nov. repertum rursus fuit os nudum, Die 23. Nov. ferrô candente mediante cannula inurebatur cavitas. Die 25. Nov. caries ob carnem luxuriantem reperiri nequit : cavitate dilatata rursus ferro candente inusta fuit. Die 27. & 28. Nov. rursus squamula ossea secessit, ut & 5. Dec. Cavitas erat munda, sed absque incarnatione & 9. Dec. pulchra apparebat; verum ab attactu facile sanguinem fundebat, nec caro ex fundo renascebatur. Die 10. Dec. ejus aspectus incarnationem pollicebatur. Die 11. 12. & 13. Dec. Gena crassior fiebat, & quando masticabat, in illa pun-
tionem sentiebat; die 16. Dec. rubebat sine dolore : postea ma-

gis magisque intumuit cum rubore; die 24. Dec. instar ignis rubebat: tensionem sentiebat æger; & os distorquebatur. 29. Dec. gena detumuit aliquantum, in regione tamen cariei aliquid callosi tangebatur. A principio Ann. 1690. ad 27. Mart. quo cum aliis per literas consultus fui, in deterius usque omnia vergebant, nam ad 27. Mart. unus dens post alium vel excidit, vel extractus ad mentum usque fuit; genæ rubor evanuit usque ad punctulum, ubi pus inclusum putabatur, manente tumore & duritie. Non potuit dissolvi, nec Empl. gummosis, nec cataplasmatibus, nec sacculis; ab Empl. gyalios intus exulceratum fuit, promota salivatione per 14. dies durante: punctum rubrum in gena exulceratum parum puris fudit; ulcus exiguum in cavum oris penetrans vicina depavit: & in amplum degeneravit: ejus labia erant nigra, putrida, summè foetentia, indolentia, in bucca tuberculis plenum. Juxta hoc ulcus duo alia supervenerunt, ex quorum uno sanguis grumosus, putridus, ex altero pus crassum coctum prodiit. Hæc tandem in unum coaluerunt, quod nullum pus suppediavit, conspicuè serpens, summe foetens, corruptione & putrefactione crescente: jam tum penè tota gena consumpta erat, totum mentum intus cavum & putidum ad partem dextram reddebatur: foris rubrum & stupidum fuit, sub lingua tumor scirrhusus erat, qui post exulcerationem evanuit: glandulæ salivales in latere affecto penitus corrosæ erant: Ductus sub lingua in regione raninarum ex osculis loco salivæ fundebant pus ichorosum, salivavit multum; imprimis post applicationem Empl. gyalis foetebat & acris erat materia; cessante salivatione fragmenta ossium separabantur. & ossa carne obducebantur. Aliquando ingens copia sanguinis ex cavitate gingivæ emanavit, ut mirum visum fuerit, unde tanta provenerit, & quomodo ex vasis tam exilibus profundi potuerit? alias nunc sponte, nunc à levi attractu sanguinem fudit: Præter dolores consuetos, si quid dentibus tenere conabatur, sævam punctiorem in occi-

occipite passus est : videbatur cultereousque adigi : inde dolor ad dorsum descendit. Aliquando spasmodum os torquentem passus est, qui remediis ablatus fuit. Febriles insultus nunc 3. nunc 4. nunc 6. die, aliquando die 8. expertus est : frustranea erant evacuantia, revellentia, derivantia, M. S. edulcorantia, aliterve corrigentia topica : putredini resistentia, carnem luxuriantem consumentia, cariosum auferentia, mundificantia, emollientia, sarcotica, affluxum inhibentia : Bibit etiam lac asininum, caprinum, serum & juscula, herbis etiam anti-scorbuticis alterata, item lac chalybeatum : nihil præstitum fuit lapide infernali, medicamento *Crollii*, igne candente. Ex his agnovi cancerum immedicabilem : suasi curam palliativam, & ad labia ulcerum foris unguentum *Diapomphol. Fabr. Hildan. c. 6. obs. 22.* quo fœminas duas cancro faciei affectas diu conservavi : die 15. Jun. 1690. mortuus est, viribus sensim exhaustis. (III.) Mercator quidam 45. annorum, temperamenti admodum humidi, aliquandiu sensit stuporem labii inferioris dextri, postea in hoc loco punctiorem secundum ejus longitudinem : tandem correptus fuit odontalgia, sequebatur carnea excresecientia ex cavo dentis cariosi in maxilla inferiore dextra : aucta ægro molesta evasit, ligatura filo serico feliciter ablata fuit : animadversum non solum hunc, sed & alium dentem cariosum esse, amboque vacillare & leviculè alveolis inherere, unde facilè, & propè sine dolore, evulsi fuerunt : prodiit caro magis considerabilis quàm prima, gingivam ibi foris & intus occupans, aliquotque dentes molares tegens, prope unius uncie altitudine : suadebatur etiam hujus carnis ablatio, quæ ob mollitiem solis digitis perfici poterat. Ne recrudesceret, & ut cariei præsuppositæ occurreretur, aliquoties ferro ignito inurebatur; verum nihilominus caro renascebatur, non ibi, ubi adusta fuerat, verum magis è fundo & in latere; sublata denuò carne duobus digitis ab articulo, os maxillæ inferioris cariosum ad fundum & per medium fissum fuit repertum : factâ foris incisione frustum latitudine uncie extractum fuit, ægrotus nunquàm liber à febre & semper

catarrhus, & pes dexter œdematosus fuit: Hæc ad me scribebantur 26. Nov. 1689. Ad finem Dec. res fere in eodem statu mansit, frustulum cariosum dimidiæ uncia latitudine ablatum fuit, & extrema ossis maxillæ urebantur: extirpatæ quoque fuerunt carnes tum fungosæ, tum glandulosæ: harum proventus adeo magnus, ut eradicari nequiverint: una extirpata, duæ succrescerunt tum circa labia. Ablatis his carnibus, quasi fulcris destituta maxilla, pendula & quaquaversum mobilis evasit, unde instrumento ex ferri lamina confecto & sub mento applicato illam in sua sede continere oportuit: colluvies jugis & copiosa impedivit ossis cariosi separationem; plus tamen negotii faceiebant glandulæ & carnes veluti cartilaginosa: incertum videbatur an omnes à mala provenerint? constitit tamen tandem, à mala ejusque parte musculosâ & ab ipsa articulatione mandibulæ succrescere. Multis internè & externè magna industria adhibitis, à Viris doctissimis caveri nequirit, quin affectus post aliquot septimanas ipsi lethalis fuerit: quando vitam finierit & „quæ interea evenerint, nondum rescivi. IV. Tristius fatum subiit Juvenis Rhenoviensis, faber lignarius, robustus, annorum circiter 25. Huic nescio ex qua occasione ex alveolo dentis molaris „sensim tumor enatus est: cum prima vice ipsum conspexeram, erat „magnitudine Nucis Moschata, propria membrana vestitus, rotundus, lævis, vasis capillaribus præditus, minus mobilis quàm „memoratae Matronæ erat, quia crassior pediculum obtinuerat, subinde dolores punctorios in illo sensit: prædixi hunc tumorem non nisi sectione & ustione tolli posse; hic territus non „amplius me convenit. Medicastra foris malæ imposuit cataplasma emolliens, similemque collutionem oris suavit, unde „brevis tempore tumor cum mala in vastissimam molem excrevit, „amboque in unum corpus quasi coaluerunt: Supervenerant dolores & punctiones summæ, videbatur misero quandoque subula „ignita perfodi tumorem. Tumore & doloribus indies magis magisque invalescentibus, Rheinovium ad suos abiit; & cum illuc perve-

„pervenissem, meum auxilium denuo imploravit; cum Chirurgo
 „Monasterii, sene perito, rem conclamata dixi, sectionem &
 „ustionem impossibilem demonstravi. Cum à cura palliativa non
 „multum levaminis expertus esset, Agyræ se credidit: hic per-
 „negavit tumorem cancrosum esse, non sine convitiis pleno ore in-
 „nos absentes effusis: pollicitus est maturationem brevi ab Empl.
 „Diachyl. cum gummis intra paucos dies subsequaturam: crescen-
 „tibus doloribus & tumore, vulnus illi in parte decliviori inflixit,
 „nullum pus, sed sanguis serosus effluxit; ab indito, nescio quo,
 „digestivo & emplastro, vulnus in ulcus serpens degeneravit, à quo
 „tota gena ad oculum, aurem & collum depascebatur. Quic-
 „quid ori ingessit, omne per ulcus, carnem omnem, instar poten-
 „tissimi cauterii usque ad pharyngem consumens, effluxit, adeò ut
 „nec micam, nec guttulam deglutire potuerit, misereque fame post
 „paucos dies enectus fuerit. V. à dentibus in maxilla superiore ab-
 „imperita manu evulsis, & fisso osse maxillæ maximo, sensim car-
 „nem fungosam parvam primùm enatam memini, detento pure in
 „cavernulis hujus ossis: inde sensim depascebatur, simulque partes
 „carneæ & nervosæ, tandem corruptela ad oculum & aurem per-
 „tigit, & in latere affecto auditum & visum abolevit, comite sem-
 „per Hemierania sævissima, unde lentâ morte, quamvis gena non
 „perforata fuerit, tandem moriebantur. Inquinque his observa-
 „tionibus consideratione digna sunt. I. Epulides has suam scaturigi-
 „nem, seu nascendi exordium, non habuisse à gingivis alterutrius
 „maxillæ, sed à membranis & fibris nerveis sinuum, cavernarum &
 „ductuum, tum ossium maxillatum, tum dentium: nam ex alveolis
 „dentium primò pullularunt, & in Nob. Domino radix dentis ca-
 „riosa visa. II. Constitutionis praviæ postea participes demum fa-
 „ctas fuisse gingivas, ossa maxillarum & dentium, glandulas oris, atque
 „alias partes internas malarum, tandem exteriora, scil. musculos, pin-
 „guedinem, glandulas, curim etiam correpta: ut fieri videmus à
 „cancro occulto, si exulceretur, nam ante exulcerationem diu an-
 „gustis cancellis coercetur. III. Serum in quolibet, valetudinis statu

statu etiam sanissimorum, & in quovis temperamento ex solo hoc affectu tantam corroding vim acquirere posse, ut & vicina corrodat, & longius remota tandem etiam inficiat, quod uberius ostendunt illi ipsi occulti cancri, & ichor, seu Meliceria Celsi, quâ de re videatur *Guil. Fabr. Hild. pecul. libro*. Non videtur hic recurrendum esse ad scorbutum: nam & Matrona hæc, & ambo Viri vixerunt in locis, ubi non est Endemius, & vel nunquam vel rarius comederunt pisces, aut carnes Stitas & fumo induratas, nec unquam vel rarissimè biberunt cerevisiam, sed vino utentes, in regione vini optimi ferace, quo, ceu lautioris fortunæ, optimè potiri poterant. Vidi quidem his quoque in oris gingivarum carnem, tenellis, circa XV. mensem ætatis, aut bimulis, & paulò adultioribus, admodum intumuisse, atrorubentem, & levi tactu sanguinem fundentem, & si non maturè curabatur, observavi quoque carnem depastam, & dentes denigratos ipsis fuisse, non sine vitæ discrimine: quandoque etiam accedente arthritide quadam vaga, ut protinus ejularent & tremere, si vel solum ad cunas accederes: nolui tamen scorbutum affectum appellare, quamvis Stomacace similis esset, quia nec aëre, nec aquis, nec cibis fruimur similibus illis locis, ubi scorbutus vernaculus est, nisi forte quemlibet morbum à colluvie serosa proveniente scorbuti nomine insignire velimus, quæ omninò in hæc gingivarum intumescencia locum habet: Oriri enim videtur ob percolationem lymphæ & sanguinis ex capillamentis arteriarum in vasa lymphatica & venas impeditam; unde remoto obstaculo gingivæ detumescunt, & legitimâ consistentia potiuntur. Ut in præmemoratis vitium intra cavernulas maxillarum sursum pullulavit, sic deorsum ad mentum tetendisse hoc memorabile exemplum testatur: Anno 1680. Joh. Kittel, Jesingensis, cauponis filius 20. annorum, plethoricus, me Stuttgardia convenit: habuit tumorem dimidii ovi gallinacei magnitudine, quasi ex scrophulis conglomeratum, sub menti parte dextera, non procul à larynge: Die 12. Martii hunc tumorem scrophulosum hæc methodo excidit

Dn. Christoph. Volterus p. m. Primò cutim secundùm longitudinem, non decussatim, incidit, hinc cutim spatula à scrophulâ separavit, postea vossella cutim arripuit, illamque nunc cultro, nunc digitis, nunc spatula ad radicem usque separavit, quod cum aliqua difficultate fiebat, quia illa pertinaciter scrophulæ adhærebat : postquam ad radicem pervenit, per illum trajecit acum cum duplici filo : illam constrinxit fortiter utrinque, & tumorem excidit, imposuit sanguinem sistentia, & dolorem sedantia : caro excisa planè glandulosa apparuit, nullis insignibus vasis prædita. Post paucos dies ex vulnere germinavit caro luxurians, quam compescere conabatur Arlata sua, quam prædictus D. Völter describit in *Schola Obstetricum*; verùm cum pure fluida facta, cutim læsit : itaque carnem hanc aliquoties adussit, cum aliquo successu ; ustionem post meum abitum aliquoties adhuc suscepit ; verùm cum post 20. inustiones escharam densam sustinuisset, caro denuò renascebatur ; recordatus autem est, se sæpius observasse talem carnem foram fuisse à dente carioso, & postea inquirens talem dentem, in maxilla inferiore reperit : Illum protinus extraxit ; unde non solùm caro fungosa non amplius renascebatur, sed quoque superstes semet separavit, atque æger intra decem dies penitus, sine ulla labe curabatur, creditque, si dentem maturius extraxisset, quod excisio non necessaria fuisset, quod apud alios observavit ; quibus maturè dentes tales sustulit, ut scripsit ad me idem *Dn. Christ. Volterus* *Stuttgardia* d. 11. Apr. 1680. Quàm autem diligens hic rariorum in Chirurgia observator fuerit, testatur illius *Schola Obstetricum*, jam bis Germanicè excusa : quod amplius probarent *Centur. 2. observ. Chir.* quarum M S. est penes viduam D. Beckeri. p. m. *Stuttgardia*. Utinam esset aliquis, qui illas typis excudendas curaret, non dubito publico plurimum profuturas. Quomodo verò occasione dentis carioli, vitiatis membranis, & fibris nerveis, intra cavernas maxillæ inferioris, citra cariem ossis & illæso periosteo, sub mento tumor iste

scro-

serophulosus & postea caro fungosa enata fuerit, inquisitionem meretur, quam tamen reservo *meditationi de fungis* in corpore humano excrecentibus: sufficiant hæc pro hac vice: quæ ideò prolixius hic allegare non piguit, quod plurimum lucis doctrinæ nostræ affundant, & inde constet incomparabilis solertia Viri de Republica Medica, si quis alius, immortaliter meritiissimi, cui Præceptor & Patrono Optimo publicas heic grates exsolvere maximas debui: Eidem bonorum myriades, vires inconcussas, annosque Nestoreos apprecor, ut thesaurum pretiosum accuratissimarum suarum observationum, earumque longè plurimarum, quas ante biennium in egregio Musei sui Tablinio insigni cum voluptate perlustravi, publico ipse propinare possit, magno cum Reipublicæ Medicæ emolumento. Liceat autem primæ ex illis historiis, quarum nobis copiam fecit Viri incomparabilis humanitas, conjecturam nostram hic addere, atque dubitare saltem, annon etiam cæteræ Epulides pravæ ex eodem fonte locoque promanent; quamvis enim ex gingivis videantur pullulare, vix tamen citra maxillæ cariam tam pertinax malum videtur posse existere: Et verò, hac erosa, facilis est ad ipsam illam nervosam membranam in sinu dentis latentem aut subiectum nervum aditus: ne enim in gingiva sola radicum existimemus, eadem morbi pertinacia prohibet: facile enim esset totum cum ipsa gingiva excindere; neque unius ossis vitium esse putaverim, cum neque à fractis ossibus maxillæ, neque à percussione, imò ne quidem à carie, lue Venerea inducta, ut ut plura ossa ipsæque nares hac affici conspiciantur, simile quid unquam fieri observetur, & plures ab eo immunes perstitisse novi, quorum exempla possem hic congerere, si necessum foret. Abunde verò ex antedictis patet, hocce malum iisdem in casibus neutiquam contemnendum esse, sed maturis præsiidiis tempestivè ipsi succurrendum, quod antea demonstrandum sumimus. Talem sanè excrecentiam si levis sit, & putredinis ac malignitatis expers, facile reprimentibus, adstringentibus & siccantibus compesci; sin putredo insit gingivis,

gra-

gravemque spiret foetorem, fortioribus opus esse remediis judicat etiam Vir longissima Experientia edoctus (quippe fere centenarius senex obiit beatè) *M. Sebizius in Sp. M. Pr. part. 2. f. 4. c. 8.* Ejusmodi porro carnem luxuriantem sæpe observavit *Paræus l. 7. c. 4.* in cartilagineam & osscam substantiam induruisse; itaque quam celerime fieri poterit, aggredienda curatio, nam adhuc exilis, nec altis firmata radicibus, facilius evellitur; his itaque præmissis, ad eandem transeo.

CAPUT V.

§. I.

Hisce scopis adimplendis, aptam ut nanciscamur præsidiorum materiam, quid ex ordinariis Artis Medicæ promptuariis in rem nostram facere possit, absque ulteriori mora (siquidem & hoc in affectu principiis est obstandum) nunc dispiciemus. Primum autem curam nostram ad se vocat Parulis: hæc ante omnia rectè dijudicanda, & à quovis levi gingivæ tumore, qui sponte recedit, nec ad suppurationem tendit, discernenda est: ubi autem cognita, præmissis universalibus, prius repellentibus utendum: quo pertinet *Foresti* remedium, decoctum cochleariæ, beccabungæ, malicorii & aluminis, quibus infinitos se curasse ait: quantumvis etiam de cochlearia discutiens & attenuans quid accedere, si tamen non evaporat, videatur. His nihil juvantibus, emollientibus tentanda. Quia autem non omnia omnibus, nec quævis medicamenta gingivis conveniunt, præ ceteris hic sic commendamus, ut emolliens præstans, & quod tam secure admoveri his quam commode potest; Et verò, quanta sit hujus, vilioris licet, remedii efficacia, ex sola *historia Wepferiana cap. 3. §. 10.* à nobis recensita potest patere, cui substitui, ejusque locum etiam implere possunt quævis emollientia & discutientia, quibus tumor vel solvatur, vel suppuretur. Commendat *Aëtius* ptisanæ succum, lini seminis decoctum, aquam mulsam, sed quæ nimis mollis curatio videtur. Sed nec efficacius

O o o o

emol-

emollientibus solis diu fidendum, sed discutientia nobiliora addenda, salvia, mentha, polium montanum Jenense, quod fringit simul, & similia. Si nihil his proficias, cunctandum non est, verum ad ferrum properandum. A pure enim diutius detento nihil certius expectandum est, quam ut eroso periosteo, subjectum os cariosum reddatur, & fistulæ sæpe immedicabiles consequantur. Hinc nonnulli totam volunt excindendam: quod necessum est, si maligni, & cancrosi serpentisque aliquid subesse appareat; alias autem apertio sufficit, *Ægineta* docente, qui subinde scalpello, quo vena secatur, ipsam duntaxat punctam & pure vacuato, confluuisse vidit. Post sectionem vino colluendum os, & decocto hordei, florum rosarum, balaustiorum cum melle rosato, addito syrupo cochleariæ vel alio antiscorbutico mundandum ulcus, quod sæpe in simplicioribus sufficit: si vero sordidum ulcus fiat, vulnerariis, balsamicis, putredini resistantibus agendum est. Quem in finem non inepta erit compositio quam *Celsus* laudat *VI. 1.* & describit *cap. preced. 11.* Græcis ἀνθήρα vocata, quod interpretes *Ætii* vertit, id quod floridum vocatur, ex croco, myrrha, alumine, galla, rosæ foliis. Addi potest Aloës succus, malicorium, sanguis draconis, thus, mastiche; quæ vel sicca adhibenda inspergendaque sunt, vel, quod vult *Celsus*, cum melle rosato illinenda: mitius est alumen ustum, quod sine morfu siccat: constringit fortius chalcitis, sory, (de quibus *Caneparius de Atramentis* consulendus est) aut chalcanthum, cujus etiam ochra, quam terram Oli dulcem vocant conducibilis est. Nux Mosch. quoque ejusque succus expressus, quem balsamum vocant, minori tamen copia, vel bals. Peruvian. addendus commode pro re nata veniet, præsertim si putredinis serpentis suspicio sit. Quæ si sub initio statim incidat, potius in orbem tota Parulis ressecanda erit, ut modo innuimus, quam aperturæ res committenda, amant enim magis, (verba *Ætii* sunt) excisionem gingivarum abscessus, simpliciter enim incisi, in fistulam proficiunt: Quod & de his, & leviter apertis imprimis intelligendum, in quibus pus diutius hærens, cuniculos agere subtus potest:

test: quare larga apertura saltem securior erit; qualem etiam commendat Chirurgorum Primicerius *P. de Marchettis*, de hoc ipso affectu nostro conceptis agens verbis: dignus qui hic legatur; ubi etiam monet sedulo ne suppurationem horum tumorum expectemus, sed ante eam statim longa incisione eos incidamus, idque tum propria, tum aliena experientia esse confirmatum, factaque sectione & evacuato concluso sanguine, absque ulla medicamentorum ope, sola saliva naturam sectionem sanare testatur: cessante quarta post horæ parte dolore. Quod consilium, quamvis improbare minime possim, neque tamen perpetuo & necessario sequendum esse existimaverim. Sane in nostris, sectiones mirum quantum abhorrentibus, semper id non licet, ut ex jam dictis patet. Claris verbis ad nos *Wepferus* in literis: Ficu, aut foliis althææ non, raro abscessus rumpitur, si tumor buccam versus spectet, si diu, noctuque imposita maneant; si vero versus palatum vergat, tardius sola collutione aperitur, ut plerumque cultello falcato ad evitandum gravius malum, & auferendum dolorem superficiem lacerare debuerim: quæ Doctissimi Viri verba eo lubentius apposui, quod simul, ubi emollientia locum habeant, & quando incisione sit opus, ex illis disci possit. Quod si neglecta fuerit in principio curatio, aut lymphæ malignitate cancer vel fistula inducatur, illius quidem remedium non esse expectandum, lectæ hæc hactenus historiae Medicorum firmiter persuadent: itaque solis palliatis & mitigantibus agendum est. Ad fistulæ autem curationem, facta incisione, os cariosum scalpendum, radendum, & si abscessio facta sit, festuæ eximendæ, & reliqua, quæ in iis observari debent, recte curanda sunt, quod ad nos jam non pertinet. Quod si propter loci conditionem situmque partium fieri isthæc non possint, consolandus est æger; novit enim modo laudatus *Senex* ab ejusmodi abscessibus fistulas in maxilla superiore sine molestia per plurimos annos toleratas, nullo inde sequente alio malo: in quo longe hi feliciores sunt illis, quibus in cancerum Parulis degenerat, his enim nulla spes vitæ diutinæ & sine dolore fruendi relicta est. Sane non

hoc tantum, sed illud etiam observari & moneri hic opportunum est, ut aliàs in partibus glandulosis & humidæ temperiei, sic omnium maxime in ore suppurationem abscessuum non semper, imo raro tuto expectari posse: impedit enim perpetuus lymphæ affluxus & separatio puris perfecti generationem, cui non nisi in illis partibus locus relinquitur, quæ quietum illud & sincerum servant foventque, modica siccitate & calore gaudentes. Caterum in hac, si in externa gingivarum parte sit, cavendum sedulo, ne cum bucca coëat in unum, quod vidisse se Parulidem ab imperito Chirurgo male curatam, in qua caro non modo supercreverit, sed cum adverso etiam buccarum musculo prorsus coaluerit, testetur *in def. Med. lit. II. Gorraus.*

§. 2.

Hæc de Parulide: nunc ad Epulidem etiam accedo, cui plus operæ est impendendum, quod longe gravissima nonnunquam invenitur, & admodum rebellis. Quæ sequentibus potissimum comprehenditur indicationibus: ut futurus humorum acrium, ferosorum pariter ac biliosorum, copiosior affluxus ad partem affectam prohibeatur; porro ne ibidem excrecentia talis in majorem assurgat molem, gingivæ flaccidæ, tumidæ ac cruentæ per ficcantia & abstergentia adstringendæ: Exulceratæ vero absorbentibus & mundificantibus ac adstringentibus consolidandæ, habito semper respectu ad corporis constitutionem. Denique si difficulter cedat hoc malum, ad *κατασπερμα*, sectiones & utiones, fortes item arctasque ligaturas tandem confugiendum. Præsidiorum vero materiam & apparatus ad id muneris efficaciter præstandum, è triplici Æsculapii fonte haurienda depromimus: nimirum Chirurgico, Pharmaceutico ac demum Dietetico (quem sub calcem hujus Dissertationis adjiciemus) singulosque consueta methodo ac serie aperiemus.

§. 3.

FONS CHIRURGICUS, confirmatæ non modo, verum etiam incipienti Epulidi multum prospicit, in hac enim præter V.S. quæ

quæ in plethorico corpore negligi non debet, uti vix generosius hæc possidet remedium Chirurgia, ita quoque eam nobis hic in limine quasi offert, & vel in brachio vel in pede, quin & derivandi simul (uti loquiamur) caussa sub lingua, raminas videlicet aperiendo, administrari potest, *vid. ad h. l. D. Sennert. in Praxi l. 2. part. 1. c. 16. M. Sebix. in Sp. M. Pr. p. 2. sect. 4. c. 9.* Hamorrhoides interdum prodesse, adeoque si assuetis supprimantur, aperiendas, si quis urgeat, non refragabimur; eum & sic derivari possit humor: præsertim si verum sit, harum apertionem omni Phlebotomiæ præferendam esse, ut censet *Timæus à Gùldenkleee l. 3. cas. 34.* Imprimis verò *Vesicatoria*, ubi pariter humor ejusmodi copiosus acris manifeste versus gingivas ruere aut depluere videtur, locum habent, sed non tam commode cervici, uti hætenus communiter factum est, quam pone aures applicita adhibentur. Porro etiam *fonticuli*, in brachio excitati, dictos ejusmodi humores gingivis magnopere insidiantes avellunt atque intercipiunt. Nec nunquam *setaceum* potest esse idoneum: sicque primæ indicationi, prohibendi nimirum ulteriorem affluxum ad partem affectam, copiosorum humorum educatione, ex hoc fonte satisfacisse pro viribus existimamus, inferius §. 5. intercalato prius fonte Pharmaceutico, pluribus circa consummatam Epulidem, quæ potentiora ex Chirurgico fonte sibi vindicat subsidia, mentem nostram aperturi.

§. 4.

Progredimur itaque ad FONTEM PHARMACEUTICUM, eo minus negligendum, quod etiam perfectam aliquando Epulidem, satque manifestam, citra opem manus, solis curatam medicamentis ipsimet novimus; itemque apud alios similia exempla prostant, tumque non nisi evacuato prius corpore, Chirurgiæ locus relinquatur. Ob educendos humores peccantes, qui plerumque biliosi, serosi, acres deprehenduntur, universalia hæc præmittere omnino convenit; siquidem varia nobis offert prædictus fons *purgantia*, quæ quid in quavis feri peccantis abundantia pro-

desse possint, prolixè ostendit *Piso lib.* in id conscripto. Collineant autem ad hunc scopum Lenientia potius & per *ἐπιμαρτυρίαν* educentia, quam quæ *ἀποσπινόμενα* & cum vehementia purgant: commenda verim itaque decocta Laxativa varia, passulas & pruna purgantia: pilulas cephalicas vulgo dictas, bolos laxativos, poriunculas ex, gr. Vienneſi. *Mannagetta*, & varios pulveres purgantes de quibus *M. Sebix. in Sp. M. Pr. l. f. all. Th. Willis. in Pharm. Rat. P. Morell. l. de form. rem. c. nott. G. Blasii, Colferus* aliique plures consulantur. *Vomitória* plane hinc exulare videntur, meritoque omitti, cum partem affectam magis irritent & dolores exacerbent. Magis autem conducent *Diaphoretica & Diuretica*, quippe quæ sanguinis massam (quod summe necessarium puto) puriorem reddunt, & pro varia cribrorum suorum configuratione noxia foras eliminant: curandi etenim eandem rationem, quæ in ceteris inflammationibus obvenit, suadent *Sennertus, Jonstonus* aliique.

§. 5.

Præmissa debita dispositionis morbosæ internæ, adeoque *περιγυμνένης* malum foventis curatione, ipsa Epulis idoneis remediis aggredienda est, quod, ut rite fiat, cum, quæ affectum fovet causa, tum & mos ipsius ac indoles respicienda sunt. Si ex Parulide ac simplici gingivarum ulcere exsurgit, tunc etiam leviora remedia officium implent. Sic *Omniib. Ferrarius de A. M. Inf. l. 3. c. 30.* in Infantibus Epulidem hoc curat: *℞. amyli ʒij ∇. rosar. ʒj. pulv. tragacanth. ʒj. M.* His caro leniter fricetur; extra vero commendat medullam panis triticei cum lacte pro Epithemate, & lentes coctas ad masticandum exhibet, ex ipsisque lentibus excorticatis fieri posse cataplasma circa maxillas apponendum existimat; verum nos qualemcunque tumorem gingivarum his quidem obtemperare, aut veram Epulidem tam invalidis remediis vix cedere arbitramur, & hunc Auctorem, (quod & aliis evenit) varia vocabuli acceptione & latitudine fuisse deceptum. Dandum interim est aliquid ætati, in qua nec fortiora locum habent, nec acrimonia humorum tanta esse potest, ut illis indigeat. Itaque bolus Armena, sangv.

sangv. Dracon. Δ 1 figill. santal. rubrum, mastix, thus, lacca & myrrha hic expectationem possunt implere; in adultis vero fortioribus res tentanda, & si simplex quidem sit carnis excresecientia, iis, quæ sine morfu siccant, ut Oine, C. C. & Ebore ustis, aloë, Θ e torrefacto, gallis tritis, ossibus sepiæ, quæ valde commendat ex antiquis *Guil. de Saliceto cap. 75.* ex modernis *M. Sebiz. Sp. M. Pr. l. all. M. Ettmüller in Schröd. diluc. Zoolog. p. 197.* Malicorium & Galbanum addit *Vidus Vidius Galenum imitans l. 4. de T. Valet. c. 8.* Adhiberi etiam \star iacum, corall. rubra & thus in pollinem redacta suadet *Trincavell. l. d.* Maxime vero conveniet $\Lambda\theta\eta\rho\alpha$ illa ex *Celso* supra memorata, & cujus etiam meminit *Scrib. Largus LXI. cap. XII.* his additis verbis: *His omnibus rebus tunsis, cretis, arido medicamento uti oportet per pinnam. etiam ad $\pi\alpha\rho\upsilon\lambda\iota\delta\alpha\varsigma$ & $\epsilon\pi\upsilon\lambda\iota\delta\alpha\varsigma$, id est, ubi ex transversogingiva suppuravit, aut tonsillarum tumorem magnum, ut digito pressius fricentur, vel ubi super extremum molarem increverit gingiva: quibus ultimis error Fallopii ostenditur, supra à nobis taxatus, qua Epulidem & gingivarum incrementum nimium idem esse arbitratus est: Antheram vero ad similia commendavit etiam ipse *Celsus*. Quod si quis liquida malit, huc quadrare possunt quæ habent *L. Jacchæus in Praxi part. 1. c. 29.* & *Franc. Feyneus Pract. Med. l. 2. cap. 41.* Non sine exiguo commodo in principio hujus morbi adhibui R α m laccæ, ∇ æ Japponicæ, seu catechu affusam, quam *Hadr. à Mynsicht in armam. J. 2. p. 46.* descriptam nobis tradit; cujus solo usu Epulidem incipientem benè curatam ipsemet novi. Aliam præterea R α m Laccæ à *B. D. Michaelis* olim paratam, multoque usu comprobata[m] videre est ap. *Ettmüller. l. d.* sine dubio hic quoque proficua[m], cum in aliis gingivarum vitiis eam præstantissimam idem Auctor expertus sit. R α m hancæ, quam magni fecit quoque *Jac. Barnerus*, eiusdem *D. D. Michaelis* alter clariss. discipulus, hujusque virtutes mire deprædicat *F. Deckers in not. ad Prax. Barbett. p. 147. seqq.* ad cujus ductum potest etiam misceri cum R α aquileg. ~ cochleariæ, aut similibus. Egregium quoque est liniment. *Hartmanni* ad hos affectus, quod describit in *Praxi Chymiatr.**

miatr. p. 123. cui non incommode myrrha addenda venit, ad imitationem *D. Sennerti in Praxi l. 2.* Plures ejusmodi formulæ, vario concinnatæ modo, legi possunt apud laudatos Autores.

§. 6.

Quod si prædicta remedia efficaciam suam ob mali contumaciam non exserant, nec iisdem debellari possit, ulterius procedendum est ad Chirurgicas operationes, quæ variæ sunt. Primo loco commemorabo fortes & arctas *ligaturas*, si quidem ita formatæ & situatæ fuerint excrecentes carnes, ut ligari possint, monente id *M. Sebiz. in Sp. M. Pr. l. c. & Schmiz. in Comp. M. Pr. c. not. Rumpf. lit. T.* qui tamdiu filo indies constringendo, donec decidat, curari scribit. Modum satis dilucide tradit *Ambr. Paræus Oper. Chir. l. 7. c. 4.* eumque revulsionis modum esse ait: nimirum duplici filo vincietur, & vincta constringetur quousque decidat: ubi deciderit, locus inurendus caustico fistula incluso, vel ∇ vel \circ \oplus ex industria, ne vicinæ partes sanæ contingantur. Quod si pendula sit talis caruncula, tunc seta porcina, vel filo duplici de cauda equina sumto, vinciri potest, donec marcescat. Conf. *Arn. Weickh. thes. pharm. l. d.* In exemplum iterum adjungam novam *Wepferi* Nostri observationem: „ante plures annos cum Badam Argoviæ transirem, Nobilis Matrona sexagenaria major me vocavit, ac in medio maxillæ inferioris antè ostendit tumorem rotundum, densa membrana tectum, notabilis magnitudinis, nam diameter erat $\text{z}iij$. altitudo $\text{z}ij$.: loquelam vitiabat, masticationem non penitus impediēbat, quia non à crasso pediculo pendens mobilis erat antrorsum, inter masticandum retrocedebat: sensim crevit, & per annum ad hanc molem pervenit: ob pediculi gracilitatem, illum filo sericeo prope gingivam ligavi: ligaturam nescio ob quam causam alius Medicus improbavit, ac tumorem \circ caryoph. illinivit, sine ullo vel fructu vel damno: Thermarum usum continuavit eoque absoluto domum profecta est: Domi Veterinario cuidam in sua arte non imperito, non diu post adventum monstravit

„stravit tumorem, ille accuratam ejus explorationem simulans,
 „ungue pollicis trudendo prope gingivam laceravit pediculum,
 „tumorque in os recidit, ut integrum explodere potuerit; secuta
 „est ingens hæmorrhagia, quam veterinarius, sanguinem sistenti-
 „bus destitutus, fivit: cessavit tandem sua sponte: debilitabatur
 „quidem, verum alimentis boni succi & facilis coctionis datis, vires
 „sensim recuperavit & aliquot annis supervixit citra recidivam.
 Si vero ligaturæ nulla sit opportunitas, ad sectionem accedendum,
 cujus itidem varius est modus. *P. Sorbait M. Pr. l. c.* forcipibus seu
 uncis apprehensam, rescindendam esse vult, & cauterisandam:
 quem modum etiam recenset, approbat, & in Uxore sua exper-
 tus est utilem *P. Forestus supra cit. obs. l. 14. 16.* Uterque autem didi-
 cerat ex Aetio, qui Epulidem, si post medicamenta adhibita adhuc
 moram trahat, forcipe arreptam, tenui scapello aut ensiculo par-
 vo jubet excindere. *Celsus l. 6. c. 13. quod si major*, inquit, *is*
tumor est, commodius totus excinditur. *Paulus* volsella aut hamu-
 lo elevatam præcindit, & hic quidem modus Epulidis tollendæ est
 undiquaque tutissimus atque optimus. Post sectionem duo præ-
 standæ sunt, primum constringentibus sanguinis fluxus inhibendus,
 & abstergentibus vulnus mundandum est: secundum, ne repullu-
 let malum, sedulo & quantum fieri potest cavendum; priori utri-
 que indicationi satisfacit *Pauli* ratio, dum post abscissionem vino,
 aut decocto hordei comm. & fl. ros. rubr. c. melle rosat. os ac gin-
 givas colluere jubet. *Celsus* ait, pure exempto, si levis plaga sit,
 satis esse ore calidam aquam continere, si major, extrinsecus fove-
 re lenticulæ cremore: ex quo loco forte *Ferrarius* suum illud mo-
 dum, quem antea recensuimus, adornavit. Idem *Celsus* mande-
 re ligustrum oportere, succumque illum ore continere præcipit:
 ergo etiam hoc experimentum ex eo in ceterorum libros meavit.
 Alii post sectionem illam celebratam os cum decocto myrrhæ &
 pauco *Θε* colluunt, quibus pro cujusvis arbitrio facillime alia quo-
 que addi possunt. Post excisionem *P. Ægineta* suadet etiam ustio-
 nem ferro candente: quæ utique laudabilis est, si putredo simul

adfuert, *vid. ad. h. l. Forest. l. jam. d.* Sic *Paræus l. d.* inquit: nisi inuuleris, malum semper reuerti solet. Idem uisione multos ad pristinam reduxit sanitatem: *conf. Joh. Schenck. à Graffenb. Obs. M. l. 1. de ging. obs. 1. p. 107. Placentium Chir. l. 1. c. 20.* qui ferris Δ itis incidentibus hancce superfluam in gingiuis carnem 4. vicibus remouit: quale exemplum & nos supra recensuimus non unum; quamuis & hæc sæpe frustra adhibeatur, quod accidit cum primis, ubi uel os cariosum uel cancrofa dispositio subest, in qua neque ferro, neque medicamentis, neque igne quicquam obtinetur, sed omnis cura atque industria Medicorum frustranea est. Dente corrupto aut fracto, uel aliter uitiato osse, ubi incidit Epulidem renasci, locus aperiendus, dens eximendus est, testa ossis si qua abscessit, recidenda, si quid uitiosi est, radendum, tum ulcus, ut alias solet fieri, occludendum est.

§. 7.

Hæc ita secundum Artis Leges fieri debent, quamuis non semper optatum finem iis assequamur; nonnunquam enim incisionem excipit nullis remediis sistenda, hincque lethalis hæmorrhagia: cuius rei notabile refert exemplum *Zacut. Lusit. l. 1. Pr. adm. Obs. 87.* Non tamen his ab operatione deterreretur se patiaturs Cordatus Chirurgus, ut *Platerus* fecit, qui hanc metuens, cum non necesse putauerit auferri, retinuit; plerumque enim & omnino necessum est eam excindi, & à tali hæmorrhagia nullum periculum metuendum est. Attamen, quia difficulter sectionem nostrates admittunt, & à ferro & igne, nescio, quâ inani persuasione, mirifice abhorrent; antequam ad extrema hæ accedas, catharticis prius (si modo Excrescentiæ natura id permittat) res tentari poterit: qualia sunt ex leuioribus quidem chalcitis seu Θ ustum. Φ ustus, sory, ærugo, uel per se, uel cum æquali pondere gallæ aut O . usti, quæ quidem iure & experti commendant ueteres Græci, item *M. Sebiz. in Sp. M. Pr. l. all. Arn. Weickard. thes. pharm. l. 4. G. Walther. in sylv. Med. lit. G.* quibus accensendus est etiam lapis medicamentosus *Crollii*. Ubi tar.

Pppp 2

His tandem etiam DIÆTA subnectenda foret : sed eam ipse morbus ordinat & præscribit. Quæ enim maxime hic vitanda sunt acria, *Osia*, acida, nec ipse morbus admittit, cum in oris cavo exquisitissimo sensu præditis partibus incumbat hæreatque. Alvum vero segniorem laxativis idoneis subinde esse excitandam, supra est monitum, & quilibet prudens sponte intelligit : reliqua etiam pro incidentium ratione facile perspicit. Ad præservandum vero ab hoc malo utile erit cum sanguini, tum dentibus & gingivis sedulo prospicere : quorum prius per bonos mores, vitata omni luxuria & evitatis acrioribus, crassioribus & qui scorbutico aliâs ministrant, obtineri potest : hoc autem, si quis munditiei studiosus dentes à sordibus, gingivas à laxitate dentifriciis, orisque collutionibus subinde custodiat.

V.

RELATIO CHIRURGICA

de

Pustulis in labiis pueruli lactentis, à Nutrice Lue & laborantis infecti.

Ego N. N. Chirurgus juratus Parisiensis hisce attestor, me requisitum & vi sententiæ, die 11. Julii An. 1674. publicatæ, ablegatum fuisse, ut Johannem Tiffartum, Nicolai Tiffarti, Fabri lignarii filium, ut & Ludovicam Ajournal, Johannis Coquebrunnii conjugem & filioli supradicti Nutricem inspicerem, an Lue & laborent & uter alterum infecerit? referrem. Deposito itaque juramento consueto in ædes Nicolai Tiffarti me contuli, ejusque filium, Johannem Tiffartum, trium annorum puerulum inspexi & in ejus labiis, scroto & natibus pustulas Venereas reperi. A meridie in aliam domum, sub insigni Cygni albicantis, in via N. me conferens tertiam cameram in aula conscendi & Nutricem pueruli, Ludovicam Ajournal

Pppp 3 inveni,

inveni, in qua similiter talia tubercula in ambitu papillæ mommarum, in partibus genitalibus & ano observavi. Unde tam Nutricem, quam infantem Lue ꝑ laborare existimo. Interim difficile judicatu est, quisnam prius infectus fuerit: ea-que de causa nova inspectio tam in Parentibus infantis, quam Viro & Marito Nutricis instituenda esset. Sign. Parisiis die 15. Julii, 1674.

RELATIO ALTERA

de

Inspectione Parentum & Mariti.

Ego Chirurgus Parisiensis juratus hisce refero, quod vi sententiæ, die 7. Aug. 1674 publicatæ, die 13. ejusdem requisitus fuerim, ut Nicolaum Tiffart, Fabrum lignarium Parisiensem, & Johannem Sialam, ejus conjugem, ut & Johannem Coquebrun, Ludovicæ Ajurnetiæ Maritum, inspicerem & de statu illorum certi quid attestarer, cum in priori mea relatione de dato 15. Jul. 1674. existimaverim, difficulter admodum judicari posse, an Joh. Tiffart puerulum 3. annorum hicque Nutricem suam, an vero hæc illam Lue ꝑ infecerit, nisi pueruli

ruli Parentes & Nutricis Maritus simul inspectioni oculari subjicerentur. Hunc ergo in finem, præstito prius juramento consueto, in vicum N. ad Nicolaum Tiffartum me deduci jussi, in quo prævia inspectione accurata ne minimam q. maculam, multo minus signum aliquod Luis & aut præteritæ, aut præsentis observare potui; quemadmodum & Mulierem s. Conjugem ej. sub inspectione integra sanitate gaudentem inveni. Postquam autem eodem adhuc die ad ædes, sub insigni Cygni albicantis, in platea N. fui delatus & Nutricis Maritum inspexi, in sinistro ejus inguine cicatricem, adhuc rubicundam, cum duritie aliquali reperi, quæ meo q. judicio à caustico quodam, illic applicito, oriebatur. Antedictus enim Coquebrun, me percontante, referebat, se ante 8. vel 10. menses hoc in loco tumorem, eumque insignis magnitudinis habuisse, quem Chirurgus sub deligatione pro abscessu aliquo habuerit.

Meâ a. sententia tumor hic nihil aliud quam bubo Venereus fuit, qui ad perfectam sanationem deduci non potuit, adeoque duritiem talem in cicatrice reliquit, relicto in corpore Coquebrunnii veneno. Hic igitur suam Conjugem, & hæc
pue-

puerulum lactentem infecit. Sign. *Parisiis die 16. Julii. 1674.*

Similem CASUM vidi olim Argentinae in Nosocomio Venereo, vulgò in dem Blatterhaus.

CURATIONEM

per panaceam & rialelem vid. in *Polychrestis nostris exoticis.*

Quandoquidem verò pustulae consimiles cum labrofulcio seu Cheilocace Exterorum facile confundi possint; hinc ad discrimen feliciter addiscendum subungere liceat *Dn. D. Raygeri Disput. Inauguralem de Labrofulcio, seu Cheilocace, An. 1698. Altdorfii ventilatam.*

CAPUT I.

THESIS I.

Cum ex recepto more in nomina, tanquam τῶν ὄντων νοήματα inquirere prius nos oporteat, quam ad realem pertractationem nos recipiamus, eadem & ego incedam via, & paucis ὀνοματολογίαν, præmitcam.

II.

Dicitur ergo propositus affectus Græcis χειλοκάκη, nomine ex χῆλος labrum, & κάκη vitium composito, adeoque partem affectam designante, in Latinam civitatem quoque recepto, ubi Cheilocace usitatum legimus; aliàs autem peculiare nomen Labrofulcium à præ-

à præcipuo ac maxime conspicuo symptomate desumptum apud *Bootium* loco antea citato invenimus, quia malum hocce conspectius reddunt foveolæ binæ in utroque labio, unæ in latere oris dextro, alteræ in sinistro, quæ ipsum labii corpus angusto quidem, sed profundo sulco, dividunt.

III.

Anglis & Hibernis (quibus idem morbus omni tempore familiaris est, interdum vero etiam, Epidemiæ luis instar, in quamplurimos populariter grassatur, rarissime tamen ac vix unquam adori-
tur adultos, sed infantes duntaxat eosque ferè ab altero ætatis anno, quamvis & teneriores aliquanto, & paulo vetustiores, non sint semper ab eo immunes,) appellatur Mouth Kanker, sive Kanker of the Mouth. *Belgis* huic ipsi malo, propter scorbutum popularem, obnoxiiis Water Kanker nuncupatur. *Germanis* nomen proprium propositi affectus in suo Idiomate nondum innotuit: posset tamen ad imitationem Belgarum Wasser-Krebs / oder eine wässerichte Krebschafft / schwirige oder eyterige Geschwulst mit tieffen Leßzen / Schrunden insigniri.

CAPUT II.

TH. I.

Missa *Onomatologia* ad *Pragmatologiam* recto tramite progredior, eamque exordior a *Descriptione*, quæ autore *Galeno* in *Lib. de Medicis definitionibus* ἐστὶ λόγος ὑπαδὼς ἐμφανίζων τὰ πράγματα, est oratio, quæ res per rudem imaginem representat. Sed enim vero cum in *Medicina* definitiones ad *Logicorum* regulas ad amissim exigere nimis severum foret, dabo sequentem Medicam usu sufficientem.

II.

Cheilocace sive **Labrofulcium** est tumor p. n. durus & non nihil rubicundus, sed nequaquam fervidus aut inflammatorius, labii modo utriusque, ut plurimum saltem superioris, aliquanto ma-

„gis introrsum quam ad exteriorem partem vergens, sicque labia à
 „gingivis & dentibus longius abscedere & foras aliquatenus repli-
 „cari magna cum deformitate efficiens, præcipue autem foveolas
 „binas in utroque labro, unas in latere oris dextro, alteras in fini-
 „stro, (quæ ipsum labii corpus angusto quidem sed profundo sul-
 „co, sanie madido aut crasso pure obfuso, interdum quoque crustu-
 „lis succrescentibus, dividunt) producens, quandoque ad partes
 „vicinas glandulosas latius se diffundens, enatus à lymphâ acido-
 „sa viscida in glandulis ibidem dispositis & substantia carnosa
 „extravasata coagulata, atque per moram ulteriorem acrimoniam
 „virulentam planeque causticam nacta.

III.

Genus definitionis posuimus *tumorem p. n.* utpote actiones, nempe assumendorum commodam apprehensionem, & concinnam loquelæ expressionem, atque in quibusdam suctionem lactis, lædentem; sic enim distinguitur à labiorum in labeonibus, labronibus ac chilonibus inde dictis (qui plerumque insipientes & hebetes esse solent, teste Johanne Sigismund. Elsholzio in *Anthropometria* Cap. XVII. p. m. 94.) notabili crassitie. Reliqua verba *differentiam* complectuntur *specificam*; illis siquidem probe pensitatis haud difficile erit præsentem affectum ab aliis labiorum & oris affectibus distinguere, ubi foveolæ descriptæ cum sulco haud obvenire solent. Nam tamen aliàs quoque *fissura labiorum* occurrat, illa tamen superficialis tantum, sive in membrana labia investiente saltem est continuitatis solutio, à nimia rigiditate vel tensione enata, qualem vel interni vapores, ex sanguine in febribus aliisque morbis calidiore ascendentes, vel aer externus ficcior, aut asperior moliri solet. Non minus longe aliter comparatum est cum *labio leporino*, quàm cum *labri sulcio*; labium quippe leporinum connatum est ab ipso utero vitium, & cum manifesto hiatu inter divisas penitus labii oras intercedente, absque tamen ullo puris vel saniei effluxu.

IV. Aff.

IV.

Affinis equidem videtur esse labrosulcio *Parulis*, quam descripsit *Aëtius Tetrabibl. II. Serm. 4. cap. 24 & 25.* quod sit inflammatio partis alicujus gingivarum cum tumore, quæ, ubi non suppuratur absolvi-
tur. Sed vero eadem si recte inspiciatur, tumor est vel excrementia in gingivis perruptis, circa molares obvia, sine tumore externo labia obfidente: deinde adultos quoque invadit scorbuticos, cum labrosulcium infantes potissimum incommodet; hinc *Excellentissimus Dominus D. Georg. Frid. Francus in Disputat. sua inaugurali de Epulide & Parulide cap. III. §. 7.* ex observatione *ιατρικῶτάτης Joh. Jacob. Wepferi* recte annotavit, nullum sexum, nullamque ætatem dentatam esse, cui non quandoque gingivæ nunc versus buccam, nunc versus linguam aut palatum, in utraque maxilla, tumore inflammatorio corripantur, plerumque præcedente vel comitante odontalgia, quandoque simul horrendè malas intumescere, idque ob circulum sanguinis ex arteriarum ramusculis in furculos venosos & lymphaticos impeditum, vel in gingivis, vel circa radices dentium, subinde in utroque loco simul.

V.

Sic etiam facile discernere licebit labrosulcium ab *Epulide*. *Epulis* quippe vocatur excrementia carnis gingivarum luxuriantis, *αικρῖθως* docente *Dn. Jacobo Pancratio Brunone, in Amaltheo vel Lexico Medicop. 673.* atque talis ab inflammatione exsurgit ad intimum molarem, cum febre & dolore nonnunquam, teste *Paul. Aegineta de Arte medica Lib. III. cap. 26. p. 154.*

VI.

Sed & absque difficultate Medicus prudens Labrosulcium & *stomacacen*, sive *στομακᾶκην* ab invicem discernet: posterior quippe gingivarum laxo & fluido tumore, pruritu, cruentatione, foetore & putredine instar foricis se prodit, ut propterea perspicacissimus *Hippocrates de internis affectionibus text. 34. n. 9.* jam dudum scripserit: *in Splenis morbo sive scorbuto, καὶ τὰ ἑλκὸς κακὸν ὄζει, καὶ ἀπὸ τῶν ἰδόντων ἀφίσταται, & gingivæ malè olent, & à dentibus abscedunt.*

VII.

Interea non sunt confundenda cum Labrofulcio *Aphtha*, ulcuscula illa ut plurimum alba, quandoque à bile tingente admixta copiosiori subflava, quandoq; ab acido bili admixto nigra vel livida, quandoq; à sanguinolentis ex vasculis capillaribus erosis affusis portionibus rubra, plus minus profunda, & corrosiva, in superficie oris, labiorum, palati, buccarum, linguæ & faucium conspicienda, cum insigniter molesto ardoris sensu conjuncta, à simili cum labrofulcio causa enata; quemadmodum *Boottius* L. a. confirmat, ut plurimum ac fere semper hunc morbum comitari aphthas, i. e. ulcuscula oris in palato, lingua, buccis, labiis, gingivis; quanquam infinitus sit infantium numerus, qui aphthas patiuntur absque eo ut in Cheilocacen incidant, sicuti rursus non raro accidit, ut idoneis remediis adhibitis aphthæ aboleantur, Cheilocace superstitæ.

VIII.

Neque cum labrofulcio confundi debet *Nodus labii*, Belgis een Lip Knop dictus, qualis ictu, casu aut percussione, imo etiam ubi dentibus apprehendimus labium, in eo produci, & ex doctrina *Albucasis*, quæ habetur *Il. pars. Chirurg. Part. 27.* cultro primo excindi, hinc alumine usto conspergi à Chirurgis solet, teste *Jobo à Meekren, Chirurgo Amstel. in Observ. Medico-Chirurg. cap. XXXI. p. m. 80.*

IX.

Tandem etiam discrimen observandum inter Labrofulcium & *Cancrum verum*: in hoc namque tumoris notatur rotunditas, & inæqualitas, color ejus conspicitur lividus aut fuscus, adsunt circa tumorem assidui punctivi dolores, venæ in circuitu tumoris turgidæ ad adjacentes partes protensæ conspiciuntur, & si sit exulceratus, caro erosa inæqualis & subnigra sorde madescit & horrida apparet, ex qua continue subnigrum aut fulvum virus, h. e. tenuis & erodens humiditas emanat, quæ ut plurimum gravi odore ad-

stan-

stantium nares ferit: conferatur *Francisc. Joël. Operum Medicor. Tom. VI. de Chirurgia p. m. 191. & 223.* Adhæc Caneri tumor exulceratus magnitudinem ovi palumbis, imo medii ovi gallinacei assequitur, sicuti testatur *P. Marchetti Obs. XXIX. & XXX. & ex eo refert Theoph. Bonetus in Mercurio compitalitio, sive Indice Medico. Pract. lib. III. de affectibus à lit. C. incipientibus sub titulo Cancer. §. 19. p. 72.* quamvis diffitendum non sit, Cheilocacem ad Caneri virulentiam propinquo sæpe accedere gradu; hinc erudite admodum *Celeberrimus Joan. Nicol. Pechlinus, Sereniss. Cimbria Ducis Consiliarius & Archiater in Observ. Medico-Physicarum, lib. 1. obs. 67. p. 176.* ita scripsit: At nunc quoque ne in maculas tantum pustulasque & tubercula,, desinere morbum credas, vidimus etiam in Scirrhum & Carcinoma,, transiisse vehementiorem scorbuticæ falsedinis gradum. Non in,, frequens, (postea addit) maxime in puerulis, oris quoddam vul,, tusque dehonestamentum, Cancer, in Belgio Waterkanker di,, ctus; hic ipse à scorbutici Θ is, sed lento feri sanguinisque glutine,, inviscati, acrimonia plane caustica, in glandulis primum oris inter,, nis gingivalibusque originem sumit, mox in palatinas & maxillares, nunc etiam gulæ istas, tandem & universi vultus glandulosi corti,, cem prorepens miseroque aliquot annorum spectaculo & tristi pa,, tientia ægros tandem interficiens. Interim tamen recte animadver,, tit *Cornel. Stalpart van der Wiel, Observat. rariorum Medico-Anato-*
mico-Chirurgicarum Cent. posterioris Part. Prior. in Scholiis ad Obs.
XIII. parvum labii tumorem coloris cœrulei & tactu mollem can-
crum dici non posse, verum si color iste cœruleus sit magis plum-
beus aterve, & tumor tactu durus, solidus, & renitens malignus
evadat, pro cancroso habendum, & eo casu tempestive forcipe au-
ferendum esse; atque ibidem *Cheilocacen* expresse *Cancro vero* con-
tradistinguit, quando scribit, in infantum labiis, aliam nonnun-
quam exulcerationum malignarum speciem provenire, quæ cavæ
duræque, nec sine dolore nigricantes, subitoque proserpentes, à scor-
buto plerumque, adeoque male constituta saliva oriantur, & popu-
laribus suis Waterkankers appellantur.

X.

Ceterum propositum labrofulcium Medicus etiam facile dignoscet à *tumore* eorum *phlegmonode*, quia ibi tumorem nequaquam fervidum, & inflammatorium adesse expresse in definitione monuimus. Similiter tumorem labiorum *Oedematosum* & colore albo & mollitie discrimen suum à labrofulcio sensibus prodere externis, palam est. De reliquo labia ex *Lue Gallica* ulcerata, inflata, subnigra, tumida, plumbea, & Carcinomatis instar dura, qualia annotavit *P. Forestus Obs. Medicinal. Lib. XIV. de ægritudinibus labiorum obs. 2.* simul concurrentia alia Luis Venereæ symptomata monstrabunt.

XI.

Sed satis de hisce, dum nunc concludo, si quærat ad quamnam morbi speciem pertineat Labrofulcium? respondendo, idem, morbum auctæ magnitudinis & solutæ unitatis complicatum esse.

CAPUT III.

T H. I.

Cum omnis morbus expostulet *subiectum*, cui inhæreat, & in quo sustentetur, proximum nunc erit, ut ego etiam inquiram in *Labrofulcii subiectum*, quod quidem juxta Philosophorum placitum statuere licebit *duplex*, nempe vel *ut quod*, ultimum seu immediatum, scil. ipsum compositum totum *corpus vivens*, five *homo ex corpore extenso organico & anima rationali* constans: vel *ut quo* primum five immediatum, nempe *labia*, hæc quippe *tumor* obsidet, & *sulcus p. n.* dividit, adeoque *ceum orbis auctæ magnitudinis & solutæ unitatis* proxime afficit.

II.

Sunt autem *labia*, quæ & *χείλη* ἀπὸ τῆς χείνης λόγον, quod vocem fundant, appellantur, annotante *Adr. Spigelio de human. corpor. fa-*

fabrica lib. I. cap. 1. cap. 6. opercula oris dentium deformitatem tegentia, numero *duo*, *superius* ἀνώχειλον, *inferius* κατώχειλον, quorum *extremitates* *rubeæ* πρόχειλον, sin committantur invicem προσόμιον dicuntur; ipsum autem *foramen*, quod apertura sua producunt, τὸ στόμα h. e. os cognominatur.

III.

Incessit vero malum nostrum quandoque *utrumque labium*, ut plurimum tamen *superius* duntaxat eo afficitur, & quando *ambo* simul hæc labes obsidet, longe tamen deterior semper est superioris, quam inferioris labii conditio; interdum ea ipsa latius se diffundit, & *partes* alias *glandulosas* oris interioris ambitu circumscriptas & substantiæ affinitate junctas, communis causa prehendit.

IV.

Nec mirum, cum qualis *contextus* labiorum *glandulosus conglomeratus* sub membranulæ tenuioris amiculo absconditus est, talis in universa buccarum, palati, fauciumque regione reperiat, gingivarum verò ac linguæ spongiosa laxaque caro, glandulis etiam interdistincta minimis, propter contiguitatem & inundationem, quam a causa morbifica communem veluti suscipit, non possit non similiter vitium capere.

V.

Labiorum oris autem constitutionem si distincte examinare velimus, videbimus illa foris quidem tenella *cute*, intrinsecus verò *membrana* ori reliquo, œsophago & ventriculo continua integri, sub illa *glandularum* aliquarum minimarum contextum adesse, (quales etiam Lugduni visæ sunt ab *Olao Borrich*, in labiis humidioribus icterici & febricitantis, à *Sylv.* in Nosocomin dissecti, sicuti ipse perscripsit ad *Th. Barth. Epist. Medicar. Cent. III. Ep. 97. p. 420.*) reliquam eamque præcipuam substantiæ partem constituere *carne*m à *Th. Bartholin. Anat. Lib. III. Cap. XI.* indigestam & fungosam dictam, à *musculo labiorum comuni circulari* seu *in orbem circumcirca expanso* ac reliquis *musculorum* huc usque exporrectorum *fibris motrici-*

tricibus efformatam; porrò notare licet *arterias* à partibus propinquis ad labiorum extimam membranam distributas, sanguinem cum individuo comite sero, pro vita & nutritione, necessarium adducere, purpureumque illum colorem & splendorem, pulchritudinis & sanitatis optimum indicem, labiis conciliare; *venulas* socias eundem munere suo defunctum revehere, & à morbosa stagnatione sive extravasatione vindicare, demum sensus motusq; beneficium largiri *nervulos*, qui à *quinti paris* rami minoris inferioris ramulo primo, in quatuor propagines diviso, plurimis fibrillis labro superiori accedunt, nec minus ab ejusdem paris rami majoris ac posterioris secunda ac media propagine, in plures fibrillas dirempta, labio inferiori prospiciunt, sicuti accuratissime investigavit & descripsit clarissimus *Raym. Vieussens*, in *Neurographia universalis lib. III. c. III.*

VI.

De reliquo, sicuti labiorum usus naturalis multiplex est, ut os claudant, & dentes partesque interiores à frigore ac externis injuriis tueantur, ad edendi & bibendi commoditatem faciant, ad vocis & loquelæ expressionem, atque sputi rejectionem symbolum suum conferant, denique ornatum vultus, animi & corporis speculi, absolvant, ita labrosulcium multiplicem illum usum lædere, ratio declarat & experientia confirmat.

CAPUT IV.

TH. I.

Cum juxta Medicinæ Principem *Hippocratem de arte t. XIX. n. 20. & 21. ejusdem scientiæ sit*, morborum causas nosse, & morbos ipsos omnibus medicamentis, quæ augescere morbum prohibent, curare posse, adeoque juxta eundem *de morb. mulier. l. t. XXII. n. XI. morborum vires considerare oporteat, & causas ex quibus morbi fiunt exquirere*; aurei illius moniti memor ego quo-

quoque vivam, posthabita vana *Acri Agrigentini* Empiricorum Principis opinione, qui causas morborum incognoscibiles esse reputabat, referente *Galeno lib. de subfigmentis Empiricorum inscripto cap. I.*

II.

Jam verò supersedebo ego causis tumoris labiorum, in genere considerati, communibus recensendis, quas statuunt esse serosos humores ibidem p. n. collectos ac stagnantes, & ab acido coagulatos partes has distendentes; multo minus cum *Paracelso* singularem in labiis tumorem *alcola* ipsi dictum, carnis videlicet quandam superfluitatem, ex venis *Jovialibus* per *Martis* regionem transeuntibus, accersam; neque cum *Sylvio* augmentum substantiæ carniæ, vel humorum extra locum naturalem & intra substantiam labiorum effusionem tanquam causam genericam allegabo; nec etiam cum *Cartesii* affeculis tumorem vel intra uterum jamdum evenientem à fibris musculosis adhuc tenerioribus à copiosiori succo chyloso nutriente diductis, & spiritibus obrutis, ut illum ad alias partes commodè nequeant remittere, vel extra uteri ergastulum demum notabilem talem labiorum tumorem à particulis spissioribus cum succo nutricao chyloso ad labia delatis, ob viscositatem suam retentis, fibrisque & glandulis cutaneis tenacius tunc adhærescentibus, repetam, quemadmodum tales hypotheses recensuit *Joh. Dolaus Encyclop. Chirurg. rationalis lib. I. cap. XIX. p. 449. & sequentibus.*

III.

Quin potius, observato consueto causarum ordine, causam proximam & immediatam *Labrosulcii*, in definitione supra jamdum expressam, primum pono lympham viscidam acido salinam in glandulis & substantia carnosa labiorum affectorum extravasatam, coagulata, atque per moram ulteriorem acrimoniā virulentam, planeque causticam nactam: Nempe enim lymphā, quæ naturaliter vel prorsus ἀραια, vel exacta temperata esse debet, dum particulæ ejusdem salinæ sub aqueis & gelatinosogleosis, seu balsamicis atque terreis involutæ obveniunt, hic p. n.

R r r r

ob

ob particulas salinas in fluorem evectas, & depressis gelatinoso-oleosis seu balsamicis emergentes, atque spiculis suis rigidioribus caput veluti extollentes, acrimoniam induit acido-salinam, quæ successu temporis invalescit, & instar aquarum stygiarum caustica evadit: eadem porro lymphæ, quæ in statu secundum naturam fluida tenuisque esse solet, in præsentē affectu notatur esse tenax, viscida, glutinosa, à particulis admixtis chylosis similibus viscidis & acidi conubio talis reddita, ideo *pituitæ vitreæ* quodammodo comparanda, sicuti *Fr. de le Boë Sylvius Prax. Med. lib. 1. cap. XIV. §. 22.* pituitam viscidam acido junctam vitream componere haud obscure innuit, atque aliàs spiritus acidi operationem in frigore producendo multum à pituita promoveri *§. præced. 19.* ipsum docere experientiam, Doctorum æque ac imperitorum omnium magistram, scripsit.

IV.

Causa antecedens, sive mediata propinqua, est lymphæ præternaturaliter acido salina viscida, ex primis viis ad vasa chyliifera, hincque ad sanguinea & nervosa vasa, & per hæc ad labia, tanquam partes in nostro affectu subjectas, tendens, tum originaliter ipse liquor gastricus sive fermentum stomachale acidum nimis fixum, id enim, ita docente B. Ettmüllero in Medic. Theor. & praxi generali instructo h. e. fundamentis Medicinæ veris Patholog. cap. 11. §. 26. p. 17. non rite alimenta digerit, unde in liquamen vel pastam plus minus viscidam, crassam & tenacem, sæpe ex debita volatilisationis defectu, acidam abeunt, hincque non tantummodo cumulatur præternaturaliter crusta intestinorum & stomachi pituitosa, sed etiam id, quod sanguini infunditur, ineptum est, ut ipsi assimiletur, aut partes solidas nutriat; quapropter obruuntur quasi principia massæ sanguineæ activa, hæcque crassescit, spissescit, & imminute fermentatur tardeque circulatur, quin & viscidior iste chylus, dum in poris partium circa vasa capillaria subsistit, viscera instar spongiarum imprægnat, & proprio acido coagulatus in scirrhus abit, quæ mala eo sunt pejora, quo acidior simul massa ista chylosa existit. Porro
in

in causæ hic propositæ classe etiam recenseri apprime meretur *Scorbuti* à fluidorum catholicorum *acore* enata *species*, sicuti *Exc. Pechlinus l. c.* id testatur, & ulcera telephia ceteroquin inde evenientia comprobant. Non minus *malum hypochondriacum*, *lues Venerea*, (quam in utero vel extra ipsum à nutrimento materno infecti infantes quandoque contrahunt) & hujus indolis *morbis*, ab *acido* geniti, hic commemorari debent: ad cujus asserti confirmationem facit *Joh. Mays, Prax. Chirurg. rational. Decad. II. Observat. X. p. 122.* ubi is refert, in puerulo bienni, qui jam per tres integros menses quartana laboraverat, se inter ejusdem labium superius & gingivam invenisse ulcus, quod ante quatrimum initium suum ceperat, satis alte sursum vergens, cavum, durum, dolens, nigricans & graveolens. Neque silentio involvendæ *glandulæ* tum *secretrices*, tum *reductrices*, tales quippe, ubi humores à succi nutriticii distributione restibiles, quibus aliosum ablegandis inserviunt, præ meatuum suorum obstructione diutius detinuerunt, eos sensim acescere cogunt, in permagnum œconomiae naturalis detrimentum, uti bene monuit *Gualterus Charleton. in Lib. singul. de Scorbuto Cap. VII. Art. XVI. p. 121.* Interim ne quis dubitet, ejusmodi acidum acre in corpore vivente dari posse, ex eodem *Charletono, l. c. Artic. III.* liceat *ὡς ἐν παρόδῳ* memorare visa exempla eorum, qui lotii sui aspergine ita corroserant lintheamina, non aliter quam si *ἄλς* in eis inspersus fuisset, itemque aliorum, qui sudarium corruerant hæmorrhagia pariter corrosiva; porro exinde etiam allegare juvabit historiam Viri cujusdam Equestri dignitate ornati, in agro Gloucestrensi, qui prodigioso quodam convulsionum genere per longam annorum seriem excruciatu nonnunquam sudorem profuderat adeo corrosivum, ut instar aquæ chrysulæ linthea exederet, conferratur *Willis. de Morbis convuls. cap. IX. p. 511.* Tandem ad causæ mediata censum etiam sano sensu referri poterit *ætas infantilis*, utpote cui Labrosulcium præcipue infensum esse supra indicavimus, quatenus ob lactis continuum usum, & *ἄδδηφαιαν* sive voracitatem ad satietatem & lubitum admissam, *acidi viscidique exsuperantiæ*

in ea facilius quam alibi emergit, & labia ob substantiæ teneritatem partim promptius lympham peccantem imbibunt, partim ab hac facilius se erodi & exulcerari patiuntur.

V.

Restant nunc enumerandæ *cause procatarctica* in rebus nonnaturalibus inquirendæ. Illas autem inter I. occurrit *Aër* particulis acribus, acidis vel acido-salinis, inquinatus, præsertim maritimus; nam quemadmodum Vir Prænobilissimus, Amplissimus, Excel-
lens, lentissimus atque Experientissimus Dn. D. *Mauritius Hoffmannus*,
„Senior, Facultatis Medicæ Professor Primarius Celeberrimus,
„& h. t. Decanus Spectatissimus, Potentiss. Electoris ac Sereniss.
„Marchion. Brandenburgicor. & Duc. Wirtenberg. Consiliarius &
„Archiater meritissimus, Dn. Patronus & Promotor meus ad tum-
„bam usque venerandus, in Sciagraphia Morborum Contagioso-
„rum Disput. I. Thes. 5. 6. 7. & 8. atomos aut particulas exiles qua-
quaversum avolantes aëri permixtas seminaria sæpe insensibilia
morborum homogeneorum constituere, receptusque à corpori-
bus dispositis aut admissas effectum sibi similem producere, non
quidem semper simul atque tangunt, sed postquam tetigerunt, ac-
curatissimè docuit, ita probabile etiam est, aërem, effluviis marinis
acido-salinis inquinatum, quatenus *inspiratur*, salivæ liquori ga-
strico & consequenter universæ massæ sanguineæ acrimoniæ similis
labem affricare, & quatenus *corpora ambit* spiculis suis acribus re-
nellam labiorum cutem lancinare, perfodere vel ad minimum La-
brofulcium jamdum genitum magis exasperare ac exacerbare, quod
ipsum videtur non solum *Boottius* sæpius citatus confirmare, quan-
do in Anglia & Hibernia labrofulcium interdum Epidemiæ luis in-
star in quamplurimos populariter grassari annotavit, sed & *Excell.*
Pechlinus Observ. alleg. p. 169. ad aëris fluidum marinis vaporibus
iisque sulfuginosis respexit, atque cum antehac perlustrasset tractum
Italiæ maritimum, qui mari Hadriatico adjacet, ab aërei fluidi ma-
risque salsa atmosphæra plurima ibi nata incommoda sibi visa recor-
datus

datus est, meminitque nullam fere fuisse urbem, quæ non propterea peculiari affectu salso catarrhali fuerit infestata, hic in pedum ulcera morbumque coxendicum, hic in Pleuritides & Phthiles, alibi Ophthalmias, Epilepsias, aliaque morborum monstra, desinente fluore salso lymphatico.

VI.

Post aërem morbificam tragœdiam præcipue ludunt *assumta*, scil. *chylus maternus & lac*, five jam ab ipsa matre & nutrice acrimonia acido-salina visciditati involuta fuerint corrupta, five ob digestionis defectum, uberiolemque copiam, in ventriculis infantium in liquamen acido-viscosum degeneraverint, five à liquore gastrico ibidem acorem vitiosum demum mutuata sint: dein *cibi* acidi vel acido conditi, muriatici, fumo indurati, viscidi, glutinosi, pisces marini, nec minus *saccharata & mellita* edulia, quæ, utut palato abblandiantur sua dulcedine, in recessu tamen habent notabile acidum, quod per destillationem ex retorta, vel per fermentationem manifestum. Similiter nocent *potulenta acida & austera*: quo pertinent in Germania Rhenana, Neccarina, Bacharacensia, Mosellana, Rhingovica, in Gallia Pictonica, Lutetiana, Aurelianensia & similia vinorum genera, acidum multum in recessu gerentia.

VII.

Adhæc peccantis acidi viscidique uberiolem proventum juvant: *immodica quies corporis*, quatenus humores ad stagnationem disponit, & viceversa *motus vehementior continuatus*, quatenus spiritus exhaurit: *vigilia perseverantes*, quatenus spiritus animales consumunt, ac per consequens quorumvis humorum acrimoniam intendunt, teste Sylvio Prax. Medic. Lib. 1. cap. XI. §. 20.; *meticulositas & terror*, quatenus principia activa in humoribus & spiritibus deprimunt, tandem *alvi adstrictio* pituitam intestinale relinquens magis glutinosam & acidam.

CAPUT V.

TH. I.

Quod Hippocrates aureis veluti literis menti nostræ inscriptum esse voluit, in lib. de Medico text. XII. n. 5. Μόνος ὁ τῶν σημείων ἰμπιόντιος ἀπὶ χειρὸς, solus is, qui signorum cognitionem habet, ritè curationem seu operationem aggreditur, idem & mihi dictum esse reputans, signa curationi præmittam, ne similis videar incauto illi hominum generi, ludibrio artis nato, quod neglectis signis

*Uberis ac fluvii cancerum distinguere nescit,
Cardiacum morbum residere in poplite credit.*

II.

Quum autem non solum signa in morbi notitiam nos deducant, sed & illorum beneficio de morbi eventu prædicere possimus, hincque signorum alia διαγνωστικά diagnostica, alia vero προγνωστικά prognostica sint & appellentur, ceu optime docuit Illustr. Herm. Conringius, in introductione in universam artem Medicam cap. VI. p. 214. diagnostica primum rimari ordo jubet.

III.

Hæc ipsa autem, quia in definitione supra cap. II. th. II. allata jamdam expressa, breviter hic repetenda & declaranda erunt. Nimirum inter eadem labrosulcii *diagnosin* præbentia obvenit primo tumor, à glandulis & substantia carnosâ, labia componentibus, propter lympham inibi extravasatam & coagulatam intumefactis, extensis sicque durioribus redditis, emergens; neque est, ut quis dubitet tumorem talem in glandulis labiorum, utpote naturaliter tam exiguis, ut ferme sensum fugiant, hærare posse, sed ego tali dubitanti cum Cl. Muys Prax. Chirurg. rationalis Decad. II. Obs. IX. p. 120. & seq. acclamo, num putas impossibile glandulam exiguam, ad tantam magnitudinem pervenire posse? perpende quæso, quantum unius & ejusdem uteri magnitudo differat in virgine & partu-

„parturiente, perlege disputationem quam Clariss. Dn. Joh. Murr-
 „nicks, Profess. Utrajectinus An. 1678. de 20. Novembr. publice ven-
 „tilandam proposuit, in qua narrat virginis alicujus tubam uteri-
 „nam tam late extensam fuisse, ut centum & duodecim aquæ libras
 contineret: Ita omnino comparatum est cum partibus minimis,
 ut ab infarctu humorum, in reciproco suo comineatu intercepto-
 rum, in longe majorem molem extendi possint, idque præsertim in
 glandulis locum habet, quarum substantia laxa, spongiosa, vascu-
 losa, fibrosa, & mucosa deprehenditur: unde modo allegatus *Muys*
 aliud adduxit experimentum, quod ad rem propositam propius
 accedit: scilicet, se, ubi à frigore supra modum læsus erat, non
 raro glandulas circa collum, quas in statu sanitatis tactu reperire
 non poterat, in tantam molem excrescere advertisse, ut ovum co-
 lumbinum superarent.

IV.

Tumor autem porro in labrisulcio notatur nonnihil tantum
rubicundus, sed nequaquam *fervidus* & *inflammatorius*, quia ibi-
 dem haud subsistit & transparet sanguis ☿co ☉nus biliosus ferve-
 dus, sed lymphæ acido-☉na moleculis chyloso viscidis involuta
 in motu suo impedita stagnat; idem tumor dein ut plurimum oc-
 cupat solum *labium superius*, cujus deterior etiam, si ambo simul
 hæc labes obsidet, semper est conditio: an quia labii superioris cre-
 brior est motus, affluxum lymphæ peccantis alliciens? an quia ca-
 naliculi lymphatici sub cute genarum, à *Nuckio in Epistola Anatomi-
 ca de Inventis novis p. 141.* annotati, recta pone aures in glandulas
 mucosas lympham suam non, uti quidem debebant, evomunt, ut
 inde in lymphatica jugularia, & sic porro in subclaviam unam & al-
 teram reducatur?

V.

Adhæc dictus modo tumor magis *introrsum* quam ad exte-
 riorem partem vergit, quia diverticula lymphæ subsistens ibi faci-
 lius, quo recedat & commoretur, invenit, ob interiorem labiorum &
 gingivarum substantiam laxiorem, molliorem & glandulosam, quam
 in

in exteriori fibroso cutis labia investientis contextu. Interim *labia* à gingivis & dentibus *longius abscedunt*, quia tumor glandularum medio interpositus loco illa ab hisce necessario magis sejungit; non minus *labra* ipsa magna cum deformitate *foras replicantur*, quia cutis superinductæ fibrosa retiformis texturae ulteriori extensioni reluctatur, adeoque supra ejusdem oras necessario glandulae tumidiores & ulterius expansæ protuberant.

VI.

Tandem deformitatem morbosam conspectiorem etiamnum reddunt *foveolæ binæ*, in labio utrinque dextrorsum & sinistrorsum notabiles, quæ ipsum labii corpus *angusto* quidem sed *profundo sulco* dividunt, quoniam tenuior ibidem labiorum substantia solutionem continui facilius admittit, & lymphæ acris peccans ex limbo labii superioris illuc sponte magis defluit, ex inferiori autem labio factâ pressione ad latera recedit, hæcque ipsa dum subtrunculos agit, & acrimoniam suam corrosivam exserit, profundum *sulcum* ulterius efficit, qui vel *sanie madet*, lymphâ existente ichorosa tenuiori, vel *crasso pure obstituit*, portionibus crassis chyloso purulentis pluribus illi admixtis; interdum *crustulae* succrescunt, ab aëre ambiente calidiori vel sicciori, ichoris vel puris superficiem incrassante seu condensante genitæ; demum quandoque *malum* ad *partes vicinas glandulosas* latius sese diffundit, quando uberior causæ peccantis copia labiorum limitibus sese coerceri renuit. Labrosulcii individui quoque comites sæpius sunt *Aphthæ*, ulcuscula nempe illa in superficie labiorum palati & buccarum &c. obvia, de quibus jamdum supra th. VII. cap. II. verba feci, quatenus lymphæ peccans alias etiam oris partes corripit glandulosas, & erosionem illarum molitur.

VII.

Sed satis de signis *Diagnosticis* labrosulcii; quod *Prognosticâ* nunc attinet, sciendum, *malum* hoc nonnullis sponte aut levibus remediis *sanescere* (ubi causæ morbigicæ minor adest exuperantia, & acrimonia magis refracta, eidemque mature remediis idoneis obviam

obviam itur) aut plerumque si diutius negligatur, (nec principio occurratur, aut remediis incongruis vel ineptis perperam curatio instituatur,) illud *contumacissimum* evadere, (ita ut postea difficillime tollatur, & multo opere ægrè sanatum, aut sanitati proximum ægrè rebellet) in nonnullis vero idem penitus *immedicabile* reddi, & serpente contagio miseros infantes lenta tabe conficere; & tandem letho mittere, si intra aut extra uterum dyscrasia insignis scorbutica acris infantibus à Matribus & respectivè Nutricibus sit communicata, vel aëris ambientis noxia diathesis affectum morbosum exacerbet, quod tunc præcipue, teste *Bootio*, usu venire solet, quando epidemice hæc labes sævit.

CAPUT VI.

TH. I.

Medicum æger desiderat curantem, non eloquentem, & rectè *Galenus*, alter post *Hippocratem* Medicinæ Princeps, lib. V. de locis affectis cap. VII. scripsit: *Se male imprecari iis, qui Medicæ speculationis vel principes se esse jactitant, nullius vero agri volunt aggredi curationem, cum plerique non ratiocinatione, sed auxilio indigent.*

II.

Proin nunc mearum quoque erit partium, ut *Curationem* etiam in medium proferam. Illa ipsa vero sequentibus innititur *Indicationibus*: (1) *Ut lymphæ acido-Œnæ viscidæ ulterior affluxus ad glandulas & substantiam carnosam labiorum affectorum prohibeatur.* (2) *Ejusdem lymphæ in partibus affectis præsens & peccans acrimonia atq; visciditas demulceatur.* (3) *Foveolæ binæ cum sulco sanie madido aut pure crasso obdito, in labiis conspicua mundificentur, detergantur, ac consolidentur.*

III.

Indicationi primæ inserviunt *Evacuantiæ & Alterantiæ*. Inter *Evacuantiæ* ad peragendam feliciter curationem *Boetius* commen-

dat purgantia, non semel nec iterum, sed repetitis vicibus (ita ut idoneum temporis spatium semper interponatur) exhibenda, & quidem pro captu corporum & ætatis satis valida, præcipue ex *Senna & Mercurio dulci*, duobus hisce ceteris in proposito malo præstantibus, paranda. Quod si cum infante tractabili res sit, ac immuni ab illa plerorumque pervicacia, qui omnia ferè oblata respiciunt, aut non nisi difficillime admittunt, magnopere conducere allegatus *Autor* testatur purgare decoctis, paratis ex *fumaria, betonica, philliti, radicibus lapathi, cichorii, polypodii, senna, agarico, coriandro, tamarindis*, cujusmodi decocti bini ternive haustus die dandi, tertio aut quarto quoque die, per sat longum temporis spatium.

IV.

Sed enim vero cum in proposito affectu duo occurrant impedimenta, à quibus molestior fieret purgatio, *acrimonia* scilicet & *visciditas materiae evacuanda*, uti alias erudite differuit *Beatus Ettmüllerus*, in *Medic. theor. & prax. generali instructo part. Patholog. cap. V. §. 36. p. 148.*, illa ante omnia remove oportebit, usu præparantium, acrimoniam acidam temperantium, ac ad blandam salcedinem redigentium, nec minus visciditatem solventium & attenuantium, vel purgantium usui præmittendorum, vel cum eodem jungendorum. Eapropter aliquot ante purgationem suscipiendam diebus infanti labro fulcio correpto exhibeatur pulvis digestivus, ex ocul. *ῥ. præparat. & diaphor. rad. ari præpar. & cinnab. nativa*; vel ad imitationem adducti *Ettmülleri in valetudinario infantili cap. III. §. 9. Syrup. de spina cervina, Syrup. ros. solutiv. de ambubeja, Syrup. de cichor. cum rhabarbar. cum aqua fœniculi dilutis*, ad purgandum corpus exhibendis: admisceantur ocul. *ῥ. us* *Θ*ci anisatus*; vel pulveri radicis *jalappæ*, ceu congrui hic purgantis, tempore usus addatur pulvis *C. C. Philosoph. præparat.* Robustioribus & paulo ætate provectoribus *rhabarbarum* syrupo alicui cathartico intermixtum, pilulam unam & alteram aloëticam, ad imitationem *Ludovici in pharmac. moderno seculo applicanda*

canda confectam, *Mercurium dulcem* rite paratum cum *Extr. Scorzoneræ*, vel *Trochiscum* unum alterumve *Hermeticum Cl. Secreti in Tr. de febre castrensi maligna* p. 222. descriptum, pro ætatis discrimine, dare licebit.

V.

Post purgationem inter *evacuantia* huc apprime faciunt *diaphoretica*; quare infantibus pro potu præscribatur decoctum *C.C. cum rasp. rad. sarsaparill. scorzoner. china, ras. ligni sassafras*, cum aqua simplici paratum, assumtis ad decoctionem, in gratiam saporis, *liquiritia rasa, sem. fœniculi, passulis majoribus exacinatis, vel minoribus mundatis.*

VI.

Quod si grandior sit infans, *Bootius sanguinem* è brachiis, vel hirudinis suctu, vel scalpello etiam *aperta vena* detrahendum esse suadet: sed præsidium hoc rarius ego necessarium crediderim, persuasus à *Gualtero Harris de morbis acutis infantum* p. 74. infantes victu tenuiori & minime lauto nutriri solitos *vera plethora* (utcumque fuerint floridi) laborare haud habendos: humiditatem iis inesse, qua diffluere omnes solent, atque ejusdem humidi in acidum præternaturalem ac facilem conversionem, esse omnium illis ægritudinum causam, neque credibile, sanguinem corpore eductum posse humidum temperamentum, idque præsertim in acidum jam degener, proprie corrigere.

VII.

Ita nec mihi arridet ejusdem *Bootii* consilium, quando utilissimum esse vult, *hirudines* faciei admoveere iisque sanguinem tum ex fronte & temporibus, tum ex labiis ipsis affatim deplere, idque bis aut ter facere: tenelli quippe infantes ejusmodi suctionem dolorificam futuram haud perferent, sed & præcipue facta continui solutione facile à lymphæ acris affluxu vulnuscula inflicta minima cum faciei dehonestamento in ulcuscula sanie madentia aut pure crasso obducta degenerabunt: ne dicam de terrore, quem infantes inde procul dubio concipient.

VIII.

Fonticulos in alterutro, aut exigente necessitate in utroque brachio, vel per simplicem in consuetis musculorum interstitiis cutis sectionem, vel per impositum ibi cauteriũ potentiale, excitandos ego malle, lymphæ vitiosæ quantitatem sufficienter imminuentes, & futurum ad labia affluxum avertentes; cui scopo quoque subserviunt *vesicatoria*, nuchæ aut brachiis admota, vesiculis inde excitatis, ope impositi *Empl. de meliloto* quarta parte *Emplastri vesicatorii* remixti, aliquamdiu apertis servandis.

IX.

Olim *harenarum* vel *arenarum* magnus & frequens erat usus ad morbos à serosa quadam colluvie oriundos; calore quippe ac siccitate sua humores serosos intercutaneos attenuasse, discussisse, vel per insensibilem transpirationem eduxisse observata sunt. Et hujusmodi remedii plurima fit mentio apud autores Medicos. Græce quidem vocatur *ψαμμομός* & *ψαμμοκόσια*, Latine *Harenatio* & à *Baccio Saburratio*: commendaturque ab *Actio Tetrab. l. serm. III. cap. IX.* ab *Aegineta lib. III. cap. XLVIII.* à *Baccio de Thermis lib. II. cap. XVII.* à *Plinio Natural. Histor. Lib. XXXI. cap. VI.* Variis autem adhibebatur modis, vel enim corpus arenis involvebatur calidis, ut ex *Q. Seren. Sammonico* patet, de *Hydropisi depellenda p. 17. ex editione Roc. Keuchenii.*

Nec non & tepidis convolves corpus harenis. vel patientes deambulabant & volutabantur in eadem, conf. *Isaac. Causabonus in Comment ad Sueton. August.* & ex eo *Joh. Schilnius in Comment. ad l. c. p. 278.* nam & hic coxendice ac femore laborans harenarum & arundinum cura confirmabatur. Verum quia *ψαμμομός* sive *arenatio* nostro seculo est inusitata, monente *Rolfincio in Epitome Methodi cognoscendi & curandi particulares corporis affectus lib. III. cap. IX p. 236.* eandem missam facio, tametsi *sudatio in laconico sicco*, si hoc subire infantis conditio permetteret, arenationi substitui posset.

X. Ha-

X.

Haftenus locutus fum de *Evacuantibus*, primæ indicationi subordinatis; nunc ad *Alterantia* propredior, quæ ipsa secundæ simul subserviunt indicationi, & talia, quæ acrimoniam acidofalinam debellant, existunt *terreo-alkalina* aliàs dicta, e. g. *C. C. Philosoph. præparatum* & *ustum*, & *um diaphoreticum*, *terre sigillatæ variæ*, tum *ostradocerna* & *testacea* quævis præparata, nec non *fixiora metallica*, *alia ac hniina*, communiter *præcipitantia*, sed rectius *acidum invertentia* & *absorbentia* dicta; dein huc quoque conferunt *oleosa*, *acidum involventia*, e. g. *Emulsiones ex hordeo*, *amygdalis dulcibus*, *seminibus* 4. *frigidis majoribus*, *sem. papav. alb. cum decocto C. C. raspati* paratæ: item *juscula pingvia* ad *gelatinæ* consistentiam cocta, ipsæ *gelatinæ* ex *ebore C. C. raspati*, *pedibus suillis* &c. elicita: Demum *aquæ*, *acidum diluendo* temperantia, e. g. *decoctum hordei*, *passul. minor. C. C. raspati* jamdum propositum, *rad. Scorzonera*, *Sarsaparillæ* &c. quale pro potu aut solum concedendum, aut vino aut cerevisiæ in sufficiente quantitate affundendum; interea ut viscositas simul peccans corrigatur, opem præcipue ferunt *alkalia volatilia urinosa*, „ *simplicia* & *composita* oſa, e. g. ~us & ⊖ volatile *C. C. ~⊖*ci*, „ *simplex* & *anisatus*, vel *succinatus*, ⊖ volatile oſum *Sylvii*, ~us „ *bezoard. Buſſiab*, *Exc. D. D. Kænigio* communicatus *Miscell. Nat.*, „ *Cur Decur. III. Ann. I. Obs. 149. p. 244.* quæ in dosi minori paucarum guttarum ætati respondente, cum *jusculis* & *vehiculis* idoneis, infantibus propinanda sunt.

XI.

Atque cum his studiosè usurpanda sunt *appropriata antiscorbutica*, seligenda ex *Charleton. supra citat. de Scorbuto cap. XII.* Sic *Dn. Johannes Mauricius Hoffmannus* unius anni puero cujusdam mulieris pauperis exulis, Labrofulcio scorbutico adeò defædato, ut præter foveolas binas in utriusq; labii concursu dextorsum & sinistrorsum notabiles, cum sulcis pure viscido repletis, universa labra tumidiora & carne erosa luxuriante horrendum in modum protube-

rantia apparuerint, felici cum successu dedit *Essentiam antiscorbuticam ex turionibus abietis*, ad imitationem *Mollenbroccii in Tr. de Varisc. XIII. n. XXI. p. 117.* paratam, cui postea *Tincturam suam traumaticam balsamicam*, demumque *balsamum* Δ *is anisat.* ad aliquot guttas subjunxit. Hinc in usum quoque vocare licebit *Tincturam* γ \square *fatam*, *Elix. proprietat. dulce antiscorbuticum*, *Tincturam salutis Langii*, sive *essentiam myrrhæ*, *essentiam balsami Peruviani* cum \sim \cup \ominus \ast *ci vinoso paratam*, & alia balsamica, sua virtute & acrimoniæ noxiæ contraria, & consolidationi labrosulci profutura.

XII.

Ubi insuper notandum, si infans, labrosulcio laborans, adhuc *lacte* Matris, vel Nutricis alatur, & cum primis si culpa in tali lacte originaliter hæreat, Matri vel Nutrici similibus scopis destinata propinanda esse medicamenta ac hucusque commendavi.

XIII.

Interim si *dolor* infantem insignis simul divexet, aut *vigiliæ* affectum alioquin satis molestum exacerbent, *opiata* etiam in iusto præbio assumere licebit, hæcce quippe acrimoniam omnem simul temperant, ex fide *Sylvii Prax. Med. lib. I. cap. XV. §. 37.*

XIV.

Indicationi III. diversis pro diverso *morbis tempore* & *statu* succurrendum erit remediis: nam pro *deterfione & mundificatione*, juxta experientiam *Boetii*, conveniet præcellens *decoctum chærophylli, quinque folii, myrrhidis, rosarum ac salviæ*, in quo \ominus \oplus *albi* seu, quod idem est *Album album* iteratis solutionibus filtrationibus ac coagulationibus summopere depuratum, sat magna copia dissolutum sit, sive eo cheilocace abluatur, sive lintea intincta imponantur. *Excellentissimus D. D. Hoffmannus Junior* supra nominatus, in fidelissima sua informatione privatissima, qua hucusque usus sum, mihi communicavit sequens *decoctum*, quod infanti (cujus ante mentionem feci) apprime profuit, tepidè cum penicillo intincto illitum:

Rec.

Rec. Fol. plantag.
 salvia
 veronica
 Flor. aquileg. an Mj.
 Rafur. lign, sanct. ʒʒ.

Coq. in ▽ fabror. ferrariorum ʒʒ. ad remanent. ʒʒj.

Colaturæ adde syrup. de scabiola ʒj.
 de rosis siccis ʒij.

Tincturæ salutis Langii, sive myrrhæ ʒiij. M.

Vel ad exemplum *Joh. Muys, Prax. Chirurg. rationalis Decur. II. Obs. ultima* sub finem, præscribatur sequens unguentum acido corrosivo resistens:

Rec. Theriacæ ʒiij.
 Unguent. Ægypt. ʒiij.
 G, lacca pulv.
 ~us Θ *cian. ʒij.

M. F. *Unguentum*, quo cum pauculo *Spiritus vini* mixto calidè quotidie sexies lavetur pars affecta, eique imponantur lintea eodem medicamento imbuta. *Venerandus Dominus Parens meus, Carolus Reyger, Phil. & Medic. Doctor, diversorum Regni Hungariæ Statuum Archiater*, in Liberi Baronis cujusdam filioli unici, quinque annos nati, cheilocace optimam expertus est mane & vespere factam inunctionem cum *spiritu vini camphorato*, superimposito dein *melle rosato* cum pulvere *terre sigillatæ* & *aluminis usti* intermixto; *Stalpartus van der Wiel, loc. cit.* sequentem deprædicat mixturam:

Rec. Mellis rosar. ʒj. Ægyptiaci ʒij.
 Ol. Oli gutt. aliquot. M.

Pro consolidatione autem *foveolarum*, atque *fulcorum* cum reliqua labiorum carne *equatione*, vel applicetur *linimentum Bootii* è *saccharo Beni*, *aqua plantaginis* & *o rofaceo* confectum, vel, quod *remedium* in *Moniali octo annorum* jugi obsequio & filiali cultu prosequendus *Dominus Parens meus* utile pro hoc scopo annotavit,

vit, *syrupus de rosis siccis* illis illinatur, parum addito *aluminis usti*; vel labrofulcio, ex ejusdem singulari observatione, inspergatur *nux moschata ad ignem ustulata & pulverisata*, eine zu Kohlen gebrante Muscatnus, utpote quæ egregiè exsiccat & consolidat. *Joh. Munnicks, Med. D. & Profess. Celebris in Univers. Ultraject. Prax. Chirurg. l. III. cap. XIII.* alias in labiorum ulceribus præscribit *ungt. rosac. nutritum & album camphoratum*, aliquamdiu in mortario plumbeo invicem permiscenda & subigenda. Ab *Excellentissimo D. D. Hoffmanno Juniore* sequens accepi:

Reo. Ungt. nihili $\mathfrak{z}\beta$.

pomat.

de liquirit. an. $\mathfrak{z}\text{ij}$.

\mathfrak{o} ovar. $\mathfrak{d}\text{ij}$.

Spermat. ceti

Ocul. \mathfrak{e} præp. an. $\mathfrak{d}\text{i}$.

Camphor. gr. iv. M. ad Usum.

Ceterum sciendum, si cum *luis* & ea contagio labrofulcium sit conjunctum, & refractarium blandioribus cedere nolit, ∇ *aluminosam Gabr. Fallopii*, ab eo præscriptam *de morbo gallico cap. XCIII. p. 742.* vel *aquas virides Plateri & Hartmanni*, legendas in hujus *Prax Chymiat. cap. LII. §. 4. & 5.* in subsidium vocandas; cum *curationem* etiam internam adversus *lucem* & eam instituendam esse.

XV.

Quod superest, quia sine *Dieta* omnis remediorum usus frustraneus deprehenditur, ejusdem quoque ratio habeatur. Videlicet infantes detineantur in contuberniis aëre temperato gaudentibus, *frigus* omne ambiens diligenter arceatur, sæpius parentur *suffimigia* ex *tacamahaca*, *mastiche*, *olibano*, *styrace*, *succino*: Mater quoque ac Nutrices sibi caveant à corporis refrigeratione, hisque pariter ac infantibus, quamdiu lactationi vacant, prohibeantur *edulia acria*, *acida*, *se condita*, *fumo indurata*, *viscida*, *glutinosa*,

sa concoctu difficilia; non minus æqua *quantitas* in assumendis nutrimentis attendatur. *Vinum* interdicatorum acido saturum, *motus corporis* sit moderatus, iusto tempore procurandus: *vigilia* per *hypnotica* vel *opiata* correctæ sedentur: *diaphoresis* per frictiones cum linteis calentibus liberior reddatur: *alvus* segnior cibis laxantibus promoveatur, vel *enema* vel *suppositorum* ope sollicitetur: denique *animus* ad *hilaritatem* per ludicra aliaque oculis & auribus grata objecta componatur.

VI.

RELATIO CHIRURGICA

de

OBSTRUCTIONE AORTÆ

indeque oriente Syncope.

Relatio hæc inserta est *Diario Medicinæ Parisiensi*, Mens. Jun. & Jul. An. 1686. Art. V. p. 31. ubi Vir 50. annorum à tribus annis palpitationi cordis & lypothymia (qua nunquam non per dimidium horæ quadrantem ceu mortuus, cum sudore frigido, humi jacebat) obnoxius tandem vehemente ira abreptus subito expiraverat. Sectioni autem subjectus vasa infimi ventris san-

Tttt

guine

guine spisso referta, epar valde magnum lienemq; crassum continebat : Pectore omni fere sanguine destituto, ita ut ex omnibus ejus vasis vix 2. co-
 clearia sanguinis obtinere potuerit. In utroque
 enim ventriculo cordis, (quod crassum admodum
 & pingue fuit) vena cava, arteria & vena pulmona-
 li ne gutta quidem sanguinis continebatur.

Circa principium arteriæ aortæ os solidum,
 utut liberum & nusquam adhærens, inventum fuit,
 quod fere penitus hoc vas sanguiferum obstruebat;
 quemadmodum hæc *αὐτοψία* testari possum, cum
 die inseq. in conventu, quem Eruditi Parisienses
 omni septimana in ædibus Dn. *Abbatis Roqui* in-
 stituebant, portio arteriæ magnæ, cum polypo hoc
 osseo, à Chirurgo fuerit allatus. Varia autem tunc
 judicia ferebantur, partim de generatione, partim
 de effectibus hujus obstructionis, quæ in causa
 fuit, ut sanguis non nisi sub insigni corporis motu
 è corde in aortam propelli potuerit : unde Virille
 equo vectus à malo fuit immunis, stans vero & pe-
 dibus insistens in lipothymiam, syncopen & pal-
 pitationem cordis sæpissime incidebat. Officu-
 lum enim aortæ ingressum obstruens in causa fuit,
 quo minus circulus sanguinis continuari potue-
 rit,

rit, quo interrupto neque sanguis per cavam in cordis thalamos redire valuit, ita ut neque elaborari, neque sanguis in reliqua vasa impelli potuerit. Quum vero vis cordis elastica sic augetur ejusque fibræ aut nimium corrugatæ, aut plus justo extensæ tonum suum amiserint, mirum non est, syncopen tam crebro accessisse: haud aliter ac idem à nimia cordis tensione fieri solet, prout id Excellentissimus Tubingensium Antecessor, Dn. *D. Camerarius*, in *Disp. sua Inaugurali de Tensione Cordis*, elegantissime deduxit, quam, cum in paucissimorum sit manibus, pace Nobiliss. Autoris, itineris quondam Comitum dulcissimi, hic boni publici ergo simul inferere liceat, quo in casibus ejusmodi subitaneis eo promptius & cordatius proximo succurrere, ejusque vitam ab interitu vindicare possimus. Verba ejus hæc sunt:

Inter alia, quæ Curiosissimi hujus Seculi fervor quotidie adhuc suggerit, Artis Medicæ Tentamina, Celebres hodie sunt Injectiones. Immittunt enim Cultores hujus Artis seduli apertis vivi corporis vasis varia liquida, artificiosi siphonis ope, modo curiosæ indagationis, modo restituendæ sanitatis gratia, prout varia talia suppeditant experimenta Viri Celeberrimi *Boyle*, *Clarck*, *Elsholtius*, *Ettmüllerus*, *Fracassatus*, *Garmannus*, *Hofmannus*, *Major*, *Schottus*, *Wren*, qui primus hujus Infusionis Author dicitur, & Alii. Immittunt in cadaverum vasa ac viscera, Ceram diversico-

lorem, Mercurium, Lac, aliosve liquores, quarum injectionum dexteritate celebres præcipue sunt *Græfius, C. Bartholinus Nepos, Swammerdam, Nuck, du Verney, Brunnerus, Peyerus &c.* Immittitur etiam aër per insufflationem ipsis vasis, cum flatus beneficio varix delitescens partes deteguntur & meatus; de quo scripsit *Riolanus Anatomien Pneumaticam.* Non solum autem ad partes, sed & causæ morbificæ lædendi modos detegendos talem aëris immisionem non parum conferre censeo. Cum ergo Inauguralis Disputationis ab Illustri Facultate Medica Hujus Academiæ mihi demandatæ Thema eligerem, arrisit EXPERIMENTUM à me inter alia privatim per Inflationem institutum, quod sequens est:

Mense August. prioris anni canis fœmellæ venæ jugulari sinistra vehementi nisu inflatum aërem brevi vitam eidem ademisse & quidem secunda vice expertus, ultimo dicti anni mense tentavi, quid levior ac brevior valeat inflatio, ubi tale apparuit Phænomenon: Catuli venam jugularem dextram non præcipiti, sed provido denudatam cultro incidi, effluxit, quoniam studio non ligaveram, parum sanguinis, inflatione immisi aërem leviter absque insigni vehementia; quietior inde jacuit canis, fermè immobilis, absq; clamore, obmutescens, sine vigore quovis aut vivido aspectu: oculis semiapertis, membris flaccidis, collapsis, quasi resolutis, manus, quæ ipsum tenuerat, licet retraxerit Socius, fortiter ego membra digitis vellicarim, non tamen movebatur: Linteolo aceto imbuto venam, ut sanguinis prohiberem effluxum, compressi. Jacuit Canis immobilis ad minimum per medium horæ quadrantem, tandem sensim sensimque se recolligebat, pedibus rursus infisteat, & alacrior factus membra agiler movebat. Postea in ejusdem Canis finistram detectam jugularem flatu valde vehementi transmissi aërem, inde apparuit frequens pulsatio, ejulatus, membrorum nullus rigor nec concussio, sed potius flaccescencia, sub finem canis os sapius aperuit, & continuata insufflatione quiete obiit. Effluebat è vulnere Venæ sanguis spumofus, nec tamen ad se rediit canis; aperto abdomine & thoracè peristaltice adhuc move-

movebantur intestina, Cor, ejus cavitates & vasa, aëre valde distenta, præcipuè autem auricula dextra adeò, ut inflata vena Cava & ligata arteria pulmonali magis expandi non potuisset, omnibus ejus fibris pellucetibus, à sanguine plane vacua, in neutro cordis ventriculo grumus conspiciebatur sanguinis, sed hic è ventriculis vulneratis fluidus cum aëre & spumolus profluebat, pericardium à corde penitus replebatur, ejus & cordis vasa coronaria plus aëris, quam sanguinis, continebant. In universo corporis ambitu arteriæ pariter ac venæ rubentes optimè erant conspicuæ, bullasque in minimis quoque ramulis manifestè exhibebant. Priori mense alium Canem meæ subjeci indagationi. In venam ejusdem dextram jugularem, ab omnibus incumbentibus liberatam, inflatu leviori ac breviori immisi aërem, unde mox canis obmutuit, flaccida membra penitus non movit, absque ulla vivacitate immobilis jacuit, licet acriter pressus & vellicatus. Postea successivè sibi reddi videbatur, & iterum alacri agilitate vegetus singula movit membra. Hinc eandem venam denuò sed intensiore spiritu insufflavi, unde canis ad illum virium & partium collapsum mox iterum delapsus in tali statu per horæ fere quadrantem permansit, inde verò post respirationem hianti ore frequentissimam tandem expiravit.

Occasionem, ut hæc tentarem, eorumque considerare phænomena, primam suppeditavit Famigeratissimus *Dn. D. Wepferus* Senior, meo longe major encomio: Qui cum Parentem meum hic Tubingæ inviseret pro solita sua ac singulari humanitate inter alia plura ingeniosa & utilissima faventissimè, cum adhortatione ad tentanda paria, mihi communicavit scripto consignata phænomena, apparentia in enectis ab inflata hic sinistra, ibi dextra jugulari vena, vervece adultiore & vacca utero gerente. Occasione igitur propositi hujus experimenti, DEO T. O. M. favente, cujus auxilium devotus imploro, Tensionem cordis aliquando Lipothymiam inducentem deducere constitui. Novi Artis esse, non solum instituerè experimenta, sed & de factis ratiocinari, & ex illis conclusiones

deducere; tenues tamen tentabo vires. Non nego, non tales solum, sed & plures alias ex hoc phænomeno posse ac debere deduci Conclusiones; concedo ad lumen in Physiologia super hoc Tentamine varias formari posse reflexiones. Verum cum Theses pro Certamine Inaugurali, non verò Tractatum conscribere, utilitatem in Praxi, ad quam omnia Artis Medicæ collimare debent, intendere, ingenii tenuitas, ætas, temporis ac scopi conditio velint, in sequentibus solis subsisto: Ponens

I.

Inflari non rarò solet Corpus Humanum.

Non partes solum corporis, sed & quæ causæ morbificæ nomine veniunt, in Fluida dispesci solent & Solida. Istorum autem ambitum Humorosa non exhauriunt, sed in dicta Causarum classe frequenter etiam occurrunt Spirituosa, sub quibus comprehendo non tantum spiritus corporis, alias naturales, sed à crasi ac texturâ debita degenerantes, verum & vapores, halitus, flatus. Inflantur quidem intestina ac ventriculus in corpore humano, etiam cum naturaliter illud se habet; aër enim, qui cum cibis illuc descendit, expandit sese, exsurgunt ex illa ciborum fermentativa refectione halitus, flatus, quos à sumpto cibo in sanissimis etiam percipies: tales autem concordem corporis symmetriam non solum non lædunt, sed & ipsi multum prosunt; absque his enim si esset, subsiderent, contraherentur intestina, tenuia præsertim, & chylum motu suo peristaltico tam facile non transmitterent, sicut & absque aëre cibus & potus per gulam ventriculo advehi non possent. Nec aëri debito, salubriter inflanti, denegatur via ad carnes ac alias partes per ductulorum oscilla sive poros reticulati corporis nostri tegumenti, imò qua admittitur quovis ferè momento, per respirationem, sub qua ampliatur à musculis pectoralibus thoracem in inspiratione intrat, aut pondere suo primum atque elaterio irrumpit, sanguinis motum oscillatorium ad instar penduli conservaturus, prout *Cel. Boerellus de mot. animal.* necessitatem ejus in animantibus explicat, sive, quod

quod Celeberrimo Mathematico placere novi, ut aëris externi vi ponderosæ atque pressioni resistat. Et, quod in sanguine aër sit in sui expansionem adeoque bullarum productionem pronus, sequens Experimentum à Nobilliss. Boyle institutum, quod *Act. Angl. Phil. ann. 70. mens. Sept.* exponit monstrat: Sanguis calidus agni vel ovæ in ampli orificii vitro, imponebatur recipienti, in eum finem præparato, & antliâ citò adhibita aër exquisitè (notentur quæ præfat. in Ist. Experim. monet) exhauriebatur; post longam expectationem subtiliores partes sanguinis incipiebant percurrere & emergere per viscosiores sive spissiores & videbantur bullire in amplas uvas, quarum quædam æquabant magnitudine fabas vel nucas muscatas; & nonnunquam admirantibus Physicis præsentibus, sanguis adeò erat volatilis, & expansio adeò vehemens, ut ebulliret ex continente vitro, in quo non ultra quartam partem, ut æstimabamus, implebat, quando primò infundebatur. Hic aër extra corpus, flatus in corporibus vocatur ab *Hippocrase l. d. flatib.* (quem librum *Lemosius* Hippocratis non esse dicit, quem & quosdam alii pneumaticæ sectæ addicto Autori adscribere novi) ubi quærit: Quid sine hoc tandem sit, aut cui rei non adest? Flatus ergo in corpore etiam naturaliter disposito reperiuntur. Verùm flatus extra debitam sæpe migrare sphaeram, varias corporis partes magnâ cum noxa inflare, exurgere sylvestres, αλλοτρίας, peregrinos spiritus, bina veritatis Medicæ fulcra abunde monstrant. Non meus concedit scopus, ut singulos recenscam & exponam morbos, quos à flatibus deducit *Hippocrates*, quos simul illis addit celebris ejus *Encomiastes*, cujus *Eruditio* ex remotissimis Japoniæ, Javæ &c. oris nobis transmittitur, p. 8. d. arthritide inquit: Non probabile est, morborum aliam esse originem & causam, quàm spiritus flatusvé, qui prout vel copiosiores vel parciores corpori se insinuant, eò morbus vel gravior vel levior existit; prout vel magis vel minus maligni simul & multi, eò vel majus vel minus contagii ægritudines adferunt: τῶν δὲ νόσων ἀπαστῶν ὁ μὲν ἄρτος ἐαυτοῦ. Liceat hic solum Hypochondriacum producere Orgasimum; ubi agitationem, ebullitionem, inflationem

sionem, turbationem, tumultus varios, modò in toto corpore, modò in una & altera parte excitat præternaturalis fermentatio sive effervescencia. Hypochondriacus morbus, qui mirâ ac ludibunda symptomatum varietate & causâ ab Autoribus assignatâ diversitate & ægros & Medicos fatigat, neque latè nimis, ut asylum esse solet multorum, cum circa causâ perscrutationem aqua hæret, à me extenditur, neque strictioribus, dum saltem cardialgiâ cum vomitu dicit, coarctatur limitibus. In hoc affectu non rarò vel ob liquoris gastrici s. menstrui stomachici inopiam, impeditam spirituositatem, visciditatem, aquositatem, aut aliud vitium inertem illum reddens, vel ob ineptitudinem ac renitentiam alimentorum, vel ob utrumque, accedente ventriculi calore debili, fibrarumque laxitate, debita impeditur fermentatio, solutio, coctio, & turbatus solùm illam perficendi conatus contingit; vicissim, cum vel alimenta, vel medicamenta, vel excrementa, vel humores corporis varii obviam in tali hypochondriaco morbo facti inter se invicem congregiuntur, modò hæc, modò illa, modò ista, ingens excitatur effervescencia, tumultus, impetus, orgasmus. In istis enim assumptis & illorum scobibus, in humoribus tam corpori aliâs naturalibus, sanguine, lympa, chylo, saliva, liquore ac muco, tam ventriculi quam intestinorum, bile, succo pancreatico ac semine, sed degenerantibus, quàm præternaturalibus, quæ, quales & quantæ sunt particule? Hæ diversitate texture seminali ad subintrationem, amicam junctionem, assimilationem ineptæ, cum à balsamicâ blanda sanguinis degenerant textura, cum suavi, demulcente ac obtundente sero destituuntur, cum amor ille socius, harmonia amica, unio non contrariorum refractorum, sed debita proportionem junctorum solvitur, cum sui juris factæ ab invicem secedunt, præternaturalis agitatio s. effervescencia vehemens, (quam sæpe solam in Tympanitide & Colica flatulenta accusat *Celeberr. L. Schröeck Jun. Eph. Germ. Ann. 1. Decur. 2. Schol. ad obs. 80.*) orgasmus flatuum frementium autor excitatur. Varia aliâs dicit Orgasmi vocabulum. In negotio generationis frequens est Autoribus; occasione *aphor. 22. s. 1. & 19. s. 4.* multos exercet Medi-

Medicos, non solum Commentatores, sed & qui regulas purgationis objecto & tempori præscribunt. Ne verbis ludere videar, peto ut liceat hic mihi effervescentiam, turgescientiam, agitationem tumultuosam, inflationem tensivam, pravum humorum motum & impetum & orgasmum pro uno accipere, prout & *Cel. Wirdigius l. 2. c. 1. §. 25.* inquit: Ad motum orgasticum spirituum referri potest à flatibus intumescencia, qui & *l. c. c. 5. §. 8.* orgasmum à flatibus conjunctum esse cum extensione, expansione & turgescencia dicit. Istam autem seditionem excitantia inæqualia, ut vocat *Hippocrates*, mota, minima, ad generales quidem classes referri possunt, in specialibus tamen casibus, tam diversa varietate symptomatum ludentibus, tanta variorum istorum est complicatio, ut vix enumerari queat. Ex humoribus, quos plerique Medici tanquam causas adducere solent, in humano corpore peccantibus, quos describit per multa aliquot librorum capita, misturas tandem possibiles (rejectionis impossibilibus) operose computat, & calculo ducto elicit species 80084. *Sanctorius Sanctorius, Justinopolitanus, Method. vitand. errorum, qui in arte Medica contingunt, l. 7. c. 9.* In corpore certe, præsertim à debita sua crasi ac textura deviante, istorum, qui hypochondriaci vocantur, tam diversa salium sulphurumque sunt genera, ut vix imò nondum Hermeticorum ac Pyrophilorum officinæ tot producerint aut monstrarint: Ipse *Hippocrates* ultra sexcenta in notissimo isto loco non uno *libri de veteri Medicina* (quem Hippocratis esse, ab ipsius dictionis Hippocraticæ proprietate & fere omnium hæc tunc Eruditorum consensu probat *Cel. Borrichius*) extendit: imò infinita esse dicit. Non solum autem cujusvis indoles, sed & varia habitudo s. respectus ad serum, lympham, obvia varia alia, tam fluida quam solida in corpore miram gignit varietatem. In quo autem ista heterogeneitas (liceat ita loqui) sive diversitas consistat, diversi sunt Auctores, pro varia, quas ponunt, hypothesium diversitate. Quæ-
runt in alcali, in acido, in sulphure, in Mercurio, in fixo, in volatili, in oleosis, lixiviosis, nitrosa textura, in frigore, calore, siccitate, duritie, crassitie, subtilitate, in concavitate, in fissura, in hamis,

dentibus, uncis, variis angulis, conis, acuminibus, spiculis &c. Alkali & acidum in hoc negotio multum faciunt, at specificè non omne expedire valent, quod Celebrium hodie *Chymicorum experimenta* docent. Quæcunque autem talia seditionem moventia sint, heterogeneitatem illam & specialem determinari à propria textura seminali, fermento seu principio debito dicantur, necesse est. Illud autem in quo consistat, alii substantiam totam, alii formam specialem, alii singularem ac modificatam materiæ texturam, alii ideas certas impressas adducunt, singula à posteriori concludendo, à priori determinabitur nihil. Jam in Macrocosmo quotidie observare licet tantas pugnas, seditiones, ebullitiones: cum per istas particulae segregantur à se invicem, aër sui juris factus vim suam expansivam exerit, in isto vero nisu sufflaminatur, & ita bullæ ac flatus vi sibi viam parentes excitantur. Experimenta qui desiderat officinas non solum Chymicas, sed & varias mechanicas ingrediatur. Perpendatur aër artificialis, ut vocant, qui per varia Curiosorum tentamina suo quoque elatere deprehensus, quippe & gelu intensissimo condensatus nonnihil, nec tamen in pristinam liquoris formam redactus fuit, circa quem plura experimenta instituerunt *Boyle Experim. Phys. Mech. 22. & Mayovv Tract. 1. c. 9.* Feci ego tale experimentum cum aceto & creta, simileque se præbuit phænomenon, imo & *Mayovv* ope antliæ suctoriæ c. 15. ex simplici aqua fervente talem deducit; sive in corporibus latitans eductus modo fuerit, sive quod alii volunt, ipse humor in aërem conversus, quem ætherem impurum & vaporibus atque halitibus inquinatum censet *Thom. Cornel. Consens. Phys. Ep. d. cognitione aëris & aq. p. 415.* Sic & in Microcosmo hypochondriaco illæ tam diversæ, ut dixi, particulae, sive rerum non-naturalium, sive contentorum fluidorum, sive viscerum, glandularum, generationi humorum naturalium ac depurationi inservientium, sive aliarum partium vitio genitæ, cumulatae, obviam invicem factæ, puræ præsertim & impermixtæ, ab intertextu aliarum non irretitæ, potissimum secreta, ut loquitur *Hippocrates*, juvante jugi sanguinis motu &

& calore non solum pugnam illam promovente, sed & aërem magis expandente, flatus excitant impetuosos, ludificantia eorum tripudia, & verminantes eorum cruces, ut loquitur *Arnobius*, cum orgasmo & effervescentia, dum intestinum illud particularum bellum non solum ipsas ita agitari, sed & totius massæ sanguineæ motum progressivum intendi, maxime depravari facit, ut ita tam partes sanguinis inter se, quam ipse localiter impetuose moveantur. Orgasmus talis cum urget flatulentus, prædominari, si ad generales refero classes, suam magis indolem, texturam ac energiam exercere videntur vel sulphurea, tenuia, seu salino-sulphurea exaltata, vel acida, viscida, cruda, vel salino-terrestria, tartarea. Patet ergo non raro inflari corpus humanum, ac si quis aërem se se expandentem inflatione immitteret. Non abs ratione unum & alterum mihi hic oggeri posset dubium: 1. Orgasmus Hypochondriacus, effervescentia descripta, datur, sed omnis est febrilis: Verum Resp. Aliquando tali orgasmo febrem se jungere, aut vice versa huic istum, non nego, at confundenda non sunt; effervescentiæ enim in corpore dantur non paucæ, quæ febriles non sunt, ut præter hanc meam, non pauci arthritidis, cardialgiæ, cholerae, hæmorrhagiæ, mania, epilepsiæ, scorbuti, cachexiæ &c. casus docent. 2. Orgasmus in hypochondriacis, qui febrilis non est, ab ataxia feroci spirituum, spasmodicas tensiones, crispaturas, distorsiones, motiones varias excitante, ab irritatione partium continentium oritur, non à flatibus; multi enim Moderni hypochondriacum morbum à nervorum deducunt convulsione; hinc quidam ipsum Epilepsiam vocavit ventriculi. R. Talem spasmodicum tumultum ab orgasmo dicto itidem non nego in multis casibus, at alius est iste ab eo, quem hic intendo. Flatus enim distendere negari non potest, at quis semper istam distensionem spasmodicam ab irritatione inductam esse probabit. 3. Tanta, qualis adducitur, salium diversitas non est, quin ad duos istos generales salium conceptus, acidum & alcali, reduci valeant, ut sub ipsorum complectantur ambitu, suam exerentes potentiam eo, quo duo hæc genera (præsertim soluta) sibi in-

vicem obvia agunt & reagunt modo, ipsa se temperant, destruunt & tandem in Sal tertium concordia quadam abeunt, ut ita omnis eorum actio radicaliter à generali ista triplici dependeat textura. Resp. De salium fossilium generibus, quorum figuras eleganti diligentia describit Cel. *Lister d. fontibus Medic. Angliæ cap. 1.* hic non dicam: Non solum Celeberrimi hodie quidam Chymici insufficiencia dicunt hæc principia, hanc denominationem salium ambitum non exhaustire; verum & Patroni horum, qui omnia hic complecti volunt, infinitam tamen specialium salium diversitatem concedunt. Consulantur saltem præter alios *Tachenius* & *Zwelferus*, in specialibus quidem valde discordes, in diversitate deducenda tamen concordēs. Ab acido vitriolico epilepsiam, à nitroso chronicas febres, ab aluminoso dephlegmato hypochondriacum morbum, à putrefactivo scorbutum deducunt Chymici, imo in uno eodemq; hoc morbo modo ad Tartari naturam propius accedere, modo adstringens referre vitriolum, modo alumen simulare, modo aquam stygiam imitari salia dicunt; alcalicum in corpore aliud subtilius, aliud acrius, aliud amarum, adstringens aliud, aliud insipidum, aliud dulce, aliud alio modo exorbitans accusant. *Tachenius*, *Etmiüllerus*, & alii specialibus specialium morborum acidis specialia & appropriata jubent opponere alcalica. In generico ergo isto conceptu conveniunt, at in variis casuum differentiis multam, probe Medico pensitandam, sovent differentiam. 4. Sulphura non solum à salibus distinguis, sed & diversa eorum præsupponis genera, cum tamen hodie Exercitatiss. Pyrophili sulphuris omnem texturam ac energiam à salibus deducant, & nil nisi sal & acidum esse dicant. &c. Novi non convenire Chymicis usu longo Clarissimis circa hæc, dum modo extendunt quidam, modo arctius contrahunt alii ista, quæ denominationem largiri suis rebus debent principia, pro hypothesium varietate; hinc tam diversæ sæpe *φαινομένων* rationes, ceu & Philosophis, qui, ut Celeberr. *Frommannus d. Fascin. l. 3. p. 5. cap. 4.* sed alia occasione loquitur, in libera Republica degunt omnes, hoc commune est; hinc aliquando contingit, ut quidam

exprobrent Philosophis, quod mortuus, sed fictus, *Cartesius*, in *Dialog. Mortuor. tom. 2.* dicit: La philosophie (je croy qu'un mort peut dire tout ce qu'il veut) ressemble à un certain jeu, que font les enfans, où l'un d'entr'eux qui a les yeux bandez, court après les autres. S'il en attrape quelqu'un, il est obligé de le nommer, autrement il faut qu'il lâche la prise, & recommence à courir. Il n'est pas que nous autres Philosophes, quoy que nous ayons les yeux bien bandez, nous n'attrapions quelquefois la verité, mais quoy? Nous ne luy pouvons pas soutenir que c'est elle, que nous avons attrapée, & de ce moment là elle nous échape. Novi, inquam, varias istas Modernorum Chymicorum hypotheses ac denominationes; at eo me trahi non concedo, ut ego Tyro istam decidere præsumam controversiam; sed quia sulphureæ concretorum particula, præsertim sui juris facta, aliæ longe sunt à salinis, ut communiter describuntur, quod e. g. in vino ipsarum inflammabilitas, oleositas in resinositatem proclivis, docto dum tractatur artificio, prodit, distinctarum à salinis, crystallinis, tartareis ex eodem eliciendis, distinctos edere effectus censeo. Ipsum acidum & sulphur debite juncta amicè utique conspirant, sed secreta invicem se obtundunt, ceu in sanguine, sero, & aliis humoribus diversissimæ sed debite harmonicæ continentur particula, quæ, rupto fœdere, secreta mirè invicem agunt ac lædunt. Ipsa vero inter se differre minima in nostro corpore sulphurea innotescit, si resolutas & coagulatas, mobiles & immobiles sulphurum in corpore species à Chymicis exponi solitas, si quæ sulphuri modo dulci, modo amaro, modo suaviter odoro, modo fœtido, modo tenui, modo crasso, modo volatili, modo fixo, modo maturo, modo immaturo &c. cum aliis juncto in morborum productione quidam attribuunt, quis consideret; imo *Scheunemannus d. Morb. Sulphureo Cagastro cap. 1. §. 5. p. 30.* dicit: Quot partes in corpore humano contentæ, tot sulphura, natura, proprietate ac virtute diversa, Jam porro progredior:

II.

Orgasmus flatulentus dum ad Cor pertingit, tendendo illud Lipothymiam inducit.

Orgasmus talis flatulentus exurgere solet plerunque in Ventriculo & Intestinis, ubi morbi hactenus à me indigitati fomes ac minera latitat. Concurrunt hic ingesta, sputi, salivæ portio, gastricus, intestinalis, biliosus, pancreaticus, alii etiam per ordinarias vias cum sanguine advecti liquores, facile autem minima horum dissimilia heterogenea, in statu nimirum p. n. extra suos limites debitos hostiliter congregi, efferuescere ac flatus gignere, primum cuiusvis judicare est. Non solum autem hic, sed & in massa sanguinea, sed & in partibus ipsis tale produci Gas sylvestre solet; modo enim in illa ipsæ non debite subactæ particulæ prædominantes turbas facile excitant ac bullas, modo ipsa à peregrino in spumam agitur fermento. Flatulentorum halituum impetus qui sanguinem impetuosius commoveat testatur *Sachs. Ocean. Macro-Microsc. §. 19.* vid. *Hornii Anemia Sanguinis*: In his disparia, modo propria partium ad assumenda utilia & ableganda inutilia minus debite dispositarum culpa, modo affluentis nutritii succi vitio genita & cumulata, agitantur, ac orgastici turbinis mineram suppeditant. Talisque partis, quæcumque sit, flatuum mineram continentis conditio, ex æolipilæ colligitur ratione, quæ expansos caloris ope vapores venti instar non sine impetu emittit. Ubi ubi autem primus hujus seditionis locus sit, via patet ipsi ad Cor. Ex intestinorum peristaltice motorum cavitate, juvantibus poris intro foras spectantibus, ordinaria per lactea vasa via patet. Ipsa hæc ceu chylo excipiendo destinata esse structura singularis, ligatura & alia probant, ita quin ebullientem ac flatulentum talem vel alium liquorem, præsertim à quacunque causa intestinorum ordinaria via occlusa, angustata, transvehere possint, quis dubitabit? *Johrenius d. Affect. hypoch. c. 5.* halitus acidiores per venas lacteas in venam cavam & cum

cum sanguine in dextrum Cordis ventriculum, indeque arteriam pulmonalem & pulmones deducit. Per adaptatam fistulam fortiter flatum injectit in intestinum ligatum & lactea vasa intumescere observavit *Barbette*. Ipse, ut mihi de hoc certi quid constaret, non semel sed sæpius reiterata vice institutis experimentis deprehendi ab immisso per insufflationem aëre in varias tenuium intestinorum portiones lactea manifestè intumuisse. Viam etiam Chylo per mesaraicas venas sternit & monstrare conatur *van Horne* in *Prodromop.* 16. & 17. quem sequuntur quidam. Verum ipse *Suvammerdam*, Patronus hujus sententiæ, in *Mirac. Nat.* p. 29. difficultates adhuc circa hoc negotium videt, & *Th. Janssonius ab Almeloveen* in *vent. Nov-antiq.* p. 200. ulteriore probatione egere, iisque quæ in volucris & piscibus se monstrant, experimentis in homine & quadrupedibus stabiliri non posse, *Cel. Peyerus Meth. Histor. Anatomico Med. cap. 6.* dicit; hinc licet istam Chylo viam non assignem, tamen istud *Celeb. Dn. Joh. Mauritiï Hofmanni* experimentum, quod in *dissert. ad J. v. Horne Microc.* p. 105. exponit, dum infusa olea ætherea facilem transitum in easdem consecuta fuerunt, persuadet etiam agitato bullienti liquori, præsertim in tali statu p. n. illuc viam patere, quam & laudatus *ten Rhine l. c.* assignat. Et posito, aëri soli transitum denegari, cum liquore tamen transire poterit, veluti & per poros ligni ac cutis aëris minimæ particulæ cum fumis & sudoribus transpirant. Ex parte privata, ex sanguinea massa ad dictum illud corporis Centrum decantatus ac monstratus iter pandit circulus. Huic enim, postquam eum rationibus ac experimentis maniverant, autoritatibus etiam roborarant primi inventores ac excultores, autopsiæ magis exposuerunt quidam ope injectionum in vasa sanguiveha, in quibus laudati jam Autores excellunt. Velut enim liquor injectus in partis cujusdam arteriam per venam redire observatur, ita quoque in experimento meo pneumatico non arteriæ solum bullulas aëris exhibent copiosas minimique venularum ramuli, sed & interiora quævis hinc valdè rubent & exiguos conspectui sistunt ductulos, indicio aërem poro-

firat^s

fitates spongiosas carniū, & viscerum capillares intrasse venu-
 las, non negantibus transitum innumeris tenuibus vasculis, è qui-
 bus Parenchymata constare censet *Cel. Edmund. King. Act. Angl.*
ann. 66. m. Oct. Laudat, *D. D. Wepferus* in communicatis experi-
 mentis supra memoratis aperto cadavere deprehendit flatum per
 jugularem sinistram inspiratum omnes arterias & venas quaquaver-
 sus pervasisse, idque intra paucissima momenta. *Cel. Borrichius* in-
 flata arteria Cœliaca portæ & cavæ ramos, lymphatica ex hepate,
 reliqua ad receptaculum Chyli tendentia & ipsum ductum Thora-
 cicum manifeste flatu distendi observavit, ut *Cel. Bartholino* refert
Ep. C. 4. Ep. 17. Magnificus h. t. Academiæ Heydelbergenſis Dn. Pro-
 Rector, Famigeratissimus *D. Francus* in *Disp. de Nahir Arabum* inter
 causas adducit particulas heterogeneas cum chylo sanguini immix-
 tas, quæ in eo vitiose fermentescentes ejusmodi vapores producant,
 qui per arterias ad quasvis partes deferuntur. Cor autem, quo ha-
 ctenus aërem se expandentem deduxi, viscus illud medii ventris in-
 versam pyramidem referrens, robustum, firmum, at uniforme, pe-
 ricardio involutum, in utroque latere appositas habet venarum ex-
 pansiones, auriculas dictas, duabus est conspicuum cavitatibus,
 quas ventriculos vocant, quorum unus altero amplior atque robu-
 stior est, & fibris præditum est eximiis, curvis, spiritalibus, instar
 glomi perplexis, quæ miris implicantur modis, varieque inflectun-
 tur, experimentis per elixationem institutis potissimum id mon-
 strantibus, quas ne la piccolezza indebolisce, ne l'angustia impedisce,
 nè la moltitudine confonde, liceat hic dicere, quod scribit de miran-
 da minimorum animalculorum structura *Dan. Bartholi del ghiacc.*
e della coagulat. p. 2. Pars hæc corporis princeps summam summi
 Artificis deprædicat sapientiam, simul autem, quod & reliquis par-
 tibus contingit, controversiis Autorum agitur variis, qui in
 ejusdem non modo structuram ac dispositionem, sed & usum at-
 que functionem inquirere allaborarunt curiosius, dum substantia,
 motus causa atque modus, ad mechanicas revocatus ac examina-
 tus leges, sanguinis purpura ad Chymicorum descripta placitum,
 spiri-

spiritus ac vigoris productio dubia multum turbantia gignunt. Physiologicam ipsorum ventilationem meus supra præfixus non concedit scopus : sufficiat nunc, cor istis auriculis, ventriculis & fibris præditum recipere sanguinem, lympham & chylum, commiscere varias eorundem particulas, ut immutata debite sibi invicem jungi queant & uniri, spiritus ac sanguinem pro vita, nutritione ac vigore cudere, motu suo ad partes singulas distribuere ac dispensare. Hic enim fontes sunt, ut *Hippocrates* loquitur, humanæ Naturæ, & hic flumina sunt, quibus totum corpus irrigatur, atque hi etiam vitam homini conferunt. Tam nobile autem viscus à morborum tamen insultu immune non est, morte licet non mox subsequente, aliter quam *Aristoteles* & *Plinius* putarunt. Polypos cordis non raro Chronicorum causas morborum *Cel. Malpighius* & alii accusant; nec pseudopolypi *Kerckringii* citam semper afferunt mortem. Calculos, vermes, grumos sanguinis, ulcera, abscessus, carunculas, excrecentias & alia vid. collect. in Schol. *Eph. Germ. A. 1. D. 1. obs. 31.* & plurima *Cel. Bonneti Sepulcret. l. 2. f. 8. 9. & 10.* Ipse ego, ut è tenui meo penu quid addam, quondam non sine stupore vidi non solum Cor tuberculis materiam vitello ovi non absimilem continentibus obseffum, & copiosum pericardii humorem gelatinæ instar conereturum, sed & situm, qualem mucidus alias panis contrahere solet, prope Cor pulsans adhuc, juxta Arteriæ ramum ascendentem in anseris diu morbo cultri anatomici ope à me examinato. Inter cordis autem affectus p. n. etiam locum do Lipothymia, cujus unum & alterum *Casum*, cum varios, quos Parens meus per propriam praxin collegit, ad excolendum studium meum Medicum aliquandiu jam ipso manu ducente evolverem, notavi, dum nimirum unus & alter *Æger*, qui in juventute vitam per varias terras egerat liberam, ad iram cum moestitia indignabunda, quam Galli chagrin vocant, pronissimus est, officio fungitur vitam requirente sedentariam à cibis coctu durioribus & flatulentis facile læditur, pluribus iam modo remittentibus, modo incrementibus fatigatus fuerat molestius, cardialgia, ructibus. distensionibus hypochondriorum, ap-

petitubulimode,torminibus,lassitudine,dyspnœa,cephalalgia,capitis quasi inanitate,turbatione,flatibus modo incarceratis, modo liberis,copiosis, qui habitu corporis erat macilento, vultu luteopallescente,venis distentis, dum,inquam,talis Hypochondriacus non semel, absque omni tamentypo,modò hoc,modò alio tempore, præsertim à copiosioribus aut dyspeptis variis cibis, à vino largius hausto, ab isto ipsi familiari animi pathemate intensiori, subito post prægressam cordis insignem palpitationem & compressionem, totiusurbationem corporis sensim sensimque incrementes, corripiebatur paroxysmo lipothymico, in quo pedes ac brachia colabebantur, vultus pallebat, corpus absque horrore vel rigore frigebat, præcordia ac hypochondria tendebantur, pulsus vix, imò nullus sentiebatur, mœror & anxietas aderant, summa cum virium dejectione, ut mortem jamjam singulis momentis sibi imminere censeret, paucissimis talia voce debili eloqui valens verbis, frigidumque tandem sudabat, à quibus molestiis æger medicamentis assumptis per Dei gratiam, excepta lassitudine, liberabatur, postquam elapso per talem pressum statum dimidiæ horæ spatio flatus copiosi per utrumque, inferius potissimum, guttur transmitti, vires cum calore sensim sensimque redire, ipsaque anxietas ac pectoris compressio cessare cœperant. Paroxysmi talis Lipothymici causam Cordis fibras nimium tensas, ventriculos ac auriculas, ad debitam contractionem ineptas nimium distentas accuso. Distendit autem utrumque ibi fluidum, & humorosum & spirituosum: aër enim expansus s. flatus in ventriculos Cordis delatus & ipso suo elatere & impetu ab alio pellente communicato, liquores rarefacti, agitati turgentes istos dilatant, ac ita fibras tendunt. Etiam si enim in statu naturali dilatari illud soleat ac debeat, ut illabentem recipiat sanguinem, huncque in finem cavitates obtinuerit sat magnas, huic destinatas negotio, receptacula fluidorum per vasa vectorum communia, non tamen eò tendunt dicta, ut inibi detineantur, quin potius ut singula harmonicè consociata charactere vitali ibi tincta, spirituofo vigore induta mox constrictorio iterum propellantur motu, fibris, quarum

rum glomos Recentiores egregiè explicant, huic negotio destinatis, spiritus ac vigorem partibus, quas per ordinarias petunt vias, afferant. Cum autem hîc dilatatio benigna naturalis non sit, sed peregrina, orgastica, tensiva, cum propter illarum fibrarum tensionem debita talis constrictio & ad partes sufficiens propulsio fieri non possit, imò etiam spiritus vitalis generatio, excitatio, harmonica variorum advectorum unitio, ipsa characteris vitalis impressio aliquantum impediatur, ipsæ partes quæ à corde, Microcosmi Sole, Lumen, sanguine ex corde dispensando vividum expectant vigorem, lumine destituuntur debito, graviter affliguntur, ipsa totius corporis machina, ad quam aëris ac humorum debitus maximè requiritur motus, valde turbatur, ipsis spiritibus, qui etiam in maxima effervescencia vigorem à volatilitate illa p. n. ob dyscrasiam non accipiunt, ad officium ineptis; inde & extrema frigent, quia caloris fons debite non bullit (quid nî in quibusdam casibus & hûc advocare liceat sanguinis volatile sal cum extraneo congregiens, sub quali congressu, cum in Philosophicis adhuc litarem Castris, frigus excitare phœnomenis per instituta experimenta publicæ ventilationi exposui) uno verbo, Lipothymia, syncope oritur; jungi solitorum Symptomatum causas ex dictis & dicendis quivis facile eruet. Ista autem tendens causa est, ut modo innui, liquor orgasticè irruens, aër in flatibus copiosis sese expandens, quorum in tali morbo frequentiam & exsurgendi modum jam delineavi. Hinc compressio, palpitatio cordis, ob eandem causam familiaria talibus mala, prægredi tales solent paroxysmos, à quibus insultibus cor magis ac magis impeditur, ægris jamdum spirituum debita crasi non gaudentibus. Ac in casibus his sanguis flatibus vehementer agitatus contrarium producit effectum, nimirum nimius motus imminutum, stasque ejusdem, quia tensum Cor contrahere se atque istum pro vigoratione partium, talem qualem adhuc orgasticus largiri potest sanguis, transmittere non valet; nec enim intestinus, ceu vocare amant, id est, partium sanguinis inter se & proprius circa axin motus ad vitalem sufficit, licet necessario requiratur, sed circu-

laris ille ac localis accedat necesse est, ne tota sanguinis turbetur dispositio ac energia. Fibræ ergò isti dicto cordis officio destinatæ in sua impediuntur actione, seu & carnoæ in mediâ vesicæ tunica fibræ, ob urinæ copiam nimiam distendentem ichuriæ fiunt causa. Et contingit hîc, quod in causarum morbificarum lædendi modis aliàs etiam accidere solet, ut nimirum ipsæ lædere dicantur nimio motu, dum per partes fit, distendendo & suis disparibus solvendo, sed transitorium est; verum ubi s. spiritui s. humori libera denegatur via, vehementiora, diuturniora oboriuntur producta; sic in catarrhis latex s. lymphæ, maximè cum per partem transitus ipsi intercluditur, lædit; sic & flatus in genere, ubi exitum concedunt portæ parulæ, parum afficiunt; sed ubi vel solida, vel fibræ, tam in membranis quam musculis, spasmodicè aut aliâ causâ tensæ, aliquando ob laxitatem aut aliam degenerationem in propellendo segnes ipsam occludunt, vehementius lædunt, ubi ipse expansus aër viscido nimis tenaci, ceu in bullis ex sapone in aqua soluto & aliis viscidis apparet, includitur, ubi ipsi flatus crudi, id est, prout humoribus aliàs hoc applicant vocabulum, ad discernendum & excernendum propriâ culpâ inepti sunt, ubi tensione, quam fibris inducunt, sibi ipsi viam præcludunt, circulo quoad causam & effectum in morborum productione familiari. Et in his propositis casibus lypothymicis, postremam, non exclusis duabus præcedentibus, ego adducendam canseo detentionis Causam. Et hinc dum malum in illis solvi, remittere cœperat, per utrumque, potissimum inferius, guttur flatus egrediebatur, quia à medicamentis ista effervescentia distendens hîc & ibi remittebat, fibris naturale robur redibat, cruditas flatuum cessabat, potissimum, quia aperta illa ordinaria porta impetus à Corde avertebatur, & ipsis flatibus per solitas vias ex ipso Corde, sanguine & istis, ubi exurgebant, partibus huc derivatis, quod dicere in arte nostra heterodoxum non est; nam præter alia plura, varias sæpe vias monstrantia, observata à Parente tumoris pedum, in quodam ulcere renum laborante cachectico, subitanea per vomitum sponte obortum, & doloris ac tumoris

omnium

omnium artuum | podagrici per flatus ac fæces cum cardialgia & torminibus per inferioraeductas celer cessatio; sicut & per gulam flatus, qui sanguinem prius infestant, exire dicit *Auth. Novus Oeconom. Animal.* Quoties in summa Cephalalgia ferocia, anxietate, dejectione, paucorum exclusio flatuum præsentaneum affert levamen. Remansit lassitudo, quia non solum spiritus, ob causas dictas, in tubulis fibrarum spongiosis intra musculos deficiebant, sed & ipsi muscoli variis adhuc excrementis infarcti in inflatione impediti fuerunt, ceu quibusdam explicare placet, adducentibus exemplum horologii rotarum, quæ ob rubiginem contractam non sine difficultate circumvolvuntur. Ceu autem illa inflans effervescentia, de quâ hætenus, per vias monstratas à me ad Cor deducta est, ita quin & casus, licet perrarè, dentur, ubi primò ista inde contingit, nullus dubito. Objici hic posset: 1. Inversus est, quem Doctiss. *Willisius* ponit, ordo, statuens, fibris plurimum distentis ampliari cavitatem intestinorum, ubi inclusi humoris portio in flatus ad occupandum spatium resolvatur. Hic autem à flatibus jam præsentibus distendi fibras dicitur. Resp. In meis casibus præcessisse inflationem, symptomata tam familiaria, quàm paroxysmum modò prægressa docent; in quibusdam aliis casibus *Willisii* observari ordinem non nego. 2. Flatus sæpius non solum illa pulsione, inflatione, impetu agunt, sed & suæ mineræ conditione, quæ corporis humani adversatur structuræ; istius enim morbidæ redolent sordes: hinc ceu in hypochondriacis ac scorbuticis acidum frequenter (quod & experimenta instituta quotidie monstrare valent) coagulando Syncope, præsertim Cardiacam, pulsus intermissiones &c. inducit, ita contrarium dissolvendo etiam Syncope causa fieri solet. Imò sæpius ipsa acrimonia, quæ mineræ inest flatulentæ, irritat, in spasmodicas agit crispaturas, contractiones, tensiones. Resp. Singula hæc docent Ratio & Experientia, sed huc non spectant, quod exposita evincunt; hinc aliam contingere solitam dabilem posui hypothesein. Et quod hic non acrimonia primas obtinuerit in causando vices, illud quod à Practicis quibusdam accuratioribus poni-

tur signum, docet, monentibus, si dolorum non fiat solutio, licet flatus per superiora & inferiora secedant, non flatus solum, sed aëres potissimum in causarum serie latitare humores. 3. Ipse ponis inflationem induxisse mortem; syncope autem seu lipothymia, licet morti satis propinqua, mors tamen nondum est, Resp. Concedo hoc, sed cum ipsa Experimenta modò mortem, modo collapsum saltem partium & virium, pro intensione vel remissione, diuturnitate vel brevitate inflationis monstrarunt, ita & in his Casibus nunquam omnem sanguinem aut omnes spiritus partibus denegavi, sed saltem sufficientes. 4. Spiritus animales per nervos debite non vecti illam distributionem sanguinis, ut *Willisus d. Cerebr. & Nerv. cap. 24.* docet, impediunt. Resp. Et hoc in quibusdam casibus contingere concedo, at ex dictis patet nostro non quadrare. 5. Illa distendens causa dubio procul non solum invasit Cor, sed & egit in pulmones, in alias plures partes, de hoc autem lachdendi modo altum hic silentium. Resp. Utique ista phaenomena occasionem suppeditant singulares circa hæc formandi reflexiones, quas etiam proposuissem, sed mei, quos sub initium determinavi limites, ulterius ad talia progredi non concedunt. Et ne proprio solum ratiocinio niti videar, ecce sequentia: Exc. *Wepferus* in humanissimis ad me literis d. 18. Octobr. 1685. hæc scribit: Caniculum (de quo ipsi primum meum in hoc negotio experimentum transcripseram) mortuum existimo post inflationem fortio-rem, non ab immutatione sanguinis, sed ob nimiam distensionem ventriculorum & auricularum cordis, ob quam fibræ ejus vim contrahendi se amiserunt, non secus ac vesica ab urinæ nimis copiosæ detentione tonum suum amisit: nam in omnibus experimentis corda summè distenta inveni: Si sanguini exitus concedatur, statim aliquem motum recuperasse observavi, sed non integrum & ad vitam sufficientem. Repetitis inflationibus sed brevioribus forte, alia symptomata observare licebit. Exc. *Dn. D. Mezgerus*, Decanus p. r. Facultatis Medicæ, de flux. & reflux. sanguin. Exercitat 3. §. 4. scribit: Sanguinē copiosis, fervidis & tenuibus

bus vaporibus cordis ventriculos plus æquo distendere naturalemque in iis contractionem impedire, palpitationis Cordis hoc modo autorem. Intensionem talis causæ Lypothymix eur dictis modis non applicare liceret; cum & palpitationis paroxysmum quemvis præcesserit sensim increascens. Idem Laudatus meus Dn. Pæceptor atque Susceptor talem quoque in Praxi observavit Tensionem in Puero ann. 12. calidioris & siccioris constitutionis, qui correptus gravi cordis palpitatione, cum motibus artuum convulsivis miserrimis, sensibus & ratione constantibus, frustra internis & externis variis ab alio tractatus per integrum mensem, tandem suasu Ejus Venæ Sectione in momento curatus fuit, utut aperta Vena, ob consternationem forte, sanguinem non fuderit, remittente mox dilatatione cordis, quæ systole prius major palpitationem excitarat, & convulsionibus ab acri vaporoso sanguine, qui prius à medicamentis motus nec promotus tamen fuerat, ex *Hippocratis Epist. libr. de flat. l. 7. Epidem. sequentia collegit breviter ten Rhinel. c. p. 47.* Flatus ubi ipsum Cor appellant, præter alia, Synsopen inferunt, cum spiritus magnus & densus corripuerit, ut magnus Artaxerxes Pæto suo scribit de anxietate, cumque ex eo defecerit calor, sanguinisque venarum (*φλέβας* in indifferenter pro venis & arteriis usurpant Veteres) suppressiones exortæ fuerint, ex quibus & ipsa mors quandoque consequitur. Subtil. *Anton. de Leuwvenhæck Anat. Nat. Invisib. Secret. p. 78.* Cor nimia sanguinis copia ultra solitum repletum diuturniori extensione ita disponi, dicit, ut sanguine licet ad circulum apto, contrahi tamen nequeat. Hoc quidni sanguine impetuose agitato, flatulento, majus spatium requitente, nisibus atque conatibus expellendi resistente dicere liceat? *Osuv. Grembs* Archeum cordis ad obrundendam salium corrosivorum, ex vitiata ejus digestionem ortorum, vim cruorem copiosorem allicere, hinc grandius reddi Cor & cruore infarciri vult. Palpitationi Cordis obnoxios post mortem in cadaveribus apertis exhibuisse Cor amplum, ad dilatationem majorem ineptum, *Boscus d. Facult. Anat. Ballonius & Cæsalpinus*

pinus in Catoptr. Art. Medicæ testatur. *Remon*, Præses Rhodomenensis, sæpiissime palpitatione cordis corripi solebat, eum pulsu vel nullo, vel parvo & sine ordine, paroxysmo soluto edito crepitu, ructu. clystere, &c. referente *Hollerio de morb. intern. l. i. cap. 29. Sch.* In ipso corde nebulosum flatuosumque detineri spiritum posse *Massarius pract. M. l. 2. c. 8.* & *Fienus de flatibus c. 10.* testantur. A sanguine copioso vaporoso redundante, replente, suffocante, repentinas mortes, Anno. 1651. fere epidemias, deducit *Pannarolus*; *Bellinus de Pulsibus* ex contractione Cordis impedita causam inter alias quoque deducit pulsus intermittentis, si sanguis intra Cordis sinus fermentescens bullam excitet, velo comprehensam viscido, quæ amplior sit amplitudine arteriæ ac majoris resistentiæ ad erepandum per constrictionem externam, quam vis contractionis Cordis. Infusores Celebres deprehenderunt, injectis alcalibus volatilibus urinosis in venam sanguinem vehementem refluxum, animal expirasse, penitus impedita circulatione, ob rarefactam nimis ejus substantiam, Corde reperto nimis repleto, & ob istud fluidum nimium tumido. Cum primis *Cel. Anton de Heide* postquam *Obs. 90.* phænomena recensuit, subsequentiæ spiritus vini cum & sine gumm. gutt. Sal. Tartar. Liquor. Styptici, aquæ pluvialis & aëris per inflationem viventium canum venis immisionem, subjungit: Canes confectos esse injectis liquoribus sanguinem coagulantibus, quo circulationi fieri imparem facile est concipere. Sed difficultatis plus habere videtur, qua ratione canes tam subito interfecti sint rebus sanguinem fluidum servantibus. Perpenso autem quod sanguis fluidus multum rarefactus cordis ventriculos adeo distenderit, ut fibræ carnes sese contrahere haud potuerint, patebit sanguinis Circulationem eo modo inhibitam subitanæ mortis causam extitisse. Ex his firmas prome consequentias formare sustineo. Ipse ego in istis canibus, qui, ut in Experiment. innui, à fortiori insufflatione vitam perdiderunt, post accuratam cultro anatomico factam serutationem inveni Cor cum dextra auricula valdè expansum, è cujus ventriculis detrunca-

to cono prorupit primò purus putus aër, deinceps spumofus fanguis, tandem cruor fluidus; non semel inter talia tentamina celeriter strepentem sanguinem inflatum, borborygmorum instar, intra pectus resonare audiui. Quæ *Borellus de mot. animal. p. 2. c. 5. prop. 120.* de animalibus in aëre machinæ Pneumaticæ Boylianæ rarissimo & vacuo Torricelliano inclusis, & *Boyle l. c.* dicunt, licet quædam ex dictis tollere videantur, tamen in conflictu hæcenus à me expositis illa applicari non posse ac consona esse docebo. Patet ergò, Corde per orgasmum flatulentum tenso, oriri Lipothymiam: unde in tali casu sequentem formo cautelam practicam:

III.

Valdè Calida, multa Volatilia nocent.

Flatibus opponi solent Carminantia, communiter dicta, quæ calida, aromatica, oleosa, nonnunquam acria, sulphureo salina sunt, quæ naturam juvant, pressam liberant, deficientes, sopitos, torpidos spiritus restaurant, suscitant, calorem foveant, stagnantem sanguinem promovent, serum imminuunt, fibras, ut suo melius fungantur officio, monent, consolantur, roborant, pituitam incidunt, visciditatem mucosam resolvunt, acidum domant ponticum enervant, impediunt, quò minus concretum materiale in Gas spirituosum seu flatus vertatur, Mercurium, ut quidam loqui amant, ingrossatum propellant, flatus discutunt. In Affectibus Cordis & in specie animi deliquio plerumque commendari solent Cardiaca, (controversiam de Specificis hic transilio, receptum servans vocabulum) quæ si particulæ, ex quibus constant, & illarum *ivégyeta* considerantur, calida sunt, & possident minima aromatica, oleosa, sulphurea, salina, volatilia, tenuia, spirituosa, quæ agunt in spiritus corporis totius & potissimum Cordis, quantitate minori iusto, qualitate effæta, motu imminuto peccantes, emendando, iu vapores, halitus crassos discutiendo, in sanguinem, grumofum, stagnantem, vappidum, in spiritualescentia faciscentem volatilizando, movendo, rarefaciendo, in serum, copia, visciditate, crassitie, lentore peccans absumendo,

incidendo, attenuando: in Cor, ejus calorem pressum, prostratum liberando, erigendo, fovendo, fibras laxas firmando, ductus ac cavitates à viscido quodam aut soliditati proximo angustatas dilatando. Et quidem talia, vel aliis adhuc, ut vocari amant, materialibus, minus activis, terrestribus, aquosis implicantur, irretiuntur, junguntur particulis, integra nimirum, nondum ignis artificiosi aut Vulcani Chymici vim experta; hinc tot Pulveres Compositos, , Tragæas, Confectiones, Species, Tabulas, Morfulos, &c. describunt Antidotaria & Dispensatoria: Vel artificiosa Pyrophilorum prudentia ab istis junctis liberata sunt, volatilia vulgo dicta, quæ hoc nostro seculo magno Medicæ Artis commodo frequentius in usum ducta sua volucris tenuitate valde penetrantia, multiplici se commendant experientia; hinc tot Aquas Compositas, Spiritus, Olea, Essentias, Elixiria, Tincturas, Salia Volatilia oleosa &c. exponunt Officinæ Chymicæ. Cum autem orgasmus talis, qualem descripsi supra, adest, quod patefaciunt non solum causæ prægressæ, affectus alias ægro familiares, sed & symptomata intensiora justo, rufius acres, vel nidorosi oleosi, cardialgia intensissima, dolores varii acuti, rosiones, ardores, compressiones, jactationes, ipsiusque tumultuosi impetus perceptio, cum talis, inquam, adest orgasmus, tanta agitatio, indeque modo dicta Syncope, laudata vulgo & modo descripta Carminantia, Cardiaca, deprædicata volatilia, largiori præsertim manu, ingesta, nocent magis quam profunt. Ipsam enim acuunt mineram, agitationem ac effervescentiam intendunt, turgentes ac impetuose motos humores magis pellunt, aërem se expandentem magis attenuant, ac ad expansionem urgent, inde fibras magis tendunt, quæ Cor in propellendo, uniendo & tinguendo impediunt. Nec sola hæc à meditationibus ac mentis conceptibus suggeritur ratio, sed & ipsa talia offert Experientia, cum tali orgasmo jactati ab usu Carminantium, Cardiacorum nimis Calidorum, Volatilium intensiores anxietates, vehementiores tensiones & susurros patiuntur. Idemque fatum manet ista volatilia

tilia, 'quæ lixiviosa seu urinosa vocantur.' Hæc frequentissimi hodie usus sunt, (ut & Medicus Celeberrimus, qui vitro inclusum tale semper in loculo circumferre pro extemporaneo ad ægros usu solebat, epitheton, inde sibi comparavit,) magnaue præstant commoda; acidum enim corrosivum, sylvestre, viscidum dissoluant, dulcificare illud mitigare, temperare, attenuare ac rarefacere dicuntur; tamen in descriptis tumultibus, præsertim majori quantitate, magis cum ægri damno, quam utilitate adhibentur; nam vel impetum sua tenuitate & mobilitate augent, vel ob hostilem occursum ac nimium congressum novam excitant, ac insignem effervescentiam, vel etiam, quod haud paucis placet, in Gas flatulentum abeuntia, alios flatus incarceratos, ceu cuneus cuneum trudit, nimium pellunt. Novi quidem, ista refrigerandi, incrassandi, inflammabilitati, accensioni resistendi viribus insigniri; sed quocunque modo hæc præstent, tamen intra corpus assumpta miras ac diras turbas, insignes ciere tumultus experientia docet? ceu & in istis mei Parentis supra allegatis Casibus Spir. C. C. volat. in exigua etiam dosi, impetum, turbationes ac anxietatem in ægris magis intendit, valde læsit, quo solo omisso, reliqua insigniter profuerunt. Erat Mixtura ex aq. borrag. cinamom. bugloss. Conf. alkerm. compl. Spir. Corn. Cerv. & Syr. Cort. Citri. Sive ergo oleosa, sive urinosa sint Volatilia, cautissime hic erit agendum. Sicuti enim circa alia medicamenta, quæ la mode facit communia ac frequentia, ut præsertim hodie sunt Chocolata, Cæve, Thee, China Chinæ, Moxa &c. ita & potissimum circa volatilia locum habet illud: Usus habet laudem, crimen abusus habet. Quod de opiatidis dicunt, esse instar gladii in manu furiosi, caute tractanda, idem Volatilibus applicatur optime. Certe aliquando, talia Volatilia minus debite tractata, animam a volare faciunt. Excell. *Vvedelius d. Medicam. Facultatib. l. 2. s. 2. cap. 4.* inquit: Non in quibusvis flatulentis tenuissima & potestate calida, volatiliora opponenda, imprimis in hypochondriacis, seu, qui affectu *φυσώδεις*, id est, flatulento laborant, quibus sæpe & ut plurimum temperatoria
Y yyy 2 conveniunt,

conveniunt, quæ φλόγασιν viscerum, à salinis & nitro-sulphureis particulis fotam, temperant; unde hoc passu ipsa temperantia & refrigerantia quasi flatuum debellationi debentur, quatenus calidum innatum & hoc modo sibi restituant. Ex *Amœnit. Mat. Med. l. 1. §. 3. c. 5.* Cardiacæ Fixa sæpe aromaticis & volatilibus præstantiora. Sive enim humores acidi absorbendi fuerint, unicè proderunt ipsa præcipitantia, qualis est pulvis absorbens, divinum medicamentum: sive fermentatio & ὀξύσμος biliosus sedandus: sive moti fluctus & rarefactio nimia tollenda, sive alia indicatio similis, fixa ferunt auxilium, si, non nomine, saltem re, & effectu. Præsertim verò me inter cœnopotas hîc agere, notari velim. Quod Acria volatilia nimis crebrò usurpata turgescientiam in sanguine concitent, Praxin confirmare dicit Cel. *Ammannus d. Palpitat. Cord. §. 14.* In Curâ palpitationis cordis, quam Cinamomum induxerat, volatilia & aromatica nihil faciebant, ab acidis tamen insigne sentiebat ægra levamen, teste Cur. *Cummeno Eph. Germ. Ann. 5. obs. 134.* Curiosiss. *Wolffius d. Cerev. Numburgensi §. 36.* quod in defunctorum cadaveribus corda magna, ampla atque patula reperta fuerint, aliquando concitato ac præcipiti sanguinis motui ad Cor adscribit, ipsumque a vini usu oriri censet. Purum vini spiritum immissum viventis canis venæ crurali canem confecisse, corde à fluido sanguine distento, dicit Laudatus *van Heide l. c.* Curiosiss. *Möllenbrocc. d. Cochlear. cap. 13.* ubi de volatiliū abusu multa tradit, vehementia à sale volatilis symptomata eorumque curationem recenset. Cel. *Frid. Hofmannus Clav. Schroder. l. 5. §. 1. p. 668.* à crebro spiritus volatilis urinosi usu hæmoptysin, phthisin & mortem inductam tradit. Insignis est observatio Cel. *Matthiæ Jacobæi in Act. Hafn. Vol. 1. obs. 113.* quâ sal volatile oleosum Sylvianum sanguinem crassum nigricantem fecit primùm fluidiorem, sed largiori manu potui immixtum nimis fluidum eundem reddens hæmorrhagiam narium crebram ac largam cum palpitatione Cordis excitavit, ut incrassatione sanguinis per acida adstringentia & opiata opus fuerit. Quoad aromaticorum usum

usum, scrupulum etiam injicere cui posset illud phenomenon, quo aromata acrioribus particulis prædita acetum penetrantius, acrius reddere experimur; quod doctioribus relinquo. Urgebitur: Ergone in talibus paroxysmis lipothymicis omne spirituosum penitus removendum? Ergone in tali orgasmo flatulento penitus illa communiter dicta Carminantia exulare jubentur? Ergone, quia hæc à plerisque Medicis laudata Cardiacæ & Carminantia prohibentur, nihil agendum. Resp. 1. Spiritus utique vacillant, deficiunt, tales nimirum, quales naturaliter requiruntur; nam etiam, quando sanguis multum & p. n. spiritua scit, agitur, valde volatilis est, tamen non est volatilitas naturalis, cum non quævis crassitudo ac textura spirituum actionibus apta sit. 2. Externè conducunt Elix. vit. Balf. Apopl. Aq. carbunc. l'Eau de la Reine d'Hongrie, Eff. Succin. Spir. Sal. armoniac. & alia simil. 3. Interne in mediocri aut minori etiam dosi, ne agitent nimium, ne mineram acuunt, indigitata prius Cardiacæ, Carminativa aut volatilia non intensa exhibenda. Sicut & dicta Mixture, continens Aq. cinamom. & Conf. alkerm. compl. profuit; sicut & Carminativa ex Flav. Cort. aurant. & L. Sassafr. sive sem. fœnicul. prosunt. 4. In talibus, quales posui, Calibus, non tam Cardiacæ calidæ, quàm frigida juvant; hæc enim spirituum effrænem motum compescunt, sanguinem nimis attenuatum volucrum concentrant, deprimunt, ligant, serum acre emendant, cordis nimium calorem corrigunt, tensas fibras relaxant, & nimis dilatatas cavitates ac ductus ad contractionem disponunt; quibus aliquando sub dicta limitatione Volatilia jungi possunt. In tali orgasmo effero alia, quæ optimo jure Carminantium inferuntur classi, suppetunt, ut sunt præcipitantia, absorbentia, imbibentia, implicantia, (quorum modum agendi egregiè expositum vid. apud Exc. DD. *Siretam de morbo castrensi*. p. 209. & seqq.) destruentia, invertentia, diluentia, acidula, terrea, lapides, mucilagines, gelatinæ, calces, marina, &c. anodyna, imò opiata, quæ sæpe unicum remedium & sacra sunt anchora contra dolores à flitibus, teste Exc. DD. *Osiandro*, Prof. Medic. Extraordin. *Φυσιοδυναμ. th. 19.* Talia enim

hostiles, acidas, acres, sulphureo salinas particulas ante & in congressu dicto invertunt, immutant, à texturâ suâ reducunt, violentiam infringunt, seminale flatuum fermentum, Gas sylvestre, mineram fermentalem agitatam reprimunt, coërcent. 5. Sæpe distincta illa Carminantia felici junguntur feedere. Latissimus hic de volatilibus in igne, (quæ Cel. *Brænn* distinguenda esse optimè monet) agendi modo, de aliis in praxi observandis, in specie de *Clysterum* maxima in talibus casibus utilitate, de *Venæsectione* instituenda & similibus se aperiret campus; sed pedem retrahere per causas in Procemio dictas cogor.

VII.

RELATIO MEDICO-CHIRURGICA

DE

PHIMOSI IMPERFECTA.

P.P.

Postquam ab Amplissimo Regimine Principali hujus loci requisitus fui, ut Colonum N. Stupri accusatum & pro excusatione sui, ob virilia minus rite constituta, impotentiam simulantem, inspicerem, per Chirurgum Academicum Kochium mem-

membrum, quo viri sumus, detegi & contrectari jussi, ubi se statim erigebat, ut ut glans penitus detegi non potuerit, unde insignem illi dolorem oriri afferebat. Quum verò cutis præputii glandi non sit annata, cum Pamphilo aures arrigat, quædam etiam cum dolore delectent, ut Comicus loquitur: adhæc atretæ à limine salutatæ etiam concipere possint. ut experientia attestatur; hinc Cololum hunc, Phimosi imperfecta & bene curabili laborantem, ad generationem non omnino ineptum judico. Sign. Gissæ die 3. April. 1700.

MICH. BERNHARD
VALENTINI. PP.

CURATIONEM

Vid. in seq. Disp. Inaug. habita sub præsidio Illustris Dn. D. Wedelii, a Dn. Zeidelerio Jenæ A. 1705.

DE PHIMOSI ET PARAPHIMOSI. CAPUT PRIMUM.

Philologiæ studium quamvis non faciat Medicum, aptiorem tamen Medicinæ, ejusque certiore reddit. Ad hoc cum vocum congrua derivatio & evolutio maxime pertineat, nominum autem usus cognitus rerum, quarum naturam inspicere
amamus

amamus, notitiam inferat, merito etiam quædam de nominibus præmitti possunt.

Si itaque respiciamus originem, ut plurima nomina medica, ita & *Φίμωσις* debetur Græciæ, quoniam ibi primis adhuc temporibus Medicina altquanto magis, quam in ceteris regionibus exulta fuit. In Latio hinc usu quoque receptum legitur ideo, quod apud Græcos vocabula, in primis obscœnarum partium, non solum nervi rem exprimunt, sed & tolerabilius se habent communi Medicorum usu classico recepta; apud Latinos vero fœdiora verba, ne consuetudine quidem aliqua verecundius loquentium commendata sunt, ut ipse *Celsus* l. 6. c. 18. fatetur.

Dicitur *Φίμωσις* Latinis, vi vocis, capistratio, *ὑπὸ τῇ Φίμῃ*, quod vocabulum notat camum, seu vinculi genus, quo ferarum canumque ora obligantur, ne mordeant. Ponitur & *Φίμω* ab Etymologis non raro pro obturamento, quo sibi os obligabant vrinatores, ne aquam sorbere cogantur. Alii rursus proprie significare ajunt nexum summi oris perarum & sacculorum, cum, toto superiore ejus ambitu in angustum collecto, funiculo clauduntur & religantur.

Inde verbum *φίμω*, *camo obbligo*, fiscella & capistro, os obturo, quod prædicatur passim de jumentis & bobus, qui interdum fiscellis etiam capistrantur, ne segetes depascantur, & germinum tenera decerpant. Et hoc sensu in Bibliis à septuaginta interpretibus exprimitur, *Deuteron* 25. v. 4. (quod & citat *Paulus* 1. *Corinth.* 9 v. 9.) *ὃ φιμώσεις βέν ἀλοῶντα*, non capistrabis bovem triturantem: vel, non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.

Mittimus reliquas significationes ejusdem commatis: neque enim nostri instituti est, omnes ac singulas huc exerpere. Sufficit interea, Medicos Græcos analogiam τῆς Φιμώσεως transtulisse ad affectum quendam præputii, quo simul vi vocis per capistrationem quasi, seu constrictionem, mechanicus afficiendi modus appareat. Et hinc vocatur *Paulo Aeginetæ* aliisque modo *Φίμω*, l. 3. c. 73. modo *Φίμωσις*, l. 6. c. 55.

Ex his simul patet, quod à nonnullis male scribatur *Φύμωσις* per τὸ υ, ὡς τὸ τῆ Φύματος, à tuberculo præternaturali, diverso longe & alio morbo, de quo *Celsus* l. 5. c. 28. cujus derivatio sicuti in re ipsa non fundata, ita nec scriptio huc quadrat.

Hoc evoluto de etymologica *περαφίμωσις*, vel juxta *Paulum* *περιφίμωσις* explicatione, (quorum loco & *περιεπιφίμωσις*, sed rarius, dicitur) facilius iudicare licet. Vtut enim τὸ παρα in compositione apud Græcos, cum in morbis præcipue, tum alias quoque minuere, violentiam & sic mitiorem hoc loco denotare affectum videri possit; το περι vero ut plurimum significationem augeat vel intendat, attamen utrumque vocabulum unum eundemque affectum exprimit. Magis & minus enim, si id vel maxime admiserimus, non æque variant speciem, nullamque contrarietatem in cognoscendo & curando important.

Delibanda etiam est homonymia, errorum genitrix, quandoquidem ob propriam & impropriam, laxiorem item & strictiorem significationem, vox phimosi & paraphimosi ambiguitate quadam non caret, quæ quo studiosius cavenda, eo magis per commodam explicationem tollenda.

Et hunc æquivocum loquendi usum phimosi magis quam paraphimosi obtinuit, adeo ut (1) accipiatur, ab ipso *Galeno* latius, & paulo *ἀκρίως*, seu improprie, pro omni meatuum naturalium præclusionione.

Sic phimosin talem interdum patiuntur palpebræ oculorum, si ob inflammationem (ut alias etiam ob paralyfin,) in sese concidunt, ut oculus aperiri nequeat; vid. *Holler. de morb. intern. l. 1. cap. 19. in schol. p. 126.*

Pari ratione locis mulieribus, vel in media uteri cervicis parte, vel prope ipsum uteri orificium clausis, tribuitur *Φίμωσις* a *Paulo* l. 3. c. 37. dicente: γίνεται Φίμωσις περὶ τὸ στόμα τῆς ὑτέρας, ἢ δι' ἐλκωσιν προηγμένην, ἢ διὰ φλεγμονὴν σκληρωθεῖσαν, *Locimuliebres circa ipsorum os clauduntur vel ex præcedente exulceratione. vel durata illic inflammatione.* Inde tumor, aut cicatrix, vel coalescentia ob ulcus

Z z z z

præ-

prægressum contrahitur, ut virilem mentulam postea in congressu recipere non possint.

Sæpe quoque ad osculi & vulvæ extremum, seu vaginæ orificium, ubi acerrimi virginitatis propugnatores velum quoddam membranaceum (quod hymenem vocant,) prætensum collocant, caruncula aut membrana concrescit, quo minus aperta sit vulva, vel omnino naturali constitutione clausa, ut *Rondeletius Method. curand. morb. l. 3. cap. 55.* vidit unam in Italia Romæ. Et hunc affectum *Forestus Observ. 7. l. 26. Hercul. Saxon. Medicin. Practic. l. 4. c. 4. Weickard. Thesaur. Pharmaceut. l. 1. c. 19. Blegny de art. curand. Luem Veneream part. 2. c. 4.* & alii phimosis nominant; mulieres vero phimosis hac affectas *Aetius* meliori jure atretas seu non perforatas dicit.

Facit huc, quod muliebri pudendum etiam circa nymphas & externa labia nonnunquam, licet raro, eundem affectum sustineat; id quod exemplo confirmat *Solingen in not. ad Chirurg.* ubi foeminae cujusdam meminit, quæ ob labia pudendi in partu graviter læsa in manifestam talem phimosis incurrit.

Tacemus, quod talis præclusio sæpius etiam in ano & præputio (qualem *Platerus Observat. l. 3. p. m. 601.* annoravit,) in glande ipsa, (de qua *Wierus* observationem habet *l. circa finem,*) imo in labris, vulneribus quoque & quomodocunque exulceratis contingat, quæ phimosis nomen hoc modo reportavit. Vid. *Fossi Oeconom. Hippocrat.*

Contra paraphimosis, hoc latiori sensu, vitium phimosis contrarium est, cum videlicet ea, quæ naturales meatus concludunt, opercula & tegumenta ita diducta sunt, ut reduci nequeant. vid. *Lexic. Med. Castelli.*

(2.) Strictius & idios, proprie, generaliori illi acceptioni contradistinguitur, ad specificam potissimum & determinatam rei expressionem, & uterque affectus pro vitio quodam sumitur in masculis. Si glans penis ita contexta est, ut nudari non possit, in specie *φίμωσις* appellatur, ut docet *Celsus l. 7. c. 25.* Sin summa cutis reduci

duci non potest, παραφίμωσις κατ' ἐξοχὴν audit; h. e. Wen die vordhaut über die Krohn gevvorffen vworden, dafs man sie nicht kan vvieder hervorbringen,

Notari vero inprimis meretur duplicem quasi statui posse phimosis & paraphimosis, secundum naturam, & præter naturam. Illam dari manifesto memorat *Cous ipse l. 4. epid. c. 20. r. 6.* ubi non solum eleganter phimosis describit, τὸ αἰδοῖον ἀκρόφιλον, *pudendum summa parte denudatum*; sed & distinguit ἡ ξυγγενικόν, *non connatum* fuisse. Confirmat *Galenus definit. Medic.* ubi, phimi, ait, duo discrimina sunt, vel enim ex natura fit, vel postea gignitur. Imo idem testatur experientia, adeoque instar regulæ omnes mares secundum naturam vel glandem habent tectam, vel nudatam: ibi præputio obducto & eminente, hic constanter retracto.

Vel tacentibus nobis ex his relinquitur, agere nos de phimosi & paraphimosi specialissime accepta, eaque non secundum naturam, siquidem nulla ibi est actionis læsio, sed præter naturam, uno verbo, morbofa.

Patet etiam hinc, non nisi latius paulo & generaliori conceptu lipodermum posse paraphimosis synonymice exprimere. Etenim, autore *Galeno loc. cit.* lipodermus est defectus pelliculæ tegentis glandem collis, adeo, ut distrahi amplius nequeat. Hinc vi vocis λειπόδερμοι in concreto (α λείπω, *deficio*, desum, & δέρμα, τὸς, τὸ, *cutis*) quasi cute deficientes, sunt apellæ, qui vel ob vitium connatum natura nullam plane pelliculam caput penis integrentem ac ornantem habent, vel quarundam gentium, ut Iudæorum, more circumcisi illa quoque destituuntur. Contra ea in paraphimosi non est defectus cuticulæ alias balanum investientis, quamvis abducta glandem tegere nequeat.

Germani nonnulli, annotante *Weickardo in Thesauro Pharmacutico l. 4. de extern. corp. affect.* τὸ παραφίμωσθαι haud ἀπρεπῶς circumloquuntur: den Kolben tragen: forsitan ob figuram excernam, quàm collis extremitas cute nudata refert paululum ro-

tundam, vel jocosè: er hat sich verbrannt, id quod minus cautum circa τὰ ἀνόητα, & quidem illicita, arguit, simulque meritam suæ imprudentiæ pœnam innuit, secundum illud: per quod quis peccat, per idem punitur & idem.

His præmissis DEFINITIO sequens poni potest: Phimosi & Paraphimosi est mobilitas præputii impedita, deorsum in phimosi, sursum in paraphimosi, à strictura præter naturam angustante, undecunque orta.

GENUS, utriusque est respectivè idem motus, seu mobilitas præputii impedita, adeoque actio læsa, eaque modo abolita, saltim imperfectè & in tantum, secundum quid, & pro tempore, quod vocant, modo imminuta magis, ne dicamus aliquando etiam depravata respectivè, ut in paraphimosi imprimis, siquidem vitiose, indecenter, non uti debet, retorquetur.

Liceat id illustrare uno alteroque saltim loco: Sic *Paulus Aegineta* l. 6. c. 55. Διπλὸν τῆς Φιμώσεως, *inquit*, αἰτιὸν γίνεται. Πότε μὲν γὰρ ἡ πόδις καλύψασα τὴν βάλανον ἀποσύρεται πάλιν ἀδυνατεῖ. Πύτε δὲ ἀπαχθεῖσα ἐπίσω ἐκέτι ἐπάγεται. Τὸ τοῦτο ἰδίως περιφίμωσις προσαγορεύεται. *Duplex phimosi causa* (seu forma potius) *est. Aliquando enim sic glandem præputium tegit, ne nudari possit: aliquando retrorsum deductum reduci non potest. Hæc species propriè paraphimosi dicitur.*

Hoc ipso loco classico confirmatur superius dictis addendum, phimosin latiori significato de utrisque affectibus prædicari, phimosi æque specialius accepta, & periphimosi: utrobique enim adest quædam convenientia circa stricturam; specificè vero & localiter distingui. Confer *Lexic. Anglico-Latinum Guldmanni* sub hac voce.

Idem definit ex recentioribus *Ammanus Medicin. Critic. cas. 15. discurs. eod. p. m. 141*: Phimosi est impedita glandis vel capitis penis denudatio, facta vel ab angustia præputii, vel etiam quando pertinaci adhæsu undique in orbem glandis annexum illud est, &

tunc

tunc maritale capistrum sufflaminatur. Paraphimosis est præputii retrorsum adductio, ita, ut glans tegi nequeat.

Concinit *Hæferus Hercul. Medic. l. 3. cap. 7.* Phimosis est, ait, quando præputium ita arcte clauditur, ut glans omnino videri non possit, atque ita nec semen, nec urina libere transeat. Paraphimosis dicitur affectus, quo præputium retroractum cernitur, cum inflammatione glandis tali, ut in locum suum redire non possit.

Tertium locum occupet *Blegny de art. curand. Luem Vener. p. 2. c. 4. & 5.* phimosis naturam concisius exponens, quando in masculis, *dicit*, præputium quoad circumferentiam adeo constringitur, ut pro glandis denudatione satis dilatari nequeat. Paraphimosis contra ea est conformatio extraordinaria, in qua circumferentia præputii coarctata & retro ultra coronam abducta membrum virile quasi constrictum tenet, quo minus glans rursus contegi queat.

Hinc quod hi unanimiter scribunt, aliis licet paulo verbis, idem & alii omnes asserunt. Res eo redit, esse actionem læsam, eamque in motu tam naturali, quam animali, seu medio potius ac mixto ex utrisque, adeoque symptoma, productum morbi, illumque, ut umbra corpus, sequens.

Liceat nobis sub hac notione concipere & proponere phimosis & paraphimosis, symptomatum puta, licet alii referre malint ad morbos, eosque conformationis. Enim vero non excludimus conformationem, uti nec intemperiem, & ulcerationem, seu omne genus morborum potius, sed hæc partim causæ locum sustinent, parim comitantium.

Ponamus cum *Casp. Hoffmanno l. 3. institut. c. 154. p. 529.* esse morbum in situ, parum id respondet & satisfacit vel intellectui in genere, vel indicationi utili. Non enim tam situm mutatum ostendit sensus, quam situ minus mutabilem: ut palpebra situm non mutat, sive attolli non possit, sive non claudi, sed mobilitatem. Ita & hic se res habet.

DIFFERENTIAM SPECIFICAM absolvunt reliqua Definitionis

tionis verba, licet pauca numero, desumptam partim a subiecto seu loco affecto, partim a situ & modo, partim causa ipsa, ne reliquas circumstantias latius huc referamus, ad singula hæc latius explicanda progressuri.

CAPUT II.

Inter alia circa morbos considerata non infimum locum occupat Subjectum: non enim nosse licet, quid patiatur, nisi una pateat, ubi, & quo loco consistat, hæreatque, adeoque, teste *Coo*, fere loca solum variant morbos.

SUBJECTUM phimoseos & paraphimoseos principale est PRÆPUTIUM: ADÆQUATUM membrum genitale, seu COLES.

Si fas est, terminum alterum huc arcessere & applicare, Subjectum *ut quod* vocari potest penis ipse, *ut quo*, præputium, de quo, quantum ad nostrum scopum pertinet, quædam deliberari merentur.

Sicuti enim, juxta *Philosophum l.2. Hist. Animal c.9.* τὰ αἰδοῖα τῶν ἀρρένων ἔξω ἔχει ἀνδρῶν, genitalia virilia extus habet homo, more aliorum quorundam, non intus condit membrum, ἔξωθεν alibi vocat: ita penis, à pendendo dictus, seorsim eminet, isque præputio gaudens.

Dictum hoc est, ut *Scaliger vult, comm. in Hist. Animal. l.c.p.95.* five q.d. præpudendis, five quod præputetur solenniter quibusdam populis, singularis præ aliis omnibus partibus substantiæ, usus & affectionis. Proprius hinc affectus hic est fere homini, qui & conformationem obtinet peculiarem.

Pellem seu pelliculam vocant communiter, rectius Græci δέρμα, cutim, δέρμα ἀνάνυμνον, cutim innominatam, seu, ut curatius *Hippocrates* definit, τὸ ἐπὶ τῇ αἰδοίᾳ δέρμα, pudendi pellicula, l.1. de morb. c.7. t. 21. ne plura nomina laudemus.

Quod cutis est toti membro, id præputium glandi, quasi vicem cutis

cutis ibi sustinens. Quando enim ad radicem ejus consurgit, reduplicatur, & suis pro usibus aliam plane conformationem subit, non supernascitur, sed producit. Enimvero certo tempore glans retegenda debebat, & nuda non tantum comparere, sed & turgere magis, indurari & erigi: quamobrem pro hujus modulo etiam variare præputium oportebat.

Consultum hinc videtur delibare ejus usum & actionem, quæ primaria est integere. Cutis est integumentum commune corporis præcipuum, præputium genitalis membri, seu partis istius, quâ, juxta *Plautum*, viri sumus, idque cum latitudine quadam. Altera actio est moveri, non tam eo modo, ac frons potest diduci ac caperari, quatenus magis nuda ibi est & supersternitur panniculo carnofo, pro lubitu: quam ad spiritum & sanguinis influxum diversum; adeoque tertia, cedere, revolvi, abduci & adduci.

Est quippe hoc integumentum speciale glandis anticum idque laxum, liberum magis & mobile, non tam active, quam passive, obsequium, modo brevius, modo longius, dilatabile & ampliari & corrugari aptum natum, unde vel nuda, vel tecta, ex parte, ex dimidio, ex toto visitur glans, prout usus exigit, vel rectores motus & præfides sunt dispositi.

Seorsim diximus mobile: tale enim est, quamdiu status naturalis & sanus integer est. Secus enim fit in præternaturali, de quo nobis sermo est. Adeoque duæ cum primis hæ partes merentur attendi ad phimi utriusque, ut sic loquamur, notionem genuinam. Hic vero notabile est, præter alia plura, quæ silentii sipario involvimus, præcipuè, si à facie abierimus, mirum quantum variare & suo loco genitalia, non quidem in essentialibus, sed in accidentalibus.

Glans extrema pars membri est, si retegatur, vel jamdum emineat, apposita in extremitate corporibus nervosis & urethræ; pars delicatissima, subrotunda, amœne rubens, sensus, præsertim quando turget, exquisitissimi.

Glans

Glans a similitudine fructus glandis, in quercu nascentis, appellata est. Hæc enim mechanicam ejus, præputii semitecti, & paraphimosi naturali gaudentis accurate exprimit: uti etiam exemplo chirotheræ digiti retracti, reliqua quasi cute præparata superintecta & revoluta, conspici idem potest. Alias vero sibi relictae mechanica ceraso dulci majori respondet, ut hilo fabæ oscillum, seu divisuræ orificium. In basi vero seu radice cineta quodam est circulo, satis altum marginem habente, cui nomen coronæ, velut limbo & fossula circumcurrente, ubi periphimosis sedes est. Addi & illud meretur, quibusdam glandem esse magis latam, & sic porro.

Exercitatis, ob nimios congressus, præputium à glande ferè detractum & reflexum communiter tribuitur; sunt vero, qui nihilominus constantem illam phimosis naturalem retinent. Adeoque longitudo vel brevitæ nativæ fundamentum hujus rei ponit præcipuum. In senibus, debilibus & enervatis flaccescit iterum adeo, ut caput penis in absconso teneat. Singula vero hæc fiunt cæteris paribus.

Idem hinc glandis integumentum in nonnullis, quod mirum observatu, plane deficit, aut, si adest, per breve existit, & successu temporis sensim sensimque coalescendo quasi obliteratur. In aliis quibusdam cum glande coalitum visum est. Illud accuratissimus *Verheyen* animadvertit *Anatom. tractat. 2. c. 22.* dicens: in aliquibus penis cutis ita arcta est, ut vix quidquam reperire sit nomine præputii dignum, penisque semper glande nuda subsistere debeat.

Uti vero conveniunt inter se quoad hoc Apellæ dicti, recutiti, & paraphimosi naturali laborantes, ita & epispasmus ad reparandum illum defectum unice pertinet ac applicatus fuit, hodie non amplius usitatus, qui nec in omnibus successerit.

Sic aliis contra, in primis adhuc puerulis, præputium interdum crescendo mirum in modum augetur, & (referente *Bartholino in Anatom. Reformat. ex relatione Joh. Veslingii* αὐτοῦ,) frequenter

quenter apud Turcas in specie ita excrefcere folet, ut caudæ in morem acuminetur, & proinde non minus ob phimofis metum, quam ex religionis præfcripto, partem ejus abfcindere cogantur.

Iohann. Schenckius l. 4. obferv. 8. exemplum recenfet de prægrandi à nativitate præputio, quod in puero duorum annorum indies magis magisque incrementum, fumebat adeo, ut, præterquam quod glans detegi non poffet, verendum, ne præfertim ætatis progreflu in nimiam excrefcens molem fafcia circumferendum efferet.

Nonnunquam præputium glandi undique adnafcitur, aut mediante ligamento breviori, inferiori glandis parti, prope foramen, ita arcte connectitur, ut deinde illud retrahi non poffit, fiantque tales ad propagationem inepti, obfervante *Hildano centur. 3. Obferv. Chirurg. 54.* Vinculum enim tale adhuc integrum, inque primis congressibus minimè laxatum vel divulfum, trifti cum doloris fenfu, penis extremitatem in erectione diftorquet, ejusque foramen anguftando fere præcludit, quo minus recta in uterum affatim ejaculari queat. Vid. *Jul. Cæf. Arantius de tumor. præternaturam c. 54.*

Singula hæc non alio fine delibavimus, nifi ut intimius fubjecti feu partis affectæ pateat ratio, fi quidem his duobus terminis abfolvitur phimofis & paraphimofis, limitibus fcilicet glandis virilis & extremitatibus, duabus item partibus hifce foeciis & comitatibus, glandis, ejusque involucris, feu præputiis.

Tacemus hinc plura, quæ huc referri potuiffent, fi extra oleas vagari velimus, communia illa cum aliis etiam affectibus. Sic cum v.g. pars hæc fit maxime porofa & glandofa, facile diftendi potest, inflammari & ulcerari, de quibus in caufis erit dicendi occasio.

Addendum tamen & hoc, poffe has partes genitalium extimas affici phimofi quoque & paraphimofi, ad inftar aliarum, tum per fe, morbo primario & effentiali, tum per confenfum partium aliarum, feu in genere genitalium reliquarum, feu vifcerum

quoque aliorum, ut renum, inguinis, ipsiusque totius corporis reliqui, quibuscumque conspirat & consentit.

CAPUT III.

EXaminata sic parte affecta, juxta ac formali ratione, promptè jam invitamur ad CAUSAS, quæ hunc effectum morbosum edunt & foveant. Ita enim ordo naturæ, isque medicis scholis receptissimus exoptulat.

CAUSA PROXIMA & IMMEDIATA phimosis & paraphimosis edens una eademque est, strictura, & angustatio fibrarum motricium ac mobilium. Patet hoc ad oculum ex ipsa phimi cujuscunque, seu capistri mechanica, quæ unice consistit in strictura, ut laxitate ablata motus libertas dematur, vel saltem coerceatur, ne possit aliter fieri, quam pro nutu regiminis autigantis. Claret ex opposito, & curatione ipsa, freno laxato redditur motus & libertas prior, unde χαλᾶν laxare oportet, ut dicemus, quod nisi fiat status morbosus contractus durat.

Neque absolum est, duobus quasi affectibus unam assignare causam, sunt enim symbolici, eademque formali ratione in genere gaudent, neque differunt nisi loco, & certo definito termino. Utrobique ut ablata mobilitas, ita strictura visenda deprehenditur.

Quandoquidem ergo posita hac strictura ponitur affectus, ablata tollitur, suo quælibet loco & ordine, consequens est, mediarum censum obire, quæcunque illam, proximius vel remotius, ullo modo inferre, promovere, & conferre aliquid possunt, sive, ut termino medico utamur innocenti, ob facultatem læsam, sive ob errorem externum.

CAUSA MEDIATA PROXIMIOR etiam hoc loco laudari potest, vel *humorosa*, vel *vaporosa*, seu ipsa *spirituosa* quoque. Quamdiu enim motores spiritus & mobiles humores vitales debite etiam citra hanc partem se habent, bene est; & sicut pro statu
fluid-

fluidorum & solidæ organicæ partes integram habent suam constitutionem, ita etiam morbosam.

Ex humoribus & sanguis & lymphæ, seorsim & conjunctim, attendendi, seu *quantitate* exuperent, seu *qualitate* localiter peccent, seu *motu* delinquant. Spiritus & vapores concurrere, affectus penis testantur. Quis nescit & in puerulis turgere sæpe & tendi membrum, & in priapismo spasmodice expandi?

Cumque potior sit hoc loco motus ratio, eundem vero quantitas & qualitas partim inferant, partim modificent, laudari merentur & occurrunt in aliis *πευματισμός*, *citatus affluxus*, in aliis *συνεργισμός*, *paucatim collectio*, utrobique circulo sanguinis magis vel minus impedito.

Prioris generis exemplum occurrit in intemperie calida, erysipelate, inflammatione, cum vel sine tumore proportionato, majori vel minori, cum motu celeri, *αἰδώς καὶ βίαιος*, *confertim & cum impetu* magis, undecunque inducto. Præputium vel vel glans inflammata contingi renuunt, æque ac revolvitur, unde tensio & *σάσις* stricturem exprompte causat, & reliqua conjuncta.

Alterius ratio in successiva congestione radicatur, nominatim à tumore, à situ mutato, à retractu, à callo, ab ulceribus & aliis, quæ vel glandem, vel præputium, vel utraque afficiunt, & volubilitatem exuunt, dum stricturem inferunt.

Positis his in loco affecto *motu generationis* elucet & euditur, ut remoram concipiant motus præstides, & fibræ stringantur, modo in apice, modo in radice glandis, ipsiusque conopei, & fiat sic capistratio. Hinc modo præcedit, & à priori eandem causat inflammatio, modo sequitur, utrobique tubulis obstructis, spiritibus laceffit, & in poris suis stagnante diffuso & efferato particulariter sanguine, fervido & acriori reddito. Verbo, morbi omnis generis phimosis & paraphimosis producere valent.

Non dicemus latius, quantum conferre possit *plethora*, & abundantia onerosa sanguinis, si huc decumbat; non de *cacoehymia*, & salibus acerbis stimulantibus & particulariter con-

currentibus: suffecerit vel paucis exemplis morborum aliorum id demonstrare.

Meminit ipse *Cous* paraphimosin ægri à febris maligna *l.c.l.4. epid. c. 20. t. 6.* qua quasi curata visa, mortuus est tamen succedente convulsione; ubi duo notabilia ad vertenda, primario febris, indeque oriundus affluxus, hinc & spasmodicum quid latitasse videtur maxime, cum addat, αἰδοῖον ἀκρόψιλον à morbo factum, ἐπεί τε πάλλον ἐγένετο, & postea fiebat, pluribus ibi legendus.

Lymphæ culpa seorsim emicat non uno statu. Mira sæpe fit, quæ ad paraphimosin referri potest omnino, membri totius in hydropicis masculis, licet non omnibus, detorsio, recutito, ut ita loquamur, non solum præputio, sed & plane velut obliterato, frenoque non parum ad figuram mutatam conferente.

Instar omnium sit fermentum Venereum, seu lymphæ immersum, fracidum, acido-acre-viscidum, modo ipsis oculis lymphæ conspicua, modo ichore corrupto, rosione, depastione satis superque evidens. Ita elevatur hac de causa glandis cuticula sæpe numero, ab aquoso humore subtus collecto, in vesiculam crystallinam, quæ phimosin glande tecta, & paraphimosin glande nuda existente præputio infert, ut adeo complicatum consurgat malum, affirmante *Blegny libr. de arte curandi Luem Vener. part. 2. c. 4. & 5.*

Imo latius longe patet hic reatus: quæ enim diximus de aliis morborum generibus, affectuum horum seu causis, seu comitibus, id seorsim de Lue Venera valet, quæ hinc & hoc loco affectum hunc genitalium modificat & variat.

Idem & de scorbuto dixerimus, quandoquidem & hæc & illa peregrina qualitas characterem quasi addit peculiarem, adeoque acrimonia acida, salino-serosa, scorbutica non minus ac Venerea, irritando, stimulando & stringendo præsentius morbum obsignat. Imo comitantur etiam non raro acrimoniam talem humores visceri ac pituitosi, ab acido fixati; & inde glandi & præpu-

præputio communes tumores, callositas, tubercula, cristæ, eminentiæ & monstra alia occurrunt.

Quod si ergo origines causæ morbificæ hæc libemus, modo totum corpus, vel quasi, tota massa sanguinea, mandantis, ut vocant, titulum subit, per dicta, modo certa pars, maxime vero symbolicæ, renes, vesica, vesiculæ seminales, prostata, testes, uno verbo genitalia, fermento ejusmodi fœta.

Et sicut aliunde mediante circulatione sanguinis huc radiantes atomi morbosæ conferri possunt, *ἄρῃ*, *pulsionem* vocabant non inepte veteres; ita *ἐλξῖν*, *tractionem* applicare integrum est, seu spinæ infixæ, seu cuicunque remoræ debitam, quæ localiter illum circulum turbant, & spiritus ferocientes reddunt, seu motum sanguini, spiritibus & fibris motricibus peregrinum affricant, & *σάειν* sic inferunt parti huic definitæ.

Facit huc fricatio, lasciva titillatio, retractio intempestiva, applicatio rubefacientium, vesicantium, ut esulæ, quod & joco crasso factum aliquando legas, vid. *Rolsinc. l. de purgant. cap. de esula*. Pertinent huc illorum exempla, qui per applicata extrinsecus, præ luxurie Venereæ phimosin vel paraphimosin sibi conciliarunt, seu ligatura præputii antice facta, seu annuli aurei applicatione, quod factum novimus, seu aliis modis. Sic edita elapso anno est observatio curiosa de Juvene rustici cujusdam servo, digitale factoribus usitatum, è ferro indurato confectum, ultra haud minorem penis sui glandem infelicitè protrudente, feliciter brevi tempore curato, autore *D. Joh. Schockuvizio*, quæ idem satis superque confirmat & huc referri potest.

EX CAUSIS REMOTIORIBUS delibandæ quoque huc facientes veniunt. Non possumus, quin primo loco & ex ipsis **SUPERNATURALIBUS** *τὰ θεῖα* laudemus & his in casibus. Mirandum sane est, illicitæ Veneri litantes inter alia symptomata & phimum pati; adeoque revera Lues Venerea ejusdem flagellum esse toto die visitur ab horum Confessoribus Medicis, unde & modum suscipit affectus omnino.

EX NATURALIBUS communiter dictis suum confert symbolum TEMPERAMENTUM inprimis sanguineum, calido & humido ad plethoram inclinante, & sanguineo-serosum, ad caeochymiam pituitosam pronum. Talia enim temperamenta fluxionibus tam calidis, quam frigidis & inde oriundis phænomenis sunt aptissima.

HABITUS CORPORIS corpulentior & densior præ rariori his morbis velificatur, quoniam in eo transpiratio est prohibita, & fuligines exhalantes præcipue circa loca uliginosa & excretoria stabulantur, quæ moram sub cute ducendo tandem in morbos hos erumpunt.

ÆTATEM si respiciamus, præcipue hæc facit puerilis & adolescentiæ, seu incrementi; in hac enim pruritus Veneræ se exerit magis, velut ὀργασμὸν quodam, eoque proprie dicto, turgescunt ad genitalia ruentibus spiritibus & sanguine, unde & alteratio libidinosa ad exercitia hæc, contrectationes & exorbitantias invitat.

Visa tamen utraque etiam fuit non semel in ætate adulta, imo & ipsis conjugatis, si vel peccatum fuerit hac in parte, vel illuc salia prurientia magis derivata, affluxum foenerantia unâ seri falsioris. Hæc enim causa communis sæpe occurrit adeo, ut & ad genitalia infantum decumbens pruritus excitet; unde propter confricationem genitalium & acrimoniam urinæ confluunt humores circa balanum ac præputium, & quidem adeo copiose, ut mirum in modum extendatur aliquando præputium. Vti ex hac causa aliquot infantulos paraphimosis passos *Fabrie. Hildanus* se refert sanasse, *centur. 5. Observ. Chirurg. 58.*

Accedit in juvenili & virili ætate ebullitio & fervor sanguinis, qui si per coitum, vel illicitum, aliumque errorem externum exasperetur, hæc & aliæ deformationes glandi & præputio introduci possunt facile.

Senes raro licet vexentur tali præputii angustia, attamen ab illa non plane sunt immunes. Ita *Hieron. Fabrit. ab Aquapendente*

dente in Operat. Chirurg. de penis chirurgiis, vidit interdum ipsis senibus potissimum contigisse, ut præputium constringeretur, ad summam oram contracta in eo in orbem duritie. Enimvero licet corrugentur & flaccescant illo ætatis spatio fibræ, deficientque sensum spiritus motus præfides; interdum tamen decubitus etiam fit in has partes, ut & priapismo laborare visi fuerint & paraphimosi, maxime in coelibatu versantes.

SEXUM quod attinet, potiore solummodo aptum esse ad has præputii affectiones respiciendas satis manifestum est, quia sequior sexus præputio plane destituitur, tanquam subiecto, cui inhæret passio. Anatomici quidem mulierum clitoridi, seu penis vicario, ob similitudinem figuræ & substantiæ præputium attribuunt, quod tamen re ipsa nomen non meretur, sed potius mentitur, & hinc etiam ipsis prædicata affectuum non possunt esse communia, licet à nonnullis autoribus mulieres phimosi laborare dicantur latiori & improprio significato, quod supra tetigimus.

Facit huc & *ἰδιουγενεσία* & **DISPOSITIO NATIVA**. Quicunque enim à natura habent præputium longius & angustius, etiam phimosin & contrariam eidem ipsam paraphimosin experiuntur magis, ob mobilitatem vel deorsum prohibitam, vel si detrusum fuerit minus revolubilem, accedentibus præsertim stringentibus aliis.

Quibus vero nativa est paraphimosis, vel acquisita, sive præcisione, quod de Iudæis verum est, vel connata, quod de aliis & incisione in longum facta valet, illis ordinarie vel nunquam, vel non nisi rarissime, & velut per accidens magis, morbosa phimosis juxta ac paraphimosis contingunt.

Ex **CAUSIS NONNATURALIBUS** laudari meretur, primo loco **AER**, cujus in laxando & stringendo vis est maxima, pro caloris & frigoris modulo, ad corrugandas partes genitales & dilatandas. Hinc tempus hybernium per se minus huc facit, præ-

præterquam per accidens, concentratis tunc temporis magis spiritibus & humoribus vitalibus. Aestivus vero calor disponit magis. Sic *Gregorius Horstius*, (ut unicum exemplum adducamus,) *l. 4. observ. 54*: viri cujusdam, annorum quinquaginta trium, robusti alias & corpulenti, subrubicundi, hepatis calidioris, meminit, qui victu utens euchymo & largiori, ætate media, sub finem Julii, flagrante æstu insolito, in tantam præputii arctationem incidit, ut tandem vi retrahere illud necesse fuerit, quo facto rimulas egit sanguinolentas, non sine magno cruciatu & pruritu.

Ut sine Cerere & Baccho, quod in proverbio est, friget Venus, ita & ad phimosis & paraphimosis inferendam locum habet CIBUS & POTUS ratio. Quod enim de singulis hujus census verum est, seorsim de cibo & potu valet: quæcunque sanguinem, spiritus & lympham in motum magis cient, & ad remoram, *scilicet v.* affluxum in his partibus disponere, eadem & phimosis & paraphimosis possunt invitare. Faciunt huc aromatum, acrium, salforum, flatulentorum & similium usus celebrior, vini item generosi, & aliæ luxuriei species.

Idem & de MOTU corporis verum est, equitatu in primis succussorio, unde sanguis incalescit, in motum citatur, largius diffunditur, spiritus efferantur, lymphæ acuitur, & ad partes has derivatur, *ἀγασμὸν*, calorem & tensionem ibi excitans.

Sic exemplum refert *Fabric. Hildanus centur. 5. observ. 55*. de quodam Viro quadragenario robusto, quem à multis annis, præcipue post equitationem vehementem, aut excessum in compositionibus, defluxio quædam humorum ad penem & præputium, cum febre, rigore maximo, nausea, dolore capitis & lumborum corripuit, ut prius exorta febre glandulæ in inguine dextro increverint. Nonnunquam quoque talis durities in pene & ipso præputio remansit, ut spatio duorum mensium illud versus abdomen retrahere non posset. Tumor quidem & durities paulatim adhibitis remediis remiserunt, sed levissimo interveniente errore

in victus ratione, aut corporis agitatione in eundem iterum incidit affectum.

Contra ea defectus motus etiam & QUIES indebita conferre potest, siquidem otia dant vitia, eaque Venerea præ reliquis, Physice & Moraliter. Res age, tutus eris, canit *Poeta*. Diffusi enim ad negotia spiritus, & sic impensi, minus feruntur ad latibula genitalia, nec vacant, vel operam navant talibus aberrationibus.

Tacemus SOMNUM & VIGILIAS, quæ & suo loco ad genitalia vocant spiritus, maxime somnus longior,isque initus decubitu supino, magis sic calefacto sanguine, quod vel in infantibus quoque non raro visitur, nec dum in adultis.

Nec EXCRETA & RETENTA inordinate silentio prætereunda. Retentum ὀργασμὸν causans semen, nec solutum vel dimissum stringere solet & dilatare. Turgidum vero membrum præputii non æque obsequiosam habet revolutionem. Unde modo phimosis confurgit, ceteris paribus, modo paraphimosis.

Ita strictiori gaudentes angiportu, vel alias talem quoque offendentes, impetuosa irruptione tristem facile affricant sensum, dolor hic tensionem, tensio incarcerationem membranæ mobilis, affluxum, tumorem, inflammationem & similia alia causat.

Imo & facilius concipi solent sordes contagiosæ, tecta plus justo glande, nec abstergæ sic, unde acrimoniam concipit ichor, exoriatur cuticula seu tectæ glandis, seu regentis pelliculæ, unde fermenti Venerei contagies asservata non solum interius penetrat patulos poros, sed & statim ἐπ' αὐτῷ φέρεται, ut ita loquamur, vires sumit, localiter inficiens & afficiens, unde phimosis, paraphimosis & nihil non absurdi morbofi.

Ex ANIMI PATHEMATIBUS, præter amorem, iræ præ reliquis magna inest vis hæc vitia accendendi, quia humores bile remixtos à centro ad circumferentiam promovet, & huc vel illuc præcipitat.

Maxime huc pertinent quoque læsiones aliæ externæ, peni-
phimosis vel paraphimosis relinquentes, ut contusiones, vul-

nera, ulcera, inprimis si cicatrice male claudantur, vel callo obdusantur. Addi possunt sarcomata, quæ in præputio interdum excresecunt. Præter hæc accusantur merito miasmata maligna Venerea, vel per femoralia immunda, vel per concubitum ab attritione calefacta & parti insinuata. In tali enim congressu viroso, nimiumque luxurioso meatus totius corporis & præcipue membri virilis (quia porosum est) aperti facillime vaporem aliquem malignum & imputum ex scorto, quod aut Lue Venerea, aut fluxu mensium, vel fluxu albo laborat, aut paulo antecum viro aliquo gonorrhœa virulenta laborante rem habuit, ad se attrahunt, testante *Hildano observ. 57. centur. 5.* Sentitur hinc statim circa glandem & præputium pruritus voluptuosus, mox in dolorem, tumorem & constrictionem desinens.

Agmen hinc claudunt CAUSÆ PRÆTERNATURALES, quæ velut symbolismo quodam modo hos præputii, modo glandis, modo totius simul corporis affectus post se relinquunt. Sic census hunc subit priapismus quando ex distensione & inflatione penis spasmodica præputium simul stringit.

Referri huc potest, ob analogismum, rarum illud affectionis genus, antiquis minus tactum, quod nonnulli nodum penis appellant, & illis cum distorsione mentulæ accedit, qui Veneri nimis indulgent, frequenter & diu, ut mulierculis placeant, distento genitali, de quo *Iul. Cæs. Arant. l. de tumor. p. m. cap. 50.*

Ita & pollutio nocturna gonorrhœa simplex & præcipue virulenta hæc mala tanquam in sinu foveant & excludunt. Instar omnium est Lues Venerea, hydra illa Lernæa, partibus genitalibus maxime infensa; frequentius enim observarunt Practici cariem Gallicam cum phimosi aut paraphimosi conjunctam.

Et ne plura laudemus, statuimus, quod plurimi morbi serosi, pro circumstantiarum ratione, præputii hos morbos facile sibi sociare valeant. Vidimus hinc phimosin & ex scabie, virgam vexante, cum ingenti pruritu.

CAPUT IV.

Videri quidem posset ratio DIFFERENTIARUM minus digna consideratione, ast revera in praxi hæc ipsa est necessaria quam quæ maxime. Hæc enim nisi observetur, promptus in curatione est error, isque non levis, vel innocuus, sed nocivus quoque & non ferendus, siquidem indicationes & consequenter indicata variat.

I. GENERIS ratione phimosis & paraphimosis præternaturalis alia est *major*, alia *minor*: alia *acuta* magis, alia *chronica*, & producta; alia *recens* & levior, alia *confirmata* & gravitate magis affligens, & diu satis ligans membrum virile.

Rursus alia *simplex*, sibi relicta, alia *cum febre*, cum morbis item aliis & symptomatibus complicata, & sic magis composita.

II. SUBJECTI ratione, paucae occurrunt distinctiones. Quatenus vero præputium interdum proprio vel domestico malo vitia hæc sustinet, vel ex alieno foco mineram morbificam suscipit, uterque affectus alius est *essentialis*, alius *per consensum*, quo mediante & vice versa reliquæ partes adhærentes afficiuntur.

III. CAUSARUM ratione, alia ab *interna*, alia ab *externa* causa ortum ducit; alia *benigna*, alia *maligna* κακόνδεραν saltem in recessu condens, si non palam ostendens, callositate, ulceratione, gonorrhœa &c.

Ad summam, totuplex est hæc differentia, quotquot adductæ fuerunt causæ, quæ hic non repetendæ.

CAPUT V.

Per SIGNA quilibet morbus instar foricis se prodit; unde citra hæc non nisi Andabatarum more depugnari potest. Neque obstat, quod phimosis & paraphimosis morbi manifesti nullæque opus habere videantur signis, dum visu satis dignosci possunt. Uti enim hoc non valet, nisi de artis gnaris, neque una ea-

demque est utriusque ratio, quin ultra vulgus cognosci mereantur: ita tantum abest, ut vilipendi debeant, ut potius numeranda inter prima.

Hinc ratione GENERIS EX ESSENTIALITER INHÆRENTIBUS præputii angustia & strictura pathognomiam præbet notam, in phimosi antrorsum, in paraphimosi retrorsum visenda, deflexo præputio præter morem, consuetudinem, ordinem & *ἐνφασίαν*.

EX CONSEQUENTIBUS, phænomena omnis generis alia notanda sunt, calor, rubor, tumor, inflammatio, dolor, durities, callus circularis, nonnunquam pruritus, & titillatio circa glandem, & præputium, & molestia non una, imprimis si coles erectione stimuletur, & extendatur, eaque gradibus diversis.

Seorsim actio hæc læsa se exerit in actibus genitalibus, utroque malo. Sive enim præ angustia & strictura eluctari & emicare glans nequeat in phimosi, saltim sine tristi sensu & molestia: sive directio ejusdem impediatur, vel in urinæ excretionem, vel seminis emissionem, noxa præsto est & remora, quo minus scopum assequi liceat, quo de vid *Iul. Cæs. Arant. l. de tumor. p. n. c. 54.* Vnde teste *Animanno in Irenicop. 146.* phimosi laborantes erigunt quidem, sed non perfecte, semper cum aliqua incurvatione membri genitalis, non secus ac si fiscella hinnulorum ora mordentium coangustantur, neque congressus sine dolore & molestia fieri potest, quin eximia seminis portio, ut & urinæ intra colem & angustiam præputii, retineatur.

Sciendum tamen, quod phimosis non semper generationis negotium inhibeat. Vidit enim *Aquapendens* ejus generis homines liberos habuisse, & toto suæ vitæ tempore præputium ita gestasse absque molestia, *Operat. Chirurg. p. m. 80.*

In paraphimosi glans nuda à præputio, ad basin glandis reflexo & quasi complicato, apparet cum inflammatione, quod exemplo *Felicii Plateri* dilucidare possumus, *l. 3, Observat. p. 684.*

Notas

notato. Ibi enim de puero duodecim annorum refert, quod præputium retractum habuerit cum tanta inflammatione, ut illud circulo immenso videretur elevatum & durum, & glans ovi columbini magnitudine, non sine periculo: virga: ratintorta, qualis hydropicorum esse solet.

Vti vero phimosis, ubi ad rem ventum est, se exerit præcipue, ita & paraphimosis frequentior esse solet & accidere magis neonymphis, qui dum virginale claustrum in conflictu perfringere laborant, sibi metipsis hanc præputii conformationem inverlam non raro consciscunt; unde notante *B. Schenckio in exercitat. anatomic. p. 653.* tumor magnus & dolor adest, serumque exstillat aqueum, sine dubio ob rimas & fissuras à violenta succussatione illatas.

Ratione SUBIECTI præputium per *idiom' Deav* affectum colligere licet, corpore reliquo salvo, nullo alio morbo, febris, hydrope, Lue Venerea, a lue præsentis, comitato, vel prægresso,

Specialius vero affectæ glandis, præputii, frenique, vel urethræ ipsius signa partim ex relatione confidenti, partim ex autopsia comparent. Et hic enim manus Medici & Chirurgi oculatæ sunt, creduntque quod vident, siquidem vitia hæc externa latere nesciunt.

Definient idem communia hujus vel illius morbi & propria signa, vel absentia, vel præsentia, hos vero præputii affectus modificantia. Seorsim quoque minus latere potest, si frenulum curtum præputium circa glandis apicem nimis constringat, siquidem hoc non raro phimosis naturalem inducit, quæ impedit, quo minus juvenes postmodum in conjugio se viros præstare possint. Hinc ex hac causa Facultas Medica Lipsiensis in responso quodam ejusmodi homines tamdiu ad matrimonium prorsus ineptos judicavit, donec legitima ratione, scilicet provida sectione, curentur, teste *Ammanno Medicin. Critic. cas. 15.* Huic in simili phimosis casu consentit Collegium Medicum Augustanum, cujus responsum legere est in *D. M. B. Valentini Pandect. Med. legal. part. I. sect. 1. cas. 9.*

Ratione CAUSARUM signa ex causis prægressis supra cita-

tis peti possunt. Sic e suis oculis Venereæ Luis seminia, vel manifestæ, eruenda & probe distinguenda, ne putemus malignam, quæ simplex, & vice versa simplicem, quæ mali moris est, quod inter alia ex gonorrhœa, verrucis, carunculis, tumore testium, bubonibus & aliis emicat. Sic hydropis phænomenorum, sic febris, aliorumve similibus eadem est ratio, quæ huc latius recensere non attinet.

Reliqua non adeo obvia ipse æger indicabit, quem prudens Medicus inquisitione debita clinica ad confessionem morbi, & errorum seu peccatorum, partisque denudationem ipsam præparare & sermone decenti devincere debet, cum primis si intempestivo suo pudori nimis obsequatur.

Ad PROGROSIN nunc accedimus, quæ morbi eventum, ejusque tempus, & modum definit. Ad EVENTUM spes curationis referenda, seu, ut communiter audit, salutis & mortis signa eruenda. Horum autem intuitu quamvis affectus hi per se & sua natura minime sint lethales: commune tamen habent cum aliis etiam minoribus, ut periculosi, si negligenter tractentur, aut perverse curentur, per accidens etiam lethales fieri possint. Efferato enim calore inflammatio dolorum faces accendere, & moras in parte duccendo humores vitales destruere, tandemque per gangrænam & sphacelum latius serpendo vitæ finem facere potest.

Alias phimosis respectu non adeo pertimescenda ac paraphimosis, quoniam in illa omnia statui naturali cernuntur magis conformia, imo mitiora symptomata, quam in hac, ubi pejora instant phænomena, ac timorem augent.

Variat periculum & magnitudo, seu gradus diversus morborum & symptomatum conjunctorum. Neque abnuat partis affectæ dignitas, vel adscita malignitas ipsa, adeoque & in reliquum corpus diffusio, unde sæviora & curatu difficiliora se offerunt symptomata.

Paraphimosis cum distorsione membri in hydropicis ut plurimum & in se rarius est curabilis, & fere parentis sui, si ita loqui licet, funestum exitum præfigit, unde & ut signum, & ut causa considerari meretur.

TEMPUS DURATIONIS longitudinem & brevitatem morbi prædicit, quod cum in his morbis variet respectu causarum, diætæ & aliorum accidentium, nihil certi absolute determinare possumus.

Hoc tamen notandum, quod si ab extra dicti affectus infestent membrum virile, breviori mora sua tempora absolvant, sin ab intra, longius parti inhæreant, dum nova subinde advehitur materia peccans, quæ morbos tales protrahit. Omni ergo studio annitendum, ut causa in tempore, quod omnium rerum est primum, tollatur, parti dolenti prospiciatur, & symptomata opportunè præcaveantur. Nam hoc modo & phimosis & paraphimosis cum certiori salutis spe brevius terminabuntur.

MODUS EVENTUS definit ultimo horum morborum solutionem, quæ ad salutem tendit laxatis & solutis fibris strictius tensis, reſeratis poris, & dissipatis humoribus, vel iisdem quoque evacuatis; ad νέκρωσιν vero, saltim partis affectæ, finitur, quando circulus sanguinis plane intercipitur & inflammatio majorem gradum subit. Quod si priapismus convulsivus accedat, mortem itidem minatur.

CAPUT VI.

CURATIO maturanda, pro urgentiæ modulo, eaque ex METHODI MEDENDI velut cynosura, adſcitis in mediis termini vim decisivam, & erutis lege artis indicationibus.

CURATORIA, morbo removendo debita ejusque causæ proximæ, τὸ χαλᾶν, laxare cordi habet. Strictura laxanda est. PRÆSERVATORIA causas reliquas, speciatim πνευματισμὸν & συναθροισμὸν localem removere jubet, fluxum tollendo, & quod congeritur, disjiciendo vel evacuando quoque. VITALIS symptomata demulcenda, dolorem ac tensionem mitigandam & accidentia alia respicit.

Hisce indicationibus inservit materia præſidiorum, quam tres fontes solennes, Chirurgicus, Pharmaceuticus & Diæticus suppeditant.

Ex

Ex CHIRURGICO VENÆSECTIONEM, ut magnum remedium, non facile opus est hoc casu adhibere, nisi forsan vel deplenda plethora ad decubitus hunc conferat, vel febrilis calor, vel inflammatio id iusserit, ad revulsionem in habitioribus.

Idem dictum esto de CUCURBITULIS cum scarificatione, in dorso & lumbis, ad discutiendum & revellendum, sicubi priapismus, vel aliæ circumstantiæ spirituum avocationem expectant.

In cachecticis & ad cachexiam scorbuticam inclinantibus aliquando & de FONTICULO cogitari potest, ad serum deplendum, ut collectio lymphæ eccentricæ arceatur, ne ad scrotum & genitalia deviet, turgescant, tumorem, tensionem & figuræ mutationem illatura.

Memoranda hoc loco sunt & alia præsidia partibus his propria, quando alia non suffecerint. Dantur enim casus, ubi sectione ipsa opus est, si à strictura & ligatura noxia liberari non possint.

Cum vero præstet omnia prius tentare, quam ad extrema talia devenire, in phimosis naturali *Aquapendens in operat. chirurg. p. i. c. 62. p. m. 80.* & cum eo *Sennertus institut. Medic. l. 5. part. 1. sect. 2. cap. 7.* ut & *Vidius Vidius l. II. cap. 10.* rectissime dilatationem præputii suadent, seu mitiorem ac modestiorem chirurgiam, si glans minus retegatur, seu ad urinæ, seu ad seminis necessariam emissionem.

Solent nempe præputium strictum ampliare turundâ ex medulla cannæ forgi, seu milii Indici vel Saracenici, compressa, pro qua & commoda est medulla sambuci, sicca spongia, vel radix gentianæ, dilatatorium meatuum præcipuum. Turunda enim talis dum in orificium præputii immittitur, loci humiditates absorbendo intumesceat, adeoque hujus ope nimis strictum sæpe dilatatur ex voto. Una etiam suadendum ægris, ut sæpius nitantur paulatim præputium retrahere, & glandem sic denudare, tum propriis digitis, tum sese exercendo in complexu Venereo, puta licito.

Pro majori commoditate *Aquapendens* interdum canaliculum ex plumbo paratum, aut fistulam æneam vel argenteam, in medio medullæ inferendam curat, ut urina per eam reddatur. Exterior

tius autem ubi durities adest, ut in senibus, aut ceratum citrinum, aut ex oxelæo apponere jubet.

Consentit itidem *Fallopianus cap. 84. de morb. Gallic.* præputium strictum, quamvis callosum sit, curari sine sectione per fistulam plumbeam asserens, quam per octiduum foramini imponit, ut æger per eam mingat, quotidie sic majorem fistulam applicando, & præputium interea inungendo oleo amygdal. dulc. vel pingued. gallin. vel unguent. pomat. donec glans possit detegi, & callus remaneat emollitus, præputium dilatatum.

Hanc dilatationem improbat *Blegny libr. de art. curand. Lucm Vener. part. 2. cap. 4.* experientia doctus, quod si turunda nimis exigua formetur, illa plane inutilis adhibeatur; sin vero justo major, tantum dolorem excitet, ut potius phimosis irritet, quam relaxet. Hinc alium tutiorem dilatandi modum commendat, quem videre est citato loco.

Hæc omnia vero concernere videntur magis, vel præcipue saltem, phimosis Gallicam, quæ ad simplicem etiam aliquando, si usus exposcat, applicari queunt.

His præmissis, sed non succedentibus, si quid urgeat ulteriorem opem, in maligna illa, vel aliter perversa facie membri, sive *αἰς*, sive *κάρω* reflexio debita fieri nequeat, ultimum remedium est **SECTIO**, ad dilatandum spatium ambitus, & mobilitatem reddendam.

Duplex hæc assignari potest (1) *ἀφ' ἑστέρας*, per transversum, quod in circumcissione fit, & præservativum est ordinarium: hoc nomine vero vel nunquam, vel rarissime necessaria ablatio, adeoque, præter mysticam potiore causam, ad tollenda impedimenta generationis, ad valetudinem partis non inutiliter imperata.

Ita quidam extremum præputii per forficem vel scalprum acutum auferre, vel si callosum, præcidere jubent, ut ipse docet *Severinus de medicin. efficac. part. 2. enarrator. de section. cap. 45.*

(2.) *Διαμήκης*, seu incisione per longum. Et hæc iterum duplex, vel una, continua solum, vel multiplex. Sic olim, annotante

Cecce

Nuckio

Nuckio operat. & experiment. chirurg. p. III. præputium in anteriorem partem attrahebant, hamulisque tribus quatuorve illud extendendo aperiebant, ut cutis hac methodo relaxata retrorsum propelli posset. Similem fere dolorificam procedendi rationem communicat *Solingen, Chirurg. part. 3. c. 9. & Horstius l. 4. observ. 54.* sectionem recta secundum longitudinem membri in quatuor partibus præcipit, ut omnes istæ sectiones præputio glandem adhuc tegente quasi crucem referant. Consentit ante eum *Vidus Vidius l. II. c. 10. de curatione membr.* qui undique à lateribus glandis secundum præputium incidit.

Ast quoniam hæ operationes graviores sunt ipso morbo, illasque exitus non semper ex voto comprobant, consultius est tutiorem & faciliorem operandi methodum, eamque simplicem saltem, sequi, maxime si ulcus id jubeat, præter alia dicta, nec aliter accessus vel vel curatio detur, ad ductum *Pauli Aeginetæ l. 6. cap. 55. Celsi l. 7. c. 25. Jul. Cæs. Arant. l. de tumor. p. c. 94. Ammann. l. 5. parænes. p. 397. & Medicin. Critic. cas. 15. Blegny de art. curand. Luem Vener. part. 2. cap. I. & Nuckii l. c.*

Opportuno igitur anni tempore, proba victus ratione & universalis corporis purgatione præmissis, ante omnia spatula aliqua sedulo tentari debet, utrum præputium in orbe glandi adhæreat; quod si ita est, tunc frustra suscipitur cura, & omnis Medici conatus irritus erit atque frustraneus, teste *Paræo, l. 16. operum chirurgic. cap. 32. & Ammanno. l. c.* Contra ea *Aquapendens, Hildanus centur. 3. observ. 54. & Blegny* unionem glandis, inprimis ab ulcere recens factam, disjungunt & separant, non cum acie, sed cum manubrio scalpelli ex cornu, vel spatula subtiliori, quæ neque præputium, neque glandem potest incidere.

Si glans à præputio libera est, tunc loco convenienti vel per superiorem mediamque præputii partem in linea recta, vel à latere frenuli, quod tutius, lege artis, vitatis vasis, curvo instrumento seu syringotomo proportionato, cujus cuspis globulo cereo munita sit, inter præputium & glandem insinuato, secundum lineam rectam, inci-

incisio uno ductu peragatur, major, vel minor, prout præputium magis minusve contractum, ægrique ætas varia fuerit. Hæc tamen cautela, ut interna & externa cutis sibi mutuo respondeant, & par sit utriusque sectio, neque minor, quam ex usu sit. Speciatim, verbis *Celsi*, præmisso fomento, eoque repetito, & cum vi quoque experiendum, an cutis sequatur; eaque si non parebit, leviter summo scalpello concidenda erit.

Facta sectione sanguinis fluxus siccis linamentis probe compressis aliisque convenientibus compescatur, hinc lintecum ovi albumine & aqua rosacea madidum imponatur, ægerque per triduum quiescat, nam ambulatio atterendo vlcus sordidum reddit. Tandem curatio, ut in vulneribus solet, perficiatur. In deligatione autem sedula & frequenti omne curationis momentum situm est, alias enim transpiratio impedita putredinem parti infert, quam materia impura sub emplastrorum tegmine collecta promover. Relaxatum hoc modo præputium vel sua sponte, vel digitorum opo retrocedere incipit; tum vero sæpius de die reducendum, ut pro lubitu sursum aut deorsum moveri possit.

Tacemus fungos, verrucas, tubercula, vesicam crystallinam, tumores instar colli columbarum inflatos, & alia, seorsim è suis loculis tractanda, de quibus legi merentur Chirurghi.

Aliquando frenum nimis contractum & breve phimosis producit: tum vero præmissis emollientibus externe adhibendis sola freni incisione restituitur. Notandum tamen rectius partem freni, quæ præputio, quam glandi jungitur, incidi; quo enim glandi vicinior incisio instituitur, eo periculosior hæmorrhagia metuenda, observante *Nuckio & Hildano observat. 54. centur. 3.* Ceterum de cura phimosis cum carnea *ex quo leg. Schenck. observat. 8. l. 4.*

Paraphimosis vero seorsim, si regens malum fuerit, curam medicamentis externis absolvi: sin à nativitate ipsa, frustra medicamenta admoveri bene notant nonnulli. Hinc etiam paraphimosin, quamvis cura proponatur, nunquam sanatam meminit *Anton. Molinettus in dissertat. anatom. patholog. l. 6. c. 10.* arduum siquidem

est, & nimis molestum, imo frustraneum sæpe, mutilum quasi seu eurtum saltim præputium extendere, & tantum procedere, ut languentis penis etiam glandem obtegat.

Ast hi autores intelligendi sunt de naturali, vel circumcissione quoque inducta, unde extra illum casum valent eadem, quæ jam diximus. Ad indicationum enim modulum utrobique locum habet incisio, quo de videri merentur *Severin. de medicin. efficac. part. 2. enarrat. de section. c. 45.* & *Blegny de art. curand. Luem Vener. part. 2. cap. 5.* qui chirurgiam in certis paraphimosis casibus necessariam æstimant ac perutilem, ne plura huc referamus ex aliis, vel de ipso epispasmo Iudæorum.

Ex PHARMACEUTICO eoque uberiori fonte præsto sunt indicata tum universalia, tum particularia, evacuantia & alterantia, interna & externa omnis generis.

Sive enim alvus sit obstructa, sive etiam ipsa Venerea, vel scorbutica putrilago malum foveat, præmissis, si opus fuerit, præparantibus, vel LENIENTIA saltim, vel PURGANTIA quæ natæ humores noxios educunt, seligenda, pro renata, media, vel tortiora quoque.

Sic, præter aloetica, *ὑγραινω* Venereo una & suo loco contraria, ut pilulas aloeticas, *Π*reas, martiales variorum, laudari merentur *sennata, rhabarbarina, spec. diasennæ Π*rea, *spec. diaturbith c. rhabarb. diajalap. brod. laxativ. ex fol. sennæ & prunis, syrup. de cichor. cum rhab. rosar. solutiv. simpl. & compos.*

Sin infusa vel decocta placeant, ex simplicioribus & compositis fieri possunt, & aptari rad. 5. *aperient. cichor. chin. sarsep. flor. 4. cordial. anthos, herb. fumar. capill. vener. agrimon. veron. scabios. fol. sen. s. st. rhabarb. Alexandrin. mechoacann. alb. sem. anis. cort. citr.* pro infuso cum vino vel alio liquore congruo, additis *crystall. Π*ri, & aliis. In hydropico statu *pil. de galbano Sylvii* officium faciunt, ne plura laudemus.

Nec clysteres sunt de nihilo, ex emollientibus, paregoricis, carminativis, & demulcentibus ordinati, tam leniendi si alvus adstricta, quam

quam alterandi scopo, siquidem placando archeum irritatum etiam vicinis partibus dolentibus opem ferunt.

Fortiora in robustioribus ac malo rebeli magis præscribenda, si requirantur, qualia sunt *gialapa nigra, resinoſa. cerber. triceps* correctus, qui una optime præcipitat, *magister. gummi. guttæ, extract. colocynth. esulæ.* Et hoc *Hildanus* maximo cum effectu in utroque morbo, ab impuro coitu contracto, usus est. Videtur enim ipsi singulari quadam facultate hæc expurgare posse partes.

Emitat & *Æius duleis* rite paratus, optime huc quadrans, quatenus liquat & fundit lymphæ viscedinem, aliis ad sociandus, vel in pulvere, vel rectius electuario, vel pilulis purgantibus. Idem dixerimus de *auro fulminante*, carminativo simul & hydragogo egregio.

Est etiam aliquando VOMITORIIS suus locus, ad revellendam & educendam humorum vitiosorum saburram. Ita refert *Hildanus centur. 5. observ. 57.* de Chirurgo quodam in Belgio haud vulgari, quod scortatoribus phimosi & paraphimosi laborantibus statim ab initio infusum stibii hyacinthini exhibuerit. Hoc licet temere non imitandum sit & empirice, non tamen frustraneum penitus est, si cum ratione fiat in robustioribus & pituitosis maxime. Suffecerint leniora & correctiora ex rad. *Ipecacuanhæ*, quæ instar omnium est, ex *manna vomitor. tartaro emetico*, mille modis variandis & miscendis.

DIAPHORETICA & SUDORIFERA omne sæpe absolvent curationis punctum, statim humorum dissipando, & transpirationem referando, fermentum peregrinum disjiciendo, & sanguinis ac feri motum in ordinem redigendo. Fecerint huc *Æn. diaphoret. bez. mîner. martiale. Ore, bez. animale; liqu. corn. cerv. viperar. mixtur. simpl. utraque, tinct. bezoard. Mich. essentificat. Wed. theriac. Androm. & cælest. decocta item lignorum & alia.*

DIURETICA serum fixius & stagnans, resistans & aliquando gelatinosum quasi, & in mucilaginem versum, quod neque per poros, neque per alvum potest commode evacuari, ex massa sanguinea per urinam evchunt, simulque temperant humorum acrimo-

niam, & obstructions referant. Ex his nominasse h.l. sufficiat
lap. 6. arcan. duplicat. 7r. 7sat. spirit. 7ri. & instar omnium arcan.
7ri liquidum, tite paratum, sal succini volat. ① ② tum, trochiscos
& rob. alkekeng. ac similia.

Colophonem addunt ALTERANTIA & ROBORANTIA, tum totius massæ sanguineæ, tum certis partibus, seu foveantibus, seu sustinentibus affectum, debita, eaque vel interna, vel externa.

INTERNA hinc, propter causarum & aliarum circumstantiarum diversitatem, maxime variant, ex aperientium, temperantium, renovantium, diluentium & anodynorum classe arcessenda, & ceu polychresta universalibus provide modo interpolanda, modo subjungenda.

Aperiunt *martialia & antimoniatata, ut tinct. 7t. fermentata, cydoniat. temperat. 7ca, volatilis, elix. proprietat. 7iale. mixt. 7ial. antiscorbut. tinctur. 7i simpl. & rhabarbarina, 7n. 7ial. cachect. pulv. cachect. cinnabarin. Wed. & aliorum.*

Temperant massam sanguineam defecando, & miasmata fermentativa annihilando, *essent. fumar. compos. lignor. anim. rhabarb. tinctur. 7ri, 7iii tartaricis. s. & oleos. corall. cum spiritu lignorum parat. 7 diaphoret. turpethum minerale; camphora item tum cum aliis, tum cum nitrosis, & saccharo, 7ni remixta. Tacemus oc. 6. spec. diamargarit. frigid. diatr. sandal. sem. vitic. hepat. rubr. &c.*

Diluunt & alium characterem sanguini imprimunt decocta pugillaria, in praxi selecta hodierno tempore commendatissima, ex antiscorbuticis temperaticibus & hepaticis concinnata, e. gr. *rad. chin. acetos. trifol. fibrin. pimpinell. cichor. sarsap. herb. fumar. scord. acetos. acetosell. verben. card. ben. agrimon. hepat. nobil. cusc. thea, flor. sambuc. scabios. bellid. fl. pl. nymph. pap. rh. rosar. rubr. sem. vitic. anis. additis vel omissis lignis, cort. ligr. sanct. cinnemom. Faciunt huc & emulsionem, ut sem. 4. frigid. maj. & minor. ut & cannabis ipsa cum aquis appropriatis apparandæ.*

Dolo-

Dolores sedant & fibras nerveas solantur, præter dicta, *cinnabarina* & *opiat*, refracte & cum aliis remixta, e. gr. *cinnab. ʒi pur.* & *nativa*, *laud. opiat. essent. anodyn. pulv. anodyn. Ludovic. ther. celest. Wedel. trochisc. alkekeng. c. op.*

Ex his & similibus varias medicamentorum formulas quivis Artis Medicæ gnarus concinnare poterit, modo subiecti, affectus & medicamenti genium probe calleat : & si forsitan uterque affectus cum gonorrhœa virulenta, aut ipsa Lue Venerea colludat, reliqua è suis loculamentis huc conferat. Accessorium enim sequitur suum principale.

EXTERNÆ, topica dicta, internis subsidio veniunt, & symptomatibus, ut inflammationi, tumori, dolori, medentur, per repellentia, emollientia & demulcentia, parti affectæ imponenda.

Repellentia influentem humorem cohibent, calorem refrigerant, & poros defendunt. Talia sunt actu & potentia refrigerantia, inter quæ aqua, ceu admirabile secretum, laudatur à *Riolano encheirid. anatom. & patholog. l. 2. cap. 32.* in utroque affectu à fervido coitu procedente, si nempe penis statim frigidissima diu foveatur, vel approbante *Blegny l. c.* abdomen & partes genitales illa adspargantur. Absit vero omnis aqua frigida, si malum ex impuro congressu cum scorto acciderit, materiam enim malignam ad interna viscera repellit, & ulcera maligna in parte excitat. Imo rectius fere hæc omittuntur planè, & calida potius abstersiva sunt potiora & discutientia. Hæc enim fibras tensas laxant, simulque partem roborant, additis paregoricis & nervinis ad usum accommodanda.

Exempli loco esse possunt species ex rad. *alth. scrophul. cynogl. oxylap. herb. parid. alth. hyosc. chamomill. c. t. linar. c. t. agrimon. flor. melilot. verbasc. hyperic. sambuc. pap. rh. sem. fœnugræc. carui. lini conquass. croc. camph. mastich. oliban. myrrh. el.* pro fotu cum lacte, vel suffitu quoque. *Dioscorides* experimenti loco laudat *umbilicum Veneris.*

Confirmat fomenti hujus usum, licet simpliciores, *Celsus*, qui
in

in phimosi, ubi glans contacta est, oriculario, sit, clystere inter eam cutemque aqua calida inferenda est. Idem & in paraphimosi valet.

Convenit etiam *lac calidum*, vel cum *floribus chamomillæ* solis coctum. Plura talia videri possunt & legi apud *Forest. l. 26. observ. 7. Hildan. centur. 5. observ. 55. & sequ. Ettmüller. part. 2. colleg. practic. p. m. 1009. aliosque Practicos.*

Alias quoque relaxationi fibrarum inserviunt linimenta ex *os. lil. alb. amygdal. dulc. rosar. chamomill. ovor. rec.* item *pingued. human. anserin. capon. gallin.* puta si inflammatio non obstat.

Ita si gangrænæ vel sphaceli accidat metus, conveniunt unguent. *de litharg. decoct. nigr. Chirurg. oleum triotum, & similia.* Alias vero etiam unguent. *de cerussa, de solano, empl. de melilot. album coctum, de sperm. ranar. mel rosar. bals. de Peru. & matricar. Vni camphorat. pulveres sicci e. pomphol. sem. lycopod. aqua calc. viv. cum & dulc. cum sacch. Huius, cum & ro, quam mercurialem vocant, usibus suis excellunt, circumstantiis conjunctis accommodata.*

In fine si affectus remiserit, ad roborandum sacculi & fatus ex herb. *rosmarin. majoran. salu. abrotan. flor. ros. rubr.* cum vino cocti, imo vel vinum solum, & urina recens emissa suffecerint utrobique.

Rimas in præputio & recentes & inveteratas eadem urina, quæ inter mingendum intra præputium & glandem suscipitur, & celerrime & mirabiliter sanat, ut ne opus quidem sit alio auxilio, teste *Actio, tetrabibl. 4. ferm. 2. cap. 15.* Id vero utut sano sensu verum sit, ad eluendam sorditiem, malignitate tamen præsentis minus tutum & solum est præsidium.

Tandem si dicti affectus chronicorum more medicamentorum vim illudant, eos tempus & mora cicurabunt, modo æger patientiam, & Medicus prudentiam in continuatione auxiliorum adhibeant.

DIÆTA his respondere debet quoque. In NATURALI VICTUS tenuis & refrigerans hoc loco magis observandus est. Ex cibis vitari debent visceridi, acres, salsi & infumati: usus etiam spiritus vini, vina calidiora, piperata, aromatica fortiora,

In VITALI AER hauriatur temperatus, Euro ventilatus, neque calidior, neque frigidior. In ANIMALI MOTUS & QUIES, SOMNUS & VIGILIAE ad illam mediocritatem sunt revocanda, quæ est inter nimium & parum. Cumque per decubitum in somno supinum uterque affectus prorogetur, dum vasa illa majora per dorsum decurrentia incaleseunt, indeque sanguis & spiritus copiosius ad penem feruntur, laterali assuescere consultum erit.

EXCRETA & RETENTA debitum tempus & consuetum naturæ ordinem sequantur. Memorari hic meretur & mundities debita. Qui enim phimosi nativa gaudent, nedum Venere usi temeraria, nisi sordes provide eluant tectas, nec transpirantes, in glande & sub tegmine illo, transpiratu prohibito, circa coronam ejusdem facile pruritus, acrimonia, tumor & inflammatio, adeoque phimosis & paraphimosis p. n. nasci solent ac exasperari.

Venus ipsa licita conducit magis in phimosi, minus respectively in paraphimosi: illicita vero quoque nomine veniat, studiose cavenda. Res age tutus eris, etiam hic valet, ut contra ea otia dant vitia.

Ex ANIMI PATHEMATIBUS IRA & AMOR cane pejus & angue fugienda. Utraque enim hæc magis ad circumferentiam & extrema spirituum ἀγασμὸν citare consuevere.

VIII.

RELATIO CHIRURGICA

DE

VULNERE ET SUTURA
TENDINIS.

EGO NN. Chirurgus juratus Parisiensis hisce attestor, medie 12. Aprilis 1674. adædes DN. NN. vocatum fuisse, ut judicium meum de vulnere famulo ejus Zacchariæ Coquet inflictio aperirem. Huic autem die hesterno in media phalange digiti medii manus sinistræ vulnus transversum externè inflictum erat, quod ad os pertingebat tendinemque digitum extendentem dissecuerat, qui statim quoque à Chirurgo per suturam reunitus fuerat. Quamvis verò hæc sutura secundum genuinas Artis regulas applicata sit, attamen dici & certò promitti nequit, an tendo perfectè coalescere possit, antequam dies aliquot præterlapsi sint; & licet nulla quoque symptomata periculosa accessura

cessura sint, quæ consolidationem impedirent, dictus tamen Coquet duos adhuc menses consumet, antequam digitum rursus & sufficienter flectere possit. Sign. ut supra.

Reliqua in CURATIONE & Sutura tendinum observanda eleganter admodum in *Disp. sua Inaugurali de lésionibus tendinum*, Lugd. Batav. olim ventilata, pertractavit Dn. D. Kifnerus, Med. Francofurtensis Celeb. quam non invito Dn. Autore hic inferendam duxi:

THES. I.

Nec leve nec ultimum humanæ calamitatis testimonium exinde habemus, quod dum conamur extraneas irruptiones antevertere, irruptas jam, quantum quidem in nobis est, planè tollere, eo ipso novas inscii inducimus ærumnas, ut clarius constet, dum in animo nobis est, imminetia præcavere mala, præsentia autem aptis curare remediis, eodem momento alias morborum species nobis superinducimus, imo haud rarò ipsam mortem. Quid enim antiquius est, quam in V.S. subjectum tendinem vel nervum, variis vasa gyrationibus circumvolventem variis lædere modis? Ubi vires vel aliæ circumstantiæ eam non permittunt, quid tristius, quam scarificatione aut hirudinum applicatione in eundem incidere metum? in ophthalmia, visus debilitate aliisque oculorum vitiis, quid frequentius, quam in applicatione setacei, substratum tendinem simul & semel pertundere? Nec desunt multa animantia bruta, quæ homines insidiosè ac clandestinè aggrediuntur, illosque eâ qua possunt vi & furore vulnerant, pungunt, mordent, eventu maxime tristi & deplorando, insequentibus quoque pressò pede horrendis & diris

symptomatibus, quæ infra fusius & ordinatim recenserebimus. Acturi igitur impræsentiarum pro ingenii nostri modulo, de læsione tendinum, iterata adhuc vice Numinis divini auxilium supplices imploramus sapientiamque, quæ coelitus venit, submisit & ardentem precamur.

§. II.

Nominis mala, dubia & æquivoca acceptio sæpe numero in causa esse solet, ut quid proprie velimus, alii non intelligant, nec intelligere possint, nisi genuinam ejus interpretationem adjiciamus. Eo enim bene percepto, citius ac melius in rei cognitionem devolvimur, sine qua impossibile est justam nobis connexionem & sensum ut formemus: perturbatus enim nominum usus rerum quoque perturbat notitiam: Quanquam non solummodo *Galenus* passim in suis operibus, sed & alii scrupulosæ & supervacaneæ nominis tractationis hostes sint acerrimi, quia secundem priorem ἀπιμέλεια τῶν ὀνομάτων ut plurimum esset solet ἐμέλεια τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀληθείας. Idem tamen utilem & necessariam nominum considerationem minime damnat: è contrario lib. 2. M. M. *qui alium*, inquit, *docere volet, quæ ipse tenet, huic prorsus nominibus propter res uti necesse, in quorum usu perspicuitas, quasi meta, spectanda est.* Caput quoque secundum ad effugiendam in rebus deceptionem est, ut definita locutione utamur: h. e. tali quæ & rebus conveniat & Lectoribus clara sit atque perspicua. Quâ in re suffragatur *Scaliger* Subtil. Exerc. Sectione I. *oportet* inquit, *prius ipsius vocis usum cognoscere, ab eo enim nos provehi sæpe numero in rei perceptionem.* Cum igitur animus sit, de læsione tendinum theses quasdam proponere, sub illa non comprehendimus, quæ à causa proveniunt interna, forsitan eodem denominanda nomine; aliàs enim requireretur de omnibus humani corporis effectibus mentionem facere, id quod humeri mei recusant: nam illius sum sententiæ, quod in omnibus morbis, tam acutis quam chronicis, nervi & per consequens tendines aut primario afficiantur, aut in consensum trahantur; de prioribus nemo erit, quod credam, quid negaverit: de novissimis autem *Sydenhamium* antecessorem habeo. Nec de tropicis & metaphoricis dicturi sumus, quæ ad

dicos non aut vix pertinent: sed id nobis propositum est, ut pro ingenii nostri tenuitate solummodo agamus de læsione tendinum externa vel violenta manu facta. Istud autem vocabulum læsionis eo lubentius amplectimur magisque arridet, quia sub generaliori ejus acceptione & alia comprehendere possunt species, quæ ad vulnerationem illorum stricte sic dictam non spectare videntur; sub eâ enim intelligimus solutionem continui factam instrumento pungente vel secante, in parte carnosa & membranacea. Quis jam contusionem tendinum nervorumque ad illam referre vellet? cum inter duas hasce species discrimen lippis & tonsoribus notum sit. Quod si autem nonnullis vox Vulnerationis magis placuerit, nec ego vehementius repugnabo, modo conveniamus in re ipsa, cû primis ubi decorio humano agitur: accuratam enim morbi historiam rectamque quæ primam necessario insequi debet, medendi methodum malo, quam vanam sterilemque λογομαχίαν, ignorantiam quam facillime & digito quasi, ut ajunt, monstrantem.

§. III.

Non multum de nomenclatura solliciti erimus, quid Græci, quid Latini per læsionem intelligant. Priores sub ea generaliter omnes affectiones p.n. comprehendunt, nec discrimen inter, ulcera inter vulnera fracturasque faciunt. *Hippocr.* vulnus indiscriminatim pro omni læsione violenta accipit, in quacunque demum parte sit: ulcusque & continui solutio ipsi sunt Synonyma, ut *Gorræus in def. med.* tradit. *lib. de Ulcerib.* non ulcera modo proprie dicta, sed etiam vulnera & fracturas & contusiones intelligit. Notat *Valleriola enarrat. 8. lib. 3.* plerosque Græcorum Interpretes vulneris & ulceris nomine indifferenter uti, omnemque solutionem continui in carne ulcus appellare. Latinis audit vulnus, plaga, sub quorum nomine multæ quoque differentiæ concluduntur: hoc tamen observandum velim, continui solutionem genus quoddam esse, sub se varias continens species, quibus ob partium diversitatem & varium inflictionis modum varia imposita sunt nomina. Specialius continui solutio in nervo dicitur, σπασμα, qui affectus à Spasmo longe diversus est. vid.

Gorræus l.c. ἀπόσπασμα autem sec. *Galenum* est continui solutio, quæ ligamenti accidit, & *Hipp.* ἀπόσπασμα vocat, cum abruptis iis, quæ ossa inter se connectunt, ipsa, quæ jungebantur, plurimum ab invicem dehiscunt. §. IV.

Plurimi Autores satis prolixi sunt in definiendis Vulneribus, eumprimis illi, qui in descriptione generaliori occupati sunt. Sufficit monuisse, nos impræsentiarum Vulnus s. LæSIONEM Tendinum definire, quod sit Solutio continui, partibus tendinosi recentem & violenta manu externa inflictam. Arbitramur nos omnibus satisfacisse de- sideratis: Generis enim locum obtinet Solutio continui, quæ quidem morbus communis est partibus similaribus vulgo dictis & dissimi- laribus. Reliqua rationem habent differentiarum. Diximus enim solu- tionem recentem & violenta manu externa inflictam, ad differenti- am ulcerum, quæ non semper eodem modo contingant, præsertim interna, nonnunquam à corrosiva quadam humorum dispositione ortum deducunt, denique cum pure conjuncta sunt; quod ultimum quam maxime & solum, nullam juventutem sed senium potius re- dolet: In partibus tendinosi, ad discrimen aliarum partium carno- sarum & fracturarum, quæ partibus duris & osseis accidunt.

V.

Antequam ulterius progrediamur, haud inconsultum duxi- mus, de læsione tendinum acturi, primo naturalem eorum consti- tutionem & texturam, quantum quidem nobis possibile erit, præ- mittere. Is enim curam corporum suscipere non debet, quorum stru- cturam non teneat, vel, quod eodem recidit, restaurare machinam tales nisi temere tentaverint, qui ipsius structuram non probe cal- leant; quam si quis exacte noverit, nec difficile erit, & statim p.n. oculis nostris subicere, cui ceu fundamento superstrui tandem potest vera & genuina medendi methodus. Cum verò absque Musculi consideratione id fieri nequeat, & paucis ejusdem texturam retexe- mus, non neglecta ejus operatione & usu, quantum ad scopum no- strum sufficit. Nihil allaturus sum, nisi quæ optimorum Anatomico- rum fide aut saltem nostra qualicunque observatione exploratum sit.

fit. Monemus autem L.B. ut integram hîc non expectet Myologiam, nec absolutam de Motu Musculorum doctrinam, quæ integrum magis tractatum, non paucas poscunt pagellas: utrisque etiam humeri impares sunt nostri, & limites Dissertationi nostræ constitutos excederet tam operosa & late fusa doctrina.

§. VI.

Musculus Gr. *μῦς* dicitur, sive *ὅτι ἔμειν* quod contrahere significat, sive à figura, quam cum mure habere creditur excoriato: eadem quoque nominis ratione Latinis audit Lacertus, ab animalis sic dicti similitudine, quanquam omnibus musculis ea figura attribui non bene possit. In Galeno adscript. defin. Med. sic definiuntur: *ἐστὶ σάρματα νευρώδη ἀνὰ μέρη μέρους αὐτοῦ σαρκὸς πρὸς κίνησιν τῶν σώματος μερῶν γεγυρότες.* *Musculi sunt corpora nervosa permixta iis etiam carne, ad corporis motum procreati*, prout Latinè reddidit *Barthol. Sylvanus*. Aliis in locis eos tali modo definit, quod sint *ὄργανα κινήσεως τὸ κατ' ὁρμήν*, *organaj. instrumenta motus ejus qui fit secundum impetum*. Qui partes corporis nostri in similes & dissimiles seu organicas distinxere, inter illos nonnulli musculos ad priores, alii ad posteriores referunt, quibus & alia iterum definitio placet. *vid. Gregor. Horstii Institut. Med. Disput. 3.* Qui actionem musculi ejusque structuram ex principiis mathematicis deducunt, feliciores meo (saltem judicio) fuere in explicandis omnibus phænomenis, rejectâ ista splendida facultate motrice. Inter illos nobis reliquit aliquot definitiones *Steno in Elem. Myolog. Specimine*. quarum una hæc est: *Musculus est fibrarum motricium collectio, ita conformata, ut mediæ carnes parallelolipedum obliquangulum, tendines verò oppositi duo prismata tetragona constituant.* Duas adhuc habet, prout vel ex ordinibus, vel ex versibus conflati sunt. Ut autem L.B. hi termini, difficiliore forsan, ordines nempe & versus, in lectione non detineant, eorum explicationem & genuinum sensum verbis *Stenonianis* addere animus est. Sciat igitur quod series fibrarum musculi rectas, ordines, transversas autem versus vocaverit. Cum tamen in explicatione horum terminorum obscuritas adhuc quædam subsit, præsertim illis, qui Mathematicas non callent

callent literas, consilium nostrum esset, ut ipsas figuras earumque enucleationem invicem conferant & inspiciant. Plurimi, inter quos *Spigelius & Bartholinus*, musculum definiunt, quod sit *pars organica & motus voluntarii instrumentum*; sed nimis stricta est, cum certe motus edant varios, qui non ex voluntate nostra dependent. Si & nostram subjicere liceat, sequenti modo illum definirem, quod sit *corpus. Machina ex fibris vel staminibus, naturæ lege sibi invicem oppositis conflata, quæ ceu instrumentum proximum omnes motus animales perficit*. Crediderim facile, me omnibus satisfecisse desideratis circa hanc definitionem, veram ejus structuram agendique modum indigitando. §. VII.

Structura Musculorum *Galeno* audit nervosa, ut ex ejus definitione patet, quæ eo innititur fundamento, quia tres nervorum differentias facit: qui enim, inquit l.c. & alibi, ex cerebro & dorsi oriuntur medulla, ii propriè nervi, qui ex musculis, tendines, qui verò ex ossibus, ligamenta appellantur. Secundum illum Musculus constat ex nervis & ligamenti in fibras tenues dissolutis, quibus caro simplex est permixta; spatia inter ipsas media substantia molli esse oppleta & fibris ipsis in orbem circumjecta, ut in lib. XII, de usu. Part. videre est. Recentiores autem, ut *Bartholinus, Steno* & alii fibris constare contendunt, quas motrices appellant, quorum primus præcipue *Stenonem* Præceptorem suum sequens, demonstrare conatur, omnes corporis nostri solidas partes, exceptis iis, quæ pareuchymata dicuntur, non nisi textum esse iisdem funiculis ubique contextum, & easdem fibras modò in carnes emolliri, modò in tendines & ligamenta compingi, modò in membranas expandi, modò in cartilagine indurescere, modò denique in ossa consolidari; hujus autem veritatem anxie non perscrutantes manebimus circa ipsam fibram motricem, quam dividunt in partem carnosam, quæ intermedia est, & tendinosam, quæ in duas utrinque extremitates abit. Illam definiunt eum in modum, quod sit minutissimarum fibrillarum sibi mutuo secundum longitudinem immediate junctarum certa compages, cujus intermedia pars ab extremis differt consistentia, crassitie & colore, & ab in-

termis.

termedia parte fibrarum motricium separata est per transversas fibrillas propriae musculorum membranae continuas: Motrix vocatur, quod ipsis videatur verum motus animalis organum, musculumque non esse, nisi talium fibrarum collectionem, nec agere, nisi dum singulae harum fibrarum agant. Bartholinus circa hanc definitionem quaedam monet, dicendo nempe, quod illa fibrae motricis nomine tendines quoque comprehendere videat, quamvis dubitet ulla fibras, praeter carneas, dici posse motrices: plura vid. lib. de Diaphrag. Struct. nova. Quibus si membranas musculum tegentes ac omnes fibrillis ex se emissis sibi invicem colligantes addideris, ac denique vasa in ipsum derivata annumeraveris, arterias, venas, lymphæ ductus, nervos, integrum cernis Musculum.

§. VIII.

Hic a quamplurimis dividitur in principium, medium & finem, s. caput, ventrem & caudam. Istud Galeno ligamentosum est & nervosum, nonnunquam quoque carneum, quia credidit plures musculos nullo praeditos esse tendine: imprimis autem illam musculi partem principium insignit, ubi inseritur nervus, etiam si inseratur in caudam ipsius: verum regula haec, tamquam non satis firma, Walaeo & aliis displicet, qui putat perinde esse si ve in principium, si ve in medium, si ve in finem inseratur. Caput igitur sec. Galenum est prima & superior Musculi pars, quae ex ligamento ossis & nervo in simul mixto generatur, ut ex utroque composita inter utrumque medianam quandam naturam obtineat & nervo quidem sit durius, ligamento autem mollius, quod secundum illum durum adeo, ut valide simul ossium de articulationem colliget, neque motum impediat: molle verò eousque, quod non frangatur neque facile abrumpatur: sensus quoque expers est, quia ex partibus, ossibus nempe & cartilaginibus, insensibilibus constat. Medium autem s. venter pars musculi tumida dicitur, quae ex carne musculosa composita maximam ejus partem constituit. Finis tandem s. cauda vocatur pars nervea & pellucida, in quam musculus terminatur, qui τένον, tendo dicitur, alias κενόεσις, quasi dixeris enervationem musculorum, quoniam in eos

E e e e

videntur

videtur finire. Hæc musculi divisio, etiam si maximi non sit momenti, usui adhuc esse potest ad faciliorem doctrinam, cum ferè omnibus principium semper sit in parte, ad quam movetur altera mota, finis autem in illa, quæ movetur, medium interjectum. Divisio *Stenonis* tanquam vera & commoda magis arridet, musculum quemlibet dividens in ventrem & tendines, seu medium & extrema: abstinendo potius ab istis nominibus aliisque terminis, musculorum partibus exprimendis destinatis, quæ sola rei non bene cognitæ evidens sunt argumentum, & acquiescendo in extremorum appellatione, cum proprie loquendo neutrum vel principii vel finis nomen mereatur, præsertim cum vices interdum mutant extrema, & quod jam mobile, alio corporis situ quiescens evadat; non enim existimandum, cedere extremorum altero musculum, cujus carnes ossibus sine interveniente tendine, notabili saltem, inhaerent, ut in parte musculi temporalis in variisque artuum videre est. Verissimum id esse, nullus ferme jam dubitabit, cum fibra motrix, quæ omnes efficit musculos, sine ulla contradictione omnique experientia anatomica, non solum in utrisque extremitatibus tendinosa sit, sed & sine illis non concipi possit, etiam si omnes hæc extremitates vel utrinque vel ab altera parte tantum in firmos colligantur tendines, vel in membranam diffundantur, vel in ossicam degenerent rigiditatem: quamquã haud diffitendum, in aliis longiorem, in aliis brevioram inveniri, ut etiam rei non satis perito & primis intuenti oculis videri possit, in tendinem non abire omnes musculos, ut sanè accidit *Bauhino Theatr. Anat. lib. I. cap. I.* qui credidit, sphincteres nullo præditos esse tendine, cum non sit conspicuus & extra carnes suas protensus; filamenta tamen tendinosa fibris suis interjecta obtinent.

§. IX.

Dictitat autem Dissertationis nostræ facies, ut paulo fusius & accuratius tendinum considerationi incumbamus, cum & ipsa tractationis necessitas id postulare videatur, tum & auxilium, ex tendinibus in motum muscularem redundans, quod ipsis sane non denegari potest, cum ex varia eorum læsione varios quoque defectus in motu

motu animalium accidere, quotidie observemus. Tendo igitur, qui & chorda dicitur, *Galenus* est extrema pars musculi, quæ conflatur ex concursu fibrarum, ligamentorum & nervorum tenuissimorum paulatim in unum corpus coalescentium. Ineri enim dicit in caput musculi & nervos & ligamenta, deinde in totum musculum dispergi, idcirco rationabile esse, ex ambobus tendinem esse factum. Nervum, ubi jam ingressus est musculum, in multos minimos ramusculos seu exiles fibrillas dividi, iisque obviam ire ligamentum eodem modo fissum, atque ramusculos istos intermistis fibris ultro citroque coire & misceri, sicque mistos & ad finem musculi unitos tendinem constituere. Nervum quoque pervenientem ad ipsum musculum, in prima quidem insertionem, in pauciores distribui portiones, illis rursus in alias scissis, hisque iterum sectis in alias, consue tandem scissuram procedere, ut in membranas & valde tenues fibras desinat: rursus has particulas invicem coire ac nervos mole quidem prioribus majores, cæterum numero pauciores generare. Quum vero tendo multo major sit nervo, qui in musculum descendit, manifestum esse, quod non solum ex nervo factus sit, sed & aliquid ex natura ligamentorum assumeret, quorum usum exhibiturus erat; alligare enim subjectis ossibus musculum, id ipsi convenire ratione ligamentorum, sentire autem & movere, ratione nervorum, quorum particeps est, cum autem non ita sensibilem esse ut nervum: ut plurimum eos inseri in ossis terminum cartilagine illitum, nonnunquam & ipsum dilatarum involvi circa superiorem partem ossis: plura vid. apud *Galen. de usu part. lib. 1. cap. 11. & de Mot. Musc. lib. 1. cap. 2.* cui sententiæ & *Laur. Piccolhominus, Fallopius, Bauhinus* aliique subscribunt, quibus religio est, ne transversum quidem unguem ab ea recedere. Multo minus illi audiendi sunt, qui tendinem demum inchoare putant ultra carnem, falluntur quam maximè, non existimantes docere experientiam & inspectionem ocularem, quod extendatur per totum musculi corpus: nec illorum recensitioni vacabimus, qui dicunt, tendinem recta juxta longitudinem musculi duci, non oblique neque transversum, nec rectas fibras transversis aut obliquis intermixtas in-

veniri: & esse partem illam, quæ primas in Musculo teneat, & cui actio tribuenda sit, quæ per ipsum in musculo immediatè perficitur: quanquam & ipsimet statuamus, tendinem totam longitudinem efficere, attamen non est de necessitate, ut statim sequatur, fibras nec oblique nec transversim currere, id quod tamen inferius affirmamus. Ad rerum veritatem, seu, si mavis, verisimilitudinem propius accedunt Neoterici, qui dicunt, tendinem esse fibræ motricis per totum musculum decurrentis utramque extremitatem, in qua descriptione definitio insimul continetur. Non à nervis, non à ligamenti ortum suum trahere, notorium est, crediderim potius, à prima statim formatione connatum esse: nec secundum sententiam *Spigellii* juxta musculi longitudinem rectà duci, nullus dubitaverim, cum ex observatione *Stenonis* nulla in ullo musculo facile reperiunda fibra, quæ unam rectam constituat lineam, sed singulas in tres minimum lineas, quæ duos angulos alternos comprehendunt, divisas esse; nec ipsas has tres lineas semper rectas, sed sæpe carnem, ut in sphincteribus, interdum & tendinem, quando digiti incurvantur, curvam efficere lineam: tendinem autem à fibra carnea intermedia diversum plane corpus esse, facile negaverim, cum eadem fibræ, quæ in medio laxius junctæ carnem constituunt, arcte & propius associatæ, tendinem componant: hinc non inepte eo sensu dictum est, consentiente etiam *Stenone*, tendinem corpus esse continuum à principio musculi usque ad finem. Idem Autor partem extra carnes conspicuam in distinctionem reliquæ fibrarum massæ & portioni, appellat tendinum continuatorum partem extantem, & strictius dicendum esse tendinem illam partem, quæ musculum finit & membrum tendit, vult *van der Linden. Meletem. p. I. §. 41.* Verùm aliquid discriminis, eum primis quoad usum, intercedere tendinem proprie sic dictum & ipsam fibræ tendinosæ partem intermediam, extra omnem dubitationis aleam, ut arbitror, positum est, cum experientiâ confiter *Stenoniana*, musculi simplicis ab uno extremo ad alterum secundum fibrarum ductum divisi, si alterius partis carnem transversim dissecueris, tendinibus intactis, illicò carnes dissectas carni-

carnibus integris longè breviores evadere, tendines vero tendinibus manere æquales; idem videre licet, si ventriculi cordis dissecentur, staminum carnosorum manet motus, valvularum autem tricuspidalium est nullus. Tendinem conficiunt fibræ tendinosæ, quæ in utroque earum extremo coeunt ita intorquentur & coalescunt, ut funem aliquem grandiore ex innumeris aliis minoribus textum referant, monente Autore *Anonymo de Motu musculi libro Willisii de nervis mihi annexo*, quem *Bartholinus in sua Anat. p. m. 36.* appellat *Croone*, qui de iis tria summopere notanda censet: I. ex illis potissimum musculos constare, quod eo probat argumento & experimento, quod octoginta librarum pondo alligatum istius musculi tendini, quem gracilem internum vocant, ab humo sublatum facile sustineri possit, altera musculi extremitate manu apprehensa, quod etiam *Borellus de Motu animal. P. I. cap. 2. prop. 2.* testatur. 2. quod non modo pro ratione situs partium movendarum varios obtineant ductus, sed quoque fibræ ejusdem musculi iisdemque destinata motibus, variis contorqueantur implicationibus, ac sibi invicem interferantur, ut in semिनervofo, quod in aliquibus fibræ recta à capite ad caudam incedant, in alio, plus minusve, per lineas quidem spirales aut *ελικοειδεις* obliquentur; aliis autem quod duplex contingat series, quæ utrinque extendine quodam recto ab initio ad finem musculi pergente enascuntur. 3. Quod in quibusdam musculis hæ fibræ plures ac magis à se diffusæ sint, quam in aliis, quodque in diversis ejusdem musculi locis aliter ab invicem distent, & prope istam partem, quæ in contractione tumescit, spatia sive intervalla inter singulas fibras semper laxiora sint; prope utrumque autem extremum constriquantur, monente primùm *Vesalio*. Tendo in plerisque musculis gracilis instar funiculi ad articulum movendum exporrigitur. Si enim fibræ tam copiosè parallelo illo situ, quo carneæ gaudent, ossibus conjungerentur, non haberent tendines tam lati satis spatii in lateribus ossium, nisi hæc assidua essent, cum primis cum ob necessarium motuum varietatem alii plures musculi tendinesque eidem articulo essent affigendi, Quamobrem natura & decoram animalis formam

servatura & multiplicitem motuum commodè præstitura, hancce fibrarum muscularium dispositionem meditari coacta fuit, quia articulus hoc pacto plures horum tendinum ambitu suo excipere facile poterat, ut benè monuit *Sturmius in Epist. 3. ad Borellum*, quam vid. in M.N.C. Dec. II. Ann. IV. §. X.

Non minus, quàm musculum, vasa sanguifera tendinem ingrediuntur, quod veterum hypothese planè contrarium est, quia crediderunt, tendini tanquam corpori duro venas molliores non commisceri posse; ideoque ne verbum quidem de ejus nutritione dixerunt. Antiqui autem id silentio præterierunt, ulteriorem horum vasorum dispersionem in musculis non examinantes. *Exc. tandem Ruysch.* ad invidiam usque aliorum felicissimus, ope injectionis materiæ ceracæ, quâ omnibus aliis palmam præripuit, multa vascula arteriosa in ipsa tendinis substantia detexit, quæ secundum ejus longitudinem recto fere tramite decurrunt, ut mihi videre licuit in instructissimo ejus museo; quare statim consilium ecepi, *Exc. Virum* omnibus rogare precibus, ut observationem hanc, Dissertationi nostræ non parum lucis allaturam, communicare nobis vellet, quibus etiam pro consueta benevolentia locum dedit: æri igitur incidi curavimus, ut L.B. inspicere queat jucundissimum hocce spectaculum sub fig. 2. Non dubitamus, vasis his arteriosis lymphatica quoque associari, quæ quidem nondum detecta sunt: quod si adessent, crediderim, eorum nutritionem oculis patescere, ortumque & causam Synovix quam facillimè deduci posse, de qua tamen inferius plura.

§. XI.

Discrimen autem, de quo superius mentio facta est, consistit in eo, quod fibræ tendinosæ pars media carnosior sit tendine extante, eamque ob causam à nonnullis Autoribus per excellentiam vocetur fibra muscularis, quæ secundum illos distinguitur à fibris tendinum & membranarum, quatenus illæ magis spongiosæ sunt & semper humectantur à sanguine aliisque humoribus, secus quam istæ: structurâ quoque, diversissimo operandi modo & energia differre, contendit *Borellus de Mot. animal. P. 1. cap. 2. propos. 2.* substantiam autem
spon.

Fig. 1.

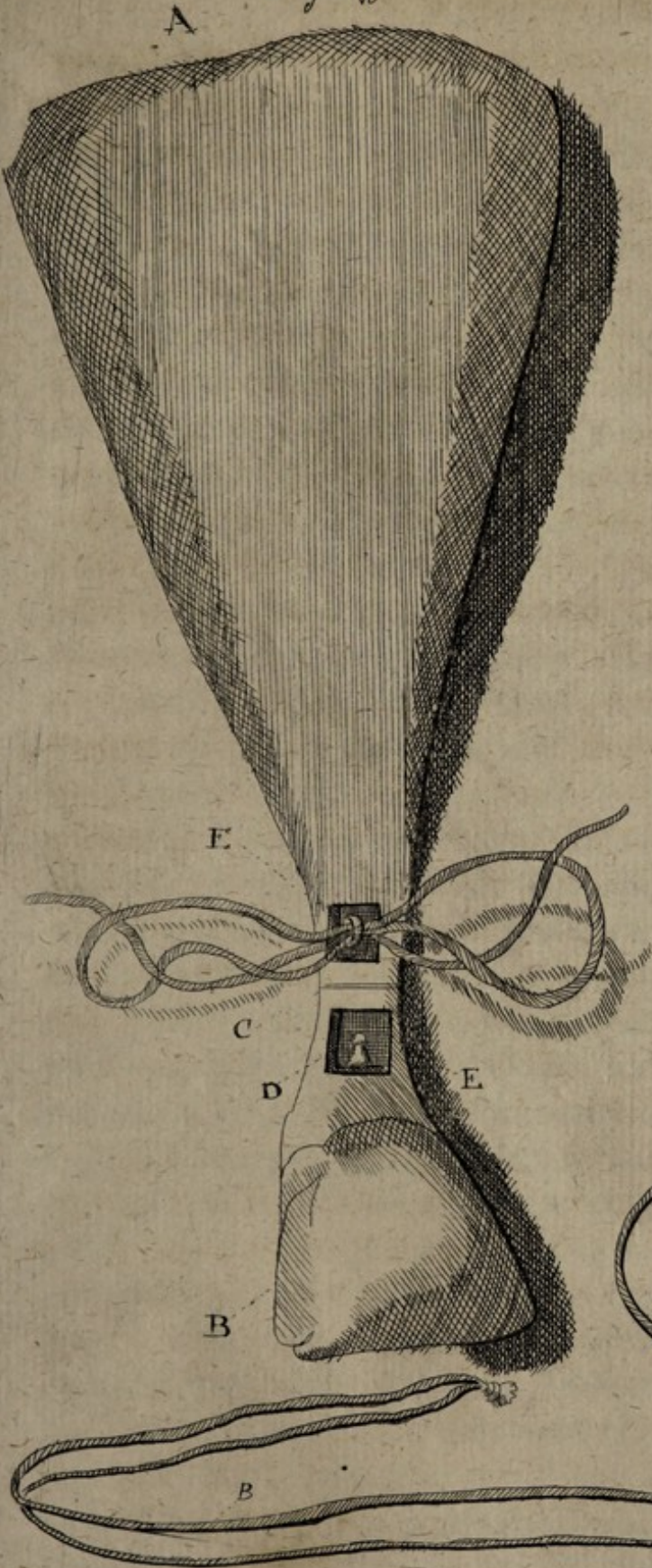

Fig. 2.

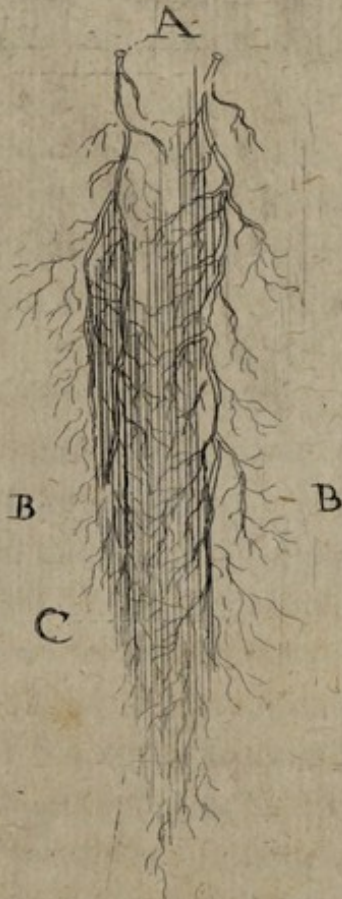
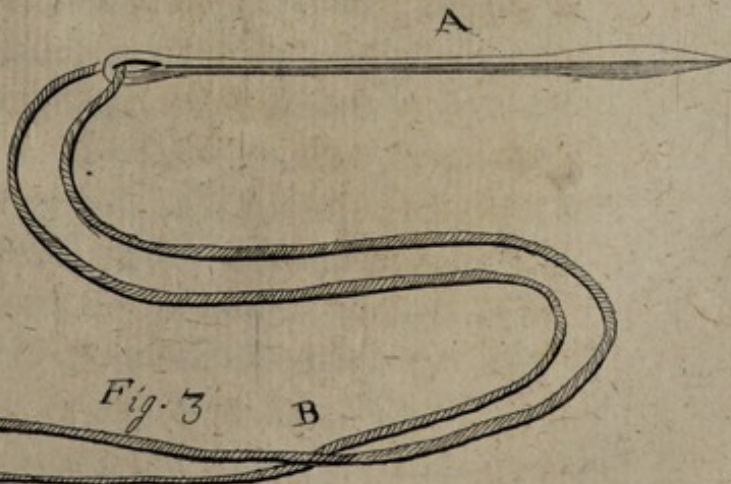

Fig. 3.

spongiosam sub rubicundo colore apparentem, esse parenchyma & tomentum villosum à sanguine incrustatum & fibras circumvestiens tendinosas, & diversum quid à fibris, multi crediderunt, hoc inducti argumento, quia in animalibus valde extenuatis muscoli redduntur gracilissimi & excarnes, iidem autem bene constituti & crassi, si bacillis conterantur, comprimantur, abradantur, pariter fibras relinquere graciles; sed hoc non evincit carnem quid diversum esse à fibris musculosis; humor enim omnis, qui fibrarum porositatibus continetur & tincturam præbet rubicundam, ab affluxu cruoris dependet, à quo veluti spongia replentur & perpetuo madefiunt. Hoc evincitur eo, quod rubedo illa sanguinea facile ex musculis elui possit ope siphonis, si iteratis vicibus aqua pura in arterias impellatur; quo efficitur tandem, ut fibræ musculosæ plane albicantes & candidissimæ appareant, similes omnino fibris tendinosis, quibus eandem consistentiam, fortem nempe & tenacem, habent. vid. *Borellum l.c.* & *Schelhammerum de lymphæ ortu, Bibl. Anat. P. II. inserta p. 522.* Ut melius ipsa fibræ muscularis structura pateat, lubet *Leuwenhoekium* adducere, qui observavit, quod quælibet fibra carnosa composita sit ex minutis & valde subtilibus vesiculis, impleto humore quodam claro & pellucido: quæ exteriorem fibræ partem constituent, ipsi videntur rotundæ; eum autem una alteri incumbat, reliquas reliquorum ordinum non videre & distinguere potuit: vesiculæ autem minutissimæ sunt, quia sexcentæ earum ne unius capilli crassitiem adæquant, id quod optimo microscopio observasse dicit, & si singulæ fibræ, post elixationem inflatæ, microscopio inspiciantur, videntur esse cylindruli, similes virgultis arborum, qui non videntur esse tubuli cavi, sed pleni substantiâ seu medullâ quadam, quæ debet esse spongiola ad instar sambuci; hinc non assentiendum iis, qui à sanguinis extravasatione carnem oriri statuunt, quorum præcipua ratio est, quod nulla partium esset nutritio, si sanguis intra vasa sua jugiter contineretur: verum sanguinis extravasatio res adeo confusa esse videtur, ut eandem in animalium structura accuratissima locum habere vix putandum sit; præterea plane non concipi potest, qui fieri possit,

possit, ut sanguis extravasatus minutissimarum venarum oscula subiret, cum tamen, si per molem musculi diffunderet, ultimas earum propagines comprimeret, & sic per compressionem illam ingressum sibi metipsum impediret, ut latius videri potest ap. *Majovv. de mot. musc. cap. 3.* Collectionem igitur vesicularum sanguiferarum præcipuam carnis musculosæ partem constituere, arbitrandum est; etenim quod ad rubicundum carnis crassamentum attinet, nihil aliud esse videtur, quam affusio sanguinis, qui vesiculis illis continuò allabatur iisdemque adhæret, de quibus probabiliter credi potest, quod sibi sint contiguae & alia aliam intret, & quod partem quandam sanguinis arteriosi revehant in venas, & quod possint inservire loco viarum, inter hæc vasa communicantium, vide, sis, *Taury in Anat. nov. Gall. edita p. 204.* nec non *Borellum l. c. cap. 17. prop. 116.* *Bellinus de mot. cord. prop. XI. p. m. 81.* fibras hæc villos vocat contractiles, musculum componentes, carneamque substantiam esse sinulos villorum, in quos derivatur liquidum nervorum & sanguis.

§. XII.

Differunt præterea tendines à nervis, quod hi videantur fasciculi tubulorum à cerebro derivatorum & membranâ ejusdem involutorum, tendo verò collectio fibrarum seu staminum primordialium, quæ eodem tempore ac reliquæ corporis partes formantur; si enim non differrent invicem, de necessitate non esset, ut nervus musculum ingrederetur, qui sine ejus ingressu & miscela omnes tunc transmittere posset voluntatis & imperii instinctus; contrarium autem jam satis notum est; videmus quotidie ex anatomicis, nervum intimius semper penetrare musculum, ille *sec. Galenum Lib. de mot. musc. cap. 2.* in prima quidem insertionem in pauciores distribuitur portiones, illis rursus in aliis scissis, hisque iterum in alias sectis, eoque tandem scissura procedit, ut in membranas & valde tenues fibras desinat; hodiernorum verò diligentia assertum hoc experientia confirmare non potuit, nec unquam poterit exactius; quare multi contradicunt, docentes nervum musculi carnem ingressum dispergi quidem in minimos ramulos, euntes in flexum quædam membranosa,

nosum, & deinde in nihilum abire seu definere antequam in tendinem veniat, notante *Bartholino*, attamen utraque adhuc incognita esse, nervorum nempe cum fibris muscularibus communicationem eorumque distributionem genuinam: hinc non adeò male quis musculum divideret in partes constituentes & adjuvantes, ita ut illæ sint fibræ primordiales, ipsum musculum in integrum componentes: hæ autem arteriæ, venæ, nervi, utpote quæ non tam ad esse quam ad actionem musculi inserviant; à Membranis insuper differunt tam structura quam diverso agendi modo: illis enim non assentire possum, qui omnes membranas indiscriminatim tendines dicunt, nec ullam dari in corpore humano, quæ non sit tendo vel quæ non ejus officio fungatur; dubiam autem mihi reddunt illam sententiam sequentia, quæ me ab ejus amplexu adhuc detinent; primò enim aut tendines hi statim in prima generatione fuere tendines, aut postea ex membranis tendines evasere. Primum membrum extra omnem dubitationis aleam est positum, quoniam natura semper ordinem respicit & à facilioribus ad difficiliora progressum facit; sic, e.g. videmus, quod ossa ante membranas ligamenta que non generentur; posito hoc, uti etiam verissimū est, sequitur impossibile esse, ut postea in adultis omnes hæ membranæ in duriores tendines facessant. dum nulla sana ratio vel naturæ ordo hoc comprehendere vel permittere potest, & sectiones anatomicæ singulis diebus contrarium testantur. Nec obstat, quod in plurimis membranis maxima ad tendines dispositio, variis nempe tendinosi fibræ ipsi intertextis, reperiatur, cum etiam hoc fiat contrario modo in ligamentis, & tendinibus, cum alii membranosi, alii nervosi dicantur, pro varietate nimirum & dispositione fibrarum: ita pinguedo etiam in sacculis membranaceis continetur, propterea tamen nemo facile membranam illam dicet; & quis est, qui musculum ex diversimodis fibræ conflatum, membranas cerebri & fœtum involventes, tendinem insignire vellet. Hinc *du Verney* statuit, quod membrana musculorum, communis vulgò dicta, in nullo animali reperiatur, licet ordinario aponeuroses seu expansiones tendinum musculorum superiorum in

membranas abeunt; vbi membrana propria unius cuiusque musculi pro ea demonstrari solet. Et licet quidem aliquo modo concedi posset, membranas suis visceribus, e.g. intestinis, ventriculo, pro tendinibus inservire, modò ferè non absimili, quo aliqui musculi in ossa terminantur, non interveniente tendine satis notabili, ut sphincter ani & vesicæ, qui tendinibus per eandem ipsorum substantiam (parvis se ipsos movere dicuntur: attamen cum tale quid de ligamento, quo hepar cartilagini ensiformi appendet, & aliis dici queat, usumque partium ipsaque rerum nomina invertat, melius est scapham dicere, & membranam nomine membranæ, tendinem tendinis vocare. Ad hæc tendinem non concipere possum absque fibra carnea intermedia, quæ tamen an in omnibus demonstrata sit membranis, valde dubito: & etiam si ipsemet mihi objiciam, totum corpus fibrosum esse, ideo hæc non statim exinde fluit consequentia, quod omnes membranæ tendines existant: quod si esset, inter numerum eorum etiam reponi deberent ossa, cartilagines, quatenus nempe ex una eademque materia constant, cujus tamen incertam veritatem laniones jam rident. Plura adhuc dubia afferre potuissim, deducenda ex varia harum partium lesione, quæ toto cœlo inter se differunt: sed ulteriori jam examini super sedemus, tanquam merum cerebelli commentum autoribus suis relinquentes, qui gloriolam quandam exinde aucupari, valde persuasi sunt: nos non movemur vanissimo sententiarum strepitu & rerum rumore, imò levibus inanibusque sonis; quibus id tantum efficiunt, ut corpus anatomicum enervetur & cadat.

§. XIII. Integrum musculum fibræ musculares cum tendinosus & fibrilis membranaceis constituunt, quæ tamen rectâ lineâ ab uno tendine in alterum vergunt, sed prout à diversa origine, ita in oppositos & diversos feruntur fines. Quam seriem fibrarum jam olim Galenus subolfecit, dum scribit *lib. I. anat. administ. cap. 3. in musculo considerandum esse principium extremumque & fibras (quas vas vocat) omnes, ne secundum longitudinem musculi invicem similes existant, ac compositionem variam sortiantur, quosdam enim simplicem fibra-*

rum naturam habere inveniētes: nonnullos duplicem, ut pluribus sibi mutuo incumbētibz musculis similes esse videantur: quin etiam fibras longitudine inter se contrarias continere. In harum descriptione satis accuratus est *Steno*, qui in *specim. de musc. & glandul.* statuit, quod quælibet earum in tres minimum lineas, quæ duos angulos alternos comprehendunt, divisa sit, ut jam §. IX. diximus. Musculum quemlibet rectum & simplicem binas juxta fibrarum ductus sectiones admittere, quarum priorem ordines, posteriores versus appellat. Nunc secundum eundem Autorem ejusdem ordinis fibræ in eodem plano sunt & parallelogrammum obliquangulum, seu rhomboideam exhibent figuram, cujus duo opposita parallela, quo loco cum reliquis parallelis acutos comprehendunt angulos, extra in oppositas partes porriguntur. Et hæc extra figuram pergentia parallela oppositos tendines referunt in diversa abeuntes, reliqua his intercepta, totamque figuræ aream replentia parallela carniū situm repræsentant. Insuper ibidem notat, in utroque tendine, utut tenui, totidem esse filamenta sibi mutuo incumbētia, quot in ventre numerantur carnes: interiora filamenta tendinum exterioribus semper breviora esse: tandem quemlibet ordinem, si accuratius inspexeris, tres continere figuras, duas sibi inverso modo oppositas syringas & medium parallelogrammum (Syringas vocat tendinosarum utrinque partium certam inæqualitatem, quam cum fibris carneis in eodem ordine inter se æqualibus servant.) porro versus fibrarum ut plurimum in tres figuras resolvitur non eodem plano incumbētes, unam carniū, quæ rectangula, tendinum duas, quæ vel rectangulæ vel triangulæ vel trapeziæ, pro varia tendinis integri figura. Ex versibus sibi mutuo ita impositis, ut media illorum plana quoddam quasi parallelopidum componāt, musculus exsurgit, ubi versusum compages ex fibrarum in ordinibus serie innotescit, cum tot sint versus in musculo, quot in quolibet ordine fibræ. Ex varia hac fibrarum positione sine dubio ansam cœpit *Louverus de cord. cap. 2.* ut diceret, non solummodo duos in collo musculos digastricos esse, uti ab Anatomicis hætenus scriptum est, sed omnes musculos biventres esse, nullumque

reperiri in toto corpore, cujus fibræ ab altero extremo tendine in alium rectâ inferuntur; sed omnes fibris in oppositum respicientibus constare: Hæc fibræ, quæ rectæ sunt & per tenuissimas solummodò membranarum fibrillas cohærentes, ex parte saltem aliqua ex fibrillarum membranacearum collectione componi, videtur *Majovv. de mot. musc. cap. 2.*

§. XIV.

Motum animalium ope fibrarum musculum constituentium fieri, omnium fere sententia est: quo autem modo id fiat, sub judice lis est & erit: Tot enim opiniones inveniuntur, quot Auctores, qui de illo quædam literis mandarunt. Nonnulli conspectiori animæ imperio omnes dirigi motus, contendunt: alii iterum ejus opem excludunt: quidam spirituum animalium per nervos defluentium sanguinisque per arterias ruentis auxilium ad id requirunt: alii è contra hæc omnia negant, statuentes, solam musculi fabricam hisce sufficere functionibus; verum meo saltem judicio facile crediderim, nec animam, nec spiritus animales excludi posse, cum negato eorum influxu ingentes certe mutationes & eclipses notemus, nec illis nimium attribuendum esse. Quo modo autem anima in corpus agat, nolo in ejus investigatione me frustra torquere, cum forsitan nemo mortali-um cum assequi potuerit: attamen non ab anima immediate, verum intercedente aliquo instrumento musculorum operationes peragi vix dubitaverim, id quod etiam ex motibus convulsivis satis patet, quæ absque animæ ope præstari videntur, nisi eam quoque morbis affici credamus. Non minus de modo, quo machina movetur musculosa, controvertitur, cum alii ex inflatione fibrarum id fieri velint, alii autem ex contractione. Primæ sententiæ antesignanus est *Willisus*, qui perhibet, musculorum contractionem à diversi generis particulis, in musculi compage invicem commixtis mutuoque effervescentibus, provenire; inquit enim in *Exercit. de mot. musc.* spiritus animales ab *εγκράλη* nervorum ductu ad musculos advectos fibrillarum membranacearum commeatu in tendines deferri ibidemque recondi; qui spiritus, cum naturæ agillimæ & elasticæ fuerint, quousque valent ac permittuntur, sese expandentes, fibras carneas insili-

unt,

unt, dein impetu peracto mox subsidentes in tendines relabuntur, ac ita vicissim. Dum vero iidem spiritus animales ad datum motus ob-
eundi instinctum è fibris tendineis in carneas profiliunt, illic parti-
culis aliis indolis activis à sanguine suppeditatis occurrere & statim
mutuo effervesce, ita ut ex ambarum lucta & agitatione fibræ car-
neæ, utpote laxæ & porosæ, infarciantur & in corrugationes agan-
tur, omnibusque utrinque corrugatis totius musculi contractionem
procedere: quâ finita spiritus sinceros, qui resident, iterum maxima
ex parte in fibras tendinosas recedere, particulis alteris intra carnes
relictis; harum impendia sanguinem illarum nervos resarcire. Ut au-
tem spiritus animales è fibris tendinosas effluentes carneas omnes
æqualiter subirent, in omni simplici musculo binos haberi tendines,
qui juxta oppositos angulos ita constituuntur, ut spiritus à duplici
meta accurrentes è vestigio totum musculi ventrem impleant atque
motu subinde peracto mox citissime recedât: præsumit, spiritus ani-
males fibris tendineis inhærentes esse indolis spirituoso-salinæ, car-
neis autem insidentes esse sulphureas ac nitrosas, unde ex hisce par-
ticulis diversi generis & inter se dissimilibus eorum rarefactionem &
turgescentiam, corporum autem continentium subitam inflationem
simul & abbreviationem oriri, per nervos verò taliquam à fomite
igniatio commoveri & quasi accendi. Sed hæc doctissimi Viri sen-
tētia præter alias difficultates & hanc maxime laborat, qua vult, quod
spiritus animales in musculi relaxatione è fibris tendineis in carneas
revertantur; non enim conceptu facile est, quid spiritus illos in mo-
tum recessus ordinaret, nec non, si materia quædam elastica intra fi-
bras detenta, easdem modo prædicto inflaret, qui fieri queat, ut fibra
momento temporis & ictu oculi citius denuò subsideret vel in actio-
ne diu perseveraret? *Majorum* hac in parte *Willisio* assentitur, quod
motus à diversi generis particulis fiat, ab illo autem recedit, quod
statuat, non fibras sed fibrillas transversim iis insertas, (quas in quo-
libet musculo ut partem essentialē supponit,) præcipuas in contra-
ctione musculorum partes obtinere. Fibrillarum autem contractio-
nem à particulis nitro-aëreis in partibus motricibus in motum con-

citatis & etiam satis intensè incalescentibus perfici supponit, motumque harum particularum fibrillis contorquendis maximè idoneum esse, experimento cum chorda Musica factò probare annitur. Omnium fere assensu ad motum muscularem requiritur variorum fluidorum influxus, quibus tamen *Steno*, diversis demonstrationibus Geometricis contradicit, supponendo etiam sine illo fieri posse, nec sufficere solum tumorem ad novæ materiæ accessionem in contractione musculi asserendam; quare variis hypothesebus demonstrare aggreditur, in omni musculo, dum contrahitur, tumorem contingere, etiam si contractus æqualis maneret non contracto: dicit enim quamlibet partem carnis in fibra motrice transversim dissecta pari ratione contrahi, ac contrahebatur tota caro, idque resectis etiam venis, arteriis & nervis, hinc fabricam ab illis, quæ influxum novæ materiæ sustinebant, traditam, naturali fabricæ similem non esse, nec ipsâ novæ materiæ accessionem vero similem, quam tamè in sequentibus proprio experimento in scenam producit: ligata nempe aorta descendente sine prævia sectione, partium posteriorum omnium motum voluntarium toties cessare, quoties vinculum injectum stringitur, iterumque tot vicibus redire, quot vicibus nodus laxatur. Comprobat hoc observatum *Bartholinus de nervor. usu in mot. musc.* Vasis nempe cruralibus canis vivi vinculum injicit, & illæso nervo sub ligatura utraque vulnerat omnemque sanguinem educit, imò pro reliquiis extergendis per arteriam aquam immittit tepidam, donec omnis tincturæ sanguineæ expers per venas redeat: idem experimentum in nervis locum invenit, qui si ligentur, non minus, si non citius, in partibus inferioribus motum & sensum amittere faciunt, evidenti sanè indicio, per hosce canales aliquid accedere, quod ad motum muscularem requiritur. §. XV.

Viâ igitur mediâ incedens non omnem vim vasis musculum ingredientibus, nec fibris solummodo attribuendam esse, sed utraque partes suas tenere, haud dubitaverim. Musculus enim est per se machina iners & demortua, nisi adveniat forinsecus facultas motiva, quæ imperium afferat, cumque à sopore & torpore excitet: attamen si
 impe-

bræ, dum adhuc quiescunt, ope spiritus infiti & ipsius structuræ vix aliquam contractivam habent & in continua sunt tensione, quod ex eorum dissectione apparet, cui si influxus spirituum animalium & sanguinis superaddatur, non fieri potest, quin major fiat & partes illis appensæ ad se invicem attrahantur. Hæc fibrarum contractio, in eo saltem iudicio, non bene fieri potest inflatione: eadem enim magis extenduntur, modo contractioni plane contrario, ut voluerunt *Willisius*, *Borellus*, *Bellinus*, *Cartesius*. Si enim musculus per illam contraheretur, necessario sequeretur, eundem in contractione sua extrorsum distensum in molem multo maiorem assurgere, quam quidem contingit: quare non vereor asserere, quod etiam observatione compertum est, musculum potius arctius & in sese introrsum constringi, durescere, & si non minorari, certe tamen in tantum non intumescere, quantum ad illius contractionem requiritur, si ea per fibrarum inflationem fieret, ut *Louuerus* jam animadvertit: & cum ex superioribus constet, musculum ex fibris in oppositum respicientibus constare, crediderim, quod meliori jure adversæ harum contractioni musculi motus debeatur, quam simplici inflationi; desunt enim in illis proprietates speciales, quæ ad eam requiruntur, cavitas nempe partis, quæ inflari debet, & receptaculum illius materiæ, quæ fibræ inflat: præterea nullam concipere possum remoram seu obstaculum, quod impediatur, ne materiæ affluentis exitus citius quam par est, è fibris pateret: negato enim illo, easdem potius pertransiret, non verò easdem debite inflaret: magis magisque ideo in mea opinione confirmor, ut credam, solummodo particularum, quibus fibra constat, mutua approximatione motum muscutorum fieri; etiam illa dilitatem & modicum tumorem haud difficile explicari posse, ut mihi non opus sit, ad explosionem diversæ indolis spirituum sibi mutuo in musculo occurrentium confugere; concessio enim interrupto horum influxu & effervescentia, necessario sequeretur, omnes partes motu exerceri continuo, quod tamen œconomix animali maxime molestum esset, nisi illum influxum ab animæ imperio moderari statuatur. *Cartesius* plura adhuc assumit, quæ ipsa rerum fide minus constare arbitror,

arbitror, uti illud, quod nervis valvulæ quædam insint, quas tamen nullius diligentia hæcenus assequi potuit, cum nervi, experientia & ipso *Cartesio* teste, ex infinitis quasi tuniculis filamentisque communi membrana inclusis constent. Præterea, quod spiritus animales ventî instar sese habeant ac ab ipsis violenter irruentibus musculos veli ad modum inflari ac distendi. Credidit explicari posse valvulis, ad voluntatem nostram claudi & aperiri aptis, cur spiritus animales solum unum musculum inflent, altero autem intacto, etiamsi in utroque unus insereretur nervus. Notandum adhuc est quod hyeme frigidaque tempestate musculorum vis augeatur, quia tunc temporis breviores sunt fibræ contractiles, ob majorem liquidorum molem in musculos influentium, quæ in æstate calore ambiente porisque magis apertis diffilatur. Docuit enim nos *Sanctorius in statica sua. Sect. l. §. 29. & 41.* animalia circiter libram perspirationis hyeme retinere, quam æstate emittunt idque quotidie. Sed quicquid hac in re, ab aliis & nobis dictum est, probabiles saltem hypotheses sunt, secundum quarum regulas motus muscularis fieri potest: quod autem ita fiat, non determinaverim; maximi equidem œconomix animalis lustratores ingenue confitentur, verum motus modum ipsis incognitum esse. Fibras, de quibus hoc in §. mentio facta est, intelligimus carneas; tendines enim non contrahuntur, sed retinent eandem longitudinem, quam prius habebant, ut sensu patet ex anatome vivorum, *vid. ea de re. §. XII.* Vim patiuntur, quatenus simplici motu locali trahuntur à fibris carneis contractis & illis loco manubrii, *sec. Borellum*, inserviunt.

§. XVI.

Ut antecedentibus majorem foeneremur lucem, paucis naturam spirituum animalium explicare conabimur. Notum igitur est, succum corporis alimentarem ut aliis, sic & quibusdam volatilibus & subtilioribus refertum esse particulis, quæ per frequentem sanguinis circuitum paulatim ex crassis ac magis terrestribus, quibus implicatæ sunt, evolvuntur, volatilisantur. Hæ particulæ, dum adhuc sanguini arterioso permixtæ sunt & cum maxima aliarum copia conjunctæ, ejus ductu per arterias ad cerebrum feruntur, & lenta

lenta quadam destillatione in ejus medullam deponuntur, quæ exinde in omnes à cerebro exeuntes canales seu nervos depluunt, per hos autem continuo incedentes quaquaversum dispensantur, irrigatis & quasi vivificatis corporis partibus, in venas illabuntur, de-
nuoque ad cor redeunt, priorem cursum & circulationem ut ag-
grediantur. Spirituum horum secretionem fieri per corticales ce-
rebri glandulas, communis omnium recepta est opinio, cum ta-
men glandulas hasce reperiri nondum certo constet, easque rem
creditum difficilem esse, ipse *Bartolinus* confiteatur: licebit igitur
pace tantorum virorum, quos in sui patrocinium vocarunt, ali-
quantulum recedere, sustinendo, structuram ipsorum vasorum &
pororum quibus affiguntur, satis superque ad hanc operationem
sufficere, nec esse de necessario, ut cribra hæc glandulosa in arbi-
trium vocentur: accedat autem necesse est impetus sanguini im-
pressus à corde, cogente fluida exitum moliri per ea loca, in qui-
bus est minor resistendi facultas. *vid. Pitcairne*. Persuasus fere sum,
nonnullis id absurdum videri, qui credunt omnes secretiones hu-
morum in glandulosis partibus celebrari, nec tunicas vasorum eo-
rumque texturam moliri aliquam. Quid autem ad hanc senten-
tiam amplectendam me induxerit, non est vanum contradicendi
desiderium, non molestus ambitionis pruritus, sed partim Autor
quidam Anglus, *Ridley* dictus, qui substantiam examinans cerebri
corticalem, non glandulosam sed vasculosam esse pronunciat.
Ipsa ejus verba apponere lubet: *I am inducet to believe this corti-
cal part to be only an aggregate of different vessels, containing dif-
ferent sorts of fluids. i. e. inducor ut credam, hanc partem corticalem
esse solummodo aggregationem vasorum diversorum, varias fluido-
rum species continentium, vid. the Anatomy of the Brain chap. xi.
pag. 91. ipsa partim autopsia, qua videre licuit, apud. Exc. D. Ruy-
schium, Anatomicum Amstelodamensem felicissimum, cerebri
substantiam corticalem vulgo dictam nihil aliud esse, nisi conge-
riem & continuationem vasorum sanguiferorum, tum & in vasis
quibusdam materia ceracea impletis, quæ ita tenuia sunt, ut per*
Ggg gg
illo-

rum extremitates capillares materia transeat albissima, relicto colore rubro, quo antea tincta fuit, evidenti satis argumento, illam secretionem non per glandulas fieri, sed sanguinem tincturam suam relinquendo, subtilissimum saltem feri florem nervosis fibris tradere: tum & verisimilis *Bellini* sententia, qua proponit, contractionem & distractionem arteriarum præcipue facere ad separationem & derivationem liquidi per nervos in cerebro, quæ latius explicata videri possunt *lib. de Miss, sang. Propos. 47.* Quod si enim per glandulas solum fieret secretio, omnino excludenda esset Cerebri medullosa substantia, quæ tamen easdem cum corticali partes tenet, nisi cum *Whartono* totum cerebrum glandulam dixeris, vel medullosam substantiam, motam ex arteriis percurrentibus, diastole & systole sua spiritus in corticali elaboratos ulterius propellere. Quænam autem horum Spirituum natura sit, non definio: sufficit mihi dixisse, quod sint particulæ mobilissimæ & subtilissimæ, mediatum omnis motus instrumentum. Non enim assentior *Willisio*, qui contendit, illos se habere instar radiorum lucis è sanguinis vitalis flamma emissorum, & perinde ac radios solares aut lucidi cujusvis corporis diversimode configurari, ac radii à vitris dioptricis multifariam retringantur: videtur ex collatione diversorum locorum sibi ipsi non constare, dum docet, modo eos esse instar cujusdam liquoris spirituosi sale volatili referti (cum diathesi sana & legitima potiuntur) modo corrosivos & stygios evadere, particulis nempe salinis in fluorem actis & sulphureis commixtis, modo, ut in Apoplexia, vitriolicæ esse naturæ, quæ tamen lucis radiis non congruunt: Nec *Mayovv*, qui credit, particulas nitro-aëreas respirationis ope in M. S. indeque in cerebrum transmissas, ipsos spiritus animales esse. Nec illis assentio, qui diversos admittunt spiritus, alios nempe esse in tendine ejusque fibris, alios nempe esse in tendine ejusque fibris, alios in carne musculosa, alios demum, qui per nervos influunt, vid. *Croone*. Nec *Borello*, qui spiritus sulphureos v. g. Vini, spirituum animalium naturam exhaustire dicit: quæ autem

tem difficultas sententias hasce premat, latius videri potest apud *Bohnum in Circ. Anat. Physiol. Progymn. XIX. p. m. 200.*

§. XVII.

Non incongrua est illorum sententia, qui volunt, spiritus animales alio succo magis corporeo & lymphatico involvi, quem vulgo liquorem nervorum dicunt, distinctum ab illis non materia, sed gradu saltem subtilitatis & puritatis; necessarius enim videtur, cum primis ut pro vehiculo & retinaculo inserviat, ne spiritus animales in continuo & citato motu existentes secundum eorum substantiam admodum penetrativam citius quam par erat partes transeant continentes, undique transpirabiles. Nisi enim jugiter emanantes in tali continerentur fluido, ob eorum substantiam, aëreæ aliquomodo accedentem, facile fieri posset, ut intercedentibus aëris bullulis non essent contigui sicque eorum communicatio intercluderetur, quod tamen motui animalium haud convenit. Tale liquidum in M. S. contineri spontanea ejus analysis demonstrat: emisso enim per V. S. sanguini innatat liquor limpidus, à crassamento purpureo separatus, qui à leni calore facile inspissatur & concrecit, ob particulas nutritias inibi contentas; pars autem ejus tenuior per arterias cerebro delata, dum ulterius per anfractuosa earum reptatus impellitur, perfectior & purior redditur, ut nervos ingrediendo spiritibus animalibus eos invisibiliter trajicientibus pro vehiculo esse possit. Limpidi hujus liquoris tres recenset species *Bellinus ex Zambecchario*; prima jam memorata est; secunda est, quæ educitur è vasis lymphaticis & ductu thoracico; tertia, quæ continetur in cerebro. Duæ priores species si igne tentantur semper relinquunt corpus quoddam tubulosum ex bullulis erumpentibus productum: ultima vero neque bullas concipit, neque ullam sui partem coagulata relinquit, sed tota evanescit & evaporat: patet tamen, dari in tribus hisce liquidis communionis & similitudinis aliquid, in omnibus partem evaporantem, in lymphæ autem cerebri non partem igne concrecentem, ut in reliquis, sed solum,

quasi dixeris, lymphæ spiritum. *Vieussenius in Neurolog. lib. 1. c. 18.* lympham crassiorem & humidiores, succum cerebri nutritium & succum nervosum cum *Willisio* appellat, sicciorem vero & tenuiorem lymphatici ejusdem succi partem, spiritum animale. *lib. III. c. 8.* circularem motum Spirituum animalium cum succo nervoso tradit. Hancce lympham per nervos dispensatam aliquatenus nutritioni conferre arbitror: attamen summè improbabile est, quod (nonnullis id volentibus) saltem ab ejus affluxu omnes totius corporis partes nutriantur: præterquam enim, quod nimis spirituosæ sit, huic provinciæ administrandæ omnino impar videtur, etiam impossibile est, ut maxima dispendia alimenti in substantiam solidarum partium assimilandi resarcire possint; tales enim jacturæ nutritu solum, per tenuissimos nervorum ductus suppeditato, vix imo non restituuntur: materiam igitur aut influentiam saltem quandam *sec. Willisium* nutritionis operi contribuit, quod ejus defectu vel negato influxu statim inhibetur & pervertitur. Hoc in membris paralyti resolutis cernere licet, ubi sine crasi sanguinis notabiliter vitiata, motus & sensus privationi atrophia brevi succedit, in opposito latere optime sapius procedente nutritu, manifesto sane indicio, ex præpedita lymphæ hujus spirituosæ cum sanguine miscela illas oriri lacrymas: Existentiam quoque ejus arguunt ipsa partium nervosarum vulnera, quæ illam effundunt, equidem haud diffitendum, non omnem, quæ in hisce affectibus profuit, humorem gelatinosum, nervorum nutritium esse, sed ab arteriis pro alimento partium suffusum, in quantum à parte læsa non excipi potest, ibidem colligi. Multa quidem argumenta huic opinioni contraria proferuntur, eorum autem examini superfedemus. Difficile est, si non impossibile, hisce in rebus abstrusis certi aliquid proferre. Nam secundum *Poëtam*

*Est hominis causas cognoscere velle, sed omnes
Nosse Deum solum laus ea sola manet
Ergo erit & quadam nescire scientia, nemo
Quum bene perscrutans omnia nosse queat.*

Certò

Certò tamen constat, *Stenone* monente, esse fluidum in fibris tam nervosis quam membranosis carneisque; at vero uniusne generis sint hæc fluida, an, ut locorum intervallis distincta, sic & materiæ proprietatibus diversa, non æque certum. Ut substantia hujus fluidi nobis ignota est, sic incertus ejusdem motus, in quo nempe differat in musculo dum contrahitur, à motu in eodem musculo, dum quiescit non contractus. Qui plura de hisce desiderat, adeat *Glissonium*, *Charleton*, *Entium*, *Malpighium*, *Vieussenium* aliosque.

§. XVIII.

Præmissis & finitis, quæ de tendinum statu naturali dicenda erant, ordinis filo jam ducimur ad recensionem causarum læsionis tendinum, quarum aliæ *immediata*, quæ est ipsa solutio continui tendinosi, aut punctura, aut sectione in transversum & in longitudinem facta. Aliæ *mediata*, quæ in tantum hic considerandæ veniunt, quantum conditionem læsionis seu vulneris pejorem vel meliorem, itemque curationem difficiliorem vel faciliorem reddere possunt. Hæc rursus subdividuntur in *proximiores* & *remotiores*; ad illas referri possunt humores corporis humani, qui pro varia eorum constitutione & textura vulneris conditionem quoque variant; sic ex sanguine cacochymico, particulis salinis, biliosis aliisque re-ferto vel alia labe infecto, partes tendinosæ vulneratæ haud parum patiuntur, quatenus nimirum vappida sua consistentia vel particulis hisce nimium exaltatis & exagitatis easdem diversimode afficit. Non minus liquores ex M. S. secreti varias sistunt mutationes; spiritus equidem animales non aliter peccare possunt, nisi motu depravato; hic autem si vel debito fortior sit, deliria & convulsiones producendo periculosam relinquit prognosin, vel si minor sit, partes vulneratæ magis ad gangrænam inclinant & curationem respuunt citiorem, ob tonum fibrarum magis debilitatum caloremque minorem, fluidum autem nervorum, cui spiritus animales involvuntur, quodque à jam recensitis causis plurimum vigoris sui naturalis amisit, manes suos pati, nullas eo inficias, cum ob aliqualem

ejus humiditatem particulæ sanguinis heterogeneæ & peregrinæ ipsi facilius affricentur & contagione quasi afflent; sistit sese in vulneratis nervis & tendinibus sub facie Synoviæ *Paracelso* dictæ, quæ quidem lymphæ extravasata secundum §. præcedentem non omnis ex nervis extillat, sed plurima pars ex lymphæ musculis impacta continuo affluit. Data autem hac occasione sicco pede illam transire non possumus, quoniam curationem quam maxime impedit & symptomata periculosa, si non successu temporis lethalia, hujus liquoris profusionem comitantur. Varia fortitur nomina ab Autoribus, aliis enim audit *Meliceria*, nonnullis *Ichor*, quibusdam *Hydarthros* seu *Hydrops articulorum*, ut *Hildano*, qui liquorem hunc pro materia vitiosa & morbosa habuit. *Paracelsus* eum sumit physiologicæ & pathologicæ. De ortu non minores reperiuntur lites: sunt enim, qui pro partium humore alimentario declamant & semper tantam quantitatem articulis naturaliter adesse, volunt: alii autem ex vulneris lymphaticis meliori juri deducunt. Nihil aliud esse, quam ipsam lympham, docet tum color, tum consistentia; limpidissimæ enim aquæ specie plerumque effundi incipit: tum & illud potissimum, quod tandem crassior facta ad ovi albumen quam proxime accedat. Sensim circa vulnus colligitur, quia dissectis musculis & tendinibus à vasis suis recipi non potest, à sanguine vero interim jugiter separatur: lymphatica vasa fibrarum interstitia penetrare exinde concludo, quia in sectione cadaverum plerumque glutinosa quædam substantia circa fibras observatur, dum muscoli ipsi secundum fibrarum ductum discerpuntur, fibram à fibra separando, quæ nihil aliud est, quam ipsa lymphæ, spiritu suo orba & à frigore externo in gelatinam concreto, quamvis nondum liquido pateat, an recte omnibus habentibus & naturaliter ea continuo huc influat. Sed utcunque se res habet, ad minimum id certum est, illata quacunque vi aut præpedita vel leviter etiam sanguinis circulatione statim prodire extra limites vasorum & in spatia hæc semper erumpere, quod sequens *Lovveri* experimentum confirmat *lib. de cord. cap. 2.*: *Haud pridem venas jugulares, subducto*

iis filo, in cane arcte ligaveram & post aliquot horas partes omnes supra ligaturam intumefiebant, & intra duos dies canis quasi angina suffocatus interiit. Toto hoc tempore non solum lacryma copiosius fluebant, sed & plurima saliva ex ore fluxit, non aliter quam si Mercurio assumpto fluxus ille concitaretur. Post obitum cutem ejus à partibus tumefactis separavi atque expectavi, ut partes tumefactæ sanguine extravasato turgerent, sed aliter omnino evenit, siquidem nullum vestigium aut colorem ferè sanguinis observare potui, sed muscoli omnes & glandula sero limpido maxime distenta & admodum pellucida apparebant: ligata quoque cava in cane maximam feri quantitatem in ejus abdomine fluctuare observavit & si Schellhammeri de lymphæ ortu. Bibl. Anat. Tom. II. insert. conjectura vera sit, quod vasa lymphatica ex musculis prodeantia non in medio seu ventre illorum, sed in fine circa tendinem exoriantur, quia hic locus & ratione collectionis lymphæ & insertionis vasorum commodior videtur, oculis quasi pateret, quare vulnerato tendine majus hujus lymphæ profluvium sit quam læso muscoli ventre: superveniente inflammatione major ejusdem colligitur copia, quod fit, quia à calore p. n. in motum majorem acta, vasculis suis tenuissimis amplius contineri non potest, sicque exitum necessario molitur. Plures autem cum *Hildano* dolorem maximum fluxionis hujus causam esse volunt, cum existimem effectum potius esse, quando nempe lymphæ extravasata acrior reddita partes vellicat nerveas: Dolor quoque semper fluxum hujus feri sequitur, non autem præcedit: plura phænomena §. XXV. continebit.

§. XIX.

Ex naturaliter occurrit. 1. *Ætas*, cujus ratione in infantia anisque juvenilibus humores sunt adhuc puriores, dulciores & magis gelatinosi, partes item succulentiores, adeoque ob utramque causam ad consolidationem magis proclives: humorum motus intestinus & localis in tenello corpore tam rapidus tamque citatus non est ac in homine provectionis ætatis; partes quoque solidæ
mol-

molliores adhuc & magis dilatabiles, quæ etiam plus alimonix accipiunt, antequam molem & robur acquirant & ad terminum actionibus edendis proportionatum augeantur: hinc partes eorum vulneratæ feliciorē spondent curationem, quia insuper & ipsa dispositio intrinseca injusta & legitima earum extensione quotidie adhuc occupatur: è contra major ætas plurimum annorum decursu extensionem atque fibrarum robur illud acquisivit, quod actionibus organicis obeundis adæquatum, quare talis ac in tenellulis augmentatio non amplius procedit; fibrarum enim jam ad destinatam longitudinem perventarum pori magis rigidi fiunt, ac de die in diem magis constipantur atque corrugantur, imo in osseam plane substantiam degenerant, ob majora humorum dispendia laboresque magis insolitos, tam mente quam corpore peragendos, qui humorem nutritium partibus apponendum citius dispellunt: quæ omnia vulnerum, si quæ accidunt, consolidationem non solum graviolem & difficiliorem, sed & quandoque omnino impossibilem faciunt. II. *Sexus Distinctio*, quæ notatu digna sane comprehendit phænomena, quam maxime enim inter se differunt hæc vulnera in maribus vel fœminis; hæ enim, cum menstrua jam pati inceperunt, pro eorum vario statu semper graviores luunt pœnas, vulnera & omnes læsiones inflictæ plerumque deteriorantur & pejoris notæ fiunt ac in illis, præsertim, ubi menstrua copiosius fluunt, vel deficient, vel alia quadam labe infecta apparent, sæpius quippe contingit, ut ex eorum suppressione diuturniori variæ oriantur exulcerationes & quidem sine prævia externa vulneratione; quæ si adhuc accedit, statim de qualitate ejus judicare licebit; nam. M. S. contagio seminali gravis consolidationem non parum retardat vulnerum, quæ non raro in ulcera maligna & depascentia degenerant, indicio, omnes humores maxime acres imo corrosivos esse. Hinc fit, ut Chirurgi prudentes à vulnerum deligatione fœminas arceant, & hortulani ab omni florum elegantiorum cultura illas excludant. III. *Temperamentum*, quod non parum hic contribuit: prout enim à sanguinis constitutione seminali seu primordiali

diali dependet, ita pro multiplici ejus temperie vulneratorum tendinum curatio mitior vel gravior erit: etenim non negandum est, in quodam particulas falsas, acidas, biliosas præpollere, in alio iterum alias, pro quarum prædominio partes solidæ etiam participant, quatenus humores corporis nostri ejusmodi moleculis inquinati illas continuo intrant, malumque intrinsecus in communicant. Sic e. g. temperamentum phlegmaticum (ut loqui amant) i. e. ubi M. S. magis cruda, aquosa & viscida est, difficiliorem præbet curam, quia pauciores separantur spiritus & membra tenore suo privata quasi collabascunt, flaccida fiunt, frigido & tenaci perfunduntur madore, ut postmodum iisdem vulneratis medicamenta in actum deduci non possint, quia talis sanguis eorum vires obtundit & inviscat; è contra sanguis laudabilis, calore suo constans, rarius spem fallit; & sic in aliis: ex hoc fonte etiam explicari potest, quare unum idemque vulnus in alio magis, in alio minus curabile sit, prout nempe partes & humores imprimis differunt: hinc Germanorum proverbium: er hat eine heilsame haut, er hat eine unheilsame haut: IV. *Hæreditaria dispositio*, quæ an aliquid ad hoc symbolum conferat, à priori vix dignoscerre licet, à posteriori autem per se patet: videmus enim, affectus Parentum sæpe in liberos transferri, & arthriticum progignere arthriticum, phthisicum procreare phthisicum, ex Lue Venerea laborante generari etiam filium foetida hac labe conspurcatum; quibus si vulnera tendinum infliguntur, semper gravius decumbent & symptomata tam concomitantia quam supervenientia magis periculosa quoque erunt.

§. XX.

Ad causas mediatas sed remotiores spectant res nonnaturales vulgo dictæ, inter quas occurrit I. *Aër*, qui non solum si diversis particulis noxiis refertus, nebulosus, nimis calidus aut abdita ratione loci epidemica inquinatus est, sed & virtute sua elastica vulnera multum mutare potest, cum primis in genere nervoso; acces-

H h h h h

sione

sione enim sua humores in fermentationem agit continuam, quam temper sequitur acor vitiosus, omnibus vulneribus communis. Pariter prout climatum ratione variat, etiam in uno loco facilius quam in altero curari solent; notarunt enim jamdiu Autores, quod e. g. vulnera capitis Florentiæ plerisque sint lethalia, ut *Vidus Vi-
dius lib. 6. de curat. morbor. cap. 90.* testatur, qui causam dicit aërem frigidum^{pat}, tenuem: Pisis vero & Lugduni paucos ex iis interire, cum cœlum ibi sit crassius, & *Amat. Lusit. Cent. 5. Curat. 100.* dicit, Florentiæ & Bononiæ capitis vulnera esse periculosa, non ita Ragusæ, & *Ambros. Paræus* ait, Luteriæ quam Avenioni eadem esse difficiliora, quæ meo quidem iudicio varietatem aëris arguunt: sine dubio etiã hæ mutationes circa læsiones tendinum acciderent, si modo accuratius observaretur. Sic & aër seu adstantium halitus emissus nonnunquam est nocivus, si labia vulneris attingit; hinc accuratiores Chirurghi in deligatione halitum temper aliorum efflant & à vulneribus vitandum suadent, nec potui deditos & inebriatos admittunt, propter acorem quem plerumque spirant. Non parum alteratur ex siderum imprimis Lunæ motu: constat enim observationibus, secundum phases lunæ, affectus cerebri, nervorum & partium nervosarum in sensu ac motu consistentes, plus minus remitti, & ex læsione partium fibrosarum talem peculiarem in iisdem remanere sensum, ut ægri percipiant mutationes temporum, sanis non perceptibiles. Certum quoque est, sub Lunæ incremento expandi quasi & turgere magis. M. S. indeque reliquos ejus succos: hinc forsan fit, quod illi, quibus futura tendinum facta est, roties, quoties tempestatum mutationes ingruunt, in antiquo vulneris loco dolorem percipiant quodammodo podagræ similem; huc referri possunt regiones sub climatibus calidioribus, sub Zona torrida, ubi aër subtilior & magis elasticus humoribus corporis nostri majorem inducit turgescentiam, consolidationi vulnorum plane contrariam: nec non loca maritima & metallifodiæ, quæ peregrinis & corrosivis eorum effluviis varias humoribus labes inurunt, cum primis ultimæ, quæ sæpissime paralyfin, arthritidem

& plura morborum inducunt genera. II. *Cibus & Potus*, quatenus nempe legitima quantitate iustoque tempore non assumuntur; vitiantur enim quam maxime ex illis corporis digestiones, indeque plus minus alteratur M. S., eo vitiosior & magis degener redditur humor nutritius, ut ea de causa nunc facilius nunc difficilius partes læsa consolidentur. Majores autem causat lacrymas potus, præsertim vinum & plura potulenta generosiora, non quod nimium calefaciant, sed quod eorum acore intrinseco toti nervoso generi inimica sint, ut in ebriis quotidie videre est: quare non male eorum usus interdicitur, quia acidum vulnere magis exinde augetur. III. *Somnus & Vigilia*: de excessu prioris rari questus, nisi à causa externa excitetur; sed potius de vigiliis continuis, quas insignis partium læsarum dolor inducit; magno impedimento sunt curationi, quia exinde sanguinis intestinus & progressivus motus citiores fiunt, per consequens spiritus animales inordinatim nervos influentes deliria motusque convulsivos producant, quibus non raro Epilepsia succedit. IV. *Motus & Quies*, quorum defectus & excessus hic locorum solummodo accusantur: quies equidem major concedi potest in hisce vulneribus, præsertim ubi tendines in totum dissecti futura conjuncti iterum sunt, attamen motus requiritur conveniens, moderatus & nonnunquam repetitus, cum primis circa finem curationis, ne membrum, quod incurvatum esse debet, incurvatum maneat, ut sæpius contingere solet. V. *Retenta & Excreta*, quæ circa hæc vulnera mira exhibent schemata; sic videmus quotidie, ex suppressione menstruorum & hamorrhoidum non minus ac omnia naturalia à statu debito declinare; illa enim difficillime sanantur & sæpius in ulcera cacoëthica degenerant, quia impedito eorum fluxu ordinario M. S. variis particulis heterogeneis aggravatur, quæ acorem vulneris pejorem indies reddendo multorum symptomatum supervenièntium causæ existunt. Alvus adstricta & insensibilis transpiratio haud bene procedens plerumque non attenduntur, cum tamen plurium malorum autores sint, cum primis cir-

ca genus nervosum, quod facilius aliis mala ex iis provenientia suscipit; sufficit enim in hocce vis minima damni, secus ac in cæteris corporis partibus, ut ingentia & horrenda phænomena exinde oriantur. Nunc incertus hæreo, utrum retenta an vero excreta principem locum obtineant? si enim non majorem, eandem tamen tragœdiam ludunt: largiori quippe sanguinis profusione omne partis vulneratæ nutrimentum absumitur, calor innatus maxime debilitatur, viresque tam necessariæ omnino tolluntur; nam impossibile est, ut accedente dysenteria, diarrhœa, sudoribus immodicis, nimio menstruorum & hæmorrhoidum fluxu, gonorrhœa diuturniori homo superstes diutius maneat. Ut unum exemplum adducamus, observationes nobis reliquit duas *Hildanus* de juvene quodam, nervi vulnere afflicto, qui, cum nimis cito congressum matrimonialem celebrare voluerit, renuente uxore citra coitum semen emisit, sed quarto post die obiit, *vid. Cent. 1. obs. 22.* De alio, qui, vulnere capitis cicatrice penè obducto, rem cum scorto habuit, symptomata priora singulis momentis ingravescentia & nullis cedentia remediis quarto die libidinosum hunc extinxerunt. *vid. l. c. obs. 19.* VI. *Animi affectus*, quorum magna vis est in alterando universo corpore; docet enim experientia, morbos fuisse inductos & curatos mediantibus hisce, imò repentinam mortem insecutam: quare etiam inter alia in curatione horum vulnervm omnes facietie prohibentur, ne ægrotus in nimium risum exsolutus consolidationem vulneris impediat, cum illo major humorum affluxus sæpius excitetur eoque vulnervm coitio prohibeatur *vid. Hildan. l. c. obs. 23.* Pueris, qui nonnunquam appetitu inordinato gaudent, noxia etiam aliquoties concedenda sunt, ne ex eorum recusatione fletus fiat, qui maxime illis nocet, & ne pejora succedant incommoda, ut benè monuit *Fallopivs tract. de Vulnerv. in genere cap. 16.* Ira autem omnium passionum ferocissima est, & fecundissima infinitorum malorum mater: ex ea quendam in capite vulneratum è vita decedisse, & arteriam vulneratam & jam penè sanatam, denuo ma-

gno

gno cum periculo ruptam esse, vid. *Hildan. l. c.* Qui plura de his desiderat, consulat *Cartesium*.

§. XXI.

Superioribus annecti queunt Causæ p. n. e. g. Vitium corporis cachecticum, Venereum, scorbuticum, quod pro vario salium eminentium statu conditionem horum vulnerum varie pervertit; eorum enim culpa acrimonia, quæ jam in vulneribus est, major fit, humores, etiam si sint melioris notæ, ab eadem pedetentim inficiuntur; nec laudabilis sanguis, sed lymphæ quædam corrupta, acerrima, vasa sua trajicit; hinc vulnera minima, quæ in corporibus bene constitutis proprio nisu consolidantur, in cachecticis cæterisque difficillime sanantur, quanquam partibus carneis solummodo sint inflicta. Taceo tendinosas, quarum læsiones in hisce subjectis mortem sæpe afferunt. Huc referri possunt arma veneno infecta, morsus animalium ira concitatorum: nam omnis feræ morsus sec: *Celsus* habet quoddam virus, adeo ut etiam hominis morsus sub iræ fervore impressus non excipi debeat. Semper ex his armis cum virulento seu caustico quodam succo imbutis maligna indoles, & acres fermentescibiles particule & effluvia labis vulnerum affricantur, fermentescendo omnem lympham omnesque humores partem illam alluentes, quam brevissime corrumpunt in saniem ejusmodi virulentam, quæ reliquæ. Mæ Sæ idem contagium, nisi citius occurratur, communicat & affigit, quod haud difficulter accidit, cum plerumque hisce venenis adsit præternaturalis quædam expansio & visciditas, quæ simul juncta sanguinem quam maxime inficiunt, ipsa vero illa venena lento gradu, etiam si optima antidota nonnunquam propinentur, e corpore ejiciuntur: plerumque tamen ideam quandam venenosam sanguini cæterisque humoribus adhuc infixam relinquunt, cum primis in hominibus rarioris texturæ.

§. XXII.

Differentiæ horum vulnerum desumuntur ab ipso vulnerationis modo, à vulneris situ, figura, existentia, ab adjunctis & supervenientibus symptomatibus, qualitate, eventu &c. sic inter læsiones tendinum sine dubio primum obtinet locum Punctura, quæ est continui solutio facta à re tenui & acuta, v. g. acu, pugione, stylo, scalpello, spina, festuca, ab ictu animalis; vocatur & perforatio, quæ iterum distinguitur in cœcam & apertam: sub priori intelligendo, quæ fit instrumento valde tenui, quod, cum vulnus minimum & vix aut non conspicuum infligat, exitum saniel subtus conclusæ non permittit, aut è qua nihil expirat aut sensibilibus evacuat. Secunda autem prima amplior est & prioribus caret impedimenti, quæ duæ puncturæ rursus aut venenatæ, aut veneni expertes sunt. Illam sequitur non minus formidabilis incisio transversalis, non illa totalis, qua totum tendinis corpus plane abscinditur: sub eodem sed paululum diverso vexillo militat Incisio per directum s. secundum longitudinem. De Ruptione & Contusione nulla jam verba facturi sumus. Differentia ratione situs deprompta cum primis in vulneribus musculorum observari potest, ut sciamus, an scilicet vulnus inflictum sit ejus capiti, an ventri, an fini? aliud est internum, quod videri non potest, aliud externum, quod sensibus patet, ut in punctura cœca; si enim externam spectes faciem, dixeris sapius, nullam factam esse læsionem, cum interim maximum periculum subsit & anguis lateat in herba: aliud vulnus in sinistra, aliud in antica, aliud in postica parte & sic porro. Quæ à vulneris figura hauritur differentia, nec illa emolumento caret: curationem enim non leviter variant vulnera transversa & quæ secundum longitudinem facta sunt: nec minus orbicularia & rotunda, quæ tardius sanantur, quia partes ejus à se invicem longius absunt ideoque difficilius coeunt, nam plerumque ex ejusmodi vulneribus inscitia & sordities Chirurghi fistulas producit sæpe insanabiles. Ratione existentia vel simplex est, quod solitarium & cum alio affectu minime sociatum: vel compositum, quod cum alio eoque uno
aut

aut pluribus conjunctum est. Coincidit cum hac differentia, quæ fluit ab adjunctis & supervenientibus symptomatibus, eo nomine in considerationem veniens, quoniam variis affectus illis associati breviorē vel diuturniorē promittunt curationem, aut, quod haud raro accidit, brevi temporis spatio vel uno ictu spem illius abrumpunt, superveniente nimirum morte. Quæ à qualitate depromitur differentia, posset cum illa, quæ de figura agit, commodè conjungi, addendo solum, quod hæc nobis monstret, an vulnus venenato instrumento factum fuerit, nec ne? quod curam mirum in modum variat. Differentia ab eventu nobis indicat, num vulnus lethale sit aut salutare: si sanabile, an citò & facile possit curari, vel curatio diutius protrahatur? de quibus in prognosticis plura.

§. XXIII.

Ut in omnibus affectibus signa diagnostica nobis aperiunt, quænam morbus iis associetur, sic & idem hic locum invenit. Signis equidem vulnus per se non opus habet, quia sensibus manifestum est; attamen etsi sensui patet, quis in curâ locus sit vulneratus, si equidem vulnus ad interiora penetret, haud ita obvium est, quænam partes intus vulneratæ sunt. Quare consultum duximus, in hoc §. illa tradere, quæ certo possunt evincere, læsionem tendinum aut nervorum factam esse. Sic fieri non potest, ut statim post V. S. probe administratam varia & quidem horrenda symptomata ictu oculi citius oriantur, è contra ex V. S. tremula manu, imprudenter & negligentet instituta varia & atrocia irruere, singulis diebus observatur, quæ rei & perito & imperito maximum incutiunt terrorem. Cognoscuntur ex loci vulnerati consideratione & ex anatomicæ, quæ docet, ubi tendines membræ inserantur: præterea ex ratione doloris & partis actione læsa. Statim post inflictum vulnus dolor adest acerbissimus, qui paulo post comites habet affluxum humorum, qui totum membrum in tumorem extollunt, & inflam-

matio.

mationem, quæ ex humoribus extravasatis jam acrioribus redditis & majori eorum motu producuntur: inflammatio si major fiat, exoriuntur varii motus convulsivi, deliria, aliue affectus, genus nervosum infestantes: pro majori etiam læsione sensus & motus periclitantur ægri; ad minimum in hisce vulneribus stupor molestus veluti symptoma inseparabile esse consuevit & prout major fuerit stupor vel integra *ἀνοησία*, eo maiorem quoque læsionem adesse, argumento est. Superveniunt febres magnis cum rigoribus, quæ aliquando remittunt, aliquando repetunt; sed quando adsunt, semper rigorem habent conjunctum: in nonnullis observantur vomitus, lipothymia, cum primis ubi nervi infimul læsi sunt, qui ex consensu cum aliis, Ventriculum, Intestina &c. ingredientibus, symptomata hæc producunt. Ab initio serosum & crudum quid effluit, etiamsi omnia recte & ad votum succedant: quapropter ex solo isto signo synoviam adesse nondum judicandum est, donec & alia advenerint, cum primis sequentis: circa tertium quartumve diem pars affecta tumescit & labia vulneris ut plurimum & fere in omnibus elevantur, in aliquibus tamen contrahuntur, eodem quoque tempore propter inflammationem ex irruentium humorum copia exortam æger vapores quosdam calidos, fliegende hitze, ex ipsa parte læsa sursum ascendentes percipit: Vulnus fere semper carne quadam spongiosa & ex pallido livesciente repletum observatur. Præcipua ex hisce & ex quibus solum judicare possumus tendinem læsum esse, sunt dolor intensissimus, tumor, motus & sensus difficultas & haud raro convulsiones. Venenata ab aliis minus venenatis facile cognoscuntur: si namque ab animalibus inflicta sit, ex ægri relatione patet; verum si ex armorum quodam genere factum, non à priori, sed à posteriori dignoscitur & quidem ex eo, quod in loco vulnerato dolor major sit, quod partis color naturalis mutetur & in lividum ac nigrum degeneret, quibus mox symptomata præter rationem vulneris graviora sequuntur, ut sunt, in toto corpore nunc ardor, nunc obstupescencia, præcordiorum angustia, cephalalagia, faucium siccitas, fitis

fitis maxima, cordis palpitatio, interdum & tremores & lipothymia percipiuntur. Hæc tamen plurima alia pro veneni cujuscunque natura subsequuntur symptomata; si autem venenum jam altiores egit radices, hydrophobia quoque locia est & idea quædam specialis actionum animali venenato competentium se prodit. Hæc omnia in omnibus locum non habent, sed pro subjectorum varietate etiam variant, ut Hippocr. jam diu annotavit II. prædictor. Sect. XIX. *multum, inquit, differt corporis ipsius hominis structura, aliquando enim neque febricitat, neque inflammatur sauciatus, aliquando etiam citra causam febricitat & aliqua corporis pars omnino inflammatur.*

§. XXIV.

Verissimum est effatum Hippocr. l. c. Sect. II. *Nulla mihi videtur esse difficultas prædicendi, si quis circa talia studium ac curam adhiberi velit.* Ut ad nostrum thema id applicemus: ex ipsa facie horum vulnerum, ab omni ævo periculosa habita sunt, & quidem magis à Veteribus, quam à Recentioribus, quanquam ad unum omnes conveniant, difficillimæ esse curationis: propter gravissima symptomata, quæ inferunt, cum primis si in ineptorum Chirurgorum manus incidant; si enim vel maxime nullum vitæ periculum metui debeat, attamen partium læsarum motus valde periclitatur; etenim juxta Hippocr. Coac. prænot. Sect. III. *plerumque claudi sunt, quibus nervi crassi vulnerantur: & si obliqui vulnerantur præsertim, & si musculorum capita, maxime in femoribus.* Videtur autem ex sequentibus, per nervos crassos intellexisse musculorum tendines extantes. Inconcussa etiam veritate constat illud Hipp. l. c. Sect. XIX. *moriuntur homines ab omnis generis vulneribus, quia vulnus secundum Medici & Chirurgi judicium potest esse salutare, & tamen vulneratus, vel ob morbosam corporis constitutionem, vel ob varias internas læsiones, nobis non compertas, vel alias causas supervenientes moritur: una enim circumstantia nonnunquam vulnera insigniter variat.* Sic etiam si quoad magnitudinem nullo modo consideratur, respectu tamen partis læsæ

potest esse ut plurimum vel absolute lethale. Itaque Vulnera tendinum minus periculosa pronunciamus vulneribus nervorum, quatenus nempe substantia à nervis non parum differunt, nec tanto sensu gaudent, nec consensus cum cerebro tantus est: punctura vero eorum eadem fere symptomata producit, quam Nervorum, convulsionem nempe, delirium &c. præsertim quando caro & cutis collabuntur. Quare autem minimum vulnusculum magis metuumendum sit, quàm reliqua, etiamsi maxima, disquisitionem requirit; ea mihi videtur ratio, quod solutâ unitate ipsius membranæ, tendinem vel nervum cingentis, humores statim extravasentur, nec amplius in eorum alveolos recipi possint; ideò à stagnatione eorum & ab externo accedente aëre qualitas eorum valde immutatur, acriores fiunt, longiori morâ virulentiam acquirunt & continuo ob denegatum exitum partes vellicant nervosas; hinc spiritus animales in majorem & inordinatum acti motum convulsionis & delirii auctores sunt sanguinemque ad partem læsam violentius adigunt, unde inflammationes solito majores. Quam facillime etiam humores conclusi varios agunt cuniculos, quia ista acredo medicamentis temperari non potest, vulnusculi enim angustia illorum introitum præpedit; nec rarò gangræna & sphacelus, quem nervi citò suscipiunt, ex majori nempe corruptione succedit. Punctura quæ infligitur, dum in apertione cadaverum occupati sumus, semper periculosior est; quapropter ob jam memorata accidentia quoad periculum primum locum obtinet, cui quam proxime accedit tendinis transversa sectio partialis, quæ quidem eadem symptomata afferre potest, quæ punctura; fibræ enim à spiritibus majori copiâ & vi irruentibus fortius tenduntur & læsis alteris per consequens majorem inferunt dolorem, cui ob spirituum motum turbatum, per nervos cerebro communicatum convulsionem & deliria fere semper associantur, aliudque malum, motus nempe debilitas reliquis adstat. Humores quoque impetuosius affluunt, qui curationem valde retardant & quorum largiorem profusionem atrophia & marasmus sequitur plenarius. Si tendo secundum longitudi
tudi

rudinem vulneratus est, feliciorem spondet curationem. *Hippocr. prædict. lib. IF. Sect. 24.* Si vero, inquit, ambiguum fuerit de nervis, quomodo se habeant, siquidem fuerit acutum telum, quod rectum vulnus fecit, melius est obliquo. Si in totum sit discissus, tantum equidem periculum non affert, nec convulsionis ullus metus: attamen aliud malum subsequitur, partis nimirum, in quam inferitur, motus plane aboletur & tollitur. *Hippocr. l. c. vulnera in articulis, quæ quidem magna sunt & nervos conjungentes penitus præsecant, clarum est, quod claudos efficiant.* Vid. quoque *Galenus de Mot. muscul. lib. 1. cap. 1.* Motus restitutionem Veteres non crediderunt, quia obstat *Hippocr. doctrina & autoritas*, qui dicit VI. Aph. 19. *Nervus præcisus ac dissectus neque augetur neque coalescit*; id quod tamen cum grano salis intelligendum esse arbitror. Nam experientia Chirurgica tunc temporis tanta non fuit, cum primis circa operationes efficaciores, ut ex illa hujus dicti infirmitatem observare potuissent: è contrario hodierna satis satisque quotidianis & felici successu institutis operationibus hac in parte certiores nos reddidit; num autem tendinum discissorum reunio fiat vel proximiori & mutuo ipsius ad invicem contactu, vel alio accedente corpore intermedio, nondum liquet; quanquam potius à posterioris sententiæ partibus steterim. Hinc superius *Hippocratis* dictum adhuc defendi potest, quia forsitan eodem indigitare voluit, tendines præcisos ope propriæ substantiæ non posse coalescere, aliudque quod interveniat, requiri. Symptomata concomitantia mirum quantum prognosin variant, cum ex eorum majori & minori numero vulneris curatio facilis vel difficilis judicetur. Inter ea sine dubio excellit Convulsio, quæ secundum V. Aph. 2. lethalis est: pro lethali forsitan periculosum intelligit, non quod ex necessitate semper mortem afferat: sed quod crebrò admodum mortem præcedat: ejus etenim præsentia in vulnere non minus quam in aliis morbis fere semper mortis nuncia est; ideò in alio loco, *Coac. prænot. Sect. 3. §. 382.* quasi in correctionem præcedentis dicit, quod convulsio accedens ex vulnere mala sit, quæ pejor evadit,

si majus sanguinis profluvium præcesserit *V. Aph. 3.* quibus delirium si associetur, majus inde concipitur periculum. Lipothymia crebriores si superveniunt, mali ominis habentur: denotant enim spirituum animalium parciores influxum & vires maxime debilitatas, quarum defectu partis affectæ debitus calor sufflamina-
tur, qui plura mala habet pedisequa. Diarrhoea & Vomitus si in-
cidunt symptomatice, peioris fere notæ sunt prioribus: sæpius enim beneficio eorum ipsa vita ejicitur: ut plurimum autem Vires maxi-
me exinde concidunt, vid. *Coac. prænot. Sect. 3. 3. §. 383.* Inflam-
matio præsertim hic consideranda est, mediante enim illâ pluri-
ma, quæ superius nominavimus, symptomata vulneribus tendi-
num superveniunt. Si maiori vulnere assistat major inflammatio,
cum primis si diutius non duraverit, noli nimium expavescere: Sin
autem major parvo accedat, malum signum habeto, vid. *Barbette.*
Si brevi post inflammationem vulnus colorem pallidum & lividum
contraxerit, magnum subest periculum. Si tumor vel elevatio p.
n. circa partem vulneratam non adsit, malum pronuntiatur signum:
denotat enim, quod humores, qui ex dolore & inflammatione ad
partem affectam alias protruduntur, per metastasin in alium locum,
nobiliorem nonnunquam, inciderint, *V. Aph. 66.* Sin autem subito
sine ulla causa evidente, ut ex medicamentis topicis, ex purgatione,
ex V.S. evanescat in aliam partem translatus, plerumque sequun-
tur convulsio, delirium, pleuritis, dysenteria, pro vario situ par-
tium & membrorum quæ occupavit. Sæpe etiam fieri solet, quod
citius omnia symptomata remittere videantur, magno ægri cum
solamine: attamen tum versatur in statu periculosissimo: repente
enim dein recrudescunt, & hominem quasi inopinatò è medio tol-
lunt. Febris ut plurimum adest vulneraria, quæ si pro ratione
lesionis major sit & longiori tempore quam inflammatio & suppu-
ratio durant, invadat, vel delirium inferat, mala est. Omnia
tendinum vulnera si infliguntur corporibus diuturniori morbo e-
maciatis, morbofo habitu præditis vel alio affectu graviore detentis,
semper majus denuntiant periculum, quoniam eorum humores

magis vel minus corrupti semper parti læsæ particulas quasdam malignas suppeditant, quæ curationem valde difficilem reddunt, si non impossibilem: præsertim scorbuticis, hecticis, Lue Venerea laborantibus, cacochymicis, quibus parva vulnera difficulter sunt sanabilia, sæpius insanabilia; & tanti faciendus morbosus corporis habitus, ut non solum in mediocribus sed & in minimis maxima ejus ratio sit habenda, cum facile ex ejus culpa vulnus minimum & salutare alioquin posset pravitatem contrahere, ex qua deinceps ægrum perire facillimum est. In adultis & decrepitis difficulter vel nunquam sanantur, quia eorum partes jam magis rigida & exsiccata sunt, sanguis quoque alimento suo in totum fere privatus, quique parum ad agglutinationem aptus videtur: è contra in pueris & junioribus brevius curationis spatium requiritur, carnes & fibræ eorum sunt magis flexiles, & sanguis dulcior adque consolidationem aptior, ut §. XX. diximus: sed id incommodi etiam hisce familiare est, ut propter humidum & calidum corporis temperamentum citius corruptiones & putredines vulneribus subsequantur. Ratione aëris ambientis hæ læsiones insigniter variant: sic tempore vernali facilius sanantur, quam æstate aut hyeme. Vulnera hæc si ab animalibus venenatis, ab armis veneno imbutis, inflata fuerint, ut plurimum funestum eventum habere solent, tum quia eodem momento Mæ. Sæ. venenum communicatur, tum quoniam ex ejus infectione gravissima inducuntur symptomata, quæ citò mortem afferunt horrendam; sæpius enim ex contemptu & negligentia ejusmodi vulnera curantur, nihilque quod in principio metuendum sit, relinquunt, sed successu temporis, satis producto sæpius, novæ oboriuntur lacrymæ, quæ prioribus longe graviores sunt & haud rarò lethales, nisi tempestive occurratur. Synoviarum fluxus diuturnior maxime, periculosus est: etenim præter id, quod consolidationem impediat, plerumque etiam atrophiam & marasimum inducit, cum omne omnium partium nutrimentum per hæc vias excernatur. Quod si nimis citò curetur, sequi solent intumescencia, inflammatio tanta, ut gangrænam minetur, febris

continua & ardentissima, capitis & lumborum dolor maximus, sitis inextinguibilis, nausea, eructationes, cibi fastidium, inquietudines, vigiliæ, lipothymia, magna virium prostratio, hydrops, icterus &c. plurima ex antecedentibus ꝑ. huc referri possunt, & L. B. ad eruditum *Bohni* tractatum *de renuntiatione vulnerum* remittimus.

XXV,

Ex antecedentibus jam constabit difficiliorem horum vulnerum esse curationem, quatenus nempe iis plurima adjunguntur symptomata, quæ in reliquis plane non obviam veniunt; auxilia tamen satis efficacia superesse, quotidiana & felicissima demonstrat experientia. Differt autem curatio ab aliorum vulnerum curatione, propterea, quod illa diutius aperta servanda sint, hæc autem citiorem permittant consolidationem. Cum igitur in hisce vulneribus dolor valde molestus sit & inflammatio urgeat, præ cæteris conandum est, ut ille leniatur, hæc autem mitigetur: id quod unâ fieri potest fidelia, in usum nempe vocando V. S. quæ adeo conducit, ut ab ea fere oporteat curationem auspicari, nisi alia adsint contraindiantia, ætas nimirum, viresque magis debiles; impossibile enim est, imò perniciosissimum, vigentibus symptomatibus, quæ nonnunquam totam ad se trahunt medelam, continui solutionis curam moliri. Non tamen sequeretur *Fallopium*, qui consulit, ut Vena secetur etiam ad animi deliquium usque, quia ex majori evacuatione sequitur major refrigeratio, hinc minor inflammatio. Medicamenta semper adhibenda sunt calida & quæ sunt partium tenuium, penetrantium: illa enim, quæ partibus carnosis conveniunt, huc non quadrant, nisi in fine, ubi jam tendine in integrum restituto, integumenta corporis solummodo agglutinanda restituant. In genere etiam conducunt nervina, tam interna quam externa, ut sic vi unitâ, quæ semper fortior est, huic malo occurratur; præcavemus enim hisce medicamentis motus spasmodicos, convulsiones, deliria, imo ob liberiores Spirituum influxum tonum partis læsæ conservamus & ad hostem expellendum magis aptum

ptum reddimus. Pro tendinis quomodocunque vulnerati curatione & symptomatum inhibitione totum membrum affectum ad nervorum principium usque inungendum ol. lumbr. vigorato cum ol. lavend. destill. quod hoc in casu excellit, vel ol. salv. succin. aut similibus. Similiter inungi potest seq. ungt. ℥. ol. lumbr. vulpin. axung. hom. ana. ℥j succ. lumbr. terr. ℥ss. M. Ex antimonio certa encheirisi parari solet balsamū elegantissimum, coloris sanguinei & odoris suavissimi, paucis adhuc notum: pptio autem talis est: extrahitur ex scoriis regul. antimon. cum sale alcalino fixo paratis, mediante aquā sal sulphureum, dum solutio filtrata leni calore inspissatur, hujus salis ℥, ℥j. cui ol. junip. menth. anis. ana. ℥ij superfunduntur, add. sp. vini rectific. ℥j. hæc invicem probe mixta induntur retortæ vitreæ & leni arenæ calore digestio per 12. horas instituitur, ita, ut forsan ℥j. olei exstillet: deprehenditur sic in retorta balsamum, sanguinis instar rubicundum, paulo crassius, non ingrati saporis quod externe vulnera citissime sanat; convenientissimū autem est læsionibus partium nervosarum ac tendinosarum, à quibus periculosa avertere solet symptomata. *Aquapendens* ab Hispano quodam Sacerdote descriptionem medicamenti præstantissimi accepit, quod ad partium nervosarum vulnera imprimis commendat, qui ipsi retulit, non licere in Hispania hoc medicamentum componere, quod homines ejus viribus confisi facile digladiantur inque arenam descendant. pptionem & utendi modum vid. in *operat. chirurg. part. 2. cap. 1.* Quaslibet jam læsionis species ordine aggredimur.

XXVI.

Tendo igitur si puncturâ vulneratus fuerit, considerandum, num vel cæca sit vel aperta. In priori, quia sanies collecta non effluere, nec medicamenti vis ad locum pervenire potest, opus est, ut vulnus dilatetur per sectionem cutis & carnis usque ad ipsum tendinem, cavendo tamen, ne cultro tangatur, postea medicamenta jamjam nominanda in usum vocanda sunt. At punctura si aperta sit, latius quoque, si necessitas requirit, incidenda, patens autem

autem servare debet vulnus non turundis, nisi extrema necessitas id postulet, illicò enim dolor exacerbatur; tunc imponenda sunt medicamenta potentia & actu calida leniterque siccantia, qualia sunt Terebinthina, Gumm. elemi, tacamahac. caran. Opobalsamum, quod *Alpinus* valde extollit *de plant. Ægypt. p. m. 56.* Bals. Copaiv. Peruv. Tolutan. Sulphur. ol. ceræ, succin. lavend. sabin. Philosoph. laurin. tereb. Spir. Vini & similia. Etenim in hisce vulneribus, ubi jam nervus vel tendo denudatus est, nec unguenta nec olea pinguiora unquam admovenda sunt, quippe vehementem mox excitare solent inflammationem. *Galenus* jam piscatoribus, qui continuo à spinis piscium lædebantur, tanquam singulare excogitavit remedium Terebinthinam, quam calide vulnere injiciebat. Inprimis autem ejus ol. dest. omnibus fere palmam præripit, si calidum instilletur, vel ejus loco ol. ceræ in usum vocetur, quibus alia adhuc possunt addi. e. g. ℞. ol. tereb. dest. ʒj. sp. Vin. ʒj. camphor. ʒss. M. quæ commode puncturæ instillantur. Est unicum fere remedium Chirurgis hodiernis usitatum quod præcalide vulnere imponunt, superimpositis defensivo quodam & fomento ex variis herbis nervinis & confortantibus confiato. Hac methodo *Paræus* Carolum IX. Regem Galliæ curavit, instillato sc. in vulnus fervente ol. tereb. cum sp. Vin. & applicato super totum brachium Empl. diapalmæo in aceto & ol. rosac. dissoluto, obvolvâ insuper fascia expulsiva, quæ à carpo ducto initio in summum humeri articulum definebat. Ut melior sequatur effectus, post instillatum ol. tereb. fervidum, linteam eo imbutum spatulæ cujusdam extremo alligari potest, quo aliquoties contingenda non modo vulneris superficies, sed & intimæ ejus partes. Circa hæc medicamenta *Nuckius* monet, ut linteam carptum iisdem madidum admoveatur spatulæque ferrea ignita tamdiu comprimatur, quamdiu patiens id ferre poterit, eo fine ut intimius penetrent; sequentia idem præscribit ℞. ol. tereb. hyper. ana ʒvj. M. vel ℞. ol. cer. ij. hyper. sp. Vin. ana. ʒiʒ. Euphorb. ʒiʒ. M. vel ℞. Tereb. ʒj. ol. cer. ʒj. Vitell. ou. N. j. Mell. ʒss. M. Non minores vires obtinent lumbricallia

lia, quæ optima nervis læsis præbent solamina, qua ratione ol. hyperic. lumbricatum præstans est remedium, quod *Musitano* sic paratur. ℞. Summit. hyper. florent. Mj ol. comm. lib. vj. hisce probe invicem digestis postea add. Tereb. lib. i. lumbr. psat. ℥iij. croc. parum M. non solum mitigant sed & sanant vulnera nervosa, imò dissectos tendines glutinant, si aq. lumbr. calefacta ac gossypio excepta calentiaque vulneribus immersa quotidie renoventur, ut vult *Smetius in Miscellan.* p. 235. qui etiam B. P. miræ facultatis esse dicit, p. m. 502. Laudat quoque *Fallopianus* ol. suum hyperic. magistrale, quod lumbricos recipit & seqq. modo componitur: ℞. Tereb. clar. ℥ii. ol. tereb. ℥iij. ros. compl. ℥iv. verum. terrest. lotor. gum vino malvat. ℥iij. rub. tinctor ℥ii. sem. & fl. hyper. Mj. rorismar. centaur. min. millefol. ana, mss. sulph. viv. ℥ss. M. *Helmontius* tanquam specificum in hisce vulneribus aurium cerumen commendat, cui addi potest B. P. vel sulphur. ol. nuc. jugland. expr. vel ol. sem. hyper. si non nihil inspissatur in formam Ungti, dat balsamum s. linimentum egregium, nulli æquiparandum: vim enim abstergendi possidet iste mucus, nec finit aliquid crescere in pus, vid. *Ettmullerus*. Pro specifico *Galenus* usus est Euphorbio, quod & hoc tempore apud nonnullos magni pretii habetur: parant ex eo varias medicamentorum formulas, e. g. ℞. Euphorb. ℥j. Resin. tereb. ℥ss. Cerae parum. M. F. Ungt. calide applicandum. Illo lib. 5. M. M. hoc modo utitur. ℞. Euphorb. ℥j. ol. comm. ℥xij. Cerae ℥iij. *Fallopianus* id valde extollit & in tendinis punctura sacra anchoram appellat. Ol. infusionis fl. sambuc. cum experientia laudat *Blochviti- us in anat. samb. cap. 13. p. m. 278.* Ol. ex juglandibus & Empl. Apostol. conducere ait *Rulandus in Med. Pract. rec. & nov.* Confect. alkerm. commendat *Pauli in quadrip. p. 69.* Hisce & similibus remediis vulnus tamdiu omni diligentia tractandum est, donec indies majus salutis indicium affulgeat, id quod ex doloris sedatione aliorumque symptomatum imminutione dignoscitur. Non autem interim alia negligenda sunt, quæ do-

loribus & inflammationi prospiciunt. Ad dolorem sedandum Cataplasma ex micâ panis, lacte & croci tantillo parti affectæ utiliter applicatur, vel additis quibusdam anodynis felicius consequimur. ℞. Mic. pan. alb. ℥ss. farin. alth. ℥i℥. fl. chamom. aneth. ana. Miß. Vitell. ov. N. j. coq. in lacte dulc. ad mollitiem & F. catapl. Quodsi dolor nondum remittat & magna insuper adsit inflammatio, hoc vel simile præter V. S. adhibeatur: ℞. Mic. pan. alb. ℥ss. farin. hord. ℥ij. fol. scord. rut. flor. sambuc. ana. ℥i. summit. absinth. ℥ß. M. F. pulv. ex eoque cum l. q. vini Gall. & lact. dulc. Catapl. Non negligenda sunt empl. defensiva, quæ affluxum humorum nimium retardant & moderatâ refrigeratione inflammationes arcent. Finita curatione ipsius tendinis allaborandum est, ut carne restitutâ vulnus cicatrice recludatur, in quem finem sarcotica, ut thus, aristot. rôrund. varia balsama nativa & gummata conveniunt, quæ omnia si vi magis adstrictivâ prædita sint, epulotica evadunt & cicatrice vulnus obducunt. Laudant plerique ad carnem inducendam Bals. *Vigonis*, quod tale est: ℞. ol. rosar. omphac. ana. ℥j. ol. tereb. ℥iij. succ. plantag. ℥ß. sem. hyper. aliquantulum contriti Miß. rut. ppt: ℥iij. calc. decies lot. cum aq. plantag. ℥ii. antimonium ℥i sevi hircin. & vitulin. ana. ℥v. verm. terrestr. cum vino lotor. ℥i℥. bulliant omnia simul dentâ tutia, in cyarho decoct. hord. ad consumt. aq. & vini, colentur & rursus igni admoveantur, add. tutiam & F. lixim. cum cera alb. & croc. ℥ß. M. Supervacaneum arbitramur varias formulas digestivorum, mundificantium, sarcoticorum transcribere, quas ipse L. B. invenire poterit apud omnes Scriptores Chirurgicos. | Quodsi omnibus hisce scopum nostrum non attingamus, ægerque in pectus quotidie ruat, ob symptomatum partim atrocitatem continuam, partim ob gangrænæ, marasmi aliorumque metum, melius erit, ut difficiliorem curationem, nonnunquam etiam mortem, antevertamus, tendinem nempe in totum disseccando, quo fiat, ut mala præcaveantur imminencia. Nam

Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus

Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

Non enim refert ancipitem & ultimam hanc operationem instituire, quia satius est, ut unum saltem membrum pereat quam totus homo; & quanquam dubia sit, alio tamen modo, inferius tradendo curationem aggredi possumus, non sine feliciore successu. In punctura insectorum, quæ sæpius ne lynceo quidem observabilis est, illicò imponatur plumaceolum sequenti medicamento madefactum; ℞. ol. tereb. Sp. vin. ana pj. ol. ceræ. in quo aliquid euphorb. solut. pij. M. huic superimponatur aliud siccum, mox spatula ignita, aut stylo planiori applicato, ut calor & vis mixturæ ad interiora læsa deferatur; hac inustione peracta, plumaceolum Ungt. Basilic. inunctum, priori remoto, admoveatur, hinc Empl. stictic. *Paracels.* imo toti membro ceratum *Vigonis*, aceto, aqua, & Sp. Vini calefactis madidum applicetur, cura debita habita deligationis convenientis, ope fasciarum eodem liquore madefactarum peragenda, vid. *Mangetus in not. ad Chirurg. Barbettian.* Fieri nonnunquam solet, ut ex ignorantia factæ puncturæ curatio plane aliter instituat, ac quidem fieri deberet: hinc humores extravasati indies acriores redditi ipsum tendinem corrumpunt & putrefaciunt, ut postea impossibile sit huic malo secundum methodum debitam occurrere: quare hoc in casu tendinis pars putrida in utrisque partibus sanis abscindenda est, ne malum latius serpat: quo facto, quod abscissum est, per locum in manus parte interna extrahendum: membrum vel digitus ea figura curandus, quæ minimum impedit, imo ne ex humoris acrioris diuturniori detentione ossium corruptio augmentum sumat, Sp. Vitriol. phlegmaticus plumaceolorum ope ossibus applicari potest & hac ratione incarnatio debita sequitur, vid. *Mangetus l. c.* Tale exemplum nuperrime videre licuit auxiliante *Cl. Drelincurtio*, Fautore ac Amico (quod lætor) singulari, in sutore quodam hujuscivitatis, qui in junctura prima indieis digiti verrucam habebat ipsi satis molestam, hanc subula

percutiendo attollere voluit, ut postea contabescens decideret, sed præter spem tendinem pupugit subjectum, cui læsioni statim subsequēbatur dolor maximus & digiti tumor valde elatus. Chirurgus accersebatur, cui tamen causam proximam non aperiebat: dum igitur hæc ignoratur, imponit secundum majorem indicationem Cataplasmata bonæ notæ, ut dolor sedetur & humores contenti suppurentur: interim ex hisce in interiore & exteriorē manus parte circa radicem digiti affecti varia ulcuscula propullulant, & ope cataplasmatum etiam in ipso digito apertura fiebat, quæ adhuc sectione dilatabatur: qua facta tendo putrefactus sese offerebat, quem statim forcipe resecabat. Cum per aperturam humoribus jam virulentis & saniosis exitus concederetur, adhibitis medicamentis mox illa ulcuscula non difficulter sanabantur, ut & brevi post totus digitus; hac saltem jactura, quod motum primæ & secundæ articulationis perdiderit. Accidit insuper, ut puncturæ nonnunquam fiant ab animali vel instrumento venenato, quæ non solum ratione symptomatum, sed & curationis haud leviter variant: quapropter, ne in sanguinem cæterosque humores venenum penetret altius, sanguis primò diligenter è vulnere exprimendus, idque abluendum aceto acerrimo, vel potius Sp. Vini simpl. vel in quo dissoluta sint Camph. & Theriac. insimul vis eius infringatur alexipharmacis internis & ad exteriora vocetur per sudorifera antidota, quæ interea in usum semper vocanda sunt, dum in externorum applicatione occupatus est Chirurgus. Ad venenum extrahendum utebantur Veteres suctionibus per homines certos institutis, qui *Psylli* dicebantur: vid. *Cels. lib. 3. cap. 27.* Ex relatione peregrinatorum constat, in India orientali nunc etiamnum multos reperiri, qui hoc curationis genere victum & amictum sibi quærunt, dum interim ore colluto & dererso succo limonum sese præservare norunt: Alii cum primis in animalium ictibus venenum extrahunt cucurbitulis, quæ quidem efficacius operari possent, si profundius scarificentur: verum id merito in hisce vulneri-

vulneribus prohibetur ; quare autor essem , ut in carnosis magis partibus , à loco affecto non multum remotis, applicentur ; interim priores, non scarificatas nempe, non modo non negligendas sed & maxime proficuas duco : quodsi autem gangræna superveniat, statim scarificatæ in usum sunt vocandæ. Cauterium actuale, ceu efficacissimum alias remedium, in partibus nervosis convenire, non facile crediderim : quanquam *M. A. Severinus* in simplici tendinum læsione id velit, sed quoad ejusdem usum huic Autori nondum assentire queo, ideo eligerem potius locum, quem cucurbitulis assignavimus : cum primis si motum conservare velimus. Si autem hæc intentio impossibilis fiat, omnino illud applicandum esse juberem. Sed si gangræna metuarur, omnibus aliis palmam præripit. Postea cum nulla veneni suspicio amplius subsit, eadem methodus circa vulneris consolidationem servari potest, quam superius jam dedimus. Id autem monere voluimus circa dilatationem puncturæ, quod illam tanquam veterum doctrinam *Paræus* in multis non sit secutus ; id potius, quod communis dicitur indicatio : & in fidem ejus rei allegat duo exempla, ubi sine diuturniori apertura vulnera statim agglutinavit, instillato solum suo balsamo calente & circumposito præterea repellente & adstringente medicamento ; hæc autem verba judiciose apponit: *Nolim tamen tyronem Chirurgum hanc aleam subire, quem prius multo usæ exercitatum esse debet in hominum temperaturis habituque dignoscendis : non enim illa curandi ratio feliciter succederet in corpore plethorico, eacochymico &c.*

§. XXVII.

Haud secus procedendum est in læsione quæ fit secundum longitudinem : minorem adhuc apparatus requirit, quam qui in puncturæ curatione observari debet. Sufficit, ut vulnere immittamus ol. tereb. calidum. circumligata denique fascia, ut partes invicem distantes approximenter & ad mutuum contactum ferantur ; sic enim facilius conerescunt, & eo, quo fascia cir-

cumjicitur; affluxus humorum sistitur, qui aliàs medicamento-
rum vires valde obtundit; superest solum, ut vulnus carnibus in-
cumbentibus adhuc inhærens, methodo, quam supra dedimus, con-
solideretur, non neglectis interim externis, tam V. S. quam Ungtis
aliisque remediis ad principium usque nervorum illinendis. In
sectione per transversum, si levis sit, jam nominata etiam conveni-
unt, tam quoad partem læsam, quam partes adjacentes, quanquam
major circa hoc vulneris genus difficultas plerumque deprehenda-
tur. Præterea inter remedia usitata semper simul balsamica vul-
neraria acuenda esse aliquod gtt. ol. cujusdam destillati, ut tereb-
salv. succin. apprime monet *Ettmullerus*, qui quoque laudat
medicamentum *Cnæfelii*: ℞. Exuv. serpent. lapid. cancr. ppt.
ana M. F. pulv. inspergendus nervis & tendinibus læsis, qui mire
convenit pro eorum unionem. Quod si omnia hæc remedia legi-
time adhibita spem boni successus eludant, nec brevi vulneris fa-
cies omniaque symptomata mitiora evadant, consultum imo ma-
xime necessarium est, ut tendo plane discindatur. Sic enim immi-
nentia mala, convulsiones, deliria, gangræna & quæ ejusdem sunt
farinæ, præcavemus, securi, nullum aliud incommodum subsequen-
tium, quam motus cessationem, quæ tamen modo in sequenti §.
tradendo tolli potest, nisi varia & sæpius nondum visa id impedi-
ant accidentia. In simul omnium oculis constabit, quam vanus
nunc nobis appareat metus, quem veteres Medici de hisce vulne-
ribus conceperunt, non credentes, discissos tendines iterum curari
posse, quod tamen hodierna experientia multoties confirmavit.

§. XXVIII.

Quod igitur ad sectionem tendinum transversam & quidem
integram attinet, non minimæ inter eruditos lites hac de re motæ
sunt, quorum nonnulli eorum curationem impossibilem cre-
dunt, alii è contra eandem tanquam indubitatam assumunt ve-
ritatem, persuasi, hancce medelæ rationem felicissimo eventu
non carere posse, si methodica & justa operatio præcesserit in
corporibus saltem bene constitutis, nullaque labe maculatis.

De-

Devolvor nunc ad decantatam satis controversiam illam, quæ de tendinum dissectorum futura agitur. Rem duabus quæstionibus absolvam: I. an in dissectis tendinibus futura locum habeat nec ne, consequenter an consolidari iterum queant? II. quomodo futura peragenda sit? Quod spectat effatum *Hippocr. VI. Aph. 19. Nervus præcisus neque augetur neque coalescit*, idem repetit *VII. Aph. 28. in coac. prænot. Sect. 3. §. 380. & lib. 1. de morb. Sect. 7. §. 21.* Hujus dicti interpretationem si inspiciamus, non aliter fieri potuit, quin hæc consequentia ex præconcepta eorum hypothese sequeretur: etenim harum partium, quas similes & spermaticas dixerunt, veram reunionem non crediderunt & pro non ente habuerunt; renasci solum voluerunt loco ablatae partis aliquid, forma & materia dispari à primæva parte & cum poro ferruminari ac agglutinari. Cur autem partes spermaticæ abscissæ non regenerentur, nonnulli causam ad materiæ seminalis defectum, alii ad facultatis conformatricis corruptionem aut cessationem, alii ad siccitatem partium, alii ad nescio quas facultates, mihi plane incognitas & occultas retulerunt. Quicquid, siue ab intra & centraliter, siue ab extra & quoad superficiem magis consolidentur, nihil interest quo id fiat modo, sufficit nobis, hanc operationem à posteriori saltem rationi & experientiæ non contrariam videri. *Galenus* item tendines non suendos esse hinc inde dicit, quamvis eum sibi in vulneribus tendinum patum constare, eaque non consuenda esse dicere quidem, alio verò loco tendines necessariò consuere scribat *Veslingius obs. & epist. 35.* Ne pauci reperiuntur, qui hæc castra strenuè secuti & omni defendentes austeritate, futuram tendinum omnino & pertinaciter negant: inter quos certe præeminet *Petr. Marchettis*, Chirurgus alias celebris, qui expresse *observ. syllog. obs. 63. 63.* non esse suendos tendines contra *Severini* sententiam affirmat, ex ea ratione, quia est contra *Galen*i methodum, quam Autor ille proinde non intellexit: hanc igitur *Severini* doctrinam, utpote contrariam & sententiæ *Galen*i & experientiæ, non esse

esse omnino admittendam, quin potius damnandam prorsus arbitratur. Audiamus quæso adhuc alium, sc. *Bernhardum Gengam in Commentar. suo in Aph. Hippocr. ad Chirurgiam spectantes*, qui tendines vulneratos consutos fuisse & ad perfectam sanitatem perductos, nugas censet & ridiculas jactationes, ut referunt *Acta. Erudit. Ann. 1695. Mens. Mart. Franc. Pecquetus oper. chir. lib. 2. cap. 47.* ab hac operatione valde abhorret, neque illam instituere conatur, neque aliis suadet, præter auctoritatem gravissimorum autorum, propter rationes varias quas l. c. tradit. *Arcæus de curand. vuln. lib. 2. cap. 5.* omnibus viribus illam prohibet, credens, quanquam sutura facta sit, nihil minus propterea curari, imo minus etiam membrum evadere. Restant plurimi, qui huic sententiæ subscribunt, ut *Paræus, Hildanus, Joel*, aliique, quorum autem recensionem supersedemus. Rationes præcipuæ & magis urgentes, quas hii autores afferunt, sunt I. dolor acutus nervorum & tendinum continuus excitatus in eorum læsione, quare argumentantur eum in modum: tendinis puncturam prava & multa sequuntur symptomata, dolor nempe, inflammatio, convulsio, si tendo consuitur, compungi necesse est, ideo & dicta symptomata supervenient: E. tendo nunquam suendus: verum ex punctura, quâ punctura, illa symptomata non sequuntur, sed ex humorum acrimonia & vi corrosiva, qui per futuram extravasantur & juxta membranam tendinem involventem continentur: non enim tendinis substantia tam sensibilis est, ut ejusdem læsio dictorum malorum causa sit; observatione enim constat & experientiâ, tendines illius sensus haud esse, cujus ab omni tempore habitus fuit, sed vaginam membranosam, in qua tendo volvitur, ipso sensibiliorem esse, vid. *Job. Mekeranum obs. 62.* Hinc omnes Autores, qui futuram negarunt, varia excogitavere remedia, quibus ad agglutinationem eorum utebantur. *Plinius* passim nonnulla proponit lib. 21. cap. 19. lib. 25. cap. 5. lib. cap. 12. *Gufer, in tabul. med.* præscribit cochleas contusas & mistas cum pauxillo farinæ, quæ, si imponan-
tur

tur Emplastrum, nervos tendinesque conglutinant. Idem Auctor suadet, ut lumbr. terr. rec. confusi vulneri imponantur, in cuius rei testimonium adducit *Æginetam*, qui vim hujus remedii expertus est: nec non de *Fallopio* scribit, quod lumbr. terr. igne combustos in pulverem redigat & cum melle commisceat, quo si illinatur vulnus, tendines iterum agglutinari, cum primis si antea terra recens imposita fuerit. Quod *Musitanus* laudat, non multum ab illo variat: ℞. lumbr. terr. q. s. exsicca blande & pulverisa, vel pulverisatos lumbr. latos contritos M. cum tereb. quo 20. hor. supra vulnus imposito, illud sanatur vel sine tereb. pulv. illi inspergatur. II. Ratio altera, quare ab hac operatione abstinent, est fides eorum imaginaria, quod tendines non possint coalescere, ut id auctoritas *Hippocr.* voluit, in cuius verba unanimiter tum temporis jurabatur. Quod si verum esset, absolum sane foret ejusmodi operationem instituere, quæ felici careret successu. Respondeo igitur, quamvis non recreseat pars tendinis amputata (quod tamen nondum nego) conglutinantur interim partes dissectæ mediante glutinosa lymphæ, sensim ex extremitatibus sudante utrisque, de quo à posteriori saltem experientia nos certiores reddidit ex restituto tendinis usu & actione, quæ facile post factam futuram curamque absolutam patescit.

§. XXIX.

Eorum autem, qui contrariam tuentur sententiam, haud exiguus est numerus: illi separatis aliquantisper verbosis hypothesebus ad manuales operationes transgressi sunt, quarum felici eventu ipsis constitit, tendines dissectos etiam futura conjungi posse. Res est mira & prima fronte videtur paradoxa & periculosa, si sc. punctura tendinis minatur convulsionem, quomodo igitur acubus possunt consui? Inter eos, qui illam asseruerunt, antiquissimus fere est *Avicenna*, qui *Fen. 4. tr. 4. cap. 2.* dicit si *vulnus nervi sit in latitudine, necessarium est ipsum suere, & si non, minime conglutinatur.* Hunc autorem postea

plures insecuti sunt, ut *Guido de Cauliaco*, qui tres rationes pro futura tendinum affert, quarum prima est, ut eâdem labia separata iterum conjungantur, altera, ut tendo denudatus carne & cute tegatur, ne externo accedente aëre lædatur : tertia est, quod futuraurationem acceleret : pergit : ego vidi & audiui, in multis nervos & tendines incisos & eos ita instauratos cum sutura & aliis auxiliis, quod erat postea incredibile, ipsos fuisse consisos, tract. 3. cap. 4. *Job. Veslingius* aliquot exempla adducit, quorum tendines dissecti futura conjuncti bene curati sunt ; notari merentur, quæ etiam addit obs. 15. *Detestabar*, inquit, *hominum audaciam, sed felix successus & vix notabile à perfecta curatione detrimentum timoris mei vanitatem arguebant* ! vidit enim tendinem à gastrocnemiis & soleo musculis conflatum paulo supra os calcis dissectum aliquot futuris à Chirurgis conjunctum : hinc existimat, quosdam necessario esse suendos, quosdam non nisi certa adhibita cautione. *Felix Wurzens* cap. 14. de dissecto pollicis tendine loquitur ibidemque monet, ut instrumento quodam, si retractus fuerit, protrahatur & fortiter consuatur ; ne autem vulnus eodem modo elaudatur, sic iterum conglutinabitur, ita ut ægroti motus non pereat. *M. A. Severinus* Chirurgiæ muliebris & quotidianæ peritus, varias & quidem efficaces operationes tentavit, inter quas etiam futuram tendinum instituit, ut videre est in *inefficaci Chirurgia lib. 2.º cap. 123.* merito illum increpat *Marchettis*, quod *Parei* experimentum *lib. 22. cap. 10.* traditum male citasset, eum ne litera quidem de futura tendinum in eodem reperiat. *Ettmullerus* idem Parisiis observavit in juvene quodam, cui in carpo manus omnes tendines transversum dissecti erant. Sufficiat adhuc nominasse autores quosdam huic operationi patrocinantes, ut *Job. Mekeranum*, *Stalpart van der Wiel*, *M. N. C. Acta Erudit.* quæ laudant *D. Bienaise*, quod feliciter hanc operationem Parisiis instituerit *Decur. l. Ann. 7. Musitanum*, *Chalmeteum*, *Nuckium*, *Solingen*, *Jungkenium*, *Clericum* : aliosque & non dubito, quin omnes Chirurgi hodierni huic

huic operationi faveant, cum ex sapius iteratis exemplis ad eorum imitationem invitentur & alliciantur. Sed dicat quis, hæc quidem in theoria & speculatione probabilia esse, verum dubitandum, an in praxi id feliciter succedat: Huic regerimus solummodo experientiam non unicam sed plurimam; plura enim testimonia prostant, quam quidem ad illum convincendum requiruntur, omnesque observationum collectores ad minimum aliquot ei supeditabunt: nec ipsimet defecimus, hoc in §. autores nonnullos citare, qui non pauca ea de re colligerunt literisque mandarunt.

§. XXX.

Secunda jam quæstio explicanda venit, quomodo nempe futura fieri debeat? Non unus modus, sed aliquot cogniti sunt, quos tamen omnes tradituri sumus. Quidam fit sola fili circumjectione, quidam autem fili trajectione cum acu per ipsum tendinem. Primam operationem tradit *Joh. de Muralto*, quæ describitur tam in *M.N.C. Dec. 2. Ann. 3.* quam in scriptis ejus Chirurgici Germanica civitate donatis *obs. 6.* Verba adscribam ejus, quia modum operationis explicant: Juvenis 24. annor. noctu in manu sinistra vulneratus fuit ejusque tendines digitos moventes abscissi: vocatur Parisiensis ille Chirurgus D. Bienaise, qui manum læsam asseri plano alligavit, cutem cultello separavit tendinesque discissos & retractos inquisivit & iis filum circumduxit, opeque futuræ hujus eos invicem stricto vinculo solubili connexuit & conjunctim singulos tendines sub ligamento annulari colligavit, idque dolore ineffabili: fila hæc extra vulnus relicta sunt satis longa nervisque impositum fuit ol. tereb. cum Sp. Vini & ol. hyper mixtum, iisque facta suppuratione fila leviter attracta, fuerunt exempta & vulnus simpliciter persanatum ægerque perfecte restitutus fuit. Nonnulli autores hanc methodum magni æstimant, vel hac ratione, quod illis ex hac observatione constet, tendines non acu perfoscos sicque confutos, sed tantum filo circumducto ligatos & sic invicem artificiose conjunctos fuisse. Sed perpauci

reperiuntur, qui hoc modo futuram instituunt: illum potius præferunt, qui acu efficitur, quemque jamjam descripturi sumus. Nostro saltem judicio melior est altero modo, quoniam omissa forti ligaturâ, quæ præcipuum ejus caput est, dolor fere intolerabilis præcaveretur, quem tamen in hocce timere non debemus. Aliter n. se habet punctura, quæ fit in tendine discisso, ubi tanta non est tensio, ac in eo qui adhuc integer est; quare etiam minori difficultate pressi hanc elegimus methodum, quam propterea æri incidi curavimus sub fig. I. cum ex oculari inspectione meliorem nobis formare possimus conceptum quam ex sola descriptione. Non autem hanc operationem chimæram esse credamus, nec, quia hyporhesi veterum contrariatur, inani sub spe venturi cœlitus auxilii desides usque maneamus, nam secundum. *Virgil. lib. 1. Georg.*

- - - - *Alitur vitium crescitque medendo.*

*Dum Medicas adhibere manus ad vulnera pastor
Abnegat, & meliora Deos sedet omnia poscens.*

Tendines igitur plane abscissi futurâ conjungendi sunt, quæ non adhibenda, nisi intus plaga purgata sit; nimirum, ne quid ibi concreti sanguinis relinquatur, id enim in pus vertitur & inflammationem movet, autore *Celso lib. 8. cap. 26.* quodsi factum fuerit, utraque tendinis partes, quæ plerumque retractæ sunt, forcipula apprehendantur, & incurvato membro invicem adducantur: postea per acum tenuem & valde subtilem (*breit aber sehr dünn*) filum sericeum duplicatum trajicitur, cujus finis nodo nec tendendus est, hoc facto, utrisque extremitatibus particula quædam corii vel alius rei apponitur, per quarum unam intra fibras tendinosas acûs intruditur à parte externa ad internam, perque alteram à parte interna ad externam, non nimis prope, ne filum illas dissecet, & utrique fines tunc prope ad invicem adducuntur, & nodo facile solubili firmantur: hinc Balsamo vulnerario efficaci vulnus ac futura illinenda sunt, sic enim postmodum brevi consolidantur iterum tendines & disseci denuo uniuntur, citra hoc ut motum membri

affe.

affecti perdat æger : quod eadem figura , qua futura peracta est ,
 tenendum est , ne ejus extensione præcoci tendines dilacerentur.
 Nec hanc nec illam calculo suo probat *Nuckius Experiment. 47. p.
 m. 156.* qui partem læsam decenter locatam duobus in locis unam-
 quamque tendinis extremitatem perforat , filumque sericeum ce-
 ra obductum trajicit : hinc interposita suberis aut corii particula,
 extremitatum adductionem filorumque adstrictionem certiore
 reddi, neque etiam tendinis extremitates adeo facile ac in recens-
 tis superius methodis lacerari contendit. Administratio futuræ se-
 cundum *M. A. Severinum* hæc est : si liberos hos quantum licet fa-
 ctos & complicitis proximis partibus supposito, ubi opus, eburneo
 (nam hic inter omnes commodissimus est) auriscalpio, aut lignea
 forcipula , quæ corpus nervorum lubricum contineat ac firmer,
 digitis quoque summis aut nostris aut ministrorum adjuvanti-
 bus tunicam extimam ipsorum quatuor, aut etiam pluribus numero,
 punctis ex tortilibus intestinorum fibris , quæ ad muscas testudi-
 nes intenduntur, prius vino rubro calido remollitis, consuamus, sed
 sic tamen, ut respondeant in situ primo nervorum fibræ , neque di-
 stortæ ullatenus componantur aut consuantur. Ad hunc modum
 pluscules post dies perbelle cernes conglutinata extrema, quemad-
 modum experimento comprobasse testatur *Fabius Pacius & Gab.
 Ferrara.* Nostræ quoque & aliorum fuerunt observationes & expe-
 rimenta felices nervis concisis evenisse futuras. Neque alia ratio-
 ne consueuntur ligamenta , quæ professus est constanter *Aquapen-
 dens* per futuras in pueris agglutinari. Ego vero neque etiam in
 viris dubito successuram agglutinationem, si futura diligens adhi-
 beatur ; qua, quo durius & minus sensile corpus erit, eo confidenti-
 us audentiusque licebit uti ; adeoque ipsam etiam ligamentum tra-
 jici quaqua parte non erit abs re alienum. Tametsi vero veretur à
 tendinum futura dolorem & inflammationem *Paræus* lib. 9. cap.
 36. nihilominus neque hic perpetuus est metus & utrique simul
 occurri potest oleis ceræ vel Terebinth. stillatitiis, quæ miræ virtu-
 tis in hisce casibus equidem comperi. vid. *Chirurg. effic. p. 2. cap. 123.*

Hanc methodum exacte sequitur *Burgerus* in suo Candidato Chirurg. German. edito part. 2. §. 105. Miror sane *Mangetum* in *Biblioth. Med. Paët. Tom. IV.* p. 1102. contra *Severinum* statuisse & quidem ex *Marchette*, quod tendines non essent suendi, cum tamen in Notis ad Chirurg. Barbett. id admiserit: & l. c. p. 283. observationem narraverit sequentem: Chirurgus quidam tendinem digiti maximi dissectum acu filo forti commodo instructa perforabat tendinem qui brachium respiciebat, & versus manum retractus erat: mox etiam alterum digito inhaerentem, obvium satis, hinc acu priore allata, utriusque lateris filo imponebat particulam, primo suberis, mox etiam plumbi, perforatam, dein extrema conjungebat, factoque circa plumbeam particulam, alteri lignæ incumbentem, utraque tendinis extrema tangente in nodo, particulas hasce lateraliter se invicem attingere procurabat. Et hac ratione impediēbat, ne tendinum extremitates jungerentur, cum alias callus, qui interponi debet, haud invenisset locum. Hisce modis contrarium plane afferunt nonnulli, inter quos mihi ad manus est *de la Vauguion*, Med. Gallus, in libro, *traité complet des operations de Chirurgie* dicto, qui monet, ut Chirurgus incurvet membrum ad facilitandam approximationem duorum tendinum terminorum, quorum unus alteri imponatur ad duas pene lineas, in hac positione acus filo munita trajici debet ab extra ad intra, rursus ab intra ad extra: postea acu adempta nodus injicitur simplex super parvum pulvillum, compressam vulgò dictam, tunc nodus solubilis: non enim satis esset, quod duo fines se tangerent, quoniam brevi invicem abscederent pp. contractionem musculorum: eorum autem fines, alius alii impositus, uniuntur per succum nutritum, qui egreditur tendines, & qui toti superficiei circumfusus, ibidem ganglion efformat. Num autem hæc methodus præ cæteris eligenda sit, exercitationibus relinquo: equidem mihi videtur tendinem hac operatione breviorē evadere, quem tamen elongare magis convenit, si motum conservare velimus. *Lamzuverde* in *App. ad Armament. Sculteti* hac usus est methodo: abscisso medio nervo & tendine præcisam medic-

medietatem ope acus prius acce conjunxit, antequam medietatem dissecuerit alteram, & acum usurpavit communem nullo alio oleo quam tereb. & Empl. communi imposito, *Weckerus Medic. utriusque Syntag. l. 3. & Chalmeteus Enchirid. Chirurg. cap. XI.* tendinem dissectum una cum carne, si fieri possit, futura reuiniendum volunt. *Solingen* literis reliquit, quod sæpius sine futura motum restituerit, dum manum retrorsum semper eadem figura teneri curaverit per splenium illi alligatum, part. 4. cap. 13. Huc referri potest observatio *Borelli* in histor. & observ. rar. Medic. physic. Cent. 2. observ. 18. ubi inquit: Tendo magnus malleoli ab ulcere corruptus amputatus cum fuisset, tamen æger sine ullo incommodo ambulavit: nato iterum tendine vel alia re analoga. Quod si autem futura neglecta fuerit eo tempore dum vulnus fuit recens, & jam cicatrice obductum sit, oportet ut iterum aperiatur leniter ad detegendum tendinem, quem carnes ab omni externa corruptione hactenus conservarunt. Ut curatio incipiat, extremitates eorum perparum abscindendæ sunt, quoniam tractu temporis fieri potuit, quod callosæ factæ fuissent, ex neglecta nempe diutius futura, quæ postea eo modo quem jam tradidimus, instituenda est. Finita operatione oportet ut pars affecta incurvata & quieta teneatur quibusdam fasciis & spleniis ex crassa papyro factis, ne fines tendinum invicem abscedant, quod reunionem redderet impossibilem: vulnere imponi potest plumaceolum madidum liquore quodam spirituofo, & pulvillus exiguus, qui fascia cruciata firmetur. Vulnere jam cicatrifato frictiones instituantur remediis balsamicis & spirituosiss, ut tendo mollis & tractabilis fiat, ut pederentim elongetur, alias enim membrum eadem figura, qua durante curatione tenebatur, maneret rigidum, quod tamen maximo esset incommodo. In genere adhuc monere debemus, quod omnia hæc vulnera non sæpius & sine causa detegenda sint, novaque deligatio festinanda & cita: accessu enim aëris liberiori mirum quantum alterantur.

§. XXXI.

Nonnullorum symptomatum medela, quam superioribus commode inferere non potuimus, haud negligenda est, cum sæpius citiorem postulent opem ipsis vulneribus; nec raro quoque majus faceffant negotium in eorum curatione. Inter ea maximum fere est fluxus synoviae, qui periculosus est: impedit namque vulneris consolidationem, partis atrophiam, postmodum totius corporis contabescentiam, & tandem mortem inducit: statim itaque sistendus est, ne ægrum in Marasimum & irreparabilem adigat tabem. Prudentes autem & cauti simus in sistendo ejus fluxu, quem nimis cito curatum varia sequuntur symptomata, quorum §. XXIV. mentionem fecimus: clauso enim in superficie vulnere & putrescente materia in ejus fundo major excitatur inflammatio, hinc major humorum affluxus, qui si acres fiant, plerumque ipsa ossa erodunt, & cuniculosa efficiunt ulcera difficulter sanabilia. Conveniunt tam interna quam externa, quorum priora consistere possunt in blande diaphoreticis & purgantibus, quæ corpus à pravis humoribus benigne liberant, eorumque nimiam quantitatem absumunt, præsertim si in auxilium vocetur exacta victus ratio, quæ curationem non parum adjuvat. Externa autem maximam partem absolvunt, ut V. S. Cucurbitulæ, hirudines, quæ omnia humorem peccantem immediatius paulo educunt: sublata enim hisce remediis inflammatione & brevi cessabit lymphæ fluxus, qui meo judicio ppr. ab illa excitatur; in usu topicorum semper observandum est, ut sint anodyna & dolorem sedantia, qui in hoc malo valde urget, si ingens sit, sequens fomentum toti membro applicandum præscribi potest: ℞ Rad. alth. malv. ana ℥j. fl. chamomil. melilot. sambuc. chamæp. ros. rubr. ana mj. sem. fœnugr. ℥ss. lumbr. terrestr. ℥i℥. Incis. & contus. grosso modo pro sacculis ejus magnitudinis ut totam affectam partem cooperire queant. Coq. in aqua vel lacte dulc. applicentur calide & iterentur quoties necessarium videbitur. Ante applicationem autem totum membrum ol. lumbr. cum ol. lavend. vel tinct. castor: acuatoinun-
guen-

gendum est; si autem inflammatio comes sit, ab oleosis absti-
nendum, quæ valde contraria sunt, & loco eorum sequens vel
aliud cataplasma præscribi poterit: ℞. farin. hord. ℥iv. fl. beton. fl.
ros. rubr. myrt. balauft. ℥ij. cros. ℥i. cum decocto chamæpit: vel
beton: vel melilot. fiat catapl. cui sub finem addi possunt vitell. ov.
Nij. appl. calide; non incongruum est vel solummodo in usum vo-
care ungt. alb. camphorat. quod in ejusmodi casibus à multis ex-
tollitur. Præter ea adhuc possunt convenire remedia defensiva
vulgo dicta, ut sunt succus sempervivi, solani, portulac. aqua
rosar. plantag. equiset. vel magis composita, ut Empl. defensivum
Fel. *Wurtzii* aliorumque: quilibet enim Chirurgus aliam fere com-
positionem habet. Potest etiam sequens in forma cataplasmi præ-
scribi: ℞. Farin hord. ℥iv. bol. armen. ℥i. cort. gran. pulv. ros. ba-
lauft. rad. bistort. ana. ℥ij. applicetur. Quod si autem remediorum
multa ingredientia non semper ad manus sint, necessitas tamen ur-
geat, succus sempervivi lactuc. fol. salic. quercin. summopere con-
veniunt, si parum aceti & albumen ovi admixtum fuerit: vel etiam
solum acetum & aqua invicem mixta præstant, si fascia hoc liquore
madida totum membrum involvitur: notandum tamen defensi-
va non ipsi vulneri applicanda, sed locis vicinis & circumpositis; ubi
jam parcius fluere incipit, sequens pulv. potest inspergi: ℞. Testar.
ostrear. ℥j. cran. adust. oss. sæpiæ, mandibul. lucii pisc. calcin. ana.
℥ij. spod. ppt. terr. sigill. vel O. ana. ℥i. M. F. pulv. qui insuper
inspergendus vulnere: sic namque cito evanescit synovia. Ut M. N. C.
ann. 2. observ. 53. referunt, Chirurgus quidam recepit usneam cra-
nii humani & laccam pictorum ana. aut in defectu usneæ pulv. ex
ipsis ossibus humanis s. calvaria, linteo concerpto vulneribus appli-
care solebat & pro summo habuit secreto. Optimum quoque est
Unguentum Fuscum *Wurtzii*, quod *Hildanus* inter Empirica nume-
rat, nam pleraque ibidem tradit, quæ ejus sententia Empiriam olent.
Alias singulare esse experimentum dicunt, si sterces porcinum
cum sanguine vulneris invicem coquatur, & vulnere ita applicetur
instar cataplasmatidis, aut ab ægro devoretur: quin & linteum san-

guine primo menstruo virginis tinctum; hoc humidum seu siccum certissimum habetur ad compescendam synoviam remedium. Polychrestum est, si destilletur aqua ex cancr. fluviatilibus contusis, quæ cum linteis duplicatis imposita non tantum illam sistit, sed præterea omnes inflammationes, erysipelata, & partium vulneratarum dolores lenit & curat: plura vid. apud. Hild. l. pec. de Ichore & meliceria.

§. XXXII.

In tractatione vulneris sæpe observatur caro luxurians, quod partim oritur ex ipsa debilitate partis læsæ; quando fibræ aut stamina variis de causis laxata partem reddunt spongiosam, partim & imprimis ex ignorantia Chirurghi. Curatur autem alumine usto vel croco metall. qui insperione ulteriorem prohibent accretionem, & integrum tollunt. Illiniri etiam potest ungt. Ægypt. quod in hoc casu non parum laudatur: tentandum autem prius aliis remediis, quam ad illa accedamus, quare seq: pulv. qui nulla vi corrosiva præditus est, inspergi potest: *℞. Rad. Irid. fl. Angel. ꝯss. Aristol. O. Cort. lign. guajac. ana ʒij. M. & insperge postea.* Ut seq. applicetur cataplasma, suadet *Hildanus* *℞. Farin. Fabar. & lupin. ana ʒiv. sim. columb. ʒij, pulv. ros. rubr. myrt. balaust. absinth. ana ʒij. sal. marin. ʒij cum lixivio simplici fiat catapl. quod applicandum bis in die, inspers. prius præscripto pulvere & filamentis adeo contexto, ut nihil humiditatis à cataplasmate ad fungum pervenire possit, ne propter acrimoniam cataplas. fungus irritetur. Quod si non flaccescat & diminuatur *℞. prædicti pulv. ʒij. add. alum. usti ʒj vitrioli ust. & pulveris. Mercur. præcip. ana. ʒss. quibus cum continuari potest, usque dum plane evanuerit.* Quam maxime etiam convenit merc. præcip. bene ppt. qui continua insperione huic malo valde medetur: fieri quoque solet, ut adhibita omni diligentia & non neglectis optimis remediis gangræna superveniat, vel ex debiliore partium læsarum tono, vel ex prægrandi inflammatione succorumque in vasis incrassatione & stagnatione, quod pessimum signum est: cognoscitur ex dolore qui in principio*

minor

minor est, tempore suppurationis autem maximus, qui in fine ejus magis magisque remittit: ex pallore & subsequente partis affectæ livore quæ deinceps mollescit, flaccescit, & cuticula non raro separatur, sensus attamen adhuc adest, quamquam non acutus. Interne conveniunt omnia sudorifera, sanguinis motum promoventia, qualia sunt theriaca diascord. spiritus sal ammoniac. tinctura bezoard. myrr. croc. spiritus vin. camphor. Externe in gangrana incipiente conducit sp. V. cum aloë, myrrh. & camphor. permixtus parti laboranti linteis aliquoties duplicatis calide impositus: citissime autem hisce vel aliis remediis auxilium adferri debet: alias enim in sphacelum degeneraret; si autem inveterata sit nullisque auscultari remediis velit, calx viva cum Mercur. dulc. & sp. vin. calide linteis duplicatis applicetur & sæpius de die renovetur, prægressa partis scarificatione, ut humores exire & medicamenta intimius penetrare queant. Profundius autem fieri debet, si internas membri partes occupaverit, indeque sensus amissus plane aut obtusus fuerit, usque dum sanguis effluat, & vitæ sensusque indicia se sistant; facta scarificatione pars abluatur spiritu vini, in quo theriaca dissoluta est. *Thom. Bartholin.* in M. N. C. admodum extollit Aq. marinam, cui absinthium incoctum est; cataplasma quoque imponi potest seq. ℞ Herb. rut. scord. salv. ana. M. jß. summit. absinth. centaur. min. flor. melilot. lavend. ana. pj. Sp. vin. camphorat. gtt. aliqt. Ante applicationem a. illius nonnulli parti affectæ imponunt ungt. basil. cum vel sine theriaca, ungt. Apost. vel digestiv. cum basilicone. Monent quoque ut Chirurgus, quoties ad ægrum accedit, summum Escharæ partem tollere conetur, aut scalpelli acie ad partem usque sanam incidat. Tollitur etiam ungt. basil. vel butyr. recenti. Pars sana conservari debet, ne gangræna latius serpat, ne humores magis affluant, quod fieri potest empl. defensiv. rubro aut cerato Vigonis, aut seq. linimento. ℞ terr. sigill. bol. armen. ana. ʒß. C. C. ppt. ʒj. camph. ʒj. acet. rosac. ʒj. ol. myrr. ʒiij. album. ovi N. j. vid. *Barbette.* Hirudines & cucurbitulæ locum habent in educendis humoribus, quorum ulterior pro-

gressus hisce remediis impeditur: hunc in finem summo-
pere etiam conducit butyr. antimonii toti circumferentia
in parte sana illitum. Quod si autem inter angustos contineatur
terminos, ut cauterio actuali occurri possit, præ cæteris illud præfe-
rendum, impr. quæ ex ictu venenato ortum duxit; si vero in sphace-
lum jam degeneraverit & periculum est ne interea ulterius profer-
pserit, pars mortua à vivente in integrum est separanda & ampu-
tanda: & si quid adhuc de phacelo superfit, illud cauterio actuali
aduratur. Quomodo machinæ artificiales confici & in membro-
rum extirpatorum locum sustitui queant, *Taliacotius in tract. de*
curtorum chirurgia satis abunde tradit. Reliqua symptomata, quæ
interna potius requirunt medicamina, jam non tractabimus, quia ad
Chirurgum proprie non spectant, ideo illorum curam prudenti Me-
dico in auxilium vocato relinquimus.

§. XXXII.

Non parum curationem adjuvant ipsa diætæ, quæ in usu
sex rerum non naturalium, vulgo dictarum, consistit, qui conveni-
ens esse debet constitutioni seu temperaturæ. Aër igitur nec ni-
mis frigidus nec nimis calidus sit, sed temperatus potius, serenus,
ventis perflatus; cibns. & potus sint laudabiles, bonæ digestionis,
quique pravis symptomatibus omnem abscindere aniam queunt:
non assumantur simul & semel in majori copia, præstat sæpius &
parce illis frui: nam secundum *Hipp.* vulneratos fame & siti cru-
ciare oportet: à vino autem abstineat æger, præterquam enim
quod aciditate sua nervoso generi inimicum, etiam interna visce-
ra excalefacit, incendit & dolores adauget, cpr. autem ubi in-
flammationis suspicio adest; loco itaque ejus in usum vocari po-
test cerevisia vel decoctum ex vulnerariis & nervinis conflatum,
cui circa finem curationis aliquid vini admisceri potest, ad corro-
borandum ventriculi tonum. Somni & vigiliarum recta institua-
tur ratio: motus sit moderatus, quies autem solito major, cum-
primis parti vulneratæ, convenit. Alvus si non respondeat, clyste-
re potius aperta servari debet quam medicamento purgante, quod
motum

motum humoribus majorem infert. Venus autem, ceu maxima inter excreta & retenta cane & angue pejore est, ideoque omnibus vitanda modis, tam colloquio quam lectura, quæ ideam quandam jucundam postea excitare valent: quam non raro insequuntur pollutiones nocturnæ, aliaque mala plura; quare Poeta optime cecinit:

Sed fugitare decet, simulacra & pabula amoris

Absterrere sibi atque alio convertere mentem.

Menstrua & hæmorrhoides observentur, eorum enim obstructio, vel nimius fluxus miras ludunt scenas. Quid autem passiones animi efficere valeant, in superioribus quandam mentionem jam fecimus: moderati simus in earum usu, abusum caveamus, hominesque nos præbeamus quibus mens sana est etiam in corpore ægroto.

§. XXXIII.

Et hæc sunt L. B. quæ impræsentiarum de læsione tendinum tradere voluimus, plura equidem restare ingenue fateor, quorum ulteriorem extensionem circumscripti Dissertationis hujus limites non concessere. Plura inibi reperies mutila, manca, nulla methodo ac ordine concinnata, nec pauca quæ sordida ac incompta involvuntur oratione; sed hominem me esse credas, qui nullus dubitat, quin plurima inibi contineantur, quæ istud humanum quam facillime in apricum ponere poterunt. Juvenem me esse scias, cujus mentum honorabili nondum ornatum est canitie, qui propria experientia destitutus impar est ad debitam difficillimi hujus thematis enucleationem. Non erubescam si devium in rectam viam reducere L. B. velit: quem summa cum observantia rogamus, ut leviuscula hæc serena fronte aspi- ciat, & de iis benignum ferat judicium, memor istius, quod Sencea dicit lib. de ira c. 9. *Nemo est mortalium quem non aliqua pars ignorantiae attingat, hanc contaginem ex ipsa mortalitate traximus;*

Fig. I.

Fig. I. Musculorum gastrocnemiorum portionem inferiorem repræsentat, tendinis sutura adhibita.

- A. Dictorum musculorum portio carnea, nullis additis vasis sanguifluis.
- B. Calcis portio posterior, in quam dictorum musculorum tendo inseritur.
- C. Tendo transversim abscissus & suturæ ope unitus.
- D. Filorum sericorum nodus.
- E.E. Frustula quadrata ex corio crassiori confecta, quibus sutura firmatur.
- F. Filum sericeum duplicatum.

Fig. II.

- A. Arteriolarum reptatus per membranam investientem infimam partem dictorum musculorum.
- B.B. Ramuli dispersi per membranam, quæ tendinem ambit.
- C. Ramuli arteriosi, subtilissimi, ceracea materia infarcti & recto fere tramite decurrentes inter fibras tendinem constituentes.

Fig. III.

- A. Acus filum sericeum duplicatum trahens.
- B. Filum sericeum duplicatum modice crassum.

IX.

RELATIO MEDICO-CHIRURGICA

DE

LUXATIONE OSSIS HUMERI

Ego NN. Chirurgus juratus Parisiensis hisce refero, quod hodierno die, qui 19. Februarii A. 1690. erat, Hubertus Pivotel vesperi circa horam 8. me convenerit, ut eundem ob luxationem humeri, quâ de scala 10. graduum præcipitatus corripiebatur, deligarem. Luxaturam inspiciens præter insignem contusionem os humeri è suo acetabulo excidisse vidi. Facta igitur sufficienti extensione caput ossis humeri in dictum acetabulum reposui & peracta deligatione V. S. administravi, imperando simul quietem & diætam laudabilem, quò symptomatibus tali in casu familiaribus, feбри sc. inflammationi & similibus, tempestivè obviam eatur. Interim intra 18. ad

ad 20. dies laboribus suis ordinariis defungi non poterit. Sign. Lut. Parisiorum, die & anno supradictis.

Reliqua ad CURAM necessaria vid. in seq.
De Luxationibus Disputatione inaugurali D.D. Volmari, Helveti, Marburgi olim habita.

THESIS. I.

Cum juxta *Xenophontem in Oeconom.* εἶναι ἄνω ἔτε εὐχρηστον ἔτε καλὸν ἀνθρώποις ὡς ἡ ταίξις; nostram hanc συζήτησιν quoque certa methodo certoque ordine pertractabimus, & monitum *Aristotelis l. 1. Physic. c. 1.* secuti, à generalioribus exordium ducemus: quid, qualis & quotuplex sit significabimus. Ad specialiora post descendentes, Differentias Luxationum, earundum signa, tam Diagnostica, quàm Prognostica & curationem considerabimus.

II.

Describitur verò Luxatio, (Græcis ἐξάρθρωμα, ἐξάρθρωσις, ἐκπίωσις καὶ ἐκπίωμα, inonente *Valeriola in Append. loc. comm. c. 6.* dicitur) quòd sit articuli è propria sede versus alienam partem detectus, sive prolapsus, cum motus arbitrarii impedimento, referente *Gal. lib. de diff. morb. c. 10. & Paulo l. 6. c. 3.*

III.

Quia autem in hac definitione seu descriptione mentio fit articuli, necesse est scire quidnam intelligatur hoc in loco per articulum, cum *Galeno lib. de off.* sit τὸ ἀρθρον σύνταξις ὅς ἐστι φυσικὴ: Articulus naturalis ossium compositio. Hoc clare *Galenus comm. l. 1. de artic. Hippocr. text. 1.* docet, dum scribit, non quiddam aggregatum ex duabus ossium extremitatibus invicem connexis, sed caput articuli

ticuli solum intelligendum esse. Et *commun. 3. in lib. de fract.* εἰκότως οἱ ἰπποκράτης τῶν διαθρωμένων ὀστέων αἰτλήσεις ἀεθρον ὀνομάζειν ἔαθεν, ἔ τὸ ὑποδεχόμενον τῇ πλησιάζουσιν ἐξοχὴν ἀλλὰ τὸ σπριζόμενον ἐν τῇ κοιλότητι, jure Hippocrates articulationem ossium inter se junctorum articulum vocare solitus est, non id quod eminentiam excipit, sed in alterius cavitatem firmatur. Plura si vis loca, *Föesii* diligentissimi *Occasionem Hippocraticam* adi.

IV.

Cui vero affectuum p. n. classi accensendum sit hoc malum? videndum. *Galenus* ad morbos organicos & quidem ad situm præter naturam refert, *lib. de differ. morb. c. 10.*

V.

Sed quo propius jam ad rem ipsam accedamus quæ potissimum sint causæ, indicabimus: *Ἀδύνατον γὰρ εὑρεῖν τινα θεραπείαν τὴν αἰτίαν μὴ διέγνωκότας πρότερον τὴν νοσοποιον.* Impossibile namque est curationem invenire, nisi morbi effectrix causa prius sit comperta, monente *Alexandro Tralliano* Anthemii Mechanici fratre. Causam igitur quod attinet, causæ statuuntur omnia illa quæ vel τάσει vel ὡσεὶ βιαίῳ, tensione scil. vel impulsione violenta valent, teste *Gal. Lib. de caus. morb. c. 10.* Præcipuè verò etiam partium à quibus continetur laxitas vel soluta unitas huc pertinet.

VI.

An vero & inflammatio possit esse causa luxationis, quaeritur? Nonnulli planè negant ideò, quòd inflammatio sit intemperies, Luxatio vetò mala conformitatio. Deinde quòd curatio inflammationis nihil faciat ad curandam luxationem. Sed nos affirmativam approbamus, & statuimus inflammationem posse luxationis causam esse, verum non per se, sed per accidens, quatenus scil. propter vicinas partes inflammatas fit affluxus ad tendines & ligamenta, quem luxatio facillimè sequitur. Quapropter respondemus ad negativam, inflammationem per accidens luxationis causam esse posse. Deinde inflammationis curationem per se quidem non inservire curationi luxationis, per accidens tamen

necessariam esse tanquam restitutionis impedimentum, quod removendum venit.

VII.

Sequuntur nunc Differentiæ Luxationis, quæ variæ sunt. Alia enim est à *causis externis*, ut ictu, lapsu, extensione violenta, percussione, saltu, cursu, quibus articuli sæpius suis sedibus exilire coguntur. Aliquando etiam in ipso partu brachia vel crura, imprudentiâ Obstetricum, dum ab illis cum violentia quadam infantes extrahuntur, luxari posse experientia testatur.

VIII.

In ipso utero materno ex percussione, casu, compressione, infantibus ossa luxari posse, refert *Hippocrates lib. 3. de artic. text. 88. & l. 4. de artic. text. 2. & 3.*

IX.

Luxatio alia quoque est à *causis internis*, ut dum humor in cavitatem articuli prolapsus & ligamenta dissolvens ac madefaciens laxiora reddit, eumque à sede sua expellit, referente *Valeriol. in App. loc. comm. c. 6.* Verùm humorem non tanquam causam efficientem, sed tanquam adjuvantem & mediatam admittimus; facit enim ut luxatio eò facilius existat, madefaciendo, relaxando, & reddendo ligamenta lubrica, quibus ossa colligantur, ut apparet aliquando in Ischiatico dolore & gibbositate, animadvertente *Hippocr. l. 6. Aph. 59. & 60. M. Fabricio Hildano Cent. 8. obs. 100. p. m. 633.* Imò Dictator noster *Hippocrates l. de artic. p. 825.* scribit, *πολλὰ ἐξαρθρήματα γίνεται ἐν νόσοιςιν.*

X.

Est etiam Luxatio alia perfecta, imperfecta alia. Interdum enim longè amplius, interdum verò *πολὺ ἐλάσσονα ἐπιστάνει τὰ ἀρθρα* juxta *Hippocr. περί ἀρθρ. p. 827.* Perfecta est quando articulus totus sua sede excidit, quæque etiam propriè Luxatio vel Dislocatio dicitur. Avicennæ interpretis integram & plenam hanc luxationem dislocationem vocandam censet. Cum verò ex parte saltem & usque ad sinus acetabuli marginem articulus prolabitur, imperfecta vel

vel incompleta Luxatio existit, quæ Græcis *παράρθρημα*, Latinis Subluxatio, Extensio Frambesario, juncturae separatio & torsio Avicennæ Interpreti dicitur. Utraque species quatuor modis fit, in parte anteriore, posteriore, interiore vel exteriori.

XI.

Potest differentia Luxationis etiam à subjecto desumi, quòd scilicet ossa, quæ luxantur, conjungantur vel per *Συνάρθρωσιν*, quæ est *σύνθεσις ὅσων ἔμειν ἐναργῆ τὴν πρὸς ἀλλήλα κίνησιν ἔχόντων*, cum motu nec manifesto nec adeo magno, sed obscuro & nullo: cujus tres sunt species ἴδια τρεῖς, ῥαφή, Ἀρμονία, γόμφωσις. In *σεφαιαία ῥαφή* σαφεστέρα κίνησιν manifestissimum motum se observasse scribit *Galen. l. 13. m. m. c. 22.* Ὅτι χαλερὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐκείνοις ἢ σὺνθεσις τῶν ὀσῶν τῆς κεφαλῆς, quia compositio ossium capitis his hominibus admodum laxa. Confirmat id ipsum *Marchettis in Anatom. contra Riolan. & Bartholin. Cent. 5. histor. 92.* At *Columbus l. 1. c. 4.* ait, *Galenum* deceptum à motu cutis frontis & capitis, nec naturaliter vix ullum motum illis ascribendum affirmat *Rolsinck. l. 2. c. 22. dissert. Anat.* cum nullavi possint divelli; Vel per *Διάρθρωσιν*, quæ est *σύνταξις ἐναργῆ τὴν πρὸς ἀλλήλα κίνησιν ἔχόντων*, cum motu manifesto, in qua Luxatio propriè contingit, juxta *Barthol. l. 4. anat. reform. c. 1.* Hujus *Διάρθρωσεως* tres sunt species: 1. *Ἐνάρθρωσις*, cum excipiens cavum admodum est, caputque quod in id inseritur oblongum, sic conjungitur os femoris cum Ischio. 2. *Ἀρθρωδία*, quæ cavum leviter & in superficie & caput depressum habet & occurrit in articulatione radii & humeri. Ad hanc speciem refert *Rolsinck. dissert. Anat. l. 2. c. 2.* Articulationem *τοχυειδῆ*, in prima cum secunda vertebra occurrentem contra *Fallopium*, qui peculiarem & distinctam inde fabricavit differentiam. 3. *Γίγλυμϑ*, quo ossa invicem ingredientia conjunguntur, qui est simplex vel compositus. Hunc compositum *Andr. Vesalius* non admittit.

XII.

Quantum ad signa, sunt illa vel Diagnostica, quibus ipsum morbum cognoscimus, vel Prognostica, quæ de de eventu morbi testan-

tur. Διαγινώσκει γὰρ καὶ τὰ παρόντα, προγινώσκει δὲ καὶ τὰ γενησόμενα τὸν μέλλοντα
 Χρήσεται βοηθήματι δραστηρίῳ: Dignoscat namque quæ præsentia sunt,
 & prænoscat, quæ ex illis futura sunt, oportet, qui efficaci remedio
 uti vult, inquit *Galen. l. 10. m. m. c. 6.*

XIII.

Signa Diagnostica. Articulus cùm fuerit luxatus facile visu &
 tactu cognoscitur, membri enim in situ, figura, longitudine dissimili-
 tudo observatur. Cumque omnes articuli, teste *Galen. l. 1. de us. part.*
c. 15. motui voluntario inserviant, jam verò quòd si luxatio partis
 accidat, & quidem perfecta, motum tunc penitus aboleri necesse
 est. At si est incompleta, potest quidem paululum moveri, sed tamen
 cum dolore, ac difficulter, referente *Lud. Mercato institut. de Arte*
lux. c. 8.

XIV.

Cognoscitur quoque Luxatio ex tumore partis, in quam pro-
 lapsus est articulus, imò & ex cavitate loci è quo prolapsus est, no-
 tante *Cels. l. 8. c. 11.* Doler quoque locus in quo versatur articulus cum
 vehementer os premit carnem & distenduntur ligamenta, nisi val-
 dè humidus sit ac latus. Videmus enim eos qui valdè humidi sunt,
 sine dolore sibi aliquos articulos & expellere & reponere, teste *Gal.*
l. 1. de artic. comm. 9. quod autem non evenit siccioribus, his enim &
 difficulter exeunt, & difficulter reponuntur.

XV.

An Luxatio à causis externis facta sit, ex ægri vel familia-
 rium relatione patefiet, luxatioque, quæ inde provenit, subito fit.
 Quæ vero luxatio ob ligamentorum laxitatem accidit, sensim fit,
 & luxatum membrum huc atque illuc inordinatis motibus move-
 tur atque vacillat, uti refert *Sennert l. 5. prax. p. 6. c. 1.*

XVI.

Membrum verò luxatum cum sano semper inæquale in situ,
 figura & longitudine fiat, semper juxta *Avicenn. l. 4. fen. 5. tract. 1. c. 2.*
 illud cum sano, quod verò nullum vitium habeat, comparare opor-
 tet, ut humerum cum humero, cubitum cum cubito, sicuti etiam
Hippoc.

Hippoc. in proœm. *Medicatrinx* & *l.1. de artic. text. 34.* præcipit. Luxatis quoque omnibus ossibus est commune, ut alterum extremum semper ad locum contrarium illi declinet, in quem alterum excessit, observante *Galen. comm. 3. in lib. de Artic. c. 70.*

XVII.

Quantum ad Prognostica, uti enim in aliis morbis, ita etiam in hoc, teste *Hippoc. & Gal. l. 1. prognost. in proœm.* necessaria sunt. Scire enim oportet qui articuli citra noxam, & qui contra cum periculo restituantur, ne Medicus, si os non reponat, habeatur artis imperitus: Necessè igitur est, ut diligenter observet, qui casus periculosi, qui tuti, qui sanabiles, qui articuli mansuri sint in suo loco, qui verò levi de causa iterum elapsuri, quò magis æger sibi cavere possit, monente *Vid. Vid. l. 7. de curat. generat. c. 6.* Artis enim non exiguæ est curam luxatorum ossium salutariter corpori impendere, siquidem is, cui hoc præsidium ab audacia, vel non satis noscit positum figuramque cujuscunque commissuræ, vel lædit facillè tumultuario suo opere, tendines, nervos, venas, arterias, quæ nullibi quàm circa articulos frequentiores, uti *Tulp. l. 1. c. 49.* pronunciat.

XVIII.

Omnis luxatio statim reponenda, *Hippoc. de fract. p. 778.* inveteratæ enim luxationes & quæ jam callo obduruerunt, nunquam, vel certe difficillime curantur, imo sæpe in vitæ discrimen adducunt ægrum, qui tales luxationes contendunt reponere, propter symptomata tunc supervenientia, notante *Guidone de Cauliac.* Optime *Hippocrates de artic. 64.* omnes articulos dislocatos, dum adhuc à dislocatione calent, si fieri potest, reduci jubet. Et *Fallop. de luxat. c. 3.* moneo inquit, vos, ut habeatis semper rationem temporis ad summum non excedentis diem tertium, quo præterito est expectandus terminus inflammationis & tempus usque quò non sit periculum de inflammatione. Quod & *Sculter. in χηγελος. asserit p. 18. column. 2.*

XIX.

Quibus τὰ ἄρθρα πολὺ πλεῖον ὀλισθῇ ἢ ἐκπέσῃ χαλεπώτερα ἐκβάλλειν τὸ ἐπίπανεσσι καὶ ἢν μὴ ἐμβιβασθῇ μείζους καὶ ἐπιδηλωτέρας τὰς πηρωσίας καὶ κακίας ἔχει τὰ τοιαῦτα, καὶ ὀστέων, καὶ σαρκῶν καὶ σχημάτων *Hippocr.* περὶ ἄρθρ. p. 827. *edit. Foes.* i. c. articuli luxantur aut excidunt longè amplius, majore molestiâ in totum reconduntur, ac nisi reponantur, in his ossa, carnes corporis habitus & magis ac manifestius debilitantur & depravantur.

XX.

Os luxatum facilius restituitur si corpus gracile, humidum, si ligamenta debilia, teste *Cels. l. 8. c. 11.* Et *Hippocr.* ac *Galen. comm. 1. in lib. de artic. c. 27.* Τοῖσι ἐν ἔχαστι τὸ γῆον καὶ σαρκομαίνοισιν ἐκπίπτει τε ἥσσον, ἐμπίπτει τε χαλεπότερον. Luxationes in corporibus bono habitu præditis & corpulentis ægrius accidunt, difficilisque reponuntur ossa luxata, contra in extenuatis p. n. *Hippocr.* p. 784. *Edit Foes.*

XXI.

Periculosa quoque luxatio, quæ cum inflammatione & dolore est; quod si hisce non prius prospiciatur, antequam articuli repositio tentetur, metuendum est, ne ex distentione nervorum convulsio vel aliud periculosum malum oriatur.

XXII.

Periculosissimæ etiam sunt luxationes cum vulnere, præsertim si articulo vulnus sit vicinum, quia non solum restitutione sunt difficiles, sed etiam, quia, si quis insistat in illis reponendis, facile ex distentione nervorum & musculorum, dolor inflammatio, convulsio, febres acutæ excitantur, unde præstat, cum minus sit malum, ægrum mutilatum relinquere, quàm in vitæ discrimen adducere, uti recte monet *Lud. Mercat. instit. de art luxat. c. 9.*

XXIII.

Dislocatio in qua ruptæ sunt margines acetabulorum ossis pessima est, quia articuli repositi in locum suum diu hære non possunt

possunt, sed levi occasione excidunt, referente *Guidone de Cauliaco*.

XXIV.

Costarum subluxatio, à defluxu humorum orta, sponte potest restitui, observante *Thoma Barthol. centur. 1. histor. 22. & cent. 4. histor. 66.*

XXV.

Luxata membra, quæ reponi non possunt, minus aluntur, quia tam vasa quam muscoli in ipsis distorta sunt, *Galen. comm. in lib. de artic.*

XXVI.

Si articulus magnus luxetur, ita ut sit vel detectus, vel extra pellem parum protrusus, affectus est θανάσιμος: quam vocem *Hippocrates* duplici in significatione usurpat, explanante *Gal. comm. 5. aphor. 2. & comm. 6. aphor. 18.* Dicitur lethale, quod ἐξ αἰνότητος καὶ διὰ πάντος ἐπιφέρει ὡς θάνατον vel quod πάντοτε πολλάκις καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ mortis causa est, idemque est quod κινδυνώδης: qua ultima in significatione vocem θανάσιμον accipimus.

XXVII.

Luxatio cum vulnere & osse detecto non est reponenda sine ægri & astantium consensu, *Anonym. in Analec. Ioh. Rhod. lib. Septal. caut. med. l. 8.* nam mortem repositus articulus, cum primis τῆς πνίγης, καὶ ἡ πνίξις, intra paucos dies inferre solet, monente *Hippocr. l. de artic. p. 828.* ἐμβληθέντι δ' ἄρθρῳ καὶ ἐμμέναντι αἰποδνήσκει.

XXVIII.

Aliquando etiam evenit. ut fractura cum luxatione jungatur, teste *Ioustono l. 5. Id. med. pract. tit. 2. c. 4. artic. 8. Chalmetho Enchir. chirurg. c. 2. l. 4. & aliis*, ubi tunc probe videntum, si fractura prope articulum est, an articulus quoque fuerit luxatus nec ne, ne dum Medicus fracturam curat, luxationem negligat, quod sæpe à Chirurgis negligentibus factum est, quale etiam exemplum tangit *Sennert. l. 5. prax.*

XXIX.

XXIX.

Haftenus de Effentia, Causis, Signis tam Diagnosticis, quam Prognosticis hujus mali: Superest ut quibus praesidiis profigari, & ne iterum accidat, praecaveri possit, determinemus.

XXX.

Via sanationis una tantum est, & per ἀρθρομολὴν perficitur, qua os restituitur quod suo loco excessit. Hinc Herophilus magni artis medicae lumen, teste sexto Empirico, Diodorum Cronum luxatione humeri laborantem & tamen motum dari negantem, lepidè excepit cum repositionem articuli ab eo peteret, qui restituum, inquiens, cum motus non detur. Haec vero repositio non potest fieri à natura, uti testatur *Gal. lib. de constit. art. c. 12.* sicut pleraque alia opera, referente *Hippoc. 16. Epidem. 1.* sed ab arte; manu duntaxat medica reponuntur articuli prolapsi. componuntur ossa fracta, conjunguntur quae praeter naturam sunt diducta, separantur quae coierunt.

XXXI.

Curatio igitur hujus mali perficitur variis modis, ἀντίτασι ἀπενθύσει ἢ καταρτήσει, δέσει καὶ ἀποδέσει: scil. Extensione, Repositione, Deligatione ac membri repositi confirmatione & collocatione, referente *Galen. l. 1. de fract. comm. 1.*

XXXII.

Cum vero multa hic occurrant symptomata, ut sunt dolor, teste *Cels. l. 8. c. 11.* & *Avicenn. l. 4. fen. 5. tract. 1. c. 5.* inflammatio, distentio nervorum id est, ligamentorum, quae apud Celsum per nervos intelliguntur, observante *Foresto l. 9. obs. chirurg. in schol.* & alia quibus, tentari solent articuli, necesse est, ut praecaveantur. Hisce enim jam praesentibus neque extendere, neque etiam reponere membrum licet, sed expectandum donec dolor, inflammatio aliaque supervenientia mala leniantur, monente *Cels. l. 8. c. 11.* abstinendo ab astringentibus, animadvertente & attestante *Guidone, Anonym. in Analec. 106. Rhodii. in L. Septal. l. 8.* alias enim aeger in exitum praecipitaretur. Praestat igitur partem

partem fovere cum aqua calente, vel cum aqua & oleo amygd. dulcium, chamæmel. lumbricor. violaceo, vel rosaceo & aliis.

XXXIII.

Oportet igitur ante omnia membrum extendere, teste *Galen.* l. 1. de fract. comm. 1. ut ad pristinam longitudinem redigatur, uti idem refert *lib. de constit. Art. c. 14.*

XXXIV.

Extensio autem perficitur nunc solis manibus, qui modus dicitur Palæstricus, sic dictus ab eo quod in Palæstra usitatus esset: nunc instrumentis, ut laqueis, scalis, vel etiam aliis, ad quæ laquei alligantur, referente *Hippocr. l. 4. de artic. l. 62.* qui modus dicitur methodicus: nunc etiam organis & machinis quibusdam singularibus, annotante *Oribas. lib. de machin. c. 678.* qui modus dicitur organicus. Hi duo postremi modi ab aliis sub medico comprehenduntur.

XXXV.

Ut autem *ἀντίτασις* eò accuratius peragatur, prodest, si membrum aliquandiu luxatum foveatur fomentis ex decocto sem. lini, violar. malv. chamæm. bismalv. & oleis emollientibus & calefacientibus. Leniter verò & blande pars tractanda, ut citra dolorem possit extendi, ad quod juvandum, convenit ol. amygdal. dulc. cum adipe gallin. aliisque similibus. *Spigelius* in publicis lectionibus narravit, ad hunc scopum obtinendum tantum posse balneum aquæ dulcis, ut eo nihil sit præstantius, observante *Sculdeto in Armam. Chirurg. p. 19. column. 1.* Utitur etiam *Hippocr. l. 4. de artic. 64.* leni motu articuli ad relaxandam juncturam, & antequam reponatur, & postquam repositus ac confirmatus est, ad duritiem molliendam.

XXXVI.

Debent quoque Extensiones luxationum, quæ per tractionem in diversas partes fiunt, quàm rectissimè fieri, in quibus servanda rectitudo, tum ratione ossium, tum ratione ligamentorum & musculorum propter fibras. Hac enim servata rectitudine extensio sine

Ooooo

dolore

dolore & difficultate succedet, *Sculdet. l. c.* In extensione probè facta superveniens animi deliquium operationem non impedit, inculcante *Anonym. in Analect. Rhod. ad Septal. Caut. med.*

XXXVII.

Membrum luxatum cum jam satis fuerit extensum, in suum locum iterum reponendum est, juxta *Galen. l. 3. meth. cap. 1.*

XXXVIII.

Consistit verò ἀπένθεσις ἢ κατέσθηνσις, seu Repnsitio in eo, ut articulus eadem viâ, quâ excessit ad suam juncturam revertatur, sed contrario modo: nam quod in discessu primum fuit, illud jam in reditu postremum est. Ex. Gr. quod versus anteriora excidit, versus posteriora, quod versus posteriora elapsum est, versus anteriora impellendum est. Observare igitur ἐνέμβολα debet, monente *Galeno*, ubi dislocatio articuli initium sumpserit, quo prodierit, ubi constiterit.

XXXIX.

Repositionem autem blandè & placidè administrandam esse, monet *Ludovic. Mercat. sup cit. libr. c. 12.* ne scil. nova contusio vel attritio fiat, inter unius ossis caput & alterius sinum, quia hujus ora sive margo atteri atque frangi solet, unaque venæ, arteriæ, nervi, musculi, atque cutis detrimentum capiunt, unde dolores atque inflammatio aliaque symptomata mala excitantur.

XL.

Articulum in suum locum repositum esse cognoscitur ex sono, qui sæpe exauditur, dum articulus reponitur, sed huic soli signo non fidendum esse refert *Sennertus*. Imò fallax signum est, cum strepitus interdum etiam fiat à nimia extensione, vel dum è mutua ossium collisione ossis supercilia rumpuntur.

XLI.

Imprimis vero colligitur articulum repositum esse ex officio seu munere ipsius membri, cum iisdem iterum operationibus fungitur, quibus solebat dum sanum adhuc esset. Ex similitudine quoque etiam patet si similis est sano figurâ & longitudine; unde *Hippocr.*

l. 3. de offic. text. 24. Et l. 1. de artic. 34. ex collatione cum sanis juncturis, voluit tam prolapsos, quàm reconditos articulos deprehendi. Inseparabile autem signum restituti articuli est doloris remissio; semper enim dolor sedatus signum est restituti ossis, non autem sequitur restitutum est os, ergo dolor cessat, quia aliquando ob valdè læsos musculos manet, docente Sculteto Armam. Chirurg. p. 19. & Benediç. Sylvat. consil. & Respons. cent. 3. consil. 89.

XLII.

Articulus igitur ubi jam fuerit repositus, necesse est ipsum confirmare ne rursus elabatur, referente *Galen. l. 1. de fract. comm. 1.*

XLIII.

Confirmabitur autem si membrum inungatur ol. rosar. myrtino, mastichino & pannus lineus rosaceo delibutus applicetur, dein stuppæ albumine ovorum & pulvere astringente admoveantur, *δίστοι* convenienti ligetur & fulciatur fasciis ac fulcris idoneis, docente *Avic. l. 4. fen. 5. tract. 1. c. 5. Fallop. tract. de luxat. c. 5. Chalmetho Enchir. Chirurg. l. 4 c. 2. Tagautio & Guidone.*

XLIV.

Ἐπιδέσματα seu fasciæ maximè ad hanc rem idoneæ sunt, quibus solis os coccygis à partu luxatum restituit *Adrian. Spigelius* Anno 1624. attestante *Johanne Rhodio Cent. 3. obs. 80.* Hæ fiunt ex linteis scissis, referente *Galen. lib. de fasciis in præem.* tenues, molles, mundæ, monente *Hippoc. l. 2. de offic. text. 19. & 26, p. 744.* hac enim ratione locum affectum commodè astringunt, & non nimis onerant. *Ελίξις κεφαλαί σκληραί, ὀμαλαί, æquales, ut æqualiter constringant, mundæ ut humores ex articulo resudante cognoscantur, Hippoc. l. c.*

XLV.

Quoad quantitatem fasciarum, debent esse longæ, latæ pro magnitudine partis affectæ, uti refert *Gal. lib. de fasciis in præem.*

XLVI.

Quantum ad longitudinem fasciarum, plerumque longitudo sufficit quatuor aut quinque cubitorum, teste *Hippocr. l. 3. de officin. text. 7.* Latitudo totidem digitorum ejusdem hominis. Crassitudo vero debet esse tanta, quantam efficit linteum triplex, aut quadruplex, juxta *Hippocr. l. 3. de officin. text. 1.*

XLVII.

Τὰ ἐγμάσματα, ἢ σηρίσματα, fulcra, si adhibentur, necesse omnino est plures fascias primis, (quas *Hippocr. l. 1. de fract. text. 31. & Galen. comm. 32. ὑποδεσμίδας*, quod subjiciantur aliis fulcris atque fasciis, nominat) quæ ad continendum adhibitæ fuerunt, superaddere, (quæ ab *Hippocr. ἐπιδεσμίδες l. 3. de offic. text. & Galen. in comm.* quod aliis partibus superdantur, nominantur) quo magis firmentur fulcra, monente *Galen. lib. 1. de fract. comm. 36.* Fasciæ vero ita alligandæ sunt, ut aptè inhæreant, opusque perfectè, cuius gratia adhibentur, efficere possint; multum enim interest ad vinculi stabilitatem, qua parte principium fasciæ collocetur. Quapropter etiam Veteres Medici certas sedes statuerunt, unde vinculum inciperet, quod videre est apud *Hippocr. l. 2. de Medicat. text. 16. & 17. Et Gal. lib. de fasciis in præm.*

XLVIII.

Fascias igitur dum adhibemus, maximè necesse est, ut observemus, ne nimis junctura arctetur, ne dolorem atque inflammationem concitet; cum primis! ossa puerorum non sunt arctè liganda, quia tenera, inculcante *Holler. instit. chirurg. l. 1. c. 2.* Neque etiam laxius fascia alligetur, ne firmitate careat, & quod propositum est, non satis efficiat. Moderatione ergo opus est, ut nimirum rectè infideat, non tamen comprimat, quod cognoscitur ex eo, quod homo, cui fasciæ applicantur, primo de die dicet se premi, posteriori minus, tertio ferè nihil, uti rectè refert *Hippocr. l. 1. de fract. text. 38. 39. & 40.*

XLIX.

XLIX.

Νάρθηκας seu ferulas, (quæ instrumenta à ferula sumuntur, unde etiam nomen apud Græcos & Latinos traxerunt) si opus sit & membri figura ac ratio patiatur, Hippocrates & Celsus adhibent, veletiam canales è densa charta, vel corio vel alia convenienti materia, notante Sennerto l. 5. prax. p. 6. c. 1. Chalmeteo Enchir. Chirurg. l. c. & aliis: quò magis firmetur vinculum, & articulus, qui jam restitutus est, eo melius contineatur, monente Gal. l. 4. de officin. comm. II.

L.

Quales autem debeant esse ferulæ Hippoc. l. 3. de officin. text. II. refert, λεῖοι, ὀμαλοί, σιμοὶ καὶ ἄκρα, scil. leves, ne onerent, æquales, ne exasperent, facile etiam flectantur, ne premant, explanante Gal. in comm.

LI.

Postquam ergo articulus jam fuerit extensus, repositus & deligatus, præstat ut quiescat, & immobilis servetur, & dicitur Græcis ἀπόδεξις, quæ fiet, si rectè collocetur, teste Hippocr. l. 1. de fract. text. 51. & 52. Nam Hippocr. l. c. καὶ ἡτέροιον κείσθαι χρὴ ἐν χήματι ἁπλῶν τῶ κατὰ φύσιν. αὐτὴ γὰρ ἡ δικαιοτάτη φύξις. Hippocr. περὶ αἰγμ. in princip. Collocandum autem membrum molliter, æqualiter, & in ea figura quam natura & consuetudo postulat, ut quiescat. Ut verò in continua quiete pars retineatur, Veteres perforarunt lectum & stragula, quo ægri per illud foramen alvum urinamque excernerent, ne moveri cogerentur, observante Sculteto in Armam. Chirurg. l. c.

LII.

Membrum autem luxatum immotum servandum usque ad quartum vel septimum diem, nisi pruritus, dolor, vel aliud symptoma accedat. Ubi vero pruritus accidit, leniter solvenda sunt vincula, & pars affecta fovenda cum decocto rosarum modicè calente. Et, si simul etiam adsit dolor, is mitigandus oleis con-

venien

venientibus, ut ol. rosar. mastichino; chamæm. & similibus, mone[n]te *Lud. Mercat. instit. de art. luxat. c. 15.*

LIII.

In Luxationis recidiva non urendum circa partes nervosas, quibus ignis est inimicus, *Holler. instit. Chirurg. l. 1. c. 2. & Heurn. in l. 6. aphor. 60. Hippocr. Et Veget. Renatus de art. Veterin. l. 1. c. 28.* ustionem in luxatis planè damnat, cum perpetua debilitas consequatur. In coxendicis tamen luxatione, ubi acetabulum humoribus repletum, laudat *Hippocr. l. 6. aphor. 60.* ustiones, quarum egregios successus verissimè vidit *Guil. Fabric. Hildan. observ. Chirurg. cent. 6. obs. 100.* & ante eum *Serapio 4. Breviat. c. 26. & Albucasis l. 1. c. 43.* Intelligit autem Hippocrates ustionem non tam partis affectæ propriam, quàm superiorum aliarum partium, uti constat è *lib. de intern. affect. Hippoc.* inculcante *Marco Aurelio, Severino Pyrotechn. chirurg. l. 2. p. 1. de Exopyr. c. 105.*

LIV.

Verum enim verò cum & Luxatio aliquando accidat cum fractura aut vulnere, præstat omnino etiam de his aliquid agere. Si igitur luxatio accidit cum fractura, duplex certè malum & propterea etiam duplicem curationem postulat: necesse enim est reponere illud quod elapsum est, teste *Galen. l. 3. meth. c. 1.* Et componere quod fractum, eodem teste *l. 6. meth. c. 5.*

§. LV.

Uterque verò casus cum extensionem postulet, valdè dubium est, & non parva inde apud Authores agitur controversia, an scil. ambo simul effici possint, an verò prius unum efficiendum sit, deinde alterum? quâ de re egit *Oribas. lib. de Machin. c. 16.* Verum multis, uti & Pasierati, placuit, referente *Oribas. cit. loc.* prius reponendum esse articulum, si fieri potest, quoniam majori vi opus habet. Ne verò repositus articulus iterum repellatur, dum adhibetur compositio fracturæ, præcaveri voluit laqueis futsu[m] attrahentibus, ita ut manente articulo extendi, dirigi & componi fractura possit, eodem teste *loc. cit.* Si autem ante fracturæ curationem.

rationem luxatio restitui non potest, fractura primum curanda dein callo in fractura obfirmato luxatio demum, si possibile, erit reponenda, notante *Chalmeteo l. 6.*

LVI.

Tandem, cum & Luxationi aliquando adjungatur vulnus, præstat quàm primùm curare vulnus, suadente *Gal. l. 3. m. m. c. 9.* applicatis medicamentis non tantum glutinantibus aut quæ propriè conveniunt recentibus vulneribus, sed & mitigantibus, propter metum convulsionis. In morbis enim mistis curatione mista est utendum. *Guido & Tagantius* volunt, ut initio, antequam pars luxata cum vulnere inflammetur, leniter reponantur dislocata in suum locum. Quòd si autem sine magna violentia repositio fieri nequit, & propè articulum vulnus existit, relinquenda est luxatio, monitore Hippocrate, quia, dum tentatur articuli validi violenta repositio distenduntur, nervi, uti *Galen. comm. I. in lib. de artic. c. 29.* docet, maximos dolores in musculis excitat, quitandem inflammationes pariunt. Quapropter etiam intermittenda est illa repositio & acceleranda curatio vulneris, aliàs enim si tardetur, donec vulnus incrudescat, periculum est ne dolor fluxioque humoris & gangræna, quæ symptomata ejusmodi vulnere supervenire solent, succedant, teste *Hippocr. l. 4. de artic. text. 18. & 28.* unde æger manifestè in vitæ periculum præcipitaretur. Cùm igitur articuli repositio aliquando non potest fieri nisi cum magno & periculoso damno, præstat omnino, ut membrum suis maneribus privetur, quàm ut æger vitæ periculo exponatur.

LVII.

Diæta tenuis observetur usque ad septimum diem, si articulus validus est restitutus, mandante *Hippocr. de artic.* Distinguebatur autem olim tenuis diæta, quæ ἀπλῆς talis erat, vel ἀκριβῆς, alia simpliciter tenuissima, alia extremè tenuissima, quæ constabat abstinencia ab omni cibo. Hanc ultimam *Celsus* suadet, dum ægrum ab omni cibo abstinere per triduum, aliquando etiam in quintum

tum usque ad... jubet. Ast exquisita talis diæta nostris corporibus inconueniens est. Atque hæc sunt, quæ circa hunc affectum, ex præstantissimis autoribus, *Celso*, *Lud. Mercat. Sennerto*, aliisque pro ingenii tenuitate annotare potui. Qui pleniorẽ & exactiorem cognitionem habere desiderat, ipsos fontes uberrimos, *Hippocratem & Galenum*, è quibus nonnulla etiam hausimus, adeat, qui quemque sitibundum abunde satis rore suo irrorabunt.

X.

RELATIO CHIRURGICA PARISIENSIIUM

DE

MORSU CANIS RABIDI.

Nos infra subscripti Medici & Chirurgi Regii Synedrii Parisiensis hisce referimus, quod ad requisitionem Dn. Judicis de dato 17. Julii 1679. nos in suburbium N. contulerimus, ut tres ægros, à Consiliario Regio N. nobis commendatos, inspicceremus & vi mandati supradicti de iis relationem nostram impertiremus. Quamprimum igitur ad secundam contignationem domus illius, ubi acus
nautica

nautica dependet delati fuimus, inveniebamus Johannem Hublinium & Catharinam Pescherat, ejus Conjugem binis diversis lectis alligatos, qui utrobique melancholico delirio laborabant, sibi imaginando, quod canes rabidi ob oculos habeant se devoraturos & quandoque horribiliter exclamabant. Omnes qui illos visitabant, truculento vultu inspiciebant, cum primis, si illis aliquid de cibis liquidis & potulentis porrigebatur, seque ita flebant & rotabant, ut sufficienter describi non possit.

Ad latera horum in aliâ camera famulus Scriniarii, nomine Robertus du Bois, iisdem symptomatibus afflictus decumbebat. Adstantes, requisiti, modum & occasionem, qua hoc affectu obruti fuerint, referebant, quod sc. ante mensem à cane rabido demorsi fuerint, Hublinus sc. in pollice dextro, Conjux in crure sinistro & du Bois in articulatione dextræ manus: addebant, vulnera jam ad cicatricem deducta recruidisse, (quod & ipsi observabamus] quam primum inceperint se malè habere. Non minus referebant dictum canem adhuc alios canes in vicinia, morstu læsisse; qui, ut

primum rabies in illis observata, in profluentem abjecti fuerint.

Quamobrem existimamus has 3. Personas rabie jamdum correptas morbumque quo ὀφθαλμοφανέως detinentur, ad mortem usque perpeffuros esse. Ere autem erit, ut illi, qui in vicinia canes à rabido demorfos alunt, eosdem removeere teneantur, ne plures infortunium hoc experiri cogantur. Dat. Parisiis, ut supra.

ALIA RELATIO

similis argumenti.

Ego subscriptus Chirurgus Juratus Parisiensis refero hisce omnibus, quorum interest, quòd Dn. Elias Buraze, Commisarius, me accersiverit, ut judicium meum de statu canis, à quo hodie, die 24. Jun. 1690. demorsus fuit, aperirem. Examinando igitur canem, genuina rabiei indicia in eo inveni. Nequicquam enim bibit, licet potus illi præberetur & intra 3. dies nihil cibi assumsit, à quibus macer admodum redditus, caudam intra pedes posteriores recondens, tardè incedens & mox in hoc, mox in alterum latus titubans cernitur.

ares

Adhæc aures illi sunt pendulæ, os spumat, oculi fulgidi sunt, vox rauca & debilis, neminem agnoscit & quicquid illi obvium est, morſu prehendere attentat.

Cum ergo dictus modò Baraze percontaretur, quibusnam remediis effectum veneni præcavere & eludere possit? suasi illi, ut quamprimum possibile sit, ad Oceanum se conferret & se in eundem immergi pateretur, cum plura exempla proſtent id optimè contulisse. Præterea circa vulnus scarificationem, ut aliàs fieri solet, institui & cepas conquassatas cum theriacâ, ad venenum extrahendum, illic applicui. Tandem & convenientem Diætam illi præscribendo autor simul eram, ut frequenter alexipharmacis probatis uteretur. Dat. Lutetiæ Parisiorum, ut supra.

Reliqua ad CURATIONEM pertinentia è subjuncta *Disp. Inaug. de Morſibus & Puncturis animalium* D. WIZELII Jun. b. m. addisci & præscribi poterunt:

CAPUT PRIMUM.

Inter affectus, qui periculosi & *δυσίατοι*, morsus & puncturæ animalium, cum primis venenatorum, postremas neutiquam sibi vendicant partes; de his cum hoc loco agere sit animus, ne *αἰμαθῶς* id fiat, & ut omnis error præcaveatur, methodo receptâ procedimus, considerantes *ὀνοματολογίαν* & *πραγματολογίαν*, subiectum, causas & differentias, cum signis & curatione.

Nomen igitur quod spectat, quanquam quidam in ea sint sententia, parum in eo situm esse, testimoniumque afferant *Galen. l. 1. Meth. med. c. 7. & l. 11. m. m. c. 12.* cum tamen nomina sint τῶν πραγμάτων symbola, necessariam ducimus illorum enucleationem, non repugnante Galeno, siquidem expresse *l. 13. simpl. c. 12.* inquit, perturbatum nominum usum rerum quoque perturbare notitiam, & nominibus confusis, rerum etiam notitiam confusam esse. Onomatologia tria includit, Etymologiam, Synonymiam & Homonymiam. Etymologiam vocabuli *Morsus* quod attinet, derivatur à mordeo, quod idem est ac dentibus lædo. Synonymiam quod spectat, dicitur quoque morsura, quo vocabulo veteres nonnulli sunt usi, verum apud eos, qui puritati student, vocabulum morsus magis est in usu. Homonymiam seu ambiguitatem vocabuli quod concernit, accipitur variis modis: Primo pro dolore & ægitudine: Hinc *Cic. ad Attic. l. 13.* valdè me momorderunt epistolæ tuæ de Atticâ nostrâ; & Latinus Interpres *aphor. Hipp. s. 4. §. 65.* : In febribus circa ventriculum vehemens æstus & stomachi morsus, malum. Secundò sumitur pro detractiōe, invidiâ, uti ex *Terent. in Eunuch.* apparet: Invidere omnes mihi, mordere clanculum, ego non floccipendo. Tercio pro morfu aliquo seu parvo morfiuncula, ex amore, ubi nulla adest continui solutio, apud *Plaut in Mil.*

*Compressiones arctæ amantium compares
Teneris labellis, molles morfiuncula.*

Nostra autem disputatio de his morfibz non est sollicita, uti perspicue ex titulo apparet, sed de his calamitatibus & molestiis, quas animalia tam venenata quam veneni expertia inferunt, & morsus & puncturæ nomine veniunt. Puncturarum nomen quod concernit, derivatur vocabulum à pungendo, verbi pungo pun- gere, quod vocabulum etiam per translationem de animo dici- tur: Hinc rursus Cicero: Epistola ita me pupugit, ut somnum mihi ademerit; & alibi *l. 7. ad Trebat.* pungit me rursus quod scribis esse te istic libenter. Vocatur aliàs quoque ictus, punctio, punctiuncula: Hinc *Seneca de ira l. 3.*: Magis ignosco ei qui vul- nus inimici, quam qui punctiunculam concupiscit.

CAPUT SECUNDUM.

Morsus & puncturæ quid sint, & quomodo definiantur, dili- gentiori nunc indagandum scrutinio, quoniam nominalem de- finitionem realis sequitur. Et quanquam nonnulli sint, qui de morfibz animalium in libris suis egerunt, nemo tamen illorum de exhibenda formali & reali definitione fuit sollicitus, excepto unico (quem sciam) *Sante Ardoyno*, qui *lib. 5. c. 1. de morsur. ani- mal.* illam tradidit, quæ etiam palato nostro ita arridet, ut non du- bitemus illam nostram facere. Est autem illa talis: *Morsus est solu- tio continui, ore & præcipue dentibus facta.* Dixit Autor esse solutionem continui, nec immerito: cum enim partes quæ se- cundum naturam unitæ debebant esse, à se invicem sint solutæ, nemo negabit unionis solutionem. Solutio autem illa continui comprehendit tum contusionem seu attritionem à dentibus, vel iis quæ his respondent, factam, tum verum vulnus ab illis infli- ctum. Notandum autem quod ἀπόσπασμα in aliis morfibz ma- gis, in aliis minus adsit, imo interdum sensu vix perceptibile: Occurrimus hæc distinctione objectioni, ultro se ingerenti, quod non semper videatur, vel obscurissime saltem videatur, conti-

nuitatis solutio. Porro diximus esse solutionem continui, ore & præcipue dentibus factam; dantur enim animalia, quæ ore seu gingivis potissimum, quas præduras & scabras habent, partem cui adhærent, sic arête constringunt & mordent, ut venenum suum in partem, totumque inde corpus, per apprehensæ partis poros transmittant, licet dentibus non sint prædita; exemplum habemus in rubetis seu bufonibus, qui dentibus carent, & tamen ore damnum homini inferunt. Quid sit punctura, *Santes Ardoyn. loc. antea citatus* quoque refert. Est, inquit, punctura solutio continui à re multum acutâ (ut est aculeus vespæ, vel apis, & scorpionis) qualicunque (addo punctim) facta.

CAPUT TERTIUM.

Corpus humanum animalium moribus & puncturis esse obnoxium, non indiget prolixâ argumentorum serie: quæ vero partes in moribus & puncturis venenatis præ cæteris afficiantur, diligentius inquirendum. Quorundam ea fuit opinio, omne venenum morfu inflictum primo cordi esse inimicum, illudque statim petere: Verum sicut aliàs non omnia animalium venena antipathiam peculiarem primum cum corde habent, & illud statim occupant, sed alia aliis à naturâ perniciole bellum indixerunt partibus, sic in animalium moribus eadem videtur observari varietas. Certe virus caninum cordi & cerebro cum primis dicitur inimicum, lepus marinus pulmonibus, Cenchris serpens jecori, intestino jejuno & colo, uti *Dioscorid. l. 2. c. 52.* habet, Cantharides vesicæ, Torpedo manibus &c. Dicimus ergo locum affectum in moribus cum primis & puncturis venenatis non esse unicum, sed plures, omnes nimirum partes principes, modo cor, modo cerebrum, modò jecur. Cor enim affectum esse, leipothymia, palpitatio cordis, anxietas, inquietudines, subita & repentina interdum mors, aliaque symptomata, quæ non nisi corde affecto fieri possunt, demonstrant. Cerebrum occupari, quanquam in aliis magis, in aliis minus, furor & insania denotant. Jecur laborare, obstru-

obstructiones, icterus, quæ non rarò demorsis supervenit, ostendunt. Consecutive partes corporis reliquæ, imò universa complexio ac moles humorum in corruptionem trahitur, totumque corpus, quòd symptomata quæ sequuntur satis superque probant. Cor interim vix unquam immune esse, ubi venenum penetravit in corpus, facile intelligit, qui venenorum naturam corporis æconomiam, & quæ hausta venena consequuntur symptomata, sibi revocat in memoriam.

CAPUT QUARTUM.

Morsuum & puncturarum causa est animal mordens vel pungens: Proxima autem & immediata causa morsuum sunt dentes, vel quæ his respondent. Dentes quamvis homini, animali secundum *Galen. l. 11. de us. part. c. 18.* politico & mansueto, principaliter ad esculentorum comminutionem & vocis articulationem sint dati, nec ut armorum vice utatur sicut bruta, sæpe tamen contingit, ut noxam homo homini dentibus inferat. Pueri certe ira accensi non rarò mordent à quibus fuerunt offensi: Obvios etiam sæpe dentibus impetunt Phrenetici, Maniaci, à cane rabie correpto demorsi. Feris autem præcipue etiam ad invadendum & ad defendendum dati, hanc nocendi vim à natura, ut instrumenta acceperunt. His ergò quandoque quasi cæsum per incisores dictos vulnerant, quandoque frangunt per caninos, quandoque atterunt per molares: quandoque & incisio & attritio & fractura satis est evidens. Dentibus respondent gingivæ præduræ & asperæ: ut supra notatum; item maxilla amissis dentibus & oblitteratis alveis in circuitu acutior facta & durior in senibus, item unum os pro superiori ordine dentium æqualiter extensum, quale Prusæ Regis Bithyniæ filio fuit, teste *Valer. Maximol. 1. c. 8.* Pyrrho Epirotarum Regi, teste *Plutarch.* in vita ejus, aliis, quos notatos vide ap. *Joh. Anton. van der Linden Medic. Physiol. c. 13. art. 3.* *Schenck. observ. Medic. c. de dentibus, Thom. Barthol. Anat. reform. l. 4. c. 12. & histor. anatom.*
Cent.

Cent. 1. hist. 35. Nec non rostrum avium, quod sive aduncum sive latum, sive aliter formatum, illæ pro labiis & dentibus à provida rerum natura acceperunt, cum dentes nulli volucrum, præter vespertilionum notante, *Plinio hist. nat. l. XI. c. 37.* Denique acies pinnarum piscium quorundam, ut intrà notabimus. Puncturarum proxima & immediata causa est aculeus, quem in partem mollem adigunt illo armata animalcula. Cum vero malignitatis multum in se habeant plurium animalium morsus & puncturæ, per hos venenum partibus læsis communicari, nobiscum majori parte Medicorum est verosimile, illudque per venas, arterias, nervosque, tum mediante illa Hippocratis *ὑποπόα & συμπτώα* in universum corpus diffundi, horrendaque excitare symptomata, quæ a nulla manifesta qualitate possunt deduci. A communicato veneno deducimus illa; 1. quia si excessus qualitatis manifestæ esset causa illorum, quod experientia redarguit. 2. non opus esset medicamentis à tota substantia, ut Medici loquuntur, agentibus, curationem adornare, quorum occultas proprietates & agendi modum nemo mortalium capere potest; v. g. si quis ab hæmorrhoo demorsus ex omnibus corporis meatibus imo poris pruritionem patitur sanguinis; vel si quis à Tarantula demorsus admirando saltandi desiderio tenetur. Horum effectuum causam male dixeris caloris exsuperantiam: cur enim non superveniunt affectibus, in quibus summi caloris indicia, linguæ siccitas, asperitas, nigredo, oris, gulæ, ventriculi ardor, sitis maxima &c. Male quoque frigoris excessum, cur enim nil tale videas in affectibus frigidissimis. Ita nec à siccitate, nec ab humiditate: nulla etiam harum qualitatum opposita affectus similes expugnabit. Agnoscimus E. veneni occultam proprietatem, æquo animo ferentes, quod quidam putent, hac nos ratione ad ignorantia asylum confugere: Pridem enim ex Scaligero didicimus; *Nos in tenui rerum luce caligare, in mediocri cæcutire, in majori cæcos esse, in maxima prorsus insanire; & boni viri esse, quædam æquo animo velle nescire.* Qui hodie sedulo & curioso, plene & plane per-

perquisivisse omnia videri volunt, discant vel Scaligero duce, nos ūbratili intellectu nostro omnia exactissimè clarissimè ac distinctissimè capere posse, velle nobismet ipsis persuadere, esse insignis arrogantia; quem fugit, quod Galenus non semel fassus sit sibi hærere aquam, & Hippocratem agnoscere in morbis τὸ θεῖον?

CAPUT QUINTUM.

Morsus animalium sunt duplices, alii enim sunt venenati, alii verò minimè. Venenati dicuntur, quia à virulentis bestiis inferuntur, cujusmodi sunt Aspis, Dipsas, Natrix, Vipera, Hæmorrhous, Basiliscus, Tarantula, Amphisbæna, Scytale, Cenchris, Dryinus, Draco, Serpentes quidam nostrates, Canis rabidus aliaque animalia rabida & similia. Differunt autem hi morsus venenati multis: Primò ratione subjecti: experientia enim testatur unum idemque animal hunc citius, illum tardius, hunc intra diem, illum intra 4. l. 6. dies morfu jugulare. Sæpe qui uno eodemque tempore morfu animalis ejusdem læsi, diversis tamen temporibus extincti fuerunt, quia ad omnem actionem patientis dispositio requiritur, & actio non recipitur per modum imprimentis, sed per modum recipientis; hinc videas imbecilla corpora citius, firma & robusta tardius veneno necari: hinc senes citius veneni vi succumbunt quam juvenes, quoniam in illis magna jam facta est caloris nativi imminutio, facillimè igitur quod superest à veneno potest extinguui, cum contra vegetus ille juvenum calor veneno fortius resistat, nec ita facilè ab illo sese destrui patiatur. Quod de senibus dictum fuit, idem quoque de tenerâ ætate, omnibusque quibus corporis διαθεσις & valetudo minus est firma, intelligi debet. Secundo differunt ratione causæ: non enim in omnibus animalibus idem venenum est, sed non tantum in hoc vehementissimum & periculosissimum, adeo, ut una tantum hora sæpius hominem conficiat, ut in Aspide & Ceraсте videmus: in aliis verò minus vehemens, ut in Viperâ: in aliis debique his longè imbecillius, ut in Scorpione, Cane rabido; sed & in uno eodemque animali a-

lio atque alio tempore venenum majorem minoremve habet activitatem: sicut videmus hyemali anni tempore serpentum venenum tam violentum non esse ac æstate, quo tempore exaltatum quasi videtur. Imò formâ & specie differunt, unde tam varii effectus, & horrenda quandoque phænomena. Inde tertio differunt ratione supervenientium symptomatum: alii enim convulsiones, deliria, saltandique libidinem inducunt, alii mœstitiam timiditatemque pariunt, alii dolores vehementissimos, inflammationes, ictus, febres excitant, alii alia. Cur autem in aliquibus hoc vel illud symptoma magis producat, in aliis non, ex patientis ratione vel agentis fieri puto, pro ratione scilicet fortitudinis vel imbecillitatis. Quartò ratione locorum: quæ enim feræ arentium, montorum & sole perustorum locorum indigenæ sunt, promptius interrimunt, quam quæ humidorum & palustrum, quod quoque *Aristoteles l. 8. c. 29. de hist. animal.* testatur. Quintò ratione moris, in aliis enim venenum nunc tardius nunc citius sese exerit, & non solum menses, sed & totos interdum annos in corpore nostro latet; exemplum illius quod tardius sese exerit, habemus in cane rabido, cujus venenum rarò ante vigesimum diem sese prodit, interdum post trigesimum, in multis nonnisi post 4. sex aut octo menses, in quibusdam etiam post annum, uti *Fracastor. l. 2. de morb. contag. c. 10.* scribit. Testatur id quoque *Albertus Magnus l. 7. hist. animal. c. 2.* ubi se vidisse hominem scribit demorsum à cane rabido, cui anno septimo post locus cicatricis inflammari incepit, ita ut intra duos dies vitam cum morte commutare fuerit coactus. Contra verò non ita post longum intervallum vim suam ostendunt serpentes, *Dipsas*, *Vipera*, *Natrix*, *Aspis*. Quamprimum enim hi momorderint, illorum venenum à demorsis miserrimè sentitur, & symptomata statim accidunt gravia.

Porrò non Venenati morsus dicuntur, qui ab animalibus non ita virulentis imprimuntur, cujusmodi sunt canis domesticus, felis, simia, homo (fallitur enim & fallit *Plinius quando l. 11. hist. Nat. c. 27.* scribit hominum dentibus inesse quoddam virus) ursus, asinus, fues

sues, tam domesticæ quam sylvestres, equus, leo & id genus alia. Posset autem quis in dubium vocare, an equi, asini, ursi vel leonis morsus non sint venenati? Credunt id nonnulli, ob gravissima quæ pariunt symptomata, præcipuè autem quod plerumque in gangrænam & sphacelum terminentur. Sed dixerim morsus horum animalium per se non esse venenatos, sed per accidens tamen fieri posse, si nimirum rabie corripiantur; venenati enim per se si essent, parva vulnera non minus ac magna periculosa essent, quemadmodum in moribus serpentum, canis rabidi, aliorumque animalium fieri videmus, ubi minimum quidem vulnus, si parum neglectum fuerit, mortem inferre potens est. Quod autem symptomata iis superveniant gravia, exinde fieri puto, quod animalia ista tanquam robustissima, vim habeant maximam contundendi & conterendi musculos, venas, arterias, imò & ipsa interdum ossa, unde dolor maximus, inflammatio, quæ pedissequa doloris, & tandem gangræna vel sphacelus. Possumus interim largiri ambabus manibus, esse aliquid in omnium ferarum, etiam non venenatarum, moribus magis dolorificum & caecoëthes, quam in communibus vulneribus ab aliis causis influctis. *Paræus l. 20. c. 9.* credit, quod aliquid in eorum salivâ & sanie insit naturæ nostræ inimicum, quod malignam ulceri qualitatem inurit. Cæterum hi morsus non venenati variè quoque differunt; alii enim magni, alii parvi sunt; in aliis arteria læsa, vel nervus, vel vena, in aliis minimè; his symptomata superveniunt gravia, ut gangræna, convulsio, sphacelus, illis non; alii cum fractura ossis fiunt, quod robustiora illa animalia ut plurimum faciunt, aliis minimè; & quæ differentiæ possunt esse plurimæ: sufficiant istæ.

Puncturarum differentias breviter quoque considerabimus. Possunt autem illæ quoque duplices dici, nimirum vel venenatæ, vel veneni expertes. Venenatæ sunt, quas animalia venenat^a induxerunt, ut scorpii, phalangii &c. Non venenata, quas animalia veneni expertia inflixerunt, ut apes, muscæ &c. Posset autem hic quoque controversia agitari, ad quamnam scilicet classem ve-

parum puncturæ sint referendæ, an ad venenatam vel non? Si Hil-
dano viro aliàs fide digno, credere volumus, minimum illud inse-
ctum maximum venenum in se continere deprehendemus; scribit
enim *obs. 77. cent. 4.* de Matronâ aliquâ, quæ cum punctiõnem cir-
ca carpum à vespâ accepisset, non solum in lipothymiam incidit,
sed & die sequenti epidermidem per totum corpus separatam sen-
sit, quod absque veneni præsentia accidisse nemo dixerit. Quid
igitur statuendum? Anne vespæ vel earum puncturæ pro venenatis
habendæ? Dico quod non; venenatæ enim si essent, talia quoque
symptomata semper producerent, quæ animalia venenata, quod
tamen minimè vel rarò fieri, experientia quotidiana docet; singu-
lis enim diebus rustici earum punctiões patiuntur, qui tamen ne-
que in lipothymiam incidunt, neque epidermidem amittunt, ne-
que alia symptomata, quæ puncturas venenatas sequuntur, sentiunt.
Dicimus igitur aut vespam illam alicui rei venenatæ insedisse, quod
talìa symptomata sint secuta, aut aliquam rem venenatam planè
comedisse, quod interdum fieri, *Plinius l. 11. c. 53.* testatur. Re-
liquæ puncturarum differentiæ in morsuum differentiis videri pos-
sunt & elici, mittimus igitur B. L. ad illas. Hoc addendum, quod
alia animalia noceant aculeo, quem in ore gerunt, ut muscæ, vel
in caudâ ut scorpius terrestis, pastinaca marina, vel in pinnis, ut
pisces quidam, *Forestus obs. 34. l. 6.* se hominem vidisse asserit, qui
cum in mari nataret, & piscis ille acanthius marinus dictus clam
jaceret, ad ejus pinnas venenosas cum digitum pedis offendisset,
tanto dolore afficiebatur, ut homo fere insanus exinde factus sit:
vel in aliis corporis partibus, ut scorpius marinus, qui teste *Rondele-
zio de pisc. l. 6. c. 19.* tot aculeos habet in capite, ut sine noxa ferè
tractari non possit, & in dorso quoque spinam venenatam gerit: ut
& scorpæna alii que pisces.

CAPUT SEXTUM.

ELegans est sententia *Hipp. lib. de Medico*, ubi solus is, inquit, qui
signorum cognitionem habuerit, ritè curationem adgreditur.
U

Ut igitur monitum tanti viri observemus, signa morsuum & puncturarum diligenter examinabimus. Signa morsus vel puncturæ interdum satis manifesta, impressa vestigia dentium vel aculei: interdum obscuriora, deficiente etiam relatione ægrotantis, si v. g. ægro somno sopito punctura accidit. Semper autem per signa cognoscendum an morsus vel punctura veneni particeps. Morsum venenatum esse, partim ex ægri relatione, partim ex supervenientibus symptomatis innotescit: Ex ægri relatione, si fateatur à talibus animalibus morsum provenisse, quæ venenata sunt. Ex supervenientibus symptomatis: si ista accedunt symptomata, quæ aliis venenis supervenire solent: v. g. quando pars læsa statim intumescit, inflammatur, dolore gravissimo corripitur, aut ejus color naturalis perit aut mutatur, nigricat scilicet vel livet, laborans gravibus molestiis angitur, lipothymiâ vel contusione corripitur, & alia accedunt symptomata, quæ venenis sumptis supervenire solent. Cum autem neque hoc sufficiat scire morsum vel puncturam esse venenatam, cum quodlibet venenum promptius proprio suo alexipharmaco expugnetur: ideo operæ pretium cujusque ictu vel morfu communicati veneni signa in promptu habere, tradita nobis à *Dioscoride, Paulo, Aetio* aliisque. Ab *Aspide* igitur ut incipiamus, serpente longè venenatissimo, de quo etiam omnes ferè scriptores primò tractant, sciendum de morsu ab illo supervenire capitis gravitatem, oculorum caliginem, sensuum hebetudinem, stuporem, somnolentiam, faciei pallorem, corporis refrigerationem & id generis alia, quæ apud auctores fusius descripta videri possunt. Hoc autem notandum, quod exiguum infligat vulnus, quod morfu suo dolorem fere nullum exciter, adeò, ut sicut *Galen. de Theriac. ad Pison. c. 8.* refert, Cleopatra Ægypti Regina maluerit (periculo prius facto in ancillis, quarum ministerio ad corporis cultum utebatur) se aspide quam alio veneni genere interimere, vid. *Ælianus histor. Animal. l. IX. c. 23.* ubi mortem ex aspidis ictu plenam lenitudinis æstimatam notat, quod & confirmat *Galen. loco citato in fin. cap.* addens, sc

sæpè in magnâ Alexandria spectasse, cum aliquem condemnatum sine longa dilatione & cruciatu necare vellent, aspides pectori admovisse. An frigida vel calida sit temperiei, valdè controversatur. Dipsadis morsus cognoscitur ex eo, quod magna siccitas & inflammatio, non internarum tantum sed externarum quoque partium adsit, unde intolerabilis atque inextinguibilis sitis, adeò, ut quamvis æger indefinenter bibat, nullum tamen inde sentiat levamen, sed more hydropicorum, *quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ*. Quia tamen omnes meatus & ita urinarii quoque exsiccantur & constringuntur, largissimus ille potus per urinam exire non potest, sed distribuitur per venas in totum corpus, unde illud adeo intumescit, ut inguina rumpantur & æger sitibundus moriatur.

Evulnere à natrice inflictò primo sanguis purus exit, post sanies multa, cutis fit arida, pustulæ emergunt livida, oculi caligant, bilis vomitu rejicitur, vertigo ingruit, dolor mutat locum. Sortitur serpens iste secundum loci quem inhabitat diversitatem, diversa quoque nomina: Hyeme enim quando in stagnis & paludibus degit, Hydrus vocatur, æstate verò & autumno siccam terram inhabitans, Chersydros dicitur, & atrociora infert symptomata, quando terræ incola. Signa quibus viperarum morsus cognoscuntur, sunt sequentia, juxta *Paræi lib. 20. c. 16.*: Dolor pungens statim oboritur, pars in molem attollitur amplissimam, indeque universum corpus, nisi occurratur, exsudat è vulnere crassa & cruenta sanies, surgunt in ambitu vesiculæ, quales ab ambustione fieri solent, crebrâ syncopeprehenduntur ægri, cum sudore frigido, mortis prænuntio. nisi partibus nobilibus, antequam illas venenum invaserit, remediis opportunis consultum fuerit.

Porro ab Hæmorrhoo aliquem demorsum esse, parthognomonicum signum est sanguinis profluvium, ille enim non solum per vulnus inflictum, sed per omnes quoque corporis partes excernitur, per vias tam consuetas, ut hæmorrhoides, nares, uterum, quàm

quàm inconfuetas, ut aures, oculorum angulos, dentium gingivas, unguium radices, per os, vomitum, tussim, alvum, imò per omnes corporis poros atque meatus. Quæ omnia, quoniam *Lucanus l. 9. Pharsal.* elegantissimis versibus expressit, non potuimus committere, quin illos hic infereremus, sunt autem seqq.

*Impressit dentes hæmorrhoids aspera Tullo,
Magnanimo juveni, miratorique Catonis,
Utque solet pariter, totis se effundere signis
Corycii pressura croci: sic omnia membra
Emisere simul rutilum pro sanguine virus.
Sanguis erant lacrymæ, quæcunque foramina novit
Humor, ab his largus manat cruor, ora redundant
Et paulula nares: sudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum est pro vulnere corpus.*

Morsûs Basilisci signa sunt hæc: maxima oritur totius corporis inflammatio, pars affecta flavo tingitur colore, pili defluunt, caro liquefcit & frustillatim decidit, morsusque brevi temporis spatio vitam finit, uti *Sennert. l. 6. part. viij. c. 12.* testatur. Notandum autem Basilisci nomine duo animalium genera apud autores venire: unum quod è serpentum genere, quod agnovit *Galenus, Aetius, Avicenna*, aliique Medici, de quo jam diximus, & signa ista intelligenda sunt: alterum avis genus, quod ex ovo galli gallinacei provenire creditur: tale, an in rerum natura existat vel unquam exstiterit, eleganter *Excell. Straussius M.D. & Profess. in alma Ludoviciana celeberrimus, Patronus & Hospes quondam noster* perpetua gratitudine prosequendus, in suo tractatu de ovo galli ostendit.

Tarantulæ morsus ex sequentibus dignoscitur signis: Quidam perpetuo canunt, alii rident, flent, alii clamitant, alii premuntur somno, ut vix excitari possint, alii contrà perpetuis vigiliis distrahuntur, alii vomunt, saltant alii, sunt qui sudant, tremant, obstupescant, alii aliis doloribus cruciantur & delirantibus similes efficiuntur. Quodsi autem hæc symptomata admiran-

randa sint, non minus curandi ratio admirationem quoque merebitur: solâ enim ferè Musica vim habet mutandi hoc malum, uti infra ostendemus.

Morsui Amphisbænæ & Scytales ea contingunt symptomata, quæ viperæ moribus. Item morsui Cenchris, quamquam huic graviora, sequuntur enim illum putrefactiones & carnium defluxus, uti *Aetius* c. 27. *serm.* 13. habet.

A Dryino demorsis illa ferè superveniunt symptomata, quæ morsui natricis supervenire solent.

Morsum Draconis mitiora sequuntur symptomata, imò credunt multi, illos nihil veneni in se continete, alii verò veneno non carere illos asserunt, cum primis in regionibus calidioribus. Si *Lucano* credere volumus, dracones in illis regionibus erunt venenati, cecinit enim *lib.* 9. ita :

Vos quoque qui cunctis innoxia Numina terris

Serpitis, aurato nitidi fulgore Dracones,

Pestiferos ardens facit Africa.

Dracones, quoniam plurimis regionibus ignoti, ideo forsan veneni eorum natura non satis explorata. Diversa prorsus signa proponunt *Avicenna* & *Nicander in theriaca*, ut notat *Ulyss. Aldrovand. Histor. Serp. & Drac. l. II, c. I.*

Serpentes in Germaniâ nostra quando mordent, oritur in loco affecto tumor, dolor & calor insignis, sanguis primo purus, post saniosus & graveolens exit, facies flavescit & livida est, reliquaque accidunt symptomata, quæ peregrinis, mitiora tamen & leviora. Signa & symptomata morsus canis rabidi alia propria sunt, alia communia. Propria sunt, quod homo fiat cogitabundus, meticulosus, solitudinem capter, hominum societatem fugiat, lucem odio habeat, canum ritu latret, tandemque aquam expavescat & horreat; unde antiqui missis aliis symptomatibus hunc affectum hydrophobiam appellarunt: verum non solum ab aqua abhorrent, sed & ab aliis liquidis, vino, jusculis. Communia signa sunt delirium, motus convulsivi, febris, &c.

Quoni-

Quoniam autem cognosci debet, num canis, qui vulnus infixit, rabie correptus fuerit nec ne, canis rabiosi indicia breviter quoque ostendemus. Illa autem nobis exhibet *Galen. lib. de Theriac. ad Pison.* his verbis: Si audieris canem, qui aliquem momorderit, gracilem corpore & siccum, oculis rubentibus, cauda demissa, spuma & ore fluente, præterea lingua foras porrecta & tanquam bile coloratâ, obvium quemquam insiliisse, circa causam eucurrisse, deinde rursus subito consistentem cum irâ quadam magis furenti non ipsi prævisos momordisse, hoc inquam, si in eo sic habere audieris, statim rabiosum canem fuisse intelliges. Sed quæret aliquis, an alia quoque animalia præter canem in rabiem agi possint? Negat id *Galen. l. 6. de loc. aff. c. 5.* Verùm experientia ipsi reclamation, notissimum enim est, non solum canes, sed & lupos, equos, feles, sues, boves &c. rabie corripi. Dicendum igitur, ut Galeni authoritas conservetur, mentem forsan fuisse, canes cæteris animantibus rabie magis esse obnoxios, id quod à veritate non alienum. Nonnulli si incerti sunt de rabie & veneno animalis, sumunt frustum panis, imbuunt cruore vulneris, animali sano illud porrigunt, quod comestum, si ei symptomata quæ supervenire solent, non intulerit, rabiei & veneni illud expers pronuntiant.

Et hæc sunt signa & symptomata morsuum venenatorum præcipuorum.

Non venenati cognoscuntur, si animal quod momordit non venenatum, si ex prædictis symptomatibus nulla adsint, vel leviora saltem, ut inflammatio, dolor, &c. Febres autem his moribus non rarò superveniunt, item gangræna & sphacelus, uti dictum.

Puncturarum signa & symptomata nunc quoque tradenda. Ab animalibus autem venenatis, ut rursus quoque incipiamus, primas scorpionibus dabimus. Horum cum sint varia genera, quæ apud *Grevin. de ven. l. 1. c. 14.* videri possunt, accidentia quoque procreant dissimilia. Plerumque autem sequentia adsunt symptoma-

ta : Acerbissimus non solum in parte affectâ, sed & in toto corpore exoritur dolor, locus referente *Paul. l. 5. c. 8.* incipit inflammari, rubet, nunc fervor, nunc frigus vicissim invadit, sudor ipsos comitatur, tremor, extremorum perfriçtio, pili rigent, cutis fit discolor, se grandine percussos agrotantes putant, uti *Galen. l. 3. de loc. aff.* habet: prætereà ipsos nervorum contractio comitatur, unde subsequitur risus Sardonius vulgò dictus, hoc est coactus, qui fit, quod nervi ad suum principium sese retrahant, & quæ id generis alia, quæ apud scriptores passim reperiuntur.

Phalangii punctura vix conspici potest, inquit *Aëtius c. 8. serm. 12.* frigiditas adest circa genua, lumbos ac scapulas, universum corpus intumescit, quibusdam urinæ emittendæ difficultas adest, cum pudendi tentigine & dolore, si verò minxerint, aquosæ ipsorum sunt urinæ, quædam aranearum textis similia in se habentes, uti *Aëtius l. c.* refert. A scorpione marino qui fuerint icti, molestos cruciatus sentiunt, accidunt & interdum convulsiones & lassitudines, referente *Sennert. l. 6. p. 8. c. 42.*

Pastinacæ marinæ ictum sequitur dolor in parte læsâ vehemens, caro circa plagam nigrescit & stupet, quæ, si digitis compri-matur, laniem emittit atram, crassam, & malè olentem, uti *Sennertus ibidem* testatur.

Ictum apum & muscarum in parte affecta sequitur dolor vehemens, qui tam diu durare solet, donec aculeus relictus exemptus fuerit: relinquit autem plerumque stimulum apis, non vespa, uti *Mathiol. l. 6. c. 41.* scribit. Hos autem quos vespa pupugit, eadem concomitantur, sed intensiora, cum primis si antea cadaveribus venenatorum animalium insederit, aut, quod *Plinius l. 11. c. 53.* testatur, serpentibus planè victitarit.

CAPUT SEPTIMUM.

Ingenua videtur confessio *Galen. comm. 3. in progn. Hipp. text. 41.* Nunquam errare in prædicendo supra-captum hominis est, quàm

quam minimum errare, artificis solius. Hanc nostram facimus, enarraturi prognostica in moribus & puncturis animalium. Omnes autem morsus qui à venenoso animali sunt inflicti, longè graviores & periculosiores sunt illis, quos animalia non venenosa induxere. Et quamvis morsus venenati interdum sint exigui, mortem tamen afferre possunt, cum alias non venenati, quamvis magni, sanari possint, symptomata enim non ita gravia sunt & contumacia, veluti in moribus venenatis, ubi optimis remediis adhibitis sæpissime non cedunt. Cæterum quoniam signa Diagnostica perculiaria dedimus, prognostica quoque, quod & alii fecere, trademus, incipientes ab Aspide, quæ quoniam perniciosissimum venenum habet, quam citissime hominem interficit, ut ejus morsus ferè insana-biles habeantur: Est tamen quædam differentia, pro diversitate aspidum, quam designat *Galen. l. de theciac. ad Pison. c. 8. Aëtius serm. 13. c. 20.* tale prognosticum sistit, si scire velis an victurus sit perculsus, centaurium cum vino bibendum præbeto, si evomet pharmacum, morietur, si non, vivet. Dipsas licet non tam cito veluti Aspisenecet, morsum tamen periculosum infert, urinam enim ægrotantes excernere nequeunt, quæ in totum corpus diffusa illud intumescere facit, ut sæpius circa inguina rumpatur, ægerque siti-bundus moriatur.

Natrix morfu magis nocet, quando terram occupat, quam dum in aquis commoratur, & scribit *Ælianus l. 8. de animal. c. 7.* Chersydri venenum ita perniciosum esse, ut is qui mortuum saltem attigerit, statim intereat. Vipera medium quasi inter ea quæ statim interimunt, & ea quæ tardius interimunt, statuitur. Utrum vero scemina aut mas venenum lethalius inferat, apud authores disputatur. Nos fidem habemus illis, qui experientia edocti, tradunt maris venenum esse perniciosius: quia ratio non repugnat. Hæmorrhous qualem morsum inferat, facile æstimabit, qui sanguinem cum Galeno pro communi partium corporis nostri alimento & fomento caloris nativi habet, ille enim cum per totum corpus, vias tam consuetas quam inconsuetas, excernatur, procul dubio

mortis causa erit, tantum enim caloris quantum sanguinis, tantum vitæ, quantum caloris. Basilisco serpenti magna in necando est rapiditas, ad solum tamen conspectum ejus, vel si audiatur, uti alii volunt, homines interimi, non facile crediderim: si enim solo oculorum intuitu hominem interficit, non equidem video cum *Cardan. l. 1. de venen. c. 16.* quomodo factum sit, ut ii qui ipsum viderunt, ejusque faciem adnotarunt, vel audiverunt, ex quorum postea relatione hujus feræ historiam descripserunt, incolumes evaserint, præsertim cum tam parvum sit animal, ut non nisi è propinquo loco conspici possint.

Prognosis Tarantulæ quod spectat, malum periculo non vacat, etsi Sennertus ex mille de morfis vix duos interire affirmet, cum primis autem si morsum æstu anni flagrantissimo intulerit, & homini vel jejuno, vel in senectute constituto. Prognosis Amphisbænæ & Scytalæ convenit cum viperarum: Item quoque serpentis miliaris, qui alias Cenchris dicitur, & Nicandro Leo appellatur, quod æque sit ferox & crudelis. Dryinus tantæ venenositatis serpens dicitur, ut non solum morfu hominem enecet, sed etiam Medici ægrotanti medicamenta applicantis manus excoriet. Imo dicunt eum prave olere, si quis eum interimat, illoque suo fœtore omnium aliorum odorum, quamvis præstantium, sensum auferre.

Draconum morfus non ita periculosi statuuntur, cum primis in frigidis regionibus. Serpentes Germaniam nostram inhabitantes, licet non tam cito enecent veluti peregrini, morsum tamen lethalem inferunt, ni in tempore ægrotantibus subvenias. De morfu canis quidam tale prognosticum sistunt: si fuerit rabiosus qui momordit, sequenti die demorfi peribunt; si non fuerit, vivent; quod tamen ita simpliciter determinare noluerim: cum experientia confirmet, morfus qui pro deploratis habiti sunt, præter opinionem fuisse sanatos, quosdam vero qui per se lethales non fuere, per accidens tamen tales factos esse, ob Medici scilicet vel Chirurgi & adstantium negligentiam, rerumque necessariarum defe-

defectum. Experientia interim, fidissima rerum magistra, docuit; si medicamenta statim adhibeamus, antequam venenum invalescat, & cerebrum invadat, demorsum servari posse, & præcaveri ne in hydrophobiam incidat; illa autem si accesserit, vix quisquam evadet, sed moriuntur plerumque in furore. Expertus id magno suo malo *Baldus jurisconsultus* dicitur; fortè enim à catulo quem in deliciis habebat, in labia leviter morsus, cum illum rabie correptum nescirer, & vulnus ob exiguitatem negligeret, paulo post rabiosus interiit, frustra tum adhibitis remediis omnibus. Neque vero à morfu tantum canis rabidi funestum istiusmodi periculum infertur, sed & ab aliis animalibus; quin ipse homo homini lupus quandoque est, quod in proverbio alias dicitur: siquidem rabie correptus, ubi alium momorderit, rabiosum efficit, uti *Galen. l. 6. de loc. aff. c. 5.* ipsaque experientia docet. Neque mirum hoc est, cum & irati hominis morsum mortem non raro secutam *Paulus Aegineta l. 5. c. 26. Cels. l. 5. c. 26.* alique testentur, cujus etiam nonnulla exempla notatu digna *Zacut. l. 3. prax. admirand. obs. 84.* proponit. Notandum autem, quod hi morsus omnes sint periculosiores, si cordi vel cerebro sint propiores, minus verò, si partes distantes occupaverint: si arteria læsa; tunc enim facili negotio venenum ad cor penetrat; si nervus aliquis læsus, nam non solum dolor ingens excitatur, sed & cerebro venenum promptius communicatur, & gravia symptomata excitantur, si vero vena sit læsa, humores corrumpuntur: Minus periculosum si nullum vas sit læsum. Convulsiones his quoque non raro superveniunt: fiunt autem illæ vel à punctura nervorum eorumque dolore ingenti, vel à maligno & venenato vapore partem aliquam nervosam aut cerebri membranas vellicante, ad quem expellendum cum natura insurgit, contractionem istam excitat: quod intelligi potest ex *Hipp. sect. 5. §. 65.* Quibus sunt cum ulceribus tumores conspicui, ij non admodum convelluntur aut insanunt: his vero repente evanescentibus, siquidem postica parte factum sit, convulsiones & tetani accidunt. Et *Galen. art. Medic. c.*

92. : Nervi, inquit, & tendinis punctura, propter sensus vehementiam, & quoniam hæc pars principio (id est cerebro) connectitur, prompta est ad nervorum convulsionem excitandam, ac tum præsertim cum nihil extrorsum exspirat, obcæcato cutis vulnere. Prognosin non venenatorum quod attinet, morsus illi vitæ periculum non minantur, si rite tractentur, & non magna contusio adsit, vel dilaceratio carnis, nullaque ossis fractio: alias non spernendi sunt, cum gangræna & sphacelus supervenire soleant. *Salmuth. cent. 3. obs. 35.* ex morfu equi in tibia Epilepsiam observavit. Morsum lupi non rabidi, sed solum irati, malignitatem habere conjunctam *Hild. cent. 4. obs.* testatur: confirmat id quoque *Schenckius in obs. l. VII. de venen. animal.* qui similiter luporum, licet non rabientium morsum venenatum probat: sed non satisfacit ratio quam affert, quia scilicet in renibus eorum plerumque nascuntur serpentes. Et hæc prognosis esto morsuum. Puncturatum nunc quoque tradenda: minantur autem summum periculum illæ, si animal quod pupugit, venenosum. Sic ictus scorpionis exitiosus est, cum primis in æstate, & cum fame premuntur, quod omnibus quidem animalibus venenatis commune est; necant tamen alii aliis magis, nam octo illorum diuersa sunt genera, uti ex Nicandro patet. Dictum quoque id esto de scorpione marino, qui ictu suo misere piscatores sæpe torquet, ut & de scorpana, quæ piscis est littoralis, scorpione multo minor, & in dorso solum spinam eamque venenatam gestans. Item de pastinaca marina, illa licet (abscisso in cauda radio) in cibum veniat, tamen in cauda habet aculeum ita mortiferum, ut brevi temporis spatio homines aliaque animantia ictu perdere possit. Imo sicut *Ælianus l. 8. de animal. c. 26.* si ad maximam arborem summe virentem aculeum admoveas & defigas, non multo post amittet folia. Mellifluæ apes tantum abest ut ferant solum mel, ut iracundiæ quoque prodant fel. Hinc ab apum ictu ortam gangrænam observavit *Zacut. l. 3. prax. adm. obs. 83.* ex punctura vespæ circa carpum dolorem ingentem & lipothymiam *Hildan. cent. IV. obs. 77.* Sicut ex simili pun-

punctura circa juncturam mandibulae ulcus insanabile secutum, idem *obs.* 78. & dolorem horrendum aliaque symptomata ex ictu vesperae secuta, theriacalibus externis & internis curata, *River. cent.* 3. *obs.* 88. Imo quando bestiolae istae densiore agmine in hominem involant, illum interficere possunt: sic enim teste experientia non solum homines, sed & equos aliaque animalia robustissima interfecerunt.

CAPUT OCTAVUM.

Dum circa curationem versor, mentem meam subit illud Damasceni: *Quibus medemur, non esse lapides, neque lutum, neq. corium, sed tenuioris pariter & pretiosioris essentiae opificii Dei, in quo lapsus proclivis quidem, sed admodum periculosus existit, & in plerisque praesertim subtilioribus naturis, saepe ad interitum terminatur.* Summa ergo ope nitamur, ne quid vel admittamus, vel omitteremus, quod cavere possimus. Est autem curatio morsuum & puncturarum cum primis ferarum venenatarum, instituenda in tempore, nulla interposita mora, & talis quidem, quae apta est venenum digerere, ac ne in corpus subeat, impedire: occupatis enim semel principibus partibus, remedia frustra fere adhibentur, malumque raro cedit. Cum autem, ut supra notatum, non unius morsus & puncturae sint generis, non una etiam omnium potest esse curatio. Morsus non venenati animalium robore dentium pollentium, cujusmodi Leo, Ursus, Equus, Canis, adjunctam habent insignem partium mollium contusionem. Cum autem in hoc, attritis cum carnibus vasculorum extremitatibus, sanguini via pateat, & dolor summus ex continui solutione attrahat sanguinem, ne tanta superveniat inflammatio, quam excipiat gangraena & sphacelus, illico opera danda, ut sanguinis impetus a parte laesa avertatur. Id quod praeter ceteris auxiliis prompte praestat Venae sectio Revulsoria. In parte autem affecta locum habent vulgo dicta defensiva, quae sanguinis in partem affectam influxum prohibent, parata ex bolo, terra sigillata, sanguine Draconis,

conis, nucibus cupressi, gallis, balauft. fl. ros. rubr. rad. consolid. maj. & similibus: in quorum defectu *ἐν πείρῳ* Albumen ovi cum aqua ros. conquassatum cum stuppis cannabinis usurpetur. Impetu sanguinis averso, discutientia applicanda, ab initio adstringentibus castigata, ne forsan fiat attractio: deinceps autem sola: ut quicquid P. N. effusum parti inhæret, digestum evanescat. Quod si autem tanta sit contusio, ut spes nulla super sit discussionem satis proficere posse, hærente in profundo sanguine extravasato, quidam, siquidem locus ita ferat, ad extrahendum adhibent cucurbitulas, & quandoque scarificatas. Si nulla speranda resolutio, superest ut in pus materia extravasata convertatur, locus mundificetur, caro in locum amissæ generetur, tandemque cicatrix inducatur. Interim non peccant qui etiam in his moribus alexipharmaca adhibent, cum ex Cornel. Cels. multorumque sententia, omnis morsus videatur habere quoddam virus. Morsus autem venenati aliam postulant curationem, quam modo adornamus & commendamus, non neglectis singularibus & specificis in singularibus quibusdam animantium venenis, quæ experientia probata subjungemus.

In hac autem curatione ad tres collimamus scopos. Primus est ut venenum in tempore evocetur seu extrahatur. Alter ut impediamus ejus commeatum ad interiora: Tertius ut admissum Alexipharmacis expugnetur. Ad primum scopum faciunt tum medicamenta *ἐπισπαστικά* & *ἐλκτικά* dicta, manifesta qualitate, calore nimirum insigni, efficacia, ut sinapi, pyrethrum, cyclamen, euphorbium, & similia; tum occulta virtute venenum ad se elicientia, ut ol. scorpionum simpl. & compos. magnum Matthiol. ol. Aranearum Mindereri, ipsorum animalculorum, quæ vim intulerunt, substantia contrita imposita. (quod enim de scorpione canit Q. Serenus:

*Et cum vulnus atrox incussit scorpius ardens,
Continuò capitur, tunc digna cade retusus
Vulneribusque aptus, fertur revocare venenum,*

Id de majori non sine veneno mordentium & pungentium parte verum est, videatur ea de re *Galen. de Theriac. ad Pison. c. 10.*) Theriaca etiam, Mithridatium, Antidotus Matthioli. Et quamvis nonnulli sint, qui theriacam & similia haud imponendam putent, quod venenum intro compellere credant: eos tamen *Galen.* autoritas convincit: scribit enim *lib. de Theriac.* illam, si moribus & puncturis venenatis antea imponatur, antequam venena ad partes nobiles pervenerint, magno praesidio esse: convincit quoque & ratio eos; theriacae enim compositionem serpentum caro subit, quae substantiae similitudine allicit, & ut magnes ferrum, aut ambra paleas, evocat. Quidam hirudines apposuerunt, persuasum sibi habentes, illos sanguinem virulentum sugere. Quidam admodum laudant scarificationes & cucurbitulas. Sunt qui volatilium corpora divisa imponunt, recenti cruore calentia: Sunt qui podicem gallinae viventeris admovent: Sunt qui pretio conducti ore sugunt, ex parte veneno infecta, venenum, non jejuni, os subinde vino odorifero colluentes, oleum rosaceum ore detinentes, & quod sugunt subinde expuentes, ut notat *Avicenna lib. 4. Canon. fen. 6. tract. 3. c. 1.* Qui hoc, quicquid est operæ, olim præstabant, Psylli vocabantur, nomen accipientes à Libyæ populis, qui Psylli dicti à Rege Psyllo, quibus stupenda ab antiquitate tribuebantur, scilicet ingenitum habere virus exitiale Serpentibus, ut cujus odore sopiant eos ap. *Plin. hist. Nat. 7. c. 2. 8. c. 24.* Morfos à bestiis sanare ore venenum exsugentes, ipsasque bestias incantationibus demulcere, ap. *Plutarch. in Vita Caton. min.* Leviora venenata vulnera saliva curare: periculosiora haustu aquæ, qua ipsi os colluerant: periculosissima accubitu seu applicatione proprii corporis ap. *Ælian. histor. anim. 9. c. 38.* Illos eleganter describit *Lucanus l. IX. Pharsaliæ*:

Gens unica terras

Incolit à savo serpentum innoxia morsu

Marmarida Psylli: par lingua potentibus herbis:

Ipse cruor tutus, nullumque admittere virus

S s s s s

Vel

*Vel cantu cessante, potest : Natura locorum
fussit ut immunes misti serpentibus essent.*

Verum enim verò, an ea quæ præstiterunt olim Pŷlli, naturalem causam an vero Magicam habuerint, dubium remanet. *Ulysses Aldrovandus (histor. serpent. & Dracon. l. 1. c. 1. §. veneni serpentum medela)* arbitratur, horum præsidii nullam adhibendam fidem, propterea quod Galenus & ipse attestetur, Marſos populos, qui sua ætate adhuc extabant, contra serpentum virus nullam propriam facultatem possedisse, sed quibusdam dolis & vanis commentis universam plebeculam decipisse: quemadmodum hodie circulatores, qui serpentes & viperas non debito tempore venantur, captisque carnes mordendas obijciunt, ut omni veneno ab ore vacuata, felicius coram populo contrectari possint. Quo minus tamen simpliciter huic sententiæ subscribamus, *Celsi* autoritas facit: Ille enim ita *l. 5. c. 27.* si cucurbitula non est, homo adhibendus est, qui vulnus exfugat. Neque hercle scientiam præcipuam habent hi qui Pŷlli nominantur, sed audaciam usu ipso confirmatam. Nam venenum serpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipue utuntur, non gustu, sed in vulnere nocent. Ideoque colubra ipsa tuto estur: ictus ejus occidit: Et si stupente ea (quod per quædam medicamenta circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percussus est, nulla in ejus saliva noxa est. Ergo quisquis exemplum Pŷlli secutus, id vulnus exfluxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem præstabit, Illud interea antea debet attendere, ne quod in gingivis, palatove, aliave parte oris ulcus habeat. Expeditissimum etiam auxilium est ustio; illa namque, uti *Matth. in Comm. in Diosc. Mercurialis* alique habent, omnibus venenatis morſibus valde prodest, quod ustio vim veneni domare valeat. Ustione peracta, crusta celerrime removenda: sic enim quam citissime veneno patebit exitus, nam crusta facit ut venenum retineatur, & ad interiora penetret. Sin locus ustioni minus idoneus, aut æger illam formidans ignem recusset, caustica & escharotica adhibenda: qua in re cæteris præstare dicitur

dicatur argentum sublimatum, unguentis refrigerantibus admittum, quo minus doloris inferat. Imponantur deinde emplastra attrahentia ex galbano, pice nigra, terebinthina, aliisque gummosis & resinosis. Pulvis Mercurii in hoc casu valdè commendatur, quia virulentam saniem evocat, nec vulnus tam cito claudi permittit. Ad alterum scopum facere creduntur ligaturæ arctissimæ in parte superiore, constrictis vasis: amputatio ipsius partis læsæ, siquidem talis sit, quæ sine vitæ periculo truncari possit, ut digitus manus, vel pedis. Exemplum recenset *Sennert. l. 6. prax. part. 5. c. 7.* Ad tertium faciunt alexipharmaca statim propinanda, ut venenum accedens quasi non admittant, sed quasi repellant; continuanda, ut illud quod penetrat extinguant, & pravam dispositionem relictam corrigant. Hæc vel simplicia vel composita sunt: Simplicia *Radices* Vincetoxici, Angelicæ, Imperatoriæ, Petasit. Scorzonæ. Contrayerv. Gentian. Bardan. Carlin. Succis. Dictamn. alb. Valerian. Allium *Herb.* Succis. Scabios. Card. bened. Scordium, Ruta, Dictamnus Creticus, Galega, Salvia, Basilicum. *Flores* Tunicæ, Anthos, Calendulæ, Crocus, Ros. Viol. Nymph. Borrag. Bugloss. *Semina* Citri. Card. bened. Levist. Basilic. Napi, Coriandri præp. Acetosæ. *Fructus* Nuxmosch. Baccæ lauri, Juniperi, Caric. Nux juglans, Caryophyll. Cubeb. Cardamom. Pom. Granat. Limon. Aurant. Citri. *Cortices* Citri Aurantior. Limon. Cinnam. Cass. Lign. Costus. *Ligna* Xylo Aloë, Santal. Rhodium. *Lachryma*: Thus, Myrrha, Storax, Benzoin, Camphora. Ex *Animalibus* Cornu Cerv. Unicorn. Os de corde cervi, Ebur, Bezoar orient. & occidental. Moschus, Zibeth, Castoreum, Oculi cancri. *Terræ* figillatæ, Bolus Arm. *Marina* Corallium, Margaritæ, Succinum, Ambra. *Lapides* pretiosi, Sapphiri, Granati, Smaragdi, Hyacinthi, Sardæ seu Carneoli. *Fossilia*: Sulphur, Nitrum, Vitriolum. *Preparata*: aquæ simplices ex Simplicibus enarratis: Compositæ, Theriacalis Bezoartica, Bardanæ composita, Carbunculi, Cordialis temperata, Antidotalis alexipharmaca Matthioli, Stapediana. Elixir vitæ Matth. Propriet. Paracels. *Syrupi* simplices ex succis ve-

getabilium : de scordio compositus. *Conserva* ex herbis, floribus, pulpa fruct. *Condita* Rad. Scorzon. Helen. Cortic. Citr. Aurant. Nux mosch. fl. Citr. Aurant. *Tabul.* ex succo citri, Berber. Rob. ebuli, sambuci, juniperi, gelatina corn. cervi, cydonior. *Opiatæ*: Theriaca Andromachi, Mithridat. Damocrat. Antidotus Matth. Theriaca cœlest. Diaseordium Fracastor. Electuar. d. ovo Maximiliani Imperatoris. Conf. Alkermes, d. Hyacintho. *Extracta* Angelicæ Zedoar. Gentian. Card. bened. Scord. Helen. Croci. *Salia volatilia* Cornu C. Viperarum. *Pulveres*: Ruber Pannonicus, Saxonicus, Bezoarticus officin. Gryseus Cæsaris contra pestem. *Species* diamarg. cal. & frig. d. gemm. calid. & frig. lætif. Gal. Conf. liberant. hyacinth. *Acet.* ros. rub. tunic. sambuc. calend. rut. de rub. id. Theriacale. *Ol.* scorp. destillata ex vegetab. *Balsama* ex oleis varia pro suffitu. Ex designatis scopis facile intelligitur, quare Doctores in his casibus canonem esse velint, non sanguinem detrahendum, non catharticum, non clysterem, non vomitorium, non balneum, neque aliud quidquam sudoris provocatorium exhibendum, ante triduum à morfu aut punctura exactum. Tum autem istis universalibus vacationibus locus erit, quando à veneno in venoso genere humores labem contraxerunt. Veneno expugnato ad vulneris sanationem, ut alias, accedendum. Quidam iactant curas magicas, & sunt multi qui schedulas variis vocabulorum barbarorum divaricationibus crucibusque intertextas hominibus vel bestiis devorandas offerunt, qualis est his characteribus signata:

† Affra	† Schoffara	† Affara
† Pax	† Max	† Miax.

Sigillo equitis Ruperti, ferreo stylo insculpto, multi quoque gloriantur se curatos fuisse, & refert Gokelius de venen. animal. se homines vidisse curare, qui ad unamquamque inustionem sequentia verba German. recitarunt: Das walt GOTT und unser lieber Herr St. Ruprecht / GOTT Vater / Sohn und Heiliger

Heiliger Geist. *Ulysses Aldrovandus de serp. & dracon c. 1.* ex Matthiolo narrat, ad Eremitam quendam, circa Romam morantem, confluisse magno numero homines nomine vulneratorum ab anguibus; hunc solitum fuisse interrogare nuncium, num vellet pro patiente remedium sumere: annuentem jussisse, ut pedem denudatum solo collocaret, quem gladii acie circumscribebat, indeque amoto pede hæc verba in vestigio inscripsisse: CARO CARUZE SANUM REDUCE REPUTA SANUM EMANUEL PARACLETUS: deinde eodem gladio characteres delevisse, terramque collectam in cyathum aqua plenum infudisse, donec subsideret, aquam postea indusio mundo colatam nuncio propinasse, sicque confestim ægrotum absentem sanatum fuisse. De talibus ut nostram proferamus sententiam, statuimus cum *Ulyss. Aldrovand. l. c.* à talibus, quorum ratio reddi nulla potest, abstinendum, tanto magis, cum experientia doceat, quibusdam proficuas esse ejusmodi artes, alios in longe graviora mala præcipitare. Rem superstitionis plenam esse ultro patet: superstitionem impietatis plenam, Theologi docent. Atque hæc de morsuum & puncturarum venenatarum curatione sufficiant: nuncq; singularia quædam venena exposcunt subjungendum. Ab Aspide igitur ut denuo initium faciamus, in ejus morsu in specie commendatur acetum acerrimum, quod Ægyptii frequenter contra venenum hoc habent in usu; dandum autem est inquit *Aet. serm. 13. c. 20*, quousque ægri aceti qualitatem circa dextram præcordiorum partem percipiant: Hepar enim in demorsis ab Aspide primo ajunt sensu privari. In medicamento sequenti nonnulli talem fiduciam habent, ut non dubitent se mordendos quantumlibet efferæ offerre Aspidi. Capiunt vero folia thapsi barbati, caryophyllatæ; leucoji, rubri pari pondere, quæ in acetô acerrimo & sani hominis urina bulliant, ad partis læsæ fotum. Nonnulli ejus decocti unc. iij. jejuni hauriunt. Dipsadis morsui fere conveniunt quæ reliquorum venenatorum animalium moribus: præter illa tamen, quia demorsi plurimum bibunt, nec potum per urinas evacuant, diu-

retica exhibentur, alvus clysteribus aquam educantibus evacuatur. Natricis morsui ea auxiliantur remedia, quæ in aliis vulneribus à serpentibus inflictis adhiberi solent. Ad Viperae morsus *Galen. 2. de antidot. c. 14.* hæc epithemata tradit: R. sagapeni, piperis, liquor. Cyrenaic. Opopan. part. æqual. arida pulverisentur, liquores in aceto solvantur, misceantur. f. Emplastr. Vel R. Centaur. aristoloch. rad. peuced. pond. par. pulverisentur & aceto ac galbano excipiantur. Costum veneni viperini bezoar esse scribit *Santes Ardoyn. de venen. l. 6. c. 1.* exhibitum à ʒʒ. ad ʒj. cum vino absinthite. Coagulum leporis exhibet in hoc morfu *Dioscor. l. 6. c. 47.* Ab hæmorrhoo demorfi etsi raro perveniant ad pristinam sanitatem, & salutis spes in angusto sit, tentandum tamen aliquid, & primo quidem statim membrum læsum, si fieri potest, abscindendum, deinde utendum etiam communibus remediis supra relatis: Tunc medicamenta exhibenda, quæ vim habent sanguinis fluxum sistendi, qualia esse possunt tormentill. burs. pastor. bol. armen. terra sigill. lap. hæmatit. &c. quibus tamen semper aliquid theriacæ adjiciendum, nec alexipharmaca negligenda: nam licet vim sanguinem fundendi habere videantur, quia tamen sanguinis illud profluvium ab Hæmorrhoi veneno proficiscitur, veneno per alexipharmaca victo, etiam sanguinis effusio cessabit. Adversus Basilisci morsum, plurimi nulla præscribunt remedia, quod tam subito hominem enecet. *Aëtius serm. 13. c. 13.* vanum & superfluum duxit auxilia contra eum referre. Erasistratus tamen monente Sennerto Castorei ʒj. cum vino vel papaveris liquore exhibendam monet, cui quoque suffragatur Dioscorides. Tarantulæ cura, posteaquam usitata remedia, quæ in aliorum animalium venenatorum morfu supra nominata sunt, fuerunt adhibita, præcipue existit in Musica, ut omnes etiam Doctores testantur. Non autem omnibus idem sonus competit; nam alii ad hanc, alii ad illam harmoniam saltare incipiunt, idque tam diu continuant, donec amplius nequeant. Neque etiam omnes ab uno instrumento quoque excitantur, sed alii fidibus opus habent, alii instrumentis magno strepitu aërem quatien-

tientibus, cujusmodi sunt tympana, tubæ &c. Alii, quod tamen rarum, non nisi bombardarum explosione aguntur in saltus. Curatio Amphisbænæ & Scytales eadem est, quæ Viperarum, uti *Diosc. l. 6. c. 48.* asserit: petatur igitur ex supradictis. Eadem quoque Dryini morsus curatio; in specie tamen commendatur origanum, trifolium & marrubium, vel eorum succus, radix item aristolochiæ, nec non glandes cujuscunque quercus concisæ & cum vino generoso sumptæ. Morsus Cenchris, Draconis, & serpentum in Germania nostra habitantium quomodo sint curandi, satis ex iis quæ hæctenus dicta sunt patebit. Demorsis denique à canerabido modo sequenti subveniendum: Venenum his, quæ supra in universali curatione enarrata sunt, evocandum, & quidem cito quantum fieri potest: frustra enim adhibentur remedia, quæ tarde in hoc casu adhibentur. Vulnus diu aperte servandum, & non solum determinate usque ad diem 40. sed usque ad tertium l. 4. mensem, imo per integrum interdum annum: observationes enim Doctorum testantur, quosdam ab illis demorsos post annum demum & longius tempus in hydrophobiam incidisse. Oxalis trita & imposita ejusdemque decoctum magnarum in hoc casu dicitur virium. Pili item canis rabidi vulneribus impositi. Cinerem cancrorum fluviatilium mirifice contra illorum morsus prodesse, *Gal. l. 11. simpl. medic.* scribit; exhibet vero ejus duo cochlearia, cum pulveris radices Gentianæ cochleari uno, in vino generoso. Similes vires Veteres alyssio assignabant: verum cum difficile sit discernere, quænam hodie planta alysson veteribus dicta fuerit, nihil certi statuere possumus. Demersio in mare non est certum contra rabiem remedium; permulti, inquit *Paræus l. 20. c. 8.* se in mare demersere, nec tamen inde adversum rabiem quidpiam adjumenti sensere. Præsentaneum & à multis seculis probatissimum est in hoc casu cauterium actuale: Ustionem enim superficialem nequaquam sufficere, exempla testantur *Hild. obs. 86. cent. 1.* A purgatione & venæsectione Authores abstinere, nisi forte malum nobiles præcipuasque partes corporis occupaverit; tunc corpus satis large
&

& abunde purgant, balneis & iis omnibus, quibus pori aperiri possunt, utuntur. Potio Lichtenbergica à multis viris doctis valdè celebratur: verum an intra novem dies, uti affirmant, venenum hocce tam exitiosum extirpare potens sit, valdè dubitat *Hildanus*, qui empiricum istum processum periculosum affirmat: cui quidem *Daniel Danielis in epist.* ita respondet: Illam *Hildane* toties & tam felici successu comprobata potione, cujus ocularem testem me offero, illasam nec maculatam volo: plurimi namque adhuc superfunt, qui ex usu illius potionis jam multis elapsis annis nunc belle vivunt &c. Scorpius qui læsit contritus & super locum impositus, ipse sibi remedio est, tanquam injuriæ vindex & perniciem quam intulit corpore suo luens, ut supra ex Poëta notavimus. Ejus oleum quoque auxilio est, unde incolæ Italiæ illud diu noctuque ad manus habent, eoque plagam illinunt. *Aetius serm. 13. c. 19.* medicamentum sequens mirabile pharmacum nominat: Rutæ sylvestr. drach. j. terit in aceto, ceræ unc. j. & resin. pini quadrant. liquefacit & affuso oleo quasi unit & imponit; scribit & ibidem cochleam hortulanam præcipue cum testa tritam & plagæ impositam confestim dolorem sedare. Lac ficulneum in vulnus instillatum præsentis auxilio percussis adesse *Diosc. l. 6. c. 44.* refert. Interne alexipharmaca & quæ veneno adversantur adhibenda. Quæ jam dicta sunt de curatione puncturæ scorp. terrestris, locum quoque habent in curatione ictus marini scorpionis, item in ictu pastinacæ marinæ, & scorpæ, nisi quod adhuc *Plinius l. 28. c. 11.* contra pastinacam coaguli leporis vel hædi vel agni 3j. prodesse scribat: & *Aetius serm. 13. c. 37.* furfures aceto coctos & pro cataplasmate impositos. Contra puncturas vero vesparum & apum remedio est è vestigio ictum suxisse vehementius, suctuque infixos aculeos revulsisse, quod si sic revelli nequeant, locus, si nihil impediat, incidendus est. Nonnulli partem læsam in calentem aquam demergunt & per integram horam foveant. Nasturtium tritum & impositum dolorem sedare dicitur. Idem præstabit impositus. Sunt qui animalia trita, quæ pupugerunt, imponunt, veluti in punctura

punctura scorpii. Ultimo, cum tutius sit morbum præcavere, quam eundem curare, nonnulli Medici docere conantur, qua ratione quis possit prohibere, ne animalia moribus nocere possint, de qua re vid. *Sant. Ardoynus, Haly abbas* aliique. Hoc verum, quod, qui corpus suum succo malvæ cum oleo mixto obliniverint, à puncturis vesparum & apum immunes sint.

XI.

RELATIO CHIRURGICA

DE

LUE PESTIFERA INFECTIS.

Nos infra subscripti Doctores Facultatis Medicæ Mompelgardiensis, Chirurgique jurati ejusdem loci testamur hisce, quod vi Mandati, die 21. Maii 1666. à Parlamento publicati, nobisque die 30. ejusdem insinuati, ut sc. omnes illi, qui in nosocomiis æque ac alibi in civitate febribus ardentibus & pestilentialibus decumbunt, inspiciamus & de iis æque ac de cadaveribus, quæ à peste infecta & denata esse feruntur, relationem nostram impertiamus, præstito prius juramento solenni tres

T t t t

inte-

integros dies, sc. 1. 2. & 3. Junii tam in visitatione ægrorum, quam inspectione cadaverum demortuorum impenderimus & in singulis ægris sequentia symptomata, majori vel minori vehementia infestantia, offenderimus: sc.

1. Inopinatam virium debilitatem, cum insigni corporis gravitate, & alternantibus artuum, qf. concussorum, doloribus.

2. Horrorem inordinatum, cum pulsu parvo, celeri, debili & inæquali.

3. Dolorem punctorium circa orificium stomachi sinistrum, nauseam ciborum eorumque vomitum, singultum crebriorem motusque convulsivos, in musculorum ligamentis circa pulsum sensibilem, cum siti, ariditate & nigritie linguae.

4. Agrypniam continuam, deliria, maniam & phrenitidem.

5. Cephalalgiam continuam & vehementem doloresque scapulæ, dorsi & laterum.

6. Urinam crassam & turbidam, cum sedimento rubicundo, crasso & divulso.

7. Lumbricos per alvum reiectos, quos diarrhoea biliosa infecuta fuit.

8. Ocu.

8. Oculos rubros & fulgentes, cum maculis diversi coloris, vel magis, vel minus copiosis, cum primis in collo, pectore & lumbis.

9. Pustulas in facie, aphthas in ore, parotides retro aures, carbunculos & alios tumores.

Tandem numerus ex hoc morbo pereuntium longe excedit numerum evadentium.

Corpora demortuorum quod concernit, sub inspectione illorum in xx. foetorem intolerabilem & dispositionem maximam, ut intra paucos dies corrumpi possint, invenimus. In genere cutis nigredinem insolitam præ se ferebat, non minus ac nares, aures & ungues. Observabantur quoque adhuc maculae rubicundæ, striæ, parotides, carbunculi & bubones.

Omnia hæc signa, in ægris æque ac corporibus demortuorum occurrentia, perfectam pestem innuunt.

Quapropter è re esse judicamus, ut summa, quæ excogitari poterit, præcautio adhibeatur, ne morbus hic contagiosus ulterius eundo serpat, pluresque inficiat. *Signatum N. die 3: Jun. Anno 1669.*

Interim sedulo est cavendum, ne intempestive & morbo nondum præsente five regioni, five civitati alicui terrorem incutiamus, sicque phantasiæ tristem pestis ideam imprimamus, quæ ipsa pestilentia (juxta commune proverbium: *Einbildung ist ärger denn Pestilenz*) pejor est: eaque de causa non tantum Medici & Physici sibi in publicandis præter necessitatem contra pestem arcanis temperare debent, sed & Magistratus omnem lapidem movere debet, ut, si falsus forte rumor de peste five imminente five præsente hinc inde spargatur, is tempestive supprimatur, in prima, quod dicitur, herba suffocetur & Civibus potius animus addatur, exemplo Serenissimi Hassorum Principis, qui, cum circa finem anni superioris terror ejusmodi Panicus, ob demortuos duos Medicos, sub & post inspectionem Militum Landaviensium incautius mercantes, oriretur, sequens Rescriptum Principale Academiae Giffenagratiostissime transmittere acquiescebat:

ERNESTUS LUDOVICUS, Dei Gratia,
*Landgravius Hassiæ, Princeps Hersfeldiæ,
 Comes in Cattimeliboco, Decia, Zigenheina,
 Nidda, Schaumburgo, Isenburgo & Budinga,
 &c.*

Dignissimi, Eruditissimi resp. Consilarii & Dilecti Fidique. Vobis dubio procul innotuerit, quæ ratione partem Chiliadis nostratis Circularis, è Captivitate Gallica reducis, in Civitatem & Municipium nostrum receperimus. Quum verò Gregarii ejusdem insignes, ut facile judicare est, labores & ærumnas sub obsidione Landavii sustinuerint, imò & sub itinere longinquo in- & è Gallia frigore aque ac fame insigni pressi fuerint, eaque de causa morbi, quidam inter illos se trudent, qui in se & sua natura quidem minus contagiosi sunt, attamen terrorem alicui metumque infectionis incutere possent, adeo quidem, ut, juxta famam ad Nos delatam, *Stu-*
diosi

diſi Giſſa literis operam navantes ſcrupulum ſibi movere & abſitum meditari non dubitent : hoc autem Academia Noſtra non tantum ſumme damnoſum, ſed & optimam noſtram Urbem Giſſam, ſi unus aut alter Studioſus ſe ſubduceret, facilimè in rumorem & diffamationem immeritam, non ſine præjudicio ejus, præcipitare poſſet : eaque de cauſa juſſerimus, ut omnes, qui de Chiliade circulari è Captivitate Gallica eo devenerunt, quam citiſſime ruruſ inde emigrare debeant ;

Hinc Clementiſſimè hiſce jubemus, ut data occasione Studioſos illos, qui abſitum maturare intendunt, admoneatis, ne vanum & inanem terrorem concipiendo iter ſuum intempeſtivè præcipitent, aut literis aliorum miſſis rumorem malè fundatum excitent, cum militum horum aggritudines, à meris laboribus & ærumnis exhauiſtis oriunda, nihil maligni aut contagioſi foveant, aut incommodi quid inferre valeant. Quibus Gratiſſimè Vobis addiſti favemus. Darmſtadii die 6. Decembr. 1713.

ERNEST. LUDOVICUS HL.

Ad vanum ejusmodi terrorem & timorem excutiendum forte quid contribuere poſſet, ſi hominibus perſuadeamus ſæpiuſcule expedire mori peſte : quod problema in utramque partem, ante quinquennium circiter, in Academia Roſtochiendi, ſub præſidio DN. D. Dethardingii, ventilavit Balthaſar Ludovicuſ Schirac, in ſeq. Diſputatione, quam ob argumenti raritatem hic ſubjungere placuit :

MEMBRUM I.

QUOD NON EXPEDIAT PESTE MORI.

§. I.

Ea solet esse rerum in hoc mundo conditio, ut si quid in illis sit molestum, vel naturæ humanæ videatur inimicum, illud quotidianus soleat illarum aspectus, si non tollere, reddere tamen tolerabilius, Ast quid de morte dicamus? Tantum abest, ut ejus dicere possimus terribilitatem per tot funera quotidiana mitigari & familiarem illam nobis reddi, quin crescat cum die ejus nausea; Et si quondam Ethnicis mors fuerit terribilissimum, nunc appellitur terribilissimorum maximum. Nec est, ut animæ ipsi nostræ male inde possimus dicere. Ipsa enim per tot annos ex mandato, quod ipsi Creator dedit, per tot pericula (ex quibus, quæ externæ ruinam minitata sunt, fortean minora, si comparentur cum perpetua perniciæ quam ipsa corporis compages singulis momentis minatur) non modo factum servavit & tectum hoc sui ergastulum, sed, si quæ illi labes aliunde accessit, omni studio & cura indefessa pro sibi concessa scientia illam corrigere sedula fuit & felix. Quid mirum, quando superare videt suas vires, & conatus suos reddi irritos, quos ad corpus conservandum adhibet, quocunque etiam illud tempore fiat, si doleat, langueat, contristetur, angatur & contremiscat?

§. 2.

Ast, quod si homini gravissimum est mori, aut rectius, animam privari suavi illo commercio, quod ipsi cum corpore fuit: magis adhuc anxiam illam habeat necesse est, tali modo amicitiam hanc dissolvi, quem speciatim vindicta divina sibi quasi reservavit
ad

ad demonstrandum, quis ipsi sit Zelus in puniendis immorigeris. Nec enim negari potest, Pestem morbum esse ab ipsis jamdum Ethnicis pro divino habitum, nec a Medicis Christianis aliter habendum, quamdiu vera, quæ hujus affectus sit natura, quæ causa, quæ cura, quæ præservatio? etiam Medicos doctissimos audacissimosque, peste jam dum sublata, latet & quoties de novo ingruit adhucdum ignoratur. Pia satis est definitio pestis, quam *Franciscus Joel*, Medicus in Academia Gryphisw: quondam satis meritus, affert; *Pestilentiam* dicens, *esse pœnam divinam, ulciscentem enormia scelera hominum, per venenata seminaria pestis, in aërem à Deo sparsa ac deinde per contagionem in multos propagata.* Longior quidem, nec tamen alia, quam *Schænerus* affert, itidem Medicus Gryphisw: *Esse, enim inquit, pestem morbum occultum, seu totius substantiæ, epidemium, contagiosum, peracutum & perniciosum, qui spirituali sua malignitate ac veneno Cor & calidum nativum primum infestat, vires totius corporis subito prosternit & deleteria sua violentia savissima inducit symptomata, sicque hominem repente atque miserrime jugulat.* Queis verba addimus *Craetoni*, (quem rara manet gloria, quod trium Imperatorum, ordine nunquam intermisso, Consiliarius & Archiater primarius fuerit) qui in *Consiliis* suis *Medicis, diversitatem veneni pestilentialis & verum specificum remedium solius Dei Majestati reservatum & cognitum, nobis vero incognitum esse, lubentissime fatetur.* Et quid aliud volunt diversi tituli, quibus Medici Pestem nunc manum Dei funestissimam, nunc Dei digitum merito venerandum, nunc calamitatem, qua & hodie Jehova genus humanum propter scelerum nefandorum multitudinem coercet & castigat, appellant ac statuunt? Equidem placuit recentioribus veneni appellatione, quod pesti insit, clariorem non modo dare pestilentia notitiam & simul causam ejus facere naturalem; Et affirmandum omnino est, pestem homines veneni ad instar etiam robustissimos aggredi, prosternere & cito interimere: Item peste laborantibus adesse symptomata quædam, quæ illos corripiunt, queis lethifera pocula

data

data sunt; ast, priusquam veneni positivam illi dederint definitionem claram ac distinctam, & in quo forma veneni pestilentialis consistat explicuerint, non male habebunt, si quando quis dixerit, se obscurum explicare per æque obscurum, aut rectius, se cum antiquis adhuc ignorare naturales causas furibundi hujus morbi. Tale quoque judicium experiuntur illi Medicorum, qui per febrim essentiam pestis declarare contendunt, quandoquidem & illi Medici, qui ægrotorum curam tempore pestis in se susceperunt, dicere adhuc hæsitant, an revera febris adfuerit, & quantumvis adfuerit, evictum hodie est, male febrim inter morbos reponi, quæ ad noxia è corpore eliminanda à natura in subsidium vocatur. Ut ergo maneat vera pestis causa ut soli Deo nota, ita quoque justissima pœna puniendi malos. An ex Ps. CXI. v. 7. evinci possit, nullum justum peste perire, videant Theologi. Nobis sufficiat citasse è sacro codice Exod. IX. 15. Lev. XXVI. 27. Num. XVI. v. 46. ceu textus ad literam docentes morbum pestilentem esse à Deo & plagam ad hominum perniciem in terram emissam. Nec ergo doleat anima sibi plaga ista suavissimum corpus subduci?

§. 3.

Consolari solet Amicos, quando discedere coguntur, si tempus aliquod permittatur sese exosculandi ultimumque sibi dicendi vale. Quid vero in peste? Amicos esse Animam & Corpus quis dubitabit? Qui in se ipso quovis momento experiri potest quam sollicite Anima ad omnia illa attendat, quæ corporis sunt, nec quicquam per sensus sibi afferri patiat, quin eodem momento secum meditetur, an ex objecto tali corpori suo salus aut noxa imminet? quam iterum promte corpus animæ nutus suscipiat, exequatur & quanta celeritate suis mandatis assurgat? Haud vero in peste ulla mora conceditur de discessu serio meditandi. Peracutissimum hunc morbum vocant Medici, quia vocabulum Latine deest, brevissimum hujus Luis, quando hominem aggreditur, spatium arctius significandi. Raro ad quartum diem morbum dictum protrahi posse cum rubore fatentur Medici. Per triduum 70. millia homi-

hominum ex illa Lue occubuisse habent sacrae paginae. Ast quantillum spatii de re tam seria statuendi? Sunt majora hæc mala, quando ingruunt, ipsis lacrymis, & ante divortium animæ & corporis vix serio de illo cogitari poterit.

§. 4.

An fallimur, si nullum dicamus illud spatium, quod peste morientibus conceditur? Numne enim illud dixeris spatium deliberandi & de re maxima statuendi, quod tot anxii Nuncii, tot tristes casus occupant & in quo Animus per tot angustias à tot rerum discriminibus huc illuc rapitur? Imo quod tempus, quamvis brevissimum, Medici sibi volunt, propinando farraginem Medicamentorum Alexiteriorum, Bezoardicorum, Specificorum, Alexipharmacorum, Antidotorum, Antipestilentialium, Diaphoreticorum &c. Valent enim tunc vel maxime apud Ægros & Medicos verba *Celsi*: *Quo celerius ejusmodi tempestates corripiunt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate, rapienda sunt.* Funera insuper densantur funeribus. Rapitur in conspectu Parens. Tolluntur charissima pignora; Liberi. Invito auferitur Marita & tamen tempus emigrandi citatissimo cursu advocat. Animus ergo ferreus quamvis sit, & Stoica Philosophia loricated, non potest non, quin in rebus istis dubiis moveatur, titubet, hallucinetur, stentque ipsi comæ.

§. 5.

Solamen, quod Miseris esse solet, si quando plures mali cujusdam focii sint, crudelitatis nomen hic obtinet & majoris afflictionis. Quo pluribus in peste male, eo morientibus pessime. Mori grave est, mori misere gravius, mori à consortio hominum exclusus, gravissimum. Στοργὴν nunquam dixeris Ciconiis maxime propriam, quandoquidem longius his videtur in oras dissitissimas pestis tempore aufugisse. Videas vero, si quando pestis domum occupaverit, parvulos deferri à Majoribus, Filios à Parentibus, Uxores à Maritis, ut omnes quasi Megaræ hujus inexorabili-

Uuu uu

lem,

lem tyrannidem remis velisque omnibus fugiant, quos vero jamdum occupavit liberrimo illius arbitrio, exuto omni amore, relinquunt. Quodsi amicus, ex mille fortean unus, amicum in angustiis illis convenire velit, ponuntur, quando pestis Te martyrizat, repagula, clauduntur valvæ, obferantur fores, ne aditus illi ullo modo pateat. Et quis vel tantæ foret audaciæ, si vel maxime pateat aditus, qui intraret, quando videt plura vestigia introeuntium, nulla redeuntium? Quod Poeta quondam de prima Nauta cecinit:

*Illi robur & as triplex
Circapectuserat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit precipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem Notbi,
Quem mortis timuit gradum,
Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum &
Infames scopulos Acroceraunia?*

Meliore jure in illum quadrant, qui peste decumbentem visitare non reformidat, quando

*Non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genere: fratrum quoque gratia rara est.*

S. 6.

Ex Mortis annunciatione semel facta nonnullos homines una nocte incanuisse, exemplis notum est. Mille advolant Mortis nuncii, quando Pestis sceptrum capit, sive quod in domo, qua vivis, pestis hunc illum jamdum occupaverit, mox Libitinæ tradendum: sive, quod homo peste correptus obviam nobis in via fiat & ante pedes nostros corruat: sive, quod funus, peste extinctum, oculos percellat: sive, quod adspectus ædium infectarum animum terreat. Imo Medici, Gratosissimi cæteroquin dicti & pro talibus habi-

habiti, nunc deuestiti, mortis sunt obviam venientibus præcones. Quosdam ex solo Curr' adspectu, quo peste extincti ad sepulturam vehuntur, & quod magis, ex strepitu ejus homines à peste non modo correptos esse, sed occubuisse, Annales Medicæ annotarunt. Imo, ac si miseriarum inde non esset satis, Campanarum funera cantantium boatu Mentes satis jamdum timidæ, magis adhuc anguntur, percelluntur ac rigidæ fiunt. Dantur, qui probare contendunt Campanas illas magnas & mole graves per Sacrificulos & Monachos esse templis illatas & sine quod vel animæ l. corpori l. famæ demortui inde quicquam accedat, in Avaritiæ usus excogitatas. Qui mitius de illis sentiunt, Campanas in hunc esse finem in cuspidibus Templorum suspensas volunt, ut resonent quantum possunt, quoties beneficia singularia a Deo hominibus concessa, undiquaque per ipsum quoque aëra sint annuncianda: ut resonent, quantum valent, quoties corda mortalium ad piam in psallendo æmulationem sunt provocanda: ut resonent, quantum in illis est, quoties gloria divina jubet, ut omnia quæ ad manus sunt canant gloriam & misericordiam divinam. Quodsi hæc ita sese habent, an pestis tempore vel ex sententia Priorum in avaritiam usurpanda sunt canora hæc Instrumenta? Aut tunc ad psallendum lata campanarum concussatione Animi hominum excitandi, quando ipse Deus justissimas de peccatis mortalium poenas sumit, ac unusquisque hanc manum extimescit & in magno silentio tonantem Creatorem veretur? Ita tamen est, &, quod mirum, pretio & prece redimendi sunt strepitus illi, millies quamvis inde vulnus recrudescat in Agnatorum pectoribus & corda Civium magis pullent & agantur quam ipsæ Campanæ.

§. 7.

Minima hæc omnia dixeris, quamvis maxima sint, ad Animos fortissimorum quoque dejiciendos, si comparentur cum metu, quem tempore pestis jure Homines alunt, ne vivi scilicet sepeliantur. Panicum cave ne hunc dixeris, siquidem & nolentibus illud credere persuadebunt perquam facile tot Experientiæ tempore pestis an-

Uuuuu2

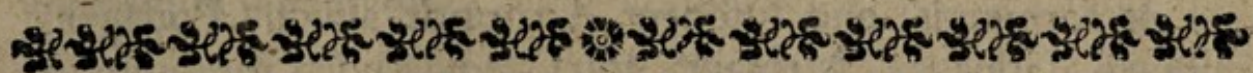
notata.

annotatæ. *Lycostenes* duos, peste mortuos habitos, & queis exequiæ jamdum paratæ fuerint, revivixisse memorat. Homini sibi notissimi meminit *Hildanus*, qui ante 40. tunc annos, quando historiam hanc libro suo inseruit, peste regnante ceu mortuus lintheamini, ut moris istis in locis est, involutus, loculo imponi debuit jam humanus, sed quem Presbyteri ejus loci ab Orco liberavit Pietas. *Petrum Parvum*, in peste Noviomagensi, amiculo ferali indutum & super stramina depositum, hæredibus spolia auferentibus, à vivi sepultura liberavit cistæ feralis tardior apparatus, ut inde exequiæ usque in tertium diem necessario fuerint differendæ: qui ergo per 52. horas ceu mortuus jacuerat sese erigere iterum & convalescere cœpit. Quod ipse calamus in recensione harum historiarum titubat, alienis verbis fata Fœminæ cujusdam Gallicæ recenseamus, quæ *Joannes Jacobus Crafftius*, apud Neocomenses Medicinæ Doctor celeberrimus, observavit: Agitur annus 50. vel circiter, quod pestis sævissime grassabatur per totam Burgundiam, præsertim Divioduni, ita, ut vespillonibus in sepeliendis mortuis tam occupati fuerint, ut cuilibet peculiare sepulchrum facere nequiverint, verum foveam quandam communem, sicuti communiter solet fieri in ejusmodi luis sævitiæ, fodere coacti, in quam aliquot corpora conjicere possent. Id quod accidit cuidam Mulieri, nomine Dame Nicole Lenlilliet, quæ tum temporis peste quoque per aliquot dies laborans, subito ecstasim s. potius, ut persæpe in hac lue contingit, in Syncopen incidit, quæ aliquandiu detenta, mortuam esse judicabant, ideo sub vesperam à vespillonibus in fossam communem cum aliis sepeliebatur: ejusmodi enim corpora mortua non diu retinentur, quia citissime putrescunt, ut sic alios inficere possent, nisi quamprimum terra commendarentur, ut plerumque in talis luis furore ubique fieri solet. Quæ ubi per totam noctem jacens, sub auroram ad sese rediit, animumque collegit, nesciens tamen quonam in loco esset, neque egredi potens propter debilitatem & pondus aliorum corporum mortuorum & terra, clamare incepit: sed quoniam longe ab hominibus distabat iste locus, neque ullis propter fætores & timorem illuc appropinquabat, exau-

dirè

diri non potuit, quæ tamen interim maxime esurit, siquidem spatio 4. dierum neque cibum neque potum assumserat. Ad compescendam aliquo modo famem portionem pepli sui, quo facies ejus tecta erat, rodit atque comedit. Tandem post 24. horas & alia corpora à libitinariis inhumanda eundem in locum afferuntur, qui dum strepitum quendam suscitabant, illa istum percipit & tamdiu vociferatur, donec ab aliis exaudiebatur: Qui maxime obstupesci, intentius auscultant & vocem humanam esse percipiunt; Ideo illico ipsam effodiunt & reviviscere videntes, domam suam adportant, ubi mox convaluit & adhuc per aliquot annos Divioduni degit. Postmodum propter ortam religionis dissensionem, Lausannam se contulit & illic adhuc diu cum suo Marito vixit, ac tantummodo ante 4. annos placide in Domino obdormivit. Quid truculentius jam cogitari potest? Quid magis formi dolosum? Quid magis naturæ adversum, quam vivus sepeliri? Nec est, quod à metu hoc justissimo incolas Magistratus, quamvis vigilantissimi, liberari possit sollicitudo: quandoquidem publica, quæ tunc excitiori & citatissima cadaverum sepultura quæritur salus, longe privatorum anteponitur lacrymis, querelis, monitis.

NON ERGO EXPEDIT PESTE MORI!

MEMBRUM II. QUOD EXPEDIAT PESTE MORI.

§. I.

Nec enim non homini, quisquis tandem & qualis ille sit, si moriendum illi, illud quod sibi competere nemo abnegabit, gratum & acceptissimum esse potest, mori, haud tamen à multis doloribus macerari. Quod si per omnem Symptomatum cater-

Uuuuu 3

vam,

vam, quibus illa mortalium cervicibus impendens morborum Lerna solet esse stipata, oculos circumferamus, ac quæ ut cuncta in hominis conspirant perniciem, sic hujus interitum maxime procurant, nullum frequentius, nullum acerbius comitari morbum existimandum est, quam dolores. Felices, imo fortunati dicendi, queis dolores parcent, ut magna subtilitate philosophari possint: an dolor soluta continui unitas aut solutio continui? an fibræ sensiles in omni dolore aut distendantur, aut distrahantur, aut lacerentur, aut in cincinnos resiliant? an dolor ad morbum vel causam morbi sit referendus? an ad Symptomata actionis auctæ spectet? an corpus sentiat vel doleat nec ne? Minima quippe digiti combustio facile omnem hanc Philosophiam turbare est, ut de dolore quiritentur, & spreta omni illa ἀκριβεία, revera doleant. Novit insuper *Salmuthus* quosdam, qui præ assidua dolorum vehementia pene exanimati, imo alios, qui ad insaniam fere redacti fuerint. Solam experire dentium afflictionem & verum esse comperies assertum Celeberrimi cujusdam J.Cti, qui Magistratum carere posse judicat omnibus instrumentis, quæ hodie adhibet, eliciendi atque eruendi veritatem per cruciatus corporis, modo in Ejus esset arbitrio, de doloribus dentium disponere. Quid dicamus de tormentis, quæ sustinent Arthritide afflicti? Podagræ, Chiragræ, Gonagræ, Mentagræ non Candidati, sed summum in sustinendis his cruciatibus gradum adepti, se mori malle confitebuntur, quam spolia amplius esse & prædas diræ hujus furix. Quid vero in peste? Quotquot historias compilarunt peste decumbentium, vix quandam doloris mentionem faciunt, nisi fortean Capitis, quem ipsa anxietas circa præcordia, nubecula cito transiens, causari solet; & quantumvis pro individuorum ratione obrepat quandoque dolor, nec lancinans adeo est, nec fremebundus. Accedit, prouti ipsi pesti est solemne & frequentissimum, cito de vita aut morte hominis statuere, quod nec ipse dolor, si quis est, ultra paucos dies vel horas potius sese extendere possit.

§. 2.

Solum attamen illud bonum aut unicum non est, ex quo pestis meretur, ut plurimis aliis morbis ante feratur: quandoquidem laudari in isto morbo debet, quamvis communi mortalium hoste, quod nobilissimam corporis partem, Mentis puta sedem, intactam relinquat & tantummodo cor sibi vindicet. Maxima sane est miseria, hominem morbo detentum humanos omnino exuere mores, atque ad brutorum non tantum ratione carentium, sed & immanium subinde ferrarum conditionem sese abjicere plenum illud rationis & consilii Animal. Multis equidem lacrymis, ardentibus precibus, adstantes, & quorum interest, de ejusmodi agrotis contendunt, ut sapiant: Multum moluntur Medici, qui in subsidium vocantur, ut mentem restituant, nec tamen adeo facile obtinent, quin Illi sine ratione ratiocinentur, consilia sibi admodum necessaria spernant & in faciem quandoque Consulentium involent. Aliter in peste, de qua vix Poëtæ quidem pronunciare ausi sunt, quicquid de ejus furore, rabie, tyrannide fabulentur, quod tali modo illos, quos occupat, exerceat. Libera menti in peste manet facultas de rebus suis, prout ratio permittit, disponendi, nec à morbo hoc ullæ ipsi struuntur insidiæ, modo aliunde absint, quæ in furorem mentem agere possint.

§. 3.

De Alexandro M. referunt, quod felicissimum sese judicaverit, quia Aristotelis, magni illius Philosophi, informatione fuerit usus. Homo hic erat magna scientia instructus & ad erudiendum Alexandrum habilis satis, nec tamen, quod mirum, veræ Philosophiæ ipsi inculcare potuit fundamentum, *ut se mortalem credidisset.* Major Philosophus ipso Pests est. Nec ergo adeo infelices, qui tali Præceptori concreduntur. Hic enim tacite, quando illi imperium, non in unum alterumve, sed singulos instruit, ut in singulis actionibus illud tempus, quod unicuique finis est vitæ futurum, adeo suis cogitationibus familiare faciant ac si præsens esset. Non aridum quoddam Sceleton in medium affert, ceu quondam Egyptii

ptii in convivia inferre solebant exsiccata hominis atque inter se compacta ossa hortarique convivas, ut meminerint, se non ita multo post tales fore; Sed quot funera instruit, tot regulas dat magnæ artis & diu cæteroquin discendæ, æquo scilicet animo abire, quando adventat hora. Hinc appropinquat, fores pulsat, cervicali asfidet, à latere, à tergo, ante est, intus est, & ubivis ita Doctorem agit, ut haud contemnendum, sic fidelissimum, imo felicissimum.

§. 4.

Pestem Præceptorem diximus esse felicissimum, nec sine ratione; quandoquidem vix unquam mentes hominum magis animum applicant ad mortis meditationes, ac quando huic morbo licentia datur peragrandi urbem. Quod de bello ajunt, dulce esse inexpertis, & raro inde homines resipiscere, nisi illius degustaverint amaritiam: longe aliter de peste pronuntiandum, quæ etiam memorata tantum nec unquam visa, tanta tamen auctoritate floret, ut vix quicquam aliter hominum ingenia cogitent, quam hunc Magistrum, & quam inculcat, mortem, quovis momento sibi imminere metuant. Similis esse solet hominum natura gallinis, in eodem sterquilinio ultro citroque cursitantibus: necet ex earum numero Materfamilias nunc hanc, nunc illam, ante pedes suas projectam & palpitantem cernant vivæ, subsiliunt interim & cantillant, quasi nunquam simile fatum essent experturæ. Aliter longe in peste, ubi omnes ad ictum excipiendum cervicem quasi sponte porrigunt & ex maximo funebrium tunicarum ac capularum feralium apparatu satis concludi potest, illud *exeundum*, *exeundum* unicuique cordi esse.

§. 5.

Si quid in morte asperum & vel ipso dictu apparet horridum, est avelli Filios à Parentibus & suavissimi thori rumpi vincula. De hac ægritudine securiores esse possunt, qui pestis tempore decumbunt: quandoquidem non adeo divellit pestis quos amor junxerat, sed magis sibi hos sociat. Animas simul abire hoc mortis genus

con-

concedit & corpora sibi invicem ut apponantur, cito curat. Dignam *Scharlotta Margaretha Monmorantia* virtutem fuisse vult Scriptor Gallus (Grammondus sub A. 1616. pag. 141.) quam posteritas sciat, quod captivum Maritum in vincula sit secuta &, ut ejus verba referamus: *Prævaluit libertati amor in virum, dat se sociam carceri, qua consors erat vita. Aulam abdicat, subitque in carcere arcta custodia pœnam amoris rea conjugalis; quo factò supra fragilitatem posito dici haud injuria posset, inventam ea ætate fortem mulierem quam negat Sapiencia in sacris paginis, ipsa atri carceris horrorem patitur, rata solitudinem quascunque, viro procul, urbes.* Istæ laudes non in uno amoris conjugalis exemplo terminantur, quando communis hic morbus pestilentialis sarcinas colligere imperat, & fœmina hæc, quam gloriosum ejus etiam sit facinus, facile superatur à tot conjugibus, non carcerem quendam squalidum subeuntibus, sed ipsam mortem una obeuntibus. Quam necessarium tum quidem sese ad commune iter adendum mutua adhortatione firmare? Quam jucundum, sese in itinere omnium molestiarum, quod fatendum est, haud vacuo, certatim ad pergendum excitare? Quam suave, sibi vix dicere vale, quando illud ave jamdum resonat? Fit vero hoc frequentissime in peste.

§. 6.

Nec opportunius quicquam pestis tempore fieri potest, ac dum è Magistratus provida cura publice tum temporis haberi jubentur preces & conventiones sacræ frequentes; utpote quibus non modo animi illorum, queis mori dulce, in suo desiderio & si quid belli infert innatus vitæ amor, in sustinendo hoc prælio eriguntur ac roborantur, sed & audacissimorum & nequissimorum, ad quævis facinora antea promptissimorum, corda emolliuntur, subiguntur, ac corriguntur. *Diocles*, quando Epicurum, in templo Jovis in genua provolutum, conspexit, exclamasse fortur? O magnum festum! nunquam Jovis major unquam fuit gloria, quam dum hunc videt adorantem. Plures Epicuri de grege videas, peste regnante, non modo templa frequentare, sed & illos, quod nec reverentia

X x x x x

erga

erga Deum, nec mandata Superiorum, nec exempla virtuosorum, eo potuerunt adducere, ut aliquem cultum Deo redderent, nunc flexis manibus, compliciti in genua, maxima vocis & cordis submissione venerantur manum Percutientis. Discunt tunc quidem ex aliis, quid sibi ex usu sit futurum, & quando vestigia Parentum orantium sequuntur liberi, Dominorum servi, ad Magistratus quoque exemplum facile Plebs componitur.

§. 7.

Qui malè volunt pesti, eam Medusam solent appellare, in opprobrium scilicet & ut ægre illi faciant. Fallimur, aut nullo alio modo elegantius cum Medusa Pestis erit comparanda, quam, sicut illam exclusio tot venenatorum capitum, si quando aliquod fuerit rescissum, infamem fecit, ita pestem extollat numerus copiosissimus maximorum commodorum, quæ in mente illius gignuntur, qui tantum unum alterumve emolumentum, quod illa adfert, meditari possumus, ut, non sine quadam animo nostro inferenda vi, abrumpere cogamur. Haud tamen possumus, quin, ceu coronidis loco, adferamus magnum illud oblectamentum, quod homines ex Peste qui occumbunt, sentiunt, dum cito moriuntur. Laudatur Julius Cæsar, quod, cum inter cœnandum discursus fieret, quale genus mortis optimum? sine cunctatione responderit, *inopinatum*. Idem de Plinio referunt, quod mortem repentinam in maxima felicitatis humanæ parte reposuerit. Annumerari illis potest Victorinus *Strigelius*, qui cum viveret, pro expedita morte (quam dicere solitus est: Einen Reuter Todt) preces frequentissime fudit: cui insuper, si vult, jungi poterit Theologus, in Ecclesia Lutherana non incelebris, qui Deum precibus quotidie fatigat, ut subitanea morte, utpote Apoplexia, rebus mundanis tandem subtrahatur. Annon vero hoc mortis genus præstat omnibus modo allatis pereundi modis, utpote quod equidem sat cito, sed quoque sat bene mortales avocat & ad *εὐδαιμονίαν* suaviter adducit?

§. 8.

Nec ergo ut miracula illi erunt Mortales habendi, qui neque ad Pestis strepitum adeo contremiscunt, neque, quando ingruit, haud statim exanimantur. Gloriosum est & animum afficit, quod de civibus suis refert *Bartholinus*, Danus, quando pestilentia Anno 1634. ultra 9000. funera Hafniæ patravit, quod erumpentibus exanthematibus s. pustulis, certissimæ tunc mortis nunciis, sedatus fuerit omnis dolor ad extremum usque spiritum, & illorum non pauci fuerint, qui & promte ambulaverint & ipsos se ferali arcæ incluse-
runt. Nec nisi dedecori esse viris meliora edoctis & omnes veræ religioni addictos in ruborem dare potest exemplum in Peste Noviomageni Defuncti, quod *Diemerbroeckius* in Observationum L. IV. Hist. LXIV. his verbis adfert: *Pater Tiburtius, Sacerdos, Ordinis Franciscanorum Monachus Missionarius, Vir eruditione, humanitate, & vite probitate excellens. peste cum bubone in inguine correptus, varia alexipharmaca assumsit, & inter alia his illi exhibui lapidis bezoardici orientalis electissimi pulverisati integram drachmam & tertia vice scrupulos quatuor: Acujus lapidis usu levis quidem sudor sequebatur, sed omnino nihil levaminis sensit inde Ager. Alia alexipharmaca, ex theriaca, salibus, aqua theriacali, aliisque similibus confecta, quamvis morbum non sanarent, copiosos tamen sudores cum aliquo levamine movebant. Interim omnibus remediis frustra adhibitis, cum febrem ingravescere, aliaque mala symptomata augeri perciperem, prædixi mortem procul dubio morbum finituram.*

*Quod nuncium æger cum maximo & incredibili gaudio excipiens, intra paucas horas tanquam ad nuptias
iturus, letus obiit.*

ERGO EXPEDIT PESTE MORI!

X x x x x 2

XII.

XII.

RELATIO CHIRURGICA

DE

INSPECTIONE LEPROSORUM.

Nos infra subscripti Doctor. Medicinæ Facultatis Parisiensis & Chirurgi jurati illius loci testamur hisce, quod die 5. Oct. A. 1677. sententia Parlamenti die 8. nobis insinuata fuerit, qua requirimur, ut Dn. Joachim. Corbonem de Vorteville inspicere-
mus & relatione quadam judicium nostrum aperiremus, an is lepra laboret? Vi hujus ad hospitium sub Insigni Urbis Romæ, in platea Augustinorum Veterum, nos contulimus & dictum Dn. de Vorteville, qui ejus jam certior redditus & huic sancto se libentissime subjecturus erat, convenimus.

Inspecto igitur corpore ejus â capite ad calcem, universam cutim rugosam, inæqualem, asperam, diffusam & scabie quadam arida obductam, plurimasque squamas, ad levem etiam affricatum, demittentem invenimus; & quum ægrum interrogare-
mus,

mus, quamdiu hoc affectu laboraverit & quænam
 medicamenta illi opposuerit? Respondebat, se af-
 fectum hoc ultra 2. jamdum annos correptum varia
 quidem remedia adhibuisse, sed omnia ab illorum
 usu exasperata fuisse. Adhæc observabamus in eo
 colorem flavescentem & qf. plumbeum, halitum
 foetidum & gingivas tuberculis malignis obsessas.
 Quæ signa & symptomata satis ostendunt eundem
 ea lepræ specie, quam Græci *Psoram* vocant, la-
 borare, quæ facile alios inficit & curatu difficilis
 est. *Sign. Parisiis, die 10. Oct. 1677.*

A L I A

D E

ELEPHANTIASI

ex Ambros. Paræo.

Nos Chirurgi jurati Parisienses die 28. Aug. 1583.
 ad Regium Procuratorem Synedrii requisiti fuimus, ut refe-
 ramus, an G. P. sit leprosus? Quapropter eundem seq. in modum
 examinavimus: Primò quidem faciem ejus gutta rosacea detur-
 patam, pallide flavescentem & qf. Sapphiris interstinctam inve-
 nimus. Pilos è capite, barba & ciliis evellentes radicibus carnis
 fustula adhærere deprehendimus. In superciliis & retro aures
 exiguos habebat tumores, frontem caperatam, oculos fulgidos,
 X x x x x 3 rubi.

rubicundo immobiles, & fixos : Nares patulos & qf. inflatos, intus autem angustos, tuberculis exiguis & qf. scabie obstructos. Lingua tumida & nigricans, & tam supra, quam infra parvulis granulis obsita & suillarum granosarum linguarum instar conspicienda erat. Gingivarum caro exesa, dentes denudati, halitus foetidus, vox rauca & qf. per nares ducta observabantur. In corpore ejus denudato cutim diffusam & inaequalem, instar anseris manu depilati, & in diversis locis gutta qf. rosacea deturpatam vidimus. Acum in ligamenta tali profunde immittendo vix illam sentiebat. His indiciis jam confirmamus, agrum lepra profundè radicata laborare. Quapropter è re erit, ut à sacris separetur, cum morbus hic per contagium eundo serpat. Majoris fidei ergo hæc sigillis nostris confirmamus. *Sign. Paris. die 6. Maji, 1583.*

His observatis facillime detegi possunt malefici lepram simulantes, quorum XVII. haud procul à Düsseldorfio prope Winckelhausen, Rauringam, Pulhemium, Gerreshemium &c. à Celeberrimo D. Joh. Conrado Brunnero primum inspecti & detecti, ac abhinc die 22. & 23. Februarii 1712. contumeliosis admodum suppliciis Düsseldorfii affecti fuerunt, ut è *Processu Criminali*, è *Protocollis Inquisitionalibus*, *Relationibus* & *Sententiis* collecto & ibidem typis expresso videre licet.

CURATIO.

è seq. *Disp. Inaugurali* D. de Spina de Elephantiasi, Lugduni Batavorum habita, elucescet:

T H E S I S I.

Ut ordinem, fidissimum in rebus pertractandis ducem, observemus, ab ipsa statim morbi appellatione auspicari placet, utpote qua perspecta facilius deinde in rei ipsius cognitionem pervenire licet. Vocatur affectus noster *Elephantia* Celso, Græcis ἐλεφαντίασις, quæ vox descendit ab ἐλεφας elephas, quod nobis statim insinuat similitudinem aliquam inter animal hoc & morbum nostrum, quam in pluribus consistere observamus: nimirum in corio crasso & duro, maculis lividis & tuberibus multis, pedibus præ-tumidis & quasi varicosis, collo perbrevis, pilisque raris, quæ omnia Elephantici cum Elephantibus communia habent. Sunt alii, qui malunt huic morbo nomen hoc impositum esse à magnitudine & vehementia, quam Græci majorum animantium nominibus exprimere solébant, ut bovis, equi: sic etiam elephantis, qui animalium terrestrium maximum habetur, & pro morborum facile maximo designando usurpatur, juxta illud Nepetæ:

*Est Lepre species, Elephantiasisque vocatur,
Quæ cunctis morbis sic major esse videtur,
Ut major cunctis elephas animantibus exstat.*

Aliquorum verò opinione *Elephantiasis* potius dicitur ab ἐλεφαντίας, quod Serpentis genus est, quo qui demorsus fuerit, Elephantiasi corripitur, quæ res si experientia constat, facile etiam hæc derivatio calculum meum merebitur. Aliis tandem ob id dicitur, quod sicut elephas est animal longævum, ita & morbus, cui nomen dedit, sit valde chronicus & diuturnus. Dicitur autem *Elephantiasis Græcorum*, ut distinguatur ab *Elephantiasi Arabum*, qui hoc nomine morbum multo mitiorem, tumorem nempe pedum cum varicibus appellarunt.

II.

Varia insuper sortitus est hic affectus nomina: Arabibus enim dicitur *Lepra*, & hodie etiam Medicis communiter *Lepra Arabum*,
ad

ad differentiam Lepre Græcorum, quæ scabiem profundam, admodum pruriginosam & furfuraceam significat; ad differentiam etiam Lepre Judæorum, cujus descriptio habetur Leviticor. 13. & Num. 5. quæque hodie nusquam amplius comparet, & nullam plane cum Elephantiasi nostra, majorem verò cum Leuce, convenientiam habet. Nostra quibusdam adhuc nuncupatur σατυρίασις, à naso simo & adunco, labris crassis & tumentibus, mento dilatato, auribus extenuatis & flexuosis, colore livido, nigricante, & inde terribili & horrendo aspectu, quo Satyros veterum Elephantici referunt; quo accedit imprimis maxima illa Elephantiorum in Venerem propensio, qua etiam Satyri Poëtarum adeo decantantur: unde illud Ovidii:

Panes & in Venerem Satyrorum prona juventus.

Hinc quibusdam τραγοντίασις, à salacitate & foetore hirci: nonnullis λεοντίασις dicitur, à Leone, cum quo Elephantici nostri frontem rugosam & vultum trucem ac formidabilem communem habent. Alii rursus in nominum impositione ingeniosi θυρίασιν appellant, quod qui ab eo sanantur, exuvias in modum Serpentum deponant: item αἰλοπεκίασιν, à defluvio capillorum, quod ægri vulpium instar patiantur. Vocatur quibusdam *cancer universalis*, quia universum corpus consumit & depascitur: *Malum* Ἡρακλείον sive *Herculeum*, pro quo, tanquam monstro quodam immani domando & profligando, viribus indigemus Herculeis. Itali *Lazaro*, vel quod *Lazarum* eo affectum fuisse credant, vel quod eum pro Patrono Leprosorum agnoscant: Gallis *Lepre*, *Ladrerie* dicitur: Belgis *Lazerie*, *malaetscheyt*, nostro vero idiomate *Maltzey* vel *Aussatz* appellamus; hinc illo affectos *Aussätzige*, quasi dicas segregatos, eo quod hoc morbo contagioso infecti à reliquorum hominum consortio removeantur.

III.

Post nominalem descriptionem hanc realem damus: *Elephantiasis est defædatio totius corporis contagiosa, maligna, cum crustis & tuber-*

tuberculis duris, maculis lividis & ulceribus, à sale quodam fixo, acri & acido, humori lento & terrestri immerso, & per fermentationem præternaturalem sanguinis in cutem propulso, originem trahens.

IV.

Genus proximum in hac definitione constituit defœdatio totius corporis contagiosa & maligna, quam cum Lue Venerea, Scorbuto, Lepra Græcorum &c. communem habet affectus noster, ab iis verò per essentia illius propria, subjecti & causæ expressionem distinguitur. Contagiosam autem dixi, quod per contagium sive contactum corporibus vicinis communicetur, quod etsi nunc per immediatam corporis Leprosi cum corpore alio conjunctionem, nunc verò per effluvia morbosa ex corpore leproso migrantia mediante aëre contingat, quod contactus virtualis dicitur, uterque tamen modus contactus verè realis & corporalis est. Malignitatem præterea adesse, colligitur ex caterva illa symptomatum gravissimorum, quam secum habet, & præsertim ex pravitate & acrimonia illa materiæ, quæ quaquaversum serpens, tumoribus & ulceribus fœdis omnia complet, & ne ossibus quidem, ædificii nostri columnis, parcit.

V.

Ut adeò *subjectum adæquatum* meritò constituamus totum corpus, & potissimum sanguinem, qui, cum perenni suo fluxu & refluxu minima corporis continuo alluat & pervadat, non potest non labem suam ipsis affricare, & partem fæculentiarum suarum in ipsis deponere, non aliter ac in tubulis ac canalibus artificialibus, liquoris, quem vehunt, recrementa quædam lateribus se adponunt; ut jam, prout pars quævis corporis vasis pluribus & angustioribus, aut alias majori aliquâ, ad impuritates has sanguinis remorandas, pororum dispositione prædita est, ita & iisdem suscipiendis & hospitandis aptior existat. Potissimam verò sedem hic morbus fixit in partibus corporis extimis, & à foco caloris maximè dissitis, in cute scilicet, ejus-

que glandulis, quas partes etiam pro *subjecto primario* habemus; quippe quamvis partes interiores longè prius affectæ esse possint, quàm vitium exterius se prodatur, quia tamen tunc demum de morbo hoc solidè judicari potest, ubi cutem jam occupat, hanc etiam pro principali morbi sede agnoscere oportet. Jam verò non extra oleas me vagari arbitror, si hîc brevem aliquam cutis, uti naturaliter se habet, descriptionem dem, ut, quæ de statu ejus morbo postea dicenda habeo, evidentiora & clariora fiant.

VI.

Cutis nihil aliud est, quàm contextus quidam retiformis, qui construitur ex innumeris filamentis vasorum sanguineorum, nervorum, tendinumque, mira arte invicem implicatis, per quorum spatia vacua ordine parallelo emergunt ductus quidam excretorii, Stenoni primùm observati, à glandulis subjacentibus prodeuntes, & papillæ quædam pyramidales, à nervis exortæ, quæ à molli lymphâ, ex ductibus illis exsudante, perpetim rigantur, & in cuticulam, tutelæ ergo superjacentem, per tenues fibras protenduntur; has cum Cl. Malpighio, illarum inventore, pro immediato tactûs organo agnoscimus, glandulas verò illas cum ductibus suis, secretioni & exclusioni halituum & feri inutilis, quod per arteriolas suas accipiunt, destinatas credimus. Tenendum est adhuc, quod præter jam dicta in cute, ope microscopii detegantur pori duplicis generis, majores alii, qui plerique pilos sibi insertos sustinent, & minores, spatia ab illis relicta occupantes. Plura de his qui desiderat, ipsum, unde hausimus fontem, adeat, oculatissimum Anatomicum M. Malpighium de tactus organo; nobis n. hæc sufficiunt ad rationem reddendam phænomenon, quæ morbum nostrum in cute comitantur, & ad explicandum modum, quo à causis suis hic morbus in cute efficitur, quod nunc aggredimur.

VII.

VII.

Melioris verò ordinis ergò eas dispeſcimus in tres: *Procatarteticam, Antecedentem & Proximam.* Causa proxima est materia terreſtris & viſcida, tartaro ſive ſale quodam fixo & acride natura acidorum prægnans. Viſciditatem & terreſtreitatem peccare præter teſtimonium oculorum & manuum, quod eam in ſanguine demonſtrat, etiam evincit pertinacitas illa morbi, quæ omnia penè remedia eludit; tuberculorum & tumorum durities & tenacitas, eorumque ut & ulcerum, & quandoque totius cutis inſenſibilitas. Sed ſal quoddam de proſapia acidorum præterea aſſeſſe probatur 1. à corroſione partium carnoſarum & ipſorum oſſium, quæ ab alia cauſa vix procedere poteſt. 2. à colore obſcuro & nigricante totius corporis Leproſorum, & præſertim illorum ſanguinis, qui ſimilis eſt illi, quem ſpiritus acidi minerales in venas canis vivi per ſiphonem injecti, producunt, cum è contrario ſalia alcalia, volatilia & fixa, ut ſpiritus ſalis armoniaci, oleum tartari p. d. ſanguini infuſa, colorem ejus exaltent. 3. à coagulatione illa ſanguinis Elephantiorum per venæſectionem educti, cujus notabile admodum exemplum ex Marcello Donato Schenck. obſ. Med. pag. 891. adducit, ſanguinis ex vena ſecta in aquam emiſſi, qui ipſam etiam aquam congelavit, cum rurſus alcalia ſanguini inſperſa effectum planè contrarium habeant, ſanguinemque fluidiorem & mobiliorem faciant. 4. ab affinitate, quam hic morbus cum Lue Venerea, Scorbuto, Cancro &c, quæ acido, ex plerorumque conſenſu, ortum ſuum debent, habet, unde non raro hi morbi in noſtrum, & hic viciffim in illos, commutantur; ſed acidum hoc ab humore terreno & viſcido, ipſum ſtipante aliquantum infringitur, unde non niſi lentè rodit, & mediante viſciditate illa, corporibus aliis tenacius adhærente, per contagium ſe propagat.

VIII.

Jam verò tum humor ille lentus & terreſtris, tum ſal acidum, ubi in ſanguine nimis abundant, & cæteros, eum componen-

tes humores, proportionem excedunt, non possunt non æquabilem illius mixtionem pervertere, & motum ejus turbare, docente Hipp. *Lib. de Vet. Med. text. 24, 25*, ubi dicit: *Inest in homine & amarum, & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & fluidum, & alia infinita, omnigenas facultates habentia, copiamque ac robur: Atque hæc quidem juxta ac inter se temperata, neque conspicua sunt, neque hominem ledunt: ubi vero quid horum secretum fuerit, atque ipsum in ipso fuerit, tunc & conspicuum est, & hominem ledit.* Cui rei lucem aliquam fœnerari potest observatio Curioforum quorundam virorum de sanguine, quem tubulis subtilissimis exceptum per microscopia optima conspexerunt, præter liquorem crySTALLINUM in certa proportionem continere tum globulos quosdam subtilissimos, tum corpuscula quadrangularia, quorum illi sanguini motum, hæc verò justam consistentiam conciliare videntur, atque illi ne nimis crassus, hæc vero ne nimis fluidus sit, impediunt. Hoc, si ad rem nostram applicare volumus, credere licebit in sanguine Elephanticorum nostrorum partes ad motum ineptiores, quadratas (alii malunt ramosas & rigidas) nimium abundare, ac instar palorum inter reliquas, ad motum promptiores, ubique infixas, illarum motum impedire; imò particulae salinae acidæ, cum reliquis concresecendo, illas præcipitant & coagulant instar lactis, cujus cum sanguine similitudinem maximam demonstratam videre est apud Willisium de Febb. cap. 1. hoc tamen non impedit, quo minus, motu sanguinis naturali ita turbato & impedito, præternaturalis ejusdem fermentario adesse possit, cui etiam tribuendum est, quod humor malignus, qui in profundioribus & magis abditis corporis nostri latebris, velut in domo Plutonis hætenus delitescibat, jam internorum victor, superficiem corporis invadat, ibique trophæa sua erigat, variis ac crudelissimis symptomatis conspicua, quod, quemadmodum contingat, operæ pretium erit hoc loco diligentius inquire.

IX.

Positâ scilicet tali sanguinis à partibus crassis & alienis discrasia, necesse est perpetuam esse luctam & agitationem inter principia ejus activa & passiva, quæ se invicem ubique contingunt & impellunt. Principia activa & spirituosâ, ubi vias pro cursibus suis solitis faciendis obstructas reperiunt à partibus crassis & heterogeneis, illas occursum suo inde dimovere nituntur, & pro more duorum corporum invicem occurrentium in gyrum agunt, cumque secundum leges motûs, quas Cartesius princip. part. 2. recenset, corpora, quæ in circulum moventur, quàm maximè à centro circuli, quem describunt, recedere conentur, fit ut eodem ferè modo, quo tartarus & fæculentiæ in musto fermentante ad latera dolii, excrementa illa crassa & salia coagulata ad latera vasorum & peripheriam corporis pellantur, ubi serofitate adhuc excepta & diluta, vel minutissima etiam vasa capillaria subire possunt, quâ ratione cutem & glandulas, lympham filtrantes, replent, ibique à lymphâ, per poros, vel aliorum evadente, derelicta, nec propter crassitiem per poros excerni, nec minuta venarum oscilla cum sanguine reliquo subingredi possunt, hærent itaque in angustiis illis, & ab aliis, simili modo subsequentibus, pressa, & invicem aggesta, cutem in fædos tumores attollunt, ibique magis magisque exsiccata, majorem acquirunt malignitatem & acrimoniam, & erosione ulcera producunt insanabilia.

X

Sed ascendamus paulò altius, & videamus, ubinam humor isto malignus prima sua rudimenta posuerit, & quamnam in corpore causam *Antecedentem* agnoscat. Primo autem hic suppono, plerosque morbos chronicos in ventriculo fundari, quatenus seu primæ alimentorum receptioni & præparationi destinatus, quemadmodum ubi benè habet, partes omnes benigno suo influxu reficere solet, sic ubi à statu suo dejectus est, vitium suum etiam illis cum chylo inspirat: quo sanè sensu dominium illi in

partes reliquas omnes non gravatè cum Helmontio deferimus, eumque vitæ necisque arbitrum facimus, à quo appellare non liceat, juxta canonem illum, *quod vitia primæ coctionis non corrigantur in reliquis.* Atque ab hæ ipsa ventriculi & partium ei subservientium functione, chylicatione nimirum læsâ, etiam morbi nostri primordia deducere nulli dubitamus. Inter plurimas autem ventriculi læsiones huc imprimis pertinet, quando fermentum ejus, menstruum illud universale, quod naturaliter acido-volatile est, à statu hoc degenerans, iners ac effœtum, vel nimis acidum aut fixum evasit, aut quando ventriculi superficies interna, & pori glandularum stomachalium, ex quibus aliàs liquor volatilis, Athletæ instar ad pugnandum, proflitere solebat, pituitâ multâ obliterati & infarcti sunt, unde ex defectu, vel vitio tali fermenti, alimenta non satis dissoluta & fermentata, non nisi in magma viscidum & acidum abeunt. Huc pertinet etiam defectus spirituum animalium in fibris carneis ventriculi, quæ id præstant in opere chylicationis, quod manus Pistoris in subigenda & cum fermento ac liquore intimè miscenda farina, quæ sine hoc adminiculo nunquam sufficienter levabitur, ita nec ex alimentis sine legitimo ventriculi, adde & muscutorum abdominis, & diaphragmatis, respirationis antagonistarum motu, chylus laudabilis, sed loco ejus pasta quædam cruda & indigesta obtineri potest. Quodsi jam chylum, quando per modo dictas ventriculi fibras motrices fluidior factus, ex eo exprimitur, in intestinum duodenum prosequamur, occurrunt ibi statim duo liquores, qualitatibus diversis præditi, amaricans alter, alter insipidus aut acidiusculus, qui levem cum chylo effervescentiam ineunt, eo institutam, ut chylus & & fluidior fiat, & partes ejus excrementitiæ cum utilibus adhuc intimiùs junctæ, ab illis segregentur, & præcipitentur, & fortè etiam ut acor, quem chylus in ventriculo contraxit, ab alcali bilis corrigatur & edulcoretur. Quodsi vero alteruter horum humorum aut planè non, aut minùs quàm par est, influat, aut naturam mutet, chylus

Ius crassior & impurior, & à succo pancreatico iusto acidior, bile autem segniori, acrior etiam in sanguinem traducitur, ibique pabulum morbo nostro evadit longe aptissimum.

XI.

Sed pergendum est ad *causas Procatarticas*, quæ Antecedentem efficere, suscitare & in actum deducere solent, ac sub triplici *rerum naturalium, nonnaturalium ac præternaturalium* classe comprehendi possunt. Ex *naturalibus* primo sese offert *Temperamentum*, quod huic morbo generando & fovendo aptissimum esse deprehenditur, si partes viscidas, terrestres salinasque fixas prædominantes habeat, quale vulgo *Pituitoso-melancholicum* audit; quanquam de cætero, qui temperamento *Sanguineo-bilioso* gaudent, utpote poros corporis apertiores habentes, morbos omnes contagiosos promptissime suscipiant. Quantum ad *sexum*, *Fœminæ* viris minus hoc morbo tentantur, tum, quod calorem ob vitam sedentariam, quam agunt, moderatiorem, sanguinemque blandiorem & magis serosum, adeoque exustioni & acrimoniæ tantæ minus capacem habeant, tum ob beneficium fluxus menstrui, quo illæ ab impuritatibus suis commodissimè defæcantur. Simili privilegio *Eunuchi* præ viris etiam gaudent, in quibus pars spirituosa & balsamica sanguinis, quæ viris in seminis præparationem impenditur, sanguini permixta manet, ejusque acrimoniam infringere potest; unde legimus quosdam eo dementiæ processisse, ut testiculos sibi exsecari curaverint, ne hujus morbi labe unquam conspurcarentur. Inter *Ætates*, nec *Pueri* aut *Adolescentes*, nec *Senes* Elephantiasi facile corripiuntur: illi quidem, quod vis balsamica & oleosa sanguinis illorum acrimoniam salium facile enerver, nec ætas hæc eum fermentationis p. n. gradum patiatur, ut miasmata elephantica, quamvis à nativitate jam inhærentia, è latebris suis educi, & in peripheriam corporis propelli possint. Senes vero, quod calor illorum jam penè deferbuerit, serositatè vero multa, acrimoniam diluente, abundant.

XII,

Ex *rebus nonnaturalibus* dignitate & necessitate eminet *Aër*, quo, simulac ex utero exclusi sumus, ne ad momentum quidem carere possumus, & qui duplici modo, manifestiori altero per os, & minus manifesto per poros cutis, instar dolii Danaïdum pertusæ, corpus nostrum subit. Symbolam suam autem huc contribuit vel *calidior & siccior*, adeoque humoribus corporis assandis habilis; quæ causa esse videtur, quod Ægypto, teste etiam Galeno, endemius & in Asia, Africa & Hispania frequens sit, & crebrius etiam occurrat in Gallia Narbonensi & Aquitania, Germania item superiori, quàm in frigidioribus Galliarum Provinciis, & Germania inferiori: vel *frigidior*, qui humores justo nimis incrassat, & insensilem excrementorum transpirationem impedit: vel etiam *acrior*, & particulis salinis ex terra, vel aliunde susceptis plus justo imprægnatus, qui non ab simili modo Elephantiasin producit, ac meo tempore, in Nosocomio Generali, Monspelii noviter exstructo, à parietibus calce regens incrustatis, aër miasmatis nitrosis refertus Scorbustum, Regioni illi oppido rarum morbum, in plus quam 30. pueris induxit: vel denique *putris & foetidus*, præsertim si corpore calido hauriatur, qua de re legi meretur Cl. Jacob. Sylvius, qui in comm. in lib. pr. de diff. feb. C. 16. affirmat se audivisse, robustum quendam, dum à parva sphaera exercita calens in peristerotrophio, quod in summis ædibus erat, obdormisset, tracto per poros apertiores largo aëre putri, non multum post Elephanticum evasisse: atque tali etiam aëris, ob effluvia Nili inquinati vitio potius, quam calori saltem climatis, quidam Ægyptiorum Elephantiasin endemiam attribuunt. Huc pertinent denique *solennes aëris*, secundum anni tempora, *mutationes*, & ea præsertim quæ *vere* accidit, quando omnes humores corporis validius agitantur, & si quid vitii in corpore lateat, in ejus superficiem prodruditur, unde Hippocrati etiam morbus noster vernalibus annumeratur Aph. XX. Sect. III.

XIII

Fœcunda dein segetis instar est 2. : *mala victus ratio*, quæ non injuria Medicorum nutricula appellatur & vel *quantitatem* assumptorum, vel *qualitatem* respicit. Quantitas si nimia sit, fermentum stomachale obruitur, & per consequens alimenta non satis resolvuntur & fermentantur, nec portiones activæ ex amplexu crassiorum educuntur & exaltantur, quin chylus crassus & crudus, talem mox sanguinem suppeditaturus, relinquitur; nec alio censu habenda sunt alimenta difficilioris digestionis, crassa & cruda, quin & nimis salita & acria; acore suo chylum & sanguinem inficientia, aut alias impense calefacientia & exsiccantia, quæ, absumptis partibus subtilioribus, crassiores relinquunt. Sub has classes referantur: caro bubala vetustior, suilla, caprina, asinina, cervina, leporina, quæ olim male audiebant, quod succum melancholicum generent, hodie vero chylum crassum & terrenum suppeditare creduntur; carnes & pisces fumo indurati, aut sale conditi, pisces butyro frixi, teste Willisio, quamvis dicere nolum; cum Casparo Hoffmanno, à butyro oriri dispositionem ad Lepram: pisces crustati, cochleæ, ostreæ, lardum rancidum, fungi, bulbi, caseus, farina, rosta, panis furfuraceus, aut non fermentatus, quem ad Lepram Judæorum non parum contribuisse aliqui existimant: legumina item, ut lentescæ & fabæ, ut & omnia aromatum genera, allium, cæpe, porrum & similia: vinum genetosum & potens, aut tartaro crasso abundans, aut sulphure & calce adulteratum, cerevisia crassa & non rite defæcata, usus nimius spiritus vini & aliorum spirituum sulphureorum, à quibus virum quendam elephanticum factum ipse novi; aquæ denique insalubriores, & proprietate quadam calculum generantes, quales sunt fontes lapidifici, descripti à Borello lib. de Antiq. Castrens. 3°. *Somnus & Vigiliæ* nisi sese debito modo excipiant: vigiliæ enim nimia corpus exsiccant, & humores acriores reddunt, vires profternunt, & spiritus animales plus nimis absumunt, quorum jacturam dum functiones omnes na-

Zzzzz

tura-

turales luunt, nec chyli præparatio, nec ejus distributio, aut, in sanguinem laudabilem conversio, probe fieri potest: somnus vero diuturnior spirituum vigorem obtundit, & humorum crudorum acervum ac proventum auget; quo nomine etiam hæc pertinent: 4°. *motus & quies*, si modum excedant nam præter jam dicta de vigiliis, motus nimius, si mox à pastu fiat, chylum crudum & cum impuritatibus adhuc permixtum, in sanguinem abripit, quies vero immodica calorem suffocat, & fuliginum exclusionem retardat, quod experiuntur Sartores & vitam sedentariam agentes, qui propterea scabiem sibi familiarem habent, quæ primus fere gradus est ad morbum nostrum. 5°. *Excreta & retenta* quæ præter naturæ ordinem fiunt, ejusmodi sunt excretiones immoderatæ sanguinis subtilioris per nares, quibus natura à statu suo dejicitur, & ad quidvis patiendum disponitur: nimix profusiones seminis, per quas sanguis partibus suis balsamicis, quæ acrimoniam salium refrænare, & siccitatem partium impedire debebant, defraudatur; ex adverso fæces alvinæ cohibitæ, menses & hæmorrhoides in assuetis suppressi, lochia puerperarum retenta, & ulcera chronica intempestive consolidata, quatenus impuritates acres, per has vias eliminari solitæ, in sanguinem redundant, eumque acrimonia sua inficiunt. 6°. denique *Animi Pathemata* fortiora, quæ, ceu fulmina, sanguinem percutiunt, & inter ea potissimum quæ spiritus figunt, debitam eorum ex cerebro in partes subjectas emanationem, sanguinisque in corde expansionem & rarefactionem impediunt, & per consequens humoribus crassis & acidis, plus justo augendis, ansam præbent, cujusmodi sunt tristitia & mœror, curæ immodicæ, odium, &c.

XIV.

Causæ denique *præternaturales* sicco pede transeundæ non sunt, morbi scilicet nostro affines, qui facile posita priori larva in illum transeunt. Quis enim dubitat eum omnes Lepræ species tam arcto cognationis vinculo sibi sint conjunctæ, *Lepram Græcorum*, quæ proximus gradus habetur ad nostram, in illam etiam facile

facile mutari, si maiorem malignitatem & terreſtreitatem acquirit? quemadmodum & *Scrophule* ac *Strumæ*, utpote ortæ à materia quadam limosa & tenaci, sale quodam acri imprægnata: quo fit ut in Hispania, ubi uterque hic morbus endemius eſſe videtur, quotidianis experimentis alter alteri ſuccedere obſervetur. Imprimis vero hic memoranda venit *Lues Venerea*, quæ per decocta ueroſifera, aut alias malè tractata, sæpè in Elephantiaſin abit: quam in rem memini accepiffe ab amico quodam, in itineribus multis, & rerum curioſarum notitia Celebri, ſe obſervaffe in India Orientali multos Leproſos tales evadere, quod decocto quodam, partes volatiles ſaltem auferente, relictis craſſioribus, improvidè utantur; qui idem mihi affirmavit, Elephantiaſin in Ægypto & Palæſtina frequentioreſ fuiſſe, priuſquam verus Verolicos tractandi modus innotuiſſet. Ex qua utriuſque huius morbi affinitate maxima factum etiam videtur, ut aliqui, inter quos eſt Hutte-ruſ de Guajaco, Luis Venereæ natales ad Elephantiaſin retulerint. *Scorbutus* etiam inveteratus non raro ad morbum noſtrum via quædam eſt, cum non ſecus ac ille, à materia terreſtri, ſale acido & fixo, ſed tamen volatiliori adhuc & ſeroſitate magis diluto, oritur. Magnam inſuper *Cancer* & *Carbunculus* cum Elephantiaſi, quoad formalem rationem & cauſam, iudicante etiam Galeno, propinquitatem habent, unde ratio patet, cur Gallia Narbonenſis, cui Carbunculus endemius eſt, Elephantiaſin etiam crebriùs patiatur. *Febres* præterea *Quartanæ* pertinaces & periodicæ, quæ partibus oleoſis & baſſamicis ſanguinis & lymphæ depreſſis, ſalinas acidas & auſteras, cum terreſtribus, exaltatas habent, non difficulter Luom hanc ſuſcipiunt. Denique *obſtructiones viſcerum diuturnæ & rebelles*, *ſuppurationes internæ* &c. Item *Variolarum* & *Morbillorum*, repercuſſio, ac *Diarrhæarum Malignarum* ſubita & in-tempeſtiva ſuppreſſio, aliis concurrentibus cauſis externis, Elephantiaſi quandoque occaſionem præbent.

XV.

Atque hæ ſunt cauſæ, per quarum invicem ſuccedentium

Zzzzz 2

ſeriem

seriem hic morbus sæpe producitur. Omnium vero frequentissima causa, & quæ causarum modo recensitarum adminiculo non indiget, est *Contagium*, quod vel ab ortu, vel post natiuitatem communicatur, unde Elephantiasis *Hereditaria*, vel *Ascitica* appellatur. Primo igitur hæreditate, ad invitos etiam transeunte, hoc malum possidetur, alterutro parentum, vel utroque etiam, seminia morbosa suppeditante: *Patris* enim semen, cum nihil aliud sit, quàm Extractum quoddam, vel Q. E. sanguinis & spirituum, illorum diatheses morbosas facile recipere & conservare potest; nec obstat, si cum Harvæo spiritum saltem genitalem, ex reliqua seminis substantia evolutum, ad ovum pertingere, illudque fecundare credamus, cum facile concipere liceat, spiritum illum in universali hac totius corporis corruptione, à principiorum suorum, sanguinis & spirituum labe, planè immunem esse non posse, sed miasmatis quibusdam peregrinis, characterem morbi continentibus, necessario inquinatum existere debere, quæ, cum instar fermenti venenati se habeant, teneras ovuli partes facile in naturam suam deflectere possunt: *Mater* vero, quæ in opere generationis non omnino passivè se habet, suum huc contribuit, dum præter ovum, ceu primam foetus materiam, nutrimentum etiam illi in utero suppeditat, succum nempe chylosum, neutiquam autem sanguinem menstruatim alias excerni solitum, de quo, ut & de modo & tempore invadendi hujus morbi, egregiè fabulantur Arabes, cum quibus hodiè adhuc plures sanguinem menstruum hîc, sed immerito accusant, ita ut sint, qui credant, ob hanc ipsam rationem Moysen Judæis contractu mulierum instantibus mensibus prohibuisse. Sed quandoque fit, ut labe illa hæreditaria, ex Avo in Nepotem traducatur, filio illæso, quatenus in hoc ob alterius parentis dispositionem, aut congruam dietam, vitium illud congenitum suppressi, & ne exterius se prodât, impediri, neutiquam vero in totum eradicari potest, unde post in Nepote rursus se explicandi occasionem nactum, morbum manifestat.

XVI.

Post Nativitatem deinde absque prævia etiam subjecti dispositione, quæ contagii hujus vis est, suscipitur, non tantum per Leprosorum, aut rerum, quibus usi sunt, contactum, sed & per halitus, tum ex toto eorum corpore, tum præsertim ex ulceribus sordidis in aërem sparsos, & cum eo corpus subeuntes, in quo Luis Veneræ contagium, quod non nisi per contactum realem, eumque humidum se communicat, activitate superat, & magis in sicco habitare convincitur; unde est, quod per solam etiam diuturniorem cum Leprosis vitæ consuetudinem quandoque acquiratur. Crebrius tamen contactu intercedente, cujus frequentiores modi sunt per *cōitum*, in quo vir mulieri, & vicissim, labem illam faciliè affricare potest; dum enim in illo libidinis actu fervidè desudant, per poros, tunc maximè patulos, nullo negotio maligna illa effluvia ex uno in alterum transmigrant, & ob eosdem poros in *lecto* apertiores aliàs etiam qui socii lecti sunt, mali etiam consortes faciliè evadunt: per *oscula* & *manus*, partibus spongiosis oris & mammarum, venenum cum saliva præsertim propinatum, avidè haurientibus: per *utensilia*, malignitate illa imbuta, uti sunt *lintea*, *vestes*, *pocula* &c. Atque his & aliis modis subtilior aliqua veneni Elephantici pars, per fermentationem præternaturalem superius explicatam, abrasa, & leni alicui viscositati involuta, poris cutis se insinuat, & secundum ductum vasculorum illius excretoriorum in glandulas, & hinc mediante lymphâ in sanguinem deferitur, quem paulatim vi fermentativâ in naturam suam convertit, & degenerare facit. Nec obstat, fermentum tale quantitate plerumque admodum exiguum esse, quippe maxima illius activitas quantitatem compensat, quemadmodum ab unico peste infecto tota aliqua regio infici potest.

XVII.

Quantum ad *differentias*, quas Veteres tam sollicitè, sed inani studio ac diligentia quæsierunt, ab aliis tres, ab aliis verò operosioribus, (ingeniosioribus volebam dicere) quatuor species constituuntur, secundum quatuor illos famulos humores, San-

guinem scilicet, Pituitam, Bilem, & Melancholiam, prout quamque ab uno vel altero horum humorum magis participare crediderunt; hinc quæ à Sanguine, Alopeciam: quæ à Pituita, Tyriam: quæ à Bile, Leoninam: & quæ à Melancholia, majorem reliquis, Elephantiasin propriè vocarunt, quorum nominum explicatio videatur Thesi prima. Ego distinctionibus hisce, quæ ruinoso quatuor supradictorum humorum fundamento nituntur, diutius non immoror, ne & Lectori & mihi majorem nauseam excitem. Interim tamen, ut breviter mentem meam circa hanc materiam explicem, dico Elephantiasin omnem nonnisi gradu differre, & unam alia maligniorem & vehementiorem, aliam mitiorem & benigniorem esse, pro acrimoniæ & exustionis gradu, à quo colorum illorum diversitas etiam petenda est, quæ nunc Vulpis, nunc Serpentis, nunc Leonis &c. epitheton meretur. Alia differentia adhuc desumitur à modo generationis, de quo in Thesi præced. actum fuit, & ad quam Medicus probè attendere debet, cum magni momenti sit in Prognosi facienda, & ipsa etiam Praxi.

XVIII.

Perspecta differentia ad *Signa* devolvimur *Diagnosticæ*, in quibus eò diligentius & accuratius versari nos decet, quo magis interest rectum judicium ferre de suspectis in hominum consortio aut tolerandis, aut inde excludendis. Plurima autem & varia signa ab authoribus recensentur, quæ tamen non cuncta in singulis morbi individuis, sed alia in aliis, & pro ratione magnitudinis & temporis morbi plura aut pauciora deprehenduntur. Quapropter ut meliori ordine hæc proponantur, secundum tria morbi tempora illa dispescemus, sc. in signa morbi 1. *Incipientis*. 2. *Ingravescentis* & 3. *in vigore* constituti, ex quibus deinde signa aliqua certa & *παθολογικὰ* eruere conabimur, quoniam in iis potissimum nervus rei consistit. Cum autem pagellarum ratio habenda sit, non inconvenienter me facturum puto, si, dum signa hæc recensco, breves illis rationes subdam, ne post in symptomati-

bu

bus, quæ ipsa morbi signa sunt, particulatim recensendis & explicandis, idem rursus labor sumendus sit. *Incipientis* autem huius mali signa in principio sunt valdè obscura, & aliis morbis communia, cum labes interiora nondum excefferit, sed veluti anguis sub herba lateat, nihilominus tamen aliquatenus illam produnt: *Lassitudo & segnities spontanea* totius corporis, fibris nempe muscularibus materia aliqua crassa obstitis, aut alias non sufficienti spirituum animalium copia inflatis, cum ex sanguine Elephantorum crasso & fæculento, spiritus animales non magis elici possint, quàm ex musto spiritus vini destillari: *mentis ignavia ac stupiditas, cum summa in somnum propensione*, ejus tamen *frequente interruptione*, quod paucitas & crassities spirituum Animæ & sensuum functionibus insufficiens sit, & fibras cerebri facilè collabifinat, quæ tamen à spiritibus acrimoniam sanguinis participantibus, identidem irritatæ, quietem non diu indulgent: *insomnia metus & tristitiæ plena*, & frequens *Incubus*, quatenus spiritus illi, ceu crassiores & impuriore liberè in partes spiritales fluere prohibiti, inordinatè in cerebro vagantur, & ideas tristes forte fortuna oblatas animæ constanter exhibent, junctas cum sensu suffocationis imminentis, quam sua absentia inducunt, accedentibus præsertim flatibus in prima regione, qui diaphragmatis motum deorsum impediunt: *facilis à frigore læsio*, quod fibrillæ nervæ cutis, à spiritibus paucioribus influentibus, & sanguine crassiore minus moveantur, quàm ut motus illarum superet quietem particularum aëris, tantillum frigidi: *impetu in Venerem intensior, & extraordinarius*, ab acredine sanguinis & lymphæ stimulante, præcipuè in sequiori sexu, in quarum vaginam ex glandulis copiosis continuo stillat lympa aliqua acris, quæ aculeis suis vellicat membranam nerveam valde sensilem vaginæ, in viris autem potius à flatibus, fistulosam penis substantiam inflantibus, hincque eum continuo erectum tenentibus, unde *Priapismus* tandem & *Satyriasis*, minimè vero ab abundantia seminis, quod quidam volunt: *respiratio difficilis & tarda*, quæ præter ea, quæ supra

anno:

annotavimus de Incubo, originem suam debet pustulis & tuberculis foedis, pulmones non minus, quàm cæteras corporis nostri partes internas gravantibus & distendentibus; hinc non mirum, quod *exspiratio gravis & fætida* sit, particulis putridis & acribus, organum odoratûs graviter ferientibus, inde cum aëre prodeuntibus: *pulsus parvus, tardus, debilis & inæqualis*, à sæpius culpata spirituum inopia, sanguinis crassitie, & inæquali mixtione; *sitis intensa*, à liquore salivali, quem fontes obstructi minus largiter fundunt, eumque acrimonia aliena imbutum: *appetitus debito minor*, à partibus activis liquoris stomachalis, jugum passivarum & terrestrium ex parte jam passis, quæ hinc ad sollicitandos cerebri excubitores spiritus, minus aptæ existunt: *flatuum & ructuum copia* à vitiosa digestionem, alimenta in substantiam viscidam & tenacem mutante, quæ ope caloris resoluta, dum amplius spatium requirit, nec per poros obstructos exitum habet, qua data porta per superiorem, vel inferiorem gutturem erumpit: *alvus* supra modum *adstricta*, ab his ipsis flatibus, tubulum intestinale nimis distendentibus, atque adeò motum peristalticum fibrarum intestinorum muscularium impredientibus, quavis excrementa ipsa, nimis viscida & tenacia, alvum segniorem reddere queant: *urinae*, (quæ fallax admodum & incertum signum censeri debent,) *jumentorum lotiis simillimæ, albæ, crassæ & turbidæ*, aliquando tamen *tenuës & pellucidæ*, crassæ, quatenus sanguis excrementorum terrestrium partem in illis deposuit, tenues verò à carunculis papillaribus renum ita obstructis, ut nihil nisi serum valdè tenue filtrent & transmittant: *cutis* jam paulatim *crassior, durior & asperior* fit, dum se mucagine crassiore, quæ paulatim induratur, refert, à qua sanguinis aliàs etiam crassioris & acidî, ita & reditu ad cor impedito, dum in partibus illis stagnat, necessario *color faciei & totius corporis lividus* exoritur. Sunt adhuc alia signa, quæ ab authoribus inter signa morbi incipientis recensentur: quidam enim dicunt *cutem Elephantorum esse asperam & scabram, inflat anseris deplumati*, & ob permixta excrementa quædam fuliginosa, aquâ asper-

asperfam, pinguedinis aut olei quandam speciem ostendere; sed de incipientis signis plus satis: nunquam enim egissem, si omnia etiam minutissima signa vellem enarrare.

XIX.

Increscentis morbi & ex latebris suis prodeuntis signa, multo jam manifestiora & quasi parva victoriæ vexilla, in facie primum, ceu cute tenuissima donata, & aëri frigido, poros constringenti & fuliginum exclusionem impediendi, maxime exposita, apparent, quam, utpote in omnium conspectum incurrentem, DEUS singulari consilio, pro immensa sua Φιλανθρωπία, fœdi & contagiosi hujus morbi notas & τεκμήρια omnium primam gestare voluit, ut reliqui homines, horrendo illo aspectu, & inmani oris fœtore moniti, sibi caverent. Oritur autem secundum quosdam in partibus interioribus, mollibus & spongiosis narium prima lenticula, cui postea aliæ accedunt, quæ crescendo in tumorem insignem nares attollunt, unde pinnae narium dilatatae patulae, simæ & salebrose redduntur: parte vero superiori & angustiori ab his ipsis tumoribus coarctatus nasus, respirationi obest, & dyspnœam causatur; similia deinde tubercula ex rubro sublivida, indolentia, & quæ loco moveri possunt, in facie etiam, fronte præsertim & genis exsurgunt, partesque omnes faciei fœde intumescunt, cum maculis crebris livido nigricantibus interspersis, quæ à sanguine, ob tuberum illorum præsentiam in motu suo impedito, & stagnante oriuntur: frons crassescit & corrugatur, supercilia præ tuberositate decursumpendent, palpebrae tumidae, & inversae apparent, mala crassescunt & intumescunt, labia prætumida prominent & invertuntur, mentum crassescit & dilatatur, aurium pinnae in ambitu rotundiores & contractiores apparent, auriculæ vero tumidior, & parotides etiam circumjacentes ad insignem tumorem elatae, quod ob copiosam & magna vasa, quæ habent, copiose etiam cum sanguine humorem vitiosum recipiant; palpebrae inversae, & oculi ex flavo rubent, vasis illorum capillaribus subtilissimis, quæ alias visum subterfugiunt, sanguine crasso & acido

stagnante repletis & distentis, *oculi* etiam *rotundiores* aliquo modo apparent, propter tumorem palpebrarum, partes angulis contiguas tegentem, vel propter lympham viscidam ac glutinosam, humoribus p. naturam admixtam, quæ etiam non raro in substantiam membranaceam & duram concreta, *pellicula sive unguis*, ab oculi cantho majori, adnatam, & quandoque ipsam corneam, & pupillam obducit, visumque tollit: *aspectus* torvus est & *fixus*, spiritus crassioribus & fixioribus oculus in eo situ, in quo sunt, diu retinentibus: *oculi* etiam sæpe *in orbem* agi observantur, dum musculi illorum successive, & præsertim trochleator, motibus convulsivis ab atomis alienis acidis spiritibus permixtis, agitantur: *capilli* & reliquarum partium *pili* defluunt, radicibus illorum à lymphæ acriterosis vel ob nutrimenti commodi defectum, à quo non minus ac folia arborum, succo destituta, ad levem ventis flatum decidunt: *tubercula* præterea *granulosa flavescentia*, vel *sub livida in lingua* depressa, præcipue circa illius basin, quæ glandulis plurimis donata est, item in *palato* & *faucibus* plerumque spectantur, quales grandines non raro cernere licet in porcis, (in den Finnechten Schweinen,) faucibus à quibusdam ad id de puratis laniis diductis; linguæ enim & partium vicinarum substantia mollis, laxa, spongiosa & perenni humore irrigua, ad imbibendos quovis humores malignos aptissima est: à quibus pustulis etiam, fauces & oesophagi principium occupantibus, provenit illis *deglutitio impedita*; quamvis defectus salivæ, cujus rorido humore via illa cibaria continuo debet rigari, suum etiam huc contribuat: & ab iisdem tuberculis, linguam, fauces, & forte etiam uvulam ac laryngem stipantibus, arcessere oportet *vocem* illorum *raucam*, quæ ab obstaculis & inæqualitatibus rumpitur & intercipitur, simili modo ac in organo aliquo majori musico unicum granum arenæ sonum turbare & pervertere potest; huc accedunt fortè halitus acres, lævem aspera arteriæ internam faciem exasperantes; *venæ raninæ* linguæ, *venæ* item *temporum*, & in progressu morbi, *aliarum* etiam *partium*, inferiorum præsertim, ob

ac-

acclivem & difficiliorem sanguinis craffi & acidi per illas motum, *tumentes, nigricantes & varicosæ*, sanguine illo propria crassitie & aciditate admistâ stagnante, conspiciuntur; nec jam *tubercula* sæpius nominata facie & ore circumscribuntur, sed per totam *capitis pilosam sedem*, per *collum, artus*, & *totum corpus* reliquum disseminantur, & in brachiis cubitum, manuumque summitatem, in pedibus verò femora, & genua potissimum occupant, idque propè articulos, qui copiosis glandulis gaudent, ex quibus, per motum articuli pressis, liquor quidam, ceu ex spongia erumpit, motûs facilitandi ergò, qui depravatus ac coagulatus tubercula hæc, & tantos quandoque tumores producit, ut *digiti* sub illis *condantur*: cui liquori etiam deficienti, vel incrassato, debetur, quòd *motus* illis quandoque planè *percat*; adest insuper *scæda cutis*, in artubus præsertim extremis, & capite piloso, *scabrities* & inæqualitas, *crustis* quibusdam, & *squamis albis*, quandoque *sublividis*, inde aliquando depluentibus; & *cutis* etiam in plantis & digitis pedum, ac quandoque alibi, ab humore crasso nimis distenta, & exsiccata, *dehiscit*; succedit jam etiam *partium corporis* mollium à nutrimenti apti defecto *consumptio*, unde *ossa* carne minus tecta, *scapula* præsertim, *alarum instar* prominent; nescio vero quid aliæ partes, præ aliis, hac in re privilegii habeant, & cur auctores plerique musculos pollicis manûs, tenar & hypotenar, præ reliquis tabescere asserant, cum ratio sana, & aliorum virorum CII. observatio, contrarium adstruat.

XX.

Atque hoc modo, carnibus ad ossa depressis, æger noster, vera jam mortis imago, non procul est à *vigore* morbi, cujus hæc præterea signa sunt: *tubercula* superius descripta, quin & *tota cutis*, magis *nigrescunt*, destituta nempe partibus suis volatilibus & spirituosis, quæ per incipientem gangrænam & dissolutionem partis in auras abeuntes, foveas multas, & parvas rimas relinquunt, radios luminis absorbentes; unde Vesalius de human. corp. fabric. l. v. cap. ix. adnotavit Elephanticos nigricantem

splenis humani colorem & superficiem ita exquisitè referre, ac si quis ex splene eos confinxisset: *tumores omnium partium*, thesi præcedenti enumeratarum, præcipuè in manuum pedumque digitorum interstitiis, plantis pedum, deinde juxta articulos, præsertim in acutiori cubiti sede, à salibus acris & rigidis humoris maligni intus contenti, & foëtus viperini instar, (si fabulæ fides est,) exitum quærentis, pertunduntur, eroduntur, & *in sordida & sæda excavantur ulcera, quæ cutem profundè penetrant, lata sunt ac serpentina, labiisque callosis & prætumidis prædita, & sanguinem, si contrectentur, facilè profundentia; nullum tamen sensum*, quod mirandum est, hæc ulcera habent, non minus ac tubercula illa, etiamsi acus ad magnam profunditatem adigatur, aut aqua fervens ipsis superfundatur, quod indicium est gangrænæ illa occupantis, aut fibrarum nervearum partis pituitâ viscida adeò infarctarum, & ab acido & maligno humore ita arrostarum, ut spiritibus animalibus, sensûs primariis authoribus, nullum amplius cum partibus illis sit commercium: quod & in *tota cute* quandoque obtinet, quam plerique *sensum omnem amittere* produnt; quamvis Platerus, & quidam alii contrarium defendant; ulceribus præterea supradictis *vermiculi* aliquando, non secus ac in gangræna, *innascuntur*; reliquam carnem absumentes, quæ si fricetur, ossibus defluit, ita, ut non rarò integra membra à gravissima hac putredine corrupta, ut *manuum, pedum digiti, imò manus & pedes integri, nasus, genitalia, aliaque*, mortem hominis aliquamdiu prævenientia, *decidant*; neque enim abominanda hæc lues priùs hominem ab his calamitatibus sævisque cruciatibus liberat, quàm instar lupi voracis omnia membra dilaceraverit ac devoraverit; hinc bestiam illam insatiabilem videmus etiam *sævire in ipsa ossa & partes solidiores*, quæ ob rigiditatem fibrarum cedere, & ictus humoris acris evitare nequeunt, cujusmodi imprimis sunt *ossæ narium spongiosa*, quæ cum pariete nasi cartilagineo exesa, faciunt, ut nasus turpiter collabatur; quemadmodum etiam *radices unguium* digitorum *arroduuntur, finduntur, & radicitus dilacerantur*; unde jam non mirum

rum esse debet, si tot ulceribus putridis & fœdis obfiti, *odorem tetrum & cadaverosum spirant*, qui ad aliquot passus quandoque, cum summa molestia percipitur. Cum his malis omnibus credibile est *in partibus etiam internis ulcera adesse*, à quibus *febris hectica oritur*, quæ hominem tot malis obrutum, à turpi miseraque vita liberat, eumque internecioni facile dat.

XXI.

Perlustratis ac pensatis hætenus præcipuis & plurimis his signis, restat ut ex illis certa & *pathognomonica* eruamus, quibus nixus firmum aliquid & infallibile Medicus, Judex infectorum, pronuntiare possit; sed si rem recta animi lance perpendo, ex ingenti hoc numero vix aliqua pauca sunt, quibus omnino fidentum sit, nisi plurima alia signa concurrant, & ego nulla hujus luis certiora signa reputo, quam quatuor sequentia: 1. *Nodosas, granulofas, tuberosas & sublividas jam dictas protuberantias, in facie linguae, artubus, & quandoque reliquis etiam partibus, mobiles & indolentes.* 2. *Ulcer a illa profunda, callosa, & putrida, jam satis descripta.* 3. *Horrendam, & terribilem illam faciei deformitatem: & tandem* 4. *Quod omnem curam, quamvis methodicam, generolam, & efficacem repudiet.* Quibus nescio an addere audeam experimentum, quod Virum quendam Celebrem novi pro certo habere, nimirum veros *Elephanticos noctu toto corporis habitu splendere*: cui rei, si certo constaret, lucem aliquam Phosphorus ille famosus fœnerari posset. Experimenta vero illa à Barbitonsoribus & aliis circa *urinam vel sanguinem*, quibus *acetum* affundunt, aut *sal* vel *cineres aspergunt*, institui solita, it. quod *sal ex sudore Leproforum confectum in aqua non dissolvatur*, incerta & inania esse, ac fundamentis stramineis niti, non difficilè esset ostendere quamvis non negaverim, ex sanguine grandinoso, nigro, crasso, ac fœtido, collatis aliis signis, aliquid concludi posse.

XXII.

Accedimus jam ad illam partem, quæ Medicos Diis similes reddit, sc. ad *Prognosin*, circa quam, ordine hætenus servato,

paucis expediendam, dicimus luem hanc incipientem, tanquam monstrum, in incunabulis non difficulter suffocari & extingui posse, sed ubi multum increverit, & furori vires junxerit, vestigiis violentiæ suæ cuti impressis, rem multò jam difficiliorem & periculosiorem esse, quamvis spem omnem curationis necdum abjicere debeamus; sed quando ad summum malignitatis fastigium ascenderit, incurabilem planè esse, uti etiam quæ ab infesta hæreditate inest, quæ, licet principium non sit prætergressa, in totum tamen eradicari non potest, cum ejus principia, primis jam foetus staminibus combinata, arctè nimis partibus adhærent; unde hos & confirmatos Elephanticos spem curationis abjicere jubemus, eosque, quemadmodum olim veteres mortuos suos, Diis subterraneis consecrandos judicamus.

XXIII.

Ergo in tempore monstrum hoc horrendum ingens aggredi curæ sit, armis ex triplici, *Chirurgico* scil. *Pharmaceutico*, & *Dietetico*, armamentario petitis, quorum primum nobis suppeditat venæsectionem, cucurbitulas scarificatas, sanguifugas seu hirudines, vesicatoria, setacea, cauteria, tum actualia, tum potentialia, castrationem, & similia dolorosa nocumenta potius, quam generosa medicamenta; nam cucurbitulæ & hirudines sanguinis partem tenuiorem saltem eliciendo, vesicatoria vero, setacea & cauteria, lympham fluidiorem absumendo, & humores inde magis increasando, plus obfunt quam prosunt, ut adeo nesciam, cur authores aliqui his tormentorum generibus adeo in hoc casu delectentur, nisi forte, quod, majores dolores excitando, faciunt, ne minores sentiantur; quæ in re primas tenet castratio, ad cujus mentionem animus exhorrescit, & quam insaniam plures vita luunt; nec tamen apparet ullum salutarem effectum inde sperari posse, cum causam morbi tollere nequeat, nisi quis illam in testiculis collocare velit, quod neminem tamen hæcenus fecisse credo. Phlebotomiam igitur solam, generosum illud remedium, laudamus & approbamus, tum ut sanguis mole imminutus liberius circuletur, & faci-

facilius effervescat, tum ut portione aliqua corrupti & crassioris humoris hoc modo decisa, quod restat, medicamentis melius regi possit; illam autem per intervalla celebrandam censemus, non in brachio tantum, sed vel præcipue in pedibus, eò, quod sanguinis crassior pondere suo semper deorsum tendat; quapropter etiam venam aliquam majorem & turgidiorem, cui magnum vulnus obliquo-transversum infligatur, eligendam, & sanguinem, pro ratione virium & vasorum plenitudine, emittendum suaderem.

XXIV.

Deinde cum intestina saburra excrementorum plerumque onusta & flatibus distenta sint, clysmate aliquo emolliente & carminativo commode eluuntur, quod, quamvis aliqui ante V. S. absolute fieri velint, nos tamen nihil mali inde metuimus, si post illam in usum vocetur, cum ex intestinis crassis nihil in vasa sanguinea depleta vitiosi humoris redundare possit; quod si verò æger clysterem stolide sibi applicari recuset, succedaneum illius esse poterit lene aliquod catharticum, commodissime exhibendum in forma liquida, tum quia alvus durior liquidis melius auscultat, tum quia ægri, propter tubercula in œsophago & inopiam salivæ, cum difficultate sicca possunt deglutire, unde, cum alias totum corpus siccitate nimia laboret, semper liquida ficcis in hujus morbi curatione præferrem; studio autem vulgatiores formulas hic, quemadmodum etiam alibi, omitto, ne dissertatio hæc, quæ jam præter opinionem in majorem molem excrevit, vanis istis formulis adhuc superbiat.

XXV.

Via hoc modo ad interiora strata, consequens est, ut monstrum in latebris suis limosis adoriatur, illudque inde eruere conemur, medicamentis potenter incidentibus, attenuantibus, visciditatem solventibus, & siccitatem diluentibus, quæ humorem virulentum partibus etiam remotissimis firmissimè impactum, & quasi incuneatum, è sede sua dimovere, & totali ex corpore exclu-

exclusioni aptum reddere valeant, quod sperare licet à medicamentis, quæ ea quantitate assumi possunt, ut totum corpus illis perlui & perfundi queat: cujusmodi sunt decocta liberali haustu ingesta; frustra verò erimus, si hoc medicamentis, utut generosis, sed parca dosi exhibitis, efficere credimus, quippe quæ in auras abeunt prius, quam partes remotiores attingant. Talis igitur vel similis Decocti formula, indicationibus supradictis respondens, non erit inefficax, nolumus enim B. L. multorum simplicium recensione fagitare: ℞. Lign. Guajac. sassaf. ana ℥℥. rad. sarsaparill. chin. polypod. q. ana ℥℥℥. cortic. rad. capp. tamarisc. ana ℥iij herb. fumar. scabios. ana M. ij. summit. lupul. m℥. flor. borrag. bugloss. ana p. j. sem. seseli Massiliot. foenic. ana ℥ij. antim. crud. crassiuscul. trit. & in petia ligat. ℥ij. (vel cinnab. antimon.) croc. mart. aperit. tart. crud. alb. ana ℥℥. incidantur & contund. F. infus. calid. per noctem in ℥. q. aq. font. vel chalyb. aut feri caprill. postea decoq. addendo colat. ℔. iv. oxymell. scyllit. ℥ij. spirit. sal. armoniac. ℥ij. syrup. de fumar. ℥ij. M. F. Apozema, de quo capiat ter vel quater in die, vacuo ventriculo ℥iij. vel iv. continuando ejus usum per 6. vel 8. dies.

XXVI.

Humores vitiosos ope hujus decocti ad exclusionem paratos, & fluidiores aliquando redditos, cathartico quamprimum educere summe proderit; sed ut duro nodo durus respondeat cuneus, purgantia fortiora imprimis eligenda sunt, ex elleb. nigr. elat. colocynt. &c. præcipue vero ex mineralibus & metallicis, quorum particulae rigidiores, & graviores validius agunt, ut sunt arcan. corall. mercur. d. qui potenter etiam humores viscidos incidit, & acrimoniae acidæ resistit. ℞. v. g. Extract. elleb. nigr. Quercet. gr. ex mercur. d. gr. xv. ol. anisi gr. iij. M. F. pillul. num. xij. vel ℞. Diagrid. sulph. gr. vii. arcan. corallin. gr. iv. ol. menth. gt. j. M. F. pill. num. vij. Purgationem rursus excipere debet decocti digestivi usus, & hisce medicamentis per aliquod tempus strenue pugnandum, interposito bis vel ter, per septimanam, si vires ægri id permit-

permittant, purgante, aut ipso decocto, insertione aliquorum purgantium, purgante simul reddito; imò quandoque non sine fructu emetico catharticum exhibetur, ut quò natura vergit, juvetur, pilulis sup. saltem addendo gr. unum vel alterum mercur. vit. vel sulph. aurat. antimon. vel ad imitationem Cl. Gregor. Horstii ℞. Laxativ. mineral. simpl. gr. vij. diagrid. correct. ℥ss. aut Panac. aureæ ℥ss. Vel si pituitæ copiosioris, ventriculum gravantis suspicio sit, & æger ad vomitum inclinare videatur, exhibeatur tart. emetic. ad gr. iv. l. v. aut croc. metall. vel vitr. antimon. per se ad gr. iij. l. iv. cum conserv. rosar. vel convenienti vehiculo; vel illa infundantur in vino, aut croci metall. infusio cum musto in sapam, vel aliàs in syrupum redacta, detur, vel ℥ij. vini, quod per noctem in poculo regulino stetit. Subinde etiam conveniet diureticum aliquod in forma liquida exhibere, potissimum ex alcalibus volatilibus & fixis, quæ tum acidum alienum, quod sanguini justò crassiorem consistentiam conciliat, & seriæ excrementorum per renes secesum impedit, absorbendo, tum rigiditate particularum suarum tubulos renales deobstruendo, effectum suum præstant, quibus addi possunt quæ lubricitate partium suarum vias laxant: formula haud inconcinna sequens erit: ℞. Aq. petrosel. ononid. ana. ℥ij. spirit. vin. juniper. ℥j. milleped. ppt. lapid. ocul. caner. ana. ℥ss. sal. volatil. succin. gr. vj. olei ceræ gr. ij. syrup. acetositar. citr. ℥ss. M. F. haustus, pro una vice sumendus; si excipias pulveres dictos cum s. q. terebint. Vener. coct. habebis pilulas. Hoc adhuc in specie moneo, præstans remedium in hoc casu esse millepedes ppt. qui aliàs specifiici loco in hoc affectu habentur.

XXVII.

Hunc medicamentorum circulum, ubi æger pro necessitate, & Medici prudentis judicio, aliquoties percurrit, & crassior humoris vitiosi pars subducta videbitur, tempestivum erit ad sudorifera accedere, quæ reliquias humoris, poros & glandulas cutis obstruentis, convellant, & cum serositate, quam eo confluere faciunt, ex corpore exigant; sedulo autem cavendum, ne hæc

in usum vocentur prius, quam sanguis à maxima parte crassorum & vitiosorum humorum liberatus sit, ne cum illis nimium effervesceendo, exitu per poros cutis impedito, calore præternaturali corpus incendat, morbumque exacerbent: hunc in finem dentur in principio mitiora & humidiora, quæ humiditate sua salia diluant, & in sinu suo educant, ex herb. & radd. copioso præditis sale volat. quod cum acido vitioso sanguinis ebulliat, & illius cum partibus terrestribus concretiones dissolvat, addendo in progressu salia volat. ut sal. C. C. succin. ammon. viperar. spirit. theriac. simpl. quæ tandem armari possunt medicamentis majori rigiditate præditis, & acidum potentius domantibus, ut antimon. diaph. bezoard. min. merc. diaphor. tinctur. antimon. corall. ppt. hunc in modum \mathcal{R} . Aqua card. b. fumar. an. \mathfrak{z} ij. tinctur. antim. \mathfrak{ss} . sal volat. viper. bezoard. mineral. an. gr. viij. manus Christ. perlat. \mathfrak{z} ij. syrup. meliss. \mathfrak{z} j. Misce. Egregiæ etiam efficacix erit pulvis ille famosus Poterii, cum nitro, ant. & Jov. confectus, quem si commisceas cum refina guajac. præstantissimum habebis sudoriferum, multaque experientia probatissimum.

XXVIII.

Sed accedamus tandem ad medicamenta quæ specifica virtute in hoc morbo ab authoribus decantantur, quorum agmen ducunt viperæ, Galeno etiam multis exemplis & experientiis comprobata, *Isagog. cap. XII. de subfiguratione & lib. II. de simpl. medicament. facultatibus*; & in quibus plerique Practici anchoram sanitatis constituunt, quamvis alii, ob minus rectum forte illarum usum, illas declament; optime autem exhibetur illarum sal volat. axungia &c. sed caro ipsa minus proficua est, quod ob glutinositatem, quam habet, efficacia salis volatilis obtunditur; de aliis præparationibus quas viperæ subeunt, ut & de ferculis ex iis paratis, non est quod hic multum sollicitus sim, quia de his fusi sunt authores; eadem etiam cum viperis virtute, sed debilius, pollent serpentes nostrates, it. millepedes ex quibus egregiam tincturam sive Q. E. conficit Cl. M. Charas dans la pharmacopoe

copoe Royale Chymique lib. 2. cap. 5. nec lumbricis terrestribus aliis-
 que talibus insectis eandem virtutem denegarem; omnia enim
 hæc multo gaudent sale volatili, ejus ratione crassitiem & tena-
 citatem humorum incidendo & resolvendo, acidum obtunden-
 do, & ex corpore educendo, & hinc sanguini & humoribus ju-
 stam consistentiam mixtionemve restituendo, effectum suum for-
 tiuntur; sed quod de sudoriferis annotavimus, illa non nisi cor-
 pore bene preparato exhibenda esse, idem huc etiam applican-
 dum est: nihil enim aliud obtineremus, si volatilia hæc mox ab i-
 nitio exhiberemus, quam ut illuviem illam humorum crassorum &
 malignorum in cutem educeremus, illiusque obstructions aggra-
 varem. Hæc autem ubi ineassum adhibentur, recurritur ad
 medicamenta ex antimon. & mercur. parata, vera hujus morbi
 specifica, & remedia in parca dosi potentissima, & plane divina:
 Panaceam & balsam. sulphur. Antimon. Tinctur. Antimon. Q.
 E. Antimon. Regul. Antimon. sine Marte. ol. mercur. diaphoret.
 mercur. percipitat. rub. Calcinatum magnum mercurial: Para-
 cels. & Panaceam mineral. quam, si combines cum purgante,
 purgabit, cum sudorifero, sudorem movebit. Hydrargyrum
 autem non aliter huc spectat, quam si à Lue Venerea ortum habeat
 morbus, ubi supremum est remedium alias irritato successu adhibe-
 tur, testante cum Willis. multorum hodieque Practicorum ex-
 perientia. Jam vero cum morbi hujus pertinacissimi curatio non
 nisi longo tempore absolvi possit, & ægri vires interim à conti-
 nuo medicamentorum usu fatiscant, præter halcyonia, quæ
 ægro interdum concedenda sunt, confortans aliquod medica-
 mentum quandoque interponendum est, & mixtura tali familiari-
 ter poterit uti: ℞. Aq. borrag. bugloss. ana ℥ij. aq. cinnamom.
 3x. confect. de hyacinth. 3j. sal. volat. viper. lapid. ocul. cane. ana.
 gr. xij. corall. rub. ppt. ʒi, syrup. cortic. citr. ʒi. F. Mixtura coch-
 leatim exhibenda, quæ pro lubitu, ut ægris gratificemur, in opiatam
 mutari potest, modò loco aquarum cum conserv. flor. tunicæ, ros.
 rubr. borrag. &c. reliquæ exæpias, quibus, si lautioris fortunæ æger
 fuerit

fuerit in gratiam Pharmacopœorum addi potest, os de corde C. bezoar. Orient. margarit. & similia pretiosa.

XXIX.

Postquam hætenus per medicamenta interna, & quasi clanculum, cum morbo nostro decertavimus, illum jam aperto Marte per medicamenta externa etiam adoriæmur. Primò igitur duritiem & siccitatem cutis emollire, ac emendare, humoresque acres intus contentos allicere, illisque exitum procurare conemur, per balnea aq. dulcis tepidæ, quæ optimum salium menstruum esse solet, præsertim si & ipsa sale aliquo adjecto acutior reddita fuerit, uti est marina aut alias salsa; quæ si minus præstent, utendum est thermis bituminosis & sulphureis, quales sunt in agro Juliacenfi Aquigranenses Cornelianæ, quæ simul malignam salum acrium vim infringere possunt; vel sulphureis, cujusmodi sunt Carolinæ; Badenses, Wisbadienses, Bollenenses, Attenholzenenses &c. quæ si alumen etiam, quod hic non conducit, vehant, illud corrigitur per sulphur & nitrum. Defectu autem Thermarum balnea artificialia, ad imitationem thermarum, commodissimè parari possunt, ex scoriiis Reguli antimon. cum nitr. & tart. facti, vel ex concreto illo salino, quod antimon. sali communi & tart. igne potentissimo fusi, supernatat. it. ex pice liquida, cum cineribus, aut alio alcali fix. aquæ incoct. Quod si autem intentio saltem fuerit crustas & squamas emolliendi, balneum vel semicupium concinnari potest ex sequentibus: ℞. Herb. malv. cum toto, branc. ut sin. violæ. ana. Mij. Mercurial. parietar. betæ ana. Mij. rad. alth. lil. alb. ana. ℥ij. sem. lin. fœnugr. ana. ℥iij. coq. in aq. pluvial.: Absterforium autem tale esse potest: ℞. Rad. oxylapath. bryon. ari. serpent. ana. ℔. asphodel. gentian. enul. ana. ℥j. herb. struth. absinth. scabios. fumar. ana. Mj. Iupisor. fabar. & lent. conquassat. ana. ℔iij. coq. in s. q. aq. ad semicupium; quibus addi potest, ad augendam horum vim, sal. comm. ammoniac. nitr. sulph. addi etiam purgantia aliqua, ut rad. cyclam. helleb. utriusque, quæ validius penetrant, & in sanguinem suscepta majorem in illo motum, adeoque expulsionem & separationem im-

puri

puri fortiter promovent. In ingressu balnei jusculeum ex carne viperina exhiberi potest, non sine successu, quem nobis hoc modo ex balneis supradictis majorem promittimus, quàm Ægyptiorum Reges cum experti fuerunt, qui hoc morbo correpti balneis ex sanguine humano paratis utebantur, vel illi, qui balneo primogeniti aut alio, in quo cadaver putrefactum fuit, utentur, aut locum morphæatum secundinâ fortiter fricuerint. Fortis tandem emollientes & rarefacientes balneorum vices ad partes particulares affectas gerere possunt, ex similibus ferè ingredientibus, ac balnea sacculis inditis, & in aq. & vin. Neccarini ana maceratis & impositis; item cataplasmata ad emolliendos tumores partium externarum, in quorum descriptione, utpote omnibus nota, non ero prolixus.

XXX.

A Balneo linteolis teneris & mundis deterfus sequenti linimento utatur. ℞ Succ. fumar. lapath. veronis. scabios. ana ℥ij. aristoloch. rotund. vitriol. Rom. ana ℥iij. nitri ℥ij. lythargyr. argent. ℥iij. ol. laurin. ℥ij. pingued. urî. ℥j. axung. vip. ℥ss. olea & axung. coq. cum succ. ad humiditatis consumpt. reliqua misceantur ad formam linimenti, cui addi potest, ad majorem efficaciam, Mercur. præcipitat. rub. fulig. splend. sulphur. &c. Emplastra autem in hoc casu minus conveniunt, quòd ob tenacitatem poros cutis magis obstruant. His omnibus si obtineri non potest ut tumores evanescant, ferrum arripe, & exerce illud Hipp. ure, seca; satius quidem erit cathæretico, vel causticis potentialibus primum uti, qualia sunt: crySTALL. Lunæ, lap. infernal. merc. sublimat, butyr. arsenical. correct, butyr. antimon. cujus maximus usus est in carie ossium; ulcera verò aq. Mercurial. Ruland. lavari possunt, aut forti Guajaci decocto elui, & mundificari, vel pulvis egregius poterit confici, ex arsenic. correct. rad. ari & fulig. qui inspersus ulceribus illa mundificat, ut postea sarcotica admittant, & ad cicatrizationem deduci queant Emplastro opodeldoch, & stictico Paracelsi,

Bbbbbb 3

quæ

quæ omnium loco esse possunt. Ubi autem gangrænâ jam partesprehendit, abstinendum est ab omnibus linimentis, unguentis, & emplastris, & tandem, si sphacelus accedat, ferro membra sunt extirpanda, ne pars sincera trahatur.

XXXI.

Multum autem momenti ad felicem curationem situm est in congrua *Dietâ*, quæ id quandoque præstat, quod medicamenta nequeunt. Aërem hauriat purum, salubrem, & lucidum, Euro perflabilem. Alimenta quantitate sint mediocria, sed boni facci, & facilis digestionis, carnes animalium juniorum, avicularum, vel vervecinæ, hœdinæ, vitulinæ, jusculisque incoquantur herbæ humectantes, & refrigerantes, endivia, acetosa, asparagus &c. Panis hordeaceus conducit, ut & hordeata, ac avenata; pro potu utatur Decocto, vel Julapio, cum aqua fontana salubriori, vel pomaceo tenui & pellucido, ex pomis maturis dulcibus, quale Normandiæ vineta copiosè producant. Motus sit modicus, & deambulationes, præsertim post pastum: somnus vero tantum nocturnus. Alvus respondeat, vel artis beneficio ad officium redigatur. Veneri omnino valedicat. Passiones omnes cane pejùs & angue viter, & animum, aliàs mœrori & tristitiæ deditum, certâ curationis spe soletur ac demulceat.

INDEX RERUM & VERBORUM.

A.

	<i>Pag.</i>
A <i>Abdomen scirrhosum</i>	241
<i>tumidum</i>	240
<i>vulneratum</i>	241
<i>Abruptio umbilici</i>	248
<i>Abscessus</i>	410
<i>apertio</i>	412
<i>renum</i>	323
<i>sterni</i>	150
<i>Acephali</i>	I
<i>Ægylops</i>	31
<i>Alopecia</i>	8
<i>Ambustio</i>	439
<i>Anchilops</i>	31
<i>Ancylosis</i>	24. 99
<i>Ancyloblepharum</i>	24
<i>Andrium Indorum</i>	385
<i>Aneurisma</i>	470
<i>Angina</i>	136
<i>Ani condylomata</i>	254
<i>marisci & mori</i>	254
<i>fistula</i>	255
<i>ficus</i>	254
<i>prolapsus</i>	253
<i>rhagades</i>	255
<i>thymi</i>	254
	<i>Anima-</i>

I N D E X

<i>Animalium rabid. & venenati morsus curandi</i>	890. seqq.
<i>Anus imperforatus</i>	255
<i>exulceratus</i>	255
<i>Appetitus abolitus</i>	392
<i>Area</i>	6
<i>Aridura membrorum particularis</i>	405
<i>Artuum amputatio</i>	417
<i>Asperitas dentium</i>	90
<i>unguium</i>	487
<i>Atheroma</i>	428
<i>Atretæ</i>	390
<i>Atrophia oculorum</i>	18
<i>Aures compressæ</i>	59
<i>Aurium defectus</i>	58
<i>fluxus</i>	61
<i>obligatio</i>	59
<i>tumores</i>	63
<i>cystici</i>	65
<i>ulcus</i>	60
<i>vulnera</i>	61
B.	
B <i>Alsamum Arcæi</i>	161
<i>vitæ Hoffmanni</i>	466
<i>Barbæ defectus</i>	78
<i>Batrachium</i>	98
<i>Bicipites</i>	3
<i>Biliaræ vesicæ rupturæ & vulnera</i>	301
<i>Brachii fractura</i>	480
<i>luxatio</i>	481
<i>Brevitas syllabæ medicæ</i>	367
<i>Bronchocele</i>	146
<i>Bronchotomia</i>	136
	<i>Bubo</i>

R E R U M & V E R B O R U M. Pag.

<i>Bubo luis</i> ♀	420
<i>pestilentialis</i>	421
<i>retro aures</i>	65
<i>Bubonocoele</i>	245
<i>Bubono-enterocoele</i>	245
C.	
<i>Alcaneci luxato & vulnera</i>	498
<i>Calculus renum</i>	324
<i>vesicae</i>	341
<i>Calli in manibus</i>	482
<i>Calvities</i>	6
<i>Cancer mammarum</i>	164
<i>manifestus</i>	ibid.
<i>occultus</i>	ibid.
<i>oculi</i>	73
<i>oris</i>	78
<i>pancreatis</i>	296
<i>penis</i>	372
<i>Canities</i>	8
<i>Capillorum defluvium</i>	6
<i>excresecientia inconcinna</i>	7
<i>porrigo</i>	6
<i>Capitis contusio</i>	12
<i>Capitis decollati restitutio</i>	2
<i>Caput obstipum</i>	4
<i>Carbunculi</i>	424
<i>Caries costarum</i>	156
<i>cranii & pericranii</i>	105
<i>dentium</i>	90
<i>ossium</i>	90
<i>sterni</i>	150
<i>Tibiae</i>	497
Ccc ccc	Carpi

<i>I N D E X</i>	<i>Pag.</i>
<i>Carpi luxatio</i>	481
<i>Cartilaginis ensiformis incurvatio</i>	152
<i>mobilitas</i>	149
<i>ossescentia</i>	154
<i>prolapsus</i>	150. 153
<i>Cartilag. Scutiformis vitia</i>	149
<i>Carunculae penis</i>	382
<i>Casus unguium</i>	382
<i>Cataracta</i>	33
<i>Cauda vulvæ</i>	392
<i>Cheilocace</i>	78
<i>Chirurgia Curtorum an possibilis?</i>	74
<i>Chirurgiæ præstantia</i>	<i>Præf.</i>
<i>Scriptores antiqui & moderni</i>	<i>in Præfat.</i>
<i>Chirurgorum mos in exaggerando periculo vulnerum</i>	176
<i>Circumforanei cur Euchireses Chirurgicas publicè exerceant?</i>	
<i>Cirsocèle</i>	389
<i>Clavi pedum</i>	500
<i>Clitoridis excrescentia</i>	391
<i>Coalitus digitorum</i>	483
<i>vaginæ uteri</i>	398
<i>Colis incurvatio</i>	370
<i>Colli vertebrarum iuxatio</i>	234
<i>incurvati curatio</i>	4
<i>Coloboma</i>	28
<i>Condylomata ani</i>	254
<i>Contractura tendinum</i>	480
<i>Contrafissura an detur?</i>	123. 543
<i>quâ fiat?</i>	552
<i>innotescat?</i>	572
<i>curetur?</i>	576

R E R U M & V E R B O R U M. Pag.

<i>Cordis tensio</i>	-	271
<i>vulnera</i>	-	215
<i>Costarum affectus</i>	-	156
<i>caries</i>	-	ib.
<i>Cranii depressio</i>	-	120
<i>fractura</i>	-	123
<i>punctura</i>	-	121
<i>Crepatura viscerum</i>	-	294
<i>Crepitus tendinum</i>	-	455
<i>Cystici tumores</i>	-	428
<i>quomodo secentur?</i>	-	ibid.
<i>Cura vulnerum Magnetica</i>	-	448

D.

D <i>efectus aurium</i>	-	58
<i>barbae</i>	-	78
<i>nasi</i>	-	73
<i>pilorum</i>	-	6
<i>Defluvium capillorum</i>	-	6
<i>Dentium anatomia & usus</i>	-	615. seqq.
<i>Dentium caries</i>	-	90
<i>casus</i>	-	92
<i>dolor</i>	-	91
<i>mobilitas</i>	-	94
<i>nigredo & asperitas</i>	-	90
<i>situs vitiosus</i>	-	69
<i>Depressio cranii</i>	-	120
<i>nasi</i>	-	60
<i>sterni</i>	-	151
<i>Diaphragmatis inflammatio</i>	-	216
<i>vulnera</i>	3	218

	<i>I N D E X</i>	<i>Pag.</i>
<i>Digitorum coalitus</i>	-	483
<i>paronychia</i>	.	484
<i>superfluitas</i>	.	483
<i>Diverticula peritonæi nova</i>	.	245
<i>Ductus Choledochi invaginatio</i>	.	301

E.

<i>Ecchymosis</i>	-	33
<i>Ectropium</i>	-	27
<i>Elephantiasis Arabum</i>	-	492
<i>Indorum, Perical dicta</i>	-	492
<i>Emphysema</i>	-	26. 426
<i>mammarum</i>	-	167
<i>Epiglottidis induratio</i>	-	148
<i>Epulis</i>	-	84. 612
<i>Erysipelas</i>	-	424
<i>mammarum</i>	-	160
<i>pericranii</i>	-	105
<i>Excrecentia carnis prope uvulam</i>	-	100
<i>Exesio nasi</i>	-	71
<i>palati</i>	-	84

F.

<i>Facies rosacea</i>	-	13
<i>vulnerata</i>	-	82
<i>Fascia accipiter dicta</i>	-	511
<i>bursa</i>	-	514
<i>cancer</i>	-	507
<i>capellina</i>	-	509
<i>capistrum</i>	-	512
<i>capitium</i>	-	509
<i>cataphracta</i>	-	513
		<i>Chiro-</i>

I N D E X

	Pag.
<i>Fissuræ papillarum</i>	169
<i>manus</i>	482
<i>Fistula ani</i>	253
<i>brevis</i>	367
<i>curva</i>	368
<i>mammarum</i>	161
<i>oris & genarum</i>	82. 600
<i>thoracis</i>	157
<i>Fluxus aurium</i>	61
<i>Fœtus mortui extractio</i>	404
<i>Fontanella casus</i>	12
<i>Fovea mammarum</i>	162
<i>Fracturæ artuum in genere</i>	449
<i>Fractura brachii</i>	408
<i>costarum</i>	154
<i>cranii</i>	123
<i>femoris</i>	489
<i>humeri</i>	480
<i>nasi</i>	68
<i>patella</i>	489
<i>pedum</i>	489
<i>sterni</i>	151
<i>Fricatrices</i>	391
<i>Frigiditas in viris</i>	367
<i>Fungi cerebri</i>	124
<i>umbilici</i>	250
<i>Furunculi</i>	412

G.

G	<i>Ganglion</i>	430
	<i>Gangrena</i>	414
	<i>perinæi</i>	252

Gena

RERUM & VERBORUM.

Pag.

Genarum vulnera & ulcera	82
Gingivarum callositas	85 90
cruentatio	85
Glabrities palpebrarum	30
Glaucoma	34
Glottidis constrictio	148
induratio	148
Grando	30
Gutta rosacea	13
serena	34
Gutturi illapsa	147

H.

Hæmorrhagia	474
Hæmorrhoides apertæ & fluentes	254
Cæcæ ani	254
uteri	395
Hallucis unguis subtus carne reconditio	500
Hæsta nimis longa	366
Hepatis scirrhus & ulcera	300
vulnera	300
Hepatocele	298
Hernia hepatica	298
intestinales	290
umbilicalis	249
Hordeolum	30
Hydrocele	384
Hydrocephalus	3
Hydrophthalmia	33
Hymenis vulnera	397
Hypopium	33

Impo-

I.

I mp perforata glans	371
<i>Impotentia virilis</i>	367
<i>Incurvatio cartilaginis ensiformis</i>	152
costarum	156
<i>Induratio orificii interni uteri</i>	398
<i>Inflammatiō artuum</i>	409
diaphragmatis	216
<i>Inflatio ureterum</i>	324
<i>Intertrigo</i>	383
<i>Intestinorum hernia</i>	290
sutura	506
vulnera	292
<i>Intumescentia corporis subitanea</i>	240

L.

L abia è quibus partibus constant?	679
<i>Labia curtiora justo</i>	76
everfa	77
leporina	76
<i>Labiorum cancer</i>	78.80
fissura	77
<i>inflatio oedematosa</i>	77
nodi	78
rhagades	77
spasmus	81
verruca	77
<i>Labrofulcium</i>	78
<i>Lagophthalmia</i>	27
<i>Laquei Chirurgici</i>	515
<i>Laxitas ligamentorum</i>	454
	Lienis

Lienis ruptura	302
vulnera	ibid.
Ligamentorum contorsio	453
Ligatura	515
Lingua abscissa	97
major justo	69
nigra	99
Linguae ranula	98
sordities	99
vulnera	69
Lithotomia Raviana	344
Luxatio brachii	481
colli vertebrarum	234
femoris	488
humeri	477
metacarpi	481
patella	486
tarsi & metatarsi	498
vertebrarum colli	234
dorsi	230
lumborum	237
versus interiora	236

M.

Madarosis	30
Malarum fistula	28
Malarum tumor	16
Mammarum affectus	160
cancer	163
flacciditas	160
fovea	162
inflammatio & erysipelas	160
ulcera fistulosa	161

I N D E X

Pag.

<i>Manus calli</i>	483
<i>frones</i>	484
<i>Matricis ulcera</i>	395
<i>vulnera</i>	396
<i>Maxillarum vulnera</i>	82
<i>Meliceria</i>	428. 790
<i>Meningum fungus</i>	124
<i>vulnus</i>	ibid.
<i>Mesenterii tumores & vulnera</i>	297
<i>Metacarpi luxatio</i>	481
<i>Metatarsi luxatio</i>	498
<i>Mobilitas dentium</i>	94
<i>cartilaginis ensiformis</i>	149
<i>Morsus animalium venenatorum</i>	447
<i>canis rabidi</i>	447
<i>Myrmecia</i>	396
<i>Myrothecium Castrense</i>	517
<i>Muliebrium dilaceratio</i>	397

N.

N <i>Asi cancer</i>	67
<i>Nasus deficiens aut mutilatus</i>	73
<i>depressus & incurvatus</i>	60
<i>fractura</i>	68
<i>polypus</i>	69
<i>sarcomate affligens</i>	69
<i>tuberculis deturpatus</i>	67
<i>ulcerosus</i>	71
<i>variae figurae</i>	66
<i>Nebula oculorum</i>	33
<i>Nervorum contusio</i>	461

Nodi

R E R U M & V E R B O R U M. Pag.

<i>Nodi</i>	-	430
<i>Noli me tangere</i>	-	67
<i>Nosocomiorum Exterorum historia</i>	-	526
<i>Nosocomium Christi Londinense</i>	-	ibid.
<i>S. Ludovici Paris.</i>	-	
<i>S. Spirit. Venet.</i>	-	ibidem.
<i>S. Trinit. Rom.</i>	-	

O.

O <i>Bstructio arteriae asperae ab illapfis</i>		147
<i>meatus urinarii à calculis</i>		380
<i>oesophagi</i>		257
<i>Occultatio papillarum in mammis</i>		160
<i>Oculorum atrophia</i>	-	18
<i>cancer</i>	-	23
<i>ficus</i>	-	24
<i>perforatio</i>	-	24
<i>procidentia</i>	-	18
<i>paralysis</i>	-	33
<i>strabismus</i>	-	21
<i>Odontagra</i>	-	91
<i>Odontalgiae nova cura</i>	-	92
<i>Oedemata</i>	-	426
<i>mammarum</i>	-	167
<i>Oesophagi coalitus</i>	-	258
<i>obstructio</i>	-	257
<i>vulnera</i>	-	258
<i>Omenti prolapsus</i>	-	294
<i>ruptura</i>	-	294
<i>tumores</i>	-	294
<i>vulnera</i>	-	295

	<i>Pag.</i>
<i>Omentum consumptum</i>	295
<i>iusto majus</i>	295
<i>Ophtiasis</i>	6
<i>Oris affectus</i>	69
<i>cancer</i>	78
<i>scorbutus</i>	87
<i>Oscheo-entero- aut oscheo-epiplocele</i>	245
<i>Offescentia cartilag. ensiformis</i>	154
<i>Ozæna</i>	71

P.

<i>Palati exesio</i>	104
<i>Palpebrarum coalitus</i>	27
<i>inversio</i>	29
<i>Palus vulvæ intrusus</i>	397
<i>Paraphimosis</i>	380
<i>Paracentesis thoracis</i>	159
<i>Paralysis artuum</i>	465
<i>Paronychia</i>	484
<i>Parotides</i>	63
<i>Partus Cæsareus</i>	403
<i>mort. extract.</i>	402
<i>per abdom. abiens</i>	401
<i>secessum excl.</i>	399
<i>Parva naturalia</i>	390
<i>penis</i>	367
<i>Parulis</i>	34.613
<i>Penis iusto longior</i>	366
<i>Perforatio oculi</i>	24
<i>Perniones</i>	499
<i>Pericab</i>	492

Peri-

R E R U M & V E R B O R U M. Pag.

<i>Pericranii affectus</i>	105
<i>caries</i>	<i>ibid.</i>
<i>Perinæi ulcus</i>	251
<i>vulnera</i>	253
<i>Peritonæi ruptura</i>	245
<i>vulnus</i>	242
<i>Perniones</i>	26
<i>Phalangosis</i>	25
<i>Phimosis</i>	31.379
<i>Phthisis oculorum & pupillæ</i>	19
<i>Pilorum defectus</i>	6
<i>excrecentia inconcinna</i>	8
<i>Plica Polonica</i>	9
<i>Pneumatocèle</i>	384
<i>Polypus narium</i>	69
<i>Porrigo</i>	7
<i>Procidentia ani</i>	253
<i>oculi</i>	18
<i>uteri</i>	393
<i>Prolapsus omenti</i>	294
<i>sterni</i>	130
<i>Prominentia umbilici</i>	249
<i>Psorophthalmia</i>	28
<i>Psylli</i>	892
<i>Pterygium</i>	33
<i>unguium</i>	487
<i>Pulmonum ulcera & vulnera</i>	169
<i>Punctura nervorum</i>	456
<i>insectorum</i>	<i>ibid.</i>
<i>tendinum</i>	456
<i>Pustulæ post variolas mandibulas occupantes.</i>	15

INDEX

Pag.

R.

R Anula sub lingua	98
Renum morbi	323
Resonitus	123
Retracta papilla in mammis	179
Rhagades ani	255
oris s. labiorum	77
Rhyssosis	19
Risus Sardonicus	81
Ruptura lienis	302
vasorum umbilicalium	248

S.

S Ircocele	389
Sarcoma	69
Scabies oculorum palpebrarum	28
Scirrhi abdominis	241
artuum	427
hepatis	300
lienis	301
mammarum	161
pancreatis.	427
Scissura capillorum.	7
Scrophulæ	143
mammarum	164
Scroti affectus	303
Siriasis	12
Sirones	482
Spasmus	
Cynicus	81
Speculum curatorium ligneum	466
Sphacelus	414

Spina

R E R U M & V E R B O R U M.

Pag.

Spina vrntosa	-	-	-	409
Steatoma	-	-	-	428
Sterni affectus	-	-	-	150
Stomacace.	-	-	-	85
Strabismus	-	-	-	21
Strumæ	-	-	-	143
mammarum	-	-	-	164
Stupor nervorum	-	-	-	462
Suffusio oculorum	-	-	-	33
part. cutanearum	-	-	-	409
Superfuitas digitorum	-	-	-	483
Surditas	-	-	-	58
Suturarum in cranio discessio	-	-	-	119
Sutura gastroraphia dicta	-	-	-	506
ficca	-	-	-	504
vera	-	-	-	505
extr. acubus	-	-	-	ibid.
reliq. acubus	-	-	-	504
tendinum	-	-	-	762. seqq.

T.

T Alpa Chirurgorum quid?	-	-	-	430
Tendinum læsiones & Sutura	-	-	-	272. seqq.
Tensio cordis in brutis & homine	-	-	-	217
Tentigo	-	-	-	392
Testium inflammatio & ulcus	-	-	-	384
tumores varii, pro herniis venditati	-	-	-	385
Testudo Chirurgorum	-	-	-	430
Tonsillarum inflammatio	-	-	-	100
foveolæ naturales	-	-	-	104
scirrhus	-	-	-	108

Tra-

	Pag.
Tracheotomia	139
Trachoma	26
Teißades earumque pœna	391
Trichiasis	29
Tubercula nasi	67
Tumores abdominis subitanei	240
artuum	409
biliosi	490
cystici	428
malarum	16
omenti	294
pedum œdematosi	497
serosi & pituitosi	496
Turgescentia priapi matutina an scortatorem prodas?	369

V.

Vari	17
Varices	469
Varicula	32
Vasorum lymphaticorum vulnera an lethalia?	468
sanguiferorum vulnera	474
Venasectio qui ritè institui debeat?	475
Ventriculi vulnera an omnia sint lethalia per se?	259
Vesica urinaria affectus	341
Ulcera artuum fistulosa	432
maligna	433
varicosa	434
perinæi	251
renum	323
sterilitatem causantur	368
thoracis	157

Umbi-

R E R U M & V E R B O R U M. Pag.

<i>Umbilici abruptio</i>	-	-	-	248
<i>fungi</i>	-	-	-	250
<i>hernia</i>	-	-	-	249
<i>prominentia</i>	-	-	-	250
<i>vermis</i>	-	-	-	249
<i>Unguium asperitas</i>	-	-	-	487
<i>fissura</i>	-	-	-	487
<i>pterygium</i>	-	-	-	488
<i>sub carne reconditio</i>	-	-	-	500
<i>Urina incontinentia</i>	-	-	252	365
<i>Vulnera abdominis</i>	-	-	-	241
<i>artuum</i>	-	-	-	442
<i>cerebelli & cerebri</i>	-	-	-	124
<i>cordis</i>	-	-	-	215
<i>diaphragmatis part. carnosæ lethalia</i>	-	-	-	218
<i>tendinosæ</i>	-	-	-	219
<i>hepatis</i>	-	-	-	301
<i>intestinorum</i>	-	-	-	292
<i>lienis</i>	-	-	-	302
<i>lingua</i>	-	-	-	69
<i>meningum</i>	-	-	-	124
<i>nervorum</i>	-	-	-	460
<i>oculorum</i>	-	-	-	24
<i>œsophagi</i>	-	-	-	258
<i>omenti</i>	-	-	-	295
<i>pancreatis</i>	-	-	-	296
<i>pectoris</i>	-	-	-	170
<i>pericardii</i>	-	-	-	215
<i>pulmonum</i>	-	-	-	170
<i>renum</i>	-	-	-	323
<i>tendinum</i>	-	-	-	457
<i>thoracis</i>	-	-	-	158

E c c e e

trachea

<i>INDEX RERUM & VERBORUM.</i>	<i>Pag.</i>
<i>Vulnera trachea</i>	103
<i>sclopetaria</i>	444
<i>vasorum lymphaticorum</i>	468
<i>sanguiferorum majorum</i>	474
<i>ventriculi an semper lethalia per se?</i>	259
<i>veretri</i>	381
<i>vesica biliaria</i>	301
<i>urinaria</i>	341
<i>uteri & vulva</i>	396 398
<i>Vulvæ cauda quid sibi velit?</i>	392
<i>palus intrusus</i>	397
<i>Uvule prolapsus</i>	99

F I N I S

VOTA

V O T A F I L I O R U M P H I L I A T R O R U M.

Cereus ut cunctis lucens absumitur ipse,
Atque chalybs teritur pulsibus usque suis,
Sic homo dum reliquis servit consumitur ipse,
Nec stabilis quicquam totus hic Orbis habet.
Fallimur aut GENITOR mentem corpusque
fatigans,

Se perdit simili per *sua scripta* modo.
Dum servire studet cunctis, ut fecerat ante,
Omnibus exhaustus viribus ipse cadet.
Quæsumus ergo Tuæ, PATER OPTUME, par-
cito vitæ,

Nec mutos vivis præfer, amabo! Tuis.
Strenuus officio functus discrimina rerum
Reliqua nunc aliis perficienda sinas.
Quod caret alterna requie durabile non est,
Ut ferè mellifluo læpius ore doces.

Est obstricta Tibi semperque obstricta manebit
Posteritas ævo grata futura suo.
Jam nostrum est grates in tantum solvere dignas,
Æquivalens nunquam quippe dedisse licet.
Vivere dum vitam simul & bene vivere dando
& Pater & Doctor noster in Arte cluis.
Provehat alma TRIAS lapsuros, quæsumus, an-
nos,

Adjiciat reliquis semper & illa novos!
Donec depositis terrenis vivat in astris
Enthea mens Superis associata Sacris!

C. B. V.

C. M. V.

gl. P.

35.

6/389.

